

2
S. JOANNES
CASSIANUS

PRESBYTER MASSILIENSIS
SEMPIELAGIANISMI POSTULATUS

A

PLURIMUM REVERENDO, RELIGIOSISSIMO,
AC CLARISSIMO DOMINO

PROSPERO PRANTNER

CANONICO BEYRBERGENSI,
SED CONTRA

HISTORICO - CRITICE, THEOLOGICO - DOGMATICE
VINDICATUS, ET AB OMNIBUS SEMPIELAGIANORUM,
ERRORIBUS IMMUNIS DECLARATUS

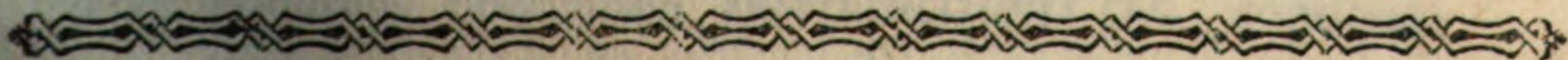
AUTHORE

P. LANDFRIDO HEINRICH,

Professo Benedicto - Burano O. S. B. AA. LL. & Philosophiæ
Doctore, p. t. Parochiæ Laingruebensis Vicario.

Accedit

S. CASSIANI COLLATIO DECIMA TERTIA.

MONACHII,

Typis Viduæ Christophori Mayer, Civit. Typogr. 1767.

*Judicium, quod aliis impones, ipse portabis. Nul-
lum ante judicium condemnes, ante proba, & sic judica.
Non enim qui accusatur, sed qui convincitur, reus est.
Valde periculosum est de suspitione quemdam judicare.
In ambiguis Dei judicio serva sententiam.* Author o-
peris, seu tractatus de interiori domo cap. 25. ope-
rum S. Bernard. edit. Paris. de anno 1719. volum.
2. Fol. 368. n. 52.

PROÆMIUM.

Nunquid forte indignaris nobis, Lector Benevole! quicumque opuscula *introductionis* nostræ *historico - chronologicæ in vetus testamentum* hucusque in publicum vulgata ad manus recepisti tuas, existimans, in iis te habiturnum opus imperfectum, quod haud amplius a suo authore perficietur, atque complebitur, eoquod per tres jam annos, imo & ultra de ejus continuatione nihil audieris, vel perceperis. Verum desuper ne sis sollicitus, volumus. Namque nullatenus desistemus, aut intermittemus eo omnem conatum nostrum impendere, ut absoluto jam hoc opere circa Semipelagianismum Cassiani Deo dante præfatum opusculum *introductionis* &c. continue-
mus, & quamprimum tempus permittit, absolvamus. Inte-

P R O O E M I U M.

rea autem opusculum hoc recipe, atque benigno oculo per-
curre. Quænam porro nobis fuerit occasio istud conscribendi,
innuit ipse Cl. AArius noster in sua Præfatione ad Lectorem,
ipsa nempe hora disputationis, anno 1762. ad diem 27.
Augusti a nobis institutæ, & sub nostro Præsidio publice ha-
bitæ, secum, ut ipse scribit, constituit, hanc saltem quæ-
stionem: *utrum Cassianus fuerit Semipelagianus* speciali dis-
sertatione contra nostram thesin vulganda, se illustraturum
fore. Et hanc quidem mentem anno insequenti seu 1763.
alia simili occasione ad disputationem die 17. Martii institu-
tam invitatus, ad nostrum Monasterium divertens nobis,
nostroque Reverendissimo DD. Abbati aperuit, nobisque
bellum hoc scholasticum amicabile indixit, quod nos annu-
ente Reverendissimo DD. nostro Abbate eo libentius acce-
ptavimus, quo difficilius videbatur, nos induci posse ad cre-
dendum, quod SS. P. N. Benedictus sub sua regula militan-
tibus libros tot, tantisque erroribus scatentes, quales vulgo
jam per tot sæcula a non paucis esse traducuntur libri S. Cassia-
ni, præscripserit ad legendum tanquam libros ad perfectio-
nem religiosam obtinendam maxime conducentes, prout
tamen ab ipso hoc nostro SS. P. Benedicto suis discipulis li-
bros Cassiani tum de institutis Canobiorum, tum Collationum
in nostra Regula capp. 42. & 73. ad legendum præscriptos
fuisse

P R O O E M I U M.

fuisse, non tantum Gonzalezius de Leon, Alardus Gazæus, aliique Cassiani adversarii, sed & palam affirmat Lucas Holsteinius in Codice regularum tom. 2. edit. August. Vindel. de anno 1759. fol. 1. dicens: *Inter antiquissima vitæ monasticæ monumenta - - - primum locum merentur sequentes institutiones - - - scriptæ enim sunt ineunte sæculo quinto, quando nulla regula latina Monachis prodita fuit, atque ipse S. Benedictus monachorum occidentalium Patriarcha easdem in tanto pretio habuit, quod plures verbotenus in suam sacram regulam transtulerit.* Jam autem quis credere poterit, eum hos libros ad legendum præscripturum fuisse, si libri institutorum Cassiani, atque Collationes iis sint refertæ erroribus, quos in illis se deprehendisse existimat S. Prosper? anne fortasse SS. Legislatorem nostrum latuit, ipseque ignoravit, ejusmodi errores in iis libris, & collationibus contineri? At vero quomodo fieri potuit, ut ipsum id lateret, aut ipse id ignoraret? certum utique est, SS. Patrem nostrum Benedictum quadraginta fere annis, aut etiam ultra post mortem Cassiani natum fuisse; quomodo autem, postquam S. Prosper hujusmodi errores tanquam in iis collationibus contentos tanto spatio temporis, non dicimus ante conscriptionem S. Regulæ, sed vel ante nativitatem SS. P. nostri impugnavit, quomodo autem, dicimus, fieri potuit per tan-

P R O O E M I U M.

cum temporis spatium, ut prædicti errores, si revera illi in libris Cassiani continebantur, non ita fuerint divulgati, ut & SS. Pater, ad quem non raro etiam ex primæ nobilitatis familiis diversos ex ipsa urbe Roma devenisse, & divertisse constat vel ex ipsis S. Gregorii dialogis, in eorum notitiam devenerit? Et vero quomodo SS. Pater in ipsarum Collationum, & librorum de institutis Cœnobiorum devenire potuit cognitionem, atque devenit, quin simul per tantum temporis spatium in notitiam devenerit, hujusmodi errores a S. Prospero detectos iis in libris Cassiani contineri, ipsosque libros propterea a Gelasio SS. Pontifice, qui jam anno Christi 496., & forte aliquibus mensibus supra, adeoque decimo 6to, aut 17tmo ineunte, ex quo S. Benedictus natus est, e vivis excessit, inter apogryphos fuisse repositos? Verum ne nimium longi simus, vel ex his paucis Lector Benevolus intelliget, nos non cum superficiali consideratione controversiam hanc pro tuendo justo præscripto SS. Patris N. suscepisse. Jam vero status quæstionis hujus, & controversiæ quis sit, jam equidem & per decursum innuimus, sed ut Lectori mox a fronte pateat, omnino consultum duximus, vel in limine eum proponere. Status igitur quæstionis nos inter non est, utrum S. Cassiano labes hæreseos sive formalis, sive materialis proprie talis inuri possit, aut debeat; sed

P R O O E M I U M.

sed in eo consistit, utrum S. Cassianus, etsi non erraverit contra dogma, erraverit tamen a vero, quod postmodum per Concilium Arausicanum II. tanquam dogma ab Ecclesia declaratum, & definitum est, qui status, quæstionis patet ex ipsis literis Cl. AArii 26. Decembr. 1764. ad Cl. P. Cælestinum Oberndorffer datis, quæ sic habent: *Cognatus meus -- non male scripsit, titulum Beati, & Hæretici materialiter talis admitti posse. Quia tamen ego Hæreticum materialiter talem striçte sumptum, illum tantummodo agnosco, qui negat articulum fidei expresse revelatum, velut talem actu ab Ecclesia declaratum, ac definitum; sed ab ignorantiam inculpabilem & invincibilem ab hæresi formali juxta Theologos excusantem negat: ideo nolim dicere, S. Cassianum fuisse Hæreticum, materialiter talem. Erravit igitur S. Cassianus in materia de gratia eo tempore, quo Ecclesia nondum, quid ipsa sentiret, & credi de fide vellet, pronuntiaverat: & ideo adhuc SS. Cassiano, & Prospero, quasi more scolastico in utramque partem disputare licebat. Contra hæresim Pelagii insurrexit ipse S. Cassianus, quam propterea profanam opinionem appellavit, bonaque fide se cum Ecclesia sentire & volebat, & plausibiliter putabat, prout ex rationibus in*
epistolis

P R O O E M I U M.

epistolis Prosperi, & Hilarii ad August., & prioris ad Rufinum relatis liquido constat. Erravit, inquam, S. Cassianus a vero, non erravit contra dogma; nam verum illud primum per Concilium Arausianum II. tanquam dogma ab Ecclesia declaratum, ac definitum est, quod si quis vellet contendere cum S. Prospero, ex principiis Cassiani ipsumet rigorosum Pelagianismum deduci, ego quidem mitius cum S. Cassiano in opusculo meo egi, nec modo disputo. Cl. autem Adversarius viderit, quomodo hanc maculosam sequelam avertat, si meam excusationem, & interpretationem recipere nolit. In meo igitur systemate nec materialis hæreticus proprie talis dici S. Cassianus poterit: nisi omnes fere SS. Patres hæreticos materiales dicamus. Aut quis est, aut quo nomine vocatur is demum, qui non docuerit aliquid postea ab Ecclesia reprobatum, vel omnino sub anathemate &c. damnatum?

Hoc autem quæstionis statu ita posito etiam sub, & in hypothesi, quod Cassianus in Collat. 13. loquatur de initio boni operis, fidei, & actus salutaris per respectum ad istorum complementum, contendimus nos, eum nullatenus ita, ut vult Cl. AArius, docuisse, ut aberraverit a vero, quod

P R O O E M I U M.

quod postmodum tanquam dogma ab Ecclesia declaratum fuit. Nam absolute loquendo, tum ex rationibus infra producendis, tum ex refutatione responsionum ad eas nostras rationes, indubitatum est nobis, S. Cassianum solummodo loqui de initio bonæ voluntatis proficientis in bono, seu de initio bonæ voluntatis per gratiam præparatæ, sicque eum ex modo loquendi ascetis usitato quoad initium bonæ voluntatis ubique præsupponere, & supponere gratiam tum prævenientem, tum adjuvantem, & sic si quid dicat alicui *naturaliter* competere, eum præcise velle, id tali competere, *quatenus in gratia constituto*, adeoque ex *natura gratiæ*, & consequenter etiam indubitatum nobis est, eum absolute loquendo a dicto vero non aberrasse. Hæc de statu quæstionis. Jam autem ipsum opusculum hoc in tria divisimus capita. In primo eorum ipsam S. Cassiani vitam compendiose descripsimus; dein relatis in 2do capite breviter Semipelagianorum erroribus, in 3tii cap. art. 1. fundamenta quædam nostra, & rationes proponimus: in 2do autem ad Cl. AArii fundamenta respondemus, & postquam in art. 3. hujus cap. 3. responsiones ad nostra fundamenta refutavimus, in art. 4to aliorum fundamenta reiicimus.

P R O O E M I U M.

mus. Id unum, ut interim B. L. hic observet, precamur, nim. S. Prosperum non scripsisse ex inspiratione divina, sed ut hominem; unde non mirum, quod etiam in decursu ad sua argumenta ut homini respondeamus, nec plus ei concedamus, quam quod probat. Porro subiicere oporteret emendationem quamdam erratorum in hoc opusculo occurrentium: sed id omittimus, tum quia, dum opusculum jam ultra annum sub prælo desudavit, quin extorquere potuerimus a Typographis, ut justo tempore secundum pactum initum absolvatur, vel ex hoc merito timemus, ne mora Typographorum adhuc in longius tempus ad majus usque continuo tædium nostrum protrahatur; tum quia pie confidimus, vel ipsum B. L. hujusmodi errores, quomodocunque irreperint, aut pro sua bona voluntate correcturum, aut benigne indulturum. Unum prætermittere non possumus, qui irrepsit, notabiliorem, ideoque B. L. monemus, fol. 151. lin. 11. loco verbi *veela*, & *non*, & quotiescunque illud dein occurrit, legendum esse *velo* & *non*; ipsumque textum scribendum: *enénnu gadhol, babbóyith hassé mimménni velo. hhaschach mimménni meúma ci imothach baaschérr att ischto* &c. Idem & fol. 426. lin. 4. & 6. loco nominis Christo ponendum *Xysto*, item & fol.

P R O O E M I U M.

440. l. 5. horum loco *Leporii Monachi*, & *Episcopi ad presbyteros Galliae* legendum esse *Leporii Monachi* & *presbyteri ad Episcopos Galliae*, item fol. 444. loco in *Jeremiam* esse legendum in *Ezechielem*. Hæc desuper monere volumus. Interim si præter opinionem calamo quid prolapsum, quod aut Ecclesiae sensui quomodocunque non sit consentaneum, aut proximi offensivum, a nobis scriptum nolumus. Tu jam, Lector benevole, ipsum opusculum hoc benigno perlustra oculo, & vale!

A P P R O B A T I O

EXEMTÆ CONGREGATIONIS BENE- DICTINO - BAVARICÆ.

Scimus a SS. Papa Benedicto XIV. beatissimæ
memoriæ, eam inter alias S. Congregatio-
ni Indicis regulam provide præscriptam fuisse,
quatenus, si ambigua quædam exciderint Au-
thori, qui alioquin catholicus sit, & integra
Religionis, doctrinæque fama, æquitas postu-
let, ut ejus dicta (utique & scripta) benigne,
quantum licuerit, explicata in bonam partem
accipiantur. Normam hanc sibi cordi haben-
dam duxit Cl. P. Landfridus Heinrich Bene-
dictoburanus in tuenda Joannis Cassiani Massi-
liensis immunitate ab erroribus Semipelagia-
norum, mitius eum interpretando in illis præ-
cipue, quæ circa *initium salutis* ambiguis ali-
cubi vocibus scripsisse videtur. Cumque Cl.
Author apologeticæ hujus elucubrationis pro
causa

A P P R O B A T I O.

causa Cassiani, nihil, quantum quidem in ista subtili, ac delicata materia animadvertere potui, contra doctrinam fidei & morum immiscuisse reperiatur, sed magis eruditionem ingeniosæ industriæ conjunxerit; hinc pro facultate ab ejusdem Exemtæ Congregationis Benedictino-Bavaricæ Reverendissimo DD. Præside Generali mihi concessa prædictam elucubrationem *Historico - critice*, ac *Theologico - dogmatice* instructam publicis typis omnino dignam censeo. Ita salvo in omnibus orthodoxo dogmate testor infra scriptus ex Monasterio Tegernseensi 7. Decembr. 1766.

P. BERNARDUS GAIGL;
ibidem Professor, Mppria.

LICEN-

L I C E N T I A

REVERENDISSIMI DD. ABBATIS

BENEDICTO - BURANI &c.

Nos Benno Dei gratia Monasterii Benedicto-
Burani O. SS. P. Benedicti in Bavaria su-
periore Abbas, & Exemtæ Congregationis
Benedictino - Bavaricæ p. t. Præses Generalis
Perdilecto Conventuali nostro A. R. P. Land-
frido Heinrich AA. LL. & Philosophiæ Do-
ctori p. t. Parochiæ Laingrubensis Vicario
vigore præsentium facultatem concedimus, ut
opus suum, cui titulus: *S. Joannes Cassianus
Presbyter Massiliensis &c.* servatis cæteroquin
servandis, in gratiam eruditionis amantium
typis mandare valeat. Actum in Monasterio
Benedicto - Burano die 10. Decembr. 1766.

(L.S.)

B E N N O A B B A S,
p. t. dictæ Congregationis
Præses Gæalis Mppria.

S. PRO-

S. PROSPERI AQUITANI
DE GRATIA DEI ET LIBERO
ARBITRIO
LIBER
CONTRA COLLATOREM.
CAPUT I.

*Calumniatores doctrinæ sancti Augustini eo ducunt, ut
inimici gratiæ credantur ab Ecclesia injuste damnati,
unde oriatur major necessitas eos refellendi.*

I. **G**ratiam Dei, qua Christiani sumus, quidam dicere audent
a sanctæ memoriæ Augustino Episcopo non recte esse de-
fensam, librosque ejus contra errorem Pelagianum condi-
tos, immoderatis calumniis impetere non quiescunt. Quorum in-
tus

tus interstrepens domestica malignitas non minus spernenda esset, quam foris latrans hæretica loquacitas : nisi ejectis extra ovile domesticum lupis, qui sub nomine ovium sunt, suffragarentur; essentque ejusmodi, ut nec ordo eorum in Ecclesia, nec ingenia despicienda videantur. Siquidem habentes speciem pietatis in studio, cujus virtutem diffitentur in sensu, trahunt ad se multos ineruditos, & non habentia spirituum discretionem corda conturbant : atque in eum statum deducere causam Ecclesiæ moliuntur, ut dum nostros affirmant non veraciter pro gratia fuisse locutos, inimicos gratiæ persuadeant, injuste esse damnatos. Non ergo negligendum est hoc malum, quod ab occultis, pravisque seminibus augetur quotidie, & ab ortu suo latius, longiusque distenditur : sed studendum est, in quantum Dominus adjuvat, ut fallacium calumniatorum hypocrisis detegatur, qui ex ipsa injuriæ magnitudine, quam in uno cunctis, ac præcipuæ Apostolicæ Sedis Pontificibus intulerunt, ab indoctis & parum cautis excellentioris scientiæ judicantur, & misero, perversoque successu facilem mendacio consensum eliciunt, quia reverentiam sibi præsumptione pepererunt. Nec enim, cum sint bonæ opinionis viri, creduntur ullo tempore modo tarditate intelligentiæ, aut temeritate judicii, in superflua querelæ conclamationem potuisse prorumpere; ac non potius magno ingenio, & vehementi studio laborasse, ut subtilissimi tractatoris disputationibus comprehensis Censura nunc districtior, & inspectio sagacior inveniret, quod antea securus favor, & benignitas incuriosa non viderat.

2. Unde ergo hæc diligentia tam severi emerfit examinis? unde in hanc austeritatem supercilium se tetricæ frontis armavit, ut mensuras sensuum, pondera locutionum, numeros syllabarum insidiosus scrutator eventilet, magnumque se aliquid conficere præsumat, si catholico Prædicatori notam erroris affigat? quasi incognitum aliquod opus, & quod hætenus latuerit impetatur : ac non illa his morsibus doctrina lanietur quæ novorum Hæreticorum commenta disjecit, & diabolicum tumorem Pelagianæ elationis elisit. Viginti & eo amplius anni sunt, quod contra inimicos gratiæ Dei catho-
lica

lica acies, hujus viri ductu pugnat, & vincit. Et vincit, dico, quia non patitur respirare, quos vicit, & in quorum excidium, unam cunctorum Sacerdotum manu sententiam scripsit. Pulsi Pontificio, & communione privati, querantur de felicitate nostræ victoriæ, & arment in nos linguas suas, qui exulare à veritate, quam cives esse Ecclesiæ maluerunt: nostri autem concorporales, & comparticipes gratiæ Christi, cur de his armis, quibus communis fides est defensa, causantur; cur bellum confectum retractant, & munitiones securæ dudum pacis infirmant? an victores displicent, & victi placent; tantaque insolentia damnati foveantur errores, ut pravitatis invidia, & auctores nostri pulsantur & iudices? an vero ita se novorum censorum norma exactior temperavit, ut & nulla eorum, quæ excisa sunt, afferat, & quædam ex his, quæ defensa sunt, respuat? ecce salva catholicæ pace victoriæ, salva indissolubilium reverentia decretorum, parati sumus patronos doctrinæ emendationis audire, & circumcisas ab omni errore lineas subtilissimæ discretionis agnoscere. Constituatur in medium quod de novis emerfit ingeniis.

CAPUT II.

Cur aggrediatur unius Cassiani potissimum definitiones. Cassiani prima definitio catholica, a quo postea incipit introduci definitio, qua docetur, multos ad gratiam venire sine gratia.

1. **E**t ne ad obscurandam scientiam doctiorum, ea exagitare videamur, quæ vulgus ignobile, & procax ineptorum loquacitas intemperanter effundit, unius potissimum definitiones, quem non dubium est illis omnibus, in sanctarum scriptarum studio præstare, referemus. Quas etiam ob hoc solum inter-

rim in disceptationem oportet adsumere, quia utrum ita se habeant, non potest dubitari. Scriptæ enim sunt, & auctoris sui editione publicatæ: nec jam, an sint, quærendum est; sed quid doceant, demonstrandum. Igitur in libro, cujus prænotatio est, *DE PROTECTIONE DEI*. Vir quidam sacerdotalis, qui disputandi usu inter eos, quibuscum degit, excellit, Abbatem quemdam introducit de gratia Dei, & libero arbitrio differentem, cujus se per omnia probasse, ac suscepisse ostendit sententiam: ut jam non cum illo nobis sit negotium, qui forte tales opiniones suas, aut negando refutaret, aut corrigendo dilueret; sed cum isto, qui ad instrumentum inimicorum gratiæ Dei talem studuit proferre doctrinam.

2. Quæ tamen inter initia disputationis a veritatis pietate non dissonat, & justo honorari præconio mereretur, nisi præcipiti, lævoque progressu, ab inchoata rectitudine deviaret. Nam post comparisonem agricolæ, cui formam sub gratia, ac fide viventis aptavit, & cujus infructuosum esse dixit laborem, nisi per omnia Dei auxilio juvaretur, intulit definitionem catholicissimam, dicens: quibus manifeste colligitur, non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium: qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat & virtutem atque opportunitatem eorum, quæ recte cupimus, tribuit peragendi. Omne enim datum bonum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens a Patre luminum: qui & incipit quæ bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis, dicente Apostolo, qui dat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & crescere faciet fructus justitiæ vestræ. Hic ne quis putaret nihil superesse, quod per liberum ageretur arbitrium, non irrationabiliter adjecit, quo probaret, non auferri illud his donis, sed potius roborari, nisi revolutum ad iniquitates suas ab auxilio Dei se mallet avertere. *Nostrum vero est, inquit, quotidie adtrahentem nos gratiam Dei ut humiliter subsequamur, vel certe dura cervice & incircumcisis, ut scriptum est, auribus eidem resistentes, per Jeremiam mereamur audire, nunquid, qui cadit non resurget? aut quis aversus est, non revertetur? Quare ergo aversus est populus iste in Jerusalem, aversione contentiosa, induraverunt cervices suas, & noluerunt reverti? item infra, cum omnia virtutum studia Dei gratia indigere* do.

docuisset, probabiliter addidit, dicens : *quæ omnia, sicut desiderari a nobis jugiter absque divina inspiratione non possunt, ita nec perfrui quidem sine ejus auxilio ullatenus queunt.*

3. In septimo autem Capitulo, generalem volens ostendere gratiam Christi, quæ nullum usquequaque hominum prætermittat, & rebelles quoque averfosque non deserat : *Adest igitur, inquit, inseparabiliter nobis, divina protectio, tantaque est erga creaturam suam pietas Creatoris, ut non solum comitetur eam, sed etiam præcedat, jugiter providentia.* In quo potest videri, ob hoc comitem dixisse providentiam, quia etiam deserentes se plerumque non deserat; vel quia omnes, quos prævenit, eosdem subsequatur. Sequitur autem dicens : *Qui cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam, atque confortat, atque dirigit ad salutem, incrementum tribuens ei, quam vel ipse plantavit, vel nostro conatu viderit emersisse.* Et hic potest adhuc dicere, illius se ortum bonæ voluntatis significasse, cujus a Deo sint plantata vel inspirata principia : quia ab illuminatis jam cordibus possint salubres prodire conatus, qui ideo ipsius hominis proprii esse dicantur, quia jam bonorum conatuum acceperit facultatem, eorumque semina ad suum referantur auctorem.

4. Sed & in Capitulo non subdidit, & dixit : *unde non facile humana ratione discernitur, quemadmodum Dominus petentibus tribuat, a quærentibus inveniatur, aperiaturque pulsantibus : & rursus inveniatur a non quærentibus se, palam appareat inter illos, qui illum non interrogabant; tota die expandat manus suas ad populum non credentem sibi, & contradicentem, resistentes ac longe positos vocet, invitos adtrahat ad salutem, peccare cupientibus, explendæ copiam subtrahat, voluntatis ad nequitiam properantibus benignus obsistat.* Jam hic quasi per inscrutabilem diversitatem introducitur definitio, qua docetur multos ad gratiam venire sine gratia, & hunc affectum petendi, quærendi, pulsandi, habere quosdam de vigilantia liberæ voluntatis : quæ tamen in aliis tanta aversione obcæcata perhibetur, ut nullis cohortationibus sit revocabilis, nisi per vim trahentis invita ducatur, quasi non toto multiformis gratiæ opere hoc in omnium agatur animis, ut ex nolentibus

fiant volentes, aut quisquam ex his, qui jam iudicio rationis utuntur, possit fidem non nisi voluntate suscipere. Unde tam ineptum est dicere, quod quisquam ad participationem gratiæ tendat invitus, quam asserere, quod ullus ad eam non spiritu Dei veniat incitatus.

5. Cito ergo hic disputator præmissæ definitionis oblitus est, cito a sententia sua instabili levitate dissensit. Dixerat enim regulariter, *Non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium.* Et ne hoc de doctrina extrinsecus adhibita deberet intelligi vigilanter addiderat: *Qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem atque opportunitatem eorum, quæ recte cupimus, tribuit peragendi. Omne enim datum bonum, & omne donum perfectum de sursum est descendens a Patre luminum, qui & incipit, quæ bona sunt, & exsequitur, & consummat in nobis.* Doctor Catholice, cur professionem tuam deseris? cur ad fumosam falsitatis caliginem, relicta serenissimæ veritatis luce devolveris? quod in petentibus, quærentibus, pulsantibusque miraris, cur non eidem gratiæ, quæ desideratur, adscribis? vides bonos conatus, pia studia, & dubitas esse Dei dona? latuerit opus gratiæ, donec fides insita cogitationis claudebatur arcano: at ubi supplex oratio, ubi diligens inquisitio, ubi apparet crebra pulsatio, quare non ex qualitate operis subministrationem intelligis incitantis?

CAPUT III.

Cassianus, nec cum Pelagianis, nec cum Catholicis plene concordat: dum errando asserit, alios per gratiam, alios per legem, & naturam justificari. Definitio Cassiani: appetitum virtutum habere hominem a se ipso, refellitur ex antea confessis in prima definitione.

Et

1. **E**t satis te contra Pelagianorum calumnias præcavere existimas, si quod in universitate vocatorum sentiendum est, id nobis in portione concedas. Sed nec cum hæreticis tibi, nec cum Catholicis plena concordia est. Illi in omnibus justis hominum operibus, liberæ voluntatis tuentur exordia: nos bonarum cogitationum ex Deo semper credimus prodire Principia: tu informe nescio quid tertium, & utrique parti inconveniens reperisti, quo nec inimicorum consensum acquirereres, nec in nostrorum intelligentia permaneres. Quomodo autem non advertis, te in illud damnatum incidere, quod velis, nolis, convinceris dicere, *gratiam Dei secundum merita nostra dari*, cum aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus propter quod gratiam consequantur affirmas? Non enim nullius meriti haberi potest petentis fides, quærentis pietas, pulsantis instantia: præcipue cum omnes ejusmodi & accipere, & invenire, & intrare dicantur. In quo superfluum immo impium est sui velle meritis ante gratiam existentibus locum facere, ut non ex toto verum sit, quod ait Dominus. *Nemo venit ad me, nisi Pater qui misit me, adtraxerit eum*: quod nullatenus diceretur, si cujusquam sine Dei illuminatione esset credenda conversio; aut ullo modo se voluntas hominis ad Deum sine Deo posset extendere: qui eum vocatum ad filium trahit; non resistentem, invitumque compellit, sed ex invito volentem facit, & quibuslibet modis infidelitatem resistentis inclinat; ut cor audientis obediendi in se delectatione generata, ibi surgat, ubi premebatur; ibi discatur, ubi ignorabat; inde fidat, unde diffidebat; inde velit, unde nolebat. Etenim *Dominus dabit suavitatem, & terra nostra dabit fructum suum*, sed videamus, qualia subsequantur: Cui autem facile pateat, quomodo salutis summa nostro tribuatur arbitrio? de quo dicitur, *si volueritis, & audieritis me, quæ bona sunt terræ manducabitis. Et quomodo non volentis, neque currentis, sed misipientis est Dei? Quid etiam sit illud, quod Deus reddet unicuique secundum opera ejus & Deus est, qui operatur in vobis, & velle, & perficere pro bona voluntate: & hoc non ex vobis, sed Dei donum est, non ex operibus, ut ne quis gloriatur? Et cætera quæ collecta de scripturis, quasi alterno sibi sensu adversa collegit, ut donis gratiæ studium humanæ committat industriæ, & omnium hominum divi-*

sione

sione facta, alii sint, quos gratia Dei salvet, alii quos lex & natura justificet. Sed lex potest, ne quid mali fiat, jubere, a malo autem non potest liberare. Notum facit mandatum, sed obediendi non præstat affectum, nisi quod est occidens per imperium litteræ, fiat vivificans per spiritum gratiæ,

2. Post concludit dicens: *Nisi quod in his omnibus & gratia Dei & libertas nostra declaratur arbitrii & quia etiam suis interdum motibus homo ad virtutem appetitus possit extendi, semper vero a Domino indigeat adjuvari.* Et ubi est, quod regulari definitione præmissum est: *Non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui & incipit, quæ bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis?* Ecce hic etiam, si bonis coëptis necessarium Dei fateris auxilium: ipsos tamen laudabiles motus, appetitusque virtutum, remota gratia Dei nudæ libertati adscribis arbitrii: ut boni, salubresque conatus nequeant quidem proficere, nisi Deus adjuvet; possint tamen etiam, si non a Deo inspirentur, incipere.

CAPUT IV.

Contra Cassianum probatur, nec desiderium sanitatis haberi sine gratia. Quarta Cassiani definitio: per naturæ bonum aliquando bonarum voluntatum prodire principia. Refellitur tam ex prima sua definitione, quam ex Apostolo, cujus locus iste, velle enim adjacet mihi, a prava interpretatione vindicatur.

1. **D**einde, ut evidentius definias quid homo ex libero arbitrio habeat, quidumat ex gratia, addis & dicis: *Nec enim cum voluerit, quis, sanitate perfruitur, aut de ægritudinis morbo,*
pro

pro arbitrii sui desiderio liberatur. Doces ergo, non posse quidem hominem per semetipsum apprehendere sanitatem, sed habere eum a semetipso desiderium sanitatis; & sua tantum sponte venire ad medicum, non etiam hoc ipsum medici esse, quod veniat. Quasi vero anima ipsa non langueat, & corpori suo remedium sana prospiciat. Atqui totus homo, ex ipsa, & cum ipsa in profundum miseriæ suæ decedit, ubi eam priusquam a medico notitiam suæ calamitatis accipiat, jacere delectat amantem semper errores suos, & amplectentem falsa pro veris. Cujus prima salus est, ut sibi incipiat displicere, & vetustatem suæ debilitatis odisse: sequens vero est, ut & sanari desideret, & a quo sananda sit, noverit. Quæ curationem ipsius sic præcedunt, ut ei ab illo, qui ægram sanaturus est inferantur: ne, cum ei nullo modo hæc frustra inesse possint, merito videatur salvata, non gratia.

2. Deinde adjicis: *ut autem evidentius clareat, etiam per naturæ bonum, quod beneficio Creatoris indultum est, nonnunquam bonarum voluntatum prodire principia, quæ tamen nisi a Deo dirigantur, ad consummationem virtutum pervenire non possunt, Apostolus testis est, dicens velle enim adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Falso ergo secundum hanc definitionem ante dixisti, non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui & incipit, quæ bona sunt, & exsequitur & consummat in nobis. Sed hoc nullo modo ex aliqua parte potest esse falsum: cui nequaquam inferri contraria debuerunt, ut quod recte professus es ex gratia incipere, id postea confirmares per naturæ bonum, & per liberum arbitrium nos habere. Dixit quidem beatus Apostolus, *velle enim adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Sed idem dixit: *Non quia idonei simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis ipsis, sed sufficientia nostra ex Deo est, & idem dixit: Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & operari pro bona voluntate.* Non ergo Apostolus sibi contrarius est, sed cum donatum nobis fuerit bonum velle, non statim invenimus & facere, nisi petentibus, quærentibus, atque pulsantibus, qui dedit desiderium, præstet effectum. Vox namque ista dicentis, *velle enim adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Vocati est, & jam sub gratia

constituti: qui condelectatur quidem legi Dei secundum interiorem hominem, sed videt aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ, & captivantem se in lege peccati: & quamvis acceperit scientiam recte volendi, virtutem tamen in se non invenit ea, quæ optat operandi, donec pro bona voluntate, quam sumpsit, mereatur virtutum facultatem invenire, quam quærit.

CAPUT V.

Definitio quinta Cassiani: simul suscipiendas esse sententias contrarias; & illam, quæ bonam voluntatem nasci ex gratia, & illam, quæ ex bona voluntate gratiam pendere dicit. Opinio Cassiani Catholicis perinde atque Pelagianis errorem affingit. Refellitur ex definitionibus summorum Pontificum & Conciliorum.

1. **P**ost hæc ponis plurima testimonia, quibus nunc validum, nunc infirmum liberum arbitrium demonstratur: quasi quidam sint, qui propriis viribus impleant, quod alii facere, nisi Deo adjuvante non possunt; aut ob aliud homo accipiat præceptum, nisi ut divinum quærat auxilium. Concludis ergo & dicis: *Et ita sunt hæc quodammodo indiscrete permista atque confusa, ut quid ex quo pendeat, inter multos magna quæstione volvatur: id est, utrum, quia initium bonæ voluntatis præbuerimus, misereatur nostri Deus, an quia Deus misereatur, consequamur bonæ voluntatis initium multi enim singula credentes hæc, ac iusto amplius asserentes, variis, sibi que contrariis sunt erroribus involuti. Ecce ut tibi videtur, quæ erant permista, discreta sunt? & quæ explicari non poterant, absoluta. Duos enim sibi esse contrarios definitis errores, quibus, qui inter liberum arbitrium & gratiam, quid tenendum*

dum sit, nesciunt, implicentur. Et in uno constituis eos, qui dicunt, ideo nostri misereri Deum, quia ex nobis præbita sint bonæ initia voluntatis; significans sine dubio Pelagiani dogmatis sectatores, qui dicunt, gratiam Dei secundum merita nostra dari: in alio autem illos ponis, qui dicunt, ex misericordia Dei binarum voluntatum prodire principia; eos intelligi volens, qui inimicos gratiæ debellarunt; si ergo error est, initia bonæ voluntatis non adjuto divinitus homini adscribere, & error est confiteri, quoniam præparatur voluntas a domino, quo dirigendi sumus, ut utrumque vitemus?

2. *Si utrumque*, inquis, *sequamur, nos nulli errori acquiescimus*. Tu nos subdis duobus, & geminas, sicut intelligis pravitates: dividendo damnas, miscendo justificas. Hac lege, hac regula poteris prædicare, quod tam errent, qui dicunt, semper esse fallendum, quam qui definiunt numquam esse fallendum; sed ut in neutro peccetur, utrumque sectandum: quia nec semper declinanda falsitas, nec semper negligenda sit veritas, fallit te prorsus opinio tua. De duobus malis unum fieri bonum non potest: unam virtutem duo vitia non gignunt, unum vero duo falsa non faciunt. Quæ enim merito varia sunt, non minuuntur coëndo, sed crescunt. Non itaque oportuit eos, qui bonarum voluntatum initia ex Dei asserunt inspiratione generari, ea sententia reprehendi, qua arguuntur, qui ad hæc liberum arbitrium putant sibi sine ope gratiæ posse sufficere. Harum enim definitionum una ab Ecclesia expugnata est, alia defensa; nec eis ullo modo hujus novi fœderis congruit pactum, quo Catholica sit corruptior, quam Pelagiana correctior.

3. *Multi*, inquis, *singula hæc credentes ac justo, amplius asserentes variis, sibi que contrariis sunt erroribus involuti*. Placet igitur tibi cum hæreticis Catholicos, cum victis damnare victores: & eos erroris nota adurere, qui errorem ab Ecclesia depulerunt, secundum quippe tuam Censuram, qua sanctarum, & fidelium voluntatem, non in omnibus hominibus ex Deo vis esse principium (quasi multum gratiæ tribuas, si hoc eam in quorundam operari mentibus adquiescas)

scas) erravit Papa Innocentius, & Petri Sede dignissimus, qui cum de istis loqueretur, qui in libro arbitrio gloriantur: Nam quid inquit, nos de eorum posthac rectum mentibus æstimemus, qui sibi se putant debere, quod boni sunt? Et iterum cum de primi hominis scriberet lapsu, liberum enim, inquit, arbitrium olim ipse perpeffus, dum suis inconsultius utitur bonis, cadens in prævaricationis profunda demersus est, & nihil quemadmodum exinde surgere posset, invenit; suaque in æternum libertate deceptus hujus ruinæ jacuisset oppressu, nisi cum post Christi pro sua gratia revellasset adventus. Erraverunt Orientales Episcopi in quorum judicio Pelagius, eos, qui dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari, ut Catholicus posset videri, anathematizare compulsus est. Erraverunt Africana Episcoporum Concilia: quæ decretis suis constituerunt, utrumque Dei donum esse, & scire, quid facere debeamus, & diligere, ut faciamus: ut ædificante charitate, scientia non possit inflare: quia, sicut de Deo scriptum est, qui docet hominem scientiam, ita scriptum est, caritas ex Deo est. Erraverunt ducenti quatuordecim Sacerdotes, qui in epistola, quam suis constitutionibus prætulerunt, ita ad Apostolicæ Sedis antistitem beatum Zosimum sunt locuti: constituimus in Pelagium, atque Cœlestem per venerabilem Episcopum Innocentium de beatissimi Apostoli Petri Sede prolatam manere sententiam, donec apertissima confessione fateantur, gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, non solum ad cognoscendam, verum etiam ad faciendam justitiam nos per actus singulos adjuvari, ita; ut sine illa nihil veræ, sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus. Erravit sacrosancta beati Petri Sedes, quæ ad universum orbem Papæ Zozimi ore sic loquitur. Nos tamen instinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde nascuntur,) ad fratrum, & Coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus. Erraverunt Afri Episcopi ad eundem Papam Zosimum rescribentes, eumque in sententiæ suæ hujus salubritate laudantes, cum ajunt: illud vero, quod in literis tuis, quas ad universas Provincias curasti esse mittendas, posuisti dicens, nos tamen instinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde nascuntur) ad fratrum Coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus: si accepimus

di-

dictum, ut illos, qui contra Dei adjutorium extollunt humani arbitrii libertatem, districto gladio veritatis, velut cursim transiens amputares: quid enim tam libero fecisti arbitrio, quam quod universa in nostræ humilitatis conscientiam retulisti? & tamen instinctu Dei factum esse, fideliter sapienterque vidisti, veraciter, fidenterque dixisti. Ideo utique, quoniam præparatur voluntas a Domino, & ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda filiorum. Quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei, ut nec nostrum sentiamus deesse arbitrium, & in bonis quibusque voluntatis humanæ singulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium. Videsne Regulas tuas invictarum constitutionum soliditate confractas, & in fidei structura pravas, rimosasque juncturas velut Jerichuntinos muros, ad sacerdotalium tubarum ruisse concentum?

CAPUT VI.

Cum ea quæstio, quæ est de sanctarum origine voluntatum, contra Pelagianos clare definita sit; male Cassianus errantium arma colligens, contendit, liberum arbitrium auferri per gratiam: cum per eam potius formetur, regatur, & ordinetur.

Cum enim de sanctarum origine voluntatum, & fidei, caritatisque principiis inter nostros, & Pelagianos quæstio versaretur, non ancipiti victoria, nec dubio, diremtum est sine certamen: ut adhuc nobis de iniquissima hujus fœderis tui pace tractandum sit. prostrata est inimica acies, bellum confectum est, victores sumus per illum, qui fecit potentiam in brachio suo, qui dissipavit superbos mente cordis ipsorum: deposuit potentes de sede, & exaltavit humiles, esurientes implevit bonis, & divites dimisit inanes: per illum, qui faciens misericordiam cum patribus nostris, memor fuit

Testamenti sancti sui, & Jusjurandi, quod juravit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis, ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati serviamus ipsi in sanctitate & justitia in conspectu ejus omnibus diebus nostris, per illum, qui dedit nobis victoriam per Jesum Christum Dominum nostrum, per illum, a quo non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus, quæ a Deo donata sunt nobis. Quid de elisarum argumentationum ratiunculis fracta studes arma colligere? quid cineres extincti dogmatis refovendo, deficientis fumi nidorem in redivivam flammam conaris accendere? non est periculum liberi arbitrii ex gratia Dei, nec voluntas aufertur, cum in ipsa bene velle generatur. Nam si ideo non putanda est nostra, quia formatur, regitur, ordinatur, imbuitur: spoliantur libertate filii Dei, qui aguntur spiritu Dei, perdunt vigorem rationalis animi, & omni voluntariæ devotionis laude privantur. quibus datur spiritus sapientiæ, & intellectus, consilii, & fortitudinis scientiæ, ac pietatis, & timoris Domini prorsus, qui his reformationibus se non putant indigere; de veteris morbi consuetudine in phrenesim transierunt: respuunt remedium, clamant, insaniunt, reluctantur, sed si promissionis sunt filii, quiescunt, & sanabuntur.

CAPUT VII.

Cassianus contrarias definitiones confundens, exemplis colorare nititur quod intendit, hoc posse quosdam per liberum arbitrium sine adjutorio Dei, quod quidam nisi Deo cooperante non possint. Refellitur ex scripturis, & probatur, ut Mathæi & Pauli, sic Zacchei & latronis in cruce conversionem esse pariter ex gratia.

Sed

1. **S**ed jam videamus, quid inferat sobrietas disputantis : qui ut vitium vitio pelleret, & errorem errore curaret, contrarias sibi definitiones nova arte confudit : utque hoc compositionis suæ poculum securis auditoribus propinaret, exemplis voluit colorare, quod miscuit : ait enim : *si enim dixerimus nostrum esse bonæ principium voluntatis ; quid fuit in persecutore Paulo ? quid in Publicano Matthæo ? quorum unus cruori, ac suppliciis innocentum, alius violentiis, ac rapinis publicis incubans, adtrahitur ad salutem. Sin vero gratia Dei semper inspirari bonæ voluntatis principia dixerimus ; quid de Zacchæi fide ? quid de illius in cruce latronis pietate dicimus ; qui desiderio suo vim quamdam regnis cælestibus inferentes specialia vocationis monita prævenerunt ?*

2. Per istam ergo bonorum principiorum dissimilitudinem probare nititur, hoc posse quosdam per liberum arbitrium sine adjutorio Dei, quod quidam, nisi Deo cooperante, non possint : & hoc vult de quorundam tardiore obedientia, & quorundam sequaciore consensu intelligi. Quasi ubi dura infidelitas Deo subditur, & Evangelio, quod diu impugnavit, repente succumbit, ibi mutationem hominis dextera operetur Excelsi : ubi autem tranquillam cohortationem solumve rumorem, sine hæsitazione diffidentiae, docilis auditor amplectitur, bonum talis conversionis humanæ sit tantummodo voluntatis. Quasi vero potentia Dei eos tantum ad filium adtrahat, quos aut voce increpaverit, aut poena obtriverit, aut terrore tremefecerit ; illorum autem mentibus nihil suæ virtutis admoveat, qui ad promissiones Redemptoris sui, spe alacri, & avido desiderio concurrunt. Sed veritas dicit, nemo venit ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. Si ergo nemo venit, nisi adtractus ; omnes, qui quocumque modo veniunt, adtrahuntur. Trahit itaque ad Deum contemplatio elementorum, omniumque, quæ in eis sunt ordinatissima pulchritudo. Invisibilia enim ejus a creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Trahunt rerum gestarum relatores ; animum audientis inflammant, narrantes laudes Domini, & virtutes ejus, & mirabilia ejus, quæ fecit. Trahit timor : principium enim sapientiæ timor Domini. Trahit lætitia : quoniam : Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in do.

domum Domini ibimus. Trahit desiderium : quoniam , concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini. Trahunt delectationes. Quam dulcia enim faucibus meis eloquia tua, super mel & favum ori meo. Et quis perspicere, aut enarrare possit, per quos affectus visitatio Dei animum ducat humanum, ut quæ fugiebat, sequatur; quæ oderat, diligat, quæ fastidiebat, esuriant, ac subito commutatione mirabili, quæ clausa ei fuerant, fiant aperta; quæ onerosa, sint levia, quæ amara sint, dulcia; quæ obscura sint, lucida? hæc autem omnia operatur unus, atque idem spiritus dividens singulis prout vult. Quoniam Deus, qui dixit de tenebris lumen splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei in facie Christi Jesu, id est in manifestatione filii sui, qui est in gloria Patris.

3. Qui ergo illuxit in corde Mathæi, Publicani & Pauli tunc Ecclesiam persequentis, ipse & in corde Zacchæi, & in corde crucifixi cum Domino latronis illuxit : nisi forte otiosa Domini vox fuit, cum Zacchæum, qui quærebat videre Jesum, quis esset, compellere dignatus est dicens; Zacchæe, festina, descende; quoniam hodie in domo tua oportet me manere; & non sibi præparavit ejus animum, cujus elegit hospitium. Denique, cum murmurarent omnes, cur ad virum peccatorem introisset hospitari, & Zacchæus jam poenitentiam agens, dimidio bonorum suorum in pauperes erogato, redditurum se in quatuorplum fraudata promitteret, Dominus ait, hodie salus huic domui facta est? quia hic est filius Abrahæ. Et ne lateret causa hujus salutis, adjecit, venit autem filius hominis quærere, & salvum facere, quod perierat : ut quem agnoscebamus salvum factum, sciremus a quærente præventum. In latronis quoque justificatione, etiam si nulla operantis gratiæ intelligerentur indicia, nonne cum omnibus credentibus etiam ipsum acciperemus adtractum? dicente Domino, omnia mihi tradita sunt a Patre meo; & cum exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me? inter omnia autem hunc vel traditum esse, vel tractum, etiam ipsius confessio docet, qui cum aliquamdiu blasphemasset in Jesum Christum; repente est mutatus, & dixit, Domine memor esto mei,
cum

cum veneris in regnum tuum, sed unde in uno homine tanta compugnantium vocum sit orta diversitas, instruat nos beatus Apostolus, & dicat, nemo in spiritu Dei loquens dicit anathema Jesu; & nemo potest dicere Dominum Jesum, nisi in Spiritu sancto. Ut non dubitemus in ejusdem hominis voluntate, & de proprio fuisse, quod blasphemavit, & de Spiritu sancto fuisse, quod credidit. Frustra igitur disputator iste ad inscrutabilem unius gratiæ varietatem, argumentum definitionis suæ voluit aptare; ut portio justificatorum solius voluntatis suæ motibus ad Christum venire credatur, portio autem reluctans trahi, & invita compelli: cum Deus sit, qui operatur omnia in omnibus, sive alios sic, alios autem sic adtrahere velit, ad quem nemo, nisi aliquo modo adtrahatur, venit.

CAPUT VIII.

Definitio sexta Cassiani: liberum arbitrium & gratiam pariter suscipi debere: id est, ita ut pari modo conferri ad salutem credantur. Divinæ auctoritates de gratia afferuntur: daturque ratio, quare voluntas non auferatur per gratiam.

1. **P**ost hoc subjicit testimonia sacræ Historiæ, quibus ostendit observantiam mandatorum Dei, consummationemque virtutum divinæ gratiæ deputandam: quod & nos promptissime confitemur, & commemoratis exemplis de Balaam, quem volentem Israeli maledicere Deus in benedictionis verba transtulerit; & de Abimelech, qui peccare non permissus sit in Rebeccam; & de Joseph a fratribus vendito, quorum malam voluntatem in bonum Deus verterit: recurrit ad confirmationem definitionis suæ, ut liberum arbitrium, quod gratiæ se dicit jungere a parte quadam humani generis, quantum in ipso est, auferat, & in quadam parte constituat, dicens: *Hæc enim duo, id est, vel gratia, vel liberum arbitrium*

bitrium, sibi quidem invicem videntur adversa: sed utraque concordant, & utraque nos pariter debere suscipere pietatis ratione colligimus: ne unum horum homini subtrahentes, Ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur.

2. Ecclesiasticæ fidei regula est, prædicante Apostolo: Nemo potest dicere Dominum Jesum, nisi in Spiritu sancto. Ecclesiastica regula est: quid autem habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Ecclesiastica regula est: gratia Dei sum id, quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboravi, non autem ego, sed gratia Dei mecum: & misericordiam consecutus sum, ut fidelis essem. Ecclesiastica regula est: habemus autem Thesaurum istum vasis fictilibus, ut sublimitas virtutis sit Dei, & non ex nobis. Ecclesiastica regula est: gratia salvati estis per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est; non ex operibus, ne forte quis extollatur. Ecclesiastica regula est, in nullo terreamini ab adversariis, quæ est illis causa perditionis, vobis autem salutis; & hoc a Deo: quia vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut patiamini pro eo. Ecclesiastica regula est; cum timore & tremore vestram ipsorum salutem operamini. Deus enim est, qui operatur in nobis, & velle, & operari pro bona voluntate, Ecclesiastica regula est; Non quia idonei sumus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est. Hanc regulam firmat Dominus dicens: Nemo potest venire ad me, nisi datum fuerit ei a Patre meo, & omne, quod dat mihi Pater, venit ad me: & sine me nihil potestis facere: & non vos me elegistis, sed ego elegi vos: & nemo novit filium nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi filius, & cui voluerit Filius revelare: & sicut Pater vivificat mortuos, ita & filius, quos vult, vivificat: & beatus es Simon Bariona: quoniam caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in Cælis est.

3. Hac regula nulli hominum aufertur voluntas; quia virtus gratiæ non hoc in voluntatibus operatur, ut non sint, sed ut ex
malis

malis bonæ, & ex infidelibus sint fideles; & quæ ex semetipsis erant tenebræ, lux efficiantur in Domino: quod mortuum erat, vivificatur: quod jacebat, erigitur: quod perierat, invenitur. Hoc in omnibus prorsus hominibus, qui eruuntur de potestate tenebrarum, & transferuntur in regnum filii dilectionis Dei, sine cujusquam exceptione personæ, agere credimus gratiam Salvatoris, quia, sicut hic idem probabiliter, sed non stabiliter definivit, dicimus, atque defendimus, *non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium: qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat, virtutem, atque opportunitatem eorum, quæ recte cupimus, tribuit peragendi. Omne enim datum bonum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens a patre luminum: qui & incipit, quæ bona sunt, & exequitur & consummat in nobis.* In qua sententia si auctor ipsius permaneret, Ecclesiasticam regulam non excederet; neque simul & libero arbitrio infensus, & gratiæ Dei esset ingratus: quorum duorum dum unum in Paulo & Matthæo, aliud in Zacchæo & latrone indicat operatum, non intelligit in illis se liberum arbitrium, in istis gratiam sustulisse.

CAPUT IX.

Contra Cassianum probatur ex scripturis, & Ecclesiæ definitionibus initium bonæ voluntatis esse ex gratia: primus homo creatus absque vitio, & potens in bono perseverare, si vellet, libero arbitrio discessit a bono: in quo post peccatum nihil remansit, nisi quod ad temporalem pertinet vitam. In quam profundum malum tota humana natura demersa sit illius prævaricatione. Definitio septima Cassiani:

C 2

Ada-

Adamum post prævaricationem accepisse scientiam mali, non amisisse scientiam boni. Refellitur.

1. **D**einde adjecit, *Nam cum viderit nos Deus ad bonum velle deflectere, occurrit, dirigit, atque confortat. Ad vocem enim clamoris tui statim ut audierit, respondebit tibi: & invoca me, inquit, in die tribulationis tuæ, & eripiam te, & glorificabis me.* Quis non videat, quod hæc doctrina meritum libero assignat arbitrio, quo præveniatur gratia, quæ ei famuletur reddens debitum, non conferens donum? Quæ definitio in Episcoporum Palestinæ Synodo etiam Pelagio anathematizante damnata est. In eo enim, qui bonum incipit velle, & cupit ab iniquitate, atque errore discedere gratiam Dei hoc ipsum profiteamur operari. Quoniam a Domino gressus hominis diriguntur, & viam ejus volet: & omnis vir videtur sibi justus, dirigit autem corda Dominus: & a Domino diriguntur, & viam ejus volet, & omnis vir videtur sibi justus, dirigit autem corda Dominus: & a Domino diriguntur gressus viri; mortalis autem quomodo intelligit vias suas? Et quod ait Apostolus: Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timorem; sed accepistis spiritum servitutis iterum in timorem; sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba Pater.

2. Post hæc sequitur, & dicit: *Nec enim talem Deus hominem fecisse credendus est, qui nec velit unquam, nec possit bonum. Alioquin nec liberum ei permisit arbitrium, si ei tantummodo malum, ut velit, & possit, bonum vero, nec velle, nec posse, concessit. Et quomodo stabit illa Domini post prævaricationem primi hominis lata sententia. Ecce Adam factus est, sicut unus ex nobis sciens bonum & malum? non enim talis ante fuisse putandus est, qui boni esset prorsus ignarus. Alioquin velut quoddam irrationabile, atque insensatum animal eum fatendum est fuisse formatum: quod satis absurdum, atque a Catholica fide omnimodis alienum est. Quinimo secundum sententiam sapientissimi Salomonis fecit Deus hominem rectum: id est, ut tantum boni scientia jugiter frueretur: sed ipsi quæsierunt cogitationes multas. Facti enim sunt, ut dictum est, scientes bonum & malum,*
con-

concepit ergo Adam post prævaricationem, quam non habuerat scientiam mali, boni vero quam acceperat scientiam! non, amisit.

3. Rectum, atque omni vitio carentem, creatum esse primum hominem, in quo omnium hominum concreata natura est, dubitare fas non est; eumque tale accepisse liberum arbitrium, ut si auxiliantem sibi Deum non desereret, posset in bonis, quæ naturaliter acceperat, perseverare, quia vellet: & merito voluntariæ perseverantiæ in eam beatitudinem pervenire, ut nec vellet decidere in deteriora, nec posset. Sed ipso libero arbitrio, quo quamdiu voluit, bonus mansit, a proposita sibi lege discessit; nec denuntiata sibi mortis supplicium formidavit, deserens Deum, & sequens diabolum, rebellis Domino servatori, & inimico obediens peremptori. Fuit ergo Adam, & in illo fuimus omnes, periit Adam, & in illo perierunt omnes. Quod ita non falso dixit beatus Ambrosius, sicut non falso ipsa veritas ait, venit filius hominis quærere, & salvare, quod perierat. Naturæ enim humanæ in illa universalis prævaricationis ruina, nec substantia erepta est, nec voluntas; sed lumen, decusque virtutum, quibus fraude invidentis exuta est, perditis autem perque ad æternam atque inamissibilem corporis animique incorruptionem poterat pervenire, quid ei remansit, nisi quod ad temporalem pertinet vitam, quæ tota est damnationis, & poenæ? propter quod natos in Adam renasci oportet in Christo; ne in illa quis inveniatur generatione, quæ periit. Nam si posterii Adæ in illis virtutibus naturaliter agerent, in quibus Adam fuit ante peccatum; non essent natura filii iræ, non essent tenebræ, nec sub potestate tenebrarum, Salvatoris denique gratia non egerent; quia non frustra boni essent, nec justitiæ præmio fraudarentur; habentes ea bona, quorum amissione primi Patres de Paradiso exulare meruerunt. Nunc autem, cum sine Sacramento regenerationis æternam mortem nemo possit evadere; nonne ex ipsius remedii singularitate apertissime patet, in quam profundum malum totius generis natura demersa sit illius prævaricatione, in quo omnes peccaverunt, & quidquid ille perdidit, perdiderunt? perdidit autem primus fidem, perdidit continentiam, perdidit caritatem, spoliatus est sapientia

& intellectu, caruit consilio & fortitudine; & impie altiora sectando, a veritatis scientia, & obedientiae pietate dejectus est: nec ipso saltem timore sibi reliquo, ut ab interdictis, vel metu caveret poenae, qui non abstineret amore justitiae, liberum ergo arbitrium, id est rei sibi placitae spontaneus appetitus, ubi usum bonorum, quae acceperat, fastidivit, & vilescantibus sibi felicitatis suae praesidiis, insanam cupiditatem ad experientiam praevagationis intendit, bibit omnium vitiorum venenum, & totam naturam hominis intemperantiae suae ebrietate madefecit, inde priusquam edendo carnem filii hominis, & bibendo sanguinem ejus lethalem digerat crudelitatem, labat memoria, errat judicio, nutat incessu; neque ullo modo idoneus est ad illud bonum eligendum, & concupiscendum, quo se sponte privavit: quia non sicut potuit Deo non impellente corrumpere, ita potest Deo non erigente consurgere.

4. Non igitur recte dictum est: *Nec enim talem Deus hominem fecisse credendus est, qui nec velit unquam, nec possit bonum.* Quasi nos istam hominis debilitatem a Creatore dicimus conditam, & non peccati merito ab homine contractam. Qui ergo putat, consequens esse, ut si liberum arbitrium obcaecatum esse dicatur, obcaecatio ipsa ad naturae referatur auctorem, vult persuadere, quod tam sanum sit in Adae posteris liberum arbitrium, quam in Adam fuit ante peccatum: quod satis alienam a Catholica fide ducimus. Quid enim peccato laesum est, si id laesum non est. Unde peccatum est? nisi forte dicatur in Adae posteros poenam transisse, non culpam: quod omnimodo falso dicitur, & ob hoc forte non dicitur. Nimis enim impium est hoc de Dei sententia, quod a praevagatione liberos cum reis voluerit esse damnatos, patet ergo culpa, ubi non latet poena, & societas peccati convincitur de communione supplicii: ut quod est humanae miseriae non de institutione Creatoris, sed de retributione sit judicis.

Illud enim inepte positum est, & contra sensum omnium tractatorum, quod ad probandam liberi arbitrii incolumitatem connexit, dicens: *Et quomodo stabit illa Domini post praevagationem primi*
bo-

hominis lata sententia, ecce Adam factus, est sicut unus ex nobis sciens bonum, & malum? Quasi diabolus Adæ vera promiserit, & Adam transgrediendo mandatum Dei, profecerit in similitudinem Dei, & hoc ei fuisse collatum pronuntiaverit Deus: cum in his verbis significatum sit potius, quid non fuerit affecutus, qui superbiæ ingressus viam, quod habebat, amisit, dum, quod non acceperat. Concupivit. Non minus autem in ipsa hujus sensus conclusione peccatum est. Dum dicitur: *Concepit ergo Adam post prævaricationem, quam non habuerat, scientiam mali, boni vero, quam acceperat scientiam, non amisit.* Scientiam boni Adam tunc habebat, quando bonum, sanctumque mandatum Dei fideli corde servabat, & erat justus, manens in imagine Creatoris sui, legisque ejus obliviscens, postquam autem se, hoc est, imaginem & templum Dei deceptoris suo vendidit, perdidit boni scientiam, quia perdidit bonam conscientiam. Justitiam enim iniquitas depulit, humilitatem superbia destruxit, continentiam concupiscentia elisit, infidelitas rapuit fidem, captivitas abstulit libertatem. Nec potuit ulla illic portio residere virtutum, quo tanta irruerat turba vitiorum, Nemo enim potest duobus dominis servire, & qui facit peccatum, servus est peccati: & a quo quis superatus est, ei & servus addictus est. Nemo autem servit, nisi cum aliqua libertate, & nemo liber est, nisi cum aliqua servitute, dicente Apostolo, cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ. Quem ergo fructum habuistis tunc, in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nam veri liberati a peccato, servi autem facti Dei, habetis fructum in sanctificatione, finem vero vitam æternam. Qui itaque servit diabolo, liber est a Deo, qui autem liberatus servit Deo, liber est a Diabolo: ut appareat malam libertatem potuisse haberi ex humanæ voluntatis defectu, bonam autem libertatem non potuisse recipi sine liberatoris auxilio.

CAPUT X.

Exponitur & vindicatur locus Apostoli Rom. 2. 14. de gentibus sine lege facientibus, quæ legis sunt. Sapientia quædam in infidelibus ex naturæ a Deo conditæ reliquiis, nullus vero bonæ voluntatis motus, nisi ex Spiritu sancto.

1. **S**ed ne hæc primi hominis calamitas in progeniem ejus transisse videatur : quam integro sit omnium hominum natura judicio, exemplo gentium probaturus hic doctor addit, & dicit: Denique non amisisse genus humanum post prævaricationem Adæ scientiam boni, etiam Apostoli sententia evidentissime declaratur, qui dicit, cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt; hi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente eis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus in die quo judicabit Deus occulta hominum.

2. Si de his Apostolis loquitur, qui ex præputio sunt vocati, & cum essent longe, facti sunt prope, credentes in eum, qui, quorum aliquando non misertus est, nunc autem miseretur, & justificans circumcisionem ex fide, & præputium per fidem, duos condidit in semetipso, destructoque pariete inimiciæ Judæorum, & gentium, in uno novo homine fecit pacem; concludens omnia in incredulitate, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus, si, inquam, de his Apostolus loquitur, in quorum cordibus Deus digito suo, id est, spiritu sancto scribit novum testamentum, ut legis plenitudinem, & opera caritatis naturaliter exsequantur, reformata scilicet, renovataque natura : quid hinc superbissimi sensus novitas adjuvatur, cum reconciliatio inimicorum non possit, nisi gratiæ meditatoris adscribi? omnes enim peccaverunt, & egent gloria

ria Dei, justificati gratis per gratiam ipsius, ergo gratia gloria est Dei, non meritum liberati. Quis enim prior dedit ei, ut retribueretur illi? nihil boni operis ex mortuis, nihil justitiæ procedit ex impiis: omnis ipsorum salus, gratuita est: & ideo gloria Dei est, ut qui gloriatur, in illo, cujus gloria eguit, glorietur.

3. Sin autem (quod magis vult hic disputator intelligi) de his ista dicuntur, qui alieni a gratia Christiana, quædam ad similitudinem legalium mandatorum proprio judicio sanciebant, intelligentes mores civitatum, concordiamque populorum non posse aliter contineri, nisi & recte factis præmia, & peccatis poenæ decernerentur: sicut dictum est ab ista sapientia Dei, ego ex ore altissimi prodivi, & in omni gente primatum tenui; requiem quæsi in Jacob, & inveni. Ergo quis ambigat, hanc sapientiam humano generi ad temporalis vitæ utilitatem ex naturæ a Deo conditæ superesse reliquiis? si enim nec ad ista terrena ordinanda rationalis animi vigeret ingenium; non vitiata esset, sed extincta natura, quæ tamen etiam si excellentissimis artibus, & cunctis mortalium eruditionum polleat disciplinis, justificari ex se non potest: quia bonis suis male utitur, in quibus sine cultu veri Dei impietatis, immunditiæque convincitur, & unde se defendi æstimat, accusatur. Cum ergo Paulus definiat, quod non ex operibus legis justificatur omnis caro; & quoniam in Christo neque circumcisio, neque præputium valeat aliquid, sed nova creatura; quid iste impiam infidelium libertatem naturalibus instruit bonis, & propriis vult justificare principiis? Quid ad renovationem laceffitæ vetustatis, idoneam definit prævaricatricis scientiæ nuditatem? quasi ista scientia vel ex naturæ opibus residua consecuta, vel ex legalis doctrinæ eruditione quæsitæ, possit sui perceptione præstare, ut quod faciendum noverimus, etiam facere diligamus: aut ullus sit bonæ voluntatis motus, nisi quem creaverit diffusæ per Spiritum sanctum caritatis afflatus. Sine fide enim impossibile est placere, & omne, quod non est ex fide, peccatum est, & in Christo JEsu, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium; sed fides, quæ per dilectionem operatur.

CAPUT XI.

Liberum arbitrium nec voluntatem boni, nec possibilitatem habere, nisi per gratiam. Cur homini imperentur ea, quorum facultatem non invenit in sua natura? Definitio octava Cassiani: naturæ humanæ non id solum adscribendum, quod malum est. Merita hominum nulla nisi ex gratia.

1. **P**osthæc in conclusione testimoniorum, quibus probare voluit, quod hi qui per increpationem propheticam surdi appellantur, & cœci; possint ex facultate naturæ & aures suas aperire ad audiendum, & oculos suos ad videndum (quasi non de iisdem dicat Dominus, & dabo eis cor aliud, & spiritum novum dabo eis, & evellam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum: ut in præceptis meis ambulent, & justificationes meas observent, & faciant eas;) addit & dicit: Denique ut possibilitatem boni eis inesse significaret increpans eos, quid autem, inquit, etiam ex vobismet-ipsis non judicatis, quod justum est? quod utique non eis dixisset, nisi eos iudicio naturali, quod æquum est, scisset, posse discernere. Jam non solum voluntatem boni, sed etiam possibilitatem libero adscribit arbitrio: tamque ideo ab eis exigatur intelligentia, ideo justitia repositur, quia possint hæc sine Dei donis de naturæ proferre bonis, imperantur autem ista homini, ut ex ipso præcepto, quo ei hoc, quod accepit, indicitur, agnoscat id se suo vitio perdidisse; & non ideo iniquam esse exactionem, quia ad reddendum, quod debet, idoneus non est; sed a litera occidente confugiat ad spiritum vivificantem, & facultatem, quam non invenit in natura, quærat ex gratia. Quod si facit, magna est misericordia Dei: si non facit, justa est poena peccati.

2. Deinde ad plenitudinem præmissæ disputationis regulari sententia pronuntiat dicens : *unde cavendum nobis est, ne ita ad Deum omnia Sanctorum merita referamus, ut nihil nisi id, quod malum, atque perversum est, humanæ adscribamus naturæ.* Quid evidentius, quid expressius secundum Pelagii, Cœlestique commentum ab ullo eorum discipulo potuit definiri? illi dicunt. Gratiam Dei secundum merita nostra, & iidem dicunt : gratiam Dei non ad singulos actus dari : hic intra unam sententiam blasphemiam utramque conclusit dicens : *Cavendum nobis esse, ne ita ad Deum omnia Sanctorum merita referamus, ut nihil, nisi quod malum, atque perversum est, humanæ adscribamus naturæ.* Vult ergo esse multa propria hominum merita, quæ non sint gratiæ largitate collata, quibus ad augendas naturales divitias quædam de fursum munera debeantur, vult nos gratiam Dei non ad singulos actus accipere : ac proinde non pro omni opere bono semper orare, atque ita consequens erit, ut in Dei muneribus nullum meritum esse credendum sit; quando quidem sine merito sit, quem Deus semper in omnibus adjuverit : aut si etiam in his, quæ Deus attribuit aliqua merita collocantur, constet etiam ipsa propria adquiri facultate potuisse; & ideo in aliquibus nos oporteat adjuvari, ut possibilis fiat per gratiam, quod non erat impossibile per naturam. Ecce jam in ista paucorum brevitate verborum, non duarum tantum, sed multarum impietatum numerosa connexio est : quæ si scrupulosioris diligentiae discretionem tractetur, in nullo a damnati erroris catena absoluta monstrabitur.

CAPUT XII.

Demonstratur uberius sententiam Cassiani esse, cogitationes pias, & sancta consilia, atque inspiratione Dei concepta, de naturali posse prodire sapientia. Adversus quem loci, quo abutebatur, expositione & aliorum

rum adjectione ostenditur, cogitationes pias ex libero arbitrio sine Dei inspiratione non oriri. Bona voluntas hominis sic ejus propria est, ut non nisi Deo inspirante concipiatur; conversio quoque hominis licet non sine ipso, non tamen ab ipso incipit:

1. **S**ed ne suspicionibus agere videamur, & latebras sensuum ultra verba rimari, quid adcreseat cognitis, doceant, quæ sequuntur. Qui ergo inter principia disputationis suæ dixerat, *Non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem atque opportunitatem eorum, quæ recte cupimus, tribuit peragendi: nunc volens probare, quod religiosæ cogitationes, & sancta consilia nulla Dei inspiratione concepta, de naturali possint prodire sapientia, ponit verba Salomonis dicentis: voluitque David pater meus ædificare domum nomini Domini Dei Israel, & ait Dominus ad David patrem meum, quod cogitasti in corde tuo ædificare domum nomini meo bene fecisti hoc ipsum mente pertractans, verumtamen non tu ædificabis domum nomini meo. Deinde, ut ostendat, quomodo hoc intelligendum sit, infert ipse tractator: hæc ergo cogitatio atque iste tractatus Regis David, utrumque bonus, & ex Deo, an malus, & ab homine fuisse dicendus est? si enim bona, & ex Deo fuit illa cogitatio, cur ab eo inspirata est, eidem negatur effectus, si autem mala & ex homine fuit, cur laudatur a Domino? restat ergo, ut & bona & ex homine fuisse credatur, in quem modum nostras etiam cogitationes possumus judicare, neque enim aut soli David bonum ex semetipso cogitare concessum est, aut nobis ne quid boni umquam sapere aut cogitare possimus, naturaliter denegatur.*

2. Nullo modo hoc testimonio, atque argumento probari potest, quod piæ cogitationes ex solo libero arbitrio, & non ex Dei inspiratione nascentur. Non enim ideo voluntas David, quæ utique bona erat, non ex Deo fuisse credenda est, quia templum sibi Dominus non ab eo ædificari, sed a filio ipsius voluit. Quærendum ergo est, de quo spiritu processerit affectus istius voluntatis, nempe
de

de illo Dei, in quo dicebat, si introiero in tabernaculum domus meæ, si ascendero in lectum stratus mei; si dederò somnum oculis meis, aut palpebris meis dormitationem, aut requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob. Quod cum Propheta concupisceret, non ignorabat, verum illud, perfectumque templum ab illo esse condendum, qui cum esset filius Dei, factus est etiam filius David, quique cum videret templum a Salomone constructum, dicebat, solvite templum hoc, & in triduo suscitabo illud. Dicebat autem de templo corporis sui. Ut ergo hoc templum præfiguraretur, quod in Christo & in Ecclesia disponebatur, merito ad instructionem ejus non David eligitur, sed filius David: ut per filium hominis significaretur filius Dei, & hominis; & per templum dissolubile indicaretur tabernaculum incorruptibile, ad cujus condendam imaginem & voluntas David probata est, & opus in eum transfatum est, cujus persona magis eidem imagini congruebat, atque ita ex Deo erat hoc velle David, & ex Deo erat, hoc facere Salomonem.

3. Quod ut exemplis magis elucescat, requiramus, ubi fieri Deus noluerit, quod homines facere Deo volente voluerunt. Dominus præcepit Apostolis, dicens, euntes ite, & docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, & docentes eos servare omnia, quæcunque mandavi vobis. Quod cum Apostoli audirent, sine dubio non verba nuda per corporales sonos exterioribus tantum auribus acceperunt, sed virtute viventis verbi accensa est in cordibus eorum inextinguibilis flamma caritatis, qua ardentissime vellent Evangelium Christi omnibus gentibus prædicare. Sed cum vetiti sunt loqui verbum in Asia, & cum tentarent ire in Bythiniam, prohibiti sunt ab spiritu Jesu: numquid non ex Deo hanc voluntatem habebant, quod etiam istorum optabant ad fidem corda convertere, quos occulto judicio Deus Evangelium tunc nolebat audire? aut quod Ecclesia quotidie pro inimicis suis orat, id est, pro his, qui necdum Deo crediderunt, numquid non ex spiritu Dei facit? Quis hoc dixerit, nisi qui hoc non facit, aut qui putat fidem non esse Dei donum? Et tamen quod ab

omnibus petitur, non pro omnibus obtinetur. Nec est iniquitas apud Deum, qui sæpe postulata non tribuit, quæ postulare donavit.

4. Bonam igitur voluntatem, eam scilicet, qua adhæretur Deo, nec negandum est hominis esse propriam, & confitendum est Deo inspirante conceptam. Nam cum nemo sit bonus, nisi solus Deus; quale erit bonum, quod auctorem non habet bonum? naturæ quippe humanæ, cujus Creator est Deus, etiam post prævaricationem manet substantia, manet forma, manet vita, & sensus, & ratio, cæteraque corporis, atque animi bona, quæ etiam malis, vitiosisque non desunt: sed non in his habet veri boni perceptionem, quæ mortalem vitam honestare possunt, æternam autem conferre non possunt, neque enim ignotum est, quantum græcæ scholæ, Romana eloquentia, & totius mundi inquisitio, circa inveniendum summum bonum, acerrimis studiis & excellentissimis ingeniis laborando nihil egerint, nisi ut evanescerent in cogitationibus suis, & obscuraretur cor insipiens eorum, qui ad cognoscendam veritatem semetipsis ducibus utebantur. Si ergo quis de ærumnolis vanitatibus, & insaniis fallacibus erubescens tenebras esse, & mortem, quidquid pro lumine, & vita amplectebatur, intelligit, & ab his se conatur abstrahere, non est ab ipso, quamvis non sine ipso sit, ista conversio; nec propria virtute ad principia salutis enititur. Sed agit hæc occulta & potens gratia Dei, quæ remotis terrenarum opinionum, & operum mortuorum favillis torrem obruti cor cordis exagitat, & desiderio veritatis inflammat: non ut invitum hominem subigat, sed subjectionis cupidum faciat; nec ut ignorantem trahat, sed intelligentem, sequentemque præcedat. Manens enim liberum arbitrium, quod utique cum ipso homine Deus condidit, a vanitatibus, & cupiditatibus suis, in quas neglecta Dei lege, defluxit, non a se ipso, sed a Creatore mutatur, ut quidquid in eo in melius reficitur, nec sine illo sit, qui sanatur, nec nisi ab illo sit, qui medetur, cujus sumus nova creatura, novumque figmentum Creati in Christo Jesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus.

CAPUT XIII.

Definitio nova Cassiani : omni animæ inesse naturaliter virtutum semina a Creatore inserta, refellitur, quia peccatum originale evertit. Virtutes in impiis veras non esse, sed omnia opera eorum immunda, virtutum, sive meritorum principia nulla ante gratiam. In ingeniis impiorum licet multa laudabilia non tamen veræ virtutes, confutat id quod ex pastoris libro apocripho probare voluerat Collator, hominem etiam ante gratiam ad bonum & malum æqualiter se habere.

1. **N**unc jam videamus, quo disputantis progrediatur intentio. Dubitari ergo inquit non potest, inesse quidem omni animæ naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta. Sed nisi hæc opitulatione Dei fuerint excitata ad incrementum perfectionis non poterunt pervenire, quia secundum beatum Apostolum neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Adiacere autem homini in quamlibet partem arbitrii libertatem, etiam liber ille, qui dicitur pastoris, apertissime docet : in quo duo Angeli unicuique nostrum adhærere dicuntur, id est bonus, ac malus in hominis vero optione consistere, ut eligat, quem sequatur. Et idcirco manet in homine liberum semper arbitrium, quod gratiam Dei vel possit negligere vel amare. Si dubitari non potest, inesse omni animæ naturaliter virtutum semina, beneficio Creatoris inserta : solus Adam prævaricatus est, & in peccato ejus nemo peccavit, in nullis iniquitatibus concepti sumus, & in nullis nos matres nostræ peperere delictis, non fuimus natura filii iræ, nec fuimus sub potestate tenebrarum, qui manentibus in nobis naturaliter virtutibus filii potius nati sumus pacis & lucis. Absit ab animis pio-
rum

rum fallacis doctrinae insidiosa deceptio. Virtutes cum vitiis habitare non possunt. Quæ enim participatio, inquit Apostolus, justitiæ cum iniquitate? aut quæ societas luci ad tenebras? virtus namque principaliter Deus est: cui non aliud est habere virtutem, quam esse virtutem. Hujus cum participes sumus, habitat Christus in nobis, qui est Dei virtus, & Dei sapientia; habitat fides, spes, caritas, continentia, intellectus, consilium, fortitudo, cæteræque virtutes. Cum vero ab hoc bono recedimus, omnia nobis e contrario oriuntur ex nobis. Discedente enim pulchritudine, quid succedat, nisi deformitas? abeunte sapientia, quid resideat, nisi insipientia? non regnante justitia, quid dominetur, nisi iniquitas?

2. Virtutum itaque semina, quæ beneficio Creatoris inserta sunt, prævaricatione primi parentis eversa sunt; nec haberi queant, nisi eo restituyente, qui dederat. Reformabilis est enim natura humana formatori suo, & eorum bonorum, quæ habuit, capax est: ut per mediatorem Dei, & hominum hominem Christum Jesum, in eo ipso, quod ei remansit, possit recuperare, quod perdidit. Remansit autem ei rationalis animus, qui non virtus, sed virtutis habitaculum est. Ex participatione enim sapientiæ, & justitiæ, & misericordiæ, non sapientia, neque justitia, neque misericordia, sed sapientes, & justi, & misericordes sumus. Quæ bona, quamvis rationabile nostrum vitiis occupatum sit, & prævaricantibus nobis templum Dei spiritus immundus invaserit, possunt tamen in ipsum rursus rationabile confluere per eum, qui mundi principem foras mittit, & ligans fortem vasa ejus rapit, fugatoque mundi hujus spiritu dat spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus, quæ a Deo donata sunt nobis. Qui autem spiritum Christi non habet, hic non est ejus.

3. Puto autem istum veri similitudine decipi, & in specie falsarum errare virtutum, dum ea bona, quæ non possunt, nisi ex Dei munere haberi, etiam in impiorum animis æstimat reperiri, ideo scilicet, quia multi eorum sint justitiæ, temperantiæ, & continentiae, & benevolentiae sectatores: quæ omnia non frustra quidem,
neque

neque inutiliter habent, multumque ex eis in hac vita honoris & gloriæ consequuntur : sed quia in iis studiis non Deo, sed diabolo serviunt, licet habeant temporalem de vana laude mercedem, ad illam tamen beatarum virtutum non pertinent veritatem. Et ita manifestissime patet, in impiorum animis nullam habitare virtutem, sed omnia opera eorum immunda esse, atque polluta, habentium sapientiam non spiritalem, sed animale, non coelestem, sed terrenam, non christianam, sed diabolicam, non a Patre luminum, sed a principe tenebrarum, dum & ipsa, quæ non haberent, nisi dante Deo, subdunt ei, qui primus recessit a Deo.

4. Qui ergo dicit, sine ullo opere gratiæ *naturaliter omni animæ semina inesse virtutum*, quid laborat ostendere, nisi de istis seminibus quædam germina præcedentium Dei gratiam pullulare meritorum? denique ut videretur aliquid gratiæ tribuisse. *Ad perfectionis*, ait, *incrementum semina hæc pervenire non poterunt, nisi opitulatione Dei fuerint excitata*: ut scilicet opitulatio Dei sit cohortatio, atque doctrina: mens autem, quæ virtutum est opulenta seminibus, utatur facultate, quam possidet, ad hoc tantum juvanda, ut earum virtutum adprehendat culmina, quarum sibi scit inesse principia. Igitur secundum istum humana anima sic ædificabitur in Dei templum, ut non accipiat fundamentum, præter quod aliud nemo potest ponere, quod est Christus JEsus. Quando autem hoc fundamentum incipitur, nisi quando fides in audientis corde generatur? quæ si naturaliter inerat, non coeptum ibi est aliquid, sed superstructum. Superflue ergo infidelis videbatur, qui fidem habebat, antequam crederet. Hoc autem, & de aliarum virtutum principiis potest dici, quas gratia augere debeat, quia sunt, non donare, quia defunt. Sed aliud nos omnia sanctarum Scripturarum eloquia docent. Legimus principium esse sapientiæ timorem, & legimus donum Dei hanc esse virtutem. Timor, inquit, Dei super omnia se superposuit, beatus homo, cui donatum est habere timorem Dei. Cum ergo timor Dei principium sit sapientiæ, quæ virtus haberi potest sine sapientia, cui ex timore principium est? beatus Apostolus Petrus, gratia vobis, inquit, & pax adimpleatur in recognitione Domini

E

mini

mini nostri JESU Christi, qui nunc omnia nobis divina virtute sua, quæ ad vitam, & pietatem pertinent, donavit. Nunquid ait, qui virtutum semina, quæ naturaliter habebamus, incerta opitulatione sua excitavit in nobis? sed ait, qui nunc omnia nobis, quæ ad vitam, & pietatem pertinent, donavit. Quod dicendo, cujus virtutis initium in natura posuit, quod non ab eo collatum sit, qui cuncta donavit? propter quod & beatus Paulus: quid enim habes, inquit, quod non accepisti, si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non accepis?

5. Ergo omnia, quæ ad vitam, & pietatem, non per naturam, quæ vitiata est, habemus, sed per gratiam, qua natura reparatur, accepimus. Nec ideo æstimare debemus in naturalibus thesauris principia esse virtutum, quia multa laudabilia reperiuntur etiam in ingeniis impiorum, quæ ex natura quidem prodeunt; sed quoniam ab eo, qui naturam condidit, recesserunt, virtutes esse non possunt. Quod enim vero illuminatum est lumine, lumen est, & quod eodem lumine caret, nox est, quia sapientia hujus mundi stultitia est apud Deum. Ac si vitium est, quod putatur esse virtus: quandoquidem stultitia est, quod putatur esse sapientia. Quando autem fieri potest, ut qui in naturalium virtutum seminibus, quæ iste magnificat, gloriantur, ipsas virtutes suas ei doctrinæ subiciant provehendas, quæ dicit, si quis videtur inter vos sapiens esse, stultus fiat, ut sit sapiens? & quia in sapientia Dei non cognovit hic mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes. Quid illa scientiæ, sapientiæque præsumptio magis ineptum esse censeat, magisque ridendum, nisi spiritus Dei aspernationem subegerit superbiorum, rationesque illas, quæ ignotæ canina facundia repugnabant, gratiæ suæ virtute destruxerit, ut semen verbi præsulcata cordis terra concipiat, & dignos æternis horreis fructus Dei agricultura producat?

6. Post illud autem nullius authoritatis testimonium, quod disputationi suæ de libello Pastoris inseruit, ex quo ostendere voluit inter boni, & mali angeli contrarias suasionem ita omnem hominem

nem naturali iudicio, & propriæ discretioni esse commissum, ut ei non plus a Deo præsidii, quam a diabolo sit periculi, addidit definitionis suæ regulam, dicens: *Et idcirco manet in homine liberum semper arbitrium, quod gratiam Dei possit vel negligere, vel amare.* In qua sententia etiam hoc, quod ait, in homine remanere semper liberum arbitrium, ex aliqua parte non constat: si quidem multa millia infantium in regnum Dei assumptorum, aut a regno Dei extraneorum, sine ullius suæ voluntatis arbitrio gratiam Dei ii aut accipiant, aut amittant, multique excordes ad omnia prorsus, & fatui per Sacramentum regenerationis ab æternæ mortis vinculis eruantur. Accipiamus tamen ita hoc dictum, ut ad eos proprie pertineat hæc definitio, qui uti possunt libera voluntate. Itane libera est ista libertas, ut quantum ex se habeat fastidii, ut negligat gratiam Dei, tantum ex se habeat delectationis, ut diligat? itane illum vetustæ infidelitatis glaciale rigorem nullus meridiani caloris spiritus relaxavit, & tepor mentis obstrictæ de suo algore concaluit; & dicente Domino: ignem veni mittere in terram, nulla ad cor frigidum scintilla pervenit, & cinis mortuus a semetipso in flammam caritatis exarsit? nihil tale in istis gratiæ amatoribus factum est, quale illi experti sunt, qui dicebant: nonne cor nostrum erat ardens, cum essemus cum illo in via, & aperiret nobis scripturas? sed nec illud in eisdem actum est, quod in Lydia, civitatis thyatirorum, purpuraria, quæ inter mulieres, quibus illic Apostolus prædicabat, sola tunc ostenditur credidisse, cujus, inquit, cor aperuit Deus, ut intenderet his, quæ a Paulo dicebantur? & tanta est secundum istum liberi arbitrii incolumitas, & facultas, ut caritatem, quæ in omnium arce virtutum est, non ex Dei munere, sed ex sola habeant voluntate. Quid ergo in anima a suo ædificatore reparatur, aut qua largitate gratiæ fiet ornatior. Si illa sunt ei propria, sine quibus non possunt prodesse donata? sed Apostolus, qui profitetur sine caritate, non operationes miraculorum, non scientiam, non fidem, non prophetiam, non erogationes divitiarum, non ipsam sævissimorum suppliciorum prodesse tolerantiam, unde habeatur ipsa caritas, non tacet: quoniam caritas, inquit, Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, & pax, inquit, fratribus cum caritate,

& fide, a Deo Patre, & Domino Jesu Christo. Sanctus enim Joannes Apostolus instruat nos, unde hujus boni coeperimus esse participes carissimi, diligamus nos invicem, quia dilectio ex Deo est. Et ne possemus opinari ideo dilectionem dictam ex Deo, quia in natura hominis hic factus esset affectus: paulo post ait: non quod nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse dilexit nos: & iterum nos diligamus Deum, quia prior dilexit nos. Agnoscat ergo humana egestas, hoc quod de quibuslibet bonis recte dicitur, multo rectius sibi dici de eo, sine quo bona cuncta non profunt, quid enim habes, quod non accepisti, si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?

CAPUT XIV.

Cassianus liberi arbitrii vigorem demonstrare aggressus. Definitio decima Cassiani: Job suis viribus vicisse diabolum, non auxilio gratiæ, nisi quatenus Deus non majorem tentatori dedit potestatem, quam illi noverat inesse virtutem. Cassiani fraus: Catholicam sententiam de gratia in disputationis principio prædicat, & eandem postea impugnat. Ad præcipitia Pelagiani gradatim decurrit.

1. **P**ost hæc autem, cum tantum homini tribuisset ante gratiam, quantum ei fructuosissimum est habere per gratiam, addit quædam perplexa, atque confusa, ad vigorem liberi arbitrii demonstrandum, & de his, quæ jam donatis sibi viribus facit, vult illa munire, quæ ei naturaliter inesse definiit, ut quod est per adjutorium Dei perfecisse, hoc sit ex liberi arbitrii libertate coepisse. Verum hæc, ut tolerabilia transeamus, quia & nos liberum arbitrium ideo dicimus bonæ voluntatis affectum, fideique principium,
ope-

operante gratia, concepisse, ut per hæc, quæ illi nullo merito præeunte donata sunt, ea, quæ operaturo sunt promissa, mereatur; ab illo semper petens, posse aliquid boni facere, qui ait: sine me nihil potestis facere. His itaque prætermis, id quod de sancti Job passionibus posuit retractemus, ait enim, quod etiam in Job probatissimo athleta suo, cum eum diabolus expetisset ad singulare certamen, divinam legimus providisse justitiam, si enim contra inimicum non sua virtute, sed Dei solius fuisset gratia protegente congressus, & absque ulla virtute patientiæ suæ, divina tamen opitulatione suffultus, multiplices illas, ac tota inimici crudelitate quæsitæ tentationum moles, & exitia pertulisset, quomodo non illam calumniosam diabolus, quam prius emiserat, vocem adversus eum justius iterasset: numquid Job gratis colit Deum? nonne tu vallasti eum, ac domum ejus, & universam substantiam ejus per circuitum? sed aufer manum tuam, hoc est, sine eum suis mecum viribus certare, nisi in faciem tuam benedixerit tibi. Sed cum nullam bujusmodi querimoniam calumniosus hostis post conflictum audeat iterare, non Dei, sed illius se victum viribus confitetur, licet etiam gratia Dei non in totum illi defuisse credenda sit, quæ tantam tentatori tribuit potestatem, quantam & illum resistendi noverat habere virtutem: non eum ab illius impugnatione sic protegens, ut nullum virtuti humanæ relinqueret locum; sed hoc tantum procurans, ne violentissimus inimicus animam ejus amentem faciens, & impotem sensu, impari eum, atque iniquo certaminis pondere prægravaret.

2. Quis hæc prædicari a Catholicis inter Catholicos crederet, nisi quæ in colloctionibus domesticis sæpe defensa sunt, etiam scripta legerentur? itane in omnibus hominibus intelligentiæ caligat obtutus, & a cunctis Ecclesiæ filiis spiritus scientiæ, & pietatis abscessit, ut non erubescant ingerere se judiciis legentium tam inhonesta mendacia, vir gravis, doctor sapiens, verax Magister, redde nobis catholicam definitionem, qua inter initia disputationis tuæ aures nostras, mentesque cœpisti. Pronuntiaveras fidem christiana voce Ecclesiasticam. Non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem, atque opportunitatem eorum, quæ recte cupimus, tribuit peragendi, omne enim datum optimum, & omne donum

perfectum de sursum est, descendens a Patre luminum, qui & inspirat, quæ bona sunt, & exsequitur, & consummat in nobis: & hujus sententiæ soliditate omnia hostilium reliquiarum machinamenta confregeras. Cur professione mutata, quod destruxisti, ædificas, quod tuebaris, impugnas? cur invictissimæ veritatis arce deserta, gradatim ad præcipitia Pelagiana decurris? qui enim definieras neque sanctarum cogitationum, neque piarum voluntatum, neque bonorum actuum ex nobis esse principia, sed inspiratione Dei, gratiæque ejus auxilio bona in nobis cuncta generari, & ad perfectum, perfectionemque perducere: paulo post coepisti donis gratiæ liberi arbitrii æquare conatus, ut principia, quæ Deo adsignaveras, posse hominem a semetipso habere monstrares, dicendo, *quia etiam suis interdum motibus homo ad virtutem appetitus possit extendi, semper vero a Domino indigeat adjuvari*: & iterum dicendo, *etiam per naturæ bonum, quod beneficio Creatoris indultum est, nonnumquam bonarum voluntatum prodire principia: quæ tamen, nisi a Domino dirigantur, ad consummationem virtutum pervenire non possunt*. Et post hæc, ut quosdam præveniri a gratia ostenderes, in quorundam autem præeuntibus meritis causam percipiendæ gratiæ collocares dixisti: *quid ex quo pendeat dubitari: id est, utrum, quia initium bonæ voluntatis præbuerimus, misereatur nostri Deus; an quia Deus misereatur, consequamur bonæ voluntatis initium*. Quas duas regulas ne in ambiguo relinqueres, utramque exemplis, ut tibi visum est, idoneis munire curasti, unam de Pauli & Matthæi coactitia conversione confirmans, aliam de Zacchæi, & latronis voluntaria fide roborans; quorum desiderium tam violentum dicis fuisse, ut ad invadendum regnum cœlorum specialia vocationis monita prævenirent. Deinde progressu disputationis ut incolumitatem interioris hominis patefacias, ipsum Adam concepisse quidem, quam non habebat scientiam mali, sed quam acceperat boni scientiam non amisisse confirmas. Cumque hoc etiam ex comparatione impiorum probare voluisses; in id usque prolapsus es, ut proclamares, *cavendum nobis esse, ne ita ad Deum omnia sanctorum merita referamus, ut nihil, nisi quod malum est, humanæ adscribamus naturæ*. Et ne hanc naturam ullas in prævaricatione Adæ crederemus amisisse virtutes, definisti tam incolumes esse omnium hominum animas natura-

ra-

raliter, quam fuit primi hominis ante peccatum. Dicendo, *dubitari ergo non potest, inesse omni animæ naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta.* Consideratis ergo his definitionibus tuis non est occultum, quantum ab illius sententiæ sanitate desciveris, in qua quod tribuendum erat gratiæ, fallaciter prædicando Catholicarum tibi aurium iudicia conciliare voluisti, quibus de præmissæ professionis fronte securis facile sequentia irreperent, si prima placuissent.

CAPUT XV.

Libero arbitrio quantas vires tribuat Cassianus Job in conflictu cum diabolo sua ipsius virtute vicisse putat, contra probatur Job vicisse auxilio Dei. Tolerantiæ fortitudo non nisi ex gratia Dei. Cassiani error, virtutem resistendi habuisse Job ex libero arbitrio, non ex gratia.

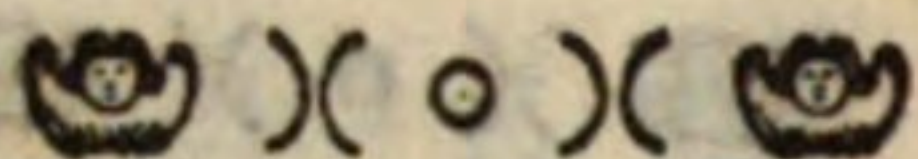
I. **S**ed hætenus, ne in totum videreris a præfixa regula discrepare ita virtutum, meritorumque principia a libero arbitrio ad gratiam transtulisti, ut ipsos bonorum desideriorum voluntarios motus sine auxilio Dei nec provehi fatereris posse, nec perfrui, nunc vero remoto longius Deo, & a sustentatione hominis separato tantam libero arbitrio potentiam tribuis, ut non solum amissionem multiplicium facultatum, & totius simul familiæ, ac necessitudinum acerbissimum finem constanter, æquanimiterque suscipiat, sed ipsius quoque corporis proprii ineffabiles cruciatus proposito nudæ voluntatis evincat. Et ut dubitari hinc disputante te nequeat, sancti Job constituis exemplum, qui adversus illam insignem diabolicæ sævitæ crudelitatem sine Dei præsidio decertavit, & argumento probare niteris, quod ipse cruentissimus inimicus confessus sit, non Domini, sed Job se virtute superatum, in eo quod

quod sibi in graviore conflictu gratiam Dei obtitisse non dixit: quasi vir ille in damnis, atque orbitatibus debuerit superna protectione circumtegi, in carnis autem suæ, animæque tormentis non eguerit adjuvari. Si ergo hac magnitudine animi, quam illata per singulos, omnesque artus tot mortium pœna non superat, nihil inter Sanctorum palmas memorabilius, nihil invenitur illustrius, eamque adseris ex humana tantum virtute subsistere: quid erit laudis, ac meriti, quod inter studia quietis, & pacis nequeat arbitrii obtineri libertas, quam in tanti fine certaminis de suis viribus coronasti.

2. Quæro igitur abs te, videaturne tibi vir iste, cum illis, quæ legimus, suppliciis probaretur, habuisse in se Spiritum sanctum? si habuisse dicis; certum est, quia Deus, quem non deseruit, adjuvit. Si autem recessisse ab eo Spiritum sanctum dixeris, propheticus te ejusdem sermo convincit dicentis: scio enim, quod Redemptor meus vivat, & in novissimo die de terra surrecturus sim, & rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspècturi sunt, & non alius: reposita est hæc spes mea in sinu meo. Quod si de incarnatione Domini nostri JESU Christi, ac resurrectione ejus, qui est primitiæ dormientium, & de spe redemptionis, quæ in ipso reposita est omnibus Sanctis, recte intelligitur prophetatum, manifeste apparet, non discessisse a templo suo gratiam Dei, & fecisse jam tunc Dominum in hoc sancto suo, quod postea Apostolis, & Martyribus spondebat suis esse faciendum dicens, cum autem tradent vos, nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini: non enim vos estis, qui loquimini, sed spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Quid cum idem Sanctus ineptis consolatoribus responderet, nonne in Dei fidebat auxilio dicens, qui deridetur ab amico suo, sicut ego, invocabit Dominum, & exaudiet eum? aut nesciebat ex illo se habere, quod habebat, de quo ait. Apud ipsum sapientia, & fortitudo, ipse habet consilium, & intelligentiam, & de quo dicit, in cujus manu anima omnis viventis, & spiritus universæ carnis
ho-

hominis: & iterum: expecto, inquit, donec veniat immutatio mea: vocabis, & ego respondebo tibi: operi manuum tuarum porriges dexteram: tu quidem gressus meos dinumerasti; sed parcis peccatis meis, signasti quasi in sacculo delicta mea, sed curasti iniquitatem meam. Non ergo deseruerat Dominus, quem curabat, neque opem suam abstulerat ab eo, cui purificatoria remedia, quibus clarius niteretur, admovebat.

3. Ad hanc passionum tolerantiam, in qua hic Sanctus emicuit, etiam ille erat pręparatus a Domino, qui dicebat, nam etsi ambulem in medio umbrę mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es, & illud: salus iustorum a Domino, & protector eorum est in tempore tribulationis. Ad hanc tolerantiam etiam ille erat pręparatus a Domino, qui & credere in Christum, & pro Christo pati referebat ad Christum, dicens: iustificati igitur ex fide pacem habeamus ad Deum, per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem & accessum habemus, per fidem in gratiam istam, in qua stamus, & gloriamur in spe glorię filiorum Dei, non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus, scientes, quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit: quia caritas diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Et iterum, quis nos separabit a caritate Christi tribulatio, an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? sicut scriptum est, quia propter te mortificamur tota die. Æstimati sumus ut oves occisionis, sed in his omnibus superamus per eum, qui dilexit nos. Hujus tolerantię fortitudo, unde descenderit, beatus Petrus, & in illo omnis Ecclesia veritatis ipsius voce discebat, dicentis; Ecce Satanias postulavit, ut cerneret vos velut triticum, ego autem rogavi pro te, Petre, ne deficiat fides tua. Quisquis igitur in tribulationibus non deficit, ab illo se non dubitet adjuvari, ad quem quotidie corda universorum fidelium clamant, ne inferas nos in tentationem, sed libera nos a malo, quoniam custodit Dominus animas Sanctorum suorum, de manu peccatorum liberabit eos.

4. Quod autem dicis : *gratiam Dei ab Job , ex eo intelligendum, non penitus recessisse , quod tentatori ejus tantam Deus tentandi dederit potestatem , quantam & illum resistendi noverat habere virtutem : nonne rectius, veraciusque loquereris , si ubi dixisti, quantam & illum resistendi noverat habere virtutem, diceres potius, quantam & illi resistendi noverat se dedisse virtutem?* in ejus enim verbi correctione totam istam gloriam , quam humanis viribus adsignare voluisti, sobrietate aliqua temperasses, ut illa mirabilis in tanta afflictione patientia, & Dei adjutorio, & libero hominis adscriberetur arbitrio. Sed veritus es naturæ humanæ minuere laudem, si ei profitereris a Deo datam esse virtutem, ideo conflictus illius, atque victoriæ non vis credi cooperatorem Deum fuisse, sed tantummodo spectatorem, ut cui persuadere poteris per naturalem liberi arbitrii facultatem tam arduum certamen evictum, dubitare non audeat in levioribus causis multo liberiores esse bonæ voluntatis effectus, atque ita in illius damnatæ sententiæ foveam cadat, quæ dicitur ideo nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam, tamquam etsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possemus etiam sine illa implere divina mandata. Quod quia Catholici Pontifices dignum anathemate censuerunt, utendum nobis est eo, quo usi sunt testimonio dicentes, de fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait, *sine me difficilius potestis facere*, sed ait, *sine me nihil potestis facere.*

CAPUT XVI.

Quod supra docuerat Cassianus , Centurionis Evangelici exemplo confirmare nititur : cujus definitio undecima est : nullius laudis, ac meriti esse, si id in eo Christus , quod ipse donaverat , prætulisset. Contra probat S. Prosper, quod laus, & meritum

tum per gratiam non auferatur. Fidei quoque, & bonis operibus laudem, ac meritum tribui sine præjudicio gratiæ.

1. **H**is autem definitionibus tuis, quas credidisti idonea auctoritate munitas, tamquam de consensu legentium securus adjungis, solere interdum Deum ad fidem nostram probandam plus offerre, quam sufficit, ut quam firma sit credentium fides, possit agnosci. Et hoc exemplo illius Centurionis ostendis, qui, cum pueri sui posceret curationem, Dominusque se ad domum ejus iturum esse promitteret, responderit, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed dic tantum verbo, & sanabitur puer meus, in quo eum Dominus tali admiratione laudaverit, ut pronuntiaret, non se invenisse tantam fidem in Israel, & exigua conclusionem pene totum Pelagianum dogma confirmas, dicendo, *nul-
lius enim laudis esset, ac meriti, si id in eo Christus, quod ipse donaverat,
prætulisset.* Falso ergo scriptum est, quia nemo potest esse continens, nisi Deus det, falso prædicavit Apostolus, cum de eadem virtute loqueretur, dicens, volo autem, omnes homines esse, sicut meipsum, sed unusquisque proprium habet donum a Deo, alius sic, alius vero sic. Falso docuit & ille, qui dixit, si quis indiget sapientia, postulet a Deo, & dabitur ei. Nec secundum veritatem dictum est. Omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens a Patre luminum: & nemo potest accipere quidquam, nisi ei datum fuerit de cœlo. An dicendum est, omnes quidem virtutes inter Dei dona numerandas, sed in illis hominem, quas de proprio habuerit, esse laudabilem, & ibi esse merita, ut Dei dona non fuerint? igitur secundum regulam tuam, quibus donatum est, ut non solum crederent in Christum, sed etiam ut paterentur pro ipso, & laudem, & meritum perdiderunt, nec habent veram gloriam, qui non in se, sed in Domino gloriantur. Sed rectius audimus Prophetam dicentem: maledictus homo, qui spem habet in homine, & firmat carnem brachii sui, & a Domino discedit cor ejus, & illum, qui ait: diligam te Domine, vir-

tus mea, & in Domino laudabitur anima mea, & fortitudo mea, & laudatio mea Dominus, ut manifestissime noverimus, nec laudem eos ullam habere, nec meritum, in quibus non inveniuntur, quæ nisi Dominus dederit, non habentur.

2. Sic autem putasti de testimonio laudatæ fidei præjudicium donis gratiæ posse generari, quasi fides, ubi ostenderetur laudata, non doceretur esse donata. Laudat Apostolus Romanorum fidem, & pro hoc bono eorum agit gratias Deo, dicens, primum quidem gratias ago Deo meo per Jesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra adnuntiatur in universo mundo, ad Corinthios quoque simili scribit affectu, dicens, gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Jesu, quia in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia. Num quid agendo gratias Deo credentibus sustulit laudem, aut laudando credentes meriti negavit auctorem? de Ephesiorum etiam fide quid sentiat, audiamus. Propterea inquit, & ego audiens fidem vestram, quæ est in Domino Jesu, & dilectionem in omnes Sanctos, non cesso, gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis, ut Deus Domini nostri Jesu Christi Pater gloriæ det vobis spiritum sapientiæ, & revelationis, in agnitione ejus illuminatos oculos cordis vestri. Habebant ergo isti fidem, habebant & opera caritatis, quæ nec laude poterant carere, nec merito: sed pro his virtutibus Apostolus gratias Deo agere non cessat, sciens a Patre luminum hæc dona venisse, a quo se etiam petere protestatur, ut quibus dedit fidem, quæ per dilectionem operatur, det spiritum sapientiæ, & intellectus, & inde se Ephesii noverint accepisse, quod habeant, a quo discunt sperare, quod non habent. Pro Philippenfibus quoque similes Deo gratias agit, & meritum eorum, laudemque non supprimit dicens, gratias ago Deo meo in omni memoria vestri semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis cum gaudio deprecationem faciens super communicatione vestra in Evangelio a prima die usque nunc: confidens hoc ipsum, quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Jesu Christi, cujus hic humanæ laudis, ac meriti

nunc

nunc in Deo causa suspensa est? quid virtutis, aut pietatis exceptum est, quod non ex gratiæ fonte profluxerit, ubi ab initio usque ad finem, & inchoatio, & perfectio boni operis Domino deputatur? cui canitur de sanctis suis: Domine in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in iustitia tua exaltabuntur, quoniam gloria virtutis eorum tu es.

CAPUT XVII.

Quantum Cassianus in supra refutatis adjuvet Pelagianos dicentes, gratiam Dei secundum merita nostra dari, quos tamen profanæ opinionis arguit, in quo sibimet ipsi contrarius esse convincitur. Salus omni modo, nisi ex fide esse non potest.

I. **C**onsiderandum sane in hac sententia tua, quantum adjuves eos, qui dicunt, gratiam Dei secundum merita nostra dari: quos tamen, ut catholicæ fidei defendaris umbraculo, profanæ opinionis esse profiteris, dicens. Nemo autem æstimet hæc a nobis ob hoc fuisse prolata, ut nitamur adstruere, summam salutis in nostræ fidei ditione consistere secundum quorundam profanam opinionem, qui totum libero arbitrio deputantes, gratiam Dei dispensari secundum meritum uniuscujusque definiunt, sed miror valde, quomodo non vides, & ab aliis æstimas non videri, quod te ipsum tuo ore condemnas. Dicendo enim, quod Centurio, cujus fides Domini voce laudata est, nullius laudis esset, ac meriti. si id in eo, quod ipse donaverat, prætulisset: definisti Centurionem illum non donatam fidem habuisse, sed propriam, ac proinde nihil ejus principiis collatum fuisse per gratiam; in eadem autem fide causam fuisse, & laudis, & meriti, quorum neutrum haberet, si id, cui & laus debetur, & meritum Dominus contulisset. Frustra ergo, ut invidiam damnati erroris evadas, summam salutis negas in fidei nostræ ditione consistere: cum omni modo

F 3

salus,

salus, nisi ex fide esse non possit. Justus enim ex fide vivit, quoniam veritas dicit. Amen, Amen dico vobis, quoniam qui audit verbum meum, & credit in eum, qui me misit, habet vitam æternam, & in judicium non veniet, sed transibit de morte ad vitam: & iterum; hæc est voluntas Patris mei, ut omnis, qui videt filium, & credit in eum, habet vitam æternam, & resuscitabo eum in novissimo die. Et iterum, hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Jesum Christum. Cum itaque huic fidei, quam ideo meritis, & laudibus honorasti, quia mavis eam inter liberi arbitrii bona, quam inter Dei dona numerari, æternam, beatamque vitam constet esse præparatam; quomodo hoc vulnus declinabis, quo te ipsum configis pronuntiando, eos profanos, qui gratiam dispensari secundum merita humana definiant, & asserendo, quod nec laudem constet habere, nec meritum eos, qui ex dono gratiæ sint fideles? quoquo versus ergo te conferas, a temetipso, & vinceris & vinciris. Si enim gratiam merita non præcedunt, & fides non potest esse sine meritis, fides gratiam non præcedit, & omni modo ex gratia habetur, quidquid illud est, ex quo meritum nascitur, quod ante gratiam non habetur.

CAPUT XVIII.

Cassianus inconvenientia miscere conatur, & fideles in duo genera dividit, quibus contraria accomodet. Definitio duodecima Cassiani: Deum in salutis negotio aliis esse salvatorem, aliis susceptorem tantum. Contra probat S. Prosper, Christum omnium, qui salvantur esse Salvatorem. Placita Cassiani de gratia, & libero arbitrio horrescunt Evangelicæ, Apostolicæque doctrinæ discipuli.

1. **U**t igitur definitionum tuarum absurditas non sibi repugnare videatur, inconvenientia miscere conaris, & unitatem membrorum Corporis Christi in duobus generibus fidelium nova præsumptione constituis : in uno scilicet ad quod pertineat illud, quod in principio dixisti, *Non solum actuum, sed etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium : qui & incipit, quæ bona sunt, & exsequitur, & consummat in nobis* : in alio autem, cui congruat regula ista, qua dicis, *Centurionem nec laudem ullam habiturum fuisse, nec meritum, si id in eo Dominus, quo ipse donaverat, prætulisset.* Et licet totum disputationis tuæ textum ad has duas formulas, quæ nullo modo conformes possunt esse, produxeris, nunc tamen distinctius, atque expressius quid volueris firmare, pronuntias, dicens, *per hæc igitur exempla, quæ de Evangelicis protulimus monumentis, evidentissime poterimus advertere, diversis atque innumeris modis, & inscrutabilibus viis Deum salutem humani generis procurare, & quorundam quidem volentium, ac sitientium cursum ad majorem incitare flagrantiam, quosdam vero etiam nolentes, invitosque compellere : & nunc quidem, ut impleantur ea, quæ utiliter a nobis desiderata conspexerit, adjuvare, nunc vero etiam ipsius sancti desiderii inspirare principia, & vel initium boni operis, vel perseverantiam condonare, inde est, quod orantes non solum protectorem, ac salvatorem, sed etiam adiutorem, ac susceptorem Dominum proclamamus, in eo enim, quod prior advocat, & ignorantes nos, atque invitos attrahit ad salutem, protector atque salvator est : in eo autem, quod adnitentibus nobis opem ferre, refugientesque suscipere, ac munire consuevit, susceptor ad refugium nominatur.*

2. Hac ergo discretionem præscripta erit, ut definis in una Ecclesia ista diversitas, ut Dominus noster Iesus Christus, de quo dictum est : & vocabis nomen ejus Iesum ; ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum, & de quo dictum est : nec enim est aliud nomen sub coelo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri, non omnium Christianorum, sed quorundam salvator, quorundam vero susceptor sit : ut hi tantum salvati, quos ad suscipiendam gratiam Deus aversos, reluctantesque compulerit ; hi autem suscepti sint, qui vocationem spontanei cursus fervore præ-

ve-

venerint, & illis quidem conferatur gratuitum donum, istis vero debitum prœmium rependatur: illi nullius sint laudis, ac meriti, qui nihil boni habeant, nisi quod acceperint, isti autem & gloria abundant, & remuneratione ditescant, qui propria facultate devoti, quod non acceperant, obtulerunt, atque ita JESUS CHRISTUS alios liberatos invenerit, alios liberarit, & non ad omnes pertineat, quod ait, non vos me elegistis, sed ego elegi vos; si sunt a quibus, cum eos non elegisset, electus est: non ad omnes pertineat, nemo potest venire ad me, nisi datum fuerit ei a Patre meo, si sunt, qui non dante Patre ad filium venire potuerunt, non ad omnes pertineat, quod ait Evangelista, erat lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, si sunt, qui aut ita in hunc mundum venerunt, ut non essent tenebræ, aut ita lux esse cœperunt, ut illuminatione veri luminis non egerent, nec de omnibus adoptatis accipiendum sit, quod ait Apostolus, qui eruit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii dilectionis suæ: si quidem ipsi rumpant vincula sua, & iugo veteris captivitatis excusso a dominatione diaboli in regnum Dei libera alacritate transcurrant. Hæc si possunt intra unam Ecclesiam prædicari, ut neutra opinio alteri cedat, sed invicem sibi utraque succumbat, potest fieri, ut recipiamus, quod Pelagiani tenent, & Pelagiani recipiant, quod tenemus. Sed hoc modo non tam illi Catholici, quam nos erimus (quod absit) Pelagiani; contrariorum enim permixtio meliorum defectio est: quia cum virtus vitium recipit, non a vitio, sed a virtute disceditur.

3. Nullo igitur modo Christiana corda suscipiunt, quod persuadere conatus es, eos, qui gratia Dei sunt, quod sunt, nec laudem ullam habere, nec meritum, & ab eo, qui venit salvare, quod perierat, partem Christianorum, salvatam partem vero esse susceptam: quoniam discipuli Evangelicæ Apostolicæque doctrinæ non alta sapientes, sed humilibus consentientes insaniam illam superbæ elationis horrescunt. In toto quippe Ecclesiæ corpore, atque in singulis membris, quod mortuum erat, vivificatum est, quod captivum

tivum erat, redemptum est, quod cœcatum erat, illuminatum est, quod perierat, quæsitum est, quod errabat, inventum est. Nec secundum istam partitionem aliorum salvator, aliorum susceptor, sed omnium usquequaque fidelium, & salvator, & susceptor est Christus. Nec merito, ac laude privantur, qui unde æterna bona mereantur, accipiunt, tantoque beatiores fiunt, quanto pauciora habuerint, quæ ipsorum sunt, & quanto plura, quæ Dei sunt. Non enim conturbat nos superbientium inepta querimonia, qua liberum arbitrium causantur auferri, si & principia, & profectus, & perseverantia in bonis usque in finem Dei dona esse dicantur. Quoniam opitulationes divinæ gratiæ stabilimenta sunt voluntatis humanæ, volentes oramus, & tamen misit Deus spiritum in corda nostra clamantem Abba Pater. Volentes loquimur, & tamen si pium est, quod loquimur, non sumus nos loquentes, sed spiritus Patris nostri, qui loquitur in nobis, volentes operamur salutem nostram, & tamen id ipsum velle, atque operari Deus est, qui operatur in nobis, volentes diligimus Deum, & proximum, & tamen caritas ex Deo est, diffusa in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, hoc de fide, hoc de tolerantia passionum, hoc de pudicitia conjugali, hoc de continentia virginali, omnibusque virtutibus sine exceptione profiteamur; quod nisi donatæ essent nobis, non invenirentur in nobis, & quod liberum arbitrium naturaliter homini inditum maneat in natura, sed qualitate, & conditione mutata per Mediatorem Dei, & hominum, hominem Christum Jesum, qui ipsam voluntatem ab eo, quod perverse volebat, avertit, & in id, quod ei bonum esset, velle convertit, ut delectatione affecta, fide mundata, spe erecta, caritate accensa, liberalem susciperet servitutem, & servilem abjiceret libertatem.

CAPUT XIX.

*Recapitulat S. Prosper duodecim Cassiani definitiones,
ut pateat facilius, quid de gratia sentirent, qui*
G *gra-*

gratiæ defensoribus obloquebantur, & pacem Ecclesię resumptis de Pelagianorum schola quæstionibus inquietabant.

1. **E**x his igitur definitionibus, quas hætenus quædam prætermittendo discussimus, non obscurum, atque ambiguum est, quid de gratia Dei sentiant, qui sincerissimis ejus defensoribus obloquuntur, & pacem victricis Ecclesię resumptis de damnatorum schola quæstiunculis inquietant: quas si, ut audivimus, retexamus, fiet sermonis nostri immoderata prolixitas, cum ex his, quæ de ipsorum stylo innotuetunt, facile pius lector intelligat, ad quæ præcipitia perveniatur his callibus, & in istam luculentorum rivorum tœnosam uliginem, cujus voraginis humor exsudet, necessarium sane æstimo ante conclusionem voluminis ea, quæ ostendimus, non congruere catholicæ veritati, breviter, conjunctimque digerere, ut quæ interjectis responsionibus nostris possent recordationem legentis effugere, facilius simul decursa recolantur.

Prima ergo definitione dictum est:

Non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium: qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem, atque opportunitatem eorum, quæ recte cupimus, tribuit peragendi, omne enim datum optimum, & omne donum perfectum desursum est. Descendens a Patre luminum: qui & incipit, quæ bona sunt, & exsequitur, & consummat in nobis. Quod & nos valde amplectimur, catholicumque esse profiteamur.

Secunda definitione dictum est.

Adest igitur insuperabiliter divina protectio, tantaque est erga creaturam suam pietas Creatoris, ut non solum comitetur eam, sed etiam præcedat jugiter providentia, quam expertus Propheta confitetur dicens, Deus meus, misericordia ejus præveniet me, qui cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam, atque confortat, & incitat ad salutem, incrementum tribuens ei, quam vel ipse plantavit, vel nostro conatu viderit emeruisse. Jam hic a præmissa definitione disceditur; & quod totum gratis datum fuerat, ex parte nunc libero arbitrio deputatur.

Tertia

Tertia definitione dictum est.

Nisi quod in his omnibus & gratia Dei, & libertas declaratur arbitrii, qua etiam suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi, semper vero a Domino indigeat adjuvari, nec enim, cum voluerit quis, sanitate perfruitur, aut de ægritudinis morbo pro arbitrii sui desiderio liberatur. Quasi medicus noster non etiam hoc donet morbidis, ut & veram desiderent sanitatem.

Quarta definitione dictum est.

Ut autem evidentius clareat etiam per naturæ bonum, quod beneficio Creatoris indultum est, nonnumquam bonarum voluntatum prodire principia, quæ tamen, nisi a Domino dirigantur, ad consummationem virtutum pervenire non possunt, Apostolus testis est, dicens: velle enim adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio. Quasi Apostolus ex naturali affectu, & non ex gratiæ dono bonam habeat voluntatem, qui profitetur, ex Deo sibi esse sufficientiam etiam cogitanti.

Quinta definitione dictum est.

Et ita sunt hæc quodam modo indiscrete permista, atque confusa, ut quid ex quo pendeat, inter multos magna quæstione volvatur: id est; utrum, quia initium bonæ voluntatis præbuerimus, misereatur nostri Deus, an quia Deus miseretur, consequamur bonæ voluntatis initium. multi enim singula hæc credentes, ac justo amplius adserentes variis, sibi que contrariis sunt erroribus involuti, si enim dixerimus, nostrum esse bonæ principium voluntatis, quid fuit in Persecutore Paulo? quid in Publicano Mathæo? quorum unus cruori, ac suppliciis innocentum, alius violentiis, ac rapinis publicis incubans adtrahitur ad salutem. Sin vero gratia Dei semper inspirari bonæ voluntatis principia dixerimus, quid de Zacchæi fide? quid de illius in cruce latronis pietate dicemus, qui desiderio suo vim quamdam regnis cælestibus inferentes specialia vocationis monita prævenerunt?

In errore esse dicitur, qui ex gratia nasci bonam asserit voluntatem, & is, qui dicit, gratiam ex bona voluntate pendere: & tamen utraque sententia suscipienda decernitur, dum unius in Paulo & Mathæo, alterius in Zacchæo, & latrone forma præfigitur.

Sexta definitione dictum est.

Hæc ergo duo, id est, gratia, vel liberum arbitrium sibi quidem in-

vicem videntur adversa, sed utraque concordant, & nos pariter debere suscipere, pietatis ratione colligimus: ne unum horum homini subtrahentes Ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur.

Quasi ita utrumque recipiendum sit, ut in aliis hominibus voluntas gratiam, in aliis gratia præveniat voluntatem: & non ita ut in omnibus voluntas gratiam subsequatur, quoniam secundum ipsos, si aufertur liberum arbitrium, cum gratia præveniatur, aufertur gratia, cum libero arbitrio prævenitur.

Septima definitione dictum est.

Concepit ergo Adam post prævaricationem, quam non habuerat, scientiam mali, boni vero, quam acceperat, scientiam non amisit. Cum utrumque sit falsum, quia & a quanto malo Adam cavere deberet Deo monente prædidicit: & in quanto bono esset constitutus, dum diabolo credidit, oblitus est, sicut autem pessima scientia mali est, malum esse, ita pessima ignorantia boni est bonum non esse.

Octava definitione dictum est.

Unde cavendum nobis est, ne ita ad Deum omnia Sanctorum merita referamus, ut nihil nisi id, quod malum est, humanæ adscribamus naturæ. Quasi natura ante gratiam non sit in damnatione, non sit in cœcitate, non sit in vulnere: aut non gratis justificati sint, quorum inde sunt merita, unde iustitia.

Nona definitione dictum est.

Dubitari ergo non potest, inesse omni animæ naturaliter virtutum semina, beneficio Creatoris inserta: sed nisi hæc opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non potuerunt pervenire. Quasi de spiritualibus bonis nihil Adam prævaricando perdiderit, & virtus non ut habeatur, danda: sed ut facilius perfectionem apprehendat, hortanda sit.

Decima definitione dictum est.

Quod etiam in Job probatissimo Athleta suo, cum diabolus expetisset ad singulare certamen, divinam legimus providisse iustitiam. Si enim contra inimicum non sua virtute, sed Dei solius fuisset gratia protegente congressus, & absque ulla virtute patientiæ suæ, divina tantum opitulatione suffultus multiplices illas, ac tota inimici crudelitate quæsitæ, tentationum moles, & exitia pertulisset, quomodo non illam calumniosam diabolus, quam prius miserat, vocem adversus eum iustius iterasset. Nunquid Job gratis colit Deum?

Deum? Nonne tu vallaſti eum, ac domum ejus, & univerſam ſubſtantiam ejus per circuitum, ſed aufer manum tuam, id eſt, ſine eum ſuis mecum viribus decertare, niſi in faciem tuam benedixerit tibi, ſed cum nullam bujuſcemodi querimoniam calumnioſus hoſtis poſt conflictum audeat iterare, non Dei, ſed illius ſe victum viribus conſitetur. Licet etiam gratia Dei non in totum illi deſuiſſe credenda ſit, quæ tantam tentatori tentandi tribuit poteſtatem, quantam & illum reſiſtendi noverat habere virtutem. Si Deus ſcivit tantumodo, quid Job poſſet, non etiam donavit, ut poſſet, teſtis patientiæ ejus, non auxiliator fuit, & in quo erit neceſſarium gratiæ adjutorium, ſi humanis ſolis viribus tanta illa eſt parta victoria?

Undecima definitione dictum eſt de Centurionis fide.

Miratur eum Dominus, atque collaudat, cunctisque illis, qui ex Iſraelis populo crediderant, præfert dicens, Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Iſrael. Nullius enim laudis eſſet, ac meriti, ſi id in eo Dominus, quod ipſe donaverat, prætulieſſet.

Impius ſenſus, qui putat beatiorem eſſe hominem, cui Deus nihil dederit, quam cui univerſa contulerit.

Duodecima definitione dictum eſt.

Inde eſt, quod orantes non ſolum proteſtorem, ſed etiam ſuſceptorem Dominum proclamamus, in eo enim, quod prior advocat, & ignorantes nos, atque invitos adtrahit ad ſalutem, proteſtor atque ſalvator eſt: in eo autem, quod adnitentibus nobis opem ferre, reſugientesque ſuſcipere ac munire conſuevit, ſuſceptor, ac reſugium nominatur. Huic ſententiæ is poſteſt præbere conſenſum, qui ſe a Chriſto non vult eſſe ſalvatum.

CAPUT XX.

Errores in Caſſiani definitionibus contenti ſummatim colliguntur.

His itaque definitionibus hoc docetur, hoc ſcribitur, hoc editis diſputationibus prædicatur, quod Adam peccante anima ejus læſa non fuerit, ſanumque in eo manſerit, unde peccavit,

si quidem scientiam boni, quam acceperat, non amiserit, nec potuerint posterius ejus id perdere, cujus damnum nec ille pertulerit. Inesse autem omni animæ naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta, ut possit, qui voluerit, judicio naturali Dei gratiam prævenire, & adjutorium ejus, quo facilius ad perfectionem perveniat, promereri: quia nullius sit laudis, ac meriti, qui donatis bonis non propriis adornatur. Cavendum quoque esse, ne ita ad Deum omnia Sanctorum merita referantur: quasi per se nihil boni possit agere ipsa humana natura: cum tanta sit virium ejus integritas, ut contra ipsum diabolum, sævitiamque ejus usque ad extrema supplicia sine auxilio Dei valeat dimicare. Hanc autem possibilitatem in omnibus esse hominibus naturalem, sed non omnes ingeneratis sibi uti velle virtutibus, tantam autem circa universos homines bonitatem esse Creatoris, ut alii ab eo, quia sponte veniant, suscipiantur laudati, alii quia resistunt, adtrahantur inviti, atque ideo volentium susceptor, nolentium vero salvator sit, & cum pars Ecclesiæ ex gratia, pars autem ex libero justificetur arbitrio; gloriosiores sint, quos natura provexerit, quam quos gratia liberarit: quia ad omne opus bonum tam libera sit voluntas in Adæ posteris, quam in Adam fuerit ante peccatum.

CAPUT XXI.

Redit ad susceptam initio defensionem Augustini, quem præcipue Semipelagiani impetebant, eadem in illum jactitantes, quæ alias Pelagiani, & Julianus maxime. Illos ergo iisdem armis impugnandos, quibus Pelagiani victi sunt, auctoritate scilicet Ecclesiæ: cum Augustini adversarios damnatione Pelagianorum prostraverit Innocentius, eosdemque dam-
na-

narint Palæstina synodus, Africana Concilia, Zozimus Bonifacius, & Cælestinus, quorundam adversus Cælestini testimonium cavillatio refellitur. Augustini doctrina ejusdem tenoris ubique demonstratur. Votum S. Prosperi, ut Xistus Pontifex occultos gratiæ inimicos repellat.

1. **E**n cujus dogmatis sunt Magistri. Ut catholicarum mentium castitatem gratiæ defensoribus calumniando corrumpant, præcipuum nostro tempore in doctrina Ecclesiastica virum rabido ore discerpunt, creduntque se omnia auctoritatum munimina posse convellere, si hanc pastoralis speculæ validissimam turrin crebra Pelagiani arietis illusione pulsaverint. Firmum quidem fundamentum Dei stat : sed congruenter isti non desunt partibus suis, dignum quippe est, ut quorum sequuntur sententiam, imitentur insaniam. Nec enim possunt alia dicere, quam quæ damnatorum querelis, & procacissimi Juliani sunt vulgata convitiis, paria sunt unius seminis germina, & quod latebat in radicibus, manifestatur in fructibus, non ergo cum istis nova acie dimicandum est ; nec quasi contra ignotos hostes specialia sunt ineunda certamina, tunc istorum machinæ fractæ sunt, tunc in superbiæ suæ sociis, ac principibus corruerunt, quando beatæ memoriæ Innocentius nefandi erroris capita Apostolico mucrone percussit, quando Pelagium ad proferendam in se, suosque sententiam Palæstinorum Episcoporum synodus coarctavit : quando Africanorum Conciliorum decretis beatæ recordationis Papa Zosimus sententiæ suæ robur adnexuit, & ad impiorum detruncationem gladio Petri dexteris omnium armavit antistitem, quando sanctæ memoriæ Papa Bonifacius piissimorum Imperatorum Catholica devotione gaudebat, & contra inimicos gratiæ Dei non solum Apostolicis, sed etiam regiis utebatur edictis, & quando idem, cum esset doctissimus, adversus libros tamen Pelagianorum beati Augustini Episcopi responsa poscebat.

2. Unde & venerabilis memoriæ Pontifex Cœlestinus, cui ad Catholicæ Ecclesiæ præsidium multa Dominus gratiæ suæ dona largitus est, sciens damnatis non examen iudicii, sed solum pœnitentiæ remedium esse præstandum, Cælestium quasi non discusso negotio audientiam postulantem totius Italiæ finibus iussit extrudi, & præcessorum suorum statuta, & decreta synodalia inviolabiliter servanda censebat, ut quod semel meruerat abscindi, nequaquam remitteret retractari, nec vero segniore cura ab hoc eodem morbo Britannias liberavit, quando quosdam inimicos gratiæ solum originis occupantes, etiam ab illo secreto exclusit oceani, & ordinato Scotis Episcopo, dum Romanam insulam studet servare Catholicam, fecit etiam barbaram Christianam. Per hunc virum etiam Orientales Ecclesiæ gemina peste purgatæ sunt, quando Cyrillo Alexandrinæ urbis antistiti gloriosissimo fidei Catholicæ defensori ad exsecandam Nestorianam impietatem Apostolico auxiliatus est gladio, quo etiam Pelagiani, dum cognatis confœderantur erroribus, iterum prosternerentur, per hunc virum intra Gallias istis ipsis, qui sanctæ memoriæ Augustini scripta reprehendunt, maleloquentiæ est adempta libertas; quando consulentium actione suscepta, & librorum, qui errantibus displicebant, pietate laudata, quid oporteret de eorum auctoritate sentiri, sancto manifestavit eloquio, evidenter pronuncians, quantum sibi præsumptionis istius novitas displiceret, qua auderent quidam adversum antiquos magistros insolenter insurgere, & indisciplinata calumnia prædicationi veritatis obstrepere, Augustinum, inquit, sanctæ recordationis virum pro vita sua, atque pro meritis, in nostra semper communione habuimus; nec umquam hunc sinistrae suspicionis saltem rumor adpersit, quem tantæ scientiæ olim fuisse meminimus, ut inter magistros optimos, etiam a meis semper decessoribus haberetur, bene ergo de eo omnes in commune senserunt, utpote qui ubique cunctis & amoris fuerit, & honori.

3. Contra istam Clarissimæ laudationis tubam, contra istam sacratissimi testimonii dignitatem audet quisquam malignæ interpretatio-

tionis murmur emittere, & perspicuæ, sincerissimæque sententiæ nubem obliquæ ambiguitatis obtendere, ut scilicet quia in epistola Papæ librorum, pro quibus actum est, non expressus est titulus, hinc eos appareat non probatos, & istam in sanctum Augustinum laudationem pro anteriorum scriptorum meritis fuisse collatam, maneat plane, maneat ista conditio, ut horum librorum novitas repudiata videatur, si in eadem causa ejusdem viri dissentit antiquitas, & aut inutile, aut incongruum judicetur, quod ab his, quæ contra Pelagianos condidit, dissonans invenitur, ut itaque omit-
tamus ea volumina, in quibus ab exordio Episcopatus sui, multo prius, quam impugnatores gratiæ exsurgerent, pro gratia disputa-
vit : legantur tres ad Marcellinum ipsius libri ad S. Paulinum Nola-
num Episcopum epistola retractetur, ad beatissimum quoque Apo-
stolicæ Sedis tunc Presbyterum Xistum, nunc vero Pontificem, emissæ
paginæ recurrantur. Ad sanctum Pinianum, ad Valerium comitem,
ad servos Christi Timasium, & Jacobum distinctim edita volumina
revolvantur. Sex libri priores contra Julianum, unus ad sanctum
Aurelium Carthaginis Episcopum de gestis Palestinis, alius ad Pau-
lum, & Eutropium sacerdotes contra Pelagii, & Cœlestii quæstiones,
& ad beatæ memoriæ Papam Bonifacium quatuor volumina recensean-
tur, & si in his omnibus operibus, multisque aliis, quæ enumerare
longum est, idem doctrinæ spiritus, eadem prædicationis forma
præcessit, agnoscant calumniatores superfluo se objicere, quod his
libris non speciale, neque discretum testimonium sit perhibitum,
quorum in cunctis voluminibus norma laudatur, Apostolica enim
Sedes, quod a præcognitis sibi non discrepat, cum præcognitis pro-
bat, & quod judicio jungit, laude non dividit. Qui ergo hos
proxime editos libros refutant, anterioribus acquiescant, & iis,
quæ pro gratia christiana prius sunt scripta, consentiant, sed non
faciunt, sciunt enim omnia Pelagianis esse contraria, & nihil sibi
posse competere ad consequentium resolutionem, si confiteantur
in præcedentibus consistere veritatem.

4. Igitur hujusmodi privatis non tam disputationum studio,
quam auctoritatum privilegio resistendum est : ut de prostrati du-
H dum

dum dogmatis corpore nullum membrum sinatur assurgere, quia notum est, ita falsitatis istius haberi versutias, ut si senserit prætentæ correctionis imagine aliquos sibi fali faventium radicis suæ germen excipere, totam se velit ex sua parte minima reparare, ubi enim non aliud habet summa, quam portio, non est devotionis, dedisse prope totum, sed fraudis, retinuisse vel minimum. Quod ne hypocritarum obtineatur insidiis, confidimus Domini protectione præstandum, ut quod operatus est in Innocentio, Zosimo, Bonifacio, Cœlestino, operetur in Xisto, & in custodia Dominici gregis hæc sit pars gloriæ huic reservata pastori, ut sicut illi lupos abegere manifestos, ita hic depellat occultos: illo auribus suis doctissimis insonante sermone, quo collaborantem secum hortatus est, dicens, sunt enim quidam, qui justissime damnatas impietates adhuc liberius defendendas putant: & sunt, qui occultius penetrant domos, & quod in aperto clamare jam metuunt, in secreto seminare non quiescunt. Sunt autem, qui omnino siluerunt, magno timore compressi, sed adhuc corde retinentes, quod jam proferre non audent, qui tamen esse fratribus possunt ex priore ipsius dogmatis defensione notissimi. Proinde alii severius coercendi, alii vigilantius vestigandi, alii tractandi quidem lenius, sed non segnius sunt docendi, ut si non timentur, ne perdant, non tamen negligantur, ne pereant.

CAPUT XXII.

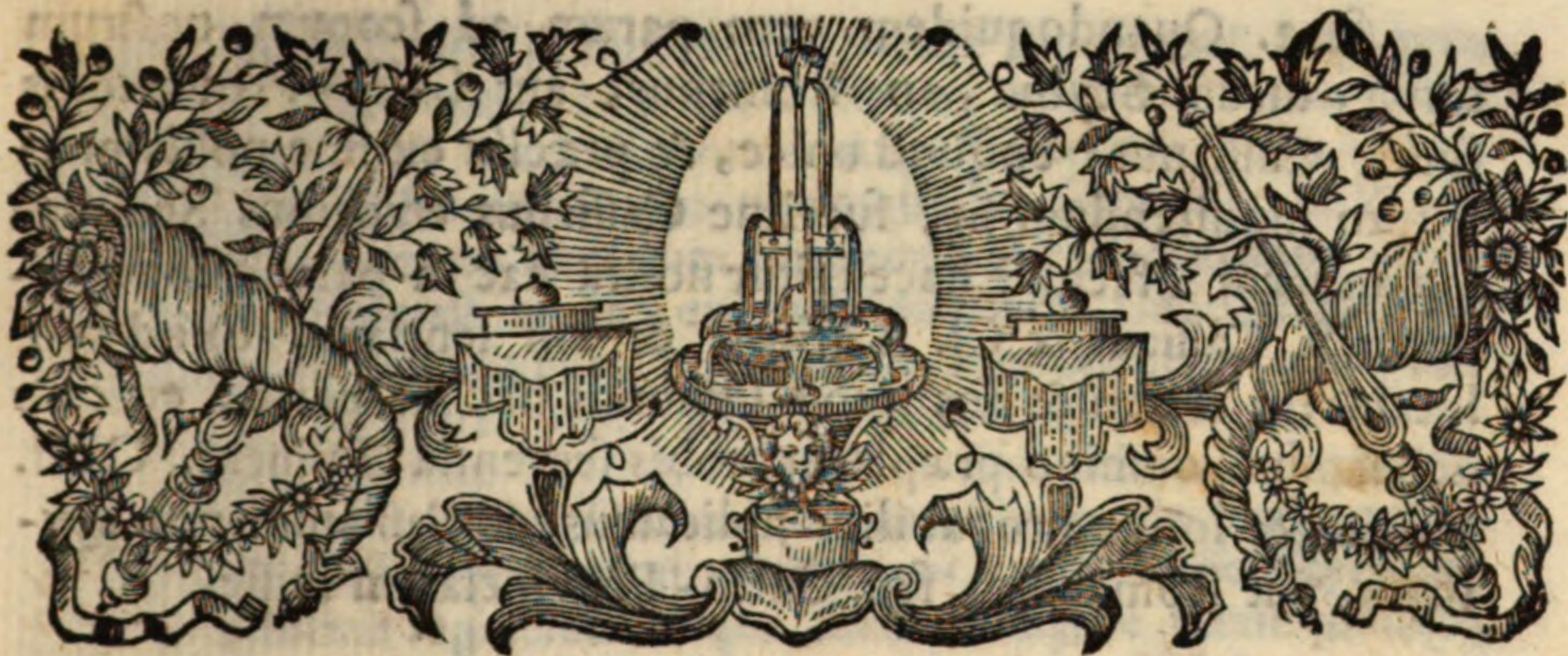
Conclusio operis, etsi Augustini reprehensores satis sint convicti, tamen tolerandi sunt, nec de correctione eorum desperandum est, interim amandi quidem semper, sed vitandi, Deusque orandus, ut in omnibus nostris primas teneat.

Sufficienter, ut arbitror, demonstratum est, reprehensores sancti Augustini & vana objicere, & recta impugnare, & prava defen-

fendere, peremptorumque armis intestinum bellum moventes dictis
divinis, atque humanis constitutionibus rebellare, quorum tamen,
dum adhuc non sunt a fraterna societate divisi, toleranda magis
est intentio, quam desperanda correctio: ut donec Dominus per
Ecclesiæ Principes, & legitimos judiciorum suorum Ministros, hæc,
quæ per paucorum superbiam, & quorundam imperitiam sunt tur-
bata, componat; nobis Deo adjuvante sit studium, quieta, mo-
destaque patientia odiis dilectionem reddere, & ineptiorum vitare
conflictus, veritatem non deferere, nec cum falsitate certare, sem-
perque a Deo petere, ut in omnibus cogitationibus, in omnibus
voluntatibus, in omnibus sermonibus, atque actionibus nostris ipse
teneat primatum, qui dixit se esse principium, quoniam ex ipso,
& per ipsum, & in ipso sunt omnia, ipsi gloria in sæcula.

Amen.

CAPUT I.

*Brevis historica descriptio vitæ S. Cassiani
Presbyteri Massiliensis.*

§. I.

Nobis vitam S. Cassiani in compendio, sicuti in ipso proloquio diximus, describendam suscipientibus, mox in ipso limine, dum de patria ejus quærimus, non levis movetur controversia.

Enimvero Gennadius, & post eum Bollandistæ, Guesnæus, ipse Cl. Adversarius, alique ipsum ex Scythia oriundum, aut Athenis natum fuisse contendunt: Photius contra Cod. 197. scribit, eum patria Romanum, & itidem Honorius Augustodunensis Lib. de Eccles. Scri. Afrum eum nominat: Pagius tom. 2. Critic. hist. Chronol. ad annum Christi 404. item Eminent. Card. Norisius, alique eum in Gallo-Provincia natum esse volunt.

§. 2. Quandoquidem vero parum ad scopum nostrum servit, utrum Scythia, an Romanus, aut Gallo-Provincialis fuerit Cassianus? eoquod unice, & præcise ex fine nobis præstituto inquirendum sit, fueritne Cassianus erroribus Semipelagianorum infectus? Pace igitur nostra hac in parte quoad patriam S. Cassiani & Cl. A Arius, & alii sentiant, quod voluerint: si tamen & nos quod sentimus hac in parte, edicere debeamus: omnino præplacet nobis sententia Eminent. Card. Norisii, & longe probabilius judicamus, S. Cassianum non Scytham, aut Romanum, sed Gallo-Provincialem fuisse.

Enimvero Cassianus ipse Lib. 1. de instit. Cænob. cap. 6. describens habitum Monachorum Ægyptiorum expresse asserit: *Gestant etiam resticulas duplices, laneo plexas subtegmine, quas Græci ἀναβολὰς, nos vero succinctoria, seu redimicula, vel proprie rebrachiatoria possumus appellare*; ergo, ut optime observat Eminent. Norisius, S. Cassianus hoc loco diserte distinguit a Græcis, ac sese Latinis annumerat; ergo dici non potest, eum fuisse Scytham, aut Græcum. Alias enim si Græcus, aut Scythia fuisset, se a Græcis non distinxisset, nec se latinis annumerasset. Sequitur itaque, eum fuisse aut Romanum, aut Afrum, aut demum Gallo-Provincialem, neque enim vel ullum est fundamentum asserendi, eum fuisse alterius ab una ex mox dictis nationibus. Atqui nec fuit Romanus fatentibus enim ipsis viris eruditissimis Bollandi continuatoribus ipse Cassianus Romæ meminit permodum cujusdam peregrini, dum lib. 3. de instit. Cænob. dicit: *Cum moderaminis causam nonnulli in quibusdam occidentalibus civitatibus ignorantes NB. & maxime in urbe, idcirco putant absolutionem Sabbati minime debere præsumi, & itidem Lib. 5. cap. 39. de instit. Cænob. asserit: cum frater nobis optime charus nomine Simeon, penitus Græci sermonis ignarus, e partibus Italiæ comineasset, quidam Seniorum erga eum NB. utpote peregrinum charitatis opus quoddam redhibitionis colore cupiens exhibere, inquit ab eo &c. ubi fratrem hunc sibi charum non de sua patria, sed de Italiæ partibus tanquam sibi notum, & charum*

charum quidem, sed peregrinum comeasse rememorat. At vero neque fuit Afer; eum enim fuisse Afrum, nullum habetur aliud fundamentum, nisi quod Honorius Augustodunensis eum Afrum nominet: sed hujus testimonio utrumque & Gennadii, & Photii testimonium, quorum alter eum Scytham, alter Romanum dicit, adversatur. Superest itaque, eum natione fuisse Gallo-Provincialem, cum, ut jam diximus, nullum sit fundamentum asserendi, eum alterius fuisse nationis. Neque obest, quod Cassianus a Gennadio dicatur natione Scythia. Siquidem Gennadius post plures, quam 40. annos a morte Cassiani scribens librum de Scriptoribus Ecclesiasticis facile decipi potuit, existimans, eum fuisse Scytham, quod in Schiticis regionibus aliquo saltem tempore fuerit commoratus. Deinde sicut a Gennadio Schythia - sic a Photio vocatur Romanus: cum ergo certo asseri non possit, quis eorum fallatur, ex eo, quod a Gennadio dicatur Scythia, inferri non potest, eum reipsa talem fuisse. Quidquod ipsi eruditissimi Bollandi continuatores in Sylloge historica de S. Cassiano &c. ad diem 23. Julii fatentur, de certa lectione Gennadii non constare, quod apud eos in MSS. illius catalogo clare legatur: *Cassianus natus Constantinopoli*. Nec obest 2do, quod Breviaria Massiliensia in lectionibus propriis, ut exhibent eruditissimi Bollandistæ, passim velint Cassianum apud Athenas natum: in hymnis autem eundem dicant Scythicum. Enimvero hoc ipso, quod ea Breviaria varient, eumque nunc Scythicum, nunc apud Athenas natum dicant, ex iis pro patria Cassiani probabile quid concludi non potest, multo minus certi quid statui, præsertim cum pro contraria parte maxime faciat, quod, si Cassianus apud Athenas natus reipsa esset, aut Schythicus fuisset: a Græcis cum veritate se haud distinguere potuisset, nec se latinis annumerare, quod tamen facit, & authoritati dein earum lectionum insuper etiam obstat testimonium Gennadii. Neque jam obest 3tio, quod lib. 7. de Incarnat. Domini cap. 31. contra Nestorium inter alia scribat: *unde obsecro, ac deprecor omnes vos, qui intra Constantinopolitanæ urbis ambitum sitis, & per affectum patriæ cives mei, & per unitatem fidei fratres mei estis, ut separetis vos ab illo,*

illo, ut scriptum est, lupo rapaci, qui devorat Dei populum sicut cibum panis &c. Siquidem hinc solum sequitur, Constantinopolitanos a Cassiano cives suos præcise dici per affectum in patriam eorum, utpote quibuscum & ipse aliquando habitavit, jure civitatis per suam in sacrum ministerium adoptionem acquisito, ut satis patet ex ipso initio dicti capitis, ubi dicit: unde ego quoque ipse humilis, atque obscurus nomine, sicut merito, licet mihi inter eximios Constantinop. urbis antistites locum magistri usurpare non possim, studium tamen discipuli, affectumque præsumo, adoptatus enim a beatissimæ memoriæ Episcopo in ministerium sacrum, atque oblatum Deo, etsi corpore absim, affectu tamen illic sum, & illi dilectissimo mihi, ac venerandissimo Dei populo, etsi nunc præsentia non admisceor, tamen mente conjungor. Et hinc est, quod condolens ei, atque compatiens in vocem nunc tristitiæ communis, ac doloris erupi &c. ergo & Constantinopolim non vult, nec dicit patriam originis, & nativitatis suæ, sed patriam domicilii. Alias enim non tantummodo per affectum patriæ (sub quo vocabulo æque intelligi potest patria eorum, qui intra Constantinopolis urbis ambitum siti erant, in quam condolentis animi affectu, ac si civis esset, ferebatur, ac intelligi potest patria sua, seu mea, id est, Cassiani) sed expresse posuisset per effectum patriæ meæ, sicut dum Collat. 24. cap. 1. loquitur de revisendis parentibus, clare addit: hinc etenim nobis maxima desideriorum nascebatur occasio, quod tanta religione, atque pietate parentes NB. nostros (adjungit, ut innuat de suis, ac Germani parentibus se loqui) præditos recordabamur. Si dicas cum Bollandistis viris doctissimis: cur non & Ægyptios, Syros, Italos, & Gallos, inter quos aliquamdiu vixit, nominet, ac dicat cives? Respondemus, quia ipsi non fuit sermo de populo toto, seu de sæcularibus sive Ægyptiorum, sive Syrorum, sive etiam Italorum, aut etiam Gallorum, sicut ipsi loco citato sermo est etiam de ipsis sæcularibus, seu de omnibus intra Constantinopolis ambitum contentis, unde de illis tanquam Monachis sibi vinculo professionis vitæ religiosæ colligatis loquens, fratres seniores, aut etiam juniores appellat: habitatores vero Constantinopoleos vinculo cohabitationis, & domicilii sibi præcise olim conjunctos propter affectum cohabitationis, & domicilii, cives dicit. Si ulterius cum iisdem quæras, cur ad Castorem aptensem
Epi-

Episcopum scribens innuat, se alienigenum esse, dum in præfat. de institut. Cænob. ad Castorem scribens asserit: *in provincia siquidem tua*, Cænobiorum experte, orientalium, maxime Ægyptiorum volens instituta fundari &c. Sicque provinciam Castoris Aptæ Juliæ sitæ intra ipsos Gallo-Provinciæ limites Episcopi distinguit a provincia sua? Respondemus, Cassianum sic scribentem innuere se esse alienigenum quoad diæcesin, non quoad regionem. Provincia enim in ordine ad spiritualia administranda idem est, ac Diœcesis, ut patet ex caus. 6. quæst. 3. scitote 2. dum igitur Cassianus dicit; *in provincia siquidem tua*, idem est, ac si diceret: *in diœcesi siquidem tua*, sicque eo solummodo denotatur, Castorem fuisse alterius a Diœcesi Cassiani, non item alterius regionis. Sed jam ulterius asserto nostro nec obest 4to, quod Cassianus a Photio, aut in quorundam libris dicatur, *Romanus*. Siquidem Pagius in sua critica ad annum Christi 404. n. 25. eruditissime observat, a græcis Scriptoribus authores latinos sæpe Romanos appellari, quod pluribus probat exemplis, uti e. g. quod, dum Eusebius l. 2. hist. cap. 25. Tertullianum nomine *Romani Scriptoris* appellat, intelligi debeat, ipsum dici *Scriptorem latinum*, sicut etiam dum ab Autore chronici Alexandrini ad annum 21. Tiberii dicitur *Romanus*, quod itidem, dum in actione 1. Concilii Oecum. Nicæni II. Ruffinus dicitur Presbyter Romæ, intelligi debeat, eum reipsa per hoc præcise dici latinum, cum certum sit, eum fuisse Aquiliensem. Nec obstat etiam 5to, quod ipse Col-lat. 17. cap. 5. scribat: *si enim promissioni, quam seniorum charitate nos compellente deprompsimus, & quam coram cunctis fratribus in spelæo, in quo Dominus noster ex aula uteri virginalis effulsit, ipso teste deprompsimus, satisfacere voluerimus, summum spiritualis vitæ incurrimus detrimentum; sin autem sponsionis immemores, & in his regionibus residentes, utilitati perfectionis nostræ illam voluerimus postponere pactionem, abrupta mendacii non impletæ promissionis pericula formidamus*: consequenter palam docet, se in monasterio non longe a spelæo, in quo Dominus ex Virgine nasci dignatus est, dissito, monasticum institutum fuisse professum. Cum itaque in præfatione lib. de instit. ad Castorem clare scribat, se a pueritia inter Monachos constitutum; clare innuit, se in prædicto monasterio educatum, ibidemque mo-

nasticum institutum fuisse professum. Ex quo plane conficitur, eum fuisse natum in regione quadam dicto loco proximiori, & consequenter probabilius in Scythia, ut asserit Gennadius: non autem in regione gallica, quæ dicitur Provincia. Contra enim est 1mo, quod teste S. Hyeronimo in epist. 86. quærente, *cujus enim gentis homines ad sancta loca non veniunt?* circa ea tempora maximus ex toto orbe terrarum fiebat Christianorum concursus, ergo omnino possibile est, & nil prohibet, eum a piissimis suis parentibus sacra loca visitantibus æque e dicta regione gallica *Provinciae*, ac ab alia regione eo deductum in dicto monasterio oblatum, & educatum fuisse; ergo cum rationes a nobis hucusque productæ omnino probent, eum esse natum Gallo-Provincialem, nec demonstrari possit, eum non ex gallica *Provinciae* regione, sed ex alia eo deductum, argumento producto nil contra assertum nostrum probatur. Contra est 2do, quod Cassianus dicto loco in Præfat. ad Castorem non scribat, se in prædicto monasterio Syriæ a pueritia educatum, sed absolutum nullo denominato loco ponat, ac dicat, se a pueritia educatum, sed absolute, nullo denominato loco ponat, ac dicat, se a pueritia inter Monachos constitutum; ergo nil prohibet, eum in monasterio quodam Gallo-Provinciae educatum, ad dictum monasterium Syriæ prope spelæum, in quo Christus natus est, positum, devenisse, ibique stabilitatem firmasse, cum ex ipsa SS. Patris nostri regulæ cap. *de Monachis peregrinis, quomodo suscipiantur* 6mo certum sit, eo tempore hujusmodi monachos peregrinos in monasterio, ad quod de longinquis provinciis peregrinando pervenerunt secundum tum temporis vigentem consuetudinem majoris perfectionis gratia suam stabilitatem firmasse; ergo cum ex rationibus a nobis productis omnino pateat, eum esse natum Gallo-Provincialem, argumento mox a nobismetipsis objecto, & adversariis favente contra assertum nostrum nihil probatur, nisi clare probetur, Cassianum ex alia provincia, seu regione, quam ex regione *Provinciae* gallica, ut puerum eo deductum, aut ut monachum devenisse, aut omnino in Palæstina natum esse. At vero duo priora demonstrari, & ostendi non posse patet ex dictis, præsertim cum & adversariis in casu, quod ut puer eo deductus sit, aut ut jam monachus

eo

eo devenit, difficultates respondendi ex eo emergentes sint omnes ipsis solvendæ. Nectertium asseri potest, cum Cassianus Collat. 24. cap. 18. asserat, in sua provincia aut nullum, aut rarissimum hujus professionis virum, qui institutum monasticum adeo strictum servaret: hoc vero de Palæstina verificari non potest, utpote quæ & Cænobiis, & viris strictissimæ observantiæ frequens erat. Et vero Cassianus lib. 2. de instit. Cænob. cap. 8. disserte affirmat: *illud etiam NB. quod in hac provincia vidimus, ut uno cantante in clausula psalmi, omnes astantes concinant cum clamore, gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto, nusquam per omnem orientem audivimus, sed cum omnium silentio ab eo, qui cantat, finito psalmo orationem succedere.* Hac vero glorificatione Trinitatis tantummodo solere antiphonam terminari, ergo aperte testatur, in Gallo - Provincia (utpote in qua ipse libros de instit. conscripsit, sicque hoc loco de ipsa loquitur) se ritum finiendi psalmos diversum vidisse ab eo, quem per orientem audivit. Atqui dici haud potest, quod eum ritum viderit, dum Gothis Romam diripientibus ipse (ut non pauci sentiunt) Massiliam venit. Nam cum Gothi sub Alarico rege suo Romam diripuerint, anno Christi 409., ut late probat Pagius in sua Critica ad hunc annum n. 16. item ad annum 410. n. 7. 8. 9. 10. &c. ipse Cassianus Massiliam haud venit, nisi anno Christi 410. aut 411. circiter, certo enim eo non devenit, nisi post mortem S. Chrysostomi, pro cujus restitutione functus est legatione ad S. Pontificem Romanum adeoque Massiliam non venit, nisi post annum Christi 407. in quo S. Chrysostomus mortuus est. Jam circa annum Christi 418. ut judicat Pagius ad annum Christi 419. n. 38. Cassianus libros de institutis Cænobiorum jam absolutos Castori Episcopo Aptensi inscripsit, vel certo, si plus admittamus, eos libros Castori inscripsit circa annum Christi 419. aut ad summum circa annum 420. ut patebit ex inferius dicendis; ergo a tempore, quo Massiliam venit, usque ad tempus, quo præditos libros absolvit, non est elapsum, nisi spatium 8. aut 10. annorum. Atqui ædificatio & erectio duorum Monasteriorum, eorumque ordinatio, præsertim si non simul uno, eodemque tempore erigantur, aut sint erecta, quod in præsentī factum esse dici non potest, item Monachorum, Monialium-

liumque collectio, eorumque institutio, & ad tam regularem disciplinam informatio, nec non & hujusmodi librorum conscriptio plane non fuit opus unius, aut alterius, sed certe multorum annorum; ergo dicendum, id temporis decem annorum spatium a Cassiano in iis perficiendis insumptum, quin dici posset, Cassianum per id temporis spatium in alio quodam, quam virorum, quod ipse fundaverat, & ex quo Monialium monasterio pariter a se fundato regulam suam tradiderat, earumque directionem habebat, se detinuisse: quia ex una parte, si pro dictis monasteriis ædificandis, certe non simul ædificatis admittatur, insumptos esse vel duos annos, quod certo parum est, attenta comparatione requisitorum ad ædificandum, omnino per plures annos alios accrescente, numero tum Monachorum, tum Monacharum pro amplificandis ædificiis, & novis discipulis de novo ad disciplinam in his Monasteriis a se ipso introductam instituendis insumptos esse necesse est, quibus omnino addi debet tempus ad petitionem S. Castoris ab ipso conscriptorum librorum de institutis Cænobiorum, & ex hac ipsa parte Cassianus nequaquam sibi hoc temporis spatium eam comparasset sanctitatis famam, si dum ipse strictam in Monasteriis a se fundatis introduxit disciplinam, ipse in aliis Monasteriis se detinuisset, aut ad alia illa divertisset, imo in tali casu in Monasteriis a se fundatis tantam, tamque regularem, & adeo celebratam introducere in tali temporis spatium haud potuisset: ex altera vero parte ne quidem vestigium habetur, aut ullum fundamentum sufficiens adduci potest, quod se in alio ab eo, quod ipse ædificarat, se per dictum temporis spatium detinuerit; ergo cum ipse in monasteriis a se ædificatis introduxerit certum ritum finiendi psalmos, neque ipse per id temporis spatium, quo Massiliam venit usque ad tempus, quo absolvit libros de institutis, in alio monasterio se detinuerit, dici non potest, quod is eum ritum psalmos finiendi viderit, per id spatium temporis, quo ipse Roma Massiliam venit, librosque de institutis conscripsit; ergo dicendum, quod eum ritum finiendi psalmos a ritu Orientalium diversum viderit in provincia, antequam ipse Palæstinam venit; ergo cum se in præfatione ad Castorem a pueritia inter Monachos educatum scribat, dicendum, eum inter Monachos educatum in Gallo-

Gallo - Provincia, quo educationis tempore eum ritum vidit, & proin eum esse natum Gallo - Provinciale. Nec dici debet, quod tempore, quo natus est Cassianus, nulli in Gallia fuerint Monachi. Contra enim est, quod ex hucusque deductis ipse in Gallo - Provincia inter Monachos sit educatus; ergo hoc ipso Monachi ibi extitere, etsi alterius ab eo, quod ipse postea introduxit, instituti. Sed ne his jam diutius immoremur, prætermittimus, quod S. Castor Episcopus Aptensis in epistola ad Cassianum asserat, eundem Cassianum *potissimum orientalium Cænobiorum doctrina expertum maxime Ægyptiorum - - - præsertim cum & loca, dominica nativitate insignia, ejusdem sint illustrata præsentia*, sicque innuat, Cassianum non a pueritia in Monasterio Palæstinæ educatum, sed eundem ut alienigenam eo devenisse. At demum si Cassianus non fuit Gallo - Provincialis, sed Scythia, aut alterius nationis: cur, ut non pauci arbitrantur, Roma direpta non rediit Constantinopolim, aut in Scythiam, aut in aliam regionem, ut ibidem tanquam in patria sua monasterium fundaret, pout, si in patriam suam reversus fuerit, intendisse se facturum innuit, dum Collat. 24. cap. 1. ubi de reversione sua in patriam aperte loquitur, ait: *Insper etiam spe inanium gaudiorum animum pascebamus, credentes, fructum nos maximum percepturos de conversione multorum, qui velut nostro essent ad viam salutis exemplo, ac monitis dirigendi: tum præterea ipsorum locorum situs, in quibus erat majoribus nostris habita possessio &c.* Cur ipse, inquam, ut non pauci arbitrantur, Roma direpta non Constantinopolim &c. sed Massiliam abiit? nunquid his ita expensis merito asserimus, Cassianum reipsa natione fuisse Gallo - Provinciale, atque ab eodem Massiliæ in fundo paterno, seu avito duo illa Monasteria alterum virorum alterum mulierum fuisse ædificata? Quantum jam ad conjecturas, quas Cl. A. Aius in vita Cassiani §phis 7. & 8. ingerit, facile patet, eas non subsistere, tum ex ipsa hypothese, qua supponitur patria fuisse Atheniensis, quod prius probari debet, tum, quia si Atheniensis fuisset, ac Constantinopolim profectus, prius Athenas, aut Parentes suos invisendi causa, aut bona hæreditaria ibidem percepturus divertere voluisset, eo quoque abiisset direpta Roma, ut patet ex his, quæ mox diximus. Dein nulla ratio proferri potest, quod

B

ipse

ipse Constantinopolim profectus sit, ut ipse in itinere Athenas divertere possit ob ejusmodi causam: bene vero ex ipsius Cassiani verbis inferimus, eum Constantinopolim profectum, vel ea ex causa quam §pho 7. ultimo seu potius 2do & pro 2da adducemus, vel quia ipse a S. Chrysostomo, cui haud dubie jam in notitia, & æstimatione erat, dum ipse adhuc in illo Monasterio non longe ab eo spelæo dissito substitit: S. Chrysostomus autem adhuc Antiochiæ fuit, ex suo monasterio inde accitus, aut invitatus inter Clerum adoptatus est. *Adoptatus enim* (scribit lib. 7. de Incarn. Dom. cap. 31.) *a beatissimæ memoriæ Joanne Episcopo in ministerium sacrum, & oblatum Deo, etsi corpore absim, affectu illic sum*, quibus omnino innuere videtur, se a S. Chrysostomo Constantinopolim fuisse accitum, idque fortasse, ut existimat Gazæus, ut eorum doctrina, consilio, & opera Monachos quosdam Origenistas, qui tum in oriente varias turbas excitabant, ad saniolem mentem revocaret, vel ob quamcunque aliam rationem. Sed de his fatis.

§. 3. Quantumvis autem nobis ob rationes, quas pro patria Cassiani, omissis Emin. Cardinalis Norisii, aliorumque produximus, nobis probabilissimum sit, eum fuisse natione Gallo-Provincialem, nihilominus quoad annum nativitatis ejus, non modo nil certi, sed nequidem quidpiam, quod sit vere probabile, statui potest.

Nec enim ipse tradit, nec ex aliis vel coætaneis, vel supparibus habetur nota certa chronologica sive anni nativitatis ejus, sive etiam anni obitus. Dionysius Samarthanus ex Ludov. Anton. de Ruffi in recensione monasteriorum &c. Ecclesiæ Massiliensis tom. nim. 1. edit. Paris. de anno 1716. fol. 681. affirmat, eum mortuum anno Christi 448. ætatis suæ anno 97. eundem ætatis suæ anno 97. mortuum referunt lectiones Massilienses apud Bollandistas ad diem 23. Julii de S. Cassiano. S. Antoninus hist. part. 2da tit. 10. cap. 10. §pho 2. asserit, eum obiisse sub Theodosio juniore: at quo hujus imperii anno, reticet, ut proin ex ipsius asserto nil repugnet, ipsum anno Christi 448. mortuum, sed

sed & quo ætatis anno obierit Cassianus, non commemorat. Certi itaque hic nihil concludi potest. Bollandistæ tamen fatentur, non improbabile esse, ipsum natum fuisse anno Christi 351. quod videatur ante annum 385. Bethlehemo in Ægyptum profectus, quia nusquam asserit visum a se fuisse S. Hieronymum, qui anno 385. Bethlehemum incolere cepit, & quia Nesteros Abbas Collat. 14. cap. 9. Cassianum cum suo socio ad silentium ita hortatur: *Observate igitur imprimis & maxime tu Joannes, cui magis ad custodienda hæc, quæ dicturus sum, ætas adolescentior suffragatur*: Bollandistæ autem existiment adolescentiorem ætatem 25. aut 30. annum non excedere, & quod Abbas Nesteros Cassianum, ut adolescentiorem allocutus sit ante annum 385. sed quoad hoc quisque suo sensu abundet.

§. 4. Jam quibus Parentibus procreatus sit Sanctus Cassianus, incertum plane est: certum tamen ex ipso est, eum ex Parentibus sat opulentis, atque piissimis ortum, aut certe, si nomine parentum Consanguineos proximos, ut non nunquam fieri solet, designare voluerit, ii non minus pii, ac divites fuerunt.

Collatione namque 24. cap. 1. id ipsum ipse clare affirmat, dicens: *igitur ad hunc Abraham cogitationum nostrorum impugnationem anxia confessione detulimus, quia ad repetendam provinciam, atque ad revisendos Parentes quotidianis animi æstibus urgebamur. Hinc enim nobis maxima desideriorum pascebatur occasio, quod tanta religione, atque pietate Parentes nostros præditos recordabamur, ut eis nequaquam propositum nostrum præponeremus, hoc jugiter mente volventes, quod profectum magis ex illorum essemus assiduitate capturi, nullaque nos corporalium rerum sollicitudine, nullisque prospiciendi victus distentionibus occupandos, illis assatim omnem cum gaudio præbitionem nostræ necessitatis explentibus. Diximus autem, aut certe consanguineos ejus proximos tales fuisse, si hos nomine Parentum designare voluerit; quia Bollandistæ animadvertunt, Parentum nomine consanguineos designari: quibusdam desuper adductis exemplis. Verum cur dicta ipsius non sint*

intelligenda de ipsis illius Parentibus, non video. Fatentibus namque ipsis Bollandistis, non est omnino improbabilis hypothesis, qua dicitur natus anno Christi 351.; at vero hoc posito, anne forte implicat, parentes ejus, dum ipsum genuerunt, annum ætatis complevisse præcise 20um, aut 24tum? quo stante, si etiam admittamus Cassianum cum suo socio eas suas cogitationes detulisse ad Abrahamum anno Christi 396., non inveniemus Parentes ejus tunc annum ætatis 70um supergressos. Quid ergo, si serius natus: quam anno 351. asseratur: nimirum, quantum mihi videtur, verba ipsius, & dicta in sensu proprio accipienda sunt, nisi firma in oppositum adsit ratio.

§. 5. Cassianus autem, quantum educationem ipsius attinet, a pueritia, ut scribit in præfat. ad Castorem, inter Monachos educatus est, quo tamen in Monasterio, certo statui haud potest. Is postmodum cum Germano socio suo in Palæstinam ad Monasterium, quod non longe erat dissitum a spelæo, in quo natus erat Dominus, pervenit, sive loca sacra visitandi causa, sive alia occasione. Occasio enim, qua eo devenit, incerta est, in eo Monasterio majora religiosæ professionis incrementa capturus, una cum socio suo Germano, quocum arctissimam contraxerat necessitudinem, per biennium substitit.

Collatione enim 11. cap. 1. affirmat, quod succedentibus post rudimenta fidei incrementis, dum in cænobio Syriæ consisteret, majorem perfectionis gratiam desiderare cœperit, sicqueclare innuit, se ibidem cum suo socio Germano ad abundantiorē perfectionem æquis passibus contendisse. At vero in eo Monasterio se cum suo socio Germano per biennium substituisse contestatur, dum Collat. 19. cap. 2. scribit: *unde non mirum est, nec ad illorum sublimitatem nos posse conscendere, qui non dicam usque ad senectam sub Cænobii permanere non possumus disciplina, sed vix*
NB.

NB. *Biennio subjectionis jugum sustinere contenti, ad præsumptionem noxiæ libertatis protinus evolamus, cum tamen ipso illo parvo tempore non secundum illam districtiōnis regulam, sed pro nostri arbitrii libertate utcumque senioris subjiciamur imperio, ut non patientiæ fructum ediscere, sed tempus adipiscendæ licentiæ expectare videamur.* Hic autem cum S. Cassianus ipse scribat, & seipsum, atque suum socium Germanum notet, & cujusdam quasi instabilitatis coarguat, quod vix per biennium in illo suo Syriæ Monasterio permanserint, & non satis in disciplina monastica probati ad peregrina evolarint: plane assentiri haud possumus iis, quæ scribit tum Clarissimus Adversarius non secus, ac alii ante ipsum dicentes, Cassianum a puero in quodam Palestinæ Monasterio monasticum institutum professum fuisse. Cassianus enim non aliud unquam Palestinæ Monasterium incoluisse dici potest, quam illud prope spelæum Domini, utpote quod suum dicit Collat. 17. cap. 5. de instit. lib. 3. cap. 4. item lib. 4. cap. 3. in hoc autem, ut mox audivimus, vix per biennium se substituisse conqueritur; non ergo in eo, & consequenter non in aliquo Palestinæ Monasterio institutum monasticum a puero est professus.

§. 6. At vero post biennium circiter ambo Cassianus nimirum una, & germanus statuerunt Ægyptum petere, Sanctorumque plurimos, quorum gloriam fama per universa diffuderat si non æmulandi, saltem agnoscendi studio invisere. Profecti igitur, & emensa navigatione ad oppidum Ægypti, cui nomen Thenesus erat, pervenerunt. Inde diversos inviserunt Patres, diversaque adierunt Monasteria. Exacto autem in hac peregrinatione septennio de repetenda patria cogitarunt Cassianus, & Germanus, ut Parentum facultatibus enutriti, hic facilius, ut putabant, vitam instituerent Monasticam. Sed eos ab ea subdola suggestionē dæmonis revocavit Abbas Abraham, docens, Parentum vicinitatem esse perfectionis impedimentum. Itaque in Monasterium suum non longe a spe-

læo, in quo natus erat Dominus, dissitum revertuntur. Non multo post vero suscepta secunda peregrinatione invisunt desertum Scetim, ubi septem Solitarii, *Moyſes* scil. *Paphnutius*, *Daniel*, *Serapion*, *Theodorus*, *Serenus*, & *Isaac* erant Sanctitatis fama celeberrimi, quorum varias de perfectione Christiana Collationes refert Cassianus, seu potius suas ex illis, quas illi observabant, composuit regulas.

Hæc a nobis isto in §pho producta satis palam sunt, & indubitata ex iis, quæ ipse Cassianus variis in locis refert, Collat. 11. cap. 2. item etiam in aliis Collationibus subsequentibus, & præcipue quoad ea, quæ ultimo commemoravimus, patet ex iis, quæ refert tum Collat. 24. cap. 1. tum Collat. 17. cap. 2. & 5. &c. Verum mox dicta a nobis in hoc §pho sat fuse commemorata, atque deducta sunt a Claudio Fleurio, item a Bollandistis, aliisque, qui proin desuper adiri poterunt.

§. 7. Utrum autem S. Cassianus una & socius ejus Germanus Patribus eremi valedicentes iter suum versus Constantinopolim instituerint: an vero, postquam ad suum Monasterium redierunt, inde evocati Constantinopolim venerint? certo statui non potest. Probabile tamen est, duabus præcipue ex causis accidisse, ut Constantinopolim venerint.

Vel enim, ut optime notat Alardus Gazæus id contingere potuit, quod de eorum sanctitate, & religionis fervore certior factus S. Chrysostomus eos ad se evocarit, ut eorum doctrina, consilio, & opera quosdam Monachos Origenistas, qui tum in Oriente varias excitabant turbas, ad saniores, quod maxime optabat, revocaret mentem: vel etiam accidere potuit quod iidem Germanus, & Cassianus cum eadem tempestate in Ægypto, nec non & in Palæstina duæ Monachorum factiones Antropomorphitarum scilicet & Origenistarum mutuis odiis, & altercationibus decertarent, ne forte in hanc,
 vel

vel illam partem declinantes in errorem abducerentur, & ne, ut ait Apostolus, in vanum currerent, fidei suæ, & salutis consulentes ad B. Chrysostomum Patriarcham, ut præcipuum orientalis Ecclesiæ Doctorem, & veritatis antesignanum confugerint, a quo etiam humaniter excepti, & in doctrina Catholica confirmati, deinceps in ejus obsequio, & disciplina perseverarint.

§. 8. Verum quacunque demum occasione, aut via ipsi Constantinopolim devenerint: certum est, Cassianum fuisse S. Chrysostomi discipulum, eumque ab eodem inter Clerum adoptatum.

Utrumque enim palam prodit ipse Cassianus de Incarnat. lib. 7. cap. 31. alterum, dum asserit ibidem: *Ille denique ipse vobis etiam hæc, quæ a me scripta sunt commendat; quia hæc, quæ ego scripsi, ille me docuit, ac per hoc non tam meum hoc, quam illius esse credite: quia rivus ex fonte constat, & quidquid putatur esse discipuli, totum ad honorem referri convenit magistri*: Hoc vero, dum ibidem se a beatissimæ memoriæ Joanne in ministerium sacrum adoptatum, atque oblatum Deo commemorat.

§. 9. Cassianum autem a S. Chrysostomo in sacrum ministerium adoptatum Alardus Gazæus non contemnendis ductus rationibus arbitratur ab eodem S. Joanne non modo Diaconatus ordine, & munere initiatum, sed & Archidiaconatus dignitate auctum, atque cumulatum.

Quærit namque inprimis, cur non etiam ab eodem dicatur Subdiaconus ordinatus? ex quo quæsito colligit, id non factum, nisi ut Diaconus antonomastice, id est, Archidiaconus, seu primus inter Diaconos intelligatur, eoquod non ut hodie, sic & olim Ecclesiæ usu receptum fuit, ut Archidiaconi munere fungerentur presbyteri, sed ex toto Diaconorum ordine, ac numero paucissimi, iique aptissimi deligebantur Archidiaconi, qui Episcopo, vel Pontifici,

fici, velut oculi capiti, proxime deservirent, & pro eo diligentius in domo Dei excubarent, ut in Ecclesia Romana celeberrimus Martyr, & Levita Laurentius, in Valentina Vincentius, & in recentiore memoria in ultrajeſtensi Aldebertus, in aliis alii feciſſe leguntur, qui ſi ad Sacerdotii honorem promoti fuiſſent, Diaconi, aut Archidiaconi eſſe, aut dici deſuiſſent. Hujus certo dignitatis (inquit ulterius, & 2do Gazæus) ſcilicet Archidiaconatus prærogativa, cæteris item dotibus, ac virtutibus eidem accedentibus id demum conſecutus videtur Caſſianus, ut inter primarios Eccleſiæ Conſtantiſopolitanæ Clericos deligeretur ad obeundam pro S. Chryſoſtomo legationem. At vero quid ſi hic obijciatur Gazæo, a S. Chryſoſtomo ſicut Caſſianum in Diaconum, ſic Germanum in Presbyterum ordinatum, adeoque non videri, Caſſianum in Archidiaconum adoptatum? Credo nimirum, eum reſponſurum, quod & Germanus, cum dicitur a S. Chryſoſtomo in presbyterum ordinatus, intelligi debeat Archipresbyteratus dignitate decoratus ob paritatem ſequellæ, quæ ex utraque ratione pro Caſſiani Archidiaconatu adducta deducitur.

§. 10. Cum vero ſucceſſu temporis Conſtantiſopoli iterata, ſævaque in S. Joannem Chryſoſtomum exoriretur tempeſtas, ipſeque jam 2do Conſtantiſopoli abire coactus, & in exilium pulſus fuiſſet: interea autem & Romæ de cauſa, & reſtitutione illius agebatur: inter alios & S. Caſſianus, nec non & Germanus individuus illius ſocius delecti ſunt, ut & pro S. Joannis Chryſoſtomi cauſa legatione ad Innocentium Papam fungerentur.

Legatione hac ad Innocentium Romanum Pontificem eos functos eſſe, teſtatur author coævus, ſive dein Paladius Helenopolitanus is ſit, ſive alius Pariſiis anno 1680. ab Emerico Bigotio Græco-Latine editus, dum pag. 27. ait: *Post Palladium advenere Germanus presbyter una cum Caſſiano Diacono, qui erant e partibus Joannis, viri religioſi literas totius Cleri reddentes, quibus ſcribunt Eccleſiam ipſorum*
vim,

vim, atque tyrannidem perpeſſam eſſe, ipſorum *Epifcopo militari manu ejeſto*, & in *exilium aſto per factionem Acacii Berææ Epifcopi Theophili Alexandriæ &c.* Idem quoque ſatis, ſuperque conſtat ex ipſis literis Innocentii Papæ anno Chriſti 405. ad Clerum, populumque Conſtantinopolitanum ſcriptis, & a Sozomeno Lib. 8. hiſt. Eccleſ. cap. 26. relatis, quas dictus Pontifex ita inchoat: *Innocentius Epifcopus preſbyteris, & Diaconis, & univerſo Clero, ac populo Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, quæ eſt ſub Joanne Epifcopo, dilectis fratribus ſalutem. Ex literis charitatis veſtræ, quas per Germanum preſbyterum, & Caſſianum diaconum miſiſtis, ſcenam malorum, quam ob oculos poſuiſtis, anxia ſolicitudine cognovi.* Hic autem mentionem eſſe de S. Caſſiano noſtro dubium non eſt, quia alias, ut advertit Eſmont, Cardinalis Baronius, duo Caſſiani diaconi, & inſuper, ut bene notat Gazæus, duo Germani preſbyteri ejusdem nominis, ac muneris, nec non & tempore coætanei diſcipuli S. Joannis Chryſoſtomi admitti deberent, quod tamen nulla veterum authoritate, aut memoria ſuffragante, concedi, ac admitti a nemine poteſt.

§. II. Sanctus porro Caſſianus, dum legati munus pro cauſa S. Chryſoſtomi ſubiens, Romæ verſaretur, probabiliſſime, ſi non certo, in notitiam S. Leonis, poſtea ſummi Pontificis, venit, atque cum eo amicitiam quandam contraxit.

Opus enim Caſſiani de Incarnatione dedicatum fuit Leoni, quia eo petente fuit ſcriptum, ut palam eſt ex ipſa Caſſiani epiſtola nuncupatoria. At credibile non videtur, Caſſianum a Leone ad illud opus conſcribendum impulſum fuiſſe, ſi S. Leo Caſſiani notitiam non habuiſſet, eique amicitia junctus nullatenus fuiſſet. Imo Leonem non modo Caſſiani notitiam habuiſſe, ſed & eidem amicitia junctum fuiſſe, vel inde ſatis conſtare videtur, quia Caſſianus in epiſtola nuncupatoria, etſi ibidem dicat Leonem *Venerandum, Romanæ Eccleſiæ, ac divini miniſterii decus*: tamen & *ſuum* appellat, & *ſuam charitatem*, dicens: *Sed viſi propoſi-*

situm, ac sententiam meam laudabili studio mi Leo venerande, ac suscipienda charitas mea, Romanæ Ecclesiæ, ac divini ministerii decus &c. neque vero, ut putat Gazæus, existimandum est, dicta in hoc Cassiani textu non cohærere. Optime enim cohærent sibi, dummodo incisiones, seu comata, aut interpunctiones ponantur, ut poni debent. Hoc itaque loco reipsa denotatur, inter eos aliquam amicitiam intercessisse. Porro tempus, quo S. Leo, dictus ex post facto Magnus, in notitiam Cassiani venerit, aut cum eo amicitiam contraxerit, certius omnino, si tamen ullum aliud constituere quis velit, statui non potest, nisi hoc ipsum a nobis designatum.

§. 12. Jam vero dubium non est, Cassianum Romæ fuisse ad mortem usque S. Chrysostomi, utpote in cujus causa eo venerat ad agendum cum aliis pro ejus restitutione, quæ tamen interveniente morte hujus S. Patris executioni data non fuit: quanto autem tempore a morte S. Chrysostomi Cassianus Romæ substiterit, incertum est, sicut & certum non est, quem in locum Roma abiens, primum abierit. Interea tamen nobis vix probabile videtur, Cassianum peracta sua legatione aut ad suum Palestinæ monasterium, aut in Ægyptum remeasse, ibique ex solitariorum exemplis, & disciplina libros Collationum inclytos collegisse.

Ipsam enim in Ægyptum rediisse, ibique Collationum libros collegisse, probabile non est ex eo, quia, ut perbene observant clarissimi, & eruditissimi Bollandi continuatores, ipse Cassianus in præfatione ad Castorem significat, se longo annorum spatio ab Ægyptiis Monachis abstractum fuisse, dum Collationum libros conscriberet, cui merito addimus, quod ita sentientes nullo prorsus cum fundamento edicere possint, quando in Ægyptum redierit, quamdiu ibi se detinuerit, cur, aut quando inde Massiliam discesserit? sed nec prius probabile videtur. Siquidem illud asserentes
sup-

supponunt, eum Monasterio illo suo Palæstinæ circa annum Christi 416. a Pelagianis, ut vult Gazæus, devastato ex Syria Massiliam venisse. At vero ut infra ostendemus, libros de institutis Cænobiorum hortatu S. Castoris Episcopi Aptensis conscriptos absolvit, Castorique sancto mox dicto inscripsit circa annum Christi 420um; ergo si ipse Monasterio illo Palæstinæ circa annum Christi 416tum devastato primum Massiliam etiam ipso eo anno venit: inter tempus, quo Massiliam advenit, & quo dictos libros absolvit non intercesserunt, nisi anni, si multum demus, quatuor, & ad tempus usque, quo a Castore ad eorum librorum conscriptionem cohortatus est, ad summum anni tres; quomodo autem intra hoc tempus duo Massiliæ fundavit, & ædificavit Monasteria, Monachos, & Moniales collegit, tantamque in sua Monasteria disciplinam introduxit, & ob introductam disciplinam ita inclaruit, ut S. Castor peteret sibi ab eo conscribi libros de institutis Cænobiorum? & quid cur illo Palæstinæ Monasterio devastato primum Massiliam petiit, cur non Ægyptum multo proximior, ubi se antecederet jam perfectionis acquirendæ causa detinuit, si præcise ob devastationem sui Monasterii ex Palæstina discessit, præsertim si Patria Gallo- Provincialis non fuit? cur nullibi meminit S. Hieronymi, qui & ipse tum in Palæstina, & ut notat Alexander Natalis hist. Eccles. edit. Paris. de anno 1743. tom. 9. fol. 84., in ea Monasteriorum direptione tuto auffugere, & in tutiorem locum se recipere vix potuit? cur Collat. 6. cap. 1. refert cædem Monachorum in solitudine Palæstinæ juxta Thecue vicum a Saracenis factam? cur non & similiter aliquo in loco hujus, & sui illius, & aliorum Palæstinæ Monasteriorum direptionis meminit, si, dum ipse in Palæstina præsens fuit, hæc Monasteriorum direptio facta est?

§. 13. Cum igitur vix, imo omnino probabile non sit, Cassianum post mortem S. Chrysostomi in Ægyptum, aut Palæstinam remeasse, aut Roma alio discessisse: merito colligimus, eum Roma Massiliam venisse, sed non ante urbis direptionem.

Nam S. Chrysostomus mortuus est anno Christi 407. tumultusque fuit, ut scribit Claudius Fleurius, decima quarta Septembris, seu 15to calendas Octobris: jam vero aliquod spatium temporis elapsum fuit, usque dum mors ejus Romæ innotuit: neque credibile est, Cassianum audita morte hujus S. Patris sibi dilectissimi, & honoratissimi, mox se Roma proripuisse, ac illico discessisse. Jam vero cum haud dubie tumultus Bellici, quibus & ipse suo discessu probabilius se exposuisset, hoc ipso anno jam cœperint, & urbs Roma anno sequenti, nimirum anno Christi 408. ab Alarico sit arcta obsidione cincta, cujus tempore discedere ipsi permissum haud fuit; urbs autem ipsa anno altero, scil. anno Christi 409. sit direpta, ut multis argumentis evincit Clar. Pag. ad annum Christi 409. n. 16. & ad annum 410. n. 7. 8. &c. probabilius videtur, eum ante urbis direptionem non discessisse, cum eum ante discessisse nec ex autoritate, nec ex ratione doceri possit.

§. 14. Recte proin cum Cl. Ludovico du Mesnil, Claudio Fleurio, Pagio, aliisque eruditissimis viris concludimus, Cassianum Massiliam venisse post direptionem Romæ circa annum Christi 410. circiter.

Neque enim a sententia communi doctissimorum virorum recedendum esse arbitramur, nisi sufficiens, & gravis in oppositum adsit ratio.

§. 15. Ex his autem, quæ hucusque produximus, facile innotescit, inter meras fabulas reputari debere quorundam opinionem, qui Cassianum a S. Chrysostomo Diaconum ordinatum, & post aliquot annos expulsam, atque ablegatum scribere non dubitarunt, etsi nullam attulerint, aut asferre possint hujus expulsionis rationem.

Cum

Cum namque notum, certumque sit, Cassianum etiam post exilium S. Chrysostomi, in ejusdem hujus Sancti perseverasse obsequio, atque pro eo legatione ad SS. Pontificem Innocentium functum esse: plane falsum esse patet, eum aliquando a S. Chrysostomo fuisse ejectum. Et vero si Cassianus ab eo ejectus fuisset, certo S. Chrysostomi defuncti memoriam tantis laudibus, & encomiis non extulisset, nec etiam multis post illius obitum annis præclarum adeo suæ erga eum æstimationis testimonium tulisset, ut tamen fecit in libris de Incarnatione. Porro erroris hujusmodi occasionem inde promanasse existimat Baronius, quod cum contigerit, Cassianum non a S. Chrysostomo, sed pro S. Chrysostomo, ejusque causa cum aliis Clericis fieri extorrem, aliqui per incuriam existimarint eum a S. Chrysostomo fuisse expulsam.

§. 16. Quantum attinet sacerdotalem Cassiani dignitatem: indubitatum est, eum ad sacerdotii gradum fuisse evehctum, & sacro presbyteratus ordine esse initiatum: tum ex testimonio Gennadii, & Trithemii, tum quia & Gelasius presbyterum eum appellat: incertum tamen est, quo tempore, aut loco ad eam dignitatem promotus fuerit.

Lectiones siquidem antiquiores Ecclesiæ Massiliensis, quas exhibent clarissimi continuatores Bollandi ad diem 23. Julii in vita S. Cassiani, habent eum Romæ in sacerdotem fuisse ordinatum: officia econtra Massiliensia propria de anno 1662. affirmant, eum Massiliæ presbyterum factum, ut apud eosdem videre est loco cit. §. 81. Hic porro clarissimus adversarius in vita S. Cassiani §. 10. dum agit de ordinatione ejusdem in presbyterum, duo asserit esse admodum difficilia: 1um, nimirum quid contigerit Germano individuo Cassiani Socio; ubi dies vitæ exegerit, & quando obierit? sed de his nobis nulla sollicitudo est, qui non vitam hujus Germani, sed S. Cassiani breviter describendam suscepimus; unde etiam nostrum non est, ut desuper quid decidamus. 2um, seu alterum clarissimus adversarius difficile esse dicit, cur Cassianus Roma direpta
C 3 non

non Constantinopolin, aut ad suum monasterium remeaverit in Palæstinam. Sed hæc difficultas non nos, sed eos urget, qui negant eum in Gallo-Provincia natum.

§. 17. Verum ut redeamus, unde digressi sumus, & paullatim controversiæ nostræ viam sternamus: ulterius ut certum habemus, Cassianum, postquam Roma Massiliam venit, ibidem resedisse, & fundatis duobus, ut Genadius, & Trithemius testantur, monasteriis, uno virorum, altero virginum ad finem usque demoratum fuisse, & nomine Abbatis insignitum.

Ad finem vitæ usque eum ibidem demoratum fuisse non solum Genadii, atque Trithemii encomiis clare ostenditur, sed & ipsius Cassiani, atque D. Prosperi testimoniis manifeste comprobatur, cum ipse Cassianus tum in præfationibus, tum aliis in locis haud obscure innuat, se jam in occiduæ Galliarum partibus, & Gallicanis Provinciis constitutum non modo libros de institutis, sed & ipsas Collationes conscripsisse, easque pluribus Gallicanis Episcopis sibi notis, & familiaribus dedicasse: S. Prosper vero, vel quiscunque author est Chronici, ipsum Massiliæ insignem, & facundum scriptorem habitum fuisse testatur. Porro eum & nomine Domni, ac Abbatis insignitum fuisse, satis patet ex epistola Castoris ad Cassianum in qua & *Domnus*, item *Pater*, ac *Pater Dei servorum* dicitur. Sed desuper videri meretur Alardus Gazæus in epist. ad Lectorem. Refertur autem ad quinque millia Monachorum rexisse, ut apud Samarthanum de instrumentis Ecclesiæ Aptensis inter instrumenta ad Tom. 1. edit. Paris. de anno 1716. fol. 74. in nota subjecta habetur ex Edelberto Mimarensi Episcopo in instrumento donationis Ecclesiæ de canonica anno 1060. &c. Justus Laurentius Diezius Scriptor, ut credimus, Lutheranus, aut Calvinista in sua succincta historica Ecclesiastica vulgata Amstelodami anno 1726. sect. 3. sæculo 5. fol. 164. scribit,

Cas-

Cassianum factum fuisse Episcopum Massiliensem, sed sine omni prorsus fundamento, nullaue producta authoritate, cum tamen ab opposito ex mox cit. Samarthani Tom. 1. fol. 632. 633. 634. constet, tempore Cassiani Massiliæ Episcopos sedisse *Proculum*, & *Venerium*, cui successit *Eustasius*.

§. 18. Cum autem Cassiani, postquam Massiliæ substitit, in dies magis, magisque inclaresceret fama sanctitatis, zelusque religionis, & disciplinæ, atque undique late diffunderetur, S. Castor Aptensis Episcopus scripsit ad eum epistolam, quam exhibet Alardus Gazæus, petens ab eo, ut instituta Monasteriorum, quæ per Ægyptum, ac Palæstinam florere viderat, sibi pro suo monasterio conscribere non abnuat. Huic itaque petito acquiescens, eique morem gerens Cassianus, conscripsit, atque ad eum misit 12. libros de institutione Cænobiorum Orientalium, in quibus disciplinam Monachorum exteriorem exponit. Scripsit dein & 10. Collationes priores, quas Leontio Episcopo, & Helladio Monacho, postea Episcopo, nuncupavit, in quibus ad invisibilem hominis interioris habitum transiens agit de purgatione vitiorum, & de virtutibus, nec non de modo, eas comparandi, atque conservandi. His superaddidit Collationes 14. alias, quarum priores 7. inscripsit SS. Honorato, & Eucherio, qui eas iteratis literis ab eo extorsit: posteriores 7. dicatæ sunt Joviano, Minervio, Leontio, & Theodoro Monachis in Stochadibus Insulis degentibus. Demum hortatu, & monitu Leonis tum S. R. E. Archidiaconi: postea autem SS. Pontificis conscripsit 7. libros adversus novam Nestorii hæresin.

Hæc omnia satis patent ex præfationibus, quas libris de institutis, ac etiam Collationibus, tum & libris de Incarnatione præfixit.

§. 19. Hos autem libros, easque Collationes Cassianus non uno, eodemque conscripsit anno, sed si rationem annorum, & ordinem, quo ab ipso Collationes illæ, illique libri conscripti sunt, exacte perpendamus: clare deprehendimus, postremas 7. Collationes ab ipso absolutas esse ante annum Christi 429. ad annum 428.; priores vero 7. sub annum Christi 426. ineuntem, aut aliquomodo jam currentem, vel potius circa annum 425., & ita Collationes primas 10. sub annum Christi 423. ipsos autem libros de institutis sub annum Christi 420. ab ipso conscriptos, & absolutos fuisse censeretur debet. Jam vero ad libros de Incarnatione quod attinet, ii sine dubio sub Cælestino Papa conscripti, & absoluti sub annum Christi 430.

In primis enim postremas 7. Collationes ante annum 429. sub annum 428. esse ab eo conscriptas, & absolutas, palam est. Nam extra omnem controversiam est, S. Augustinum, postquam tertio obsidionis mense febre correptus fuerat, obiisse anno Christi 430. 5to Calendas Septembris, prout clare affirmat S. Prosper in Chronico, seu quisquis illius author est, & nemo, quem sciam, hucusque in dubium vocavit; ergo cum S. Augustinus a tempore acceptæ epistolæ S. Prosperi de reliquiis Pelagianæ hæreseos in Gallia subolescentibus usque ad tempus obitus sui non modo pro responsione ad Prosperum, & Hilarium duos conscripsit libros, unum *de Prædestinatione Sanctorum*, alterum *de bono perseverantiæ*: sed & insuper confecerit opus (quod dicitur imperfectum) contra responsionem Juliani 2dam; omnino necesse est, eam S. Prosperi ad Augustinum epistolam scriptam fuisse anno præcedenti, nim. 429. si enim scripta fuisset ipso anno 430. S. Augustinus mox dictos libros ante morbum, & obitum suum haud amplius conscribere potuisset, ut facile patet consideranti. Jam vero S. Prosper in ea sua epistola ad S. Augustinum citata commemorat Hilarium Arelatensem jam ut *Episcopum*, dicens: *nam unum eorum præcipue auctoritatis, & spiritua-*
lium

lium studiorum] virum S. Hilarium Arelatensem Episcopum sciat beatitudo tua, admiratorem, Sectatoremque in aliis omnibus tuæ esse doctrinæ; ergo teste S. Prospero Hilarius jam fuit Episcopus, atque Honorato Arelatensi successit anno Christi 429. Porro ipse S. Hilarius in oratione funebri S. Honorati, quæ in novissima edit. operum S. Leonis Veneta de anno 1756. per Fratres Ballerinius vulgata Tom. 1. fol. 347. habetur, Hilarius, inquam, ipse Tom. 1. cit. mox edit. operum S. Leonis fol. 364. n. 19. & 20. de S. Honorato affirmat, eum in Epiphaniorum die sermonem habuisse, ac ingravescente morbo octavo, vel nono die a prædicta solennitate fuisse confectum; ergo S. Hilarius ostendit, & aperte testatur, S. Honoratum obiisse ad initium anni 429., atqui Cassianus in præfatione ad postremas 7. Collationes meminit S. Honorati, quatenus in vivis agentis, nulla prorsus illius, sicut cæterorum ibi recensitorum facta mentione *Beatæ cujusdam memoriæ*, dicens: *emenfis juvante gratia Christi* 10. *Collationibus Patrum, quæ exigentibus beatissimis Episcopis Helladio, ac Leontio utcumque digestæ sunt: septem alias beato Episcopo Honorato, sancto quoque famulo Christi Eucherio dedicavi &c.* ergo 7. eas Collationes conscripsit, & absolvit Honorato adhuc vivente, & consequenter ante 429. sub annum Christi 428. At vero ex his, quæ de postremis 7. Collationibus Cassiani protulimus, omnino quoque manifestum fit, quod & 7. Collationes præfatis præviæ, seu interdictas 7. postremas, de quibus modo egimus, & inter primas 10. mediæ a Cassiano conscriptæ, & absolutæ sint ante annum Christi 426. sub annum 425. vel ad summum sub annum 426. ineuntem, aut aliquo modo jam currentem. Ex his enim, quæ produximus, constat Honoratum Arelatensem e vivis ereptum esse ad initium anni Christi 429. jam vero in vita S. Hilarii, operum S. Leonis cit. edit. Tom. 1. fol. 323. expresse docetur ab Authore vitæ, & discipulo S. Hilarii, Honoratum Arelatensem non sedisse ut Episcopum, nisi annos duos, & aliquid supra, dum ibidem dicitur: *emenso biennio cum ad meriti proprii percipiendum præmium - - beatus Pontifex vocaretur Honoratus &c.*; ergo necesse est, S. Honoratum ad sedem episcopalem promotum fuisse currente anno Christi 426., ergo cum Cassianus has 7. Collationes postremis prævias dedicavit

Honorato, & Eucherio nondum Episcopis, utpote quos in præfatione Fratres nominat, dicens: *O sancti Fratres Honorate, & Eucherii!* necesse est, eas ab ipso fuisse absolutas sub annum Christi 425. aut circa 426. euntem. Jam autem ex his manifesto constat, Cassianum in conscribendis 7. postremis Collationibus ultra biennium insumpsisse; ergo dicendum omnino est, eum & tantum temporis insumpsisse in conscribendis Collationibus septem prioribus. Siquidem spectata materia conscribenda, persona conscribente, cæterisque aliis concurrentibus, circumstantiæ, vi quarum in conscribendis 7. postremis insumpsit ultra biennium, vel saltem ultra biennium non vulgavit, æque pugnant pro 7. prioribus, nec potest dari sufficiens ratio, cur in his conscribendis minus temporis insumpserit, aut has citius vulgaverit; ergo Collationes primas 10. absolvit ultra biennium citius ante septem priores; ergo cum has 7. priores vulgavit sub annum Christi 425. aut ad annum 426. ineuntem: clare consequitur, eum Collationes primas 10. absolvisse sub annum Christi 423., cum dici non possit, 10. primas mox simul cum 7. prioribus ab eo vulgatas fuisse. Porro Cassianus in præfatione ad 10. primas Collationes aperte testatur, S. Castorem fuisse mortuum sub ipsum tempus, quo ipse iis 10., quas ex voluntate S. Castoris post libros de institutis conscribere cœpit, Collationibus conscribendis operam dabat, dum dicit: *Nunc autem, quia derelinquens nos Pontifex supradictus migravit ad Christum, has interim 10. Collationes - - (quas ille incomparabili flagrans studio sanctitatis simili sibi jusserat sermone conscribi. - -) vobis potissimum, o beatissime Papa Leonti, & sancte Frater Helladi credidi consecrandas;* ergo cum Cassianus 10. has Collationes absolvit sub annum Christi 423., sequitur, S. Castorem fuisse mortuum anno Christi 422. aut 421., ergo cum Cassianus libros de institutis S. Castori inscripserit ut adhuc vivo: sequitur ei illos a Cassiano inscriptos circa annum Christi 420. Et vero Cassianum omnino plus temporis insumpsisse in conscribendis Collationibus hisce 10.; quam in illis 7. sive prioribus, sive postremis, admitti debet; ergo cum in conscribendis 7. insumpsit ultra biennium: omnino censeretur debet, eum in conscriben-

bendis iis 10. insumpsisse triennium, aut fere triennium, ergo cum libros de institutis absolverit, antequam eas 10. Collationes conscribere cœperat: libros de institutis triennio, aut fere triennio ante absolvit, quam absolvit eas 10. Collationes; ergo cum has absolverit sub annum 423., sequitur ab eo libros de institutis absolutos sub annum Christi 419. aut certo 420.

Jam quantum ad libros Cassiani de incarnatione, certum est, eos fuisse conscriptos ante Concilium Ephesinum generale tertium, & ante depositionem Nestorii in eo Concilio factam, cum in toto opere loquatur de Nestorio, tanquam Constantinopolitanæ Sedis Episcopo; cum igitur dictum Concilium habitum sit anno Christi 431., sequitur, illos libros fuisse conscriptos, & absolutos sub annum Christi 430.

§. 20. Quantum porro ad sermonem, & idioma, in quò Cassianus mox supra memorata opuscula sua conscripsit: prorsus persuasum habemus, eum in iis conscribendis non græco, sed latino usum fuisse idiomate.

Enimvero in præfatione ad 10. primas Collationes expresse asserit; *Obtineant itaque orationes vestræ ab eo, qui dignos nos vel visu eorum - - - judicavit; ut nobis earundem traditionum memoriam plenam - - conferre dignetur, quo tam sancte eas - - sicut accepimus explicantes, ipsos quodam modo suis institutis incorporatos, & quod est majus, latino disputantes eloquio, vobis exhibere possimus; ergo claris, & expressis verbis ipse affirmat Collationis Latino a se conscriptos fuisse sermone, & idiomate. Dein Collatione ima asserit: ad destinatum persequor bravi-
vium supernæ vocationis Domini, quod evidentius in græco ponitur, κατὰ σκοπὸν διώκω, id est, secundum destinationem prosequor; ergo, ut recte notat Gazæus, ad illustrandam sententiam latinam citat textum græcum; atqui id haud fecisset, nisi latine scripsisset; ergo &c. Porro in eadem præfatione mox ad initium declarat, se debito suo erga S. Castorem in digerendis libris de institutis satisfecisse, dein*

affirmat, decem Collationes a S. Castore *simili* se jussum fuisse *sermone* conscribere; ergo clare innuit, se libros de institutis eo conscripsisse idiomate, quo conscripsit Collationes; sed has juxta proprium testimonium latino conscripsit sermone; ergo & ipsos eos libros eo sermone congescit. Et vero certum est, Cassianum scripsisse in Gallia, & pro monachis in Gallia tum existentibus, & quidem ad eorum usum communem, ut satis manifestum est ex ipsius Cassiani assertis: cum ergo credibile non sit, neque probabile in Gallia adeo viguisse linguam græcam, aut multos ex religiosis eam calluisse; eoquod certo alias non petiisset sibi Collationes: & libros de institutis sermone latino conscribi: plane dicendum, Cassianum pro communi Monachorum usu latino idiomate usum fuisse. Interea tamen ejus opuscula in græcum idioma conversa fuisse, si non ex toto, saltem ex parte, dubium non est, sed desuper videri potest Casimirus Oudinus de Scriptoribus Eccles. antiq. edit. Francof. ad Mænum de anno 1722. Tom. 1. Fol. 1141. vel potius videri poterit Norisius, aut alii ab Oudino citati. Quantum ad libros de Incarnat. cum scripti sint præcipue ad Constantinopolitanos, probabilius eos pro iis ab eo scriptos fuisse idiomate græco, simul tamen pro Gallis atque Romanis sermone latino.

§. 21. Quamvis autem ex ipsis Cassiani scriptis, de quibus hucusque egimus, pateat, eum non modo doctissimum, sed & eruditissimum fuisse: nihilominus eum summa omnis eruditionis gloria enituisse, præcipue, & vel maxime etiam declaratur ex encomiis, quæ eidem a Viris sanctissimis, doctissimisque attribuuntur.

Inprimis enim a S. Castore in epistola ad ipsum Cassianum data, & a Gazæo operibus Cassiani præfixa dicitur *omnium studiorum catholicorum disciplina refertus*. S. Prosper dein Lib. contra Collatorem etiam ut Adversarius Cap. 2. affirmat, dubium non esse, eum, nimirum Cassianum, illis (Massilienses intelligit) *omnibus in sanctarum Scripturarum studio præstare, eumque inter eos, quibuscum degit, disputandi*

tandi usu excellere. Author Chronici, seu ipse etiam S. Prosper in Chronico asserit, eum *insignem*, & *facundum Scriptorem* habitum, & paucis his adductis plures prætermittimus.

§. 22. Verum dum S. Cassianus una ex parte doctrinæ, sanctitatisque laudibus, & encomiis extollitur: ex parte altera maximopere, & fere penitus deprimitur, agiturque multorum errorum hæreticorum saltem materialiter reus.

Habetur nempe tanquam Choriphæus Semipelagianorum: condemnatur ut Encratitarum hæreseos fautor, insimulatur, quasi neget peccatum originale: accusatur demum, quasi asseruisset, mendacium esse licitum. Sed anne hæc in virum sanctum.

§. 23. At a Semipelagianorum erroribus ipsum esse innoxium, & prorsus alienum, capite tertio hujus opusculi fuse ostendemus: quantum autem ad cæteros, qui ei impinguntur, errores, nostrum quidem ad institutum non est, nec pertinet, eum ab iis expurgare; ut tamen, quod vere sentimus, libere fateamur, palam asserimus, Cassianum nec ullius ex cæteris mox allatis tribus erroribus reum agi posse, & imprimis quidem ei affingi non potest error Encratitarum.

Nam ei hunc errorem affingi non posse, palam est ex eo, quia si cujusdam Encratitarum erroris reus agi posset Cassianus: se istorum errorum participem facere debuisset, vel explodendo matrimonium, ut corruptelam, & fornicationem, vel averfando, aut etiam suadendo averfationem usus vini, ut quo Encratitæ improbos tantum uti existimabant, & animantium, ex falso quodam, affectato metu, ne per animatorum usum, ut Encratitæ existimabant, damnationem sibi acquireret; alii namque Encratitarum errores ei nequidem a longe affingi possunt; non enim affingi ei potest error, quo de quibusdam Oeonibus invisibilibus fabulaban-

tur, aut plura dicebant principia, inter quæ diabolum constituerunt, nec error, quo docebant Adamum non esse salvatum; sed nec demum ei affingi potest eorum error, quo meram aquam ad sua adhibebant mysteria, ut patet consideranti. Jam autem ex prædictis duobus neutrius se reum fecit Cassianus. Non imi, dum enim Collatione 21. cap. 7. 8. &c. refert exemplum Theonæ uxorem invitam relinquentis, & ad Monasterium confugientis: mox cap. 10. protestatur, se ea non texuisse ad provocanda conjugiorum divortia, aut per ea a se relata, nuptias a se damnari, sed & insuper clare affirmat, se cum Apostolo judicare, *honorabile connubium &c.* Sed nec de 2do Encratitarum errore argui potest Cassianus, siquidem lib. 5. instit. cap. 22. expresse asserit: *Noverimus itaque nos idcirco laborem continentiae corporalis impendere, ut ad puritatem cordis hoc possimus jejunio pervenire. Cæterum labor a nobis impenditur incassum, si hunc quidem contemplatione finis infatigabiliter sustinemus; finem vero, propter quem toleravimus afflictiones tantas, obtinere nequeamus, meliusque fuit interdictis escis animæ (id est, inquit Gazæus, vitiis, & peccatis) temperasse, quam voluntariis, minusque noxiis corporaliter jejunasse. In his enim simplex, & innoxia creaturæ Dei perceptio, nihil per semetipsam habens peccati: in illis vero (peccatis) primitus perniciofa fratrum devoratio &c.* ergo Cassianus dici non potest, averfatus fuisse animantium, vinique usum ex falso, & affectato quodam metu, ne ob animatorum usum sibi damnationem arcesseret, aut quia improbos duntaxat vino uti existimaret; ergo nec ille alter Encratitarum error Cassiano affingi potest; ergo dici non potest, eum Encratitarum hæresi favisse. Nec dicas, Adonem Vienensem attestari, quod Cassianus dictæ hæresi faverit, dum in chronico ad annum 425., & ut habetur in Bibliothec. PP. edit. Lugdun. de anno 1677. Tom. 16. Fol. 796. lit. G. asserit: *Opera Cassiani a Catholicis cautissime legenda, maxime de libero arbitrio, & gratia, sed & Encratitarum hæresi incautius favit.* Contra est enim, quod Ado per errorem, saltem facti Joannem Cassianum nostrum Encratitarum hæresi favisse scripserit, quatenus in Authore aliquo ætate sibi superiore, nomen Cassiani primarium, seu prævium non nisi per litteram initialem I. exprimente legens: *I. Cassianum Encratitarum hæ-*

hæresi incautius favisse; existimavit legendum esse Joannem Cassianum, sicque scripsit, Joannem Cassianum Encratitarum hæresi incautius favisse: cum tamen legere, & scribere debuisset, Julium Cassianum Encratitarum hæresi favisse. Ex his enim, quæ produximus, palam S. Joanni Cassiano nostro nullum Encratitarum affingi posse errorem. Julium autem Cassianum Encratitis non tantum favisse, sed & Encratitam fuisse constat ex Clem. Alexandrini lib. 3. Stromat. ubi agens de Valentino, Carpocratitis, cæterisque matrimonium damnantibus, secundum quod liber ille est in Bibliothec. PP. cit. edit. Lugdun. de anno 1677. Tom. 3. fol. 130. subdit: Talibus argumentis utitur quoque Julius Cassianus, qui fuit princeps visionis seu phantasiæ. Sed de hoc Julio Cassiano, ut Encratita, videri potest Historia universæ hæreseos italice descripta a Dominico Bernino edit. Venet. de anno 1717. Tom. 1. fol. 87.

§. 24. Jam ad alterum quod attinet, quasi Cassianus negasset peccatum originale, aut quasi statuisset illud in Adæ posteros non transiisse, non modo miramur id ei imputari, sed & absolute contendimus, hujusmodi doctrinam nequidem eidem imputari posse.

Siquidem Cassianus Collat. 5. cap. 6. Christum opponendo Adamo, inter utrumque quasi paralellon ducens asserit: *ideoque & ille Adam dicitur, & iste Adam, NB. ille primus ad ruinam, & mortem. Hic primus ad resurrectionem, & vitam. Per illum omne genus hominum condemnatur: per istum omne genus hominum liberatur; ergo aperte docet, per Adamum, & in Adamo totum genus contraxisse peccatum; & per peccatum incurrisse mortem: sicut totum genus hominum per Christum est redemptum. Sed genus humanum supponit, & sentit, per Christum vere fuisse redemptum; ergo etiam supponit, & sentit, illud vere in Adamo peccasse; & per peccatum mortis pænas incurrisse; ergo non negat, sed expresse affirmat peccatum originale, seu hujus peccati existentiam; ergo nulla ratione ei affingi potest error, quasi pec-*

peccatum originale negasset. Et vero idem affirmat: & ob hoc Filius Dei non absolute in carne peccati venisse dicitur; sed in similitudine carnis peccati, quia cum esset in eo vera caro, manducans scilicet & bibens. & dormiens clavorum quoque confixionem in veritate suscipiens, peccatum ejus, quod prævaricationem contraxit, verum non habuit, sed imaginarium; ergo sicut hic vult, Christum Adami peccatum revera non habuisse: sic reliquum hominum genus sentit Adami peccato vere infectum. Deinde Collat. 4. cap. 7. quoque disertis affirmat verbis, dicens: babes & hic pugnam invisceratam quodam modo corpori nostro, dispensatione Domini procurante, quidquid enim generaliter, & sine alicujus exceptione omnibus inest, quid aliud judicari potest, nisi ipsi humanæ substantiæ post ruinam primi hominis velut naturaliter attributum? & quod universis congenitum, concretumque deprehenditur, quomodo non credendum sit arbitrio Domini non nocentis, sed consulentis insertum? ergo manifesto docet, totum genus humanum peccati originalis Adami esse reum, & propter peccatum hoc, ratione naturæ per illud vitiatæ, permittente ita Deo, & subtrahente justitiam originalem, adeoque consulente vitiosam pugnam permittendo, non nocente positive eam vitiosam pugnam inferendo, genus humanum quasi ab ipsa origine, & sic velut naturaliter quodammodo (haud secus nim. ac ipse Apostolus ad Ephes. nos dicit fuisse natura filios iræ propter peccatum toti humani generi ab origine adhærens) subjectum esse reluctantiæ carnis adversus spiritum, sicque ei hanc pugnam invisceratam ob corruptionem naturæ mox ab origine ipsius factam esse; ergo manifesto docet & peccatum originale, & ejusdem effectum! ergo dici non potest, eum peccatum originale negasse. Ad Collat. 13. cap. 7. asserit: Si autem non omnes universaliter (voluntate nim. generali, & antecedenti, ut infra videbimus cap. 3.) sed quosdam advocat, sequitur, ut nec omnes sint onerati vel originali, vel actuali peccato, nec vera sit illa sententia: omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei, nec per omnes homines mors pertransisse credatur; ergo Cassianus hic aperte docet, omnes homines peccato originali infectos fuisse, & propter peccatum originale contraxisse pœnam mortis. Alias enim ratio, qua nititur probare, Deum voluntate saltem generali velle omnes homines salvos fieri, deducta ex eo, quod omnes homines infecti sint peccato originali &

& per hoc contraxerint reatum mortis, nil prorsus probaret. Demum si peccati originalis maculam, una & hujus peccati effectus, ac calamitates in Adami posteros transiisse non sensisset, ac sentiret: omnino frustra niteretur Collat. 13. cap. 10. & subsequentibus demonstrare in ordine ad opus salutis præter cooperationem nostræ voluntatis propter infirmitatem arbitrii nostri, adeoque propter sauciatam in suis potentiis per originale peccatum Adami posterorum naturam humanam; omnem hominem indigere gratia divina. Nec obest, si dicas, Cassianum ejusdem Collat. cap. 12. asserere: *denique non amisisse genus humanum post prævaricationem scientiam boni, etiam Apostoli sententia evidentissime declaratur, qui dicit: cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis sunt, faciunt,* adeoque videri eum manifesto docere, calamitatem primi hominis in progenies ejus non transiisse. Contra enim est, quod Cassianus ibidem nitatur demonstrare, nec hominem sine libero arbitrio a Deo fuisse creatum, nec ipsum liberum arbitrium per peccatum Adæ fuisse omnino ex toto, & penitus extinctum, etsi illud sauciatum quam maxime fuisse, fateatur, ut palam est ex cap. 10. ubi dum primum semper ostendit, in homine superesse liberum arbitrium, mox subjungit, & probat, illud omnino esse infirmum. Ut igitur præsentī capite ostendat, nec hominem sine libero arbitrio creatum, nec liberum arbitrium per peccatum Adæ fuisse omnino ex toto extinctum, affirmat, hominem post prævaricationem non omnem, & ex toto amisisse scientiam, seu cognitionem boni. Quod autem scientiam illam, quam loco citato asserit, hominem post prævaricationem non amisisse Cassianus censeat, solummodo esse scientiam, seu cognitionem boni sauciatam, & vulneratam, atque ex parte talem, vel ex ipso Cassiano palam est. Inprimis enim hoc ipso cap. 12. postquam dixit, inesse homini quædam virtutum semina, inter quæ certo est notitio boni post peccatum Adæ relicta, mox subjicit: *Sed nisi hæc opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt pervenire;* ergo hoc ipso censet, & eam scientiam, seu notionem boni post peccatum Adami ab homine non amissam, esse tantummodo sauciatam, & imperfectam, quæ in ordine ad cognoscendum bonum tum supernatu-

rale, tum etiam naturale saltem collective sumptum, omnino indiget, ut gratia Dei elevetur. Dein cap. 10. clare ostendit, hominem equidem non amisisse, sed reipsa habere liberum arbitrium: simul tamen demonstrat, illud omnino esse infirmum; ergo similiter dicendum est, quod censeat, & scientiam, quam hic loci asserit, ab homine post prævaricationem Adæ non amissam esse, sed tantummodo sauciatam, & infirmam. Enimvero sicut ex integritate scientiæ boni bene inferri potest integritas arbitrii, ita, ut hoc ob suam integritatem ad amplectendum bonum nulla indigeat gratia: sic ab opposito ex vulnere, & infirmitate arbitrii merito, & bene infertur vulnus, & infirmitas scientiæ boni. Nec obest, quod loco citato pro probatione adducat rationem ex Apostolo desumptam. Ex ea enim ratione adducta solum sequitur, quod, sicut Cassianus admittit aliquam, & infirmam post peccatum Adami genus humanum retinuisse boni scientiam; sic & censuerit, gentes, quæ legem non habent, saltem aliqua ad vitam æternam non conducentia, aut meritoria opera, moralia ordinis naturalis cognita ut bona sine speciali gratia efficere posse: siquidem gentes sine præveniente Dei gratia ex Cassiani sententia non posse actus bonos, meritorios vitæ æternæ efficere, satis clare constat inprimis vel ex ipso titulo capitis 3ⁱⁱ, qui est, *quod sine adiutorio Dei non solum perfectio castitatis, sed omnino nihil boni perfici possit*. Dein ex eo, quod cap. 5. hujus Collationis expresse neget, Philosophos ethnicos, & gentiles habuisse veram virtutem castitatis. Unde ea ratione solum intendit probare, etiam gentes posse efficere saltem aliqua opera moralia bona ordinis naturalis, & consequenter post prævaricationem Adami in hominibus remansisse aliquam, licet infirmam, & per gratiam elevandam scientiam seu cognitionem boni, nec proin ex toto per peccatum Adami in genere humano extinctum fuisse liberum arbitrium, utpote quod nititur demonstrare post peccatum Adami, ut sauciatum, & vulneratum in genere humano permansisse. Unde nec ad rem quid facit, quod Cassianus loco cit. immediate præmiserit, & asseruerit: *Concepit ergo Adam post prævaricationem, quam non habuerat, scientiam mali: boni vero, quam acceperat, scientiam non amisit*. Enimvero ex responso hoc, & rationibus in eodem adductis satis
clare

clare patet, eum solum velle, Adamum post prævaricationem scientiam boni non amisisse ex toto. Nec plus probat, quod Cassianus eodem cap. 12. & illa præmittat, nimirum: *Et quomodo stabit illa Domini post prævaricationem primi hominis lata sententia, Ecce Adam factus est sicut unus ex nobis sciens bonum, & malum*, sicque videatur velle probare, arbitrium post peccatum Adæ mansisse illæsum, & consequenter peccatum originale cum suis appendicibus non transisse in Adæ posteros. Nam contra est, quod per allatum textum non velit probare, arbitrium mansisse illæsum: sed tantum probare intendat, quod: etsi arbitrium sit fauciatur, non tamen per peccatum sit penitus, & ex toto extinctum. Hanc enim illi fuisse intentionem, manifesto constat ex verbis immediate subjunctis, ubi ait: *non enim talis ante fuisse putandus est, qui boni esset prorsus ignarus*, NB. alioquin velut quoddam irrationale, atque insensatum animal eum fatendum est, fuisse formatum. quid, quod hoc ipsum satis etiam pateat tum ex hucusque dictis, tum & ex adhuc dicendis? ex his itaque facile patet, contra Cassianum, quoad hoc punctum per Joannem Gonzalez de Leon nihil probari ex S. Prospero, dum hic contra Collat. cap. 13. alias 27. ait: *Si dubitari non potest, inesse omni animæ naturaliter virtutum semina, beneficio Creatoris inserta, solus Adam prævaricatus est, & in peccato ejus nemo peccavit &c.* Cassianus enim solum docet, & animæ naturaliter inesse quædam virtutum semina negativa, (uti e. g. sunt lumen intellectus practici, inclinatio voluntatis ad bonum prosequendum &c.) quibus removentur obices, & impedimenta: non autem vult inesse semina virtutum positiva, ut patet ex hucusque dictis, & late ostendemus infra cap. 3. Sed nec quid contra Cassianum probatur ex eo, quod idem cap. 20. alias 40. asserat: *His itaque definitionibus hoc docetur - - - quod Adam peccante anima ejus læsa non fuerit, sanumque in eo mansit; unde peccavit, siquidem scientiam boni, quam acceperat non amisit.* Cassianus enim equidem docet ab homine scientiam boni non amissam ex toto: minime autem negat, naturam humanam per peccatum originale fauciatur in suis potentiis. At vero quis eum arguet non bene sensisse, dum contendit, scientiam boni per peccatum originale non ex toto amissam, ac liberum arbitrium, quod sine indifferentia judicii,

adeoque sine aliqua scientia boni, & mali stare non potest, per peccatum Adæ amissum, cum ipsum concilium Trident. Sess. 6. can. 5. anathema dicat: *siquis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum, & extinctum esse dixerit?* At vero ab opposito, quis negare potest, Cassianum docuisse, scientiam boni per peccatum Adæ esse læsam, dum eam aperte significat ignorantiae tenebris mixtam, passionum perturbationibus subjectam, & ob hoc arbitrium nostrum proclivius esse ad vitia, Collat. 3. cap. 12. dicens; nos inter alia debere orare, & dicere: *direxit gressus meos, ut nostrum arbitrium* NB. *quod proclivius, vel ignoratione boni, vel oblectatione passionum fertur ad vitia, ille invisibilis rector mentis humanæ ad virtutum potius studia contorquere dignetur?* quis neget, eum docuisse, & ipsum arbitrium per peccatum Adæ infirmatum, dum lib. 12. de instit. cap. 18. docet, illud proclivius esse ad vitia, & ad meliorem frugem debere dirigi a Deo, Collat. 5. cap. 24. affirmat, dicens: *Voluntas Domini possessionem cordis nostri non vitiis, sed virtutibus naturaliter deputavit, quæ post prævaricationem Adæ insolescentibus vitiis, id est, populis chananæis (per quos vitia figurari asserit) a propria regione depulsæ, cum ei rursus per Dei gratiam diligentia, ac labore fuerint restitutæ, non tam alienas occupasse terras, quam proprias credendæ sunt recepisse?* Si enim arbitrium ex ipsius sententia sauciatur non fuit, quomodo potest dicere virtutes post Adæ peccatum e corde nostro depulsas, & per Dei gratiam nostra diligentia eidem accedente restitutas? At vero dices ulterius cum Joanne Gonzalezio de Leon in controversiis inter defensor. libertatis, & prædicatores gratiæ de auxiliis Controvers. 4. artic. 11. Concilium Arausicanum II. habitum contra Semipelagianos, hos ipsos damnavit, quia non admittunt commutationem in deterius in anima, & corpore, sed animæ libertate illæsa manente corpus tantummodo credunt esse corruptioni obnoxium. Item & Gelasius epist. 5. decretal. ad universos Episcopos Picænos, affirmat, Semipelagianos asserere, parvulos sine peccato originali nasci &c. Sed concesso, Semipelagianos eam ob rationem ab eo Concilio damnatos, itemque illud a S. Pontifice asseri, negamus suppositum, quod Cassianus de peccato originali simile quid docuerit, quod docuerunt Semipelagiani. Unde hoc argu-
men-

mento æque nihil probatur, ac ego nihil probarem, si hoc modo argumentarer: in dicto Concilio Arausicano, item Tridentino &c. damnati sunt, qui dicunt, gratiam esse necessitantem &c. ergo in iis Conciliis damnatus est S. Thomas, & cum ipso ego, cæterique, qui S. Thomæ sententiam sequuntur, quam sequellam, non solum ego, sed certo omnes negabunt. Verum, ut paucis agamus, id unum hic subjungimus, nempe, quod Cassianus lib. 1. de Incarnat. cap. 3. Pelagianos coarguat, quod dicerent, *Dominum nostrum Iesum Christum hunc in mundum non ad præstandam humano generi redemptionem, sed ad præbenda bonorum actuum exempla venisse, videlicet, ut disciplinam ejus sequentes homines, dum per eandem viam virtutis incederent, ad eadem virtutis præmia pervenirent, evacuantes, quantum in ipsis fuit, omne sacri adventus donum, & omnem divinæ redemptionis gratiam &c.* - - ergo supponit, & docet, nos vere a Christo redemptos; ergo supponit, & docet hoc ipso per legitimam consequentiam nos per primum Adamum non ob datum malum exemplum, sed vere ob perditam justitiam originalem, & gratiam, fuisse per peccatum originale interius maculatos. Sed de his interim satis, superque.

§. 25. Utrum vero Cassianus innoxius sit, & ab errore, quo mendacium quibusdam in occasionibus licitum dixisse, atque docuisse insimulatur, majori subjectum esse videtur difficultati, eoquod non unus illius erroris reus agatur, sed plures omnino ex SS. PP. in eum de mendacio quibusdam in circumstantiis licite perpetrando incidisse ferantur errorem.

Simulationes enim, & mendacia Christianis hominibus, licita esse, in commentario epist. ad Galatas, & in 6. stromat. lib. asseverasse perhibetur Origenes, hujus sententiam sequi fertur S. Hieronymus in Comment. in epist. ad Galat. c. 2. v. 4. mendacium itidem quandoque licitum esse censuisse videtur S. Chrysostomus, dum in fine primi libri de Sacerdotio fraudes, dolos, & deceptiones, quæ non nocendi studio, sed magni alicujus boni gratia
E 3
fufci-

fusciuntur, quandoque adeo necessarias esse affirmat, ut aliqui pœnas luerint, quia fraudes non exercuerunt, dum insuper lib. 10. de sacerdotio exemplum Medicorum, quibus uti fallaciis permittitur, ut afferant sanitatem, probat iisdem prorsus licere, qui animarum saluti invigilant. Idem omnino quoque sensisse arguitur Clem. Alex. aliique plures, quos brevitatis causa hic prætermittimus, cum prædictos, aliosque fusc ab hujusmodi errore purget, ac vindicet Cl. Thomassinus in suis Tractat. historicis, atque dogmaticis. De Cassiano tamen nobis agendum est.

§. 26. At vero si jam, & hic Cassiani doctrinam circa mendacium, sicut oportet, expendamus, atque discutiamus, palam deprehendimus, non modo plurimum, sed & absolute decipi eos, qui volunt a Cassiano assertum fuisse, quibusdam in occasionibus mendacium esse licitum, seu quod idem est, ex quadam œconomia, & dispensatione licere mentiri. Ipsi enim Cassiani assertis rite, solerterque perpenſis clare intelligimus, mendacium per Cassianum non modo a peccati malitia non excusari, sed & ab opposito illius quasi mortiferi cujusdam mali fugam omni modo consuli, & illud insuper ut virtuti religionis, justitiæ &c. oppositum gravioris, atque mortalis peccati nota perstringi.

Siquidem Collat. 17. cap. 18. expresse affirmat: *Nec mendacium ullum, quamlibet & pio colore contextum non dicam probabiliter NB. sed nec veniabiliter a quoquam credimus usurpari, & cap. 17. hujus ipsius Collat. 17. asserit; ubi nulla conditio summæ necessitatis incumbit, omni cautione mendacium velut mortiferum devitandum est; ergo reipsa mendacii quasi cujusdam mali mortiferi fugam consulit. Jam autem & cap. 12. hujus cit. Collat. ait: Ideoque justissimus Jdex excusabilem, imo & laudabilem talis mendacii censuit præsumptorem, quia sine eo ad benedictionem primitivorum non poterat pervenire. Nec debuit in crimen vocari, quod desiderio benedictionis exortum est. Alioquin non modo ini-*
quus

quus in fratrem prædictus Patriarcha, sed etiam circumventor in Patrem, & sacrilegus extitisset, si habens aliam viam, qua ad Benedictionis illius gratiam perveniret, hanc, quæ fratri damnosa esset, ac noxia, expetere maluisset; adeoque censet, & mendacium Jacobi, si virtuti religionis aut justitiæ oppositum fuisset, & malitia ejus ex circumstantiis hujusmodi oppositionem impredientibus iminuta, & ad venialem retracta non fuisset, graviter fuisse peccaminosum.

§. 27. Quodsi jam & ulterius inquiramus, investigemusque in Cassiani doctrinam circa mendacium, omnino quoque deprehendimus, a Cassiano doceri, & asseri, urgente necessitate declinandi grave malum, instanteye necessitate sine præjudicio alterius consequendi majoris momenti bonum, quorum alterum non nisi occultando veritatem, aut etiam omnino non nisi mendacio declinari, hoc non nisi per veritatis occultationem, aut non nisi per mendacium consequi possit, posse aliquem veritatem sine peccato occultare, aut quemdam non quidem debere, sed si tamen velit, & reipsa in tali casu mentiatur, posse mentiri, quin se gravioris, lethalisque culpæ faciat reum; hujusmodi tamen in casu hoc posteriori mentientem per Cassianum ab omni noxa, & culpa etiam veniali excusari nusquam reperiemus.

Etenim Collat. 17. cap. 17. asserit de Jacobo: *Non enim Deus verborum tantum, actuumque nostrorum discussor, & Judex, sed etiam propositi, ac destinationis inspector est. Qui si aliquid causa salutis æternæ, ac divinæ contemplationis intuitu ab unoquoque vel factum viderit, vel permissum, tametsi hominibus durum, atque iniquum esse videatur, ille tamen intimam cordis inspiciens pietatem, non verborum sonum, sed votum dijudicat voluntatis, quia finis operis, & affectus considerandus est perpetrantis - - - ad quem finem etiam Jacob Patriarcha respiciens - - - instiganti ad hoc mendacium matri laudabiliter acquievit - - - non enim dubitabat mendacii maculam inundatione paternæ benedictionis protinus*

*tinus abluendam, & velut nubeculam quandam flatu Spiritus sancti velociter absumendam; ergo clare asserit, Jacobum Patriarcham per suum mendacium, sine quo ad primitivorum benedictionis gratiam, ut affirmat hujus ipsius Collat. cap. 12. non poterat pervenire, non quidem graviter, atque lethaliter peccasse: hoc tamen non obstante, eundem non vacasse veniali culpa, quæ interno ex Spiritus S. gratia de ea concepto dolore, adeoque inundatione paternæ benedictionis, & afflatu spiritus S. cito deleri posset; ergo supponit, & docet, urgente necessitate in ordine ad declinandum grave malum, aut consequendum magnum bonum equidem sine peccati mortalis noxa, non tamen etiam sine labe peccati venialis quemdam non quidem debere, si tamen velit, & reipsa mentiatur, mentiri posse. Porro a Cassiano non doceri, quemquam debere mentiri in tali casu, sed eum si in tali mentiat, solum venialiter peccare, patet. Non enim dicit & docet Jacobum in eo casu debuisse mentiri, sed eum mentiendo venialiter peccasse, eumque cognovisse se in eo casu non nisi venialiter peccaturum. At hoc etiam pro mox dicendis, ac generatim bene a lectore notari volumus. Jam igitur & cap. 12. ejusdem Collat. cit. censet Jacobum Patriarcham ratione sui mendacii excusabilem, *quia sine eo ad benedictionis gratiam non poterat pervenire*; ergo clare innuit Jacobum Patriarcham mentiendo pro obtinenda benedictione primogenituræ sibi aliunde debitæ non omni culpa etiam veniali vacasse, & consequenter supponit, & docet mentientem pro magno bono sine alterius præjudicio obtinendo a gravi, & mortali peccato equidem excusari: non tamen etiam a veniali. Nec obest, quod hujus Collationis 17. cap. 12. censeat, hunc Patriarcham *excusabilem*, imo; & *laudabilem*, dicatque cap. 17. eundem patri ad mendacium instiganti *laudabiliter* acquievisse, adeoque videatur ab ipso doceri, Jacobum omnino non, & nequidem venialiter, per suum mendacium peccasse. Contra enim est, quod postquam Cassianus dixerat cap. 12. *excusabilem*, imo & *laudabilem* & cap. 17. patri ad mendacium instiganti *laudabiliter* acquievisse, hoc ipso cap. mox subjungat, dicens: *Videbat ex hoc majora sibi lucra benedictionis, atque justitiæ, quam per simplicitatis observantiam conferenda*; ergo dicit eum præ-*

præcise laudabilem, & matri ad mendacium instiganti laudabiliter acquievisse ratione rei gestæ, seu ratione prosecutionis primogenituræ aliunde ob factam a fratre illius venditionem sibi debitæ: quod agere bonum erat, & cui mendacium per accidens adjunctum fuit: non autem ratione mendacii in ordine ad obtinendam eam benedictionem commissi. Alias enim eum dicendo laudabilem, & matri ad mendacium instiganti laudabiliter acquievisse, non potuisset simul dicere, eum excusabilem, & mendacii maculam inundatione paternæ benedictionis protinus abluendam. Ubi enim, & ex quo culpa est, ibi, & ex eo laudabile quidquam esse non potest: sicut nec etiam laudabile esse potest, quod indiget excusatione, ex quo proin clare consequitur, Jacobum a Cassiano non dici laudabilem ratione mendacii commissi, sed ratione juris primigenituræ sibi debitæ, quod prosecutus est. Nec igitur etiam obest 2do, quod hoc ipso cap. 17. Collat. 17. asserat: quia finis operis, & affectus considerandus est, perpetrantis, quo potuerunt quidam, ut supra dictum est, & per mendacium justificari, & alii per veritatis assertionem peccatum perpetuæ mortis incur-rere, sicque videatur asserere, mendacium ex fine magni cujusdam boni licite posse perpetrari & perpetratum non modo non esse noxium, atque culpabile, sed & proficuum, ac gratiæ meritorium esse. Ast contra est, quod non dicat, quosdam per mendacium justificari, sed fine operis, & affectu operantis quosdam etiam mendacio, quod per accidens conjungitur, non obstante justificari; non enim dicit: mendacium considerandum est, sed asserit: finis operis, & affectus considerandus est perpetrantis, quo potuerunt quidam, ut supra dictum est, etiam per mendacium (id est, mendacio accidentaliter conjuncto nihil obstante, justificari, adeoque cum particula per non semper medium, aut causam ministerialem denotet, sed & permissionem, seu non prohibitionem significare possit, uti e. g. dum dicimus: per me licet, cumque Cassianus hic dicat fine pii operis, & sancto affectu tanquam causa dispositiva saltem remota quosdam justificari, omnino censendum est, dum addit, etiam per mendacium, particulam per hic solum denotare non impeditionem, ita ut sensus sit, etiam mendacio nil impediante, & consequenter solum vult, quosdam ratione finis operis boni, & affectus sancti ex gra-

tia actuali dependentium mendacio nihil obstante posse ad justificationem pervenire: minime autem vult, quosdam per mendacium tanquam virtutem justitiæ causativam, & consequenter ratione ipsius mendacii posse justificari. Deinde hac ipsa Collat. cap. 11. asserit: *in omnibus causis non processus operis, sed voluntas operantis est intuenda, nec statim quis quid egerit, sed quo voto egerit, inquirendum - - Et nec illi utilis rerum exitus profuit, qui pessimo regressus proposito, non illam, quæ subsecuta est, utilitatem, sed quidquam contrarium voluit operari: nec huic nocuit reprehensibiliter inchoasse, qui non pro contemptu Dei, nec delinquendi proposito, sed necessarii, & sancti finis intuitu vituperabilis initii sustinuit necessitatem?* ergo clare docet, actum illum vituperabilem, quo quis coepit, non obstitisse, nec obstare, quo minus voluntate mala correctæ mereatur, & proin, quod ea voluntas, qua male incoepit, ad subsecutum meritum mere impertinenter, & per accidens, ac per modum alicujus nihil impediens, quoad subsecutum meritum se habeat; ergo etiam dum dicit: *Finis operis, & affectus considerandus est perpetrantis, quo potuerunt quidam, ut supra dictum est, etiam per mendacium justificari; solum vult, mendacium, quod fini operis bono, affectuique pio ex gratia Spiritus S. orto per accidens supervenit, se mere impertinenter habuisse, & per modum alicujus nihil impediens quoad merita ex hujusmodi boni finis, & pii affectus occasione per gratiam Dei subsecuta, & tandem quantum ad obtentam justificationem.* Ex citato itaque textu non probatur, Cassianum mendacium a malitia peccati venialis excusasse, aut sensisse, illud licite posse perpetrari. Si enim sentiret licite posse perpetrari, illud non censeret culpabile. Dices: Cassianum cit. hucusque cap. 17. asserere: *Ita namque etiam Sanctos, ac probatissimos Deo viros veniabiliter legimus usos fuisse mendacio, sicut Raab, cujus cum non solum nulla virtutum, sed & impudiciæ monumenta commemorat Scriptura, pro tali mendacio, quo exploratores maluit occultare, quam prodere; admisceri populo Dei æterna benedictione promeruit, sicque videri, eum censuisse, quod propter mendacium tale Raab tanta promeruerit; adeoque tale mendacium nullo modo noxium, sed & proficuum sit.* Sed contra est imo, quod Cassianus hoc ipso textu asserat: *Ita namque etiam Sanctos - - - veniabiliter legimus usos fuisse*

fuisse mendacio, sicut & Raab; ergo & alios etiam Sanctos & ipsam Rabb mentiendo supponit, & asserit, peccasse saltem veniabiliter. Alias enim eos non posset dicere mendacio usos fuisse veniabiliter, cum ubi est veniabile, ibi necessario supponatur & saltem aliquo modo culpabile; ergo etiam dum subdit: *Pro tali mendacio, quo exploratores maluit occultare, quam prodere, admisceri populo Dei æterna benedictione promeruit, non vult, Raab id promeruisse pro mendacio tanquam pro occasione, aut causa dispositiva ad iustitiam, quasi mendacium fuisset occasio, aut ratio obtentæ justificationis; non enim ex mendacio Raab, sed ejusdem affectu, & propensione in populum Israeliticum, atque ex beneficentia in exploratores &c. quibus mendacium ejus per accidens, & occasionaliter accessit, seu ex fine operis, & affectu Raab tanquam ex occasione consecutionem justificationis ipsius derivat, dum eodem cap. subjungit, dicens: quia finis operis, & affectus considerandus est perpetrantis; NB. quo potuerunt quidam, ut supra dictum est, etiam per mendacium justificari; solum ergo vult Raab populo Dei accenseri promeruisse pro tali mendacio tanquam pro aliquo ad actus per gratiam dispositivos ad justificationem subsecutos ex affectu, & beneficentia in populum Israeliticum prævio eos actus non impediante, ut patet ex eo, quod hujus Collat. cap. 11. expresse dicat: *Nec huic nocuit reprehensibiliter inchoasse, qui non pro contemptu Dei, nec delinquendi proposito, sed necessarii, & sancti finis intuitu, vituperabilis initii sustinuit necessitatem, sicque innuat, veniale ad initium bonum per accidens conjunctum non impedire, quo minus quis per actus ex gratia subsecutos ad justificationem disponi possit. At dices ulterius, Cassianum hoc ipso cap. 17. cit. asserere: quando igitur grave aliquod imminet de veritatis confessione discrimen, tunc mendaciorum sunt recipienda persugia, ita tamen, ut reatu humilis conscientiae mordeamur, sicque videri eum velle, quod mendacia non nunquam debeant committi, sicque ut necessario perpetrata omni careant culpa. Verum contra est, quod cit. Collat. 17. cap. 8. dicat: Proinde quantum vestra patefecit assertio, cum ad id vos loci sponsio inconsulta perduxerit, ut ex utroque vobis gravis incommodi subeunda jactura sit; item cap. 19, quapropter respondete quæ-**

so mihi, quid fuissetis acturi, si qua vobis nunc sub Evangelio constitutis similis fuisset exorta conditio, utrumnam maluissetis eos simili celare mendacio dicentes eodem modo: transierunt gustata paululum aqua, & implere illud, quod præcipitur, erue eos, qui ducuntur ad mortem - - an veritatis confessione latitantes prodere perempturis; Nec non, ut alia prætermittamus, & cap. 21. quid quaeso, faciendum est, cum refectiorem procrastinare disponentibus nobis, utrum refecerimus ad vespere frater adveniens percunctatur, celandumne jejunium est, & virtus parcimoniae contegenda: an veritatis professione prodenda? si celamus, ut dominico satisfaciamus imperio, quo dicitur: non videaris hominibus jejunans - - profecto mentimur: si virtutem continentiae propalamus, evangelica nos sententia jure percellit, amen dico vobis: receperunt mercedem suam; ergo Cassianus sicut in his, & aliis his similibus, ita & in loco citato nobis hic objecto loquitur de homine, qui in occurso duorum præceptorum diversa, aut opposita prohibentium, vel præcipientium, urgente agendi necessitate, & potestate cessandi ab actu sibi haud amplius integra vel ob erroneam conscientiam non depositam, vel ob aliam saltem aliquo modo culpabilem causam præviam constitutus est in statu necessario necessitate nimirum consequente violandi aut præceptum, quod obligat sub gravi, aut certo aliud, quod obligat sub levi, & veniali, ut manifesto patet ex textibus in antecedenti allegatis. In primo enim aperte loquitur de casu: & statu, quo tum positi erant Cassianus, sociusque ejus Germanus in statu, aut violandi nimirum suam obligationem tendendi ad perfectionem per professionem instituti monastici ex promissione Deo facta sibimet injunctam, ut cui se haud satisfacturos existimabant redeundo ad suum Monasterium, quia fore arbitrabantur, ut si redierint, incidant in tepiditatem, & plura inde subsecutura peccata: aut certo violandi obligationem sibi incumbentem ex promissione de suo reditu ad suum Monasterium, ut patet non solum ex textu citato, sed etiam ex eo, quia Josephus Abbas eis in eo statu positus suadet, docetque ab eis sponsonem incaute, sicque cum sufficienti deliberatione non factam sine gravi culpa posse deseri, immo etiam sine
omni

omni culpa dummodo in rem meliorem convertatur. Post textum primum enim in antecedenti citatum mox subjicit dicens; *in eam partem inclinandum est electionis arbitrium, quæ vel tolerabilia dispendia inferat, vel satisfactionis remedio facilius expiatur.* Si ergo *majora spiritui vestro lucra ex hac commoratione creditis conferenda, quam illa sunt, quæ vobis de conversatione illius Cænobii nascebuntur, neque sine jactura ingentium commodorum potest conditio vestræ sponsionis impleri, satius est, hoc vos mendacii, vel non impletæ promissionis subire dispendium, quod semel præteritum nec ipsum ultra jam repeti, nec alia per semet poterit generare peccata, quam in illud incidere, per quod tepidioris vitæ, ut dicitis, status quotidiano vos atque interminabili afficiat detrimento.* Veniabiliter enim, immo etiam laudabiliter definitio incauta mutabitur, si ad salubriorem transeat partem, nec constantiæ prævaricatio esse credenda est, quoties sponsio vitiosa corrigitur &c. Jam vero in altero quoque manifeste est sermo casu, quo fæmina illa constituta erat in statu aut violandi per confessionem veritatis præceptum de occultanda veritate pro conservatione proximi a damno gravissimo obligans sub mortali: aut per occultationem veritatis violandi præceptum de non mentiendo obligans sub levi, ut clare patet ex textu in antecedenti 2do loco citato. In tertio demum manifesto loquitur de casu, quo hujusmodi est constitutus in statu aut per manifestationem veritatis aucupandi vanam gloriam, sicque peccandi peccato superbiæ; aut per veritatis absconsionem transgrediendi præceptum de non mentiendo, ut constat ex textu tertio; ergo reipsa Cassianus solum vult hujusmodi hominem in tali casu, & statu debere eligere, quod minus malum est, & minus periculosum, & consequenter solum vult, in occurso e. g. præcepti de non revelanda veritate obligantis sub peccato mortali cum præcepto de non mentiendo quatenus obligante in iis circumstantiis tantummodo sub veniali hominem in præfato constitutum statu debere potius mentiri, eo quod tum in mendacio minor appareat, habeaturque malitia. Ex loco itaque cit. inferri non potest, a Cassiano asseri, mendacium

quibusdam in circumstantiis licitum esse. Dices autem adhucdum, a Cassiano cit. Collat. 17. cap. 8. asseri: *Veniabiliter enim, imo vero etiam laudabiliter definitio incauta mutabitur, si ad salubriorem transeat partem, nec constantiae praevaricatio credenda est, quoties sponsio vitiosa corrigitur, adeoque videri ab eo & mendacium a culpa excusari.* Sed contra est, quod Cassianus cit. loco praecise velit, proposita, & promissa de re mala non debere servari, itemque proposita, atque promissa de re licita posse in melius converti, ut manifesto patet ab exemplis, quae cap. 9. de Juda, de Petro, de Herode &c. nec non ex iis, quae adducit cap. 25. ejusdem Collationis 17.; ergo nullatenus dicto loco mendacium ab omni culpa eximit, praesertim cum cap. 25. de Josepho fratres suos exploratores terrae vocante asserat: *Si enim non eos hoc misericordiae mendacio terruisset, nec patrem, fratremque revivere, nec eos in tantis inopiae periculis alere, nec conscientiam postremo fratrum a reatu venditionis suae expurgare potuisset, non ergo tam reprehensibile fuit metum fratribus incussisse mendacio, quam sanctum, & laudabile occasione ficti periculi inimicos, ac venditores suos ad poenitentiam reduxisse;* adeoque censeat illud ipsius Josephi mendacium graviter quidem non fuisse peccaminosum, sed tantum venialiter. Caeterum etsi illud factum Josephi forte rationem mendacii non habuerit: tamen Cassiano illud nomine mendacii venire, eoquod sicut Patres, praecipue Graeci, ut recte observat Ludovicus du Pin in Tractatu philosophico Theologico de veritate edit. Colon. de anno 1737. Fol. 209; sic & Cassianus quandoque *fraudem, atque mendacium*, quod apud nos sortitur *reticentiae, aeternitatis, atque sapientis dispensationis* appellationem. Jam vero si Cassianus mendacium vel sub hac significatione uti e. g. in Josepho culpabile credidit: quis dicere poterit, ab eo mendacium etiam proprie dictum in quibusdam circumstantiis ab omni culpa etiam veniali eximi, & absolvi.

§. 28. Etsi igitur Cassianus asseruerit, atque docuerit, proposita, ac promissa de re mala debere retractari: de re autem licita posse in rem meliorem converti, contenderitque mendacium, quod praecisis circumstantiis foret grave; qui-

quibusdam in circumstantiis esse tantum veniale, minime tamen ex eo inferri potest, eum docuisse, quod in aliquibus circumstantiis sit licitum.

Ut enim ex §. præcedenti constat, Cassianus equidem negat, ejusmodi mendaciis, ac fraudibus rationem inesse atrocitatis, quæ reperitur in immanibus criminibus; & sceleribus, excusatque *a tanto*: minime autem ea excusat ab omni culpa, seu *a toto*: proinde dici non potest, ab eo doceri, quod mentiri quibusdam in circumstantiis sit licitum.

§. 29. Hucusque de S. Cassiani doctrina, & iis, qui ei imputantur, erroribus. Verum non solum doctrinæ, omnisque eruditionis splendore eminuit Massiliæ Cassianus, sed & summam, maximamque sibi peperit sanctitatis famam, ibidemque circa annum Christi 432. aut 433., ut non omnino contemnenda suadent argumenta (etsi Ludovicus Ruffi apud Samarthanum loco hujus cap. §. 3. cit. sentiat eum defunctum anno Christi 448.) obiit cum tanta fama, ac opinione sanctitatis, ut non modo a pluribus SS. Pontificibus appellatione *Sancti* dignus habitus, atque in pluribus martyrologiis, atque vel ipsorum etiam Græcorum Menæis ut talis recensetur, sed insuper præcipue ipsius caput argentea theca, cura Urbani V. SS. Pontificis reparata inclusum, hodiedum in Ecclesia S. Victoris Massiliæ in Capella sub invocatione S. Cassiani, quæ adest in læva parte cornu majoris altaris publicæ venerationi fidelium expositum asservetur, ejusque dies festus 23. Julii ibidem sub ritu duplici celebretur.

Enimvero S. Cassianum vel in vivis maxima cum sanctitatis fama floruisse, satis patet ex inscriptione epist. S. Castoris ad Cassianum.

fianum, dum ei adscribit, dicens: *Domino sanctitatis speciali gloria decorato*, & manifesto constat ex elogiis, quæ ipsi postea tribuerunt viri tum doctrina, tum sanctitate conspicui, de quibus videri potest Alardus Gazæus, aliique plures, encomia Cassiano ab aliis attributa, referentes. Ipsum autem Massiliæ obiisse circa annum Christi 432. aut 433. ut credamus, inde movemur, imo, quia Mosci, qui ritum græcorum sequuntur, in suo Menologio Slavo-Russico a Domino de Sparvvenfeld in latinum verso apud Bollandistas in vita S. Cassiani 23. Julii, ita habent; 29. Februarii *beatissimi Patris nostri Cassiani Romani vixit anno 431.* 2do quia Genadius in Catalogo illustrium virorum de Cassiano scribit: *Cassianus natione Scythæ Constantinopoli a Joanne Magno Episcopo Diaconus ordinatus, apud Massiliam presbyter, condidit duo, id est, virorum, ac mulierum Monasteria, quæ usque hodie exstant. Scripsit experientia magistrante plano, & liberato sermone, ut & apertius dicam, sensu verba in veniens, & actione linguam movens res omnium Monachorum professioni necessarias, id est de habitu Monachi, de Canonico orationum, atque psalmorum modo, qui in Monasteriis Ægypti diu noctuque tenetur, libros tres, institutionum librum unum, de origine, & qualitate, ac remediis principalium vitiorum libros octo, singulos scilicet de singulis vitiis libros expediens. Digessit etiam Collationes cum Patribus Ægypti habitas, & ad extremum rogatus a Leone Archidiacono, postea Urbis Romæ Episcopo scripsit adversus Nestorium de Incarnatione libros septem N. & in his scribendi apud Massiliam, & vivendi finem fecit. Theodosio, & Valentiniano regnantibus; adeoque supponit, eum post absolutos libros de Incarnatione non diu supervixisse, cum ergo eos libros absolverit anno Christi 430. ut supra ostendimus, eum haud ultra unum, aut duos annos supervixisse dici debere videtur: eum tamen vitam ad annum Christi 433. protraxisse, sicque duos annos, & paululum supra supervixisse, inde erui videtur, quia S. Prosper contra ipsum scribens de eo loquitur, ut adhuc in vivis existente. 3tio quia, si vitam suam ultra annum Christi 433., protraxisset, haud dubie objecti sibi a S. Prospero, qui anno 433. contra eum scripsit, erroris, atque perversæ doctrinæ suspicionem a se amovisset: aut si in aliquo se deviasse credidisset, illud facta revocatione, exigente ita illius sanctitate, correxisset, de neutro autem hujusmodi*

modi illius facto vel minimum habetur vestigium, neque simile quid ab eo factum esse vel ab uno sive coævo, sive suppari refertur Scriptore, sed desuper videantur & ea quæ cap. 3. artic. 1. §pho 8. proferimus huc pertinentia. Porro eum obiisse cum tanta sanctitatis opinione, ut non solum a SS. Pontificibus Sancti appellatione dignus habitus sit, sed & in Martyrologiis ut talis referatur, constat. Sanctus enim dicitur a S. Gregorio M., qui Lib. 7. epist. 12. edit. Paris. de anno 1705. Tom. 2. fol. 858. ad Respectam Abbatissam ita scribit: *Proinde Monasterio, quod in honorem S. Cassiani est consecratum, in quo præesse dignosceris - - hæc privilegia prævidimus indulgeri.* Neque dici potest, hic mendum irrepsisse, & loco S. Cassiani legendum esse S. Salvatoris, quod Virginum illud cænobium S. Salvatoris appellari soleat. Contra enim est, quod sicut Monasterium illud varias temporibus variis subiit vicissitudines: sic & appellationem hinc inde mutavit, aut amisit, ut ostendit Sammarthanus in Gallia Christ. Tom. 1. edit. Paris. de anno 1716. fol. 695.; ergo ex eo, quod dici soleat, S. Salvatoris, non sequitur, illud non etiam dictum fuisse S. Cassiani, & consequenter etiam non sequitur, in dictam epistolam S. Gregorii, mendum irrepsisse. Et vero illud S. Cassiani monasterium dictum fuisse, constat etiam ex literis Massilia mihi rescriptis, & infra referendis. Jam Sanctus, & beatus etiam dicitur ab Urbano V. in Bulla ad Monachos Massilienses, quam exhibet Sammarthanus Tom. 1. inter instrumenta Eccles. Massil. cit. edit. fol. 117. ubi dicit: *Cuique etiam præfuit S. Cassianus præclarus, sicut antiquarum Scripturarum habet fida relatio.* Nec non & a Paschali II. confirmante Monasterio S. Victoris omnes possessiones, & dicente apud Samarh. loco mox cit. fol. 115. *Paschalis Episcopus, servus servorum Dei - - firmata firmamus, videlicet - - Ecclesiam sancti Victoris, S. Mariæ de palma, S. Cassiani.* Et vero prætermisiss aliis pluribus SS. Pontificibus, ut sanctus refertur etiam in Menæis, & Menologiis Græcorum, item in Martyrologio Gallicano ab Andrea Saussayo ex vetusto M. S. membranaceo, quod a quingentis annis exaratum asserit, evulgato, ut referunt eruditissimi Continuatores Bollandi, ad diem 23. Julii in vita S. Cassiani:

siani: in martyrologio Gallicano 21. Septembris in supplemento ho-
 diedum legitur: *Aptæ Julæ in provincia natalis S. Castoris Episcopi*
illius sedis - - - supplicem igitur ad NB. beatum Joannem Cassianum
Abbatem Massiliensem nominatissimum scripsit epistolam, & ipsum illius
 Festum 23. Julii ritu duplici celebratur, ut notatur in proprio San-
 ctorum Ecclesiæ Massiliensis, & in proprio Sanctorum S. Victoris.
 His ita constitutis miramur sane, quomodo sapientissimus magi-
 ster Joannes Gonzalezius de Leon nimium exacerbati in S. Cassia-
 num animi fervore eo abripi potuerit, ut in controversiis inter de-
 fensores libertatis, & Prædicatores gratiæ Controvers. 4. artic. 10.
 edit. Leod. de anno 1708. fol. 196. scribere non dubitaverit: at
 licet persona (Cassiani) non sit ita expresse damnata, non debet appellari
 Sanctus, nec ejus doctrina catholica haberi, sed inurendæ sunt censuræ, quas
 illi S. Prosper inurit; enimvero inprimis non nisi gravi ex errore
 fol. 195. ab ipso asseri, Cassiani doctrinam in materia de gratia, & li-
 bero arbitrio esse apertissime damnatam; item fol. 196. eam non debere
 haberi catholicam, sed inurendas esse censuras, quas illi S. Pro-
 sper inurit, abunde patebit ex his, quæ in contrarium proferemus
 cap. 3. artic. etiam præcipue tertio. Deinde autem, cur eum
 Sanctum dicere non debeamus, quem plures SS. Pontifices sancti
 appellatione dignum censuerunt, sanctumque dixerunt; cur sanctum
 dicere non debeamus, quem plures Ecclesiæ ut sanctum in suis Mar-
 tyrologiis, & Menologiis recensent, diemque festivum illius conce-
 lebrent, SS. Pontificibus, reliquisque Ecclesiis Catholicis non re-
 clamantibus? cur sanctum dicere non debeamus eum, cujus
 caput Urbanus V. Pontifex M. priori theca, cui inclusum erat,
 reparata, argenteæ thecæ includi, publicoque cultui, ac venera-
 tioni fidelium iterato exponi fecit? At vero ad hæc Casimirus
 Oudinus, qui sæculo præcedenti ad finem vergente contemptis vo-
 tis suæ religiosæ professionis, rejectaque fide catholica ad hæreticos
 transiit, in suo commentario de Scriptoribus Ecclesiasticis tom. 1.
 sæcul. 5. in Cassian. edit. Francofurt. ad Moenum de anno 1722.
 fol. 1163. dicit, Factum Urbani V. recentius esse, quam ut valeat ad
 hunc Cassiani cultum valide, & firmiter stabiliendum: nec mirum, quod
 ipse

*ipse Abbas S. Victoris egregie sentiret in gratiam fundatoris suæ Abbatiæ Cassiani Abbatis. Sed contra est, quod ante Urbanum V. caput S. Cassiani in thesauro, & inter reliquias Ecclesiæ S. Victoris asservatum fuerit, præcedentibus Pontificibus, a quibus appellatione Sancti dignus habitus fuit, haud dubie non ignorantibus, & Urbanus V. caput S. Cassiani argenteæ thecæ includi, & venerationi fidelium exponi non fecerit ut Abbas S. Victoris, sed ut SS. Pontifex, nullo reclamante ad hoc usque tempus sive ex SS. Pontificibus, illius Successoribus, sive ex aliis Christiani orbis Episcopis; ergo factum hoc Urbani V. non potest censerī recentius, ac si non valeret ad S. Cassiani cultum stabiliendum, sed respici debet, & venerari ut confirmatio eorum, quæ ab illius prædecessoribus pronunciata sunt circa sanctitatem Cassiani, aut gesta ab iis Urbani V. prædecessoribus, sicut & aliis Christiani orbis Episcopis contra cultum S. Cassiano jam antecedenter per plura omnino sæcula publice exhibitum scientibus, & non reclamantibus. At vero jam & ipse Clarissimus Adversarius cap. 1. §. 13. in dubium revocat, utrum caput S. Cassiani ab Urbano V. argentea theca inclusum Massiliæ asservetur? videtur enim ipsi non Cassianæ, sed San-Victorini capitis ornamentum illud esse. Sed & hoc dubium penitus jam dissolvitur, ac dissolutum est per testimonium omni exceptione majus, quod ex ipsa urbe Massiliensi de veritate asservati, & publicæ venerationi in S. Victoris Ecclesia expositi capitis S. Cassiani per Urbanum V. argentea theca inclusi accepimus. Ut enim dubium hoc Cl. Adversarii exacte dissolveremus, atque Lectori benevolo certiora desuper referre possemus, Massiliam scripsimus ad Monasterium S. Victoris, ignorantes illud commutatum in insignem, & nobilem Ecclesiam canonicatam Canonicorum sæcularium, cum humillima deprecatione, ut super quaesita a nobis in ordine ad dissolvendum dictum dubium proposita respondere, & siquid in rem nostram utile quid ad manus sit, suppeditare dignentur. Nec eæ literæ suo caruerunt effectu. Inde enim per Amanuensem, seu potius per Secretarium suum nobis rescribi fecit, literasque propria manu subscripsit *Reverendissimus & Illustrissimus Dominus Dominus Suffren de San-Tropez,**

Præpositus Nobilis, & insignis Ecclesiæ collegiatæ S. Victoris Massiliensis, utpote cui literæ nostræ extraditæ fuerant. Hic igitur Illustrissimus Dominus, postquam mox ad initium literarum suarum commemorasset supra dictum Monasterium S. Victoris commutatum in nobilem & insignem Ecclesiam collegiatam, quam obtinent modo Canonici sæculares ex Nobilissimis *Provinciæ* familiis orti, quos inter ipsissimus obtinuit Præposituram, quæ est prima post Abbatialem dignitas, dein etiam subdiderat, quod, etsi S. Benedicti, ac Beati Cassiani Filii nunc appellari non possint, nihilominus sit officii, Beatum Cassianum, quantum in ipsis est, vindicare, & se libenter operam præstituros ad congerenda testimonia, quæ ad nos usque pervenire non potuerunt, jam ulterius pergit, ad quæsitæ respondendo ut sequitur: Itaque - - - ut primo ad tuas quæstiones respondeam, ante Urbanum V. Caput S. Cassiani in thesauro, & inter Reliquias Ecclesiæ Sancti Victoris asservabatur, Urbanus V. thecam reparari curavit, pristina ergo theca non existit, & illa, quæ cura Urbani V. exornata fuit, asservatur in Capella sub invocatione S. Cassiani, quæ adest in læva (parte) cornu majoris altaris, caput autem S. Victoris in dextra (parte) cornu subsistit. Verissima ergo tua est assertio, caput S. Cassiani inclusum fuisse theca argentea cura Urbani V. Non minus verum est, festum S. Cassiani celebrari 23. Julii sub ritu duplici, sicut notatur in proprio Sanctorum Ecclesiæ Massiliensis, & in proprio Sanctorum S. Victoris. Hæ sunt, nisi fallor, - - - responsiones a nobis petitæ. Sed ad stabiliendam tuam thesin alia monumenta adjiciam. In Martyrologio Gallicano 21. Septembris in supplemento Aptæ Julię in Provincia, natalis S. Castoris Episcopi illius Sedis - - supplicem igitur ad Beatum Joannem Cassianum Abbatem Massiliensem nominatissimum scripsit epistolam &c. A sancto Cassiano Cænobium partenium in oppidano Massiliæ territorio fundatum fuerat, & S. Cassiani Monasterium appellabatur. Cum inter hujusce Cænobii Benefactores, & Episcopum Massiliensem multæ, & magnæ de privilegiis Monasterii contentiones haberentur, & ad Romanum Pontificem utrinque appellatum esset, causam cognovit S. Gregorius, & composuit edicto, cu-

jus

jus exemplum rescripsit ad Respectam Abbatiſſam hujus Canobii, quod Sancti Caſſiani vocat epist. 12. lib. 7.

Gregorius Turonensis in operibus ſuis paſſim Caſſianum appellat ſanctum, ſicut & Trithemius, & multi alii Scriptores. In archivis ſancti Viſtoris non deſunt chartæ 9. & 10. ſæculi, quæ referunt, ſanctum Caſſianum hujusce monaſterii eſſe fundatorem, & reliquias ejus in Eccleſia monaſterii eſſe aſſervatas. Denique Benedictus IX. & Urbanus V. in Bullis in favorem ſancti Viſtoris conſeſſis (quæ quidem Bullæ in magno cartulario ſancti Viſtoris fol. 12. & in Bullario exiſtunt) illi ſummi Pontifices Caſſianum nomine ſanctum appellant.

Ille omnia teſtimonia inviſte ſanctitatem Caſſiani probant &c.

Literæ hæ Maſſiliæ datæ ſunt 15. Martii anno 1764. Ex his igitur manifeſto conſtat, caput S. Caſſiani ab Urbano V. argentea theca incluſum Maſſiliæ aſſervari in Eccleſia S. Viſtoris. Similiter dum Bollandiſtæ de 21. Julii in vita SS. Viſtoris, Alexandrini &c. ex Gueſnæo ſcribunt, ad ſiniſtrum majoris aræ latus in amplo ſatis armario S. Viſtoris Maſſiliæ caput - - - aſſervari in Eccleſia S. Viſtoris Maſſiliæ; & item dein die 23. Julii in vita S. Caſſiani recensent ex eodem Gueſnæo chronica, & Codices MM. SS. monaſterii S. Viſtoris Maſſilienſis referente, ſic habentes : Corpus autem S. Caſſiani noſtri monaſterii diverſis in locis aſſervatur totum, & integrum, magno equidem honore &c. loco ubi caput ſervetur, nullo aſſignato, omnino patet, Caput S. Caſſiani aut primum immutatione poſt conſcriptos hujusmodi, ex quibus Gueſnæus ea deprompſit, Codices, & Chronica, ad ſummum altare fuiſſe translatum, ſicque factum eſſe, ut caput S. Viſtoris, quod antea ſiniſtrum, ut ſcribit Gueſnæus, latus altaris occupabat, ad dextram partem cornu altaris majoris ſit reſoſitum; caput autem S. Caſſiani ad partem ſiniſtram : aut etiam contigiffe, ut Eccleſia S. Viſtoris innovata, vel etiam ex alia ratione annis Gueſnæi ætate poſterioribus locus aſſervationis utriusque capitis ſit immutatus, aut certo ſiniſtrum latus debere ſpectari per reſpectum ad homines verſus altare verſos. Sed quidquid ſit, ex literis mox recitatis Reverendiſſimi,

& Illustrissimi Domini Domini Præpositi Insignis collegiatæ S. Victoris certum est, Caput S. Cassiani moderno tempore Massiliæ in Ecclesia S. Victoris ab Urbano V. argentea theca inclusum asservari in capella sub invocatione S. Cassiani, quæ est in sinistra parte cornu altaris majoris. His ita constitutis demum jam etiam quæres, an ad sacras exuvias S. Cassiani fiant, aut facta sint miracula? Ad quæstionem hanc respondent Bollandistæ verbis ipsius Chronici Massiliensis, vulgati a Guesnæo: *De miraculis ejusdem sancti Cassiani nulla nobis viget memoria, quia cum hoc monasterium a Wandalis, & Barbaris multoties destructum, & eversum fuerit, consequenter scripta nostra, & documenta vetera monasterii erepta, & surrepta fuere.* Dein subdunt: *nihilominus Guesnæus noster lib. 2. Cassiani illustrati cap. 16. n. 4. asserit: in quodam Grassensis Diæcesis sacello, quod S. Cassiano dedicatum est, mirabilia quædam invocatione illius beneficia præstari; etsi quidam eum velint alium Cassianum esse. Sed desuper inspicere possunt ipsi Bollandistæ in vita S. Cassiani die 23. Julii §. 1. n. 8. nobis, ne nimium prolixi simus, hæc de vita S. Cassiani sufficiant.*

CAPUT II.

De Erroribus Semipelagianorum.

§. 1. **C**ertum, & indubitatum nobis est, Semipelagianos, etsi a dogmate Pelagii recesserint, nihilominus circa arbitrii libertatem, & gratiam varie quoad fidem errasse, seque hæreticæ pravitatis reos fecisse.

Siquidem omnis a fidei dogmate devians in iis contra fidem errasse censeretur debet, quæ tanquam erronea in iis reprobatur Ecclesia aut per SS. Pontifices, aut Concilia quæpiam in hujusmodi a fide deviantis dictis, aut scriptis condemnando, & veritates erroribus

ribus ejusmodi deviantis oppositas definiendo ut fide divina credendas, cum juxta ipsam S. Scripturam 1. ad Timoth. cap. 3. v. 15. ab Apostolo Ecclesia Dei dicatur *columna fidei*, & *firmamentum veritatis*; item & Mathæi 18. v. 17. expresse asseratur, *si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus*. Jam autem varia Semipelagianorum sensa circa gratiam, & arbitrii libertatem reprobavit Ecclesia. Etenim in Conciliis, & Decretis SS. Pontificum non modo reperimus reprobatum eorum errorem, quo dicebant, aliquod initium salutis, & fidei esse ex nobis, & viribus arbitrii seclusa gratia, sed & errores, ex isto mox dicto consequentes.

§. 2. Proin reipsa error Semipelagianorum capitalis fuit, quod initium salutis, ac fidei refuderint in vires liberi arbitrii seclusa gratia, & consequenter admiserint aliquod initium justitiæ, & salutis esse a nobis independentem a gratia, & consequenter gratiam secundum merita dari.

Hic error enimvero Semipelagianis attribuitur ab Ecclesia, eum ut doctrinam eorundem erroneam proscribente in Concilio Arausicano II. Can. 5. edit. Paris. de anno 1644. fol. 63. dicente: *si quis sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum, quo in eum credimus, qui justificat impium - - non per gratiæ donum - - sed naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus adversarius approbatur*. Idem quoad sensum nobiscum ex Canone hujus Concilii tertio concludit Clarissimus Adversarius cap. 2. art. 1. §. 1. dum dicit, *Massilienses seu Semipelagianos contendisse, post invocationem humanam gratiam Dei conferri &c.* ubi tamen observandum esse existimo, quod Clarissimo Adversario placuerit hoc loco Massilienses absolute ponere pro Semipelagianis, dicens: *Massilienses, seu Semipelagiani contendebant: an autem bene? nescio*. Certo S. Prosper in epist. ad S. Augustinum operum S. Prosperi edit. Paris. de anno 1711. fol. 1. scribit: *Multi ergo Servorum Christi, qui in Massiliensi urbe consistunt, in sanctitatis tuæ scriptis, quæ adversus Pelagianos hæreticos*
con-

condidisti, contrarium putant patrum opinioni; Et S. Hilarius itidem in epist. ad S. August. loc. cit. fol. 13. Hæc sunt itaque, quæ Massiliæ, vel etiam aliis locis in Galliâ ventilantur, quibus attentis videtur potius debuisse scribi: Semipelagiani, & cum iis quidam, vel etiam multi Massilienses contendebant.

§. 3. Hoc ipso autem & volebant Semipelagiani, gratiam humanæ subditam voluntati, ac hominis obedientiam ipsi gratiæ præviā, assererebantque, hominem solis naturæ viribus, & bono liberi arbitrii usu ad gratiam Mediatoris pertingere posse, quibus addebant & alios errores recensitos a Clarissimo Adversario cap. 2. §. 2. 3. &c.

Hi enim Semipelagianorum errores perspicue consequuntur ex priori, quo assererebant, aliquod initium salutis esse a nobis independentem a gratia. Hos autem & ab iis propugnatos fuisse constat etiam ex S. Prosperi epistola ad S. Augustinum, suntque damnati in Concilio Arausicano II. sed hæc late deducit Cl. Adversarius.

§. 4. Jam vero per consequentiam ad errores hucusque recensitos admittebant, & docebant Semipelagiani, Deum, quantum est ex se, æqualiter, & indifferenter velle salutem omnium hominum, quin ad quosdam uberior inde, quam in cæteros ad suæ salutis affecutionem, gratia deriveretur, unde & ulterius volebant, omnes homines pari modo beneficii nobis a Christo collati participes esse.

Volunt namque initium salutis nostræ esse ex nobis. Unde & S. Prosper in epist. ad S. Augustin. edit. cit. fol. 5. n. 6. de iis dicit: *Itaque quantum ad Deum pertinet, omnibus paratam vitam æternam; quantum autem ad arbitrii libertatem, ab his ea apprehendi, qui Deo sponte crediderint, & auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint.*

Er-

Erroneum porro hujusmodi eorum dogma rejicitur in citat. Concilio Arausicano II. Can. præcipue 12. Porro Semipelagiani non erant hæretici ex eo, quod assererent gratiam generalem, seu sufficientem omnibus hominibus sine omni exceptione præsto esse, & æqualiter a Deo conferri: sed ex eo, quod eam ad initium fidei, ac boni operis necessariam esse pertinaciter negabant.

§. 5. Hinc autem & negabant Semipelagiani, prædestinationem gratuitam, qua ex pura misericordia Deus medicum affecutione salutis certo, & infallibiliter connexa præparavit ab æterno certis hominibus, reliquis in perditionis massa relictis.

Hanc enim prædestinationem ab iis fuisse negatam, testatur S. Hilarius in epist. ad S. Augustin. operum S. Prosperi cit. edit. n. 2. ad finem fol. 14. dicens: *De compendio putant rationem reddi electorum, vel rejectorum in eo, quod unicuique meritum propriæ voluntatis adjungitur*, estque hic error eorum rejectus in Concil. Arausic. Can. 8. & 12. item cap. 14. ex Capitulis Roma missis apud Labbeum Concil. tom. 5. edit. Venet. de anno 1728. fol. 819.

§. 6. Non igitur etiam credebant Semipelagiani, certum esse numerum prædestinatorum, sed existimabant in hunc ordinem indies quosdam admitti, quosdam autem expungi.

Ita siquidem eos docuisse testatur S. Prosper in epist. ad S. Augustin. cit. edit. n. 6. circa medium fol. 6. dicens: *divino adscribere operi sanctorum merita formidant; nec acquiescunt prædestinatum electorum numerum nec augeri posse, nec minui*, estque dictus eorum error proscriptus in mox cit. cap. 14.

§. 7. Semipelagiani demum negabant, perseverantiam Dei esse donum singulare, & gratiam.

Id etenim clare patet ex S. Hilario, cit. epist. ad S. August. operum S. Prosperi cit. edit. n. 4. circa initium fol. 15. dicente: *Quod autem dicit sanctitas tua, neminem perseverare, nisi perseverandi virtute percepta, hætenus accipiunt, ut quibus datur, inertī licet, præcedenti tamen proprio arbitrio tribuatur: quod ad hoc tantum liberum assentunt, ut velit, vel nolit admittere medicinam - - - nolunt autem hanc sententiam ita prædicari, ut non vel suppliciter emereri, vel amitti contumaciter possit.* Porro quantum ad peccatum originale attinet, Semipelagianos quoad illud recte sensisse deducitur ex mox cit. epist. S. Hilarii ad S. Augustinum. Sed hæc de erroribus Semipelagianorum sufficiant. Satis enim prolixè, & fuse de iis agit Clarissimus Adversarius. Proin ut jam ipsam difficultatem in controverſiam deductam eo, quo par est, studio discutiamus, sit

CAPUT III.

Joannes Cassianus vindicatur, & declaratur ab erroribus Semipelagianorum omnino immunis.

ARTICULUS I.

Joannem Cassianum ab erroribus Semipelagianorum fuisse prorsus immunem ostenditur, variisque ac firmis suadetur argumentis.

§. I.

Cassianus inprimis docet, atque omni modo contendit, non solum pias cogitationes, sed & earum initium esse

a Deo, & ab interiori Dei gratia provenire, dato etiam ad interim, quod ipse in collatione 13tia, aut illa Moyfi loquatur de hominibus a statu infidelitatis, aut peccati primum converfis ad primam gratiam.

Sub finem enim capitis tertii expressis id affirmat verbis, dicens: quibus manifesto colligitur non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui nobis NB. & initia Sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem atque oportunitatem eorum, quæ recte cupimus tribuit peragendi; ergo manifesto Deo, ac gratiæ Dei interiori adscribit non solum pias cogitationes, sed & earum initium, quod ipsum quoque constat ex ejusdem Collationis cap. 8. ubi ad finem asserit: & non solum S. desideria benignus inspirat, sed etiam occasiones præstruit vitæ, & oportunitatem boni effectus, ac salutaris viæ directionem demonstrat errantibus. Item ex Collationis 3tiæ cap. 4. ubi ita differit: ex Deo quidem est, quoties inspiratio quædam immissa in cor nostrum nonnunquam etiam dormientes nos ad desiderium æternæ vitæ ac salutis exsuscitat, Deumque sequi, & ejus inherere præceptis compunctione saluberrima exhortatur. Ex quibus, si etiam plura testimonia alia variis ex locis aliis deprompta prætermittamus, satis superque liquet, Cassianum initium piarum cogitationum interiori gratiæ Dei attribuisse. Unde & pluribus prætermisiss vel ex eo solo etiam patet, quod cap. 18. ubi doctrinam Collationis decimæ tertiæ quasi in compendium redigit, expresse itidem asserat: & idcirco hoc ab omnibus Catholicis Patribus definitur, qui perfectionem cordis non inani disputatione verborum, sed re atque opere didicerunt, divini esse muneris. Primum, ut accendatur unusquisque ad desiderandum omne, quod bonum est. Nam accendi ad desiderandum omne, quod bonum est, dicit initium bonæ voluntatis.

§. 2. Jam vero & ulterius manifeste negat Cassianus, non solum perfectionem, sed & initium boni operis esse a natura secluso Dei auxilio.

Enimvero vel ipsi capiti tertio Collationis decimæ tertiæ præfigit titulum, quod sine adjutorio Dei non solum perfectio castitatis, sed omnino nihil boni perfici possit; ergo non solum ad perfectionem operis, sed ad ipsum initium requirit gratiam Dei intrinsecam; ergo hoc ipso etiam palam docet, boni initium non esse a natura secluso Dei auxilio. Alias enim assertum ejus, quod sine adjutorio Dei - - - omnino nihil boni perfici possit, falsum omnino foret. Verum si ulterius eum audiamus, idem cap. 6. ad initium differte affirmat: & idcirco licet in multis, imo in omnibus possit ostendi, semper auxilio Dei homines indigere, nec aliquid humanam fragilitatem, quod ad salutem pertinet, NB. per se solam, id est sine adjutorio Dei posse perficere; ergo ex ejus sententia initium boni operis nullatenus esse potest a natura secluso auxilio Dei: alias enim falsum foret, humanam fragilitatem sine adjutorio Dei nihil posse perficere, cum posset saltem initium ex se sola sine gratia Dei habere; quod ipsum Castianus manifesto, & expressis negat verbis, dum eodem cap. 6. circa medium subjungit, & dicit: quæ omnia NB. sicut desiderari a nobis jugiter absque divina inspiratione non possunt, ita ne perfici quidem sine ejus auxilio ullatenus queunt: ergo revera docet, initium boni operis non esse a natura secluso auxilio Dei. Porro capite decimo mox ad finem expresse asserit, & hæc habet: Apostolus Philippensibus scribens: ut liberum designet eorum arbitrium, cum metu & tremore, inquit, vestram salutem operamini. Sed ut infirmitatem ejus ostendat, adjungit, dicens: Deus est enim, inquit, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate. Ergo expresse docet, nos quidem non carere libero arbitrio, illud tamen adeo infirmum esse, ut non solum ad perfectionem, sed ad ipsum etiam initium boni operis indigeat auxilio Dei. Siquidem ex Divo Paulo infirmitatem arbitrii ibi nititur demonstrare ex eo, quia testante eodem Divo Paulo Deus est, qui operatur in nobis NB. & velle, & perficere pro bona voluntate. At vero si ipse non requireret gratiam Dei æque ad initium, ac ad perfectionem boni operis, revera Deus, ut tamen ipse ex Divo Paulo affirmat, non esset, qui in nobis operatur NB. & velle, & perficere. Re ipsa enim velle non operaretur.

§. 3. Et vero Cassianus non tantum vult, initium boni operis non esse a natura secluso auxilio Dei, sed revera docet, atque contendit, hominem non modo quoad perfectionem operis boni, sed etiam quoad ipsum bonæ voluntatis & fidei initium a gratia Dei præveniente dependere; consequenter igitur Cassianus vult ipsam gratiam non tantum esse comitem, sed vere præviam humanorum meritorum, & itidem etiam non vult gratiam subdi voluntati humanæ, aut obedientiam humanam esse gratiæ præviam, sed vult & docet, hanc obedientiam per gratiam reipsa præveniri, & voluntatem vere subjici gratiæ.

In primis enim Cassianus per totam hanc Collationem docet, ipsarum bonarum cogitationum ex Deo esse principium, Deumque initia bonæ voluntatis inspirare, ut constat ex cap. 3. 11. & 17. eademque principia semper debere a Deo dirigi, ac Dei opitulatione excitari, ut patet ex cap. 9. & 11. itemque hominem semper salutis egere auxilio, divini muneris esse primum, ut unusquisque accendatur ad desiderandum quod bonum est, clarum est ex cap. 6. 9. 11. & 18. &c. Atqui id, quod inspiratur, dirigitur, adjuvatur, & adjuvari semper debet, atque accenditur, essentialiter dependet ab inspirante, dirigente, adjuvante, & proin hoc ipso etiam id, quod inspiratur, dirigitur &c. saltem natura posterius est inspirante, dirigente &c. Nam id, quod dependet, saltem natura posterius est eo, a quo dependet: ergo Cassianus per totam illam Collationem docet, initium bonæ voluntatis dependere, & esse posterius ipsa Dei gratia; ergo vere contendit & docet Cassianus, hominem etiam quoad ipsum fidei, & bonæ voluntatis initium dependere a gratia Dei præveniente, & consequenter vult vere gratiam esse præviam humanorum meritorum, & non vult eam mere esse comitem: item & vere vult, non gratiam subdi voluntati humanæ, aut humanam obedientiam esse gratiæ præviam, sed vice versa vult, voluntatem subjici gratiæ, & obedientiam humanam per gratiam præ-

præveniri; id enim, a quo aliquid dependet, non potest subordi-
nari, ac subjici illi aut etiam posterius esse, vel præveniri ab eo,
quod dependet ab illo. Verum multo clarius adhucdum proba-
tur assertum nostrum ex capite tertio hujus decimæ tertiæ Collatio-
nis. Nam ibi expresse asserit: *in quo tamen humana superbia nullatenus*
se gratiæ Dei vel exæquare, vel admiscere contendat, participemque se mune-
ribus Dei per hoc conetur inserere, ut laborem suum auctorem esse divinæ
existimet largitatis, ac proventum copiosissimarum frugum industriæ suæ
meritis respondisse gloriatur. Atqui si juxta Cassianum voluntas, &
ipsum bonæ voluntatis initium non dependeret a gratia Dei præve-
niente, merito humana superbia se Dei gratiæ admiscere - - parti-
cipemque muneribus Dei se per hoc posset conari inserere, ut labo-
rem suum auctorem esse divinæ existimet largitatis, eo quod tum
labor ac obedientia humana reipsa foret gratiæ prævia, & ipsa gratia
non foret nisi comes meritorum humanorum; ergo cum Cassia-
nus expresse contendat, ne humana superbia se admisceat gratiæ
Dei, aut per hoc conetur se inserere muneribus Dei, NB. ut laborem
suum auctorem existimet divinæ largitatis; omnino dicendum, Cas-
sianum vere contendere, & velle, quod voluntas, & ipsum bonæ
voluntatis initium dependeat a gratia Dei præveniente: alias enim
labor hominis vere foret Auctor divinæ largitatis, & ipsius proven-
tus copiosissimarum frugum, consequenter & homo merito desu-
per gloriari posset. Porro assertum nostrum vel maxime etiam pro-
batur ex eo, quod docet circa finem Cap. 8vi, ibi enim asserit:
adeſt igitur inseparabiliter nobis semper divina protectio, tantaque est erga
creaturam suam pietas Creatoris, ut non solum comitetur, sed & præcedat
eam jugi providentia; ergo manifesto docet, gratiam non præcise
esse comitem, sed vere præviam etiam quoad ipsum initium bonæ
voluntatis: alias enim Dei protectio, & gratia in ordine ad bonum
non *inseparabiliter*, & *semper* adesset, nec tanta foret pietas Creato-
ris erga suam creaturam, ut non solum comitetur eam, sed &
præcedat; ergo clare docet hominem vel quoad initium bonæ
voluntatis a gratia Dei præveniente dependere &c. Demum ad
firmandum adhucdum assertum hoc nostrum, prætermittenda
non

non sunt, quæ habet circa medium fere citati cap. 8vi ubi ait: *ac rursus contumacias nostras atque contemptus, quibus eum ad salutare invitante recursus rebelli spiritu dedignamur, tali comparatione describit* --- *pietas enim ac dilectio Dei, quæ circa humanum genus semper impenditur* --- *magis proprie exprimi alia comparatione non potuit; ergo omnino docet, nos per gratiam Dei ad bonum excitari, & invitari: ergo omnino vult gratiam Dei revera esse prævenientem, nosque ea præveniri, etsi frequenter ei dissentiamus.*

§. 4. Cassianus proin cap. 9. & aliis subsequētibz ostendendo arbitrium in nobis non esse omnino extinctum, commendat equidem ipsum liberum arbitrium, ejusque cum gratia cooperationem: minime autem excludit gratiæ necessitatem ad fidei, & pii operis initium.

Revera enim capite citato & aliis subsequētibz nititur demonstrare primo liberam humanæ voluntatis cum gratia cooperationem: dein 2do ipsius gratiæ ad initium fidei & pii operis necessitatem; ergo commendat equidem liberi arbitrii cum gratia cooperationem, sed non excludit gratiæ necessitatem ad fidei & pii operis initium: alias enim hujusmodi necessitatem gratiæ, & arbitrii nostri cum ea cooperationem vane & frustra adstruere, atque probare niteretur. Jam vero, quod hæc adstruere, & probare nitatur, satis clare patet ex ipsius assertis; inprimis enim, postquam ad finem cap. 8. asseruerat *Deum NB.NB. non solum sancta desideria benignum inspirare, sed (NB. ut nempe intelligatur, se per inspirationem nullatenus externam doctrinam intelligere) subdiderat: sed etiam occasiones præstare, & oportunitatem boni effectus, ac salutaris viæ directionem demonstrare*: mox ad initium cap. 9. asserit: *non facile ratione humana discerni, quemadmodum Dominus petentibus tribuat, ut ostendat liberam voluntatis humanæ cooperationem: sed ut simul demonstret necessitatem gratiæ vel ad ipsum initium fidei, docet, atque contendit ipsam voluntatem a Domino præparari, & Dei gratia præveniri, dum asserendo non facile humana ratione discerni,*

cerni, quemadmodum Dominus petentibus tribuat, immediate subdit: & rursus inveniatur a non quærentibus se, palam appareat inter illos, qui eum non interrogabant &c. Ergo revera docet, voluntatem nostram gratia præveniri, & quidem ita, ut gratia non subdatur nostræ voluntati, sed voluntas gratiæ. Alias enim inepte diceret: discerni non posse, quomodo inveniatur a non quærentibus se? & consequenter voluntas præparetur a Domino, dum nempe inspirat sancta desideria, & præterea commendat liberam voluntatis & arbitrii cooperationem: alias enim facile discerni posse, negare non debuisset, quemadmodum Dominus petentibus tribuat, a quærentibus inveniatur, & rursus inveniatur a non quærentibus se, palam appareat inter illos, qui eum non interrogabant &c. Et vero hoc ipso capite ulterius prosequitur: cui autem facile pateat, quomodo salutis summa nostro tribuatur arbitrio, de quo dicitur: si volueritis, & audieritis me - - & quomodo non volentis, neque currentis, sed misipientis sit Dei - - nisi quod in his omnibus & gratia Dei, & libertas nostri declaratur arbitrii; ergo omnino existimat, & re ipsa nititur probare cit. textu, nec non & capitibus subsequenter gratiæ Dei necessitatem, & arbitrii humanæ voluntatis cooperationem, quod utrumque etiam probant rationes cap. 9. & 10. a Cassiano productæ. Porro ut omnino certum haberi debet, nullum authorem velle aliud asserere, vel aliud inferre, quam quod probant rationes ab eo productæ; oppositum enim omnino dedecet virum prudentem, & auctores aliunde semper intenti sunt ad conformitatem, & connexionem suæ doctrinæ; ergo idem omnino dicendum est de Cassiano &c. Atqui rationes ab eo productæ pro necessitate gratiæ probant gratiam non modo esse necessariam ad operis perfectionem, sed & ad ipsius operis, & fidei initium: & rationes ab eo productæ pro libero arbitrio non probant, nisi liberam humanæ voluntatis cum gratia cooperationem. Namque pro necessitate gratiæ ostendenda mox producit 1. Testimonium Apostoli Rom. 9. 12. ubi dicit: non est volentis, neque currentis, sed misipientis est Dei. Et dein 2. ejusdem textum Philipp. 2. NB. ubi ait: Deus est, qui operatur in vobis NB. velle, & perficere; atqui his probatur, gratiam Dei non solum esse necessariam

ad

ad perfectionem operis, sed etiam ad initium fidei. Enimvero si non est volentis, neque currentis NB. sed misipientis Dei, & si Deus operatur NB. & velle, & perficere, non modo perfectio operis, sed & ipsum initium dependet a gratia Dei. Jam vero hoc ita statuto, dum ex Isai. 1. v. 19. pro libertate adstruit rationem, & dicit: *Si volueritis, & audieritis me, quæ bona sunt terræ manducabitis*; præcise probat, liberam voluntatis cum gratia cooperationem; alias enim reipsa falsum foret, quod probat ratio pro necessitate gratiæ ab ipso producta; ergo omnino dici debet, Cassianum hisce in locis non nisi liberam voluntatis humanæ cum gratia cooperationem, & ipsius gratiæ vel ad ipsum initium fidei, bonæ voluntatis, & pii operis necessitatem ostendere voluisse; idque præcipue, & vel maxime etiam ex eo, quia alias sibi omnino contradiceret, & nullam connexionem haberent, quæ cap. 8. ad finem dicit, *Deum non solum sancta desideria inspirare, sed etiam occasiones præstare &c.* cum his, quæ habet cap. 9. hominem, dum etiam suis motibus ad virtutum appetitus possit extendi, *semper indigere adjuvari*, & itidem ipsa principia bonarum voluntatum a Domino debere dirigi, ut ad consummationem pervenire possint. Jam autem ad assertum nostrum ulterius confirmandum, Cassianus adhuc clarius circa finem capitis 11 mi se explicat; ibi enim concludit, & assertit: *hæc duo, id est, vel gratia Dei, vel liberum arbitrium sibi quidem videntur adversa, sed utraque concordant NB. & utraque nos pariter debere suscipere, pietatis ratione colligimus, ne unum horum homini subtrahentes, NB. Ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur*; ergo ipse vult & liberum arbitrium, & gratiam debere suscipi juxta mentem, & doctrinam Ecclesiæ. Sed mens, & doctrina Ecclesiæ est, gratiam respectu arbitrii esse vere prævenientem, per ipsam tamen arbitrium minime extinguere, sed voluntatem humanam gratiæ libere consentire; ergo Cassianus vult, hoc modo de gratia, & libero arbitrio cum Ecclesia esse sentiendum; ergo non excludit gratiam, sed præcise nititur demonstrare, tum liberam humanæ voluntatis cum gratia cooperationem, tum ipsius gratiæ ad initium fidei &c. necessitatem.

§. 5. Jam autem nullatenus asseri potest, Cassianum voluisse, gratiam secundum merita dari, cum ab opposito, eam secundum merita dari expressis neget terminis.

Clarissime, imo & manifesto id patet ex his, quæ habet capite tertio Collationis 13. ait enim ibidem: *in quo tamen humana superbia nullatenus se gratiæ Dei vel exæquare, vel admiscere contendat, participemque se muneribus Dei per hoc conetur inferere, ut laborem suum auctorem esse divinæ existimet largitatis, ac proventum copiosissimarum frugum industriæ suæ meritis respondisse gloriatur.* Atqui si ex mente, aut sententia Cassiani gratia secundum merita daretur; plane etiam ex ejusdem mente, & sententia superbia humana aliquatenus posset se gratiæ Dei vel exæquare, vel admiscere - - - participemque se muneribus Dei per hoc conari inferere, NB. ut laborem suum auctorem esse divinæ existimet largitatis; ergo cum Cassianus, ut ex adducto textu patet, his contrarium asserat, clare constat, eum manifesto negare, gratiam secundum merita dari. At vero haud indigemus pluribus hujusmodi argumentis. Siquidem cap. 16. Collationis 13. expresse, & si ita fas sit loqui, in terminis formalibus negat gratiam secundum merita dari. Afferit namque ibidem: *Nemo autem æstimet, hæc a nobis ideo fuisse prolata, ut nitamur, adstruere, summam salutis in nostræ fidei ditione consistere, secundum quorumdam profanam opinionem, qui totum libero arbitrio deputantes gratiam Dei dispensari secundum meritum uniuscujusque definiunt; ergo aperte hic negat tum summam salutis in fidei nostræ ditione consistere, & consequenter ipsum salutis initium viribus naturæ seclusa gratia attribui posse, aut debere: tum etiam gratiam secundum merita dari.*

§. 6. Si porro datæ in 1mo §pho hujus capitis, non tamen concessæ hypothese insistentes in considerationem adducamus ejusdem Cassiani doctrinam circa divinarum gratiarum dispensationem, & consequenter circa propositum Dei salvandi homines, nec non & circa Christi Domini pro homi-

minibus satisfactionem: facile intelligimus, sæpe laudatum Cassianum omnino cum Catholicis sentire, quod Deus velit omnes homines salvos fieri generali voluntate, & quidem proprie dicta, bona, & beneplacenti, quantum est ex parte ipsius: itemque, quod Christus pro omnibus hominibus sufficienter mortuus sit, non sola sufficientia pretii, quod sanguis ejus omnibus hominibus redimendis satis esset, sed etiam sufficientia voluntatis, & intentionis, eoquod omnibus prodesse voluerit antecedenti quidem, & generali; pia tamen, & paterna voluntate.

Enimvero capite 7mo sæpe dictæ Collationis 13^{tiæ} expresse docet, Deum habuisse revera tale propositum, & voluntatem omnes homines salvandi. Dum enim ibidem mox ad initium citati capitis dixerat, *Propositum namque Dei, quo non ob hoc hominem fecerat, ut periret, sed ut in perpetuum viveret; manet immobile*: subjungit paulo inferius: *qui enim, ut pereat unus ex pusillis, non habet voluntatem, quomodo sine ingenti sacrilegio putandus est non universaliter omnes, sed quosdam salvos fieri velle pro omnibus? ergo quicumque pereunt, contra illius pereunt voluntatem?* Et itidem circa medium subdit: *Præsto est ergo quotidie Christi gratia, quæ, dum vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, cunctos absque ulla exceptione convocat, dicens, venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos;* ergo Cassianus vere cum Catholicis sentit, quod Deus velit omnes homines solvos fieri generali voluntate, & quidem proprie dicta, bona, & beneplacenti, quantum est ex parte ipsius: itemque quod Christus pro omnibus hominibus sufficienter mortuus sit non sola sufficientia pretii, quod sanguis ejus omnibus hominibus redimendis esset satis, sed etiam sufficientia voluntatis, & intentionis, eoquod omnibus prodesse voluerit antecedenti quidem, & generali, ut jam in ipso asserto hujus sphi notavimus, pia tamen, & paterna voluntate.

ſ. 7. Hanc Caſſiani, circa divinarum gratiarum diſpenſationem, doctrinam ſi ulterius attendamus, clare omnino nobis patet, eundem vere quoque cum Catholicis ſentire, quod Deus præterea ſingulari voluntate, conſilio, & propoſito velit prædeſtinatorum ſalutem, ac præelectis redemptionis Chriſti fructum magis efficaciter applicet, quam aliis : dein quod itidem majora ex Chriſti morte beneficia in vaſa miſericordiæ, quam in vaſa iræ deriventur, Chriſtusque mortis ſuæ pretium magis, atque uberius diſpenſet præelectis, quam reprobis.

Namque capite 15. mox ad initium expreſſe ita diſſerit : *Per quæ etiam evidenter oſtenditur, inſcrutabilia eſſe judicia Dei, & inveſtigabiles vias ejus, quibus ad ſalutem humanum attrahit genus, quod etiam evangelicarum vocationum exemplis poſſumus approbare. Andreæ namque, ac Petrum, cæterosque Apoſtolos nihil de ſalutis ſuæ remedio cogitantes ſpontanea gratiæ ſuæ dignatione præelegit : Zacchæum ad conſpectum ſe Domini fideliter extendentem, & exiguitatem ſtaturæ ſuæ ſycomoræ celsitudine ſublevantem non ſolum ſuſcipit, verum etiam benediſtione cobitationis illuſtrat. Invitum, ac repugnantem attrahit Paulum : alium ita præcepit ſibi inſeparabiliter adhærere, ut ei poſtulanti breviffimas pro ſepultura patris non concedat inducias. Cornelio precibus, & eleemoſynis ſuis jugiter inſiſtendi velut remunerationis vice via ſalutis oſtenditur ; ergo Caſſianus ſentit, ex ipsis a Deo ad ſalutem præelectis, aliis a Deo ter optimo conferri gratias ſufficientes, quibus dum cooperantur, mereantur gratiæ augmentum, ac ſpeciales gratias : aliis autem præter gratias ſufficientes, & antecedenter ad liberam ſuæ voluntatis cum gratiis ſibi Collatis cooperationem conferri gratias ſpeciales, aut etiam aliis conferri gratiam efficacem ferventioſorem, ſeu magis efficacem : aliis vero parum ferventem, atque intenſam ; ergo re ipſa ſentit, vel in ipſorum electorum quosdam majora ex Chriſti morte beneficia derivari, quam in alios, & item ex ipsis electis ſingulari Dei voluntate quibusdam redemptionis Chriſti fructum*

ma-

magis efficaciter applicari, quam aliis, ut patet ab exemplis in textu productis, nec non & ab exemplis, quæ cap. 11. de Mathæo, & latrone in cruce &c. producit; ergo multo magis dicendum, eundem Cassianum & in ea esse sententia, quod Deus & præterea singulari voluntate, consilio, ac proposito prædestinatorum velit salutem, & præelectis redemptionis Christi fructum magis efficaciter applicet, quam aliis, & itidem majora ex morte Christi beneficia deriventur in vasa misericordiæ, quam in vasa iræ, ac Christus mortis suæ pretium magis, ac uberius dispenset præelectis, quam reprobis. Sed desuper prolixior recurret sermo.

§. 8. His igitur ita positis, & stando hypothesei primitus mox in primo Spho statutæ, quod nempe, dato, & non concesso Cassianus loquatur de initio bonæ voluntatis incipientis in bono, seu, si, uti jam diximus, fas sit ita loqui, de initio voluntatis bonæ in fieri, Cassianus omnino immunis censeretur ab errore Semipelagianorum etiam materiali.

Inprimis siquidem, quæ ex hucusque dictis docet, prorsus conformia sunt & dictis SS. Patrum, atque Conciliorum, & doctrinæ Ecclesiæ, ut cuique præmissa meditati, atque expendenti omnino palam, ac manifestum erit. Enimvero effata SS. Patrum, atque Conciliorum, & doctrina Ecclesiæ sunt, quod Deus hominem gratia sua præveniat non tantum quoad operis salutaris, seu ad salutem pertinentis perfectionem, sed etiam ad ipsum talis operis initium, ut patet ex Concilio Arausicano II. quod Canone 5to editionis Pinianæ Paris. de anno 1644. fol. 63. ubi damnato errore Semipelagianorum, palam habetur: *siquis sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum, quo in eum credimus, qui justificat impium - - - non per gratiæ donum, id est, per inspirationem Spiritus Sancti corrigentem voluntatem nostram - - - sed naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus adversarius probatur*: Patrum itidem Conciliorum, atque doctrina Ecclesiæ est, quod ad gratiam internam prævenientem ipsum initium bonæ voluntatis in ordine ad

opus salutare, seu pertinens ad nostram salutem accedere debeat consensus nostræ voluntatis, & liberi arbitrii cum gratia cooperatio. Ita enim clare definitur in Concilio Tridentino, in quo Sess. 6. Canon. 4. expresse definitur hoc modo: *Siquis dixerit, liberum hominis arbitrium a Deo motum, & excitatum, nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat, ac præparet; neque posse dissentire, si velit - - - anathema sit.* Jam vero gratiam non dari secundum merita, ut contendebant Semipelagiani, conformiter ad doctrinam Ecclesiæ, ut oppositam errori Semipelagianorum, clare docet S. Augustinus lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 2. num. 3. edit. Paris. de anno 1690. tomo 10. fol. 791. dicens: *Sed nunc eis respondendum esse video, qui divina testimonia, quæ de hac re adhibuimus, ad hoc dicunt valere, ut noverimus, ex nobis quidem nos habere ipsam fidem, sed incrementum ejus ex Deo, tanquam fides non ab ipso donetur nobis, sed ab ipso tantum augeatur in nobis eo merito, quo cæpit a nobis.*

Porro Ecclesiæ catholicæ doctrinam esse, quod generali voluntate, & quidem proprie dicta Deus, quantum est ex parte sua, velit omnes homines salvos fieri, & Christus pro omnibus hominibus sufficienter mortuus sit, non sola sufficientia pretii, quod sanguis ejus omnibus hominibus redimendis satis esset, sed etiam sufficientia voluntatis generali quidem, pia tamen, & paterna, patet tum ex eo, quia juxta Apostolum 1. tim. 2. Deus vult omnes homines salvos fieri: tum ex eo, quia summi Pontifices Innocentius X. & Alexander VII. ut hæreticam damnarunt eam Jansenii propositionem, quæ ita habet: *Semipelagianum est, dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.* Demum quod Deus præterea singulari voluntate &c. velit prædestinatorum salutem, & præelectis Christi redemptionis fructum magis efficaciter applicet, quam aliis, majoraque ex Christi morte beneficia in vasa misericordiæ deriventur, quam in vasa iræ, itidem doctrinam Ecclesiæ esse satis patet ex eo, quod doceat, in altitudinem judiciorum Dei rejiciendum esse, quod Deus huic tantam, aut istam conferat gratiam,
non

non alteri. Et quod præterea SS. Patres, atque Doctores Catholici asserant, atque affirmant, aliis gratias Dei sufficientes saltem præparari a Deo, aliis autem remote, aliis proxime sufficientes conferri: hæc autem ipsissima Cassianum docuisse, ex assertis, uti jam diximus, præmissis satis patet.

Et vero quantumvis quædam SS. quorundam Patrum, sicut e. g. SS. Chrysostomi, Irænæi, item & Clementis Alexandrini &c. dicta sensum Semipelagianum præferre videantur: reipsa tamen juxta Theologos æque, ac Historicos nunquam erroribus Semipelagianorum adhæsisse, aut iisdem favisse censi debent, quia ejusmodi eorum dicta secundum veritatem rei inspectam catholicum habent sensum; ergo & idem dicendum de Cassiano. Sed ut nostrum in hoc s̄pho assertum ulterius firmemus, omnino ut certum habemus, Cassianum, dum Collat. 21. cap. 8. & 9. refert exemplum Theonæ, qui conjugem suam invitam relinquens confugit ad Monasterium, omnino immunem censi debere, & reipsa esse, ab errore Encraticarum, quia ipse ibidem cap. 10. Collat. ejusdem 21. omnem hujus hæresis suspicionem a se amovet, dum loco mox citato dicit: *Nemo autem existimet, nos hæc ad provocanda conjugiorum divortia texuisse, qui non solum nuptias minime condemnamus, verum etiam Apostolicam sequentes sententiam, dicimus honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus, sed ut lectori initium conversionis, quo tantus ille vir Deo dicatus est, fideliter panderemus &c.*; ergo etiam dato, & non concesso, quod forte aliqua cursive inspecta a subsequentibus, & præcedentibus, utpote minime in considerationem deductis præcisa, ac mente auctoris nullatenus attenta sensum Semipelagianum præferre videantur: ipse revera ab errore Semipelagianorum immunis censi debet, & etiam in veritate rei immunis est, quia ipse cap. 16. protestando dicta a se esse prolata ad mentem, & sensum erroris præcipui Semipelagianorum, quo dicebant, gratiam secundum merita dari, & consequenter aliquod initium justitiæ, & salutis esse a nobis, & proin etiam omnium eorum inde consequentium errorum a se removet suspicionem, dum cit. cap. ait: *Nemo autem æstimet, hæc a nobis ideo fuisse prolata, ut nitamur adstruere,*
jum-

summam salutis in nostræ fidei ditione consistere, secundum quorundam profanam opinionem, qui totum libero arbitrio deputantes, gratiam Dei dispensari secundum meritum uniuscujusque definiunt. Jam autem & id vel maxime in rem nostram facit, quod, ut ex hucusque dictis patet, stante etiam ab initio posita hypothesi, probari non possit, eum cum Semipelagianis sensisse, ergo hoc ipso ab eorum erroribus immunis esse censeretur debet; siquidem nemo præsumitur esse malus, nisi probetur esse malus. Demum ipse S. Prosper fatetur, Abbati Chæremoni imputari non debere Semipelagianorum errores in hac collatione, ut ipse S. Prosper putat, contentos, quia ut ipse lib. contra Collat. cap. 2. num. 1. oper. S. Prosp. edit. Paris. 1711. fol. 311. asserit, is forte tales opiniones suas esse aut negando refutaret, aut corrigendo dilueret; ergo multo minus eos errores, siqui in hac Collatione 13tia contineantur, ipse S. Prosper imputare debuit, aut etiam imputari debent Cassiano, quia ipse Cassianus in præfatione libri Collationum asserit, se Patrum placita historice referre, ut patet consideranti ipsam eam præfationem, & sic actu innuit, ea dicta non esse sua; aut ea corrigendo (si tamen supponatur, in vivis fuisse, dum S. Prosper contra Collatorem scripsit) diluere potuisset, idque eo magis, quia, ut mox superiori tertio ab hoc argumento notavimus, Cassianus expressis verbis protestatur, & negat, sua in Collatione 13tia dicta in sensu Semipelagianorum intelligenda esse, & se sentire, gratiam secundum merita dari, ac consequenter quodpiam initium salutis esse ex nobis.

§. 9. Sed hucusque dicta prolata a nobis sunt in, & secundum hypothesin mox ab initio positam, quam tamen nunquam concessimus, neque etiam concedere possumus, utpote quæ inspecta rei veritate nequaquam subsistere potest. Si enim, ut res ipsa se habet, loqui velimus, Cassianus differens de initio bonæ voluntatis, nequidem loquitur de initio bonæ voluntatis *incipientis in bono*, seu (si ita fas est loqui) *de initio voluntatis bonæ in fieri*, circa quod inter Christianos, & Semipelagianos controvertebatur, utrum illud
fit

fit ex viribus arbitrii seclusa gratia : an vero ex arbitrio, ut dependente a gratia illud præveniente, quorum prius asserebant Semipelagiani : posterius autem affirmabant Catholici. Nam Cassianus reipsa solummodo loquitur *de initio bonæ voluntatis proficientis in bono*, seu ut rectius dicamus, *de initio bonæ voluntatis per gratiam præparatæ*, ad obtinendum per suam cum gratia cooperationem tum novum augmentum gratiæ, tum novum perfectionis gradum.

Enimvero in tota hac Collatione Cassianum non agere de uno, vel altero actu conversionis ad Deum, & mutationis ad gratiam, qua de re, ut mox diximus, inter Catholicos, & Semipelagianos controvertebatur, sed de variis actibus, primam, ac prævenientem gratiam consequentibus, & connexis ad augmentum gratiæ, atque ad perfectionem tendentibus, præsertim ad perseverantiam, quæ quidem a Deo datur ut donum aliquod singulare : humanæ tamen voluntatis actus præcedentes tanquam dispositiones, tam ab illa, quam a divina gratia excitante, & cooperante productas, ut plurimum præexigit, Cassianum dicimus, in hac Collatione non agere de actibus illis prioribus, sed de posterioribus mox memoratis pluribus, & firmissimis rationibus, ex dictis ipsius Cassiani deductis, nobis est manifestum. Primo enim Cassianus in præfatione secundæ classi Collationum ex septem collationibus consistenti præfixa, qua septem has collationes Honorato tum Monacho, postea vero Episcopo, nec non Eucherio itidem Monacho inscribit. De utroque hæc inserit : *Vos, O sancti Fratres, Honorate, & Eucherii ! tanta illorum sublimium virorum, a quibus prima anachoreseos instituta suscepimus, laude flammamini, ut unus quidem vestrum ingenti fratrum cænobio præsidens, congregationem suam, quæ quotidiano conversationis vestræ docetur intuitu, illorum quoque Patrum præceptis oportet institui : alter vero, ut etiam corporali eorundem ædificaretur aspectu, ægyptum penetrare voluerit, ut hanc quasi frigoris gallicani rigore torpentem provinciam derelinquens, ad illas, quas sol justitiæ proximius respicit terras, maturis fructibus redundantantes velut turtur castissimus transvolaret ; & dein infra subdit : Pa-*

K

trum

trum septem collationes - - - vobis credidi consecrandas, quibus ea, quæ NB. de perfectione in præteritis nostris opusculis obscurius forsitan comprehensa, vel prætermissa sunt, suppleantur; ergo non solum scribit ad viros summo perfectionis studio maxime florentes, & celebratissimos, sed & clare innuit, sibi nec esse, nec fuisse intentionem, aut scopum scribendi aliquam apologiam contra doctrinam S. Augustini de gratia, vel etiam scribendi nisi solum pro his, qui in gratia Christi jamjam fundati tendunt ad ipsam perfectionem, hancque consequi omnibus nituntur modis, ut patet locum citat. vel superficialiter expendenti; ergo vel ex ipsa illius intentione, & scopo scribendi patet Cassianum, dum loquitur de initio bonæ voluntatis, non loqui de initio bonæ voluntatis incipientis in bono, seu de initio bonæ voluntatis hominis conversi, & mutati ad primam gratiam: sed de initio bonæ voluntatis proficientis, ac incipientis progredi in perfectione. 2do Cassianus collat. 13. cap. 14. postquam asseruit, quod - - - soleat interdum tentare Dominus fidem nostram &c. de Abrahamo subjungit: Et factum est posthæc verba, tentavit Deus Abraham. NB. non enim illam fidem, quam ei Dominus inspirabat, sed illam NB. NB. quam vocatus semel, atque illuminatus a Domino, per arbitrii libertatem poterat exhibere, experiri voluit divina justitia; ergo, ut cuique, hæc superficialiter legenti, manifesto patet, Cassianus supponit, ac docet, hominem quoad pia opera, quæ incipit per vires arbitrii operari, & exercere, jam fuisse præventum Dei gratia, & eadem opera solummodo per cooperationem arbitrii, a gratia præventi, a voluntate incipi, & inchoari in ordine ad majus incrementum, & augmentum sanctitatis; ergo non loquitur de initio bonæ voluntatis incipientis in bono, seu voluntatis bonæ in fieri, sed loquitur de initio bonæ voluntatis proficientis, seu incipientis proficere. Jam autem ulterius, & tertio assertum nostrum quamplurimum etiam firmatur ab exemplis, quæ proponit cap. 11mo., ibi enim fere circa initium asserit: Si vero gratia Dei semper inspirari bonæ voluntatis principia dixerimus, NB. quid de Zacchæi fide, quid de illius in cruce latronis pietate dicimus, qui desiderio suo vim quandam regnis cælestibus inferentes NB. NB. specialia monita vocationis prævenerunt; ergo his exemplis vult Cassianus, & docet, Zacchæum fide sibi primitus a Deo in-

Ipi-

spirata, nec non & latronem, inspirata sibi prius fidei, ac pietatis gratia per suam cum illis gratiis sibi collatis cooperationem *monita vocationis specialia*, & consequenter dona, ac gratias speciales commeruisse, & consequenter per suam cum gratiis sibi collatis cooperationem in gratia; obtento ejusdem augmento profecisse; ergo vere non loquitur de incipiente esse bonum, ac mutatum ad primam gratiam, sed de homine proficiente, & incipiente tendere ad perfectionem, & consequenter non loquitur de initio bonæ voluntatis incipientis in bono, sed de initio voluntatis proficientis in bono. Præterea & 4to in confirmationem nostri asserti de Centurione Evangelico adducit cap. 14.; de eo enim ibidem ait: *quod ergo soleat interdum tentare Dominus fidem nostram. NB. NB. ut fortior, vel gloriosior fiat, evangelici illius centurionis edocemur exemplo; ergo supponit, & docet, hunc centurionem gratia Dei præventum, atque gratiæ Dei prævenienti cooperantem in virtute fidei profecisse, consequenter & hic loquitur de proficientibus. Verum ne his ulterius immoremur, 5to. demum in ulteriorem confirmationem nostri asserti etiam deservit, quod cap. 17., ut suam mentem præcedentibus a se dictis conformem declararet, mox ad initium ita differi, Per hæc igitur exempla - - - evidentissime poterimus advertere, diversis - - - & inscrutabilibus viis, Deum salutem humani generis procurare NB. & quorundam quidem volentium, & sitientium cursum NB. ad majorem invitare flagrantiam, quosdam vero etiam nolentes, invitosque compellere. Nam hæc asserens omnino docet, modo Deum velle, quosdam per liberum suæ voluntatis cum gratia consensum ipsius gratiæ augmentum, & gratias speciales commereri, dum dicit, Deum hujusmodi volentium cursum ad majorem invitare flagrantiam: modo autem ab eodem Deo, & Domino præter gratias excitantes ad cursum, & perfectionem iisdem conferri gratias speciales, quibus adjuti & subito commoti collata sibi simul gratia justificationis per suos actus protinus ad magnam, vel etiam summam perveniant perfectionem: consequenter & supponit initium bonæ voluntatis incipientis in bono jam semper præventum gratia Dei, & solum loquitur de initio bonæ voluntatis proficientis in bono, & tendentis ad perfectionem.*

§. 10. Hæc autem cum ita sint, & aliunde ex historia notum sit, dicta, aut propositiones quasdam in se, & ex se habentes sensum vere catholicum, ob circumstantias sive personarum, a quibus proferebantur, sive loci, aut temporis, in quibus vulgabatur, quod ob hujusmodi circumstantias censerentur præferre sensum ab Ecclesiæ doctrina alienum, primitus equidem impugnatas, imo & rejectas, atque reprobatas fuisse; eadem tamen dicta, easdemque propositiones successu temporis ab Ecclesia ut vere Catholicas fuisse declaratas: nec non quod insuper etiam Cassianus collationem decimam tertiam, una cum sex reliquis intra secundam classem Collationum contentis, eo vulgaverit tempore, quo maxime Divi Augustini scripta, de gratia Dei, & libero hominis arbitrio contra Pelagianos edita, a quibusdam Gallicanis Presbyteris inconsulto ac temere traducebantur, & in controversiam vocabantur: nemini mirum videatur, multo minus quispian in malam partem nobis vertat, quod his ita positis contendamus, non solum fieri potuisse, sed & re ipsa factum esse, quod S. Prosper ex circumstantiis loci, & temporis, in quibus Cassianus dictam collationem 13tiam vulgavit, conjecturatus, sicque errore facti deceptus judicaverit, vel etiam si eæ collationes ante ejusmodi tempora non nihil prius vulgatæ sint, existimaverit Cassianum quædam in ea collatione ad mentem Semipelagianorum protulisse, eamque collationem Semipelagianismum sapere, atque hac de causa eam præcipue collationem impugnaverit.

Et vero inprimis, quod dicta, aut propositiones quædam hinc inde ob dictas circumstantias antea quidem suspectæ habitæ, impugnatæ, ac rejectæ fuerint, successu tamen temporis, ut vere catho-
licæ

licæ, declaratæ sint, neminem credo in historia adeo peregrinum, qui id in controversiam, aut dubium vocare velit, aut audeat. Siquidem ne in his non nihil hæreamus, prætermisiss pluribus, per pauca ut adducamus exempla, certum nobis inprimis est, jam usu in Ecclesia receptum esse, ut dicantur in divinis *tres hypostases*: hoc non obstante, constat, palamque est, antiquis temporibus, quod dicere, *tres esse in divinis hypostases*, videretur, sapere hæresin arianam, hujusmodi propositionem, *tres sunt in divinis hypostases*, acerrime fuisse impugnatam, & a doctissimis viris rejectam. Sic enim edocemur a Divo Hieronymo in epist. 14. alias 17. quæ habetur ipsius operum edit. Paris. de anno 1706. tom. 4. parte 2. fol. 19. & 20. atque incipit: *quoniam vestuto*, ibi enim fol. 20. sic loquitur: *Nunc igitur, pro dolor! post Nicænam fidem, post Alexandrinum, juncto pariter occidente, decretum trium hypostaseon ab Arianorum Præsule (sic nimirum nominat Meletium, eoquod ab Arianis ordinatus fuerit Episcopus (& Campensibus) sub quibus intellexit Antiochenos, qui Meletium secuti, cum eo post ejus ab exilio reditum, conventus suos extra urbem agere coacti fuerant) novellum a me homine Romano nomen exigitur. Qui quæso, ista Apostoli prodidère? quis novus Magister gentium Paulus hæc docuit? interrogemus, quid tres hypostases posse arbitrentur intelligi. Tres Personas subsistentes ajunt: respondemus nos ita credere: non sufficit sensus, ipsum nomen efflagitant; quia nescio, quid veneni in syllabis latet. Clamemus, siquis tres hypostases, ut tria Enypostata, hoc est, tres subsistentes personas non confitetur, anathema sit. Et quia vocabula non ediscimus, hæretici judicamur. Siquis autem hypostasim usian intelligens non in tribus personis unam hypostasim dicit, a Christo alienus est: & sub hac confessione vobiscum pariter cauterio unionis inurimus. Decernite, obsecro, si placet, non timebo tres hypostases dicere, si jubetis, condatur nova post Nicænam fides, & similibus verbis, cum Arianis confiteamur orthodoxi. Jam vero ulterius, & 2do certum, atque indubitatum est, propositiones esse vere catholicas, quod unus de Trinitate sit incarnatus, & in carne crucifixus. Has enim catholicas esse declaravit Joannes II. Pontifex Max. in epist. ad Justinianum Imp. circa annum 534. data, quæ habetur apud Labbæum Concil. tom. 5. edit. Venet. de anno 1728. fol. 890., dum in ea sua auctori-*

tate confirmat doctrinam in epistola ejusdem Imperatoris contentam: easdem quoque ut vere catholicas declararunt Concilia, in primis concilium Lateranense sub Martino I. habitum circa annum 649. dum Can. 2. asserit: *Siquis secundum sanctos Patres non confitetur proprie, & secundum veritatem ipsum unum sanctæ, & consubstantialis, & venerandæ Trinitatis Deum verbum e cælo descendisse, & incarnatum ex Spiritu sancto, & Maria semper Virgine, & hominem factum, crucifixum carne - - - condemnatus sit.* Dein Concilium Constantinopolitanum II, seu quintum generale, dum Can. 10. definit: *Si quis non confitetur Dominum nostrum Iesum Christum, qui crucifixus est in carne, Deum esse verum, & Dominum gloriæ, & unum de sanctissima Trinitate, talis anathema sit.* Verum hoc non obstante, certum quoque est, easdem propositiones, dum a Monachis Scythis cunctis credendæ, & defendendæ passim inculcabantur, tanquam a doctrina catholica alienas rejectas fuisse, ac reprobatas, quod ob circumstantiam temporis, quo a Monachis Scythis maxime propugnabantur, videbantur quandam habere affinitatem cum dogmate proscripso, atque tum temporis recens damnato Petri Fulgonis Eutychiani, qui suo trisagio, quo Deus ter sanctus proclamatur, hæc verba, *qui crucifixus est pro nobis*, addidit, ut innueret, filium Dei in substantia Deitatis, vel Trinitatem totam passam esse. Hanc enim ob causam rejectam esse, satis constat ex suggestionem Dioscori Diaconi apud Labbeum Concil. tom. 5. edit. Venet. de anno 1728. fol. 646. in ea namque expresse habetur: *Et quia ista aguntur, & in his quotidie proficit Ecclesia, insidiator antiquus suscitavit Monachos de Scythia, qui de domo Magistri militum Vitaliani sunt, omnium Christianorum votis adversarii, quorum inquietudo non parvas moras generavit unitati Ecclesiarum - - isti Monachi, inter quos est Leontius, qui se dicit esse parentem magistri militum, Romam festinant, sperantes aliqua capitula a beatitudine vestra confirmari. Est in ipsis inter cætera, ubi volunt dicere, unum de Trinitate crucifixum: quod est nec in sanctis synodis dictum, nec in epistolis S. Papæ Leonis, nec in consuetudine Ecclesiastica. Quodsi permittitur fieri, mihi videtur, dissensiones - - nasci inter Ecclesias. Istud Anastasius Imperator magnopere Catholicis imponere festinavit; istud & Eutychetis discipuli in Synodo Chalcedonensi proposue-*

suerunt. &c. Hoc ipsum quoque satis aperte constat ex epistola Trifolii Presbyteri ad beatum Faustum Senatorem contra Joannem Scytham monachum, quæ extat apud Labbeum Concil. tom. 5. cit. edit. fol. 729. & 730. Sed ne in producendis hujusmodi exemplis nimium detineamur, aut longi simus, hoc unum adhuc commemorasse sufficiat, quod & Patres Synodi Valentiniæ tertiæ ideo damnarint 4. capitula Carissiacæ, & præsertim quartum, quo statuitur, Christum pro omnibus hominibus mortuum fuisse; quia decepti errore facti existimarunt, auctores Capitulorum Carissiacorum definire voluisse, Christum eadem ratione, eodemque plane sensu mortuum esse pro iis, qui in infidelitate, vel impietate sua mortui, aut morituri sunt, ac pro iis, qui per gratiam Christi sanctificati in ea perseverant, & salvantur, cum tamen reipsa Patres synodi Carissiacæ in dicto cap. 4. secundum genuinum, & verum sensum ab ipsis intentum præcise voluerint, Christum sufficienter quidem mortuum esse, pro iis, qui in impietate sua mortui sunt: at vero efficaciter pro iis tantummodo esse mortuum, qui vitam consequuntur æternam, quem sensum Patrum Synodi Carissiacæ si damnaissent Patres Synodi Valentiniæ, ait Alexander Natalis hist. Eccles. edit. Paris. de anno 1743. tom. 12. fol. 343. *damnatio illa recideret in S. Prosperum, ex cujus verbis quartum Carissiacum confectum est.* Certo conformiter omnino ad sensum Patrum Synodi Carissiacæ loquitur S. Prosper. Nam postquam in responsionibus ad capit. Gallorum c. 9. operum S. Prosper. edit. Paris. de anno 1711. fol. 213. dixerat: *Nullus omnino est ex omnibus hominibus, cujus natura in Christo Domino nostro suscepta non fuerit, quamvis ille natus sit in similitudine carnis peccati, omnis autem homo nascatur in carne peccati. Deus ergo Dei filius, mortalitatis humanæ particeps factus absque peccato, hoc peccatoribus, & mortalibus contulit, ut qui natiuitatis ejus consortes fuissent, vinculum peccati, & mortis evaderent.* Ulterius in respons. ad cap. object. Vincentianorum cap. 1. fol. 229. & 230. asserit: *contra vulnus peccati originalis - - - verum, & potens, ac singulare remedium est mors filii Dei Domini nostri Jesu Christi, qui liber a mortis debito, & solus absque peccato pro peccatoribus, debitoribus mortis est mortuus.* Quod ergo ad magnitudinem, & potentiam pretii, & quod ad
unam

unam pertinet causam generis humani sanguis Christi redemptio est totius mundi. Sed qui hoc sæculum sine fide Christi, & sine regenerationis Sacramento pertranseunt, redemptionis alieni sunt. Cum itaque propter unam omnium causam a Domino nostro in veritate susceptam, recte omnes dicantur redempti, & tamen non omnes a captivitate sint eruti? redemptionis proprietas haud dubie penes illos est, de quibus Princeps missus est foras, & jam non vasa diaboli, sed membra sunt Christi &c. Jam vero Patres synodi Carissiacæ dicto cap. 4. statuerunt: Christus ꝑ̄̄esus Dominus noster, sicut nullus homo est, fuit, vel erit, cujus natura in illo assumpta non fuerit; licet non omnes passionis ejus mysterio redimantur. Quod vero passionis ejus mysterio non redimantur, non respicit ad magnitudinem, & pretii copiositatem, sed ad infidelium, & ad non credentium ea fide, quæ per dilectionem operatur, respicit partem: quia poculum humanæ salutis, quod confectum est infirmitate nostra, & virtute divina, habet quidem in se, ut profit omnibus, sed si non bibitur, non medetur. Vel igitur ex his, quantumvis paucis hucusque adductis, liquet, sæpe quasdam propositiones in se vere catholicas, ob supra dictas circumstantias non solum suspectas, sed & impugnatas, atque rejectas fuisse.

Porro quantum ex ipso S. Prospero nobis colligere licet, Cassianus præmissis decem Collationibus, septem illas collationes intermedias evulgavit vel etiam ad manus S. Prosperi illæ pervenerunt eo ipso tempore, quo maxime Divi Augustini scripta de gratia Dei, & libero hominis arbitrio contra Pelagianos edita a quibusdam Gallicanis Presbyteris inconsulto, ac temere traducebantur, & in controversiam vocabantur; nam S. Prosper suum contra collatorem librum capite primo inchoat: gratiam Dei, qua Christiani sumus, quidam dicere audent a sanctæ memoriæ Augustino Episcopo non recte esse defensam, librosque ejus contra errorem Pelagianorum conditos, immoderatis calumniis impetere non quiescunt: Dein cap. 2. ita profequitur: Et ne ad obscurandam scientiam doctiorum, ea exagitare videamur, quæ vulgus ignobile, & procax ineptorum loquacitas intemperanter effundit; unius potissimum definitiones, quem non dubium est illis omnibus in sanctarum Scripturarum studio præstare, referemus, quas etiam ob

hoc solum interim in disceptationem oportet assumere, quia utrum ita se habeant, non potest dubitari. Scriptæ enim sunt, & auctoris sui editione publicatæ, nec jam an sint, quærendum est, sed quid doceant, demonstrandum. Igitur in libro, cujus prænotatio est, de Protectione Dei, vir quidam Sacerdotalis - - Abbatem quemdam introducit de gratia Dei, & libero arbitrio differentem, cujus se per omnia probasse, ac suscepisse ostendit sententiam; ergo ex his ipsis verbis S. Prosperi constat, a Cassiano collationem 13.tiam, & consequenter secundam classem septem collationum evulgatam fuisse, aut eas ad manus S. Prosperi primum pervenisse eo tempore, quo maxime S. Augustini scripta temere traducebantur.

Jam autem his ita se habentibus, merito concludimus, non solum fieri potuisse, sed & reipsa factum esse, quod S. Prosper nullo habito respectu ad intentionem, & scopum Auctoris, nimirum Cassiani, cujus scopus præcipue erat, perfectiorum Monachorum acta referre, ut incitaret eos ad tendendum ad majorem perfectionem, nec non & insuper habita ratione contextus, ob circumstantias loci, & temporis, in quibus Cassianus eas collationes evulgavit, aut in quibus eæ ad manus S. Prosperi pervenerunt, errore facti deceptus, existimarit, Cassianum loqui de initio bonæ voluntatis incipientis in bono, seu de initio bonæ voluntatis in fieri, & consequenter de initio bonæ voluntatis hominis a statu peccati ad primam gratiam conversi prorsus ad mentem Semipelagianorum: cum tamen ab opposito Cassianus locutus sit de initio bonæ voluntatis proficientis in bono, seu de initio voluntatis tendentium ad perfectionem, & consequenter nullatenus attigerit quæstionem inter Semipelagianos, & Catholicos agitatam, & ventilatam. Siquidem S. Prosperum errore facti reipsa deceptum secundum mox dicta, judicasse, atque hac ex ratione ob eum errorem facti, eum collationem 13.tiam Cassiani impugnasse, satis manifesto colligimus, in primis ex testimonio Beati Joannis Dominici de Florentia ex S. ordine Prædicatorum ad romanam purpuram assumpti, quod S. Antoninus præfati B. Joannis Dominici discipulus parte 2. historiarum titulo 10. c. 10. §. 2. edit. Basileens. anno Incarnatæ Deitatis 1502.

die martis post trium Regum per Nicolaum Kesler - - finit. ac perfect. fol. 38. lat. b. & fol. 39. lat. a. post productum Vincentii Bellovac. & S. Dominici de scriptis Cassiani iudicium ita refert: *Clauit etiam tempore Honorii secundum Vincent. spec. hist. lib. 20. vir illustris, prudens, & facundus, Joannes Eremita, qui & Cassianus - - & de ejus libris sic scribit Vincentius, ubi supra: certe hujus opuscula multam edificationem continent animarum, & luculento sermone nitescent, hæc inter multa antiquorum opuscula quæcunque ad spirituales profectus, atque spiritualis perfectionis apicem tendenti ita utilia me arbitror legisse. Unde B. Pater Dominicus, ut in ejus vita legitur, librum illum, qui collationes Patrum inscribitur, studiose legens, ac vigilanter intelligens, salutis in eo rimatus semitas, magnum perfectionis apicem apprehendit. Agit siquidem liber ille de cordis puritate, de vitiis, & omnium perfectione virtutum. Verum dicitur liber ille numerari inter apocryphos dist. XV. Sancta Romana, ibi dum dicitur: opuscula Cassiani Presbyteri Galliarum &c. quod forte ideo est, quia Prosper, cujus doctrina est approbata ab Ecclesia in dicto capitulo, & post eum etiam, Cassiodorus arguunt eum, asserentes, eum non catholice scripsisse de libero arbitrio, & gratia, plusque attribuisse libero arbitrio, minusque gratiæ, quam conveniat, in collatione videlicet prima Moyse, & illa Chæremonis de protectione Dei. In quo tamen aliqui, ut Dominus Joannes Dominici in libro, qui intitulatur amor charitatis, excusant eum dicentes, dicta ejus posse saluari NB. si sane, & mature intelligantur, & non eo modo, quo Prosper, & alii ea exponunt NB. nimis cursive, & superficialiter intelligentes; ergo manifesto docet, & asserit, dicta Cassiani a S. Prospero fuisse nimis cursive, & superficialiter intellecta, & consequenter eadem non attento scopo, & intentione Cassiani tanquam auctoris, & insuperhabita ratione contextus ab eodem S. Prospero errore facti ita decepto fuisse impugnata, & de Semipelagianismo accusata. Et vero S. Prosperum reipsa errore facti deceptum fuisse, dum dicta Cassiani Semipelagianismum sapere judicavit, eumque ut talem impugnavit, satis quoque palam est ex eo, quia, ut vidimus §. 9. nec in collatione 13tia, nec in reliquis Cassianus agit de hominibus a statu infidelitatis, aut mortalis peccati conversis, & mutatis ad primam gratiam,*

de

de quibus iob gratiam, ad initium fidei, & bonæ voluntatis requisitam, controversia erat inter Catholicos, & Semipelagianos: sed agit de hominibus summæ perfectionis acquirendæ studiosis, & consequenter non de initio conversionis, sed de initio, ac profectu perfectionis acquirendæ, ubi semper quoad utrumque supponitur necessitas gratiæ: contra S. Prosper dicta Cassiani in cit. locis intelligit, & sumit de hominibus a statu infidelitatis, aut peccati mortalis ad primam gratiam conversis, & mutatis, adeoque non intelligit de initio bonæ voluntatis in ordine ad profectum in perfectione, ubi semper gratia præsupponitur, sed intelligit ea Cassiani dicta de initio bonæ voluntatis in ordine ad mutationem hominis a statu infidelitatis, aut peccati mortalis ad primam gratiam, circa quod, ut jam sæpius notavimus, inter Catholicos, & Semipelagianos controvertebatur, utrum ad tale initium divina requiratur gratia? ergo reipsa S. Prosper Cassiani dicta sic intelligendo aberravit a scopo, & mente Cassiani; atqui non deliberate, & ex malitia, utpote quod de Viro tam sancto admitti non potest; ergo materialiter, & errore facti, quod ex circumstantiis temporis &c. in quibus Cassianus suas collationes evulgavit, aut eæ ad S. Prosperi manus pervenerunt, deceptus existimarit, Cassianum omnino similiter cum Semipelagianis loqui de initio fidei, & bonæ voluntatis hominis a statu infidelitatis, aut peccati mortalis ad primam gratiam conversi. Sed ne nimium longi simus, ista sufficiant; vel enim his ita positis, merito pronunciamus Cassianum ab erroribus Semipelagianorum immunem: verum ut eum adhuc manifestius ab istorum erroribus immunem esse ostendamus, sit

ARTICULUS II.

Joannem Cassianum ab erroribus Semipelagianorum prorsus immunem, & alienum fuisse ostenditur solutione eorum, quæ a Clarissimo Adversario in contrarium proferuntur.

§. II.

Ut jam magis adhucdum declaretur, Cassianum a Semipelagianorum erroribus fuisse prorsus alienum, diluenda etiam nobis sunt ea, quibus Clarissimus Adversarius ostendere nititur, Cassianum ipsos Semipelagianorum errores docuisse. Ex iis igitur, quibus Cassianus Semipelagianorum erroribus adhæsisse probari potest, primum illud est, quia, ut Clarissimus Adversarius existimat, Cassianus docuit, post invocationem humanam Dei gratiam conferri, ita, ut illa ex viribus naturæ, & liberi arbitrii profecta præsupponatur ad istam. Id etenim, ut ipse asserit,

Probatur ex S. Prosperi opere contra Collatorem, quo solo, quoniam unius potissimum Cassiani definitiones ibi exagitantur, se in hoc articulo uti proficitur. Ibi igitur allatis Cassiani verbis, ait S. Prosper c. 2. num. 4. *Jam hic introducitur definitio, qua docetur, multos ad gratiam venire sine gratia, & hunc effectum petendi, quærendi, pulsandi, habere quosdam de vigilantia liberæ voluntatis.* Et num. 5. subjungit: *Doct̃or catholice, cur professionem tuam deseris? cur ad fumosam falsitatis caliginem, relicta serenissimæ veritatis luce devolveris? quod in petentibus, quærentibus, pulsantibusque miraris, cur non eidem gratiæ, quæ desideratur, adscribis? vides bonos conatus, pia studia, & dubitas esse Dei dona; latuerit opus gratiæ, donec fides insita cogitationis claudebatur arcano: at ubi supplex oratio, ubi diligens inquisitio, ubi apparet crebra pul-*
satio

satio, quare non ex qualitate operis subministrationem intelligis incitantis ?
 Item cap. 3. n. 1. Quomodo non advertis, te in illud damnatum inci-
 dere, quod, velis, nolis, convincaris dicere, gratiam Dei secundum me-
 rita nostra dari; cum aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus, propter
 quod gratiam consequantur, affirmas? non enim nullius meriti haberi potest
 petentis fides, quærentis pietas, pulsantis instantia: præcipue cum omnes
 ejusmodi & accipere, & invenire, & intrare dicantur. n. 2. ibidem:
 Ecce hic etiam, si bonis cæptis necessarium Dei fateris auxilium: ipsos
 tamen laudabiles motus, appetitusque virtutum remota gratia Dei nudæ li-
 bertati adscribis arbitrii, ut boni, salubresque conatus nequeant quidem
 proficere, nisi Deus adjuvet, possint tamen, etiamsi non a Deo inspirentur,
 incipere. Similia (inquit ulterius) passim in aliis locis præfati ope-
 ris leguntur, e. g. c. 9. n. 1. Quis non videat, inquit S. Prosper,
 quod hæc doctrina meritum libero assignat arbitrio, quo præveniatur gratia,
 quæ ei famuletur reddens debitum, non conferens donum? quæ definitio in
 Episcoporum Palæstinæ synodo etiam Pelagio anathematizante damnata
 est; in eo enim, qui bonum incipit velle, & cupit ab iniquitate, atque
 errore discedere, gratiam Dei hoc ipsum profiteamur operari.

III.

IV.

V.

§. 12. Argumentum hoc plurimum firmari, corrobo- Objic.
 rarique existimat Clarissimus Adversarius ex ipsis dictis, ac 2.
 scriptis Cassiani.

Pergit enim §pho 10. & ait: Sed audiamus ipsum Cassianum
 de institutis Cænob. lib. 12., qui est de spiritu superbiæ, per multa
 capita ita magnifice de gratia Dei, ejusque necessitate loquitur, ut
 plane incauto lectori error posset obrepere, eum omnino catholice
 sensisse; quapropter S. Prosper jam alibi monuerat, nim. in carm.
 de ingratis, part. 4. c. 38. a versu 801. Massilienses longe subtilius
 decipere, eosque Pelagianis esse callidiores, ita canens:

Quid prodest verbis commentum Pelagianum
 Respuere, & sola damnatos plectere voce?
 Cum paucis squalida sublati de cute nervi

*Intima viperei foveantur viscera sensus ?
 O bene, quod diri erroris malus ille magister (Pelag.)
 Nullo prælevit lethalia pocula melle :
 Sed non ambigua infectum feritate venenum
 Protulit, & gustu virus detexit amaro ;
 Nam si argumenti primordia non onerasset
 His, quæ discipuli dempserunt callidiores (Massilienses)
 Innumeras dubio cepisset plasmate mentes ;
 Quæ dum multa vident informia limine in ipso,
 Horrida terrificæ declinant atria mortis ;
 Nec jam illis possunt adtriti illudere fures,
 Quorum quo tendant artes, atque unde oriantur,
 Non dubiis promptum est, cuius cognoscere signis.*

Arg.
 VI.

At larvam ponit Cassianus per textum fundamentalem, plurimum errorum feracem, qui alteri cuidam adscribi non potest, cum loquatur in persona, & ex mente propria, cæteroquin insignis sanctioris asceseos Magister. Sic habet de institut. Cænob. l. 12. cap. 14. *Nec hoc dico (scilicet gratiæ necessitatem prædico) ut humanos conatus evacuans, ab industria, & laboris intensione quempiam revocare contendam. Sed plane constantissime non mea, sed seniorum sententia definitio, perfectionem sine his (conatibus) omnino capi non posse ; his autem solis sine gratia Dei posse eam a nemine consummari. Ut enim dicimus, conatus humanos apprehendere eam per seipsos sine adiutorio Dei non posse, ita pronuntiamus laborantibus tantum, ac desudantibus misericordiam Dei, gratiamque conferri, & ut verbis Apostoli loquar, volentibus, & currentibus impertiri secundum illud, quod etiam in psalmo 88. ex persona Dei cantatur : Posui adiutorium in potente, & exaltavi electum de plebe mea. Dicimus enim secundum Salvatoris sententiam dari quidem petentibus, & aperiri pulsantibus, & a quærentibus inveniri ; sed petitionem, & inquisitionem, & pulsationem nostram non esse condignam, nisi misericordia Dei id, quod petimus, dederit, vel aperuerit, quod pulsamus, vel illud, quod quærimus, fecerit*

m-

*inveniri. NB. præsto est namque, occasione sibi tantummodo a nobis bonæ voluntatis oblata ad hæc omnia conferenda. Amplius enim ille, quam nos perfectionem, salutemque nostram desiderat, & expectat. Et in tantum Beatus David proventum sui operis, ac laboris propria tantam industria non posse noverat obtineri: ut a Domino promereri directionem suorum operum iterata prece deposceret, dicens: & opera manuum nostrarum dirige super nos, & opus manuum nostrarum dirige. Videatur Alardus Gazæus Monachus Vedastinus in notis hic ad cap. 13. & 14. lib. 12. citati, ubi plane Cassiano suo non patrocinator, pro quo tamen ingentem laborem laudabilissime suscepit. In famosa illa Collatione de Protectione Dei ita Chæremonem Abbatem inducit loquentem collat. 13. c. 8. Adest inseparabiliter nobis semper divina protectio, tantaque est erga creaturam suam Creatoris pietas, ut non solum commitetur eam, sed etiam præcedat jugi providentia; quam expertus Propbeta Domino apertissime confitetur, dicens: Deus meus, misericordia ejus præveniet me. Hactenus quidem optime, quia & catholice: sed statim pessime: nam & erronee; qui (Deus) cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam confestim, atque confortat, & incitat ad salutem, incrementum tribuens ei, quam vel ipse plantavit, vel nostro conatu viderit emeruisse. Sicut autem hæ duæ lacinie ejusdem contextus se invicem dilacerant, ita pariter quæ mox sequuntur, non cohærent. Nihilominus fundamentum hic ponitur, systemati Cassianæo, de quo inferius §§phis 21. & 22. Item collat. 13. cap. 11. Hæc duo, id est, vel gratia Dei, vel liberum arbitrium sibi quidem invicem videntur adversa; sed utraque concordant, & utraque nos pariter debere suscipere, pietatis ratione colligimus, ne unum horum homini sul trabentes Ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur. Nam cum viderit nos Deus ad bonum velle deflectere, occurrit, dirigit, atque confortat. Ad vocem enim clamoris tui, statim ut audierit, respondebit tibi; &, in-
 voca me, inquit, in die tribulationis tuæ, & eruam te, & glorificabis me. Rursus collat. cit. cap. 13. Ita semper gratia Dei nostro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adjuvat, protegit, ac defendit, ut non nunquam etiam ab eo quosdam conatus bonæ voluntatis vel exigat, vel expectet; ne penitus dormienti, aut inertī otio dissoluto sua
 dona*

Arg.
VII.

Arg.
VII.

Arg.
IX.

dona conferre videatur, occasionesque quodammodo quærens, quibus humanæ segnitiei torpore discusso, non irrationabilis munificentia suæ largitas videatur, dum eam sub colore cuiusdam desiderii, ac laboris impartit, & nihilominus gratia Dei semper gratuita perseveret, dum exiguis quibusdam, parvisque conatibus tantam immortalitatis gloriam, tanta perennis beatitudinis dona, inæstimabili tribuit largitate. Hucusque Clarissimus Adversarius.

Refell.
&
Resp.

§. 13. At vero argumentum hoc una cum sua confirmatione hucusque productum, Cassiani immunitatem a Semi-pelagianismo ne quidem a longe petit, cum per textus adductos nullatenus probetur, aut probari possit, Cassianum docuisse, quod post invocationem humanam Dei gratia conferatur, ita ut illa ex viribus naturæ, & liberi arbitrii profecta præsupponatur ad istam; eoquod ab opposito a Cassiano oppositam huic errori doctrinam traditam fuisse, omnino palam sit, tum ex dictis in artic. 1. tum maxime etiam ex eo, quia Cassianus nunquam docuit, neque unquam admisit, aliquem posse pervenire ad gratiam sine *gratia simpliciter tali*, & consequenter nec unquam admisit, invocationem humanam præsupponi ad gratiam.

Namque Cassianus Collat. 13. Cap. 9. circa finem affirmat, dicens: *¶ quia etiam suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi, semper vero indigeat adjuvari; ergo Cassianus ex hypothesis, quod ipse ibi loquatur de homine adhuc prima gratia destituto, aperte innuit, & docet, hominem ejusmodi posse non nunquam aliquod opus bonum morale ordinis naturalis & virtutis imperfectæ facere, semper vero indigere adjuvari, ut patet consideranti textus verba; ergo & expresse docet, hominem, dum nonnunquam quoddam facit opus moraliter bonum ordinis naturalis, non modo ad operis peractionem, perfectionemque in ordine naturali indigere generali saltem concursu & adjutorio Dei, ut cooperante, sed etiam ad ejusdem*

eiusdem operis inchoationem, *ut prævio*; alias falso diceret, quod *semper* *indigeat adjuvari*; siquidem non indigeret adjuvari, quoad inchoationem, & initium talis operis. Jam igitur, ut ex textu mox citato patet, Cassianus docet, & affirmat, hominem ad opus bonum ordinis naturalis, atque virtutis imperfectæ, quod nonnunquam fieri posse asserit, efficiendum, non solum indigere generali concursu cooperante, sed etiam ad ejus operis inchoationem, & initium prævio; ergo hoc ipso multo magis dicendum, ipsum censere, atque docere hominem ad opus salutare ordinis supernaturalis efficiendum indigere gratia speciali, & supernaturali non solum cooperante, sed & præveniente. Siquidem ratio, quæcunque esse dicatur, quæ ipsum movit, & movet ad affirmandum, quod homo ad quodpiam opus bonum ordinis naturalis, quod forte nonnunquam facere potest, efficiendum indigeat generali Dei concursu, non solum cooperante, sed & prævio, multo magis pugnat pro opere ordinis supernaturalis, & virtutis perfectæ, præsertim cum non minus bonum opus supernaturale quam naturale subiaceat Deo, ut causæ efficienti; ergo dici non potest, Cassianum docuisse, quod post invocationem humanam Dei gratia conferatur, ita, ut illa ex viribus naturæ, & liberi arbitrii profecta præsupponatur ad istam.

Nec dicas, Cassianum, dum dicit, quod *suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi*, loqui de bono opere salutari, & proin ordinis supernaturalis, atque virtutis perfectæ, & consequenter ipsum ibi docere, hominem nonnunquam viribus naturæ bonum opus salutare, & perfectæ virtutis posse efficere.

Contra enim est, quod nulla ratio sufficiens adstrui possit, asserendi, Cassianum loqui de bono opere alterius ordinis, atque virtutis, quam cujus sunt ipsi motus, & actus de quibus loquitur. Atqui de motibus illis loquitur tanquam de motibus ordinis mere naturalis, progredientibus cum solo concursu generali, & qua tendentibus ad objectum, ex se, & fine suo honestum, ut patet consideranti, ex eo, quod Adversarii ejus intendunt etiam ex hoc evincere, quod docuerit, hominem solis viribus naturæ posse sal-

tem inchoare bonum, si non omnino perficere; ergo & de bono opere efficiendo loquitur tanquam de bono opere ordinis mere naturalis, atque virtutis imperfectæ. Siquidem motus huiusmodi, & actus ejusdem sunt, & esse debent ordinis, cujus est objectum, quod respiciunt, ut cuius pater, & præterea ad virtutem perfectam non præcise sufficit, illius opus ex proprio fine & objecto esse conforme rectæ rationi, sed insuper requiritur, opus illud ex intentione, & fine operantis actu, vel virtualiter efficaciter referri in debitum finem ultimum, tanquam appetitive super omnia dilectum. At vero Cassianum loqui de tali bono opere, nullatenus ostendi potest. Contra est 2do, quod idem eodem cap. adhuc inferius, & circa extremum præfati Cap. 9. asserat: *ut autem evidentius clareat, etiam per naturæ bonum, quod beneficio Creatoris indultum est, nonnunquam bonarum voluntatum prodire principia, quæ tamen nisi a Domino dirigantur, ad consummationem virtutum pervenire non poterunt, Apostolus testis est, dicens: velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Ergo principia bonarum voluntatum, quæ nonnunquam per bonum naturæ prodire asserit, censet, præcise esse principia virtutum imperfectarum non habentium rationem operum salutarium. Affirmat enim ea, nisi a Domino dirigantur, sicque Dei gratia præveniantur, ad consummationem virtutum pervenire, & consequenter *esse virtutum habentium rationem operum salutarium* obtinere non posse; ergo hoc ipso quoque, dum asserit, quod *suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi*, loquitur tantum de appetitibus virtutum imperfectarum. His igitur ita positis dici non potest, Cassianum statuisse, hominem sine gratia ad gratiam pervenire, sicque docuisse, post invocationem humanam Dei gratiam conferri, ita, ut illa ex viribus naturæ, & liberi arbitrii profecta præsupponatur ad istam, idque eum docuisse, nequidem, ut ex hic a nobis producta ratione patet, dici potest in hypothesis, quod Cassianus in mox citato a nobis textu loquatur de homine gratia fidei ac sanctificante adhuc destituto. Nam si supponatur loqui de homine jam constituto in gratia Dei sanctificante, prout re ipsa supponi debet, eo quod ipse in libris de instit. Cænob. *atque*

atque hisce in Collationibus, prout ex ipsis præfationibus patet, scribat pro viris Religiosis & hominibus jam in gratia constitutis, atque in gratia, & virtutibus proficientibus, atque ad perfectionem tendentibus, omnino patet ipsum asserendo: *suis interdum motibus hominem ad virtutum appetitus posse extendi*, præcise velle hujusmodi hominem semel in gratia, & charitate constitutum nonnunquam posse cum sola gratia generali, seu cum auxilio vi gratiæ & charitatis sibi connaturaliter ad actus supernaturales debito, quosdam hujusmodi actus exercere, quin opus habeat gratia, quæ sit specialis comparative ad principium operandi formale quo, prout & infra annotavimus §. 25. ad 6tum. Et proin hoc supposito omnino dici non potest, ipsum docuisse, hominem sine gratia ad gratiam pervenire, & sic post invocationem humanam Dei gratiam conferri, ita, ut illa ex viribus naturæ, & liberi arbitrii profecta præsupponatur ad istam. Argumento igitur hoc primo nihil contra Cassiani immunitatem a Semipelagianismo probatur, quod ut adhuc clarius pateat. Jam ad ipsos textus respondemus, & quidem quantum ad textus ex S. Prospero adductos attinet, respondemus primo generaliter, ex nullo eorum quidpiam probari, eo quod S. Prosper, ut supra ostendimus, errore facti deceptus dicta Cassiani ad mentem auctoris minime acceperit, nec secundum contextum, & nexum sententiarum consideraverit, sicque ex errore facti intulerit, Cassianum errores, quos ipse notat, tradidisse; verumtamen hoc etiam non obstante, ut eo manifestius ostendamus, Cassianum ab erroribus Semipelagianorum penitus & omnino immunem fuisse; jam ad singulos textus tum S. Prosperi in specie, tum ad singulos textus Cassiani respondebimus. Primo igitur ad primum seu textum unum S. Prosperi, desumptum ex lib. contra Collat. cap. 2. n. 4. respondemus distinguendo ipsum textum: asserente S. Prospero, *jam hic introducitur definitio, qua, attentis dictis, scopo, & mente Cassiani, docetur, multos pervenire ad gratiam pro gratia sine gratia*, quæ est, & dicitur gratia, *pro gratia*, conced. *introducitur definitio, qua attentis iis, quæ mox diximus, docetur, multos pervenire ad gratiam pro gratia sine gratia simpliciter tali*

negamus. Dein dissing. & alterum ejusdem textus membrum, nimirum *introducitur definitio, qua docetur, affectum petendi &c. - - habere quosdam de vigilantia liberæ voluntatis, ut adjunctæ auxilio divinæ gratiæ, conced. affectum petendi &c. habere quosdam sine Dei auxilio, neg. & simul etiam neg. Cassianum unquam docuisse, quemdam ad participationem gratiæ tendere invitum, aut ullum ad eam venire spiritu Dei non incitatum.* Ex hoc igitur textu S. Prosperi jam nihil contra Cassianum probatur; nam in hoc textu S. Prosper, Cassianum docuisse, multos pervenire ad gratiam sine gratia, & affectum petendi quosdam habere de vigilantia liberæ voluntatis, itidemque, eundem velle, quemdam ad participationem gratiæ tendere invitum, aut aliquem ad eam venire Spiritu Dei non incitatum, unice infert ex eo, quia Cassianus cap. 9. mox ad initium asserit: *unde non facile humana ratione discernitur, quemadmodum Dominus petentibus tribuat &c. - - & rursus inveniatur a non quærentibus se &c. &c.* quod Cassiani assertum referri potest vel ad prædestinationem, vel ad modum concordandi gratiam & libertatem. Jam vero loquendo de prædestinatione, Cassianus eo in textu solum vult, *humana ratione aliquomodo opus prædestinationis explicando, non facile discerni, quemadmodum Dominus petentibus tribuat, & hoc est verum.* Esto enim, quod aliquis opus illud similitudine a fœgulo, vas unum efformante, aliud confringente, desumpta, aut alia verisimili ratione adumbrare nitatur: nunquam tamen sufficienter ad captum intellectus explicabit: non autem Cassianus ibi vult, *humana ratione hominum unius præ alio prædestinationem naturali ratione demonstrando, aut ostendendo, non facile discerni, quemadmodum Dominus petentibus tribuat &c.* hac enim ratione non solum non facile, sed nullo modo humana ratione discerni posse sentit, & docet Cassianus, dum Collat. 13. c. 17. post ea verba; *o altitudo divitiarum,* subjungit: *Hujus ergo scientiæ admirationem, quam ille talis, ac tantus gentium magister expavit, evacuare conabitur, quisquis crediderit illius inæstimabilis abyssi profunditatem humana ratione se posse metiri.* Nam qui ad plenum dispensationes Dei, quibus salutem in hominibus operatur, vel mente concipere, vel differere se posse confidit, procul dubio impugnans apostolicæ sententiæ veritatem, scrutabilia esse Dei judicia - - - profana pronuntiabit audacia. Jam autem ab

op.

opposito eum Cassiani textum referendo, ad rationem concordandi gratiam cum libertate, idem per illud suum assertum solum vult, modum, quo flet libera hominis cooperatio cum praeventionē gratiæ, non esse explicatu facilem, etsi reipsa concordent. Et vero reipsa Cassianus, ut jam alibi notavimus, postquam circa finem cap. 8. asseruerat, *Deum non solum sancta desideria inspirare, sed etiam occasiones præstare*, mox ad initium cap. 9. & fere per totum caput nititur demonstrare & gratiæ necessitatem vel ad ipsum etiam fidei initium, dum dicit, & docet, *Dominum inveniri a non quærentibus & ipsam voluntatem a Domino præparari &c.* & liberam humanæ voluntatis cum gratia cooperationem, dum ait, *Dominum petentibus tribuere*: modum autem, quo stat libera cooperatio cum praeventionē gratiæ non facile humana ratione discerni. Ipsum enim ibidem demonstrare, & gratiæ prævenientis necessitatem, & liberam voluntatis cooperationem, manifestum est, quia aperte docet, quod nisi dicamus, nos gratia Dei præveniri, non poterit explicari, quid velit illud Scripturæ: *non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*, quod si vero non simul admittamus, nos libere gratiæ Dei assentiri, itidem non posse dici, quid velit Scriptura dum dicit: *si volueritis, & audieritis me, quæ bona sunt terræ manducabitis*, sicque ut ostendat nos gratia Dei præveniri, nosque eidem libere consentire, inferius concludit, & subdit, , dicens: *cui autem facile pateat - - - quid sit, quod ad nos dicitur, illuminate vobis lumen scientiæ - & quid sit, quod de Deo dicitur: quia docet hominem scientiam - - nisi quod in his omnibus & gratia Dei, & libertas nostri declaretur arbitrii; ergo &c.* Nec obest, quod subdat: *& quia etiam suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi, & itidem; per naturæ bonum, quod beneficio Creatoris indultum est, nonnunquam bonarum voluntatum prodire principia.* Contra est enim, quod hæc fieri non velit, nisi dependenter a concursu generali tum prævio, tum simultaneo; siquidem mox ibi subjicit, quod homo *semper* & consequenter etiam in illis motibus & quoad eorum initium indigeat adjuvari, & ipsa etiam ea principia a Domino debeant dirigi, ut ad consummationem virtutum pervenire, & consequenter rationem virtutum quoad officium & finem talium, seu etiam operis salutaris obtinere possint; ergo &c. Ex citato itaque textu

Cassiani S. Prosper plane non bene intulit, neque cum S. Prospero inferri potest, Cassianum voluisse, quemquam sine gratia ad gratiam pervenire, & quosdam habere affectum petendi de vigilantia liberæ voluntatis secluso Dei auxilio, aut etiam quemdam ad participationem gratiæ unquam tendere invitum, vel ullum ad eam venire spiritu Dei non incitatum. Hanc igitur ipsam ob rationem, & causam ad 2dum respondemus *neg.* Cassianum unquam suam deferuisse professionem, aut ab eo non adscribi gratiæ, quod S. Prosper dicit, eum in petentibus &c. mirari, vel etiam Cassianum dubitare, bonos conatus esse Dei dona, &c. aut eum ex qualitate operis non intelligere subministrationem incitantis. Enimvero Cassianus, sicut cap. 3. docet, *non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat*: sic idem affirmat circa finem cap. 8. dum dicit: *Deus non solum sancta desideria benignus inspirat, sed etiam occasiones præstruit, & uti mox dictum in præcedenti responso cap. 9. palam probat necessitatem gratiæ prævenientis, sicut & cap. 12. juxta alibi dicta, & dicenda, & cap. 13. item cap. 14. de Abrahamo expressis verbis asserit: non illam fidem, quam ei Dominus inspirabat, sed illam, quam vocatus semel, & illuminatus a Domino, per arbitrii libertatem poterat exhibere, & cap. 16. expressis verbis negat, gratiam secundum merita dari, & demum cap. 18. affirmat, ab omnibus catholicis Patribus definiri - - divini muneris esse; primum, ut unusquisque accendatur ad desiderandum omne, quod bonum est, &c.* ergo Cassianus in tota hac Collocatione unam, eandemque de necessitate gratia ad ipsum initium fidei, & bonæ voluntatis tradit doctrinam catholicam; ergo professionem suam non deferit, sed & vere etiam adscribit gratiæ, quod S. Prosper eum dicit in petentibus mirari, neque dubitat, pios conatus Dei esse dona &c. &c. Jam ad 3tium similiter *neg.* Cassianum convinci, quod dicat, gratiam secundum merita dari: aut eum affirmare, aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequantur, vel juxta ipsum ullius meriti haberi petentis fidem, quærentis pietatem &c. gratia non formatas, aut ab eo dici, omnes ejusmodi sine gratia & accipere, & invenire. *Neg.* & itidem ulterius, Cassianum velle, meritis

ante

Ad
III.

ante gratiam existentibus locum facere &c. prout ei loco citato imputat S. Prosper, errore facti deceptus. Nam qui continuo, & ubique docet, initia bonæ voluntatis, & fidei, itemque bona desideria, a Deo inspirari, qui negat expressis verbis, gratiam secundum merita dari, & adstruit necessitatem gratiæ prævenientis, asseritque, definiri a Patribus catholicis, quod sit divini muneris, ut unusquisque accendatur ad desiderandum, quod bonum est &c. qui insuper asserit, hominem suis interdum motibus ad virtutum appetitus posse extendi; semper vero eum indigere adjuvari, & ipsa bonarum voluntatum principia a Domino debere dirigi, ut ad consumationem virtutum pervenire possint, qui demum affirmat, ut alia prætermittamus, ne homines crederent NB. NB. se ad opus salutis non egere ab Apostolo prioribus a se dictis subjungi: Deus enim est, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate, plane admittere non potest, multo minus convinci, quod dicat, gratiam secundum merita dari, aut affirmare, aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequantur &c. &c. ut patet vel parum consideranti, cum initia bonarum voluntatum, desideriorum inspirari & esse ex gratia &c. & ab opposito aliquid boni operis præcedere ex hominibus sint incompatibilia, & impossibilia; atqui Cassianus expresse negat gratiam secundum merita dari; affirmat autem ipsa initia bonæ voluntatis inspirari &c. ut patet ex locis cit. in responsione 1ma, & 2da, & itidem cap. 12. clare affirmat, homines quidem ad bonum liberum habere arbitrium, sed in ordine ad opus salutis semper, & consequenter tam ad initium, quam ad prosecutionem operis indigere gratia Dei, dum dicit: manet in homine semper liberum arbitrium, quod gratiam Dei possit vel negligere, vel amare - - sed ne crederent se NB. ad opus salutis divino auxilio non egere, subjungit, Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate; ergo quæ in citato textu S. Prosper Cassiano imputat, eidem reipsa imputari non possunt; ergo dicendum est, ea Cassiano a S. Prospero, non nisi ut errore facti decepto, imputari. Ad 4tum itidem neg. a Cassiano laudabiles motus, appetitusque virtutum remota gratia Dei nudæ libertati adscribi arbitrii, ut boni, salubresque conatus nequeant quidem proficere, nisi Deus adjuvet; possint tamen, etiamsi non a Deo inspirentur, incipere. Ex quo

Ad
IV.

quo enim S. Prosper Cassianum ita, ut ipse citato hoc suo in textu refert, sentire, infert, est, quod Cassianus Cap. 9. asserat, atque concludat, dicens: *nisi quod in his omnibus & gratia Dei, & libertas nostri declaretur arbitrii, & quia etiam suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi, semper vero a Domino indigeat adjuvari; atqui ex hoc inferri non possunt, quæ S. Prosper contra Cassianum infert cit. in textu.* Nam Cassianus in eo cap. 9. præmittit: *Cui autem facile pateat, quomodo salutis summa nostro tribuatur arbitrio, de quo dicitur, si volueritis, & audieritis me, quæ bona sunt terræ, manducabitis, & quomodo non volentis, neque currentis, sed misipientis sit Dei.* Dein subjungit, *quid sit, quod ad nos dicitur, illuminate vobis lumen scientiæ, & quid sit, quod de Deo dicitur, qui docet hominem scientiam - - nisi quod in his omnibus & gratia Dei, & libertas nostri declaretur arbitrii &c.;* ergo Cassianus ibidem solum vult, per præmissa declarari, quod nisi dicamus, nos Dei gratia præveniri, nosque eidem libere consentire, citati ab eo textus S. Scripturæ haud possint exponi, & itidem libertatem per gratiam non tolli, sed stare cum gratia præveniente seu prædeterminante, & hominem suis etiam interdum motibus ad appetitus virtutum, quoad officium præcise talium non item ad appetitus virtutum quoad officium & finem simul talium, nisi ut præventum gratia, & gratiæ cooperando posse extendi; ergo Cassianus ibi laudabiles motus virtutum non adscribit nudæ libertati remota Dei gratia, nec vult, bonos conatus posse saltem, si a Deo non inspirentur, incipere. Et vero si Cassianus vellet, bonos conatus, etiam si a Deo non inspirentur, posse incipere; ipse ibidem nullatenus dicere potuisset, hominem NB. *semper indigere adjuvari*, quia, si boni conatus, etiam si a Deo non inspirentur, possent incipere, tum homo saltem non indigeret adjuvari quoad incipiendum, & sic non *semper* indigeret adjuvari. Ad istum neg. similiter, ex doctrina Cassiani meritum libero assignari arbitrio, quo præveniatur gratia, quæ ei famuletur reddens debitum, non conferens donum &c. enimvero S. Prosper Cassiano imputat, quod meritum libero assignet arbitrio, quo gratia præveniatur, quia Cassianus cap. 11. ita habet, & loquitur: *Nam cum viderit nos Deus ad bonum velle deflectere, & occurrit, dirigit, atque confortat. Ad vocem enim clamoris tui, statim ut audierit, respondebit tibi,*

Ad
V.LA
.VI

tibi, & *invocame*, inquit, *in die tribulationis tuæ*, & *eripiam te*, & *glorificabis me*; atqui ex his inferri non potest, a Cassiano meritum libero assignari arbitrio, quo gratia præveniatur. Cassianus enim ibi solum vult, quod, *cum viderit Deus nos*, sua gratia jam præventos, & adjutos per liberam voluntatis cum gratia cooperationem velle ad bonum deflectere; ipse occurrat ulterioribus gratiis, dirigat, atque confortet, ut patet ex eo, quia ibidem immediate præmittit ista, dicens: *hæc duo*, id est, *vel gratia Dei*, *vel liberum arbitrium* sibi quidem videntur adversa, sed utraque concordant, & utraque nos pariter debere suscipere, pietatis ratione colligimus, ne unum horum homini subtrahentes, Ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur, & consequenter, ut jam alibi notavimus, Cassianus vult, & liberum arbitrium, & gratiam debere suscipi juxta mentem, & doctrinam Ecclesiæ, quæ vult, & docet, gratiam respectu arbitrii esse quidem prævenientem: attamen per eam liberum arbitrium minime extinguere, sed voluntatem humanam gratiæ libere consentire; ergo cum Cassianus id cum Ecclesia admittere non posset, nisi per illa supra citata verba præcise velit, quod, *cum viderit Deus nos* sua gratia præventos, & adjutos per liberam cum gratia cooperationem ad bonum velle deflectere, ipse occurrat, ut patet vel parum consideranti, omnino dicendum est, Cassianum per ea verba id velle, & consequenter nullatenus dici potest, a Cassiano meritum assignari libero arbitrio, quo gratia præveniatur. At vero his ita positis satis, superque liquet, ex hisce textibus S. Prosperi contra Cassiani immunitatem a Semipelagianismo nihil probari, & S. Prosperum non nisi errore facti deceptum, Cassiano eos errores imputasse. Jam igitur superest, ut & ad textus ex Cassiano desumptos respondeamus. Quod ut præstemus: Ad sextum seu ad Cassiani unum textum, quem plane immerito Clar. Adversarius dicit plurimum errorum feracem, respondemus *dist.* Cassianus loco cit. asserit: *Nec hoc dico, ut humanæ voluntatis cum gratia cooperationis necessitatem negando humanos conatus evacuans ab industria cooperationis - - - quemquam revocare contendam*, conc. asserit: *Nec hoc dico, ut negando voluntati vires se sola sine gratia incipiendi bonum humanos conatus evacuans ab industria - - - quempiam revocare contendam*, neg. Enimvero

N

Cas-

Ad
VI.

Cassianus cit. lib. 12. ut adstruat necessitatem gratiæ prævenientis ad ipsum fidei initium, præcipue cap. 9. asserit: itaque hunc nequissimi spiritus laqueum taliter poterimus evadere, si in singulis, quibus senserimus nos virtutibus profecisse, illud Apostolicum dixerimus: non ego, sed gratia Dei mecum, & gratia Dei sum id, quod sum, & Deum esse, qui operatur in nobis, & velle, & perficere pro bona voluntate, dicente ipso Auctore salutis nostræ; qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere, & nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui ædificant eam; nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam, & vanum est vobis ante lucem surgere, quia non est volentis, neque currentis, sed miserationis Dei. Dein monstrata in subsequentibus cap. necessitate ipsius etiam gratiæ adjuvantis ad operis prosecutionem, & ad proficiendum, tandem ne videretur per præcedentia negare, necessariam hominis cum gratia cooperationem cit. cap. 14. subdit: Nec hoc dico, ut humanos conatus evacuans ab industria, & laboris intentione quempiam revocare contendam, ergo cit. textu solum vult, se, quod eousque præmisit, non dicere, ut excludat hominis cum gratia cooperationem, & ut ea exclusa quempiam ab industria cooperandi revocare contendat, & consequenter per eum textum solum vult per gratiam prævenientem efficacem quam prius adstruxerat, voluntati nullam inferri vim, nec tolli libertatem, quæ omnia omnino consentanea sunt Tridentino, quod Sess. 6. de justif. postquam pro adstruenda necessitate gratiæ prævenientis anathemate percussit negantes, eam requiri ad credendum &c. Can. 3. dicens: Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur; anathema sit; Can. 4. damnat asserentes, per eam gratiam tolli arbitrii libertatem, dicens: Siquis dixerit, liberum hominis arbitrium a Deo motum, & excitatum nihil cooperari, assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat, ac præparet, neque posse dissentire, si velit, sed veluti inaniter quoddam nihil omnino agere, mereque passive se habere, anathema sit. Textus ergo ille Cassiani nullius ferax erroris est. Præsertim, cum & in cæteris ejusdem textus a Cl. AAo. notatis non velit, nisi perfectionem sine his (conatibus) ut coo-

perantibus omnino capi non posse, & cooperando laborantibus tantum ac defudantibus misericordiam Dei, gratiamque conferri, nec non & volentibus, & currentibus cooperando impartiri: item ex persona Dei cantari: posui adjutorium in potente per gratiam &c. Dein seclusa Dei ordinatione petitionem - - nostram non esse condignam, & consequenter nisi Dei misericordia id, quod petimus, dederit &c. eamque præsto esse, occasione sibi tantummodo a nobis, gratia adjutis, bonæ voluntatis oblata, eumque amplius, quam nos perfectionem, salutemque nostram nobis gratiæ Dei cooperantibus conferendam desiderare & expectare, demum in tantum David proventum sui operis, ac laboris propria tantum industria, secluso speciali perseverandi Dei dono, novisse non posse obtineri, ut a Domino promereri specialem ad perseverandum directionem suorum operum deposceret. Et vero cit. hoc in textu Cassianum ita sentire, & præcise velle mox dicta, non solum patet ex ipsa, quam mox in hac ipsa responsione adduximus, ratione: sed vel maxime evincitur etiam in primis ex eo, quia Cassianus libros de Cænob. institut. scripsit, & inscripsit Castori, volenti ædificare monasterium, & Domino consecrare vasa non auro conflata, sed NB. animabus sanctis, quæ innocentiae, justitiæ, & castitatis integritate fulgentes regem Christum in semetipsis circumferant, & referens in iis instituta Patrum Ægyptiorum, agit in iisdem de morum correctione, & consummatione vitæ perfectæ, ut constat ex ejusdem præfatione; ergo sicut in aliis, sic & in cit. loc. Cassianus non loquitur de hominibus a statu infidelitatis, aut peccati conversis ad primam gratiam, sed loquitur de hominibus in gratia jam constitutis, & anhelantibus consequi perfectionem religiosam; ergo cit. loc. solum loquitur de Collatione gratiæ pro gratia, seu de collatione augmenti, & de nostra cum gratia cooperatione ad consecutionem augmenti gratiæ, & specialium auxiliorum necessaria; ergo &c. Deinde in eo ipso textu expresse asserit: dicimus conatus humanos apprehendere eam, seu inchoare (nam & apprehensionem distinguens in hoc textu a consummatione habet, & sumit pro inchoatione) nimirum perfectionem, per seipsos sine adjutorio Dei non posse; ergo vult, & palam decernit, ad ipsos conatus prærequiri præviam Dei gratiam. Alias enim falsum foret, eos conatus per seipsos sine adjutorio Dei perfectio-

nem apprehendere seu inchoare non posse; ergo dum dicit, se ex sententia Patrum definire, *perfectionem sine his capi non posse*, & itidem, *desudantibus tantum*, ac *laborantibus gratiam conferri*, solum vult, perfectionem sine his ut cooperantibus capi non posse, & itidem cooperando desudantibus, ac laborantibus gratiam conferri; ergo & ex hac parte textus ab errore innoxius est. Et simul evertitur fundamentum Gazæi, propter quod hic Cassianum de Semipelagianismo insinuat, ut quod prorsus nullius esse valoris ex his ostenditur, quia Cassianus non solam perfectionem seu consummationem operis, sed etiam conatus, seu initium a gratia dependere pronuntiat, & consequenter transmissio etiam, quod in cit. textu Cassianus distinguat perfectionem ab inchoatione operis, nil adhuc dum exinde probatur, nisi probetur, quod Cassianus initium, seu inchoationem tribuat viribus naturæ seclusa gratia; id autem Gazæus non probat, & ne quidem probare potest, ut patet ex dictis, & magis adhuc constabit ex dicendis. Quidquod cit. cap. 11. de Davide expresse ait: *vel si reminiscamur David Regis duo tam gravia, tamque immania crimina uno pœnitundinis sermone deleta, nec hic videbimus ad indulgentiam tanti criminis obtinendam laboris æquiparasse merita, sed Dei gratiam superabundasse*; & in ipso citato libri 12. textu asserit, eundem Davidem orasse: *opera manuum nostrarum dirige super nos - - & rursus, confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis*; ergo hoc ipso Cassianus sentit, & docet, ipsa opera, quorum directionem David a Domino petebat, ipsumque opus, & laborem, cujus proventum volebat, nec non & ipsam industriam: qua David proventum sui operis obtinere nitebatur, gratia Dei jam fuisse proventa; alias enim priori in loco affirmare non potuisset, *non laboris æquiparasse merita, sed Dei gratiam superabundasse*: neque etiam in altero posset Deus dici quid in nobis operatus fuisse, nisi dicatur, quod nos, & consequenter opus, laborem, & industriam nostram sua gratia prævenerit, neque ipse etiam Cassianus asserere posset, Davidem rogasse, *ut Deus confirmet, quod operatus est*: nisi hoc ipso dicat, Davidem, ejusque opus, industriam, & laborem Dei gratia fuisse præventos; ergo dum in textu cap. 14. lib. 12. dicit, *in tantum B. David proventum sui operis, & laboris propria tantum industria novisse*

novisse obtineri non posse &c. solum vult, eum novisse, pro ventum sui laboris propria tantum industria, etsi Dei dono adjuta, secluso tam speciali perseverandi Dei dono non posse obtineri, ideoque eum a Domino petiisse, specialem ad perseverandum directionem; ergo Cassianus in hoc textu non solum sentit, nos quoad ipsum initium bonæ voluntatis Dei gratia præveniri: sed insuper agnoscit & docet, ad perseverandum requiri speciale Dei donum, ipsamque perseverantiam esse donum Dei singulare, & gratiam, quod negant Semipelagiani. Patet autem ex his ipsis, ipsum, dum dicit petentibus &c. tribui, semper intelligere, petentibus gratia Dei adjutis. Denique cap. 9. &c. lib. 12. de Cænob. instit. clare adstruit, necessitatem gratiæ prævenientis ad ipsum initium bonæ voluntatis, ut vidimus circa initium hujus responsionis: idem præstat in capitibus, quæ ad 14tum consequuntur, præsertim cap. 16. dum ait: *Non solum namque ipsam perfectionem oportet credere nostra industria nos, vel labore possidere non posse; sed ne hæc ipsa quidem, quæ illius exercemus obtentu labores, conatusque, ac studia sine divinæ protectionis auxilio, inspirationisque ejus, & castigationis, atque exhortationis gratia posse perficere, & dein cap. 17. dum dixit: Postremo instruit auctor salutis nostræ, quid nos oporteat in singulis quibusque, quæ gerimus, non modo sentire, sed etiam confiteri, Non possum ego, inquit, a me ipso facere quicquam, Pater autem in me manens, ipse facit opera. Ille ex persona hominis assumpti dicit, nihil a semetipso posse se facere, & nos cinis, & pulvis arbitramur nos adjutorio Dei non egere? discamus itaque & nos per singula nostram infirmitatem, & illius adjutoria &c.* ergo dici non potest, eum in solo cap. 14. inter mox citata quasi medio, fere sui ipsius, & dictorum suorum penitus oblitum non agnovisse illam gratiæ prævenientis necessitatem. Hæc pro primo textu sufficiant. Cæterum Alardus Gazæus nullius est auctoritatis. Inprimis enim ejusmodi notat ex præjudicio, quod omnia se habeant, ut scribit S. Prosper, ut satis claret ex ejus præfatione; dein affectum suum malignum in Cassianum satis prodit oblata occasione quavis. Mirum igitur non est, si prætermisissis iis, quæ ex dictis in hunc textum, debuisset attendere, dicta Cassiani, sicuti & in hunc locum facit, in alienum, & pravum detorqueat sensum sine sufficienti. aut nullo prorsus fundamento, & rei veritate nulla-

Ad
VII.

tenus in utramque partem expensa, prout infra passim videbimus. Verum Gazæus jam nihil ad rem. Jam igitur ad septimum seu ad 2dum textum Cassiani respondemus *dist.* Cassianus Collat. 13. c. 8. asserit: *qui, nimirum Deus, cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis, Dei gratia præventæ, & adjunctæ, inspexerit, uberiori gratia illuminat eam confestim, atque confortat - - incrementum tribuens ei, quam vel ipse plantavit, vel nostro conatu Dei gratia prævento & adjuto, viderit emeruisse, conced.* asserit: *qui cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis ex viribus naturæ seclusa gratia profectæ illuminat eam confestim &c. neg.* Enimvero hunc esse sensum obvium citati textus, primo ex ipsis verbis patet. Asserit siquidem Cassianus eo in loco, bonam voluntatem, cujus ortum inspexerit Deus, ab eodem Domino confestim illuminari, atque confortari, eidemque incrementum tribui; ergo hoc ipso supponit, eam voluntatem a Deo datam, & gratia Dei præventam. Namque in tantum dicit Cassianus, eam voluntatem a Deo confortari, eique incrementum tribui, in quantum supponit ipsam illam voluntatem a Deo jam præventam, cum ibidem immediate expressis verbis subjungat, & dicat: *quam vel ipse plantavit, vel nostro conatu viderit emeruisse*, ex quo palam patet, Cassianum reipsa hic velle, ipsius bonæ voluntatis ortum esse, cujus principia jam sunt a Deo inspirata, & plantata; ac per nostræ voluntatis cum gratia cooperationem emerferunt. Et proin bonam voluntatem, quam Deus plantavit, voluntati, quæ nostro emerfit conatu, ab eo non ex hoc opponi, quod sit illa ex gratia: hæc ex viribus naturæ, ut clare ostendemus infra, ad hunc textum respondentes. Deinde credendum utique non est, auctorem quempiam voluisse unquam aliud asserere, & aliud in suis pro sui asserti probatione mox subjunctis rationibus probare. Hujusmodi enim factum maxime repugnat viro, vel parum etiam prudenti. Atqui rationes, quas citato mox textui subjungit Cassianus, omnino probant, & ipsam bonam voluntatem a Deo inspiratam, adeoque vel ipsum boni operis esse a gratia Dei intrinseca, & itidem Deum ad voluntatis cum gratia cooperationem eidem majus augmentum gratiæ conferre. Pro probatione enim sui asserti subjungit: *Namque antequam clament, inquit, ego exaudiam* (quo plane ostenditur, & pro-

probatur gratia præveniens omne initium boni operis) *ad hoc loquentibus eis ego audiam, & iterum ad vocem clamoris tui statim ut audierit, respondebit tibi* (quo omnino probatur, ad voluntatis cum gratia cooperationem a Deo conferri gratiæ augmentum) Verum quid multis? ipse Cassianus manifeste se explicat, dum subdit, & hoc cap. 9. his verbis claudit, dicens: *Et non solum sancta desideria benignus inspirat, sed etiam occasiones præstruit vitæ, & opportunitatem boni effectus, ac salutaris viæ directionem demonstrat errantibus*; ergo manifesto declarat, a Deo & initium fidei, bonæ voluntatis, ac boni operis inspirari, sicque per gratiam præveniri, & ad voluntatis cum gratia cooperationem augmentum gratiæ conferri; ergo dum dicit: *qui cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inspexerit &c.* juxta Cassianum principia hujus voluntatis jam sunt inspirata a Deo; unde textus citati posteriora prioribus minime repugnant, nec dici potest, hic poni aliquod fundamentum alicujus systematis Cassianæ. Hæc interim ad 2dum Cassiani textum; plura enim desuper adhuc inferius. Sed priusquam ad alia refellenda convertamur, haud inepte nos facturos esse existimamus, si paucis perstringamus, quæ in citatum textum asserit Alardus Gazæus; nimirum inprimis asserit: *Hic est lapis offensionis, & petra scandali, primus, inquam, & præcipuus lapsus, & error Cassiani, quo tum ipse, tum alii presbyteri Massilienses ab ipso, ut creditur, imbuti doctrinam D. Augustini - - reprehendere aggressi sunt*: nullum autem hujus sui asserti producit fundamentum, quo ostenderet, Cassianum citata proferendo errasse, ac in citato textu præcipuum Cassiani errorem contineri; recte itaque is non affirmat, in citato textu præcipuum esse Cassiani errorem. Et vero ipse S. Prosper lib. contra Collat. cap. 2. n. 3. in hunc textum expressis verbis affirmat: *Et hic potest adhuc dicere, illius se ortum bonæ voluntatis significasse, cujus a Deo sint plantata, vel inspirata principia: quia ab illuminatis jam cordibus possint salubres prodire conatus, qui ideo ipsius hominis proprii esse dicantur, quia jam bonorum conatum acceperit facultatem, eorumque semina ad suum referantur auctorem*; ergo Gazæus conformiter ad veritatem dicere non potest, in eo textu præcipuum contineri Cassiani errorem, cum hujus sui asserti nullum habeat fundamentum. Neque enim ex eo, quod S. Augustinus di-

spu.

**Ad
VIII.**

sputaverit contra Semipelagianorum errores, sequitur, etiam Cassianum docuisse Semipelagianorum errores, ut quisque videt. Dein quantum ad inscriptionem hujus Collat. 13tiæ idem Gazæus magnopere fallitur: non enim ideo, ut ipse putat, hæc collatio non simpliciter a Cassiano inscribitur de gratia Dei, sed de *protectione Dei*, quia Cassianus sentiebat, gratiam Dei non esse simpliciter necessariam ad excitandum, & inchoandum in nobis bonum propositum, sed ad conservandum, protegendum &c. non enim ideo, ut jam diximus, hæc collatio a Cassiano inscribitur de *Protectione Dei*: sed ideo sic inscribitur, quia Cassianus agit ibidem, sicut alibi, non de his, qui a statu infidelitatis, aut gravis peccati convertuntur ad primam gratiam, sed de proficientibus, qui gratia Dei jamjam instructi nituntur consequi ipsam perfectionem, ut ostendimus art. 1. §. 9. sicque ostendere nititur, quomodo Deus proficientes in via virtutis, & perfectionis tueatur, ac protegat, & consequenter ad ipsius scopum, & finem, minime sit loqui de prima gratia, seu de gratia simpliciter tali. Ad octavum, seu ad textum 3tium quantum attinet, non solum non obest, sed & ab opposito Cassianum recte, & catholice sensisse ex eo probatur. Nam ut prætermittamus, quæ desuper jam commemoravimus, Cassianus inprimis hic asserit: *Hæc duo, id est, vel gratia Dei, vel liberum arbitrium sibi quidem videntur adversa, sed utraque concordant, & utraque nos pariter debere suscipere, pietatis ratione colligimus: ne NB. NB. unum horum homini subtrahentes, ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur*; ergo juxta verba prout jacent, rejecto ex una parte errore Pelagianorum, & Semipelagianorum, quorum illi non modo initium, sed & perfectionem boni operis: isti vero initium saltem ex viribus naturæ, seu liberi arbitrii seclusa gratia esse contendebant, & ex parte altera reprobato errore Manichæorum & Prædestinatianorum, qui negantes in homine liberum arbitrium, volebant initium bonæ voluntatis esse ex sola gratia, secluso libero consensu, & cooperatione voluntatis cum gratia, Cassianus docet, & vult, medium inter hujusmodi errores ad mentem Ecclesiæ catholicæ esse sequendum, atque dicendum, initium bonæ voluntatis esse ex gratia, non quidem necessitante, sed præveniente & adjuvante liberum arbitrium tanquam ex causa prin-

principali, & ex libero arbitrio gratiæ consentiente, & cooperante. Porro omnino & alibi Cassianus manifesto ex una parte rejicit errorem non solum Pelagianorum, sed & Semipelagianorum, dum cap. 16. Collat. 13. expresse negat, gratiam secundum merita dari, in quo præcipuus consistebat Semipelagianorum error, & ex parte altera errorem Manichæorum, & prædestinatianorum, dum, postquam cap. 10. hujus 13. Collat. ostendit, arbitrium de se esse infirmum; firmum autem ut gratia præventum, & adjutum. cap. 12. nititur præcipue tria demonstrare, atque probare, & quidem imprimis hominem ab initio creationis suæ libero gaudere arbitrio, dum mox ab initio cap. 12. ait: *Nec enim talem Deus hominem fecisse credendus est, qui nec velit unquam, nec possit bonum. Alioquin nec liberum ei permisit arbitrium, si ei tantum, malum ut velit, & possit, bonum vero a semetipso nec velle, nec posse concessit.* Dein in homine post Protoparentum lapsum, & prævaricationem liberum remansisse arbitrium, dum docet, post primi hominis prævaricationem, in eodem remansisse scientiam boni, & mali, & consequenter judicium indifferens, quo necessario infertur, liberum arbitrium, quando eodem cap. asserit: *Concepit ergo Adam post prævaricationem, quam non habuerat, scientiam mali, boni vero, quam acceperat, scientiam, non amisit &c.* quo aperte ostendit, per prævaricationem primi hominis indifferentiam intellectus ad bonum cognoscendum, & liberum hominis arbitrium ad bonum operandum non esse penitus extinctum: demum tertio monstrare nititur, hominem per gratiam ad bonum nullatenus necessitari, dum eodem cap. quoque asserit: *Et idcirco manet in homine semper liberum arbitrium, quod gratiam Dei possit vel negligere, vel amare &c.* Sed hæc variis in locis omnino manifesto ostendimus. Porro dici non potest, nec debet, Cassianum hoc cap. præcipue impetere catholicos, a quibus, quia negant initium quoddam boni operis esse ex nobis, liberum arbitrium everti ostendere conatur. Contra enim est primo, quod, postquam asseruit, hominem ab initio creationis suæ fuisse liberum, nec post prævaricationem in homine arbitrium fuisse extinctum, neque hominem per gratiam necessitari ad bonum, ipse Cassianus de hominibus indefinite, sicque universaliter loquendo affirmat, eos quidem esse liberos: at hoc non ob-

O

stante,

stante, eos indigere gratia præveniente & adjuvante. Namque idcirco, inquit, manet in homine semper liberum arbitrium, quod gratiam Dei possit vel negligere, vel amare. Non enim præcepisset Apostolus, dicens: cum metu, & tremore vestram salutem operamini, nisi scisset, eam vel excoli a nobis posse, vel negligi NB. sed ne crederent se ad opus salutis divino auxilio non egere, subjungit, Deus est enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate &c. ergo ipse Cassianus reipsa hic statuit dogma vere catholicum; ergo dici non potest, eum hic impetere catholicos. Siquidem frivole, & contra omnem rationem vel parum sanam impeteret eos, quorum dogma ipse statuit, quæ plane de Cassiano admitti non possunt. Cæterum si Cassianus præter gratiam adjuvantem non etiam adstrueret gratiam vel ipsum initium fidei, & boni operis prævenientem, non posset cum, & ex Apostolo affirmare, Deum in nobis operari NB. velle, & perficere; ergo cum id affirmet, reipsa præter gratiam adjuvantem adstruit dictam gratiam prævenientem, & consequenter dogma catholicum; ergo dici non potest hic impetere catholicos. Deinde ipsum hoc cap. agere contra Catholicos, dici non potest, nisi ex eo, quod supponatur fuisse de numero Semipelagianorum, qui insimulabant S. Augustinum sua doctrina evertere liberum arbitrium: atqui Cassianum fuisse Semipelagianum dici nec potest, nec debet, nisi probetur, quod tamen probari non potest; ergo nec dici potest, eum hoc capite impetiisse catholicos; ergo dicendum, eum reipsa hic agere tum contra Manichæos, qui asserentes in homine duas esse animas, bonam, & malam, volebant hominem sine libertate creari, & nasci: tum contra Prædestinianos, qui volebant in homine liberum arbitrium per peccatum originale esse extinctum, cum alias nullus finis, quem tamen quisque Scriptor sibi in scribendo præfigit, assignari queat, cur Cassianus tam distincte hoc in capite doceat, hominem cum libertate creatum, per peccatum illius arbitrium non esse extinctum, nec per gratiam hominem ad bonum necessitari. At dices, nullos tum extitisse Prædestinianos, adeoque dicendum, quod Cassianus hoc capite non contra eos, sed contra Catholicos agat, arguens eos, quasi sua doctrina liberum everterent arbitrium.

Sed

Sed contra est; juxta immediate dicta Cassianus cap. 12. nullatenus agere potest, nec agit contra Catholicos; ergo præcise agit tum contra Manichæos, tum contra Prædestinatianos quibus error de non collato vel certo de sublato per peccatum originale arbitrio proprius est; ergo cum dici non possit, eum sibi finxisse hostem, qui nunquam fuit: plane dicendum, & hujusmodi hæreticos tum extitisse; alias enim reipsa Cassianus hostem, qui nunquam fuit, sibi finxisse, dici deberet, si Prædestinatiani non extitissent. Non enim solum contendit, hominem cum libertate natum, quod negabant Manichæi, sed insuper hominis liberum arbitrium per originale peccatum non esse extinctum, qui error fuit Prædestinatianorum, qui dum hominem cum libertate creatum admittebant, volebant liberum illius arbitrium per peccatum originale extinctum. Et vero Concilium Arausicanum II. habitum anno 529. Can. 25. Collect. Pinii edit. Paris. tom. 11. fol. 70. affirmat: *aliquos divina potestate ad malum prædestinatos esse, non solum non credimus, sed etiam si sunt, qui tantum mali credere velint, cum omni detestatione anathema dicimus*; ergo Concilium hoc damnat hæresin Prædestinatianorum, veluti quæ antea extitit, & quæ videbatur forte adhucdum in quorundam mentibus superesse. Siquidem Concilia non damnant hæreses possibiles, sed solum exortas, aut, de quibus timendum, ne proxime exoriantur; ergo tempore hujus Concilii esse debuerunt, qui aut hanc hæresin propugnandi suspensionem saltem ut moraliter certam incurrerunt, utinde metueretur periculum, ne hujusmodi hæresis divulgetur: aut reipsa quidam eam antecedenter propugnauerunt, unde timebatur, ne forte hujus hæreseos defensores, aut Patroni supersint. Nec obest, quod Concilium dicat: *Si sunt, qui tantum mali credere velint, sicque videatur cavendo præoccupare, quin propterea tum extiterint hujusmodi hæretici*. Contra est: quando e.g. Concilium Trid. Sess. 6. de Justificatione Can. 1. &c. dicit: *Si quis dixerit, hominem suis operibus - - - absque divina per Iesum Christum gratia posse justificari coram Deo, anathema sit*; item, *si quis dixerit, ad hoc solum divinam gratiam per Iesum Christum dari, ut facilius homo juste vivere possit &c. dici non potest, illud cavendo præoccupasse, sed dicendum, revera extitisse, qui antecedenter ejusmodi errores*

ibidem damnatos propugnarunt, aut forte tunc adhucdum de iis suspecti erant, non obstante, quod Concilium utatur modo loquendi conditionali, quod ipsum dicendum de aliis conciliis, quæ hisce utuntur loquendi formulis conditionalibus; ergo etiam dum Concilium Arausicanum hoc dicit: *Si qui sunt*, non mere cavendo præoccupat, sed dicendum, revera fuisse, qui ita erronee senserint, non obstante, quod utatur modo loquendi conditionali. Sed ne novam, ad præsentem scopum nostrum impertinentem suscitemus quæstionem, pluribus prætermisissis revertimur, unde digressi sumus. Proin jam & ad alteram partem ejusdem textus respondemus *dist.* Cassianus asserit: *Nam cum viderit nos sua gratia adjutos, per nostram cum gratia Dei cooperationem, ad bonum velle deflectere, occurrit, conc. asserit, cum viderit nos nostris viribus seclusa gratia, ad bonum velle deflectere, Deus occurrit neg.* Enimvero Cassianus immediate subdit ibidem: *Et rursus si nos nolle, vel intepuisse perspexerit, adhortationes salutiferas admoveat cordibus nostris, quibus voluntas bona vel reparatur, vel formetur in nobis;* ergo Cassianus palam hic loquitur de proficientibus, & consequenter gratia Dei jam instructis; ergo dum dicit, *cum viderit*, vult omnino, *cum viderit nos ut gratia adjutos, ad bonum velle deflectere*, tunc occurrere Deum; ergo minime excludit gratiam. Præsertim cum immediate subdat, voluntatem bonam debere aut reparari, aut formari internis adhortationibus, seu inspirationibus, & consequenter & hic supponat, voluntatem semper dependere a gratia prævia, & debere juvari a gratia cooperante. Sed jam supra plura in hunc adduximus locum, proin pauca hæc isthic annotasse sufficiat. Jam igitur ad nonum seu ad textum Cassiani 4tum respondemus *dist.* *ita semper gratia Dei nostro in bonam partem cooperatur arbitrio - - ut non nunquam ab eo per ejusdem cum gratia cooperationem quosdam conatus bonæ voluntatis vel exigat, vel expectet, conc. secus neg.* Cassianus siquidem hoc loco solum vult, & docet, quod Deus non nunquam quædam divinæ gratiæ beneficia non conferat, nisi usque dum cooperando gratiis nobis collatis eadem commeriti fuerimus, & proin non obstante, quod gratiæ cooperando ejusmodi beneficia mereamur, eadem tamen gratuita permaneant. Id enim eum velle (si etiam prætermittamus, quæ immediate subjungit de illo

Ad
IX.

illo latrone in Cruce, & de Rege Davide, quorum alterum fidem, alterum cum actu humilitatis actum contritionis habuisse, & consequenter utrumque gratia Dei præventum, & adjutum ea Dei beneficia commeruisse satis clare asserit) omnino patet ex eo, quod circa finem subjungit, ait enim ibidem: *quantumlibet ergo enisa fuerit humana fragilitas, futuræ retributioni par esse non poterit, NB. nec ita suis laboribus divinam imminuit gratiam, ut non semper gratuita perseveret: & idcirco prædictus magister gentium, NB. licet gratia Dei Apostolatus gradum sortitum se fuisse testetur, dicens, gratia, Dei sum id, quod sum: tamen se quoque gratiæ divinæ respondisse pronuntiat, dicens, & gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi, & obtinui NB. non autem ego, sed gratia Dei mecum. Nam cum dicit: laboravi, conatum signat arbitrii; cum dicit non autem ego, sed gratia Dei, virtutem divinæ protectionis ostendit: cum dicit, mecum, non otioso, neque securo, sed laboranti, ac defudanti eam cooperatam fuisse declarat. Sic ergo loquendo re ipsa, & expresse affirmat inprimis Apostolum divina virtute protectum, & gratia Dei præventum, dum ait, eum gratia Dei Apostolatus gradum sortitum fuisse fatente Apostolo, gratia Dei se esse, quod est. Si enim Apostolatus gradum Dei gratia sortitus est, & gratia Dei est id, quod est, nequidem initium aliquod istorum potuit esse ex Apostolo; alias enim non gratia Dei, sed & seipso saltem quoad initium foret id, quod est; ergo cum hoc dictis Cassiani repugnet, reipsa hic ibi docet, Apostolum gratia Dei præventum. Dein 2do ea asserendo docet, gratiam Dei Paulo libere sibi consentienti, & cooperanti cooperatam fuisse, eumque adjuvisse; proin utrumque hoc asserendo docet, Paulum a Deo instructum fuisse non solum gratia cooperante, per quam Deus facit, ut quod voluerimus, impleamus, sed & gratia præveniente, ac operante, quam Deus operatur in nobis sine nobis. Hæc quoad priorem partem textus citati. Quantum ad subsequencia, ex iis nihil contra Cassianum probari potest. Nam in iis expresse sermo est de bonis æternæ retributionis, seu æternæ beatitudinis, ad quorum consecutionem vel Semipelagiani docent gratiam Dei esse necessariam, ergo si etiam daremus, Cassianum Semipelagianum fuisse, nondum probari posset, eum ab operibus nostris per respectum ad*

O 3

bona,

bona, & gratias æternæ beatitudinis exclusisse gratiam. Cæterum quod hic quoad cit. textum Gazæum observasse summopere optaremus, minime prætermittendum arbitramur, nimirum mox ad initium cit. textus lectionem magnopere variari; & quidem non sine immutatione sensus. Dum enim Gazæus legit: *Et ita semper gratia Dei nostro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adjuvat &c.*; ab opposito Editor operum S. Prosperi de anno 1711. Parisiis vulgatorum, qui collat. illam præfixit lib. S. Prosperi contra Collatorem, loco cit. habet: *Et ita gratia Dei nostro in bonam partem operatur arbitrio, atque in omnibus illud adjuvat*, qua lectione subsistente, plane dicendum, Cassianum hic docere, nos semper, & consequenter etiam quoad initium bonæ voluntatis gratia Dei præveniri. Siquidem gratia Dei, ut operatur nostro arbitrio in bonam partem, est vere causa nostræ actionis, & consequenter eandem actionem præveniens. At vero, quæ lectio præferenda sit, ut facilius dignoscatur, omnino consuli deberent Codices MSS. reperi quidem in nostra Bibliotheca duos membranaceos, quorum alter primam partem, alter, qui est sæculi 8vi, tertiam continet Collationum partem, sed qui medius, qui has septem intermedias habet collationes, deest: chartaceum tamen sæculi 14ti inveni, in quo equidem non habetur, *operatur*, sed *cooperatur*. Verum sive legatur *operatur*, sive *cooperatur*, textus cit. nobis non obest, ut patet ex dictis. Unde hæc præcise notasse sufficiat.

Obji.
3.

§. 14. Verum, ut jam & ad 2dum, quod contra Cassiani immunitatem a Semipelagianismo objicitur, pergamus, necesse est. Hoc autem, quod Cassiani immunitati ab errore Semipelagianorum 2do obstat, est, quod, ut Cl. existimat AArius, Cassianus docuerit, Deum voluntatem nostram expectare, ut misereatur nostri, & nos a peccato purgemur, id, quod juxta Cl. AArium.

Pro-

Probatur ex S Prospero contra Collatorem cap. 4. n. 1. ita scribente: *Doces ergo, non posse quidem hominem per semetipsum apprehendere sanitatem, sed habere eum a semetipso desiderium sanitatis, & sua tantum sponte venire ad medicum; non etiam hoc ipsum Medici esse, quod veniat. Quasi vero anima ipsa non langueat, & corpori suo remedium sana prospiciat - - - cujus prima salus est, ut sibi incipiat displicere, & vetustatem suæ debilitatis odisse: sequens vero est, ut & sanari desideret, & a quo sananda sit, noverit. Quæ curationem ipsius sic præcedunt, ut ei ab illo, qui ægram sanaturus est, inferantur; ne cum ei nullo modo hæc frustra inesse possint, merito videatur salvata, non gratia. Item ibid. cap. 5. n. 1. Duos esse sibi contrarios definitis errores, quibus, qui inter liberum arbitrium, & gratiam quid tenendum sit, nesciunt, implicentur. Et in uno constituis eos, qui dicunt, ideo nostri misereri Deum, quia ex nobis præbita sint bonæ initia voluntatis, significans sine dubio Pelagiani dogmatis Sectatores, qui dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari; in alio autem illos ponis, qui dicunt ex misericordia Dei bonarum voluntatum prodire principia, eos intelligi volens, qui inimicos gratiæ debellarunt. Nimirum utrumque dogma universaliter acceptum Cassianus negavit, informe quoddam tertium statuens, quod videlicet quosdam misericordia, & gratia Dei præveniat; quorumdam vero bonam voluntatem, & desiderium salutis ex naturæ viribus, & proprio arbitrio ortum subsequatur. Verbo juxta Cassianum quidam a Deo sanantur, qui de sanitate ne quidem cogitant: alii vero non sanarentur, nisi ex semetipsis sanari vellent, prout videre est apud S. Prosperum contra Collat. cap. 3. &c. - - cap. 14. n. 2. contra Collatorem S. Prosperus rursus ita scribit: *Post hæc ut quosdam præveniri a gratia ostenderes, in quorumdam autem præeuntibus meritis (bona voluntate, desiderioque salutis) causam percipiendæ gratiæ collocares, dixisti, quid ex quo pendeat dubitari: id est, utrum, quia initium bonæ voluntatis præbuerimus, misereatur nostri Deus; an, quia Deus misereatur, consequamur bonæ voluntatis initium? quas duas regulas ne in ambiguo collocares, utramque exemplis, ut tibi visum est, idoneis munire curasti; unam de Pauli, & Matthæi coactitia conversione confirmans,*
*aliam**

Arg.
I.

Arg.
II.

Arg.
III.

aliam de Zachæi, & latronis voluntaria fide roborans: quorum desiderium tam violentum dicis fuisse, ut ad invadendum regnum cælorum specialia vocationis monita prævenirent &c.

§. 15. At vero neque hoc argumentum quidpiam contra Cassianum efficit, utpote cui minime imputari potest, quod docuerit, Deum nostram expectare voluntatem, ut misereatur nostri.

Enimvero Cassianus differte docet, a Deo homini ipsam conferri veram, propriam, & expeditam ad bonum operandum potentiam; ergo non potuit docere, nec dici potest, eum docuisse, a Deo expectari voluntatem nostram, ut misereatur nostri. Alias enim sequeretur eum docuisse, a Deo conferri potentiam expeditam ad bonum salutare operandum, seu ipsum posse in ordine ad salutem, ut mox probabimus, & eundem simul docuisse, eam potentiam, seu ipsum posse homini a Deo non conferri, eoquod, ut Cl. AARIO videtur, Cassianus velit, Deum expectare nostram voluntatem, ut misereatur nostri, quod plane de Cassiano dici, & admitti non potest. Jam autem eum vere docuisse, homini a Deo conferri potentiam expeditam ad bonum salutare operandum, seu ipsum posse in ordine ad salutem, manifestum est ex Collat. 3. ibi enim, *ipsum etiam, inquit, intellectum beatus David, NB. quo mandata Dei possit agnoscere, quæ utique in libro legis noverat esse perscripta, a Domino postulat promereri, dicens, servus tuus sum ego, NB. da mihi intellectum, ut discam mandata tua. Qui utique & intellectum semel sibi per naturam præstitum possidebat, notitiam quoque mandatorum Dei, quæ descripta tenebantur in lege, utique habebat in promptu, & tamen, ut hanc plenius apprehendat, deprecatur, sciens, nequaquam sibi sufficere posse id, quod per naturam conditionis insertum est, nisi quotidiana Domini illuminatione ad intelligendam spiritualiter legem, ac mandata ejus apertius agnoscenda, sensus ipsius ab eodem fuerit*

fuerit illustratus. Quodsi autem juxta ipsum jam ipsa potentia proxima ad bonum non conferretur a Deo, certe saltem aliquo modo sibi sufficere posset, quod per naturam insertum est, & proin Cassianus scribere non potuisset, *nequaquam sufficere posse*, nec in hoc ipso capite inferius docere potuisset; ipsa initia bonæ voluntatis dono ac gratia Dei esse collata. Dein jam supra ostensum est artic. 1. ex sententia Cassiani principia salutis a Deo conferri, nosque Dei gratia omnino præveniri; ergo dici non potest, eum docuisse, a Deo expectari voluntatem nostram, ut misereatur nostri. Quid, quod collat. 3. cap. 19. expresse affirmat: *quibus manifestissime edocemur, & initium voluntatis bonæ nobis a Domino inspirante concedi, cum aut per se, aut per exhortationem cujuslibet hominis, aut per necessitatem nos ad salutis attrahit viam, & perfectionem virtutum ab eodem similiter condonari, nostrum vero hoc esse, ut exhortationem, auxiliumque Dei vel remissius, vel enixius exequamur*; ergo palam docet, nos Dei gratia præveniri, nostrum vero præcise esse, ut gratiæ prævenienti consentiendo obsequamur; aut dissentiendo renitamur, ut patet consideranti; ergo dici non potest, quod docuerit, aut doceat, Deum nostram expectare voluntatem, ut misereatur nostri. Et vero nullus affirmans, atque propugnans, causam secundam proxime potentem agendi, a Deo ab actu primo efficaciter physice applicari ad actu agendum conformiter suæ naturæ, & consequenter gratiam esse ab intrinseco physice efficacem, docet, aut docere dici potest, Deum nostram expectare voluntatem, ut misereatur nostri: atqui Cassianus affirmat, atque propugnat, causam secundam proxime potentem agendi, a Deo ab actu primo efficaciter physice applicari ad actu agendum conformiter suæ naturæ, & consequenter gratiam esse ab intrinseco physice efficacem; ergo Cassianus non docet, neque docere dici potest, Deum nostram expectare voluntatem, ut misereatur nostri. Consequentia est in forma: major quoque certa est; alias enim hujusmodi vir simul affirmaret, & propugnaret, causam secundam proxime potentem agendi, a Deo ab actu primo efficaciter physice applicari ad actu agendum &c. & simul non sic applicari: item, Deum expectare nostram voluntatem, & simul non expectare voluntatem, ut

misereatur nostri, cujusmodi contradictoria quempiam admittere dici,
 aut præsumi sine sufficienti ratione nec debet, nec potest, & quidem
 multo minus, imo nullo modo de viro pio, & docto, ut patet conside-
 ranti. Jam igitur minor probatur imo Cassianus collat. 13. cap. 3. asserit,
non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium,
 & hujus sui asserti hanc subdit rationem, quia *omne datum bonum,*
 & *omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, NB.*
qui & incipit, quæ bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis,
dicente Apostolo: qui autem dat semen seminanti, & panem ad mandu-
candum præstabit; ergo Cassianus affirmat, atque propugnat, nos,
 & proin quamque causam secundam non solum in esse entis, &
 in ratione principii operativi habitualis, sed & in ratione principii
 actualis, & actu operantis essentialiter subordinari, & dependere
 a Deo ut primo agente. Alias enim falso affirmaret, *Deum* in nobis
incipere, quæ bona sunt. Siquidem si nos, & causa quæcunque se-
 cunda foret independens, & non subordinata Deo tanquam primo
 agenti, jam non Deus *inciperet*, aut foret *principium primum*, & *causa*
prima nostræ, & causæ 2dæ operationis, sed nos ipsi nostræ, & causa
 2da quæque operationis suæ primum principium, & prima causa fo-
 ret; eo quod ageret, quin moveretur ab aliquo priore movente
 in ordine moventium, cum tamen Cassianus affirmet, Deum in
 nobis incipere ea, quæ bona sunt. Atqui hujusmodi essentialis, &
 immediata subordinatio unius ab alio dari, atque intelligi non po-
 test; nisi alterum, nimirum subordinans prius natura exerceat quen-
 dam influxum, & causalitatem in subordinatum. Etenim effectus
 non ob aliud subordinatur causæ, & ab ea dependet vera, & pro-
 pria subordinatione, ac dependentia, nisi quod causa actualem quen-
 dam influxum, & causalitatem in ipsum exercet; ergo Cassianus
 affirmans, Deum in nobis incipere, quæ bona sunt, & consequen-
 ter nos, causasque 2das in ratione principii operativi actualis, &
 actu operantis eidem subordinari, atque ab eodem dependere: hoc
 ipso & contendit, quod Deus in nos, causasque 2das prius natura
 exerceat quendam influxum, & causalitatem. Alias enim nostra,
 causarumque 2darum subordinatio, & dependentia a Deo, tanquam
 primo

primo agente nec dari, nec intelligi potest. Atqui Cassianus affirmat, eam causalitatem in nos, causasque 2das exerceri a Deo, non ut ab objecto alliciente, sed tanquam a causa prima efficiente, & proin physica. Sicut enim, dum subdit, *quæ bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis*, id de Deo affirmat, ut de causa 1ma efficiente: sic haud dubie de Deo ut causa efficiente asserit, *qui & incipit, quæ bona sunt* - - in nobis; ergo reipsa affirmat, nos, & proin causas 2das proxime potentes agendi a Deo ab actu imo efficaciter physice applicari ad actu agendum. Alias enim Deus haud exerceret influxum, & causalitatem in nos, & causas 2das. Jam vero his ita constitutis palam est, Cassianum propugnare, gratiam ab intrinseco physice efficacem. Mox allatis enim ita positis, ex mente ejusdem efficacia gratiæ nequit repeti ex cooperatione, & consensu voluntatis creatæ, cum ex mente ejus sit causa nostri consensus, utpote ex ejus asserto Deus incipit in nobis, quæ bona sunt, sed ob hanc ipsam rationem ex ejus sententia nequit repeti ex congruitate cum libero arbitrio, seu ex attemperativa connexionione cum consensu, quatenus per scientiam mediam conditionate præviso, eoquod, ut ex dictis patet, liberum arbitrium esse dispositum, aptum, & attemperatum juxta Cassianum est effectus gratiæ Dei incipientis in nobis, quæ bona sunt. Proin ex ejus mente, & sententia gratia suam efficaciam habet a decreto Dei ex parte actus absoluto, sicut causalitas suam efficaciam habet a causa. Decretum autem hoc Dei certo est efficax ab intrinseco. At vero jam dices imo, subordinationem nostram, causarumque 2darum satis salvari per concursum simultaneum, adeoque ex eo, quod Cassianus asserat, Deum incipere, quæ bona sunt, sicque supponat nos in ratione actu agentium subordinari Deo, non sequitur ex mente Cassiani, Deum in nos, causasque 2das prius natura exercere quendam influxum, & causalitatem. Sed contra est imo omnis vera subordinatio, & dependentia essentialiter importat aliquem ordinem prioris, & posterioris, fundatum in actuali influxu, & causalitate exercita unius in aliud; atqui hujusmodi ordo prioris, & posterioris inter Deum ut incipientem, seu ut causam primam, & nos, ut causam 2dam in ratione actu operantium salvari non potest per concursum simulta-

neum, utpote in quo relate ad causas simul concurrentes nulla prioritas, & posterioritas locum habet, cum Deus ut simultanee concurrens nobiscum, ac causis 2dis, non influit in nos, ac causas 2das, sed nobiscum, & cum causis 2dis in effectum, sicut, dum duo sustollunt eandem columnam, neuter influit in alterum, sed uterque in erectionem columnæ; ergo & subordinatio, ac dependentia non potest salvari per concursum simultaneum. Contra est 2do, quia actio, & effectus causæ 2dæ tanquam entia ab alio essentialiter dependent a Deo: ideo Deus immediate per concursum simultaneum eos causat; ergo etiam, quia ex mente Cassiani nos, causæque 2dæ tanquam 2da agentia essentialiter dependemus a Deo tanquam agente, & movente, etiam Deus immediate physice prius debet nos, causasque 2das ad actu agendum applicare; ergo per concursum simultaneum subordinatio, & dependentia salvari ex ipsius Cassiani mente non potest, siquidem per concursum simultaneum Deus immediate physice prius nos ad actu agendum non applicat. Dices 2do a Cassiano, utpote saltem Semipelagiano dici, *Deum in nobis incipere*, quæ bona sunt, & consequenter agnosci ut causam primam ex eo, quod causæ 2dæ dederit virtutem, & facultates operandi, adeoque hanc unam ab eo agnosci subordinationem, & dependentiam nostri, & causarum 2darum, & non eam physicam præmotionem. Sed contra est: Cassianus dum asserit: *omne datum bonum - - desursum est descendens a Patre luminum, qui - - quæ bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis*: non dicitur ab eo, & nequidem præsumi potest, ab eo dici, Deum eatenus in nobis, ac proin & in aliis causis 2dis exequi, quæ bona sunt, quatenus nobis, sicut & omnibus causis 2dis dedit virtutem ei cooperandi, sed dicitur, & ab eo dici intelligi debet, quatenus Deus nobiscum, & cum causis 2dis actu efficaciter physice in ordine ad effectum cooperatur, & nos cum ipso relate ad eundem cooperamur; ergo etiam, dum dicit: *omne datum bonum - - desursum est descendens a Patre luminum, qui & incipit, quæ bona sunt*, non dicitur ab eo, & nequidem eatenus dici præsumi potest, quatenus nobis contulit facultates operandi, sed dicitur, quatenus Deus actualiter est primus in operando, & agendo, atque actu efficaciter physice nos ad actu agendum applicando est incipiens, quæ

quæ bona sunt; ergo a Cassiano non dicitur, Deum incipere, quæ bona sunt, neque agnoscitur ut causa 1ma præcise ex eo, quod contulerit nobis, & causis 2dis virtutem, & facultates operandi. Dices 3tio, Cassianum præcise dicere, Deum incipere, quæ bona sunt, quatenus nobis, & causis 2dis in agendo priorem prioritate tum dignitatis, tum universalitatis, & quoad subsistendi consequentiam, seu prioritate rationis: non autem prioritate physicæ causalitatis, & motionis præviæ. Sed contra est 1mo; Cassianus dicit: Deum incipere, quæ bona sunt, quatenus nobis &c. in agendo priorem prioritate dignitatis &c.; quia inter Deum, & nos, causasque 2das revera datur subordinatio in perfectione, dignitate &c.; ergo etiam admitti debet, quod Cassianus dicat, Deum incipere, quæ bona sunt, quatenus nobis in agendo priorem prioritate physicæ causalitatis, quia inter Deum, & nos, causasque 2das revera datur subordinatio quoad causalitatem. Cassianus enim absolute affirmat loco cit., Deus *est incipit, quæ bona sunt*, & non est major ratio asserendi, ab eo dici, Deum *incipere*, quatenus nobis in agendo priorem prioritate dignitatis &, quam asserendi, ab eo dici, Deum *incipere*, quatenus nobis in agendo priorem prioritate physicæ causalitatis. Contra est 2do Cassianus loc. cit. absolute asserit de Deo, *qui est incipit quæ bona sunt*; ergo agnoscit Deum ut agens primum, nosque ut agens 2dum in ratione agentium ea, quæ bona sunt. Alias enim de Deo affirmare non posset, eum *incipere*, quæ bona sunt. Atqui causa 2da in esse causæ actu causantis, & agentis est effectus causæ primæ. Causa enim 2da ut actu causans, & agens agit, & causat ut mota, & applicata a causa 1ma incipiente motum; ergo Cassianus agnoscit nos ut causam 2dam causantem in esse actu causantis esse effectum Dei ut causæ primæ incipientis motum. Atqui omnis causa natura prior est suo effectui, ergo Cassianus agnoscit, Deum ut causam 1mam nobis ut causa 2da in agendo esse priorem prioritate naturæ; ergo non dicit, Deum incipere, quæ bona sunt, quatenus præcise nobis priorem prioritate tum dignitatis, tum universalitatis &c. Dices 4to Cassianum dicere, Deum *incipere quæ bona sunt*; ergo si ex hoc probatur, a Deo causam 2dam a Deo prædeterminari, ex eo Cassiani dicto solum sequitur, eam a Deo prædeterminari ad actus bonos, non vero

ad malos. Utpote actus mali non sunt boni. Atqui Deus est prima causa, & primum agens non solum respectu bene agentium, sed & respectu male agentium, ergo si Cassianus cit. in textu sentiret, Deum ut primum agens respectu bene agentium, eos prædeterminare ad actus bonos, hoc ipso & sentire deberet, Deum, ut similiter primum agens respectu male agentium eos debere prædeterminare ad actus malos; atqui id non sentit: dicit enim, Deum *incipere quæ bona sunt*; ergo nec sentit a Deo bene agentes prædeterminari ad actus bonos; ergo ex hoc non dicit, Deum incipere, quæ bona sunt. Sed contra est, quod etsi actus malus ut factus contra legem, & ut defective a voluntate peccatoris causatur, non sit bonus: est tamen bonus, prout præcise est ens, & actio physica. Ex eo enim aliquid bonum est, in quo participat rationem entis; siquidem bonitas est transcendentalis proprietas entis, sicut & veritas: at vero actus malus non quidem prout defective procedit a voluntate peccatoris, est ens, eoquod defectus, & malitia sit aliquid privativum, quod non habet causam effectivam, sed quatenus huiusmodi actus malus a male agente procedit effective, & ut est vera actio physica, vere participat rationem entis, & est verum ens, adeoque sub hac ratione etiam bonus; ergo ex eo, quod Cassianus dicat, Deum *incipere, quæ bona sunt*, solum sequitur, quod Cassianus idem sentiat eo loco, Deum non prædeterminare ad actus malos, quatenus defective a voluntate male agentis procedunt, & quoad rationem formalem malitiæ, utpote qui sub hac ratione nequeunt habere principium positivum, & efficiens: minime autem sequitur, quod Cassianus eo loco sentiat, Deum non prædeterminare ad actus malos, prout entia, & actiones physicae sunt, & consequenter sub hac ratione in genere physico vere boni; ergo data instantia non subsistit. Dices igitur, Cassianum ut Semipelagianum subdole asserere, Deum incipere, quæ bona sunt, quatenus nimirum Deus habet decretum concurrendi ad actum liberum, ad quem voluntas creata se determinaverit, conferendo gratiam ad ejusmodi actus, ac operis boni perfectionem. Sed contra est imo, Cassianus ibidem immediate præmittit, dicens: *quibus manifeste colligitur, non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui nobis & initia sancta*

voluntatis inspirat, & virtutem - - tribuit peragendi; ergo dum ibidem
asserit, Deum incipere, quæ bona sunt, affirmat, eum incipere, quatenus
per suæ divinæ gratiæ auxilium confert ipsa initia bonæ voluntatis; at-
qui per tale decretum Deus non confert ipsa initia bonæ voluntatis; er-
go asseri non potest, a Cassiano dici, Deum incipere, quatenus habet hu-
jusmodi decretum. Contra est 2do, Cassianus, dum dicit, qui, quæ bona
sunt, exequitur, & consummat in nobis, vere sentit, Deum nobis operan-
tibus sua gratia adjuvante actu cooperari, & sua causalitate cum
nostra in ordine ad effectum actu simul concurrere; ergo & dum
de Deo dicit, qui & incipit, quæ bona sunt, vere sentit, Deum sua
gratia, suaque causalitate in ordine ad bonam actionem nostram
causalitatem in actu 2do prævenire, & consequenter nostram cau-
salitatem in actu 2do, per quam formaliter constituimur in esse cau-
sæ, ab ejus causalitate, & proin a Deo ut actu operante dependere.
Atqui vi talis decreti nostra causalitas in actu 2do sumpta non depen-
deret a causalitate Dei, & a Deo, ut actu operante, quia illud
tantum foret decretum concurrendi ad actum, ad quem se volun-
tas creata, consequenter independentem a Deo, determinavit; er-
go cum Cassianus ibidem sentiat, Deum sua causalitate nostram cau-
salitatem in actu 2do sumptam prævenire: ab eo non dicitur, nec
ab eo dici asseri potest, Deum incipere, quatenus habet tale decre-
tum. Verum ne nimium in his detineamur, revertimur ad ulterius
probandam præfatam minorem, quod Cassianus propugnet, cau-
sam 2dam proxime potentem agendi a Deo ab actu primo efficaci-
ter physice applicari ad actu agendum. Hæc autem minor ulterius,
& 2do ita probatur. Cassianus collat. 13. cap. 18. affirmat, dicens:
& idcirco fide non dubia, & ut ita dicam, palpabili experientia compro-
batur, universitatis Deum velut piissimum patrem, benignissimumque
medicum secundum Apostolum indifferenter omnia in omnibus ope-
rari; ergo affirmat, ex Apostolo comprobari, non solum crea-
turam, sed etiam quidquid entis, & perfectionis in ea, aut ex ea
est, esse opus Dei, Deumque operari. Alias enim falso affirmaret
Deum indifferenter omnia in omnibus operari; ergo cum & influxus
actualis causæ secundæ sit revera aliquid reale, & realis perfectio
 cau-

causæ 2dæ: Cassianus eo suo affirmat, ex Apostolo comprobari, quod & eum influxum causæ 2dæ Deus in ea operetur; ergo cum & affirmet, ex Apostolo comprobari, Deum *omnia* non cum *omnibus*, sed *in omnibus operari*: prorsus affirmat, ex Apostolo comprobari, quod Deus eum causæ 2dæ influxum non simultanee, sed physice prævie in ea operetur. Præsertim cum ad *operari in aliquo*, aut *per aliquid*, prout distinguitur ab *operari cum aliquo*, quod præcise importat simultatem concursus, qualis cernitur, dum duo portant unum, eundemque lapidem, non sufficiat simultas concursus, sed debeat præterea id, quod operatur in alio, aut per aliud, suo concursu facere, ut alterum agat, & operetur, sicque influxus, quo Deus influxum causæ 2dæ in ea operatur, tanquam causa influxus causæ 2dæ natura, & causalitate sit prior eo influxu causæ 2dæ, eoquod omnis causa sit prior suo effectu. Nec jam dicas imo, juxta Cassianum ex Apostolo solum comprobari, Deum creaturæ influxum eatenus causare, quatenus vim activam, qua agit, primo contulit. Nam contra est imo, quod hac ratione Deus quidem in causa operatus fuisset vim activam: minime autem operaretur ipsum causæ 2dæ influxum, adeoque non operaretur omnia in omnibus; ergo Cassianus hac ratione falso affirmaret, certo comprobari secundum Apostolum, Deum omnia operari in omnibus, quod eum falso affirmare ob defectum fundamenti ad id asserendum, dici nec debet, nec potest. Contra est 2do ex eo, quod a Patre sit facultas, qua filius videt, dici non potest, patrem in oculo filii operari visionem; ergo etiam ex eo, quod Deus contulerit vim activam causæ 2dæ, dici non potest, Deum in causa 2da operari, & ipsum hujus causæ actua-lem influxum, & consequenter hac ratione dici non potest, eum omnia in omnibus operari. Atqui Cassianus affirmat, certa fide comprobari Deum *omnia in omnibus operari*; ergo dici non potest, juxta Cassianum solum comprobari, Deum creaturæ influxum eatenus causare, quatenus ei primo contulit vim activam. Nec dicas 2do, Cassianum solum censere, quod Deus omnia in omnibus operetur, in quantum nunc salutis inspirat principia, nunc vero operationis effectum donat, virtutumque, adeoque non censet, Deum omnia in omnibus operari, in quantum Deus deberet causare actua-lem

Iem causæ 2dæ influxum. Nam contra est, quod Cassianus universaliter, & absolute affirmet, Deum *indifferenter omnia in omnibus operari*; ergo hoc ipso, dum subdit, Deum *nunc quidem salutis inspirare principia - - nunc vero ipsius operationis effectum, & consummationem donare virtutum &c.* hæc, quatenus sunt veri effectus reales, refert, & infert tanquam particulare in universali contentum ex eo, tanquam ex generali, & universali, quod Deus *indifferenter omnia in omnibus operetur*; ergo ex eadem universali ratione; quod Deus *omnia in omnibus operetur*, docet, Deum & actuale influxum causæ 2dæ tanquam veram perfectionem realem operari. Siquidem actualis influxus causæ 2dæ æque subest, & dependet a Deo, ac inspiratio principiorum salutis, & effectus operationis, donatio virtutum; ergo reipsa Cassianus censet, Deum omnia in omnibus operari non tantum secundum ea, quæ refert, sed universaliter, & consequenter etiam in quantum actuale influxum causæ 2dæ in ea causat. Eadem minor probatur 3tio Cassianus collat. 4. cap. 5. affirmat, *gratiam Dei, ac misericordiam semper operari in nobis ea, quæ bona sunt - - illudque jugiter in nobis impleri, non volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei*; atqui non potest affirmare, id in nobis impleri per motionem Dei moralem; siquidem Cassianus illud *non volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei*, in nobis impleri affirmat ratione divinæ operationis, quod gratia Dei, & misericordia semper operetur in nobis ea, quæ bona sunt: motio autem moralis nihil operatur, sed solum ad operandum invitat, imo totam efficaciam mutuatur a voluntate consentiente; consequenter si Deus nos solum moveret motione morali, bonum opus non esset proprie Dei moventis, sed voluntatis consentientis, & vocem Dei audientis, & proin falsum foret, *jugiter in nobis impleri, non volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei*; ergo affirmat, *illud jugiter in nobis impleri vel per concursum simultaneum, vel per concursum physice prævium*; aliud enim non superest, per quod in nobis impleretur. Atqui Cassianus non affirmat, nec affirmare potest, *illud jugiter in nobis impleri per concursum simultaneum*. Siquidem si ideo a Cassiano diceretur in nobis impleri, *non est hominis volentis, sed misereantis Dei*, quia fit ex simultaneo concursu

Q

Dei,

Dei, & hominis, sicque voluntas hominis id sola non implet, omnino bene etiam ab opposito dici posset: *non est misereantis Dei, sed volentis hominis*; quia est ex concursu simultaneo hominis, & Dei, & id misericordia Dei sola non implet: hoc autem dici, & admitti non potest, consequenter neque admitti potest, a Cassiano affirmari, *illud in nobis impleri per concursum simultaneum*; ergo Cassianus loc. cit. affirmat, *jugiter in nobis impleri, non volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei per Dei concursum physice prævium*; ergo Cassianus affirmat, causam 2dam proxime potentem agendi a Deo ab actu imo efficaciter physice applicari ad actu agendum conformiter suæ naturæ, & consequenter gratiam esse ab intrinseco physice efficacem, ut jam supra ostendimus. Verum hæc pro probatione dictæ minoris sufficiant. Ne enim nimium in his detineamur, prætermittimus, quod collat. 3. cap. 13. affirmet, *nec sane unquam viros sanctos directionem viæ, qua gradiebantur, ad profectum virtutum, consummationemque tendentes, industria se propria obtinuisse, testatos fuisse - - alium autem non solum fide, sed etiam experimento, & quodammodo ipsa rerum natura hoc ipsum se deprehendisse, proclamare, cognovi Domine, quia non est in homine via ejus, nec viri est, ut ambulet, & dirigat gressus suos &c.* sicque id affirmando ostendat, in Deo dari concursum, quo dirigat viam, gressusque hominis, & viri; faciatque ut ambulet, & consequenter, eum, & proin omnem causam 2dam intima virtute ad motum, & actionem applicet, qui concursus est vere ipsa Præmotio physica, quæ definitur, quod sit influxus, quo Deus causam secundam proxime potentem agendi ab actu imo efficaciter physice applicat ad actu agendum conformiter naturæ suæ, & proin imo distinguitur a concursu seu motione morali, quæ cum sit præcise propositio objecti ad agendum invariantis vel interius illustrando, vel exterius sensibilia objecta, quibus voluntas sollicitari nata est, offerendo facta, solum movet objective per modum finis alliciendo. Dein 2do & distinguitur a concursu simultaneo, qui est influxus, quo Deus agit, non in causam secundam, ut agat, sed in effectum simul cum causa secunda, eundem attingendo sub ratione, & formalitate altiori, atque sublimiori, quam attingitur a causa 2da, & consequenter hic concursus

mere

mere se habet per modum concausæ cooperando: cum ab opposito concursus prævius moveat effective & quidem prævie. Sed & his prætermisiss etiam prætermittimus, quod collat 13. cap. 12. affirmet, *virtutum semina beneficio Creatoris nobis inserta - nisi - opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non posse pervenire*, sicque doceat, eorum seminum virtutum potentiam divina opitulatione, seu Dei gratia sufficienti debere compleri in ratione proxime potentis inclinare, & divina opitulatione efficaci debere applicari ad actum inclinandum, ut ostendemus §pho 31. sicque præmoveri. Prætermittimus & alios varios Cassiani textus, magnopere aptos ad probandum, quod propugnarit, causam 2dam a Deo ab actu primo dicto modo applicari. Porro ex rationibus adductis hic, satis patet, quod non docuerit, Deum nostram expectare voluntatem, ut misereatur nostri. Sed neque id eum docuisse, probatur ex adductis S. Prosperi textibus. Generatim enim loquendo, quod jam supra monuimus, ex iis nihil probatur, quia, ut artic. 1. ostendimus, S. Prosper errore facti deceptus hujusmodi contra Cassianum scripsit: ut tamen nihilominus ad singulos eos textus, & in specie respondeamus, ad imum *neg.* Cassianum docere, aut docuisse, hominem habere a semetipso, *seclusa gratia*, desiderium sanitatis, & sua tantum sponte *independenter a gratia* venire ad medicum &c. - & item ea sic ejus præcedere curationem, ut ei ab illo, qui ægram sanaturus est, inferantur, ne cum ei hæc nullo modo frustra inesse possint, merito videatur salvata non gratia. Enimvero locus Cassiani, ex quo hujusmodi infert S. Prosper, est ille cap. 9. collat 13. ubi Cassianus ait: *Nec enim, cum voluerit quis, sanitate perfruitur, aut de ægitudinis morbo pro arbitrii sui desiderio liberatur.* Atqui ex his Cassiani verbis supra dicta inferri non possunt: si enim ille Cassiani textus non dimidiatim, ut a S. Prospero adducitur contra Collatorem cap. 4. sed ex integro spectatur, Cassianus ibi a desiderio non excludit Dei gratiam, sed potius prærequirit; sic enim loc. cit. reipsa loquitur Cassianus: *Nec enim cum voluerit quis, sanitate perfruitur, aut de ægitudinis morbo pro arbitrii sui desiderio liberatur. Quid autem prodest sanitatis gratiam concupisse, nisi Dominus, NB. qui ipsius vitæ usum tribuit, etiam vigorem incolumitatis impartiatur; ergo*

Ad
I.

6A
II

Cassianus ibi vult, non solum vigorem incolumitatis debere a Domino impartiri, sed & *ipsius vitæ usum*, seu principium sanitatis a Domino esse; ergo ibidem, si a pari loquamur, vere in allato textu docet, a Deo homini tribui *adjutorium possibilitatis*, sine quo non possumus, & præterea ab eodem homini debere conferri *gratiam actionis*, seu *adjutorium*, quo aliquid fit. Unde & cit. textui immediate præmittit, quod homo *semper indigeat adjuvari*, & paulo inferius affirmat, bonarum voluntatum principia, nisi a Domino dirigantur, ad consummationem virtutum pervenire non posse; ergo ibidem ab arbitrii desiderio non excludit, sed potius ab opposito præter gratiam adjuvandam prærequirit gratiam prævenientem. Et vero collat. 3. cap. 15. expresse asserit: quod intelligens David quoque similiter orat, sibi hoc ipsum Domini miseratione concedi, dicens: *confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis*; ostendens NB. non sufficere sibi salutis principia dono Dei, gratiaque collata, nisi fuerint eadem miseratione ipsius, & quotidiana opitulatione perfecta; ergo elare ad ipsa salutis principia prærequirit gratiam Dei, & docet, præter gratiam voluntatis, seu *adjutorium possibilitatis*, a Deo debere conferri *gratiam actionis*, seu *operis*; ergo ab arbitrii desiderio, & sanitatis gratiæ cupidine nullatenus gratiam excludit; ergo dici non potest, Cassianum docere, quod homo a semetipso seclusa gratia habeat desiderium sanitatis, & sua tantum sponte independenter a gratia excitante, & præveniente veniat ad medicum &c. Jam ad 2dum inprimis similiter neg. Cassianum, assertis, & adstructis duobus circa gratiam, & liberum arbitrium erroribus sibi invicem contrariis, in altero constituere eos, qui dicunt ex misericordia Dei bonarum voluntatum prodire principia, eosque intelligi velle, qui inimicos gratiæ debellarunt. Nam S. Prosper Cassiano id imputat, quod Cassianus cap. 11. ad initium asserat: *Et ita sunt hæc quodammodo permixta, atque confusa, ut quid ex quo pendeat, inter multos magna quæstione volvatur, id est, utrum, quia initium bonæ voluntatis præbuerimus, misereatur nostri Deus; an quia Deus misereatur, consequamur bonæ voluntatis initium.* NB. multi enim singula hæc quærentes, NB. ac justo plus amplius asserentes, variis sibi contrariis sunt erroribus involuti; ergo Cas-

Ad
II.

lia.

lianus manifesto hic notat, & contrariis erroribus involutos asserit eos, qui singula hæc, nempe liberum arbitrium cum exclusione gratiæ, aut gratiam cum exclusione cooperationis arbitrii credentes, ac justo amplius asserentes ex una parte aut & initium, & perfectionem operis boni, ut Pelagiani, aut saltem boni operis initium, sicut Semipelagiani, ex solo arbitrio seclusa gratia esse contendebant, sicque arbitrio nimium tribuebant; vel certo ex altera parte nimium tribuendo gratiæ, asseriebant, liberum hominis arbitrium post lapsum esse ablatum, & hominem per gratiam ad bonum necessitari, quod docuerunt Prædestinatiani; ergo Cassianus loco mox cit. non perstringit eos, qui dicunt ex misericordia Dei bonarum voluntatum prodire principia - - & inimicos gratiæ debellarunt, sed ab opposito cum his sentit, & docet, in homine liberum esse arbitrium, quo gratiæ assentiri, & cooperari possit, sicque hominem gratia ad- jutum libere equidem operari: nihilominus tamen ejusdem arbitrium etiam semper Dei gratia præveniri, quin ad bonum per eam gratiam necessitetur. Hinc & infra subdit, dicens: utraque (nimirum liberum arbitrium, & gratiam) nos pariter debere suscipere, pietatis ratione colligimus, ne unum horum homini subtrahentes, ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur, sicque vult de libro arbitrio, & gratia esse sentiendum ad mentem Ecclesiæ. Unde jam etiam ad id, quod subditur, neg. Cassianum statuisse dogma quoddam tertium informe, quod videlicet quosdam misericordia, & gratia Dei præveniat; quorundam vero bonam voluntatem, & desiderium salutis ex naturæ viribus, & proprio arbitrio ortum subsequatur, seu eum voluisse, quosdam a Deo sanari, qui de sanitate nequidem cogitant: alios vero non sanari, nisi ex semetipsis sanari vellent. Si- quidem Cassianus his omnino contraria statuit. Inprimis enim collat. 13. cap. 3. absolute affirmat: in quo tamen humana superbia nullatenus se gratiæ Dei vel exæquare, vel admiscere contendat, participemque se muneribus Dei per hoc conetur inferere, ut laborem suum auctorem esse divinæ existimet largitatis, ac proventum copiosissimarum frugum industriæ suæ meritis respondisse gloriatur; ergo Cassianus nullatenus admittit, quod gratia Dei quorundam voluntatem, & desiderium salutis ex naturæ viribus, & proprio arbitrio ortum subsequatur,

aut alii non sanentur, nisi ex semetipsis sanari velint. Alias enim humana superbia (quod ipse directe negat, debere fieri, ut patet ex textu mox cit.) posset se juxta ipsius mentem gratiæ Dei vel exæquare, vel admiscere contendere, participemque se muneribus Dei per hoc conari inserere, ut laborem suum auctorem esse divinæ existimet largitatis &c. Dein si Cassianus admisisset, ac statuisset, quod gratia Dei quorundam voluntatem, & desiderium salutis ex naturæ viribus, & proprio arbitrio ortum subsequatur, & aliqui non sanarentur, nisi ex semetipsis sanari vellent: omnino etiam admisisset, & admittere debuisset quidquam de bonis actibus quorundam industriæ, & non gratiæ Dei deputari, ac quosdam sine Dei gratia excitante fructus spiritales posse exhibere: atqui hæc Cassianus expresse negat, dum collat. 3. cap. 16. dicit: *Quam sit igitur ineptum, ac sacrilegum quicquam de bonis actibus nostræ industriæ, & non Dei gratiæ, vel adjutorio deputare, manifeste probatur Dominica protestante sententia sine sua inspiratione, vel, si ad bonum jam sit excitatus, cooperatione spiritales fructus NB. exhibere neminem posse; ergo etiam non admittit, quod gratia Dei quorundam voluntatem, & desiderium salutis ex naturæ viribus ortum subsequatur, & aliqui non sanarentur, nisi ex semetipsis sanari vellent.* Proin non bene Cassiano ex calamo S. Prosperi exprobrando ingeritur: *Satis te contra Pelagianorum calumnias præcavere existimas, si quod in universitate vocatorum sentiendum est, id nobis in portione concedas?* Verum superest, ut prætermisiss pluribus aliis rationibus contra 2dum, quod nobis ex S. Prospero objectum est, producendis, respondeamus ad tertium.

Ad III. Igitur ad textum 3tium S. Prosperi, neg. Cassianum, ut quosdam præveniri a gratia ostenderet, in quorundam autem præeuntibus meritis causam percipiendæ gratiæ collocaret, dixisse, quid ex quo pendeat; dubitari, id est; utrum, quia initium bonæ voluntatis præbuerimus, misereatur nostri DEus &c. eumque, ne duas regulas illas in ambiguo collocaret, utramque exemplis, ut ei videbatur, idoneis munire curasse. Primo enim Cassianus eo loco per eum textum impugnat ex una parte eos, qui gratiam rejicientes, opera nostra, aut saltem initium bonæ voluntatis tribuebant viribus naturæ; ex altera autem parte eos, qui sublato libero arbitrio omnia adscribebant gratiæ,

ho-

hominem necessitanti; sicque eo textu nititur contra mox dictos demonstrare, nec initium bonæ voluntatis, nec opera nostra, aut soli gratiæ secluso consensu arbitrii, aut soli arbitrio seclusa gratia attribui posse, sed utrique, nimirum gratiæ ut excitanti ac adiuvanti, & voluntati ut consentienti tribui debere, ut patet ex eo, quod de Zacchæo, & latrone dicat, eos per suam fidem, & pietatem, specialia vocationis monita prævenisse, adeoque communia eos jam habuisse supponat. Dein eo ipso textu contra ejusmodi exerrantes innuit, & docet, initium bonæ voluntatis, ut ortum ex gratia, & libero arbitrio simul, duplici modo haberi, in quantum nimirum quibusdam quidem per gratias extraordinarias subito eos moventes, statim confertur & ipsa gratia sanctificans: quibusdam vero auxiliis actualibus non nisi successive motis gratia sanctificans, aut gratiæ speciales a Deo non conferuntur, nisi ad suam cum gratiis, & auxiliis sibi jam concessis cooperationem, ut palam est ex ipsis Cassiani verbis. Nam postquam dixerat: *Et ita sunt hæc quodammodo indiscrete permixta, atque confusa, ut quid ex eo pendeat, inter multos magna quæstione volvatur &c.* - - Immediate subdit dicens: *Si enim dixerimus, nostrum esse bonæ principium voluntatis, quid fuit in persecutore Paulo, quid in Publicano Mathæo, quorum unus cruori, ac suppliciis innocentum, alius violentiis, ac rapinis publicis incubans attribuitur ad salutem? sin vero gratia Dei semper inspirari bonæ voluntatis principia dixerimus, quid de Zacchæi fide; quid de illius in cruce latronis pietate dicimus, qui desiderio suo vim quamdam regnis cælestibus inferentes* NB. NB. *Specialia vocationis monita prævenerunt; ergo Cassianus manifesto hic docet, persecutori Paulo, & Publicano Mathæo ex abundantia misericordiæ DEI protinus collatas fuisse gratias speciales, & auxilia specialia una, & simul cum gratia sanctificante, quæ Zacchæus, & latro ille in cruce primum per suam cum donis, & gratiis fidei, ac pietatis sibi a Deo concessis cooperationem meruerunt; ergo ibidem solum vult, quibusdam subito ex singulari Dei misericordia præter auxilia sufficientia simul conferri gratias Dei efficaces speciales, una cum gratia habituali, & sanctificante, quibusdam vero istas speciales, & extraordinarias non conferri, nisi ad suam cum gratiis sibi jam concessis cooperationem;*
ergo

ergo dici non potest, Cassianum, ut quosdam præveniri a gratia ostenderet, in quorundam autem præeuntibus meritis causam percipiendæ gratiæ collocaret, dixisse, quid ex quo pendeat dubitari, eumve, ne duas illas regulas in ambiguo collocaret, utramque exemplis, ut ei videbatur, idoneis munire curasse. Et vero dum Cassianus claris verbis asserit, Zacchæum sua fide, & illum in cruce latronem sua pietate specialia vocationis monita, & consequenter extraordinaria prævenisse: manifesto supponit, eos ordinariis Dei auxiliis tanquam suæ vocationis monitis præmunitos fuisse, eosque his cooperando illa extraordinaria, seu *specialia vocationis monita* commeruisse; ergo dici non potest, Cassianum hujusmodi exemplis voluisse munire sententiam, qua in quorundam præeuntibus meritis causa percipiendæ gratiæ collocatur, utpote cui sententiæ dicta Cassiani, & exempla ab ipso producta repugnant. Quid, quod Cassianus ulterius immediate subdit: *consummationem vero virtutum, & executionem mandatorum Dei, si nostro deputaverimus arbitrio, quomodo oramus, confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis*; ergo Cassianus vult, hominem, præterquam quod a Deo jam acceperit ex ejusdem Domini dono, ac gratia principia salutis, ulterius debere orare, ut Deus eidem & conferat gratiam operis, atque ipsius etiam perseverantiæ; ergo Cassianus nullatenus in quorundam præeuntibus meritis causam percipiendæ gratiæ collocat, & consequenter asserta S. Prosperi in cit. textu allata de Cassiano, ejusque dictis minime verificantur. Dicendum itaque est ab apposito Cassianum cit. cap. 11. dixisse: *Et ita sunt hæc quodammodo indiscrete permixta, atque confusa, ut quid ex quo pendeat, inter multos magna quæstionevolvatur &c.* Ut duplici errore, hinc Pelagianorum, & Semipelagianorum, quorum illi & initium, & perfectionem boni operis: isti vero saltem initium fidei, boni operis ex viribus naturæ esse contendebant; illinc autem Manichæorum, & Prædestinatianorum, qui in homine lapso volebant liberum arbitrium amissum fuisse, eumque per gratiam ad bonum necessitari, significato ostenderet, rejectis iis erroribus, mentem Ecclesiæ esse sequendam. Unde & subjungit inferius, dicens: *utraque* (nimirum gratia Dei, & liberum arbitrium) *nos pariter debere suscipere pietatis ratione colligimus, ne unum*

borum homini subtrahentes, ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur.
Et ita ad textus S. Prosperi adductos responsum satis.

§. 16. Jam autem Cassianum vere docuisse, quod Deus Objic.
nostram expectet voluntatem, ut misereatur nostri, & nos a 4.
peccato purgemur, nititur Cl. A Arius noster ulterius osten-
dere ex ipsis assertis Cassiani, ut quem ipsum mentem, &
doctrinam suam apertius declarare existimat.

Sic (inquit) de institut. Cœnob. lib. 12. cap. 11. scribit post Arg.
adductum latronis exemplum, quem ob unam confessionem introductum I.
in paradisum, non cursus sui merito tantam beatitudinem consecutum, sed
dono Dei misereantis adeptum fuisse fatetur, addens & alterum: Si re-
miniscamur David Regis, ait, duo tam gravia, tamque immania
crimina uno pœnitundinis sermone deleta, nec hic videbimus ad indulgentiam
tanti criminis obtinendam laboris æquiparasse merita, sed Dei gratiam
superabundasse, qui veræ pœnitundinis occasione percepta tantam peccatorum
materiam sub unius verbi plena confessione consumpsit. Ex quo colligit:
quia totius boni (nostri) effectus ab illius profluit gratia, qui tantam
perennitatem beatitudinis, & immensitatem gloriæ exiguæ voluntati, bre-
vique, ac parvo cursui nostro multiplicata largitate donavit. Nunquam
enim, scribit ibidem cap. 13. divinum munus (tam magnifica, tam-
que præcella puritatis præmia) labor proprius, humanave com-
pensabit industria, nisi desideranti divina fuerit miseratione con- Arg.
cessum. Statim vero, cum dixisset, petitionem, inquisitionem, pulsa- II.
tionem nostram non esse condignam, nisi misericordia Dei id, quod pe-
timus, dederit &c. Addit ibidem cap. 14. Præsto est namque occa-
sione sibi tantummodo a nobis bonæ voluntatis oblata ad hæc omnia
(dona salutis) conferenda. Amplius enim ille, quam nos perfectionem,
salutemque nostram desiderat, & expectat. Alibi, nempe collat. 13. Arg.
cap. 7. ita docet: Propositum Dei, quo non ob hoc hominem fecerat, ut III.
R peri-

Arg.
IV.

periret, sed ut in perpetuum viveret, manet immobile. Cujus benignitas, cum bonæ voluntatis in nobis quantulamcunque scintillam emicuisse perspexerit NB. vel quam ipse tanquam de dura silice nostri cordis excusserit, confovet eam, & exsuscitat, suæque inspiratione confortat, volens omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Iterum collat. 13. cap. 8. & est textus notabilis: Deus, cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam confestim, atque confortat, & incitat ad salutem, incrementum tribuens ei, quam vel ipse plantavit, vel nostro conatu viderit emeruisse. Nam antequam clament, inquit, ego exaudiam, adhuc loquentibus eis ego audiam, & iterum: ad vocem clamoris tui statim, ut audierit, respondebit tibi. Si vocem ad Deum clamantis, vocem hominis sub gratia constituti Cassianus audiret, ita, ut hæc eum de hac miseriarum valle ad Liberatorem, Salvatorem, Protectorem, &c. clamare faceret, plane non subduxissem jam multa: sed nunc! cap. 11. ejusdem collationis leguntur ea, quæ S. Prosper nuper (§. præc.)

Arg.
V.

cap. 14. contra collat. carpsit; nimirum: Ita sunt hæc quodammodo indiscrete permixta, atque confusa, ut quid ex quo pendeat, inter multos magna quæstione volvatur, id est, utrum quia bonæ voluntatis initium præbuerimus &c. videatur ipse Cassianus. Postea collat. 13. cap. 12.

Arg.
VI.

Prævenit hominis voluntatem misericordia Domini, de qua dicitur: Deus meus misericordia ejus præveniet me, & rursus Dominum remorantem, atque utiliter quodammodo subsistentem, ut nostrum experiatur arbitrium, voluntas prævenit nostra, cum dicitur: & mane oratio mea præveniet te. Et iterum: præveni in maturitate, & clamavi; & præven- runt oculi mei ad te diluculo. Advocat etiam nos, & invitat, cum dicit: tota die expandi manus meas ad populum non credentem mihi, & contra- dicentem, & invitatur a nobis, cum dicimus ei, tota die expandi ma- nus meas ad te. Expectat nos, cum dicitur per Prophetam: propterea expectat Dominus, ut misereatur vestri; & expectatur a nobis, cum dici- mus: expectans expectavi Dominum, & respexit me. Rursus ejusdem

Arg.
VII.

collat. cap. 13. Ita semper gratia Dei nostro in bonam partem coopera- tur

tur (Editor operum S. Prosperi habet operatur:) arbitrio, atque in omnibus illud adjuvat, protegit, ac defendit, ut non nunquam etiam quosdam conatus bonæ voluntatis vel exigat, vel expectet, ne penitus dormienti, & inertio otio dissoluto sua dona conferre videatur, occasiones quodammodo quærens &c. Vide §. 10. in fine. Denique multiplicem vocationum, & curationum gratiam exemplis illustrans collat. 13. cap. 15. hoc principium statuit: *Et ita multiformis illa sapientia Dei salutem hominum multiplici, atque inscrutabili pietate dispensat, ac secundum capacitatem uniuscujusque gratiam suæ largitatis imper-* Arg. VIII.
tit, ut ipsas quoque curationes non secundum uniformem majestatis suæ potentiam, sed secundum mensuram fidei, in qua unumquemque reperit, vel sicut unicuique ipse partitus est, maluerit exercere. Videri interim omnino meretur ejusdem collat. 13. caput 17. quod nos ad §. 24. differimus. Sed nunc inutilis curiositas fuerit, ea, quæ S. Prosper & ipse cap. 17. contra Collatorem scripsit, non nihil attentius considerasse.

§. 17. Verum si ipsa Cassiani asserta rite attendamus, & secundum rei veritatem perpendamus: clare deprehendimus, non solum ex iis nullo modo probari posse, quod Cassianus docuerit, Deum nostram expectare voluntatem, ut misereatur nostri, & nos peccato purgemur: sed potius ab opposito nobis innotescere, eum contrarium sensisse, quod nempe homo omnis semper Dei gratia præveniatur, ac præveniri debeat etiam quoad initium operis salutaris, aut fidei. Ref. & Resp.

Ut enim prætermittamus, quæ supra §. 15. produximus fundamenta: Cassianum nullo modo sensisse, Deum nostram expectare voluntatem, ut misereatur nostri, sed ab opposito re ipsa docuisse, hominem etiam quoad ipsum initium bonæ voluntatis, fidei, ac operis salutaris semper Dei gratia præveniri, id ipsum etiam satis luculenter patet ex his, quæ lib. 12. cap. 17. de Instit. Cœnob. indefinite,

& in universum de omnibus omnino hominibus sine ullius exceptione docet: ibi namque asserit, & affirmat: *Postremo instruit Auctor salutis nostræ, quid nos oporteat NB. in singulis quibusque, quæ gerimus, non modo sentire, sed etiam confiteri, non possum ego, inquit, a me ipso facere quicquam: Pater autem in me manens, ipse facit opera. Ille ex Persona hominis assumpti dicit, nihil a semetipso posse se facere: NB. & nos, cinis, & terra in his, quæ ad nostram salutem pertinent, arbitramur nos adiutorio Domini non egere? NB. discamus itaque & nos per singula nostram simul infirmitatem, & illius adiutoria sentientes quotidie proclamare cum Sanctis, impulsus versatus sum, ut caderem, & Dominus suscepit me &c.* ergo Cassianus manifesto vult, & declarat quoad singula quæque sine ullius exceptione, quæ gerimus, & pertinent ad nostram salutem, & consequenter etiam quoad ipsum initium bonæ voluntatis fidei, ac operis salutaris nos, sicut omnes cinis, & terra sumus, ita & omnes in universum sine ullius exceptione indigere auxilio Dei, & consequenter nos quoque quoad singula quæque, nempe etiam quoad ipsum initium bonæ voluntatis &c. Dei gratia præveniri; ergo dici inprimis non potest, Cassianum docuisse, Deum expectare nostram voluntatem, ut misereatur nostri. Si enim Deus expectaret nostram voluntatem, ut nostri misereatur, plane dici non posset, voluntatem nostram quoad singula quæque, quæ gerimus, & pertinent ad nostram salutem, a Dei adiutorio præveniri. At vero Cassianus juxta adducta vult, & docet, nostram voluntatem ita a Dei gratia præveniri; ergo non docet, Deum voluntatem nostram expectare, ut nostri misereatur. Dein & 2do conformiter ad rei veritatem, minime etiam asseri potest, Cassianum duos hominum ordines distinxisse, quorum alii gratiam suis bonis conatibus præveniant; alii vero præveniantur a gratia. Nam ex mox adductis palam constat, Cassianum velle, sicut omnes nos homines cinis, & terra sumus, ita & omnes in universum sine ullius exceptione ad ea, quæ pertinent ad salutem, indigere nos adiutorio Dei, & debere gratia Dei præveniri, & consequenter nulla-

tenuis sentit, & docet, quosdam hominum suis conatibus prævenire gratiam. Sed ut plura prætermittamus, nobis jam est ostendendum, neque ex textibus Cassiani productis ullatenus probari posse, quod Cassianus docuerit, Deum nostram expectare voluntatem, ut miseretur nostri, quod ut etiam monstremus, jam ad singulos textus respondebimus. Et quidem ad primum respondemus, textum illum cap. 11. lib. 12. non prodesse, sed & obesse Cl. Ario; Cassianus Ad
enim hoc loco cit. solum vult, in latrone cursus ejusdem meritum I
non habuisse condignitatem ad tantam beatitudinem, nec in Davide ad indulgentiam tanti criminis obtinendam laboris æquiparasse merita, & nunquam divinum munus &c. labore proprio, humanave compensari industria, *facta comparatione inter durationem laborum nostrorum hujus vitæ, & inter durationem alterius vitæ, nec non & facta comparatione inter opera Sanctorum in esse rei operatæ spectata*, quatenus, quæ vel patimur, vel dimittimus, vel facimus propter Deum, sunt res modici valoris respectu bonorum cœlestium. Id enim eum loco cit. velle, & docere, manifesto patet ex eo, quia affirmat, latronem illum *ob unam confessionem introductum in Paradisum, non cursus sui merito tantam beatitudinem consecutum, sed dono Dei miserentis*, nec etiam, dum David Regis *duo tam gravia crimina uno pœnitudinis sermone sunt delecta, ad indulgentiam tanti criminis obtinendam laboris æquiparasse merita, sed Dei gratiam superabundasse*, & dein immediate subjungit, *tantam perennitatem beatitudinis, & immensitatem gloriæ NB. exiguæ voluntati, brevique, ac parvo cursui nostro multiplicata largitate donari*; ergo ex adducto textu inferri nullatenus potest, quod Cassianus eo in textu a merito cursus latronis, vel etiam a meritis laboris Davidis pro obtinenda indulgentia duorum suorum criminum, aut a labore proprio, industriaque humana exclusit Dei gratiam tum prævenientem, tum adjuvantem, ita, ut meritum cursus latronis, merita laboris David, ac labor proprius, & humana industria quasi ex viribus naturalibus seclusa gratia juxta Cassiani doctrinam in eo textu traditam haberentur.

Alias enim hoc ipsum dicendum foret de S. Apostolo Paulo, dum ad Rom. cap. 8. v. 18. scribit: *Existimo enim, quod non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis; item & 2. Cor. cap. 4. v. 17. Id enim, quod in præsentis est momentaneum, & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis.* Atqui de Apostolo, quamvis dicat, non esse condignas passiones hujus temporis ad futuram gloriam, & momentaneum hoc, ac leve tribulationis, æternæ gloriæ pondus operari, dici tamen non potest, eum a passionibus hujus temporis, & ab eo, quod *momentaneum ac leve tribulationis* dicit, exclusive Dei gratiam, quasi hac seclusa forent illa ex solis viribus naturæ; ergo nec de Cassiano id asseri potest, utpote qui in textu cit. eodem modo cum Apostolo loquitur. Quodsi autem dicas, de Cassiano aliunde constare, quod gratiam excludat in hujusmodi. In contrarium opponimus, & recte inferimus, quod ab eo gratiam excludi a merito cursus latronis, & a labore proprio, ac industria humana, probari non possit ex textu citato, eumque gratiam excludere ex aliis esse probandum, quod tamen probari non potest. Et vero Cassianus reipsa non solum non excludit, sed & adstruit in cit. hoc textu necessitatem gratiæ prævenientis, & adjuvantis tum, quia postquam asseruit, latronem non cursus sui merito, sed dono Dei miserentis tantam beatitudinem consecutum, & respectu Davidis quoad indulgentiam suorum peccatorum obtentam, Dei gratiam superabundasse, tum quia tanquam causam, quod veram illam hominis interioris castitatem, nudo humano labore, id est, sine adiutorio Dei nequeamus obtinere, subdit hanc unicam, *quia totius boni effectus ab illius profluit gratia, qui tantam perennitatem beatitudinis - - donavit*; ergo cum secundum asserta hæc Cassiani effectus totius boni profluit a Dei gratia: omnino & ipsum initium bonæ voluntatis & fidei a Dei gratia juxta ipsum provenit; alias asserere non posset, totius boni effectum a Dei gratia esse. Dein in eodem textu asserit, in Davide *NB. veræ pænitudinis occasione percepta tantam peccatorum materiam sub unius verbi plena confessione consumptam*; ergo omnino statuit ibidem gratiam etiam prævenientem intervenisse.

nisse; alias enim vera poenitudo non fuisset. Sed ad primum hæc sufficiant. Jam ad 2di primam partem respondemus, a Cassiano **Ad II.** ibidem dici, *petitionem, & inquisitionem, & pulsationem nostram non esse condignam*, quatenus hujusmodi petitio, inquisitio, pulsatio, aliaque ejusmodi opera nostra, utpote aliunde pluribus aliis titulis: e. g. creationis, conservationis, supremi dominii, ultimi finis &c. Deo debita, non præsupposita, sed seclusa ordinatione, promissione, seu pacto Dei ordinantis talem petitionem, seu opus nostrum bonum ad præmium, seu mercedem nequit in nobis parere jus ad bonum Dei, neque in Deo obligationem ad tale bonum reddendum, nisi Deus promiserit, aut constituerit pro tali opere, petitione &c. tale præmium, talemve mercedem dare, eoquod ob infinitam, & inabdicabilem independentiam divini dominii, ratione cujus ipse nulli, nos autem econtra cum nostris operibus ipsi millenis obstringimur titulis, Deus sine aliquo suo actu, pacto, seu promissione obligari homini non possit, & ut S. Thomas 1ma 2dæ quæst. 114. art. 1. ad 3. Deus ex præsuppositione divinæ suæ ordinationis *non efficiatur simpliciter debitor nobis, sed sibi ipsi, in quantum debitum est, ut sua ordinatio impleatur.* Et hunc esse sensum planum, & obvium hujus asserti ipsius Cassiani, non solum ex eo, quod & capit. præcedentibus, & hoc ipso textu agat tum de perfectione virtutum, tum de ipsa beatitudine acquirenda, sed etiam ex ipsis illius verbis patet; non enim simpliciter dicit, *petitionem &c. nostram non esse condignam*, sed asserit, *eam non esse condignam cum addito, nisi misericordia Dei id, quod petimus, dederit, seu promiserit, ac ordinaverit in præmium aut mercedem petitionis.* Porro reipsa talem ordinationem Dei factam esse, quod in hoc ipso capitulo censeat Cassianus, similiter patet. Nam dicimus, inquit primo, *secundum Salvatoris sententiam dari quidem peccentibus &c. - - sed petitionem - - - nostram non esse condignam, nisi misericordia Dei id, quod petimus, dederit, vel aperuerit, quod pulsamus &c.* ut ostendat, nobis ob nostra merita non dari, nisi ob præsuppositam Dei ordinationem, & promissionem dandi præmium in operibus nostris meritoriis importatam, non quidem tanquam formalem rationem meriti, sed tanquam conditionem, qua posita in nobis ob
tale

tale opus bonum paritur jus ad præmium, & mercedem. Dein ut ostendat, & monstret, reipsa hanc Dei ordinationem præsupponi, subdit: *Præsto namque est, occasione sibi tantummodo &c. oblata ad hæc omnia conferenda; amplius enim ille, quam nos perfectionem, salutemque nostram desiderat, & expectat.* His ita positis ad alteram 2di partem respondemus, Cassianum dicere, quod *Præsto* sit misericordia Dei, ob præsuppositam suam ordinationem *occasione sibi tantummodo a nobis bonæ voluntatis oblata ad hæc omnia conferenda &c.* proin ex hoc cit. Cassiani textu nullatenus probatur, eum docuisse, quod Deus nostram expectet voluntatem, ut misereatur nostri. Nam ex eo, quod Cassianus velit nostram petitionem, inquisitionem, modo supra dicto non esse condignam, nisi ex præsuppositione promissionis Dei, ordinantis talem petitionem ad præmium, seu mercedem; hæc autem Dei ordinatione præsupposita, divinam misericordiam præsto esse ad bona salutis omnia conferenda, nullatenus sequitur, Cassianum loco cit. a petitione, inquisitione nostra &c. gratiam seclusisse, aut Dei misericordiam voluisse præsto esse *occasione tantummodo sibi a nobis gratia Dei nondum præventis ac adjutis bonæ voluntatis oblata ad hæc omnia conferenda*, & consequenter nec dici potest, Cassianum docuisse, quod Deus expectet nostram voluntatem, ut nostri misereatur. Et vero reipsa Cassianum textu in isto citato *a petitione, inquisitione &c. nostra*, quam ob adductam rationem non esse condignam asserit, nullatenus excludere gratiam, nec eundem etiam velle, *oblata a nobis seclusa Dei gratia, bonæ voluntatis occasione Dei misericordiam præsto esse*, non modo clare patet ex fundamentis §. 13. ad primum Cassiani textum productis; sed præterea & inde palam fit, imo quia collat. 3. cap. 22. asserit: *Nemo igitur hæc quæ protulimus, ut nihil geri sine Domino probaremus, prava interpretatione detorquens ad defensionem liberi arbitrii ita conetur assumere, ut ab homine gratiam Dei, provisionemque quotidianam tentet auferre, per hoc, quod dicitur, & non audiuit populus meus vocem meam; & iterum, si populus meus audisset me, Israel si in viis meis ambulasset &c. sed respiciat, quod sicut liberi arbitrii facultas populi obedi-*
dien-

dientia comprobatur, ita quotidiana circa eum provvisio Dei clamantis quodammodo & monentis ostenditur. Cum enim dicit: si populus meus audisset me NB. priorem utique se locutum eis evidenter ostendit, quod fieri a Domino non solum per legem scriptam literis, verum etiam quotidianis monitis solet; ubi ne quis forte existimet, eum loqui de gratia externa, seu de lege &c. studiose subdidit: quod fieri a Domino non solum per legem scriptam literis, verum etiam quotidianis monitis solet, ut quotidiana, & proin continua quasi Dei monita distinguendo a lege Dei scripta ostenderet, & ostendat, se loqui de Dei admonitionibus internis, & consequenter de Dei inspirationibus. Dein ibidem eodem cap. subdit: nam sicut liberum arbitrium per inobedientiam populi demonstratur, ita dispensatio Dei, & auxilium ejus versiculi ipsius initio declaratur, ac fine, cum se NB. & priorem locutum fuisse testatur, & postea inimicos ejus humiliaturum, si ab eodem fuisset auditus; ergo ipse Cassianus diserte protestatur, ne sua dicta de libero arbitrio prolata detorqueantur in pravum sensum, quasi negaret gratiam prævenientem, quam in hoc textu adstruit, dum dicit, quotidianam Dei provisionem ostendi ex eo, quod, cum Deus dicit: si populus meus audisset me, priorem utique se locutum eis evidenter ostendat; ergo nisi dicta Cassiani illius cap. 14. lib. 12. de instit. Cœnob. contra ejusdem mentem in hujusmodi pravum sensum detorquere velimus, dicere non possumus, Cassianum cit. cap. 14. lib. 12. a petitione, inquisitione &c. nostra gratiam excludere, aut ad occasionem bonæ voluntatis a nobis gratia Dei non præventis ac adjutis oblatam per Dei misericordiam dona salutis conferri. Neque vero dicas, Cassianum hic loqui non ex propria, sed ex aliena, nimirum ex sententia Paphnutii. Contra enim est, quod in objecto nobis capitulo 14. lib. 12. de Instit. Cœnob. expressis verbis contestatur, dicens: sed plane constantissime non mea, sed seniorum sententia definitio, perfectionem quidem sine his omnino capi non posse. &c. Item dicimus enim secundum Salvatoris sententiam, dari quidem petentibus &c. ergo nec in 14. cap. Cassianus ex sua, sed ex Seniorum, consequenter etiam ipsius Paphnutii sententia definit, perfectionem quidem

S

sine

*sine his capi non posse &c. & itidem, secundum Salvatoris sententiam dari quidem petentibus &c. dicit. Atqui Paphnutius juxta textum a nobis cit. ab iis conatibus, item a petitione &c. non excludit, sed ab opposito præter gratiam adjuvantem ad eos adstruit gratiam prævenientem, neque alii, ex quorum sententia ipse definit, ostendi possunt, qui gratiam prævenientem a conatibus, aut a petitione excluderint: porro secundum quam se dicere, petentibus dari &c. asserit Cassianus, sententiam Salvatoris, qua homines hortatur dicens: *petite, & accipietis, quærite, & invenietis &c.* Certum est, gratiam prævenientem a petitione non solum non esse seclusam, sed ipsam etiam petitionem &c. nostram ea gratia præventam & adjutam; ergo nec Cassianus in cap. hoc 14. lib. 12. de instit. Cœnob. nobis objecto a conatibus, petitioneque nostra &c. gratiam prævenientem, ac adjuvantem excludit, sed eas supponit; alias enim ostendi, & probari deberet, eum falso dicere, se ex seniorum sententia definire, & ea secundum Christi sententiam asserere. Proin solum vult, tum nos per conatus nostros gratiæ cooperando debere ad perfectionem pervenire, tum petitionem nostram non esse condignam sine supra dicta Dei ordinatione, ac promissione, quatenus ad meritum præter intrinsecam operis condignitatem ortam ex gratia, insuper non quidem tanquam ratio formalis meriti, sed tanquam conditio requiritur aliqua Dei ordinatio, & promissio dandi præmium, ut patet ex jam dictis. Sed his etiam prætermisiss Cassianum in hoc capitulo 14. lib. 12. de instit. Cœnob. nobis objecto, a conatibus nostris, item a laborantibus, ac a petitione nostra non exclusisse gratiam prævenientem & adjuvantem, sed ab opposito eas asseruisse, & adstruxisse ulterius, & 2do patet ex eo, quia eo ipso cap. 14. asserit, se pronuntiare, laborantibus tantum, ac desudantibus misericordiam Dei, gratiamque conferri, & ut verbis Apostoli loqueretur, *volentibus, & currentibus impartiri secundum illud, quod etiam in psalm. 88. ex persona Dei cantatur NB. NB. posui adjutorium in potente, & exaltavi electum de plebe mea; ergo Cassianus hoc loco vult, laborantibus tantum &c. ut gratia præventis, & adjutis misericordiam, gratiamque**

ut-

ulteriore *conferri*, ergo &c. *asserit* enim laborantibus tantum &c. gratiam Dei *conferri*, & *volentibus*, atque *currentibus* ex Apostoli verbis *impartiri secundum illud*, quod in psal. 88. ex persona Dei *cantatur*: *posui adjutorium in potente* &c. Enimvero hoc in loco expresse sermo est de potente gratia Dei *prævento*, & *adjuto*, nec non de electo per Dei gratiam, & ab eadem gratia *prævento*, & *adjuto*; dicitur namque cit. psal. v. 19. NB. *quia Domini est assumptio nostra, & sancti Israel regis nostri. Tunc locutus es in visione Sanctis tuis, & dixisti: posui adjutorium in potente, & exaltavi electum de plebe mea. Inveni David servum meum* &c. quæ quidem in sensu literali de populo Israelitico, & Davide: in sensu autem allegorico de Ecclesia, & Christo dicta sunt: in sensu tamen anagogico de homine prædestinato, atque vocato, & gratia *proin prævento*, ac *adjuto* intelliguntur, & intelligi debent; ergo vel dicendum, Cassianum in hoc cap. locutum fuisse de *currentibus*, & *volentibus*; item de laborantibus tantum &c. ut gratia *præventis*, & *adjutis*: vel eum falso pronuntiasse, *laborantibus tantum* &c. *gratiam conferri* &c. secundum illud, quod ex persona Dei *cantatur*: *posui adjutorium in potente, & exaltavi electum de plebe mea*. At ipsum hoc falso, & contra mentem *asseruisse* probari non potest; ergo *asserri* debet prius, quod nimirum locutus sit de laborantibus, atque *volentibus* &c. ut gratia *præventis*, & *adjutis*, & consequenter eo in capite non *excluserit* a conatibus, laboribus, petitionibus nostris gratiam: Quam a dictis in hoc cit. cap. Cassianum non *exclusisse*, patet, ut jam supra notavimus. 3tio etiam ex eo, quod subdit de Davide. Nam illud de Davide dictum ipse Cassianus collat. 3. cap. 15. sic explicat: *Hic quoque & initium conversionis, ac fidei nostræ, ac passionum tolerantium donari nobis a Domino declaravit. Quod NB intelligens David quoque, similiter orat, sibi hoc ipsum Domini miseratione concedi, dicens: confirma Deus hoc, quod operatus es in nobis, ostendens, non sufficere sibi salutis principia dono Dei, gratiaque collata, nisi fuerint eadem miseratione ipsius, & quotidiana opitulatione perfecta* &c. Ex textu itaque cap. 14. de instit. nobis objecto non probatur, Cassianum docuisse, quod Deus nostram expectet voluntatem, ut misereatur nostri. Porro prætermittenda hic a nobis non sunt, sed saltem per-

stringenda, quæ in hunc locum, seu in hoc cap. 14. lib. 12. differit, & habet Alardus Gazæus, & in sequentibus defectu occasionis ea perstringendi, forte amplius produci, & rememorari non possunt: quod priusquam præstemus, equidem nobis hic præmittenda forent, quæ Spho 25to in responso ad 2dum subjecimus. Verum ut nimiam prolixitatem evitemus, benevolus Lector, dum eum eo remittimus, graviter ne ferat, rogamus. Mox itaque ad initium suæ in hoc caput animadversionis *perfectionem*, inquit de Cassiano, *hic, ut in præcedentibus, intelligit consummationem boni operis in quovis genere virtutum, hoc est, perfectam fidem, charitatem, castimoniam &c. ut distinguat ab inchoatione, seu initiis bonorum operum, quæ alibi vocat semina virtutum, a natura nobis insita; per hæc intelligens bonas cogitationes, bonas voluntates, pia desideria viribus naturæ - - concepta.* At toto cœlo aberrat vir optimus a mente, & doctrina Cassiani, prædicta Cassiano imputando. Neque enim Cassianus, ut ipsi sine fundamento, & ratione imputat Gazæus, per perfectionem intelligit consummationem boni operis, in quovis genere virtutum, per oppositionem ad hujusmodi operis initia, e. g. bonas cogitationes &c. sed non solum hoc cap. 14. verum & aliis in locis per perfectionem intelligit Cassianus perfectionem virtutis perfectæ, per oppositionem ad virtutem in statu imperfecto spectatam. Nam ut patet ex his, quæ S. Thom. 2. 2. quæst. 24. art. 9. in Corpore docet de charitate, quælibet virtus spectari potest imo secundum statum virtutis *incipientis*, quæ in homine recenter ad meliorem frugem converso adhuc cum multis, & vehementibus contrariarum passionum motibus conjungitur. Dein 2do secundum statum virtutis *proficientis*, qui etiam dici solet *status temperantiæ*: sicut priorem dicunt *statum continentiae*, & hæc virtus, seu potius status hic virtutis est hominis, qui sopitis pedetentim passionibus, non ita frequenter, & adeo vehementer contrariis motibus agitur, ita tamen, ut adhuc difficulter actus ejusmodi virtutum eliciat. 3tio demum secundum statum virtutis *perfectum*, qui status est hominis perfecti, qui principaliter intendit ad hoc, ut Deo inhæreat, & eo fruatur, & consequenter hominis est in via unitiva constituti, hujusmodi virtutis actus delectabiliter, facile, & constanter elicientis. Jam igitur Cassianum per perfectio-

nem intelligere hunc tertium statum, nempe virtutis perfectum, patet imo ex eo, quia collat. 6. cap. 14. expresse asserit: *quia, ut dixi, nec in eodem statu mens hominis potest jugiter permanere NB. nec in hac carne consistens ita virtutum apicem possidebit quisquis ille Sanctorum, ut immobilis perseveret. Necesse est enim, aut aliquid adjici illis semper, aut minui, nullaque in omni creatura talis poterit esse perfectio, quæ mutabilitatis non subjaceat passioni &c.* ergo Cassianus loquitur de perfectione virtutis summa, qualis homini in hac vita vix competere potest, & consequenter loquitur de virtute secundum statum perfectissimum accepta; ergo dum loquitur de perfectione apprehendenda, ac consummanda, uti e. g. in illo cit. cap. 14. per perfectionem intelligit statum illum virtutis perfectum, per oppositionem ad duos virtutis status priores: minime autem per eam intelligit illam consummationem boni operis, per oppositionem ad ejusdem operis initia. 2do Cassianus collat. 11. cap. 12. diserte quoque asserit: *Videtis ergo perfectionum gradus esse diversos, & de excelsis ad excelsiora nos a Domino provocari, ut ita is, qui in timore Dei beatus, & perfectus extiterit, ambulans, sicut scriptum est, de virtute in virtutem, de perfectione ad aliam perfectionem, id est, de timore ad spem mentis alacritate conscendens, ad beatorem denuo statum, quod est charitas, invitetur;* ergo Cassianus perfectionem non tantum sumit pro statu virtutis perfecto per oppositionem, & comparisonem ad statum incipientium, & proficientium in sensu mox supra exposito: sed etiam pro complexu plurium virtutum perfectarum per comparisonem ad pauciores, aut ad unam in statu virtutis non solum quoad essentialia in esse virtutis constitutæ, sed etiam ratione suæ stabilitatis radicatæ perfecto spectatam; ergo revera, dum loquitur de perfectione apprehendenda, aut consummanda, per perfectionem non intelligit illam consummationem boni operis, sed intelligit tum statum virtutis perfectum, tum perfectarum virtutum complexum in charitate non præcise quoad essentialia, sed & quoad proportionem animam cum Deo ut fine ultimo tanquam suo summo bono proxime stabiliter uniendi perfecta, & proin radicata fundatarum & firmatarum. 3tio fatente hic ipso Gazæo, & ut etiam constat ex ipso cap. 13., nec non & 16. Cassiani libri 12. de instit. Cænob.

Cassianus inter initia bonæ voluntatis non solum fidem, & orationem, sed & alia multa opera annumerat, afflictionem corporis, jejunia, vigiliæ &c. At vero Cassianus fidem, de qua tanquam de initio perfectionis loquitur, supponit, & expresse asserit, a Deo inspiratam. Distinguens enim fidem, ut habet rationem initii perfectionis, a fide, quæ potest per arbitrii libertatem exerceri, cap. 14. collat. 13. de Abrahamo loquens. *non enim illam, inquit, fidem, quam ei Dominus inspirabat, sed illam, quam vocatus semel, atque illuminatus a Domino per arbitrii libertatem poterat exhibere, experiri voluit divina justitia.* Dein oratio, afflictio corporis, jejunia, vigiliæ, solitudo &c. sunt ipsi actus virtutum religionis, patientiæ, temperantiæ, abstinentiæ, studiositatis &c. in ratione boni operis *Religionis, Patientiæ &c. consummati.* Alias enim oratio expleta, e.g. in genere virtutis religionis foret, & deberet esse sui ipsius initium, sicque foret expleta, & non foret expleta, quod implicat, quod ipsum de cæteris dicendum; ergo hi actus, seu hujusmodi opera non possunt habere rationem initii per oppositionem, seu per respectum ad consummationem boni operis suæ virtutis, cujus quisque est actus. Alias enim non forent actus talium virtutum in ratione boni operis earundem virtutum consummati. Dum ergo Cassianus fidem, orationem, jejunia, vigiliæ &c. numerat inter initia bonæ voluntatis: ipse hæc non recenset inter initia bonæ voluntatis per respectum, aut oppositionem ad consummationem boni operis in quovis virtutum genere: sed inter initia bonæ voluntatis numerat per respectum, vel oppositionem ad consummationem perfectionis, ut consistentis in virtute secundum statum virtutis perfectum supra explicatum, spectata: vel in complexu, nexu, & cumulo virtutum perfectarum. His itaque sic positis primum Gazæi in hoc caput assertum non subsistit. Jam vero huic suo primo asserto mox subdit, dicens: *qui fuit error Massiliensium, ut dictum est, nimirum cap. 13. hujus libri, ubi in illud Cassiani: quantuslibet jejuniorum, vigiliarum - - labor &c. asserit sub nomine perfectionis error, & ut dici solet, latet anguis in herba.* Hoc enim est initium erroris, in quem Cassianus, & socii ejus presbyteri Massilienses impegerunt. At vir iste plane & hic in errore versatur: sicut in suo
priori

priori asserto. Nam Cassianus perfectionem non sumit in sensu exposito a Gazæo, sed in sensu vero, & genuino, ut mox vidimus. Dato itaque, quosdam presbyteros Massilienses secutos, ac approbasse sensum a Gazæo supra expositum: id tamen dici minime potest de Cassiano ob rationes mox adductas. Nec dicās, S. Prosperum in epist. ad S. Augustin. scribere: *Multi ergo servorum Christi, qui in Massiliensi urbe consistunt, in sanctitatis tuæ scriptis, quæ adversus Pelagianos hæreticos condidisti, contrarium putant Patrum opinioni, & Ecclesiastico sensui*: item S. Hilarium in epist. ad eundem asserere: *Hæc sunt itaque, quæ Massiliæ, vel aliis etiam locis in Gallia ventilantur*; adeoque SS. Prosperum, & Hilarium hic præcipue notare Monachos Massilienses, & inprimis Cassianum tanquam præcipuum inter reliquos, & consequenter merito dici, Cassianum, & socios ejus in eum errorem Semipelagianorum impegisse. Nam contra est imo, quod S. Prosper loco cit. præcise dicat, *multos servorum Christi, qui in Massiliensi urbe consistunt, - - contrarium putare SS. PP. opinioni &c.*; atqui ex eo, quod S. Prosper scribat, multos hujusmodi fuisse Massiliæ cum Semipelagianis sentientes, non sequitur, inter eos comprehendi Cassianum; nulla enim est ratio, cur inter illos multos & Cassianus nominetur. Et quid ni etiam Episcopus illius urbis inter eos multos tanquam præcipuus servus Dei computari debet, si Cassianus ut Abbas inter eos numerandus; Porro S. Hilarius ita scribit, ut ejus dicta æque de aliis Massiliensibus, quam de Clericis, aut Monachis intelligi possint, adeoque ex ejus dictis illis præcise probari non potest, eum notare Monachos Massilienses, & præcipue Cassianum, nisi aliud fundamentum proferatur. Contra est 2do quantum ad S. Prosperum, quod ipse illa ad S. Augustinum scribat, vel quatenus præcise innititur assertis collationis 13tiæ Cassiani, quam ex instituto refutat: vel quia alio nitebatur fundamento? si primum asseratur, contra est, quod sicut impugnando eam collationem errore facti deceptus errorem Semipelagianorum Cassiano imputavit, sic & errore facti deceptus ea ad S. Augustinum scripserit, ut facile patet ex his, quæ supra diximus. Si vero adum dicatur, plane probari non potest, S. Prosperum cit. verbis Monachos Massilienses, multo minus Cassianum notasse, cum præ-

ter

Ad
III.

ter Monachos haud dubie ibidem fuerint servi Dei, non solum Clerici, sed & Laici. Jam vero hæc eadem pugnant contra adducta ex Hilario. Verum audiamus, quæ ulterius in cap. 14. lib. 12. de instit. Cœnob. animadvertit Gazæus a Cl. AArio supra citatus: addit autem paulo post priora dicens: *Hanc esse mentem auctoris colligitur manifeste ex aliis locis cum hoc collatis.* At vero, ut quisque ex hucusque dictis manifesto videt, ita & ex adhuc dicendis palam cognoscet, longe aliam tum in hoc, tum in aliis locis cum hoc collatis Cassiano fuisse mentem, quam ei imputare nititur Gazæus. Neque vero rationes, quas hic producit, assertum ipsius probant, ut clare videbimus, dum eas suis in locis, in quibus aliunde a Cl. AArio proponuntur, ventilabimus, & discutiemus. Refutatione itaque rationum, quas pro probatione sui asserti adducit, interea dimissa, ad alia ejusdem pergimus, & quidem, ne nimium divagemur, quæ ulterius hic subjicit Gazæus, differimus ad subsequentem articulum 3. & interim ad ea revertimur, quæ hic ulterius objicit Cl. AArius. Ad textum igitur Cassiani 3tium respondemus, inprimis instando contra argumentum inde formandum, certum esse, quod dum Theologi nostri dicunt, per Sacramenta gratiam conferri ex opere operato, vel ex opere operantis, ipsi per collationem gratiæ ex opere operantis factam, ut oppositam ad collationem ex opere operato non intelligant, nec velint gratiam conferri intuitu fidei, ac pietatis, quam ministrans, aut suscipiens habet ex viribus naturæ seclusa gratia; ergo etiam dum Cassianus dicit: *cujus benignitas, cum bonæ voluntatis in nobis quantulamcunque scintillam emicuisse perspexerit, vel quam ipse - - - excusserit*, dici non debet, Cassianum per bonæ voluntatis scintillam, quam Deus in nobis perspexerit, per oppositionem ad bonæ voluntatis scintillam, quam Deus tanquam de dura silice nostri cordis excusserit, intellexisse bonæ voluntatis scintillam, quæ habetur ex viribus naturæ seclusa gratia; tum, quia ipse non asserit, *cujus benignitas cum bonæ voluntatis NB. ex nobis*, quasi ex viribus naturæ seclusa gratia: sed asserat, *bonæ voluntatis NB. in nobis*, nimirum per gratiam ortam *scintillam emicuisse perspexerit*: vel quam ipse specialibus nimirum, & extraordinariis gratiis excusserit; tum, quia

quia non sat firmum, ac grave habetur fundamentum, eum ita sensisse. Nemo autem præsumitur malus, nisi probetur esse malus, adeoque nec Cassianum ita sensisse præsumi, ac dici debet, nisi eum ita sensisse probetur. At vero eum ita sensisse ne quidem probari potest, ut patet ex hucusque dictis, & magis adhuc patebit, tum ex mox danda ad ipsum textum responsione, tum ex adhuc dicendis. Respondemus jam 2do *disting.* ipsum textum. Cassianus docet: *Propositum Dei, quo non ob id fecerat hominem, ut periret, sed ut in perpetuum viveret, manet immobile: cujus benignitas cum bonæ voluntatis in nobis quantulamcunque scintillam ordinariis Dei gratiis successive excitatam emicuisse perspexerit, vel quam ipse per gratiam extraordinariam subito perfecte movendo, instantanee excitatam tanquam de dura silice nostri cordis excusserit, confovet eam &c. conced. assertum, & textum.* Cassianus docet: *Cujus benignitas cum bonæ voluntatis in nobis quantulamcunque scintillam ex viribus naturæ seclusa gratia ortam emicuisse perspexerit, vel quam ipse divina sua inspiratione - - excusserit, confovet eam, neg. assertum, & textum.* Priorem, quem concessimus, non item istum, quem negavimus, genuinum esse asserti Cassiani sensum, ex ipsius Cassiani dictis palam est. Certum est enim, quod sicut ad justificationem plures diversarum virtutum requiruntur actus, e. g. fidei, spei, timoris divinæ justitiæ, aliarumque virtutum, præcipue, ac ultimato charitatis: sic etiam ad ipsam bonam voluntatem minimam, seu ad bonæ voluntatis scintillam quantulamcunque requiruntur plures actus e. g. cogitatio de bono salutari: pius ad tale bonum cogitatum affectus, item & ad tale bonum voluntatis desiderium &c. ergo sicut juxta catholicos Theologos vel subitanee & instantanee conferendo mox ipsam gratiam sanctificantem Deus hominem justificare potest, ut factum esse, & Paulo contigisse docet S. Thomas 1. 2dæ. quæst. 112. ad 2.; vel etiam hominem justificare potest successive, paulatim eum promovendo e. g. de fide ad spem &c.; sic & bonam voluntatem minimam, seu quantulamcunque ejus scintillam per gratiam suam vel paulatim a cogitatione boni ad talis boni cogitati affectum &c. movendo, vel instantanee, & subito eam voluntatem bonam in homine excitare potest; ergo *bonæ voluntatis scintillam, quam Deus in nobis emicuis-*

T

cuis-

cuisse perspexerit, in tantum opponit bonæ voluntatis scintillæ, quam Deus ipse tanquam de dura silice nostri cordis excusserit, in quantum prior, quam Deus in nobis emicuisse perspexerit, collatis nobis ordinariis Dei gratiis a cogitatione boni, ad ejusdem boni affectum, & ab isto ad ejusdem boni desiderium moventibus successive in nobis excitatus: hæc vero, quam Deus tanquam de dura silice nostri cordis excusserit, non successive movendo de uno actu ad alium, sed instantanee, & subito per gratias extraordinarias excitatur in nobis, atque formatur. Et vero hoc modo, & hac ratione utramque bonæ voluntatis scintillam, quam Deus in nobis emicuisse perspexerit, & quam ipse tanquam de dura silice nostri cordis excusserit a Cassiano ad invicem opponi, ex ipso textu, & verbis illius patet. Certum namque est, quod aliud sit ad esse supernaturale præcise, & simpliciter elevari, & aliud in esse supernaturali confortari, roborari, & perfici. Nam in primo casu esse supernaturale nondum adfuit: in casu autem 2do esse supernaturale præcessisse debet. Nihil enim in esse supernaturali confortari, ac roborari, dici vere potest, nisi prius habuerit esse supernaturale simpliciter tale. Jam autem Cassianus in textu cit. bonæ voluntatis scintillam, quam Deus in nobis perspexerit emicuisse non asserit, præcise ad esse supernaturale elevari, sed eam dicit, in esse supernaturali confoveri, exsuscitari, atque divina inspiratione confortari. Postquam enim loco cit. dixerat: cum Dei benignitas bonæ voluntatis in nobis quantulumcunque scintillam emicuisse perspexerit: vel quam ipse tanquam de dura silice cordis nostri excusserit, non distinguit, nec dicit de una; elevat eam, suaque inspiratione provebit ad esse supernaturale, & de altera; confortat eam, suaque inspiratione, NB. & proin in esse supernaturali confortat; sed absolute sine ulla distinctione, & sine ullo facto discrimine de utraque subjungit, & asserit: confortat eam, & exsuscitat, suaque inspiratione confortat; ergo eadem ratione affirmat, scintillam bonæ voluntatis a Deo in nobis emicuisse perspectam confoveri, divinaque inspiratione confortari, qua ratione, confoveri, divinaque inspiratione confortari asserit bonæ voluntatis scintillam, quam Deus de silice cordis nostri excussit. At vero hanc non asserit, divina inspiratione confortari, secundum quod ad esse supernaturale elevatur, sed secundum quod in esse supernaturali,

rali, jam habito, firmatur, ut palam est: ergo & illam, quam Deus in nobis emicuisse perspexerit, censet divina inspiratione confortari, non secundum quod ad esse supernaturale elevatur: sed secundum quod in esse supernaturali firmatur; ergo & hanc bonæ voluntatis scintillam, quam Deus in nobis perspexerit emicuisse, sentit Cassianus jam antecederet habuisse esse supernaturale. Alias enim in esse supernaturali eam divina inspiratione roborari dicere non posset; ergo hoc ipso & istam, quam Deus in nobis emicuisse perspexerit, quantulamcunque scintillam censet esse ex gratia, & a gratia dependere. Esse enim supernaturale non habet, nec habere potest, nisi per gratiam, & dependenter a gratia; ergo hoc ipso, quam Deus in nobis emicuisse perspexerit bonæ voluntatis scintillam, scintillæ, quam Deus tanquam de dura silice nostri cordis excusserit, non opponit in hoc, quod illa sit ex viribus naturæ: ista autem, quam Deus excusserit, ex gratia. Alias enim priorem ex gratia Dei esse, atque ab eadem dependere, eandemque supernaturalem esse dicere haud potuisset: ergo præcise posuit, censuitque illam huic opponi, in quantum illa gratiis ordinariis fuit successive: ista vero, quam Deus tanquam de dura silice cordis excussit, per gratiam extraordinariam instantanee fuit excitata. Et vero hujusmodi scintilla bonæ voluntatis, dum ob resistantiam voluntatis per gratias Dei ordinarias a cogitatione boni ad ejusdem boni affectum aliosque bonæ voluntatis actus moventes haud haberetur, per gratiam Dei extraordinariam excitata, recte, ac vere dicitur de dura silice nostri cordis excussa, & sic etiam, quantum ad gratiam justificantem non solum in S. Paulo, sed & in aliis factum legimus, & scimus. Sed hæc ad textum, nobis hic objectum. Alardus Gazæus, quem ut mihi mox ab initio objiceret, Cl. Ario placuit, in hoc Cassiani caput 7^{timum} collat. 13. animadvertit mox ad initium, & dicit: *Hic demum incipit Author aperire mentem suam, & erroris initium, quod sequenti capite clarius exponit. Quod enim hic scintillam, illic ortum quendam bonæ voluntatis vocat.*

Verum haud existimamus virum hunc, nimirum Gazæum, ista scripturum fuisse, si, non dico, quæ in cit. textum hucusque protulimus, sed quæ Cassianus hoc in capite docet, sepositis præjudiciis

vel parum attendisset. Enimvero in hoc capite plura Cassianus docet, notatu dignissima; imo nimirum, actu a Deo quibusdam conferri gratias in ordine ad consecutionem salutis, vi suæ voluntatis divinæ per eas obtinendæ. Dum enim mox ab initio dixerat: *Propositum Dei, quo non ob hoc fecerat hominem, ut periret, sed ut in perpetuum viveret, manet immobile.* Hoc ipsum mox probare nititur ex collata quibusdam gratia, quam dicit mox confoveri, & divina inspiratione confortari a Deo, volente omnes homines salvos fieri, dum subdit, & ait: *Cujus benignitas, cum bonæ voluntatis in nobis quantulamcunque scintillam emicuisse perspexerit, vel quam ipse tanquam de dura silice cordis nostri excusserit, confovet eam - - volens omnes homines salvos fieri.* 2do. dein ad ulterius firmandum assertum suum, quo dixerat, propositum Dei salvandi omnes homines manere immobile, supponit, & docet, quosdam esse, ut Scholæ loquuntur, negative reprobatos, quatenus Deus eos, tanquam creaturas rationales natura sua defectibiles decreto suo denegativo gloriæ, tanquam beneficii indebiti a fine, quo ad gloriam ordinati sunt, deficere permittit, supponit proin, & docet, quosdam esse in massa perditionis relictos, quibus tamen vi suæ voluntatis salvandi omnes homines nedum præparat, sed etiam pro loco, & tempore confert auxilia, proxime, vel remote sufficientia ad salutem. Enimvero per textus S. Scripturæ, quibus utitur in confirmationem dictorum suorum, referens ad Dei voluntatem salvandi omnes homines, affirmat, quod *non velit Deus perire animam, sed retractet cogitans, ne penitus, adeoque, ne saltem, quantum ex parte Dei est, pereat, sed potius, quantum est ex parte Dei, habet auxilia proxime, vel remote ad salutem sufficientia, qui abjectus est, non propter demeritum personale prævisum, cum asseratur abjectus ante oblationem, aut collationem auxiliorum ad posse mereri seu sufficientium, & consequenter antequam potuit mereri aut demereri; sed propter denegationem gloriæ tanquam beneficii indebiti, &c. &c. & consequenter negative reprobatus.* Unde ex parte hujus est, & non ex parte Dei, si auxilia illa oblata respuat, vel iis receptis non utatur, aut etiam iisdem abutatur, sicque mandata vel non observet, ac non observando peccet, vel ad fidem, aut ad poenitentiam non

con-

convertatur, ac tandem salutem non consequatur. 3tio Insuper docet ibidem Cassianus, a Deo nedum in communi præparari, sed etiam in particulari conferri omnibus, & singulis hominibus moraliter viventibus auxilia proxime, vel remote sufficientia, dum ait: *Qui enim, ut pereat unus ex pusillis, non habet voluntatem, quomodo non sine ingenti sacrilegio putandus est, non universaliter omnes, sed quosdam salvos fieri velle pro omnibus?* atqui id cum veritate asserere haud posset, nisi admittat, a Deo nedum in communi præparari, sed etiam in particulari conferri omnibus hominibus moraliter viventibus (liquidem in hoc cap. æque parum, ac aliis in locis ipsi sermo est sive de parvulis, sive de perpetuo amentibus, sed loquitur de hominibus adultis, meriti, atque demeriti capacibus, ut cuique patet) mox dicta, inquam, asserere haud posset, nisi admittat, conferri omnibus auxilia proxime, vel remote saltem ad salutem sufficientia, ut qui habet saltem ista, si eis non resistat, obtineat proxime sufficientia, eoquod ex mente ipsius Cassiani prima a Deo dentur ex intentione salutis cum ordine ad ulteriora, quæ sequenter, aut certo sequerenter, si ex voluntate, & defectu hominis non intercipatur, aut interciperetur eorum cursus, ut patet ex eo, quod mox circa initium dicat: *Cujus benignitas, cum bonæ voluntatis in nobis quantulamcunque scintillam emicuisse perspexerit - - confovet eam - - volens omnes homines salvos fieri.* Et quidem 4to vult, ea auxilia omnibus conferri, ita, ut si aliqui vel mandata non observent, & non observando peccent, vel ad fidem, aut poenitentiam non convertantur, ac tandem salutem non consequantur, hoc non se teneat ex parte Dei, quasi illa auxilia ulli deneget, in poenam præcedentis peccati, sed ex parte hominum, qui vel illa oblata respuunt, vel iis receptis non utuntur, aut etiam abutuntur. Expresse enim affirmat: *Quicumque pereunt, contra illius pereunt voluntatem.* 5to Manifesto hic adstruit peccatum originale. Ait enim: *Si autem non omnes universaliter, sed quosdam advocat, sequitur, ut nec omnes sint onerati, vel originali, vel actuali peccato:* ergo non tantum hic supponit, quod sicut Deus voluntate antecedenti velit omnes homines salvos fieri, sic & Chri-

stus pro omnibus quoad sufficientiam (nam quoad efficaciam non sentit eum mortuum ex eo, quia superius aperte docet, quosdam negative reprobatos) sit mortuus: sed insuper docet, & vult, homines omnes peccato originali infectos, vel eos, qui per baptismum a peccato originali sunt liberati, saltem peccato actuali esse maculatos juxta illud S. Joannis 1mæ cap. 1. vers. 8. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* 6to Palam docet, quorundam, cum sunt in progressu peccati, a Deo per gratiam cor commoveri, & iisdem simul gratiam justificationis conferri. Ait enim circa finem hujus capituli: *non nunquam perniciosas dispositiones nostras, lethalesque conatus ab affectu detestabili retardat, ac revocat, ac properantes ad mortem retrahit ad salutem, & de inferni faucibus extrahit ignorantem;* atqui si in negotio salutis in hujusmodi casibus voluntas hominis præiret gratiam Dei secundum mentem, & sententiam Cassiani: plane falso affirmaret, *dispositiones perniciosas nostras - - - ab effectu detestabili retardari - - - properantes ad mortem retrahi &c.* ut cuique vel parum consideranti patet; ergo docet, hujusmodi *dispositiones nostras retardari, & properantes ad mortem &c. retrahi*, in quantum Deus sua gratia hominem prævenit, & quidem ita, ut gratia præveniente excitando simul gratiam conferat gratis facientem iis, qui sunt in progressu peccati. Sed ne nimium in his longi simus, plura prætermittimus. Si enim quis ista vel parum attendat, facile intelliget, hanc Cassiani doctrinam penitus a systemate Semipelagianorum abhorrere, & proin immerito dixit Gazæus, Cassianum hic erroris sui initium posuisse. Porro probandum quoque erat Gazæo, quod Cassianus reipsa sentiat, *posse unumquemque ex viribus liberi arbitrii sine alia gratia præveniente ipsam gratiam expetere, invocare, excipere*, ut cum aliqua saltem verisimilitudine quoque dicere potuisset sub his verbis Cassiani: *Præsto est ergo quotidie Christi gratia &c.* & subsequentibus &c. *aliquid latere in recessu, quod Pelagianismum spectat.* Sed jam ad 4tum Cassiani textum respondemus imo, eo non multum probari. Particula enim *vel* ibidem, sicut & in præcedentibus potius rationem conjunctionis habet, quam disjunctionis, ita,

Ad
IV.

ita, ut sensus sit: *incrementum tribuens ei, quam & ipse plantavit, & nostro conatu viderit emerfisse*, quo posito eo textu, uti & priori nihil prorsus probatur, ut patet vel superficialiter consideranti. Et vero responsum hoc suo non caret fundamento. Nam certum est, particulam *vel* in usu æque habere rationem conjunctionis, ac disjunctionis, seu æque sumi pro particula conjunctiva, ac sumitur pro disjunctiva. Sic enim in ipsa S. Scriptura Gen. 39. v. 9. dum Joseph ibidem ait: *Nec quidquam est, quod non in mea sit potestate, vel non tradiderit mihi, præter te*; particula *vel* manifesto habet rationem conjunctionis, sumiturque pro &. Unde in hebraico textu loco hujus particulæ *vel* ponitur *veela*, & *non*. In hebraico enim textu, si eum, ut habetur cum Masoris literis (ob defectum hebraicarum) latinis exprimamus, legitur: *Aeinennu garul babbeth haveb mimmennii veela-bhasar mimmennii meaomah cbi aum-avobar baaascher aabe-acsehbho veeaeir*. Id est: *Necquicquam magnum in domo ipsa est a me, & non cohibuit a me quicquam, quamvis siquidem te, in quibus tu vira ejus es. Et quomodo &c.* Item & textus græcus loco particulæ *vel* habet conjunctionem *καὶ* neque. Sic enim habet: *καὶ οὐκ ὑπάρχει ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ οὐδὲν ἐμὸν, οὐδὲ ὑπεξήρηται ἀπ' ἐμοῦ οὐδὲν, πλὴν σὺ*, seu: *Non est in domo hac nihil mei, neque excipit a me nihil præter te &c.* Porro & in jure civili eadem particula *vel* non pro distinctione, sed pro conjunctione sumitur lib. 1. FF. de Pignoribus, dum ibidem dicitur: *conventio generalis in pignore dando bonorum, vel postea quæditorum recepta est*, ubi *vel* particula idem valet, ac particula &, aut *etiam*. Unde in libris XXIII. FF. veter. Justiniani Imp. impress. Lugduni per Franc. Fradin calchographum sedulum &c. anno Domini 1519. *Casus habet obligatio potest fieri omnium bonorum præsentium, & futurorum*. Item ibidem in notis habetur: *recepta est q. d. non solum specialiter unam rem, sed & generaliter omnia bona sua potest quis obligare, & præsentia, & futura &c.* In ipso quoque jure Canonico Can. Presbyter, vel quilibet Sacerdos, eadem particula *vel* usurpatur pro &. dicitur enim ibidem: *Presbyter, vel quilibet Sacerdos, si a populo accusatus fuerit, & non fuerint testes, iusjurandum in medio erit &c.* Simili ratione, ut plu-

res

res alios prætermittamus, particula *vel* pro $\&$ utuntur S. Hilarius variis in locis, & S. Maximus, dum de miraculis, quæ in die Epiphaniæ per annos diversos contigisse rememorat Ecclesia, asserit: *Ferunt enim, hodie Christum Dominum nostrum vel stella duce a gentibus adoratum, vel invitatum ad nuptias &c.* Verum ut paucis agamus communi usu, & satis frequenter, imo frequentissime ea particula *vel* etiam a profanis usurpatur pro conjunctione $\&$, ut videre est, prætermittis aliis, in Lexico Ambrosii Callepini *vel* dico etiam de ipso Cicerone, qui apud eundem hæc habet: *maxime me tibi amicum facit vel virtus, vel doctrina tua.* Item, in his *vel asperitatibus rerum, vel angustiis temporum*, ubi utrinque particula *vel* pro conjunctione $\&$ sumitur. Hæc igitur particula *vel*, quæ minus & in citato hoc Cassiani textu rationem conjunctionis habeat, & pro particula $\&$ sit positum nihil prohibet, seu ut loquamur rite, pro particula copulativa $\&$ potest esse positum. Unde nobis probandum, eam particulam *vel* pro $\&$ particula copulativa esse positam, quod ut præstemus, plurimum nobis confert Concilium Tridentinum. nam Sess. 6. Can. 4. expresse definit: *Siquis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum, & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti &c.* - - anathema sit; ergo Concilium Tridentinum ad bonam voluntatem quamcunque, seu etiam ad ejus initium præter gratiam excitantem, & inspirationis, requirit etiam voluntatis cum gratia consensum, seu cooperationem; ergo juxta Concilium Tridentinum, imo ex ipsa rei natura hæc videlicet bonam voluntatem a Deo esse plantatam, & nostro gratiæ consentiente conatu emerisse, nullam dicunt oppositionem, multo minus contradictionem. Jam igitur, ut ex his subsumamus, testatur inprimis præter alios, atque affirmat Junianus Majus Parthenopejus in suo vocabulario, seu in suo opere *de prisorum verborum proprietate* impresso Tarvisiæ per Bernardum de Colon. anno 1477. dicens; *Vel colligatio quidem est disjuncta: sed earum rerum, quæ natura disjunctæ sunt, in quibus aut conjunctione rectius utimur, ut dies, aut nox: sed earum, quæ non sunt contrariæ, cum ligantur, nihil interest, ut Enn.; vel Dictator, vel equo-*

equorum, equitumque Magister esto, vel Consul. item Guarinus Veronensis in suo vocabulario breviloquo &c. quod ubi impressum sit, latet, quia ultimum folium, in quo locus impressionis notatur, deest, expresse quoque affirmat, dicens: *vel est particula disjunctiva, dum ponitur inter duo, quæ non simul possunt esse vera; ergo ut dici possit, Cassianum, dum dicit incrementum a Deo tribui bonæ voluntati, quam vel ipse plantavit, vel nostro conatu viderit emergisse, ea particula vel uti, & uti velle non per modum conjunctionis pro particula copulativa &, sed per modum disjunctionis pro particula disjunctiva aut &c. omnino ostendendum, & probandum est, quod Cassianus a voluntate bona, quam nostro conatu emergisse dicit, excludat gratiam, velitque, eam nostro conatu seclusa gratia per solas vires naturæ emergisse, atque banc quatenus viribus naturæ emergentem, opponat voluntati bonæ, quam Deus per gratiam plantavit suam. Siquidem, ut ex hucusque dictis patet, particula vel æque potest habere, & ex communi usu habet rationem conjunctionis, & particulæ copulativæ &, ac habet rationem disjunctionis, ut ex testimoniis allatis constat, eandem particulam vel disjunctivam non esse, nisi inter ea, quæ natura disjuncta sunt, seu, quæ non possunt simul esse vera. Jam vero, quod Cassianus a voluntate bona, quam nostro conatu emergisse dicit, excludat gratiam, ipsamque eam voluntatem quatenus viribus naturæ emergentem voluntati, quam Deus plantavit, opponat, nullatenus probari potest. Neque enim probari potest ex eo, quia eo loco utitur particula vel. Nam hoc ipsum in præsentī quærimus, utrum hæc particula vel in loco cit. sit disjunctiva, ita, ut per eam hujusmodi oppositio erui possit. Sed nec ex aliunde positis id potest monstrari. Etenim tum ex hucusque dictis patet, tum ex dicendis adhucdum patebit, a Cassiano semper, & ubique doceri, voluntatem bonam, ejusque initium dependere, & esse ex gratia, adeoque nulla est ratio, cur dicamus, quod Cassianus excludat gratiam a bona voluntate, quam dicit nostro conatu emergisse; ergo dici non potest, Cassianum in textu citato sicut & in superiori ea particula vel uti per modum disjunctionis, sed asseri*

U

de.

debet, eam particulam *vel* in utroque textu ab ipso usurpari per modum conjunctionis pro particula *&*, ita, ut sensus sit in primo, *cum bonæ voluntatis scintillam perspexerit, & quam ipse de silice cordis nostri excusserit*; in hoc posteriori autem, *quam & ipse plantavit, & nostro conatu viderit emerfisse*. Et vero Cassianus coll. 13. cap. 6. jam infra medium ita loquitur: *Etiam invitissimi frequenter retrahimur a salutaribus institutis, ita, ut NB. vel loci, vel temporis copiam, in quæ hæc exercere possimus, necesse sit nos a Domino deprecari*. Dein ibid. cap. 11. ita differit: *Hæc duo, id est, vel gratia Dei, vel liberum arbitrium sibi quidem videntur adversa, sed utraque concordant*. Itidem & cap. 14. hæc habet: *Quod ergo soleat interdum tentare Dominus fidem nostram, ut fortior, vel gloriosior fiat*: Dein inferius eod. cap. dicit: *Et quid eos necesse est vel tentari, quos ita infirmos novit &c.* Jam pluribus aliis prætermisissis, & paucis his ita positis quærimus, utrum Cassianus hisce in locis a nobis productis ista particula *vel* utatur per modum conjunctionis: an vero per modum disjunctionis? Si primum, ergo dicendum est, Cassianum & in aliis locis, ubi ex natura rei rationem disjunctionis non habet, ea particula uti per modum conjunctionis; talis enim usus particulæ *vel* per modum conjunctionis contrarius non est ipsius Cassiani modo loquendi, dum admittitur, eum in locis mox a nobis citatis ea particula per modum conjunctionis uti; ergo & prorsus dici debet, Cassianum & in hisce textibus ea particula *vel* uti per modum conjunctionis. Namque ex natura rei in textibus hujusmodi hic nobis objectis rationem disjunctionis non habet. Siquidem *voluntas a Deo per gratiam plantata, & accedente nostræ voluntatis gratiæ excitanti consentientis conatu emergens* prorsus nullam dicunt oppositionem, & omnino simul sunt vera, sicut & *bonæ voluntatis in nobis gratiæ prævenienti consentientibus emicans scintilla, quam Deus auxilio suo præveniens plantavit*, nullam oppositionem involvit. Cum ergo & ratio sufficiens aliunde afferri non possit, cur Cassianus in textibus a nobis productis particula *vel* utatur per modum conjunctionis, non item in locis hic nobis objectis, dicendum, quod & in his per modum conjunctionis utatur. Porro si jam ad nostrum quæsitum affirmetur

2dum

2dum, dicaturque, quod Cassianus & in locis a nobis productis ea particula per modum disjunctionis utatur, contra omnino est, quod tali modo sequatur imo, quod loci tantum, non temporis, aut temporis tantum, non loci debeat a Domino deprecari copia, quod nequidem Semipelagiani admitterent, etsi dicant, initium bonæ voluntatis esse ex nobis. Dein 2do sequitur, quod gratia sibi, non arbitrio: aut certe arbitrium sibi, non gratiæ sit adversum, si juxta Cassianum hæc duo, id est, & gratia arbitrio, & arbitrium gratiæ ad invicem ut conjungenda non videantur adversa. Quid, quod fides nostra tentata a Deo fieri poterit fortior, quin fiat gloriosior, & vicissim: itemque in textu inferiori *tentari* debet opponi iis verbis: *quid eos necesse est*, cum aliud quidquam, a quo tanquam ab opposito disjungantur, assignari non possit. At vero hujusmodi absurda cum nullatenus admitti possint; prorsus dici debet, Cassianum in locis a nobis mox productis particula *vel* uti per modum conjunctionis, & consequenter etiam in textibus hic nobis objectis; ergo vel ex hoc capite per utrumque textum nil contra Cassianum probatur: At vero his missis. Respondemus jam 2do *dist.* ipsum textum: juxta Cassianum *Deus, cum in nobis ortum quendam bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam - - - incrementum tribuens ei,, quam vel ipse secundum statum virtutis incipientis plantavit, vel secundum statum virtutis proficientis nostro conatu viderit emerfisse conced.* juxta Cassianum, *Deus cum in nobis ortum bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam - - - quam vel ipse sua gratia plantavit, vel nostro conatu per vires naturæ seclusa gratia viderit emerfisse, neg.* Enimvero homo spectari potest, & esse in statu, quo se recens excitante, & adjuvante gratia Dei a peccato, avertens ad Deum, & virtutem peccato suo oppositam se convertit, vel in statu, quo jam per Dei gratiam cum aversione peccati ad Deum, atque virtutem peccato suo oppositam conversus, & gratia habituali, & sanctificante instructus cum Dei gratia ipsum excitante, & adjuvante, tendit ad augmentum, & incrementum non tantum virtutis peccato suo oppositæ, sed & ipsius gratiæ sanctificantis. Unde & alius est ortus bonæ voluntatis hominis se ad Deum, & virtutem a peccato convertentis, & alius hominis in gratia, &

virtute, ad quam a peccato suo se convertit, proficere volentis, & consequenter alia est etiam voluntas hominis bona quoad statum virtutis incipientis, quæ in homine recens ad meliorem frugem converso adhuc cum multis, & vehementibus contrariarum passionum motibus conjuncta est, & alia quoad statum virtutis proficientis, qua homo in gratia jam constitutus habituali vult in virtute proficere, atque augmentum gratiæ sanctificantis acquirere. Illam itaque Cassianus dicit a Deo plantatam, in quantum homo excitante Dei gratia præventus, & adjutus a peccato se avertens ad Deum se convertit, gratiamque sanctificantem per eam sui conversionem, ex Dei gratia factam, acquirit: hanc vero nostro dicit emeruisse conatu, in quantum homo gratia Dei sanctificante jam instructus per Dei adjutorium vult tendere, & nititur per suam cum Dei gratia cooperationem augmentum gratiæ acquirere, & in virtute proficere, sicque in cit. textu bonam voluntatem a Deo plantatam in sensu mox asserto opponit bonæ voluntati, quam nostro dicit emeruisse conatu. Et vero hunc esse sensum citati textus ex pluribus patet, & quidem imo ex ipso textu. Namque in ipso textu citato Cassianus absolute sine ulla distinctione, & sine ullo discrimine facto, & de voluntate, a Deo plantata, & de voluntate, quam nostro dicit emeruisse conatu, affirmat, *confestim illuminari, atque confortari, & incrementum tribui ei, quam vel ipse plantavit, vel nostro conatu viderit emeruisse*; atqui a Deo plantatæ non asserit incrementum tribui secundum quod ad esse supernaturale elevatur, sed secundum quod in esse supernaturali jam habito firmatur: alias enim hoc ipso neque hæc a Dei gratia esset, sed ex viribus naturæ; ergo & voluntati, quam nostro dicit emeruisse conatu, asserit incrementum a Deo tribui, secundum quod in esse supernaturali firmatur, & in eodem incrementum accipit, & consequenter sentit, eam jam anteceden- ter habuisse esse supernaturale, & non primum eam ad illud elevari; alias enim eam dicere non posset in esse supernaturali confortari; ergo voluntatem a Deo plantatam voluntati, quæ nostro emeruit conatu, non opponit in hoc, quod hæc sit ex viribus naturæ, illa vero a Deo plantata, sit ex gratia: sed opponit in eo, quod illa sit voluntas hominis bona secundum statum virtutis inci-

pien-

pientis: hæc vero, quæ nostro emerſit conatu, ſit hominis volun-
 tas bona ſecundum ſtatum virtutis proficientis, diciturque nostro
 emerſiſſe conatu in ſenſu mox ſupra explicato. 2do Caſſianus cit.
 loc. in cap. diſſerte docet, curam Dei eſſe, non ſolum, ut a pec-
 catis avertamur, & ad virtutem convertamur, ſed etiam ut in
 virtute proficiamus: inducit enim hanc ob cauſam Deum de Jeru-
 ſalem ſub figura meretricis producta dicentem: *ecce ego ſepiam*
viam ejus ſpinis, & ſepiam eam maceria, & ſemitas ſuas non
inveniet - - & dicet, revertar ad virum meum priorem,
quia bene mihi erat tunc magis, quam nunc eſt (per quod innuit curam
 Dei, ut a peccatis averſi ad virtutem convertamur) dein: & dixi,
 inquit, *Patrem vocabis me, & poſt me ingredi non ceſſabis*
 (quo oſtendit curam Dei circa noſtrum in virtute profectum) ergo hoc
 in cap. de duplici loquitur ſtatu, & conditione hominum nimirum,
 imo de ſtatu ſe recens a malo ad bonum, & virtutem converten-
 tium, & dein 2do de ſtatu in virtute proficientium; ergo dum
 dicit: *qui cum in nobis ortum quendam bonæ voluntatis inſpexerit &c.*
 loquitur de bona voluntate hominum utriusque ſtatus, & condi-
 tionis, atque eam nimirum ſe recens convertentium dicit a Deo
 plantari: hanc vero, nimirum in virtute proficientium noſtro co-
 natu emerſiſſe, utrumque in ſenſu ſupra explicato. Sed plura præ-
 termittimus, ne nimium longi ſimus. Hoc tamen obſervandum,
 verbis cæteris ibi ſubjectis nil probari. Nam ex hucusque dictis
 patet, hujusmodi loquelam, & vocem clamoris non fuiſſe, niſi ex
 Dei gratia, ſi etiam a contextu præſcindamus. Ad textum Caſſiani
 ſtum respondemus paucis diſt. textum: & ita ſunt hæc juxta Caſ-
 ſianum quodammodo indiſcrete permixta, atque confuſa, ut quid ex quo
 pendeat, inter multos, ſingula hæc tanquam errores ſibi invicem op-
 poſitos, quærentes, ac juſto amplius aſſerentes, magna quæſtione
 volvatur, conced. juxta Caſſianum ita ſunt hæc quodammodo indiſcrete per-
 mixta &c. ut quid ex quo pendeat inter multos ad mentem Eccleſiæ ſe-
 quentes medium inter hujusmodi errores tanquam inter exceſſum,
 & defectum magna quæſtione volvatur, negamus. Solutio, & respon-
 ſio palam eſt ex his quæ diximus ſ. 1ſ. ad 2dum. Ad textum

Ad
V.

Ad
VI.
&
VII.

Cassiani 6tum & 7timum respondemus *dist.* utrumque textum :
Prævenit hominis voluntatem misericordia Domini - - - & rursus Domi-
num quoad collationem beneficiorum nobis gratiæ Dei cooperanti-
bus conferendorum remorantem - - - voluntas prævenit nostra : item,
& ita semper gratia Dei nostro in bonam partem cooperatur arbitrio - - -
ut non nunquam ab eo per ejusdem cum gratia cooperationem quosdam
conatus bonæ voluntatis vel exigit, vel expectet, conced. secus neg. solu-
tio, & responsio patet ex his, quæ §. 13. ad 4. Cassiani textum
adduximus, præsertim cum & ipse S. Augustinus doceat, bonam
hominis voluntatem multa Dei dona præcedere, qui tamen certo
sentit, eam bonam voluntatem esse ex gratia, dum Enchyrid.
cap. 32. oper. S. Aug. edit. Paris. de anno 1685. tomo 6. fol. 208.
& 9. asserit: Restat, ut propterea recte dictum intelligatur, non volen-
tis, neque currentis, sed misereantis est Dei, ut totum Deo
detur, qui hominis voluntatem bonam & præparat adjuvandam, & adjuvat
præparatam. Præcedit enim bona voluntas hominis multa Dei dona, sed
non omnia: quæ autem non præcedit ipsa, in eis est & ipsa. Nam utrum-
que legitur in sanctis eloquiis, & misericordia ejus præveniet me, &
misericordia ejus subsequetur me, nolentem prævenit, ut velit;
volentem subsequitur, ne frustra velit. Cur enim admonemur orare pro inimicis
nostris, utique nolentibus pie vivere, nisi ut Deus in illis operetur & velle? item
cur admonemur petere, ut accipiamus, nisi ut ab illo fiat, quod volumus, a quo
factum est, ut velimus; ergo & Cassianus cit loc. dicendus est sentire, ho-
minem Dei gratia semper præveniri, Deum vero ab homine Dei gratia
jam prævento, & adjuto solum præveniri in ordine ad aliqua Dei
dona, quæ non solet conferre, nisi per nostram cum gratia coope-
rationem ea a Deo obtinere adnisi fuerimus. Siquidem postquam
ibidem præmiserat: Et idcirco manet in homine semper liberum arbitrium,
quod gratiam Dei possit vel negligere, vel amare. Non enim
præcepisset Apostolus dicens cum metu, & tremore vestram salutem opera-
mini, nisi scisset, eam vel excoli a nobis, vel negligi. Sed ne crede-
rent se ad opus salutis divino auxilio non egere, subjungit:
Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere
pro bona voluntate, quo monstraret, hominem gratiæ Dei semper
qui-

quidem libere consentire, aut dissentire posse: ipsum tamen gratia Dei opus habere, & per Dei auxilium semper præveniri a Deo operante in nobis velle, & adjuvari ab eodem operante in nobis perficere; mox subdit de Timotheo dicens: *Et idcirco Timotheum moneo: noli negligere gratiam Dei, quæ est in te. Et iterum: ob quam causam moneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te; quo, sicut Apostolus Paulus loco hoc voluit, Timotheum gratia Dei supernaturali jam præventum, acceptæ Dei gratiæ cooperari, ad recipiendum ex sua cooperatione cum gratia fructum, ut clarius patet ex altero de Corinthiis subiecto, sic ipse Cassianus vult, nos Dei gratia præventos debere gratiis a Deo nobis collatis cooperari ad recipiendum nostræ cum gratia Dei cooperationis fructum, seu ad recipienda dona nobis a Deo ad nostram cum gratia cooperationem conferenda; in ordine proin ad ista Deum bona hominis voluntate vult præveniri.* Sed ut demum ad 8vum satisfaciamus textum, respondemus itidem *disting.* ipsum textum: *Et ita multiformis illa sapientia Dei salutem hominum multiplici - - pietate dispensat, ac secundum capacitatem uniuscujusque magis, vel minus illuminati, & secundum voluntatem moti a Deo gratiam suæ largitatis impertit, ut ipsas quoque curationes non secundum uniformem majestatis suæ potentiam, sed secundum mensuram fidei, in qua unumquemque per gratiam successive dispositum reperit, vel sicut unicuique subito, & instantanee gratiam conferendo ipse partitus est, maluerit exercere &c. conced.* secus autem *neg.* solutionem hanc, & responsum, quo satis patet, Cassiano cum Semi-pelagianis nihil esse commune, sumimus ex S. Thomæ 1. 2dæ quæst. 112. artic. 4to. ubi quæstione sibi proposita: *utrum gratia sit major in uno, quam in alio; in responsione ad quæstionem subdit: Ex parte subiecti gratia potest suscipere magis, vel minus, prout scilicet unus perfectius illustratur a lumine gratiæ, quam alius. Cum diversitatis ratio quidem est aliqua ex parte præparantis se ad gratiam, qui enim magis se ad gratiam præparat, plenior gratiam accipit. Sed ex hac parte non potest accipi prima ratio hujus diversitatis, quia præparatio ad gratiam non est hominis, nisi in quantum liberum arbitrium præparatur a Deo. Unde prima causa hujus diversitatis accipienda est ex parte ipsius Dei, qui diversimode gratiæ suæ dona dispensat ad hoc, quod ex diversis gradibus pulchritudo,*

Ad
VIII.

tudo, & perfectio Ecclesiae confurgat &c. superius h. l. artic. 2. ad
 2dum asserit: quod cum homo ad gratiam se praeprare non possit, nisi
 Deo eum praeveniente, & movente ad bonum, non refert, utrum subito,
 vel paulatim aliquis ad perfectam praeprationem perveniat &c. ergo re-
 ipsa docet S. Thomas, quod in cit. textu juxta responsum nostrum
 docet Cassianus; atqui S. Thomae quoad doctrinam in mox citato
 textu traditam nihil est cum Semipelagianis commune; ergo nec
 Cassiano quidpiam cum Semipelagianis commune est. Et vero
 quod sensus in responsione nostra expressus cum mox supra dicta
 doctrina S. Thomae concordans sit dictorum in citato textu Cassiani
 genuinus, omnino palam est. Nam ad initium citati capitis docet,
 genus humanum inscrutabilibus viis attrahi ad salutem; ergo om-
 nes homines, utpote in genere humano contentos docet variis viis
 per Dei gratiam ad salutem vocari. Alias enim dicere non posset,
 quod Deus eos, seu genus humanum attrahat, & hoc ipsum, ut alia
 praetermittamus, manifesto docet, collat. 4. cap. 5to ubi ait:
Per quae evidenter probatur, gratiam Dei, ac misericordiam semper
operari in nobis ea, quae bona sunt, qua deferente nihil valere stu-
dium laborantis, & quantumlibet animi nitentis industriam sine ipsius ite-
rum adjutorio statum pristinum recuperare non posse, illudque jugiter in
nobis impleri, non volentis, neque currentis, sed misereantis est
Dei. Jam vero ex his ipsis patet, eum per uniuscujusque capa-
 citatem non intelligere eam, quae sit ex viribus naturae, sed eam,
 quae est ex gratia. Alias enim affirmare non posset *investigabiles*
esse vias Dei, quibus ad salutem humanum attrahit genus, ac itidem,
gratiam Dei semper operari in nobis ea, quae bona sunt, ut alia plura
praetermittamus. Demum Cassianus reipsa docet, quosdam paula-
 tim, ac successive per Dei auxilia ad gratiam habitualement, & San-
 ctificantem disponi: quibusdam vero Deum subito, & instantanee
 eam gratiam largiri. Ipso enim hoc capitulo 15. collat 13. docet,
 alio modo electos, *Andream, & Petrum, caeterosque Apostolos - - -*
 & alio modo *Paulum*, siquidem de prioribus expresse asserit, quod
 Deus spontanea gratiae suae dignatione eos praelegerit, invitum vero,
 NB. ac repugnantem attrahat Paulum. Nam certo aliud est inviti,

ac

ac repugnantis attractio : aliud priorum non repugnantium , & non invitorum *spontanea gratiæ Dei dignatione* præelectio. Jam vero neque inviti, ac repugnantis, neque eorum, qui *spontanea gratiæ Dei dignatione* præelecti sunt, opus, aut initium boni operis est sine gratia, ut patet vel parum consideranti; cum enim de Petro, cæterisque dicat, eos divinæ gratiæ dignatione præelectos, multo magis eum hoc ipsum de Paulo sensisse dicendum est; ergo censet, vultque, Andreæ, & Petrum, cæterosque gratiæ divinæ dignatione præelectos, in quantum successive ad gratiam habitualement & sanctificantem sunt dispositi: Paulum vero, in quantum subito accepit gratiam. Sic enim & de hoc ipso testatur S. August. l. de Prædest. SS. c. 2. n. 4. edit. Paris. de anno 1690. tom. 10. fol. 792. *aversus quippe a fide, quam vastabat, eique vehementer adversus, repente est ad illam gratia potentiore conversus &c.* nec non & S. Thomas 1ma 2dæ cit. quæst. 112. art. 2. ad 2dum *Sed quandoque statim perfecte movet ipsum ad bonum, & subito gratiam homo accipit - - & ita contigit Paulo, quia subito, cum esset in progressu peccati, perfecte motum est cor ejus a Deo - - & ideo subito est gratiam consecutus; ergo non docet, Deum ipsas curationes secundum mensuram fidei, in qua unumquemque per vires naturales arbitrii positum reperit, vel sicut unicuique per gratiam ipse partitus est, sed docet, Deum eas secundum mensuram fidei, in qua unumquemque per gratiam successive dispositum reperit, vel sicut unicuique subito gratiam conferendo ipse partitus est, maluisse exercere.* Paucis collat. 4. cap. 5. expresse affirmat: denique frequenter etiam odoribus ultra omnem suavitatem compositionis humanæ in his ipsis subito visitationibus (gratiæ) adimplemur ita, ut mens hac oblectatione resoluta in quendam spiritus rapiatur excessum; ergo docet, & vult, quosdam statim ad bonum perfecte moveri, & subito consequi gratiam. Cæterum omnino quoque probandum foret an particula *vel* reipsa disjunctiva sit, & non potius conjunctiva, ita ut legendum: *in qua unumquemque reperit, & sicut unicuique ipse partitus est, ut jam supra notavimus.* Sed de his satis prolixè hucusque egimus, proin tandem sit &

*tudo, & perfectio Ecclesiae confurgat &c. superius h. l. artic. 2. ad
 2dum asserit: quod cum homo ad gratiam se praeprare non possit, nisi
 Deo eum praeveniente, & movente ad bonum, non refert, utrum subito,
 vel paulatim aliquis ad perfectam praeprationem perveniat &c. ergo re-
 ipsa docet S. Thomas, quod in cit. textu juxta responsum nostrum
 docet Cassianus; atqui S. Thomae quoad doctrinam in mox citato
 textu traditam nihil est cum Semipelagianis commune; ergo nec
 Cassiano quidpiam cum Semipelagianis commune est. Et vero
 quod sensus in responsione nostra expressus cum mox supra dicta
 doctrina S. Thomae concordans sit dictorum in citato textu Cassiani
 genuinus, omnino palam est. Nam ad initium citati capitis docet,
 genus humanum inscrutabilibus viis attrahi ad salutem; ergo om-
 nes homines, utpote in genere humano contentos docet variis viis
 per Dei gratiam ad salutem vocari. Alias enim dicere non posset,
 quod Deus eos, seu genus humanum attrahat, & hoc ipsum, ut alia
 praetermittamus, manifesto docet, collat. 4. cap. 5to ubi ait:
*Per quae evidenter probatur, gratiam Dei, ac misericordiam semper
 operari in nobis ea, quae bona sunt, & desiderantur, nihil valere stu-
 dium laborantis, & quantumlibet animum induit, ipsius ite-
 rum adjutorio statum pristinum recu- posse, & rursus rigitur in
 nobis impleri non volentis, ne- is, & ita est*
Dei. Jam ex his ipsis perque capac-
 citatem intelligere eam vi, sed eam,
 quae est a. Alias are, & investigabiles
 esse v. & libus ad sal. n, ac itidem,
 grati per operari ut alia plur
 praes. s. Derr quosdam p
 tim effive per tualem, &
 etis sponi: o, & inf
 ea largiri collat
 a electos osque
 & o Pau xpre
 & nea q eleger
 & agnar cer*

ac repugnantis attractio : aliud priorum non repugnantium , & non invitorum *spontanea gratiæ Dei dignatione* præelectio. Jam vero neque inviti, ac repugnantis, neque eorum, qui *spontanea gratiæ Dei dignatione* præelecti sunt, opus, aut initium boni operis est sine gratia, ut patet vel parum consideranti; cum enim de Petro, cæterisque dicat, eos divinæ gratiæ dignatione præelectos, multo magis eum hoc ipsum de Paulo sensisse dicendum est; ergo censet, vultque, Andream, & Petrum, cæterosque gratiæ divinæ dignatione præelectos, in quantum successive ad gratiam habitualement & sanctificantem sunt dispositi: Paulum vero, in quantum subito accepit gratiam. Sic enim & de hoc ipso testatur S. August. l. de Prædest. SS. c. 2. n. 4. edit. Paris. de anno 1690. tom. 10. fol. 792. *aversus quippe a fide, quam vastabat, eique vehementer adversus, repente est ad illam gratia potentiore conversus* &c. nec non & S. Thomas 1ma 2dæ cit. quæst. 112. art. 2. ad 2dum *Sed quandoque statim perfecte movet ipsum ad bonum, & subito gratiam homo accipit - - & ita contigit Paulo, quia subito, cum esset in progressu peccati, perfecte motum est cor ejus a Deo - - & ideo subito est gratiam consecutus; ergo non docet, Deum ipsas curationes secundum mensuram fidei, in qua unumquemque per vires naturales arbitrii positum reperit, vel sicut unicuique per gratiam ipse partitus est, sed docet, Deum eas secundum mensuram fidei, in qua unumquemque per gratiam successive dispositum reperit, vel sicut unicuique subito gratiam conferendo ipse partitus est, maluisse exercere.* Paucis collat. 4. cap. 5. expresse affirmat: denique frequenter etiam odoribus ultra omnem suavitatem compositionis humanæ in his subito visitationibus (gratiæ) adimplemur ita, ut mens hac ne resoluta in quendam spiritus rapiatur excessum; ergo docet, quosdam statim ad bonum perfecte moveri, & subito gratiam. Cæterum omnino quoque probandum foret an illa vel reipsa disjunctiva sit, & non potius conjunctiva, ita probandum: in qua unumquemque reperit, & sicut unicuique ipse partitus est, ut jam supra notavimus. Sed de his satis prolixè hucusque diximus, proin tandem sit &

Objic. §. 18. Tertium, quod Cl. AArius contra Cassiani im-
V. munitatem a Semipelagianismo nobis objicit, ut expendamus;
 refellamusque, omnino necesse est. Hoc autem tertium argu-
 mentum in eo positum est, quod Cl. AArio videatur, a Cas-
 siano doceri, & doctum fuisse, initium fidei, & ipsum credu-
 litatis affectum, quo in Deum credimus, qui justificat impium
 &c. naturaliter nobis inesse, ne liberum hominis auferretur
 arbitrium. Ita enim Cassianum docuisse, ut Cl. AArius exi-
 stimat,

Arg. Probatur ex S. Prospero contra Collator. c. 2. n. 4. scribente:
I. *Hic quasi per inscrutabilem diversitatem introducitur definitio, qua docetur, multos ad gratiam venire sine gratia, & hunc affectum petendi, quærendi, pulsandi, habere quosdam de vigilantia liberæ volunta-*

Arg. *c. 3. n. 1. Hæc de Scripturis, quasi alterno sibi sensu adversa colle-*
II. *git (Cassianus) ut donis gratiæ studium humanæ committat industrie; & omnium hominum divisione facta, alii sint, quos gratia Dei salvet, alii, quos lex, & natura justificet. Sed lex potest (ex sententia S. Prosperi, & nostra) ne quid mali fiat, jubere; a malo autem non potest liberare. Notum facit mandatum, sed obediendi non præstat affectum: nisi, quod est occidens per imperium literæ, fiat vivificans per spiritum gra-*

Arg. *tiæ. cap. 4. n. 1. docet, - non posse quidem hominem per semetipsum*
III. *apprehendere sanitatem, sed habere eum a semetipso desiderium sani-*
Arg. *tatis, & sua tantum sponte venire ad medicum, non etiam hoc ipsum*
IV. *medici esse, quod veniat. Quasi vero anima ipsa non langueat, & cor-*
Arg. *pore suo remedium sana prospiciat. cap. 6. sub medium: Quid cineres*
IV. *extincti dogmatis refovendo, deficientis fumi nidorem in redivivam flammam*
conaris accendere? non est periculum liberi arbitrii ex gratia Dei,
nec voluntas aufertur, cum in ipsa bene velle generatur; nam se
ideo non putanda est nostra, quia formatur, regitur, ordinatur, imbuatur: spoliatur
libertate filii Dei, qui aguntur spiritu Dei, perdunt vigorem rationalis animi, &
omnis

omnis voluntariæ devotionis laude privantur, quibus datur spiritus sapientiæ, & intellectus &c. Dein cap. 7. n. 2. per bonorum principiorum dissimilitudinem (Cassianus) probare nititur, hoc posse quosdam per liberum arbitrium (scil. converti ad fidem, & credere) sine adjutorio Dei, quod quidam nisi Deo cooperante non possint: & hoc vult de tardiore quorundam obedientia, & quorundam sequaciore consensu intelligi - ut ubi tranquillam cohortationem, solumve rumorem sine hæsitatione diffidentiae docilis auditor amplectitur, bonum talis conversionis humanæ sit tantummodo voluntatis. c. 8. n. 2. Regula Ecclesiastica nulli hominum auferretur voluntas, quia virtus gratiæ non hoc in voluntatibus operatur, ut non sint, (quod metuebat Cassianus) sed ut ex malis bonæ, & ex infidelibus sint fideles, & quæ ex semetipsis erant tenebræ, lux efficiantur in Domino. cap. 10. n. 3. Quid iste (Disputator Cassianus) impiam infidelium libertatem naturalibus instruit bonis, & propriis vult justificare principiis? quid ad renovationem laceffitæ vetustatis idoneam definit prævaricatricis scientiæ nuditatem? quasi ista scientia vel ex naturæ opibus residua consecuta, vel ex legatis doctrinæ eruditione quæsitâ possit sui perceptione præstare, ut quod faciendum noverimus; etiam facere diligamus, aut ullus sit bonæ voluntatis motus, nisi quem creaverit diffusæ per Spiritum sanctum charitatis afflatus. Item cap. 11. n. 1. Jam non solum voluntatem boni, sed etiam possibilitatem libero adscribit arbitrio: tanquam ideo ab eis (surdis, & cæcis) exigatur intelligentia, ideo justitia reposcatur, quia possint hæc sine Dei donis de naturæ proferre bonis. Dein cap. 12. n. 1. volens probare, quod religiosæ cogitationes, & sancta consilia nulla Dei inspiratione concepta, de naturali possint prodire sapientia, ponit verba Salomonis dicentis, voluitque David &c. Postquam S. Prosper cap. 14 & 15. sententiam Cassiani evertit, qua iste dixerat, Job suis viribus, non auxilio gratiæ, vicisse diabolum, eundem circa fidem Centurionis cap. 16. exagitat, & subdit cap. 17. n. 1. dicendo, quod centurio, cujus fides Domini voce laudata est, nullius laudis esset, ac meriti,

Arg.
V.

Arg.
VI.

Arg.
VII.

Arg.
VIII.

Arg.
IX.

Arg.
X.

Arg. XI. *si in eo, quod ipse donaverat, prætulisset, definisti, centurionem illum non donatam fidem habuisse, sed propriam; ac proinde nihil ejus principiis collatum fuisse per gratiam. In eadem autem fide causam fuisse & laudis, & meriti, quorum neutrum haberet &c. &c. cap. 18. n. 3. non - conturbat nos superbientium inepta querimonia, qua liberum arbitrium causantur auferri, si & principia, & profectus, & perseverantia in bonis, usque in finem Dei dona esse dicantur. Quoniam opitulationes divinae gratiae stabilimenta sunt voluntatis humanæ. cap. 20. in fine: cum in sententia Cassiani, de qua §. 23. dicemus, pars Ecclesiae ex gratia, pars autem ex libero justificetur arbitrio; gloriosiores sunt, quos natura provexerit, quam quos gratia liberavit: quia ad omne opus bonum tam libera est voluntas in Adæ posteris, quam in Adam fuerit ante peccatum.*

Arg. XII.

Refell. & Resp. §. 19. Hæc quidem hucusque Cl. Arius contra Cassianum, quibus eum Semipelagianismo infectum probare nititur, producit: verum neque ista quidpiam contra Cassiani a Semipelagianismo immunitatem probant, præsertim, cum ipse Cassianus expresse neget, *initium fidei, & ipsum credulitatis affectum, quo in Deum credimus, qui justificat impium &c. naturaliter nobis inesse.*

Nam ut prætermittamus, prout ex hucusque dictis satis patet, eum constanter docere, non solum actuum, verum etiam bonarum cogitationum ex Deo esse principium, qui nobis & initia sanctæ voluntatis (consequenter & fidei) inspirat: ipse collat. 3. cap. 15. expresse affirmat, loquens de S. Apostolo Paulo, dicens: *Hic quoque & initium conversionis, ac fidei nostræ, ac passionum tolerantiam donari nobis a Domino declaravit; ergo manifesto docet, initium fidei, & ipsum credulitatis affectum, quo in Deum credimus, qui justificat impium &c. esse a Deo, & ex gratia præveniente; ergo dici non potest,*
eum

eum docere, initium illud, eumque affectum nobis naturaliter inesse. Verum, quo eum id non docuisse, magis adhucdum, & clarius constet, oportet, ut jam ad singula, quæ nobis in contrarium proposita sunt, respondeamus: antequam tamen id præstemus, omnino benevolo Lectori denuo in memoriam revocandum duximus, quod jam supra iterato monuimus, nimirum in universum per textus ex S. Prospero depromptos contra Cassianum prorsus nihil probari, eoquod S. Prosper ejusmodi doctrinas perversas, quas vult, & existimat, Cassianum docuisse, eidem Cassiano imputat, errore facti deceptus, ut satis constat ex §. 10. præcedentis artic. & patet ex hucusque productis. Jam autem hoc non obstante, quo singulis in contrarium productis satisfaciamus, respondemus ad 1mum *neg.* Cassianum, ut in hoc cit. textu vult S. Prosper, unquam docuisse, multos pervenire ad gratiam sine gratia simpliciter tali. Id enim Cassianum non docuisse, satis, superque ostendimus supra §. 13. ad 1mum. ad quem locum proin, ne eadem bis, & ter cum aliqua quasi in immensum opusculi protensione, sine necessitate repetere teneamur, benevolum Lectorem remittimus. Id unum, ne nimium longi simus ibidem productis, hic supperaddi potest, quod Cassianus collat. 4. cap. 5. expressis verbis doceat, *gratiam Dei, ac misericordiam semper in nobis operari ea, quæ bona sunt. Qua deferente nihil valere studium laborantis, & quantumlibet animi nitentis industriam sine ipsius iterum adjutorio statum pristinum recuperare non posse, illudque jugiter in nobis impleri, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei;* ergo dici non potest, Cassianum docuisse, initium fidei, & ipsum credulitatis affectum nobis naturaliter inesse. Si enim hoc docuisset Cassianus, falso assereret, *gratiam Dei semper in nobis operari ea, quæ bona sunt,* falso quoque assereret, *illud jugiter in nobis impleri non volentis &c.* at eum hæc falso asseruisse dici nec debet, nec potest. Ad 2dum jam similiter respondemus *neg.* inprimis, a Cassiano ea de Scripturis, quasi alterno sibi sensu adversa fuisse collecta, ut donis gratiæ studium humanæ committat industriæ; Cassianus enim ea cap. 9. a verbis, *cui autem facile pateat* (utpote ex quibus S. Prosper eum hujus-

Ad
I.

bA
III

bA
VI

Ad
II.

Ad
III.Ad
IV.

modi absurda docuisse infert) Cassianus, inquam, ea loco mox cit. de scripturis colligendo, solum vult per ea declarari, libertatem per gratiam non tolli, sed stare cum gratia præveniente efficaci, ut ostendimus supra §. 13. ad 4tum &c. Dein ulterius *neg.* Cassianum ea collegisse, ut *omnium hominum divisione facta alii sint, quos gratia Dei salvet, alii, quos lex - - justificet.* Neque enim Cassianus, ut supponit S. Prosper, admittit duos ejusmodi hominum ordines, ut abunde probavimus supra §. 15. ad 2dum & 3tium quorsum itidem, ne eadem repetere debeamus, benevolum Lectorem remittimus. Id unum adhuc observari hic volumus, Cassianum, dum hic cit. cap. 9. loquitur de gratia, semper loqui de gratia non tantum ut adjuvante, sed etiam ut præveniente, & excitante tum sufficiente tum physice efficaci, dum dicit: *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei: item, qui operatur in vobis velle, & perficere &c.* Ergo vult ostendere, voluntatem nostram non tantum semper Dei gratia, adjuvari, sed etiam semper præveniri: eam tamen etsi præventam semper libere consentire, gratiæque se adjuvanti libere cooperari, dum dicit, *si volueritis, audieritis me &c.* etsi captu difficile videatur, libertatem stare cum præventionem gratiæ physice efficaci. Porro ad 3tium similiter *neg.* Cassianum docere, aut docuisse, hominem a semetipso seclusa gratia habere desiderium sanitatis aut independentem a gratia venire ad medicum. Prorsus siquidem mox dictis oppositum, docuisse eum, monstravimus §. 15. ad 1mum. Jam autem ad 4tum attenta doctrina Cassiani secundum rei veritatem, & seclusis præjudiciis plurimorum, ac simul errore facti, quo abreptus est S. Prosper; *neg.* Cassianum conatum fuisse, ut cineres extincti dogmatis in redivivam flammam accenderet, aut arbitratum fuisse, quod sit periculum liberi arbitrii, vel voluntatem auferri, *cum in ipsa bene velle generatur &c.* Hujusmodi enim absurda, & errores Cassianum non docere, aut docuisse, vel ex hucusque probatis palam est. Nam ex hucusque probatis palam est, juxta doctrinam Cassiani *semper inspirari initia bonæ voluntatis, initia fidei a Deo donari, gratiam Dei semper operari in nobis ea, quæ bona sunt &c;* ergo ipsius doctrinæ nihil potest esse commune cum doctrina Semipelagianorum, multo minus cum doctrina Pelagianorum;

rum; ergo non potest dici, Cassianum extincti dogmatis cineres in redivivam flammam accendisse, aut timuisse periculum liberi arbitrii ex gratia Dei &c. Verum & satis multa quoad id jam supra §. 15. in contrarium adduximus, quibus addi potest, quod S. Prosper, a Cassiano cineres extincti dogmatis in redivivam flammam accendi, solum infert ex eo, quod Cassianus ad initium cap. 11. asserat: *Et ita sunt hæc quodammodo indiscrete permixta, atque confusa, ut quid ex quo pendeat, inter multos magna questione volvatur - - multi enim singula hæc credentes, ac justo amplius asserentes, variis, sibi que contrariis sunt erroribus involuti.* Per quæ S. Prosper a Cassiano notari putat tum Pelagianos, tum catholicos, qui tamen convicto, atque damnato errore Pelagianorum vere, & re ipsa vicerunt, exstiteruntque Victores, ut satis patet ex lib. contra Collator. cap. 5. n. 3. & ipso cap. 6. At quod S. Prosper quoad hoc deceptus sit non leviter, facile ex ipso adducto textu ostenditur. Cassianus siquidem ibidem ait: *Multi enim NB. NB. singula hæc credentes, NB. NB. ac justo amplius asserentes, variis, sibi que contrariis sunt erroribus involuti;* ergo Cassianus hic solum notat, de errore præcise accusat, & damnat eos, qui vel credunt initium bonæ voluntatis, aut opera nostra esse ex viribus naturæ seclusa gratia, vel sublato libero arbitrio credunt initium bonæ voluntatis esse ex sola gratia secluso consensu arbitrii, sicque *justo amplius* asserunt,tribuendo vel soli arbitrio seclusa gratia, vel soli gratiæ secluso consensu arbitrii, quod tamen in media incedentes via, aliquo modo gratiæ, nimirum ut excitanti, & adjuvanti, & aliquo modo ipsi arbitrio, nimirum ut consentienti, tribuere deberent, ne, prout hoc ipso capite circa finem loquitur Cassianus, *unum horum homini subtrahentes ecclesiasticæ fidei regulam* excedant, ergo in capite, ac textu præcise notat ex una parte Pelagianos, & Semipelagianos, quorum primi non solum initium bonæ voluntatis, sed & ipsa opera attribuebant libero arbitrio seclusa gratia interiori non solum sanctificante, sed & illuminante, atque excitante, admittentes ad summum aliquam gratiam illuminationis quoad objectum clarius propositum: posteriores autem saltem initium bonæ voluntatis solis viribus naturæ adscribebant: ex

alte-

Ad
V.

altera autem parte Manichæos, & Prædestinianos, prout etiam jam supra notavimus, §. 15. ad 2dum & §. 13. ad textum Cassiani tertium; ergo plane dici non potest, Cassianum quidpiam habere cum his dogmatibus commune, ut proin omnino dici debeat, S. Prosperum errore facti, uti jam supra ostendimus, ea contra Cassianum intulisse. Jam vero ad 5tum quoque ut respondeamus, similiter neg. Cassianum per bonorum principiorum dissimilitudinem probare velle, ac niti, hoc posse quosdam per liberum arbitrium sine adjutorio Dei, quod quidam nisi Deo cooperante &c. Enimvero S. Prosper mox dicta imputat Cassiano, quod hic, nimirum Cassianus cap. 11. collat. 13. dicat: Si enim dixerimus, nostrum esse bonæ principium voluntatis, quid fuit in persecutore Paulo - - - sin vero gratia Dei semper inspirari bonæ voluntatis principia dixerimus, quid de Zacchæi fide - - - dicimus? atqui ex his exemplis Cassianus præcise contendit non debere, nec posse dici, nostrum semper ex dispositione successiva per gratias ordinarias facta esse bonæ voluntatis principium, quia obstat exemplum Pauli persecutoris, & Mathæi, qui subito Dei gratia moti sunt: nec debere, aut dici posse gratia Dei extraordinaria subito movente semper inspirari bonæ voluntatis principia, quia obstat exemplum Zacchæi prout jam supra diximus §pho 15. ad 3tium. Proin ex hoc Cassiani textu plane inferri nequeunt, quæ hoc loco cit. intulit S. Prosper, quod ipsum satis etiam palam est ex dictis §. 9. ratione 3. item ex mox cit §. 15. ad 3tium. Ad 6tum conced. regula Ecclesiastica nulli hominum auferri voluntatem: at vero neg. Cassianum unquam docuisse, quod per eam regulam voluntas ulli hominum auferatur. Contrarium enim certo statuit, dum collat. 13. cap. 11. ait: utraque nos pariter, nimirum & gratiam, & liberum arbitrium debere suscipere: ne - - - Ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur, sicque docet, gratiam, & liberum arbitrium debere suscipi juxta mentem, & doctrinam Ecclesiæ. Sed mens, & doctrina Ecclesiæ est, gratiam respectu arbitrii non tantum esse adjuvantem, sed & præviā: minime tamen per eam extinguī liberum arbitrium, sed voluntatem gratiæ libere consentire. Unde & ipse Cassianus censet hoc modo de gratia, & libero arbitrio esse sentiendum, & consequenter dici non potest, eum unquam docuisse,

Ad
VI.

aut

aut voluisse, per regulam Ecclesiasticam homini voluntatem auferri. Jam ad 7um similiter neg. Cassianum *impiam infidelium libertatem naturalibus instruere bonis, & propriis velle justificare principis &c. &c.* ut eum sensisse censet hoc cit. loc. S. Prosper ob textum, ut debuisset, non intellectum, atque expensum, quo Cassianus cap. 12. collat. 13. asseruit: *Denique non amisisse genus humanum, post prævaricationem* (juxta editorem operum S. Prosperi jam supra citatum, legendum hic est *post prævaricationem Adæ*, quod itidem plane Gazæus non observavit, utpote qui hic simpliciter sine aliquo addito legit, *post prævaricationem*:) *scientiam boni, etiam Apostoli sententia evidentissime declaratur, qua dicit: cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, hi legem non habentes, ipsi sibi lex sunt &c.* At vero S. Prosper plane contra Cassianum in textu hoc loco nobis objecto non intulisset, quæ hic contra eum intulit, si ex circumstantiis loci, & temporis, in quibus Cassianus has suas septem collationes evulgavit, aut ipsæ ad manus S. Prosperi devenerunt, ipsemet non deceptus expendisset hanc vocem *naturaliter*, qua Cassianus adducendo verba Apostoli utitur, varie accipi, & *naturaliter* fieri aliqua dici per oppositionem ad ea, quæ conficiuntur *artificialiter*, uti e. g. panis, item mensa, aut sella arte conficiuntur: vel per oppositionem ad ea, quæ fiunt *supernaturaliter*, uti facta est per Angelum translatio Prophetæ Habacuc de terra Israel in Babylonem, aut etiam per oppositionem ad ea, quæ vel necessario fiunt, sicut e. g. semota sella homo hujus semotionis inscius, volens sedere naturaliter, non item libere, & voluntarie cadit, vel etiam fiunt violenter, sicut dum lapis in altum attrahitur. Hæc enim, si S. Prosper errore sæpius jam dictarum circumstantiarum temporis, & loci deceptus non fuisset, certe non intulisset. Et vero quæ S. Prosper contra Cassianum ex mox citato Cassiani textu infert, inferri non posse, vel parum consideranti patet, ne dicam, manifesto constat. Namque dicit: *Denique non amisisse genus humanum post prævaricationem (Adæ) scientiam; ergo palam supponit, & docet, quosdam fuisse, qui docebant, liberum arbitrium per prævaricationem Adæ in genere humano fuisse extin-*

Y

ctum,

Atum, ut patet vel ipsis terminis ipsius inspectis, quibus dicit: *Denique non amisisse* (NB. non dicit; denique non imminutam in genere humano fuisse) *scientiam boni*, & consequenter liberum arbitrium; ergo ex adducto Apostoli textu solummodo contra Manichæos, & Prædestinianos probare nititur, per prævaricationem Adæ liberum arbitrium in nobis non fuisse penitus & omnino extinctum; quia teste Apostolo & gentes non necessitantur aut natura ad malum, aut gratia ad bonum, sed *libere*, seu *naturaliter* observant ea, quæ legis sunt; ergo Cassianus isto in textu hac voce *naturaliter* non utitur per oppositionem ad id, quod fit ex gratia, sed per oppositionem ad id, quod fit ex necessitate, & proin *naturaliter* hoc loco ei idem est, ac *libere*; ergo dici non potest, Cassianum *impiam infidelium libertatem naturalibus instruere bonis* &c. &c. Dein ut plura alia prætermittamus, collat. 4. cap. 5. differte affirmat, *gratiam Dei, ac misericordiam semper operari in nobis ea, quæ bona sunt, qua deserente nihil valere studium laborantis, & quantumlibet animi nitentis industriam sine ipsius iterum adiutorio statum pristinum recuperare non posse*; ergo dici non potest, quod Cassianus eo textu velit, gentes viribus naturæ seclusa gratia facere ea, quæ legis sunt, cum nullum id asserendi habeatur fundamentum; præsertim quia hoc dici non potest ex eo, quod utatur hac voce *naturaliter*, ut patet ex ratione priori. Dein cap. 5. collat. 13. expresse negat, Philosophos ethnicos, & gentiles veram habuisse virtutem castitatis; ergo dici non potest, eum sensisse, gentiles viribus naturæ fecisse ea, quæ legis sunt. Alias & admittere debuisset, eos & veram virtutem castitatis sine gratia habuisse, ergo præcise dici potest, eum sensisse, gentiles aliqua solum opera moraliter bona ordinis naturalis sine gratia sanctificante, & fide efficere potuisse, ac posse. Porro eo textu Cassianus contendit, genus humanum post prævaricationem non amisisse, quam habuerat ante lapsum, scientiam boni ex toto, sed ex parte, in quantum nimirum ea scientia boni post prævaricationem Adæ humano generi relicta per peccatum originale prorsus sauciata, & vulnerata fuit, ut patet ex ipso Cassiano. Inprimis namque postquam collat. 13. cap. 12. dixerat, inesse homini quædam virtutum semina, inter quæ certo etiam est notitia boni post

post peccatum relicta, mox subjicit: *Sed nisi hæc opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt pervenire; ergo hoc ipso censet, & eam scientiam boni post peccatum Adami ab homine non amissam esse tantummodo imperfectam, & sauciatam, quæ in ordine ad cognoscendum bonum tum supernaturale, tum etiam naturale saltem collective sumptum omnino indiget, ut gratia Dei excitetur, & adjuvetur.* Deinde collat. hujus 13. cap. 10. clare ostendit, hominem non quidem amisisse, sed reipsa habere liberum arbitrium: simul tamen demonstrat, illud omnino esse infirmum, nisi gratia Dei excitetur, & adjuvetur; ergo hoc ipso etiam censet, hanc ipsam scientiam, post prævaricationem Adæ non amissam, esse tantummodo imperfectam, & infirmam. Ad 8tavum quantum attinet, itidem neg. a Cassiano *Jam non solum voluntatem boni, sed etiam possibilitatem libero adscribi arbitrio.* S. Prosper siquidem possibilitatem boni a Cassiano libero adscribi arbitrio, præcise colligit, & arguit ex eo, quod Cassianus collat. 13. cap. 12. asserat: *Denique ut possibilitatem boni eis inesse designaret, increpans Phariseos, quid autem, inquit, etiam ex vobis ipsis non judicatis, quod bonum est? quod utique eis non dixisset, nisi eos judicio naturali id, quod æquum est, scisset, posse discernere.* At vero S. Prosper ex hoc textu ea, quæ contra Cassianum hoc loco obijciuntur, plane non bene intulit, etsi, ut semper pie credimus, per errorem materiale. Enimvero Cassianus hoc ipso mox cit. cap. 12. textui huic a nobis citato, ex quo S. Prosper prædicta infert, mox præmittit: *Quo sensu etiam Dominus per Prophetam increpat Judæorum NB. non naturalem, sed voluntariam cæcitatem, quam ipsi sibi NB. NB. contumaciter inferebant, surdi, inquit, audite &c. - - - quis surdus, nisi servus meus, & cæcus, nisi ad quem NB. nuntios meos misi; - - - & ne forte banc eorum cæcitatem aliquis NB. naturæ NB. non voluntati possit adscribere, alibi ait: Incrassatum est cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos suos concluserunt, ne quando videant oculis, & auribus audiant NB. NB. & corde intelligant, & convertantur; ergo Judæorum cæcitatem non naturalem, sed voluntariam, eamque non naturæ, sed voluntati adscribi posse asserit, ut ostendat, ipsos non*

Ad
VIII.

Ad
IX.

fuisse a natura necessitatos ad talem cæcitatem, sed eos gratiis a Deo sibi datis libere potuisse consentire, sicque eos resistendo gratiis Dei, quas eis tum externis prædicationibus per nuntios a se missos, tum internis illustrationibus, & inspirationibus, contulerat, voluntarie, & libere eam cæcitatem amplexatos fuisse; ergo palam docet, eos reipsa habuisse sufficientia Dei auxilia, quibus consentiendo, & cooperando eam cæcitatem depellere potuissent; ergo dum subjungit, & asserit: *Denique ut possibilitatem boni eis inesse designaret, &c. &c.* solum vult esse possibilitatem boni per gratiam, eosque ex seipsis ut gratia Dei adjutis, & præventis, & judicio naturali ut suffulto Dei auxilio posse judicare id, quod æquum est; ergo ex eo Cassiani textu inferri non possunt, quæ in hoc loco nobis objecto infert S. Prosper. Jam vero ad 9num negamus, Cassianum voluisse probare, quod cogitationes religiosæ nulla Dei inspiratione conceptæ, de naturali possint prodire sapientia &c. ita quidem Cassianum docuisse vult S. Prosper ex eo, quod Cassianus collat. 13. cap. 12. dixerat, *voluitque David pater meus ædificare domum nomini Domini Dei Israël, & ait Dominus - - ad David patrem meum, quod cogitasti in corde tuo ædificare domum nomini meo, bene fecisti, hoc ipsum mente tractans; verumtamen non tu ædificabis domum. - -* At vero hoc in textu ea a S. Prospero illata, Cassianum non docuisse, palam est ex obvio Cassiani verborum sensu. Manifesto enim ibidem agit contra Manichæos, qui, ut supra jam notavimus, duas in homine animas adstruendo, alteram a bono principio, alteram vero a malo principio ortam, & creatam, negabant liberum arbitrium. Item & contra Prædestinianos, qui, ut satis patet ex epistola Fausti ad Lucidum, & Lucidi ad Faustum apud Henricum Canisium tom. 1. edit. Amstelod. de anno 1725. fol. 350. &c. volebant *alios deputatos ad mortem*, sicque nihil, nisi quod malum est, ex ipsa natura suæ deputationis ad interitum operari, aut operari posse: *alios autem ad vitam prædestinatos*, qui proin per Dei gratiam ad bonum necessitantur, item & arbitrium ex toto post lapsum Adami fuisse in homine extinctum, sicque hominem non posse libere dissentire gratiæ se prævenienti. Contra hos igitur, sicut jam diximus, manifesto agit Cassianus, dum cit. cap. 12. col-

collat. 13. contra illos probare vult, humanam naturam quasi extincto in ipsa libero arbitrio velut inanime quoddam se non habere, sed ejus arbitrium a Deo motum, & excitatum aliquid cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat, dicens: unde cavendum est nobis, ne ita ad Dominum omnia Sanctorum merita referamus, ut nihil, nisi id, quod malum, atque perversum est, humanæ adscribamus naturæ, dicendo, illud esse inanime quoddam, quod gratiæ vocanti nequeat dissentire, nec ei libere consentiat. Unde & subjecto contra eos argumento infert: *Voluitque David pater meus ædificare domum nomini Domini - - & ait Dominus - - quod cogitasti in corde tuo ædificare domum nomini meo, bene fecisti, hoc ipsum mente tractans: verumtamen non tu ædificabis - - hæc ergo cogitatio, atque iste tractatus Regis David, utrumne bonus, & ex Deo, an malus, & ab homine fuisse dicendus est? si enim bona, atque ex Deo (solo nimirum homine nihil prorsus cooperante, sed velut inanime quoddam se habente) fuit ista cogitatio, cur ab eo, a quo inspirata est eidem negatur effectus? si autem mala, & ex homine (ad malum deputato, & destinato) cur laudatur a Domino? restat ergo, ut & bona (utpote ex gratia præveniente & adjuvante) & ex homine (gratiæ consentiente) fuisse credatur, ut tali modo, ut ipse cavendum notat, errores Prædestinatianorum, & Manichæorum declinentur; ergo ex hoc textu inferri non possunt, quæ infert ex eo S. Prosper, volens per hunc textum Cassianum probare, quod cogitationes religiosæ nulla Dei inspiratione conceptæ de naturali possint prodire sapientia &c. Neque dicas, loco hoc a Cassiano peti non Prædestinatianorum, sed S. Augustini, & Catholicorum doctrinam. Hoc enim responsum jam supra §. 13. ad textum Cassiani tertium satis, superque refutavimus. Verum ut quantum fieri potest, brevitati studeamus, respondemus jam ad idem primo negando, quod Cassianus docuerit, Jobum suis viribus, non auxilio gratiæ vicisse diabolum. Enimvero Cassianus collat. 13. cap. 14. postquam asseruerat, diabolum confiteri, se non Dei, sed illius (nempe Jobi) victum viribus, statim de eodem Jobo subjungit: *Licet etiam NB. gratia Dei non in totum illi defuisse credenda sit, quæ tantam tentatori tentandi tribuit**

Ad
X.

potestatem, quantam & illum resistendi noverat habere virtutem, NB. non eum sic protegens, ut nullam virtuti humanæ relinqueret locum; ergo inprimis Cassianus expresse affirmat, Jobo non defuisse gratiam, & dein 2do eundem præcise ut adjutum & præventum per gratiam, quæ liberum voluntatis consensum ei non auferret, sed vere relinqueret ipsi, de diabolo victoriam obtinuisse, ut patet, citata Cassiani verba vel parum consideranti; ergo Cassianus solum vult, Jobum non solo Dei auxilio exclusa ipsius Jobi cooperatione, sed suis, ut gratia divina liberum relinquire arbitrium suffultis viribus, adeoque Jobum per suam cum gratia cooperationem de diabolo triumphasse. Jam vero hanc Cassiani sententiam Cl. AArius utique non dicet, a S. Prospero everfam? cum vero alia Cassiani de Jobo sententia non sit: non videtur, bene dici posse, *postquam S. Prosper cap. 14. & 15. sententiam Cassiani evertit &c.* sed potius dici debere videtur, postquam errore facti deceptus Cassiani de Jobo (de quo infra §pho 21. ad 7timum recurret sermo) assertum impugnavit, ex eodem errore eum circa fidem centurionis sic exagitat, & subdit &c. Sed jam ulterius ad ipsum S. Prosperi textum negamus, Cassianum per eum de centurione textum definiisse, quod centurio ille non donatam fidem habuerit, sed propriam; ac perinde nihil ejus principiis collatum fuisse per gratiam: aut quidpiam eum docuisse ex iis, quæ ex eo de centurione textu infert S. Prosper. Dum enim Cassianus cap. 14. de eo centurione asserit, quod centurio ille, cujus fides Domini voce laudata est, nullius laudis esset, ac meriti, si id in eo Christus, quod ipse donaverat, prætulisset: is solum vult, centurionem nullius laudis fuisse, si id in eo Christus, quod ipse donaverat, centurionis cum gratia cooperationis nulla habita ratione prætulisset: non autem vult, centurionem nullius laudis fuisse: si id in eo Christus, quod ipse donaverat, attenta etiam centurionis cooperatione cum gratia prætulisset. Enimvero Cassianus loquens de hoc centurione, manifesto supponit eum jam ab initio habuisse fidem gratia Dei formatam, eumque gratia Dei præventum & adjutum per suam cum gratia cooperationem commeruisse augmentum gratiæ, ut manifesto patet ex ipsius verbis, dum ibidem dicit: *Quod ergo soleat*

soleat interdum tentare Dominus fidem nostram, ut NB. fortior, vel gloriosior fiat, Evangelici illius centurionis edocemur exemplo; ergo cum ipse eodem modo loquatur de augmento fidei, sicut de ipsa prima fide, seu de initio fidei, omnino dicendum, eum reipsa censuisse non solum illud fidei augmentum (utpote quod nequidem vel ipsi Semipelagiani negant) sed & ipsam illam primam fidem, seu initium fidei centurionis fuisse ex gratia Dei interiori. Jam vero 2do supponit, eundem centurionem per suam cum gratia Dei in credendo cooperationem commeruisse gratiæ, & fidei augmentum, dum dicit, & subdit: Cujus, nimirum centurionis, puerum, cum sciret utique potestate sermonis sui se Dominus curaturum, offerre maluit præsentiam corporalem, dicens: ego veniam, & curabo eum NB. NB. sed illo hanc ejus oblationem ferventiori fidei flagrantia supergrediente, atque dicente: Domine, non sum dignus - - - miratur Dominus &c. Proin his positis, quia nullum opus bonum, ac meritorium esse potest, nisi voluntarie, ac libere, seu deliberate factum, ipse per verba in objectione citata contendit, Centurionem nullius laudis, ac meriti dignum fuisse, nisi gratiæ ad credendum a Christo collatæ in ordine ad majus hujus augmentum libere consentiendo cooperatus fuisset, & consequenter si Christus eum præcise propter gratiam, quam ei ad credendum donaverat, & non etiam propter illius cum gratia sibi ad credendum a Christo collata cooperationem laudasset, quæ ipsa a nobis hic dicta sane clarius adhuc patent ab exemplo, quod immediate subjungit de Abrahamo; ergo ex eo Cassiani textu inferri non possunt, quæ S. Prosper hoc loco nobis obiecto ex eo Cassiani textu infert, & vult, Cassianum definiisse, ac docuisse. Porro ad 1um neg. Cassianum conqueri, quasi liberum arbitrium auferretur, si & principia, & profectus &c. Dei dona esse dicantur. Neque enim desuper conquestus unquam fuisse, aut conqueri dici potest, dum ipsemet & initium, & profectum &c. divinæ adscribit gratiæ, ut palam est ex hucusque dictis, & ex adhuc dicendis patebit, & etiam constat manifesto ex cap. 18. collat. 13. ubi expresse asserit: *Et idcirco hoc ab omnibus catholicis Patribus definitur - - - divini esse muneris. Primum NB. ut accendatur unusquisque ad desiderandum omne, quod bonum &c.* quo asserto vel ipsa luce meri-

Ad
XI.

Ad
XII.

ridiana magis clarum est, juxta Cassianum hominem non solum gratia Dei in ordine ad perfectionem operis adjuvari, sed & quoad ipsum initium operis præveniri; in hominis tamen semper esse arbitrio, gratiæ aut consentire, aut dissentire, quod ipsum in hominis arbitrio esse definivit Concilium tridentinum Sess. 6ta Can. 4. Tandem ad 12mum negamus itidem, ex Cassiani sententia partem Ecclesiæ ex gratia: partem autem ex libero justificari arbitrio &c. Cassianum enim nunquam docuisse hujusmodi abscon, palam est ex his, quæ produximus §. 13. ad 4tum, §. 15. ad 2dum & 3tium, nec non ex hoc ipso §. ad 5tum & 6tum.

Objic.
6.

§. 20. At vero a Cassiano reipsa doceri, initium fidei, & ipsum credulitatis affectum, quo in Deum credimus, qui justificat impium &c. nobis naturaliter inesse, ne liberum hominis auferretur arbitrium, nititur Cl. AArius ulterius probare ex ipsius Cassiani assertis.

Arg.
I.

Enimvero §. 14. cap. 3. sui opusculi sic pergit ulterius discurrere: Cassianus in prima collationum parte post mortem Castoris Episcopi Aptensis edita, & Leontio Episcopo, ac Helladio nuncupata, præsertim collat. 3. *de tribus abrenuntiationibus* sub persona Paphnutii Abbatis, satis quidem timide, ac dubie de gratia Dei, ac libero arbitrio hominis loquitur, ita, ut catholice plerumque explicari valeat, & non raro necessitatem gratiæ divinæ admodum urgere videatur. Sed in secunda parte earundem collationum, quas Honorato Episcopo, & Eucherio inscripsit, jam factus audacior, mentem quoque suam clarius aperuit collat. 13. *de protectione Dei*: ex qua, quæ huc pertinent, modo decerpimus. Itaque postquam cap. 9. dixerat: *salutis summam nostro tribui arbitrio, de quo diceretur*

Arg.
II.

Isai. 1. si volueritis, & audieritis me, quæ bona sunt terræ, manducabitis: Sic ulterius chæremonem Abbatem inducit collat. 13. cap. 11.

Arg.
III.

loquentem: si gratia Dei semper inspirari bonæ voluntatis principia dixerimus, quid de Zacchæi fide, quid de illius in cruce latronis
pie-

pietate dicimus, qui desiderio suo vim quandam regnis cœlestibus inferentes specialia vocationis monita prævenerunt? & cap. 12. Nec enim talem Deus hominem fecisse credendus est, qui nec velit unquam, nec possit bonum. Alioquin nec liberum ei permisit arbitrium, si ei tantummodo malum, ut velit, & possit, bonum vero a semetipso nec velle, nec posse concessit. Et quomodo stabit illa Domini post prævocationem primi hominis lata sententia: ecce Adam factus est sicut unus ex nobis sciens bonum, & malum? Deinde gratiæ, & libero arbitrio distincte suum cuique assignans opus collat. 13. cap. 13. ait: quod homicidium adulterio addidit (David) liberi utique arbitrii fuit: quod autem arguitur per prophetam, divinæ dignationis est gratia. Rursum, quod peccatum suum humiliatus agnoscit; propriæ libertatis est opus, quod vero sub brevissimo temporis puncto indulgentiam tantorum criminum promeretur, Domini miserationis est donum. Hic textus, sicut conversioni Zacchæi, & latronis in cruce, quibus exemplis frequenter Cassianus utitur, facile est applicabilis, ita etiam ex duplici capite fit valde notabilis. nam ex una parte redargutio Prophetica, est tantum gratia quædam extrinseca, quemadmodum & dum Salvator ad Zacchæum divertit: aut latronem in societatem supplicii admittit: non illa intus mutans mentem. Et ex altera parte licet juxta Cassianum gratiam humani conatus compensare non possint, scilicet de condigno, quod in hoc loco urget: nihilominus illi eam de congruo merentur, quod ex hæcenus dictis hoc articulo patet. Hinc non immerito Cassianum S. Prosper sic premit contra Collat. cap. 3. quomodo non advertis, te in illud damnatum incidere, quod velis, nolis, convinceris dicere, gratiam Dei secundum merita nostra dari, cum aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequantur, affirmas? &c. &c. Atque hæc obiter Clarissimo Aario in aurem dixerimus, optantes, ut ea etiam legere velit, quæ scribit S. Augustinus ad Bonifacium Rom. urb. Episc. lib. 2. cap. 8. & de Prædestinat. Sanctorum cap. 2. n. 1. Nos cœptum prosequamur. Cassianus constantiam Jobi, & Abrahami sic tentatam a Deo fuisse cap. 14. collat. 13. propugnat, ut eos gratia Dei postea subveniens prius paulisper reliquerit, ut ille suis viribus cum diabolo decertaret, & iste per arbitrii libertatem exhiberet fidem, NB. non illam, quam ei Dominus inspiraverat.

Arg.
IV.

Arg.
V.

Arg.
VI.

Arg.
VII.

Arg. VIII. Sic & de fide Centurionis ait: nullius laudis, ac meriti futuram fuisse, si id in eo Christus, quod ipse donaverat, prætulisset; eumque alioquin dicere debuisse: non dedi tantam fidem in Israël. Denique subjungit

Arg. IX. ibidem: Itane Deus eos, quorum fidem probare disposuit, protecturus esse credendus est, ut nullum penitus locum, quo suis viribus cum tentatore confligant, libero eorum reservet arbitrio? & quid necesse est, eos vel tentari, quos ita infirmos novit, ac fragiles, ut nequaquam virtute sua valeant resistere tentatori? sed utique nec tentari eos justitia Domini permisisset, nisi parem in eis resistendi scisset inesse virtutem, qua possent æquitatis judicio in utroque merito vel rei, vel laudabiles judicari. Vide latius ipsum Cassianum loc. cit., & est caput admodum notabile 15.

Arg. X. Multiformis illa sapientia Dei salutem hominum multiplici, atque inscrutabili pietate dispensat, ac secundum capacitatem uniuscujusque gratiam suæ largitatis impertit, ut ipsas quoque curationes non secundum uniformem majestatis suæ potentiam, sed secundum mensuram fidei? in qua unumquemque reperit, vel sicut unicuique ipse partitus est, maluerit exercere - - - ita & largitas Dei secundum capacitatem

Arg. XI. humanæ fidei etiam ipsa formatur. Atqui sic ego multiformis sapientiæ Dei multiplicem quidem, non tamen inscrutabilem pietatem adoro; cum in isto systemate Cassianæo facilis reddi ratio possit electorum ad vitam, & reproborum ad mortem; quod nos jam supra ex S. Hilario S. Prosperi socio notavimus artic. præced. §. 5. & 6. ac 7. Apud Catholicos autem Doctores manet inscrutabile Dei judicium, cur unum assumat, alterum relinquat? id est, cur unus parvulus ad gratiam baptismi perveniat, alius non perveniat? cur unus adultus gratiam efficacem, vel congruam (pro diverso modo loquendi Scholasticorum) consequatur, alius non consequatur? in nemine enim meritum aliquod ex viribus naturæ præcedens, sive futurum, sive actuale agnoscunt: omnes econtra homines ex peccato hominis primi in eadem massa damnata, usque ad sanctificationem spiritus per Christi gratiam, detineri fatentur. Unde merito velantes facies suas exclamant cum Apostolo ad Rom. 11. 33. O altitudo divitiarum, sapientiæ, & scientiæ Dei &c. Porro Cassia-

nus

nus iis, quæ in hoc s̃pho retulimus, similia multa habet etiam 3. seq. capit. præsertim 18. ubi vela contrahens suum de gratia Dei, & libero arbitrio hominis systemate ob oculos ponit: sed subdole satis.

Arg.
XII.

§. 21. Ex his quidem Cassiani assertis nititur Cl. AArius evincere, quod Cassianus docuerit, initium fidei, & ipsum credulitatis affectum, quo in Deum credimus, qui justificat impium &c., naturaliter nobis inesse, ne liberum hominis auferretur arbitrium: at id docuisse Cassianum, nullatenus ex adductis probatur, aut probari potest.

Refell.
&
Resp.

Contrarium enim sensisse Cassianum, eumque vere docuisse, initium fidei, & ipsum credulitatis affectum esse a Deo, atque ex ipsa Dei gratia, jam supra ostendimus ad initium s̃phi 19. & abunde etiam patet ex ejusdem collat. 3. cap. 10. ibi enim disserte ait: *quam (terram promissionis intelligit) non virtus, vel industria laborantis monstrabit ei, sed ipse Dominus ostensurum se esse promittit: & veni, inquit, in terram, quam monstravero tibi. Per quod manifeste probatur, & initium nostræ salutis Domini vocatione fieri dicentis, exi de terra, & consummationem perfectionis, ac puritatis ab eodem similiter tribui, cum dicit, & veni in terram, quam monstravero tibi; ergo Cassianus clare docet, initium salutis, & consequenter etiam fidei initium, & ipsum credulitatis affectum esse a Deo, & ex Dei gratia interiori prævia, non secus, ac ipsam prosecutionem operis & consummationem perfectionis a gratia Dei adjuvante & dono Dei perseverandi. Nec dicas, Cassianum dicere, initium salutis nostræ Domini vocatione fieri, sicque eum præcise, & ad summum velle, quod initium hoc dependeat a quadam gratia tantummodo extrinseca e. g. legis, exhortationis &c. Contra enim est imo, quod ipse immediate expressis verbis subjungat, dicens: *ex quo manifesto colligitur, quod quemadmodum NB. inspiratione Domini provocati ad viam salutis accurrimus: ita etiam magisterio ipsius,**

& illuminatione deducti ad perfectionem summæ beatitudinis pervenimus; ergo vult, initium illud dependere non a vocatione Domini quadam exteriori, sed ab interiori, seu a gratia interiori excitante, & præveniente, utpote qua tanquam Domini inspiratione, illuminante, & movente provocati, seu præventi ad viam salutis accurrimus. Contra est 2do ipse Cl. AArius artic. 2. Spho 19. contendit, quod Cassianus docuerit, quemlibet hominem posse bona opera suis viribus inchoare NB. licet ea sine divina gratia perficere, & consummare nequeat; ergo hoc ipso etiam juxta Cl. AArium Cassianus loco mox supra citato dicens, *consummationem perfectionis - - ab eo, id est Deo, similiter tribui*: vere vult, consummationem esse a Deo per gratiam Domini interioriorem; ergo etiam dum dicit, *initium nostræ salutis Domini vocatione fieri*, vult illud esse a Deo per gratiam interioriorem. Eodem enim modo, & sine distinctione aliqua facta loquitur de consummatione, ac de initio. Sed quo clarius elucescat, Cassianum non docuisse, *initium fidei, & ipsum credulitatis affectum, quæ credimus in Deum, qui justificat impium, nobis naturaliter inesse &c.* oportet, ut jam ad singula, quæ pro confirmatione ejusmodi asserti afferuntur, respondeamus. Proin primo ad præambulum, tanquam ad imum respondemus, nos omnino existimare, quod Cl. AArio tantum joci gratia ea de timida, & dubia, de gratia, & libero arbitrio Cassiani locutione, & inde subsecuta audacia placuerit proferre. Sicut enim asseritur, Cassianum timide, & dubie de gratia &c. in collat. 3. scripsisse, postmodum autem audaciorum factum mentem suam collat. 13. clarius aperuisse: nulla in confirmationem hujus asserti producta ratione: sic merito Cassianum timide, ac dubie de gratia scripsisse, aut postmodum audaciorum factum, mentem suam clarius aperuisse negamus, eo majori jure, quia quicumque perlegerit collat. 3. a cap. 12. usque ad finem, ubi præcipue de gratia, & libero arbitrio agit, palam deprehendet, Cassianum non timide, ac dubie, sed aperte, intrepide, palamque sine aliqua hæsitatione asserere, & adstruere necessitatem gratiæ non solum ad consummationem operis, sed etiam ad ipsum operis fidei &c. initium, arbitrium autem solummodo libere cum gratia cooperari, & præterea, si quis perpendat ejusdem colla-

Ad
I.

collationem 13., similiter agnoscet, Cassianum non aliter docuisse, nec aliter de gratia, & libero arbitrio sensisse in dicta 13., quam de iis sensit in aliis collationibus, & in libris de institutis. Jam autem ad alterum ejusdem præambuli membrum tanquam ad 2dum negamus, Cassianum (ut a Cl. AArio asseritur) dixisse, *salutis summam nostro tribui arbitrio, de quo diceretur Isaia 1. si volueritis, & audieritis me, quæ bona sunt terræ, manducabitis.* Enimvero hoc assertum ex Cassiani cap. 9. collat. 13. a Cl. AArio productum facit, & habet qua tale, obvie sensum Semipelagianum; at vero simul & alienum a sensu obvio asserti Cassiani, ut habetur loco citato. Loco enim citato Cassianus sic habet: *Cui autem facile pateat, quomodo salutis summa nostro tribuatur arbitrio, de quo dicitur, si volueritis, & audieritis me, quæ bona sunt terræ, manducabitis, & quomodo non volentis, neque currentis, sed misipientis sit Dei,* quod Cassiani assertum prorsus habet sensum alienum ab ejusdem asserto, ut citatur a Cl. AArio. quis autem sit sensus hujus asserti ipsius Cassiani, prout mox a nobis citatum est, benevolens Lector videre poterit supra §pho 13. ad 1. & ad 4tum. Jam autem ad 3tium, nimirum ad ipsum Cassiani textum prorsus non est, quod addamus; ex hoc enim textu jam nihil probari constat tum ex §phi 9. ratione 3tia, tum ex §pho 15. ad 3tium tum demum ex §pho 19. ad 5tum. Porro ad 4tum similiter patet responsio ex his, quæ §pho 13. in responsione ad 8tavum seu ad 3tium Cassiani textum ex hoc ipso textu *nec enim talem Deus hominem fecisse &c.* intulimus. Namque ex productis ibidem palam est, probari quidem hominem ab initio creationis suæ gaudere libero arbitrio, quo libere velle possit, ac velit bonum, vel malum: minime autem exinde probatur, quod Cassianus etiam senserit, & docuerit, hominem per concessum sibi a Deo, & relictum liberum arbitrium posse seclusa gratia præveniente solis viribus naturæ velle bonum. Jam vero contrarium sensisse atque docuisse Cassianum, ex ipsis paulo inferius in hoc ipso 12. cap. collat. 13tiæ subjectis Cassiani verbis constat: expresse enim ibidem docet, virtutum semina omni animæ naturaliter insita, nimirum ut suo loco ostendemus, negative talia, inter quæ certo & liberum arbitrium est, debere non præcise Dei gratia adjuvari, sed excitari, & consequenter Dei gra-

Ad
II.

Ad
III.

Ad
IV.

Ad
V.

tia præveniri, ut ad incrementum perfectionis pervenire possint, dum ait: *Dubitari ergo non potest, inesse quidem animæ omni naturaliter virtutum semina* (nimirum negative talia, ut ostendemus) NB. NB. *sed nisi hæc opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt pervenire*: dein eodem cap. ulterius docet, quod, etsi libero gaudeamus arbitrio, quo gratiam Dei vel amare possemus, vel negligere: omnino tamen ad opus salutis nos indigere Dei auxilio non tantum adjuvante, quo Deus in nobis operetur perficere, sed & prævio, per quod Deus in nobis operetur & ipsum velle, dum loco citato ait: *Idcirco manet in homine semper liberum arbitrium, quod gratiam Dei possit vel negligere, vel amare. Non enim præcepisset Apostolus dicens: cum metu, & tremore vestram salutem operamini, nisi scisset, eam vel excoli a nobis posse, vel negligi, sed NB. ne crederent, se ad opus salutis divino auxilio non egere, subjungit, Deus est enim NB. qui operatur in vobis & velle, & perficere; ergo Cassianus sentit, & docet, arbitrium solummodo ut præventum, & ad-jutum Dei gratia posse velle bonum; ergo ex adducto textu probari non potest, Cassianum docere, quod initium fidei, & ipse credulitatis affectus naturaliter nobis insit. Sed hæc ad 4tum sufficiant. Porro quæ hic opponit Alardus Gazæus, in sequentem reservamus 5phum. Proin jam ad 5tum respondemus invertendo argumentum in clarissimum Arium; nam & S. Augustinus lib. de Spirit. & lit. cap. 34. edit. Paris. de anno 1690. fol. 120. n. 60. lit. E. F. gratiæ, & libero arbitrio distincte suum cuique assignat opus, dum ait: *His ergo modis quando Deus agit cum anima rationali, ut ei credat, neque enim credere potest quodlibet libero arbitrio, si nulla sit suasio, vel vocatio, cui credat; profecto & ipsum velle credere Deus operatur in homine, & in omnibus misericordia ejus prævenit nos: consentire autem vocationi Dei, vel ab ea dissentire, sicut dixi propriæ voluntatis. Quæ res non solum non infirmat, quod dictum est: quid enim habes, quod non accepisti: verum etiam accipere quidem, & habere anima non potest dona, de quibus hoc audit, nisi consentiendo: ac per hoc, quid habeat, & quid accipiat, Dei est: accipere autem, & habere utique acci-*

pien-*

piensis, & habentis est. Jam ergo respondendum nobis est: sitne hæc S. Augustini doctrina, qua ista proponit, & asserit, doctrina Semipelagianorum, & ipsi cum Semipelagianis communis: an vero sit doctrina vere catholica? Si imum, contra est imo, quod Concilium Tridentinum ipsum expresse damnet, Can. 4. Sess. 6. & *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium a Deo motum, & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti &c. &c. anathema dicat,* sicque expresse definiat, de fide consensum nostræ voluntatis, & ejusdem cooperationem cum gratia libero tribuendum esse arbitrio. Contra est 2do, ut etiam plura adhuc opponenda præmittamus, quod per assertum hoc ipsum S. Pater objectionem Pelagianorum, & Semipelagianorum diluere conetur, & consequenter nullatenus possit habere, vel ullo modo accedere ad sensum Pelagi- aut Semipelagianorum. Jam autem, si asseratur 2dum hoc ipso dicendum, & eo in textu contentam Cassiani doctrinam esse vere catholicam. Nam & Cassianus ibidem solum sentit, & vult, quod David homicidium adulterio addidit, liberi fuisse arbitrii, ut resistentis gratiæ: quod autem per Prophetam arguitur, divinæ dignationis eum simul interne illuminantis, atque moventis esse gratiam. Rursum, quod peccatum suum humiliatus agnoscit, propriæ libertatis gratiæ consentientis esse opus: quod vero sub brevissimo temporis puncto indulgentiam promeretur Domini, reatu culpæ, & etiam pænæ per gratiam extincto, miserationis esse donum. Ita hoc in loco sentire Cassianum, huncque citati textus esse genuinum sensum, manifestum est ex contextu eorum, quæ cap. 12. hujus collat. præmittit, & hoc ipso cap. 13. protinus subjungit: loco enim priori diserte affirmat: *Idcirco manet in homine semper liberum arbitrium, quod gratiam Dei possit vel negligere, vel amare. Non enim præcepisset Apostolus, dicens: cum metu, & tremore vestram salutem operamini, nisi scisset, eam vel excoli a nobis posse, vel negligi. Sed ne crederent, se ad opus salutis divino auxilio non egere, subjungit: Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate;* ergo Cassianus expresse docet, hominem in ordine ad opus salutis a Deo per gratiam excitari, & præveniri, dum

ex

Ad
VI.

ex Apostolo ait: *Deus est, qui operatur in vobis velle; nec non & in ordine ad prosecutionem operis, & ad perfectionem ejusdem operis a Deo per gratiam adjuvari, dum dicit: Deus est, qui operatur in vobis - - & perficere; eundem tamen hominem per liberum arbitrium suum posse gratiæ Dei vel consentire, vel dissentire, dum inquit: manet in homine semper liberum arbitrium, quod gratiam Dei possit vel negligere, vel amare; ergo Cassianus in textu hic nobis objecto sentit, & vult, consentire, & dissentire gratiæ esse liberi arbitrii: contra vero exterius argui per prophetam, interius autem simul a Deo illuminari, & moveri ad agnoscendum, & ad consentiendum ejusmodi redargutioni; item & gratiam remissivam reatus non solum culpæ, sed & pœnæ, esse ipsius Dei, cum, quod statuit in textu cap. 12. mox a nobis allato, hoc ipsum affirmet in his, quæ ipsissimo hoc cap. 13. textui hic nobis objecto protinus subjungit, dicens: *Quantumlibet ergo enisa fuerit humana fragilitas, futuræ retributioni par esse non poterit &c.* ut ex his, quæ ex Spho 13tio ad 9num, seu ad 4tum Cassiani textum nobis objectum respondentes, mox citatum a nobis textum referendo produximus. Siquidem conformiter ad textum præcedentem, & subsequentem in textu inter utrumque intermedio locutus aliter fuisse censi non debet, nisi oppositum manifesto probari, atque doceri possit. Ad ea autem, quæ Cassiani textui hic nobis objecto subjunguntur, tanquam ad 6tum, respondemus, parum, immo nihil interesse, si textus nobis objectus conversioni Zacchæi, & latronis in cruce sit applicabilis. Neque enim etiam illa ex viribus naturæ, & seclusa gratia contigit, ut suis in locis vidimus, nec ex hoc textu illam viribus naturæ seclusa gratia contigisse probatur, aut probari potest. Porro quantum attinet ad 1um caput, ex quo dicitur textus hic nobis objectus valde notabilis fieri, quod nimirum *redargutio Prophetica sit tantum gratia quædam extrinseca, quemadmodum & dum Salvator ad Zacchæum divertit, aut latronem in societatem supplicii admittit*, nobis prorsus nihil obest. Inprimis enim ex hoc ipso capite æque notabilis fit textus S. Augustini mox a nobis citatus, cum & *suasio*, atque *vocatio* sit gratia mere extrinseca, & consequenter quidquid nobis responsum fuerit ad eum S. Augustini textum a nobis citatum:*

tum: hoc ipsum & nos ad textum nobis obiectum respondere possumus, & merito etiam responderimus. Neque enim obest, si dicatur, quod S. Augustinus textui a nobis citato præmittat: *Hæc disputatio, si quæstioni illi solvendæ sufficit, sufficiat.* Si autem responderetur, cavendum esse &c. - - attendat, & videat, non ideo tantum istam voluntatem divino muneri tribuendam, quia ex libero arbitrio est, quod nobis naturaliter concreatum est, verum etiam quod visorum suasionibus agit Deus, ut velimus, & ut credamus sive extrinsecus per evangelicas exhortationes, ubi & mandata legis aliquid agunt, si ad hoc admonent hominem infirmitatis suæ, ut ad gratiam justificantem credendo confugiat, sive intrinsecus, ubi nemo habet in potestate, quid ei veniat in mentem &c. Sicque per hæc posteriora verba palam adstruat gratiam interiorem. Contra enim est, quod & ipse Cassianus simili prorsus modo loquatur, dum, ut omittamus alios textus, de institut. Coenob. lib. 12. cap. 16. ait, nos nec ipsa, quæ illius (nimirum perfectionis) exercemus obtentu - - sine divinæ protectionis auxilio, inspirationisque ejus, & castigationis, atque exhortationis gratia posse perficere, quam scilicet cordibus nostris, vel per alium solet, vel per semetipsum nos visitans clementer infundere; ergo & eadem manet difficultas. Quidquid enim deductum, & illatum fuerit ex mox cit. textu S. Augustini: hoc ipsum deducemus, & inferemus ex mox cit. a nobis textu Cassiani. Jam autem & 2do caput hoc, quod prophetica redargutio sit gratia extrinseca, nihil omnino nobis obest, aut obesse potest, quia Cassianus præter ejusmodi gratias extrinsecas expresse etiam ad initium bonæ voluntatis undique requirit gratiam interiorem intrinsecus illustrantem, & moventem, ut manifesto ex ipsius doctrina constat. Imo enim de institutis Coenob. lib. 12. cap. 18. asserit: non solum pro his ei gratias referentes, quod vel rationabiles nos condidit, vel liberi arbitrii potestate donavit - - - sed etiam pro his - - - quod adjuvat nos, & illuminat, ut ipsum adiutorium nostrum (quod non aliud quidam interpretari volunt, quam legem) intelligere, & agnoscere valeamus &c. Ergo manifesto docet, nos interius a Deo adjuvari, & illuminari debere, ut gratias exteriores, cujusmodi e. g. est lex, intelligamus, iisque assentiamur; ergo

palam docet, præter gratias exteriores nobis necessariam esse gratiam internam illuminantem, & moventem. Neque vero fortasse quis dicat, eum per gratiam interiorem intelligere arbitrium, & intellectum. Contra enim est, quod hoc adiutorium, quo adjuvamus ad legem, & gratias exteriores agnoscendas, expresse ab arbitrio, & ratione distinguat, dum dicit, non solum gratias referendas, *quod vel rationabiles nos condidit, vel liberi arbitrii potestate donavit, sed etiam - - quod adjuvat nos, & illuminat*, ut patet consideranti. 2do Collat 13. cap. 3. affirmat, Deum nobis & initia sanctæ voluntatis inspirare, & virtutem, atque opportunitatem eorum, quæ recte cupimus tribuere peragendi. Quod ipsum confirmat ejusdem collat. cap. 8. ad finem: ergo palam ex ipsius sententia Deus ad pias cogitationes, earumque initium duo nobis tribuit prorsus distincta, nimirum *opportunitatem & virtutem* agendi. Atqui opportunitas agendi, quæ recte cupimus, habetur ex doctrina externa, aut lege menti manifestata &c. virtus autem per gratiam interiorem; ergo Cassianus per ejusmodi gratias exteriores docet, necessariam esse gratiam interiorem. 3tio Cassianus cit. mox capite 3ti o sui asserti subjiciens rationem hanc, quia *omne datum bonum desursum est, descendens a Patre luminum*, protinus prosequitur, & dicit: *qui & incipit, quæ bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis*, dicente Apostolo: qui autem dat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit: atqui dum Cassianus dicit: *qui - - & exequitur & consummat in nobis*, vere sentit, Deum in nobis, quæ bona sunt, exequi per gratiam interiorem; ergo etiam dum dicit: *qui & incipit in nobis, quæ bona sunt*, vere sentit, & docet, Deum in nobis bona, & consequenter pias cogitationes incipere per gratiam interiorem, cum eadem ratione loquatur & de initio, seu inceptione, & de executione, seu consummatione boni; ergo Cassianus revera vult, etiam ipsum initium piarum cogitationum esse a gratia interiori, & consequenter ad ipsum illud initium præter gratias exteriores requirit gratiam interiorem prævenientem. 4to Cassianus eodem cap. 3. collat. 13. pro probatione sui asserti, quo dixerat, non solum actuum, sed & cogitationum bonarum ex Deo esse prin-

principium, ac nobis & initia sanctæ voluntatis inspirari, hanc affert rationem: *quia omne datum bonum, & omne donum perfectum desursum est descendens a Patre luminum*: atqui hæc ratio non probaret ipsius assertum, nisi sensisset ipsum initium piarum cogitationum non secus, ac ipsam earum perfectionem esse a Dei gratia interiori, cum & initium datum bonum sit, & ipse pro utroque eam rationem æqualiter proferat; perfectionem vero nequidem ipsi Semipelagiani negent esse a gratia interiori. 5to Verba ab auctore usurpata omnino ab eodem adhibita censerī debent secundum sensum suum obvium, nisi in contrarium adsit ratio, & grave fundamentum: atqui his vocibus *inspiratio, inspirari*, secundum sensum ipsarum obvium significatur gratia interior, ut patet. Vocem enim inspirationis tanquam indubitatam gratiæ interioris indicem adhibuerunt Episcopi Africani, dum Zosimum Papam, qui in literis suis Dei instinctum nominaverat, veram, internam gratiam agnovisse probaverunt, dicentes: *quia præparatur voluntas a Domino, & ut boni agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda fidelium*. Eadem ratione eam vocem adhibuerunt Synodus Tridentina, nec non & Arausicana Can. 5. 6. 7. &c. quod certo factum non fuisset, nisi secundum sensum obvium gratiam internam denotaret; ergo dum voces *inspiratio, inspirari &c.* ab aliquo auctore, & consequenter etiam a Cassiano usurpentur, omnino censerī debent ab iis, & consequenter etiam a Cassiano adhiberi secundum sensum obvium, vi cuius indigitant gratiam internam; ergo cum Cassianus variis in locis, atque frequenter hisce vocibus *inspiratio, inspirari &c.* utatur, prout patet ex 5pho imo hujus cap. 3tū, aliisque locis, hucusque citatis, & adhuc citandis, quin vel ulla ratio sufficiens adduci possit, quod iis vocibus utatur in sensu non obvio: omnino dicendum, ab eo per eas voces denotari gratiam internam, & consequenter ab eo præter gratias exteriores exigī gratias interiores. 6to Cassianus collat. 3. cap. 3. Postquam nomine Paphnutii exposuit, & cap. 4. declaravit tres vocationum modos, subjunxitque duo de vocatione Abrahami, & S. Antonii exempla, subdit de S. Antonio: *ingressus namque Ecclesiam, ibique audiens in Evangelico Dominum prædicantem: qui non odit patrem, & matrem &c.* - - - non

*potest meus esse discipulus, & si vis perfectus esse, vade, & vende, quæ habes, & da pauperibus - - & veni, & sequere me, his protinus addit: præceptum hoc Domini velut specialiter ad se directum NB. NB. cum summa cordis compunctione suscepit; ergo revera, & manifesto docet, S. Antonium præter gratiam exterioriorem consistentem in Verbo Dei prædicato, & auditu percepto habuisse gratiam interioriorem moventem ad illud præceptum cum summa cordis compunctione suscipiendum; ergo &c. 7mo Cassianus lib. 12. de instit. Cœnob. cap. 16. mox supra citato gratiam internam, nimirum inspirationis expresse distinguit a gratiis exterioribus, scil. exhortationis, castigationis &c. ergo præter gratias exteriores omnino exigit & gratias interiores. Sed hæc ad 1um caput, ex quo textus nobis objectus dicitur fieri notabilis, sufficiant. Jam autem ad 2^{dum} caput, ex quo textus nobis objectus dicitur fieri notabilis, negamus Cassianum sensitse, quod humani conatus gratiam Dei possint *de congruo* mereri, etsi eam de condigno compensare non possint. Cassianus enim, cum dicit merita nostra non esse condigna, solum vult, ea non esse condigna, in quantum considerantur secundum substantiam rei operatæ: non autem vult, aut docet, ea non esse condigna, prout sunt a Spiritu Sancto, & a gratia, ut palam est ex his, quæ protulimus §pho 17. hujus cap. ad 1um & 2^{dum} &c. non itaque inferri inde potest, eum sentire, quod humani conatus gratiam Dei de congruo mereri possint; unde & S. Prosper cit. textu spectata, uti est in rei veritate, Cassiani doctrina, Cassianum nec premit, nec agit, sed reipsa ex hucusque dictis patet, S. Prosperum certo errore facti deceptum multa absona, & quæ minime docuerat Cassianus, huic imputasse. Porro dum Cl. AArius hæc mihi obiter in aurem dicit: ego interea, ut sequar sententiam Domini, Math. 10. v. 27. dicentis: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, prædicate super tecta*; in publicum hæc divulgans palam pronuntio, hucusque productis, aut adhuc producendis contra Cassiani immunitatem a Semipelagianismo, non probari, quod intenditur. Cæterum & voto, atque desiderio satisfacturi, legentes S. Augustinum ad S. Bonifacium, & de prædestinatione Sanctorum locis cit. a Cl. AArio nihil reperimus Cassiano*

con-

contrarium. Ostendit equidem cit. loco ad Bonifacium S. Pater., a Semipelagianis doceri, boni cupiditatem incipere ab homine, gratiam secundum merita dari &c. & lib. de Prædest. Sanct. loc. cit. asserit, & respondet dicentibus, testimonia a se producta ad hoc valere, ut noverimus ex nobis quidem nos habere ipsam fidem, sed incrementum ejus ex Deo &c. hac ratione non recedi a sententia, quam ipse Pelagius in Episcopali judicio Palæstino damnare compulsus est, gratiam secundum merita dari. At hæc nil tangunt Cassianum, utpote qui & ipsum initium fidei, ac boni operis ex gratia esse contendit, ut patet ex hucusque dictis, & collat. 13. cap. 3. differte docet, Deum in nobis incipere, & exequi, & consummare ea, quæ bona sunt, & cap. 16. expresse negat, gratiam secundum merita dari. Jam ut cœptum nostrum prosequamur, respondemus ad 7timum absolute negando, quod Cassianus propugnaverit constantiam Jobi, & Abrahami sic tentatam a Deo fuisse ut eos gratia Dei *postea subveniens prius paulisper reliquerit*, ut ille *suis viribus cum diabolo decertaret*, & iste *per arbitrii libertatem exhiberet fidem non illam, quam ei Dominus inspiraverat*. Enimvero nec Jobo, nec Abrahamo gratiam Dei solum postea subvenisse, nec eos paulisper reliquisse, sed e contrario reipsa gratia Dei eos præventos fuisse sentit, & docet Cassianus. Et quidem Jobo gratiam non primum post subvenisse, sed eum reipsa gratia præventum, & in pugna contra diabolum adjutum fuisse, a Cassiano doceri ex hoc ipso loco cap. 14ti, ubi de Jobo loquitur, palam est: postquam enim ad finem capitis 13. dixerat: *Quantumlibet ergo enisa fuerit humana fragilitas, futuræ retributioni par esse non poterit, nec ita laboribus suis divinam imminuit gratiam, ut non semper gratuita perseveret*. Et idcirco prædictus Magister gentium, licet gratia Dei Apostolatus gradum sortitum se fuisse testetur, dicens: *gratia Dei sum id, quod sum*, tamen se quoque divinæ gratiæ respondisse pronuntiat, dicens, & *gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi, & obtinui, non autem ego, sed gratia Dei mecum* &c. mox ad initium cap. 14ti prosequitur: *quod etiam in Job probatissimo athleta suo, cum eum diabolus expetisset ad singulare certamen, divinam legimus pro-*

Ad
VII.

vidisse justitiam; ergo reipsa Cassianus docet, & sentit, hoc in Apostolo Paulo, quod in Jobo probatissimo athleta suo, divinam providisse justitiam. Alias enim assertum suum ad initium cap. 14ti de Jobo per particulam relativam *quod* plane ineptissime retulisset ad dicta in fine capituli 13tii de S. Paulo Apostolo, atque cum his per particulam *etiam* absurdissime conjunxisset, quod plane de Cassiano, utpote viro adeo docto, & perito sane admitti non potest. Jam autem Apostolus Paulus per Dei providentiam inprimis Dei gratia est præventus ex sententia, & doctrina Cassiani, ut patet tum ex ipso Cassiani capit. 13. textu mox cit., & a nobis jam supra §pho 13. ad 9num, seu in responsione ad textum Cassiani 4tum producta; tum ex eo, quia alias nec D. Paulus, nec Cassianus nomine Pauli dicere potuisset: *gratia Dei sum id, quod sum*, sed dicere debuisset, meis viribus saltem inchoative sum id, quod sum. Dein idem Apostolus & in laboribus gratia Dei ex sententia Cassiani semper adjutus fuit, ut constat tum ex citato loco, quem dicto §pho 13. ad nonum produximus, tum ex eo, quia alias de S. Paulo non verificaretur illud: *non autem ego, sed gratia Dei mecum*; ergo & Job quoad pugnam contra dæmonem non solum gratia Dei adjutus, sed & præventus fuit. Quomodo enim alias Deus, seu divina justitia, hoc in Paulo, quod in Jobo, providisset; ergo dici non potest, ei gratiam primum postea subvenisse, ac eum prius paulisper relictum, ut suis viribus seclusa gratia cum diabolo decertaret. Deinde hoc ipso cit. loc. cap. 14. expresse affirmat, quod *gratia Dei non in totum illi* (Jobo nimirum) *defuisse credenda sit*; ergo docet gratiam Dei Jobo tantum defuisse ex parte; atqui gratia ex parte homini deest, & deesse potest, vel secundum curam, & protectionem exterius adhibitam, dum eum a molestiis, ærumnis, ac nocumentis non servat, aut liberat: vel secundum motionem interiorem, & auxilium internum, dum exterius protectum, interius non incitat, aut movet ad bonum. Si enim quoad utrumque deesset, non ex parte, sed ex toto illi deesset; cum ergo Cassianus dicens, Dei gratiam Jobo non in totum, sed solum ex parte defuisse, asserat, gratiam Dei Jobo defuisse, in
quan.

quantum permisit diabolo potestatem eum tentandi: censet, & docet, eam Jobo non defuisse secundum interiorem illustrationem, ac motionem, seu secundum auxilium interius; ergo dici non potest, quod Cassianus propugnauerit, Jobi constantiam sic tentatam, ut eum gratia Dei postea subveniens prius paulisper reliquerit, ut suis viribus (seclusa gratia) cum diabolo decertaret. Sed de Jobo jam etiam actum est supra §pho 19. ad 10. porro neque verum est, eum huiusmodi quidpiam de Abrahamo propugnasse. Neque enim Cassianus dicit, ab Abrahamo *per arbitrii libertatem exhibendam fidem*, non illam, quam ei Dominus inspiraverat: sed ita de eo loquitur hoc cap. 14. *non enim illam fidem, quam ei Dominus inspirabat, sed illam NB. NB. quam vocatus semel, atque illuminatus a Domino* (adeoque gratia Dei præventus) *per arbitrii libertatem* (cooperando nimirum) *poterat exhibere, experiri voluit divina justitia*; ergo nec dici etiam potest, quod Cassianus quoque perpugnauerit, Abrahami constantiam sic tentatam, ut eum gratia postea subveniens, prius paulisper reliquerit, ut per arbitrii libertatem exhiberet fidem non illam, quam ei Dominus inspiraverat. Ad octavum, de fide Centurionis, quod attinet, responsio patet ex §phi 9ni ratione 4ta, item ex §pho 19. ad 10um, quibus hoc addi adhuc potest, quod manifesto doceat, fidem Cornelii fuisse exploratam, uti fidem Abrahami, dum ait, & subdit: *Quam explorationem fidei etiam - - in patriarcha divinam legimus dispensasse justitiam, cum dicitur: & factum est posthæc verba tentavit Deus Abraham. Non enim illam fidem &c.*; refert enim utriusque fidei explorationem ad invicem per particulam relativam *quam*, & particulam connexivam *etiam*; atqui fides Abrahami fuit ex gratia non solum adjuvante, sed etiam præveniente, ut mox supra, & variis in locis aliis vidimus; ergo & fides Cornelii secundum doctrinam Cassiani fuit ex gratia non solum præveniente, sed etiam adjuvante. Alias enim dici a Cassiano non posset, in Cornelio factam esse explorationem fidei, quæ etiam facta est in Abrahamo; ergo dum dicit, *nullius laudis esset, ac meriti &c.* id solum affirmat sub ea conditione, si Christus excludendo cooperationem Cornelii prætulisset id, quod ipse dona-

Ad
VIII.

Ad
IX.

donaverat, eumque tum dicere debuisse: non dedi tantam fidem in Israël. Sed jam ad 9num respondemus *disting.* ipsum textum; Cassianus subjungit: *itane eos, quorum fidem probare disposuit, protecturus esse credendus est, ut nullum penitus cooperandi locum, quo suis viribus gratia interiori praeveniens, & adjutis, cum tentatore confligant libero eorum reservet arbitrio, & quid necesse est eos vel tentari, quos ita novit infirmos - - ut nequaquam virtute sua, ut suffulta Dei gratia, valeant resistere - - ? sed utique nec tentari eos - - - permisisset, nisi parem per Dei gratiam in eis resistendi scisset inesse virtutem, conced. Secus, & in sensu alio ea Cassianum subjungere, negamus. Subjuncti hujus asserti Cassiani genuinum, quem concessimus, esse sensum, manifestum est ex contextu: mox enim subjicit, & ulterius prosequitur dicens: *Tale est & illud, quod ab Apostolo dicitur, itaque qui se existimat stare, videat, ne cadat. Tentatio vos non apprehendat, nisi humana. - Fidelis autem Deus, qui non permittet vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet cum tentatione exitum, ut sustinere possitis. Cum enim dicit, qui stat, videat, ne cadat, sollicitam reddit arbitrii libertatem, quam utique noverat NB. NB. percepta gratia vel stare per industriam, vel cadere per negligentiam posse; ergo dum dicit libertatem percepta gratia vel stare posse per industriam, vel cadere per negligentiam: palam, & manifesto docet, libertatem nostram gratia praeveniri: eandem autem libertatem gratiae consentiendo stare posse, vel dissentiendo, & non cooperando cadere; ergo in praecit. textu praecise, & solum docet, hominis libertatem per gratiam praevenientem non necessitari, sed liberae cooperationi, & libero voluntatis consensui relinquere locum, hominemque suis viribus ut gratia praeveniens, & adjutis cum gratia cooperando configere cum tentatore &c.**

Deinde mox itidem subdit, hoc ipso loco dicens: *cum vero subjungit, fidelis autem Deus - - - illud enim indicat humani arbitrii facultatem, hoc vero Domini gratiam tentationum luctamina moderantis ostendit; ergo sentit, & docet, ex sententia Apostoli hominem tentatum in ordine ad tentationem superandam gratia Dei adjuvari: non tamen*
nece-

necessitari, sed ipsum libere gratiæ consentire, vel dissentire, quod ipsum etiam docet Concil. Trident. Sess. 6. Can. 4.; ergo in textu nobis objecto solum vult, & docet, tentatum gratia Dei ita præveniri, & protegi, seu adjuvari, ut ipse non ad bonum necessitetur, sed libere gratiæ consentiat, aut dissentiat, & suis viribus ut gratia adjutis cum tentatore confligat, vel gratiæ sibi datæ consensum præstando, vel denegando. Quid, quod inferius adhuc superaddit dicens: *in his igitur omnibus approbatur, ita NB. semper divinam gratiam arbitrium hominis incitare, ut illud non in omnibus taliter protegat, ac defendat, ut non etiam propriis eum conatibus congredi adversum spirituales faciat inimicos, in quibus vel gratiam Dei Victor, vel infirmitatem suam superatus intelligat, ut discat non de sua fortitudine, sed de divino semper sperare suffragio*; ergo Cassianus sentit, tentatum & gratia Dei præveniri, dum dicit illius arbitrium gratia Dei incitari, & insuper eum, nimirum tentatum, sic gratia protegi, ut etiam propriis conatibus, ut gratia Dei adjutis, congredi adversum spirituales inimicos vel consentiendo gratiæ repulso inimico: vel gratiæ dissentiendo, & assentiendo inimico &c. Jam ergo ex his, aliisque, quæ variis in locis ex hoc capite memoravimus, satis liquet, non esse caput admodum notabile, quasi ex eo contra Cassianum aliquid probari posset. Liquet etiam, Gazæum longe a veritate aberrare, dum putat, & asserit, Cassianum velle, nos aliquando tentari, aut tentationem sustinere nostris viribus, quasi hæc sit tentatio humana, quæ non superat vires mere naturales liberi arbitrii. Porro ad 10mum responsum jam fuit Spho 17mo ad 8tavum, unde ne eadem continuo repetere teneamur, benevolum Lectorem eo remittimus. Jam demum ad ea, quæ hic Cl. AArius subjicit, tanquam ad 11mum, respondemus, sic omnino quoque a Cl. AArio multiformis sapientiæ Dei non solum multiplicem, sed & inscrutabilem pietatem adorari. Neque enim, ut Cl. AArius putat, in systemate Cassianæo faciles, sed prorsus nulla potest reddi ratio electorum ad vitam, & reproborum ad mortem, ut satis manifestum est ex ipso Cassiano. Enimvero nulla electorum ad vitam, & reproborum ad mortem ratio reddi potest in systemate illius, qui docet prædestinationem sumptam pro intentione, seu proposito Dei aliquos præ aliis effica-

Ad
X.

Ad
XI.

caciter perducendi ad salutem nullam ex parte nostra habere rationem, sed esse ex mera Dei misericordia, & voluntate ejus gratuita, seu quod idem est, nulla ratio electorum ad vitam, & reproborum ad mortem reddi potest in systemate illius, qui docet prædestinatorum electionem ad gloriam fieri intentione sine prævisis meritis: atqui Cassianus in suo systemate id docet; ergo nulla ratio electorum ad vitam, & reproborum ad mortem reddi potest in systemate Cassiani. Conclusio hujus syllogismi patet: major itidem certa est tum, quia juxta hujusmodi Doctoris sententiam electio ad gloriam pure dependet ex voluntate Dei, tum quia alias & in sententia Thomistarum, & ipsius S. Augustini ratio, & quidem etiam facilis reddi posset, cum doctrina in majori proposita sit ipsissima Thomistarum, & S. Augustini circa Prædestinationem sententia. Jam itaque minor, circa quam controversia esse posset, probatur. Primo enim de institut. Cænob. lib. 12. cap. 11. affirmat, dicens: *Principium quoque discutientes vocationis, ac salutis humanæ NB. quæ non ex nobis, nec ex operibus nostris secundum Apostolum, sed Dei summus dono, gratiaque salvati, liquido poterimus avertere, quemadmodum perfectionis summa non volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei* &c. ergo palam docet, prædestinationem sumptam pro intentione (utpote quæ est initium, & principium vocationis, & salutis) & proposito Dei alios præ aliis efficaciter perducendi ad salutem, nullam ex parte nostra habere rationem, sed esse ex mera Dei misericordia, & consequenter docet, electionem Prædestinatorum ad gloriam fieri in intentione sine prævisis meritis. Alias enim falso, & male simpliciter, & absolute negaret vocationem, qua salvamur, *non esse ex nobis, neque ex operibus nostris*, cum saltem quoad initium ex nobis esset. At vero falso id ab eo negari, sine gravi, ac sufficienti fundamento, cujusmodi tamen non habetur, asserere nec licet, nec asseri debet. Cæterum hic loqui de ordine intentionis palam est. Nam ut palam est, docet, nobis beatitudinem in ordine executionis tanquam præmium &c. conferri, prout prætermisissis plurimis locis aliis obvie in ejus libris occurrentibus satis ex eo liquet, quod ad finem hujus ipsius cap. 11. affirmet,

met, tantam perennitatem beatitudinis, & immensitatem gloriæ exiguae voluntati, brevique, ac parvo cursui nostro multiplicata largitate donari; ergo docet, prædestinationem aulorum in ordine executionis, in quo actu promovemur ad gloriam, præsupponere merita; ergo dum loco cit. asserit, nos non ex nobis, nec ex operibus nostris, sed Dei dono, gratiaque salvari; loquitur de ordine intentionis. At forte jam dices, Cassianum ad summum hic excludere merita fidem præcedentia, & procedentia ex viribus naturæ: minime autem merita ex bono usu gratiæ prævisa. Sed contra est imo, Cassianus absolute, simpliciter, & sine ulla distinctione asserit, nos non ex nobis, nec ex operibus nostris, sed Dei dono, gratiaque salvari; ergo excludit non tantum merita fidem præcedentia, sed & ex bono usu gratiæ prævisa, ut adeo prædestinatio electorum in ordine intentionis juxta ipsum sit ex mera gratuita Dei voluntate. Contra est 2do, quod palam asserit hoc ipso loco, non ex hoc, quod non ex nobis &c. sumus salvati, liquido posse advertere, quomodo perfectionis summa non sit volentis, neque currentis, sed misentis Dei; ergo revera excludit non tantum merita fidem præcedentia, & procedentia ex viribus naturæ, sed & ex bono usu gratiæ prævisa. Alias enim juxta ipsum liquido adverti non posset, quomodo non sit volentis, neque currentis, sed misentis Dei. Si enim hæc non excluderet, reipsa juxta ipsum non foret misentis, sed etiam volentis, & currentis secundum merita prævisa: at vero ipse absolute asserit, non esse volentis &c. ergo &c. Verum dices ulterius, & 2do, Cassianum ibi non loqui de vocatione seu de prædestinatione speciali & sumpta pro intentione, seu proposito Dei alios præ aliis efficaciter perducendi ad salutem, sed de prædestinatione communi prædestitis & reprobis ob collatas, præparatas &c. sufficientes, quibus possumus salvari, si iis cooperemur. Sed contra est imo. Cassianus loquitur de vocatione, qua non ex nobis, nec ex operibus nostris secundum Apostolum, sed Dei sumus dono, gratiaque NB. salvati; ergo Cassianus non loquitur de vocatione, qua dono Dei, gratiaque possumus salvari, sed loquitur de vocatione, seu prædestinatione, qua Dei dono, gratiaque sumus salvati: sicque ex efficaci Dei intentione destinati ad actualetn consecutionem gloriæ; ergo Cassianus loqui-

tur de vocatione, seu prædestinatione sumpta pro intentione, seu proposito Dei nos efficaciter perducendi ad salutem. Atqui hanc Dei intentionem, hocque propositum nos efficaciter perducendi ad salutem Cassianus non agnoscit ut generale. Contra est 2do. quia si Cassianus hoc loco loqueretur de prædestinatione communi, ipse censere deberet, quod omnes salvemur. Id autem ipse nullatenus agnoscit, siquidem ipse refert historias plurimum reprobatorum, sicut e. g. Collat. 2. Cap. 3. de Saule, & Achab rege Israel; item Cap. 5. de Herone Sene, nec non de pluribus aliis diversis: ergo Cassianus propositum Dei, nos efficaciter perducendi ad salutem agnoscit, & censet esse propositum Dei alios præ aliis efficaciter perducendi ad salutem; ergo de hoc Dei proposito, & consequenter de vocatione pro tali Dei intentione, seu proposito sumpta loquitur; ergo &c. Contra est 3tio, Cassianus loquitur de vocatione, qua NB.NB. *Secundum Apostolum* non ex nobis, nec ex operibus nostris, sed dono Dei salvati sumus, vi cuius liquet, *non esse currentis, neque volentis, sed misipientis Dei*; ergo loquitur de prædestinatione, & vocatione, de qua loquitur ipse Apostolus, utpote cuius verba citat, & secundum quem se loqui affirmat, dicens: *qua (vocatione) non ex nobis, nec ex operibus nostris NB. NB. secundum Apostolum, sed Dei dono, gratiaque salvati sumus*: Atqui Apostolus loquitur de vocatione, & prædestinatione sumpta pro intentione, seu proposito Dei alios præ aliis efficaciter perducendi ad salutem. Enimvero ad Rom. Cap. 9. de Jacob & Esau affirmans ei, nimirum Rebbece, ex *vocante dictum esse*: quia major serviet minori, sicut scriptum est, *Jacob dilexi, Esau autem odio habui*, clare ostendit, sic se habere prædestinationem electi, ad gloriam, sicut se habet Dei dilectio in Jacob, utpote cuius dilectio est figura prædestinationis, & consequenter sicut Dei in Jacob dilectio non est ex operibus prævisis, sed ex gratuito Dei proposito: sic nec hominis prædestinationem ad gloriam esse ex prævisis meritis. Nam objectionem a se ipso sibi propositam (dicendo, *quid ergo dicemus? nunquid iniquitas apud Deum?*) soluturus, non confugit, sicut tamen, si censuisset prædestinationem esse ex meritis prævisis, confugere debuisset ad merita illius bona, & hujus mala prævisa, sed confu-

git

git ad merum Dei beneplacitum, ad dictam objectionem respondens, & dicens loc. cit. *absit, Moyse enim dicit: miserebor, cujus misereor &c.* Et dein subjicit: *non volentis, neque currentis, sed miserebor est Dei.* Apostolus proin vere loquitur de prædestinatione sumpta pro intentione Dei alios præ aliis efficaciter perducendi ad salutem; ergo & Cassianus loquitur de hac vocatione ut sumpta pro tali intentione Dei alios præ aliis efficaciter perducendi ad salutem; ergo &c. Dices forte 4to. Cassianum hic loqui de prædestinatione ad gratiam, quæ est gratuita, & non ex operibus, ut volebant Pelagiani: non vero eum loqui de prædestinatione ad gloriam, quæ supponit merita prævisa. Sed contra est; Cassianus loquitur de prædestinatione, *qua dono Dei salvati, & consequenter ad actualem gloriæ consecutionem destinati sumus.* Siquidem salvatum esse idem est, ac gloriam Dei esse consecutum sive actu, & in effectu, sive ex efficaci destinatione Dei, & intentione; ergo Cassianus ibi non loquitur de prædestinatione ad gratiam, sed de prædestinatione ad gloriam, quam vel actu consecuti sumus, vel ex efficaci intentione Dei eam nobis conferendi consequemur. Sed jam probatur eadem minor principalis 2do. Cassianus mox cit. cap. 11. lib. 12. de instit. asserit secundum Apostolum in vocatione, & prædestinatione nostra *non esse volentis, neque currentis, sed miserebor Dei;* ergo sentit, & docet, discretionem, seu electionem unius præ alio non debere sumi ex operibus prævisis, sed ex mero Dei beneplacito; atqui hoc non docet pro ordine executionis, quo actu promovemur ad gloriam; siquidem ipse docet, in executione gloriam dari per modum præmii, mercedis, coronæ &c. ut ex variis, plurimisque patet locis, in quibus ea, sicut collat. 1. Cap. 15. dicit: *æterna beatitudine, ac perpetuis nos præmiis munerari, aut ea, perennis beatitudinis dona nominat, vel etiam futuræ retributionis nomine indigitat, ut e. g. collat. 13. cap. 13. &c.;* ergo docet, & censet pro ordine intentionis in prædestinatione nostra, seu in electione unius præ alio non debere recurri ad merita prævisa, sed ad merum Dei beneplacitum; ergo vere docet; & sentit, prædestinationem sumptam pro intentione, & proposito Dei alios præ aliis efficaciter perducendi ad salutem, nullam ex parte nostra habere

rationem, sed esse ex mera Dei misericordia. At vero minor supra dicta probatur jam 3tio. Cassianus, dum collat. 1. Cap. 15. asserit: *Cum denique quot occasiones salutis tribuit adoptandis cum quodam admirationis intuemur excessu, quod ita NB. nos nasci præcepit, ut ab ipsis incunabulis gratia nobis, legisque notitia traderetur, vere loquitur de gratia fidei &c., qua per baptismum Ecclesiam Dei ingressi, & fideles effecti secernimur, secretique sumus ab infidelibus; ergo etiam dum ibidem asserit: Cum intuemur vocationem, qua nos NB. nullis præcedentibus meritis gratia suæ miserationis ascivit, loquitur de gratia, qua ex efficaci intentione Dei ad consecutionem actualem beatitudinis destinati secernimur, atque secreti sumus a reprobis; atqui hac gratia, hacque vocatione absolute asserit, nos esse adscitos nullis præcedentibus meritis; ergo in nostra prædestinatione non quidem pro ordine executionis, ut patet ex dictis, sed pro ordine intentionis excludit etiam merita prævisa; ergo docet, electionem prædestinatorum ad gloriam fieri in intentione sine prævisis meritis. Jam minor laudata probatur 4to.; Cassianus collat. 13. Cap. 13. affirmat: *Et ita semper gratia Dei nostro in bonam partem cooperatur* (juxta editorem S. Prosperi operum) *operatur arbitrio - - - & nihilominus gratia Dei NB. semper gratuita perseverat, dum exiguis quibusdam, parvisque conatibus tantam immortalitatis gloriam, tanta perennis beatitudinis dona inæstimabili tribuit largitate; ergo docet, gratiam gloriæ semper gratuitam perseverare, atque gratis dari, quin ullus bonus gratiæ usus, aut ulla merita sint causa, aut ratio motiva prædestinationis ad gloriam. Dicit enim: Et ita semper gratia Dei nostro in bonam partem cooperatur arbitrio - - - & semper gratuita perseverat, dum exiguis - - - conatibus tantam immortalitatis gloriam tribuit &c.* At vero dices, ex ipsis verbis Cassiani, dum dicit; *gratia Dei semper gratuita perseverat, dum exiguis - - - conatibus tantam immortalitatis gloriam tribuit*, patet, Cassianum sentire, gloriam esse effectum gratiæ, consequenter sentit bonum usum gratiæ, & merita inde prognata esse causam, & rationem motivam, non autem effectum præ-*

prædestinationis ad gloriam. Sed contra est; Cassianus equidem docet in textu citato gloriam ut consequendam, seu consecutionem gloriæ esse effectum gratiæ, sed tamen ipsius gratiæ prædestinationis, non gratiæ actualis, aut habitualis. Ut enim ex textu manifestum est, loquitur de gratia, quæ conferendo nobis auxilia, & omnia in bonum nostrum disponendo semper in bonam partem nostro operatur arbitrio, quæque suæ munificentiae largitatem sub colore cujusdam desiderii, & laboris impartit, dum tantam immortalitatis gloriam inæstimabili tribuit largitate; ergo loquitur de gratia prædestinationis, qua Deus intendit dare gloriam, & vi hujus omnia in bonum disponit; ergo Cassianus præcise vult, gloriam ut consequendam, seu melius loquendo, consecutionem gloriæ esse effectum gratiæ prædestinationis. Jam vero Cassianus ipsam prædestinationis gratiam, cujus effectus est consecutio gloriæ, asserit *semper gratuitam perseverare*; ergo palam docet, prædestinationem fieri in intentione sine prævisis meritis. Alias non posset dicere, eam gratuitam perseverare. Siquidem ut primum est ex meritis, etiam prævisis, jam non est gratuita, dicente Apostolo Rom. II. v. 6. *Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia.* Dices: Cassianus asserit, & nihilominus gratia Dei semper gratuita perseverat, dum exiguis quibusdam - - conatibus tantam immortalitatis gloriam - - inæstimabili tribuit largitate; ergo solum vult, eam gratuitam perseverare, quod tantam gloriam pro exiguis tribuat conatibus. Sed contra est, quod tribuere gloriam pertineat ad ordinem executionis, sitque prædestinationis executio; ergo Cassianus cit. verbis tantum vult, quod licet in ordine executionis ipsius prædestinationis immensa gloria detur pro meritis (secundum substantiam rei operatæ, non autem ut sunt ex gratia) exiguis: ipsa tamen prædestinatio in ordine intentionis, seu prout est intentio, & propositum Dei alios præ aliis efficaciter perducendi ad salutem, *semper gratuita perseveret*; ergo nullatenus vult, eam gratuitam perseverare, quod tantam gloriam pro exiguis tribuat meritis, sed quod ipsa fiat in intentione sine meritis prævisis. At vero tandem dices, nos superius §pho 13. ad 9num. hunc textum exposuisse de gratia actuali interiori &c. Adeoque
non

non videatur trahendus ad gratiam prædestinationis. Sed contra est, quod ibi hunc textum exposuerimus de gratia interiori actuali tanquam de effectu prædestinationis, secundum quod vi verborum dicti textus a conatibus nostris, & initio fidei non excluditur, prout etiam eam non excludi ostendimus. At vero ex hoc non sequitur, Cassianum per se hic non loqui de gratia prædestinationis, cum non obstante, quod per se loquatur de gratia prædestinationis: indirecte possit loqui de gratia actuali. Ipsum actu, & per se hic loqui de gratia prædestinationis, patet ex rationibus hic adductis. Porro argumentum hoc nostrum magnopere confirmatur, dum Cassianus hoc ipso loco immediate subdit: *Nec enim quia illius in cruce latronis præcesserat fides, NB. idcirco pronuntiandum est, non ei beatam commorationem Paradisi gratuito esse promissam; ergo palam docet, vitam æternam gratis donari, dum dicit, comorationem Paradisi gratuito promissam, quod dicere non posset, nisi sentiret prædestinationem ad gloriam in se esse gratuitam, & priorem prædestinatione ad merita; ergo reipsa docet, quod etsi in ordine executivo prædestinationis gloriam præcesserit latronis fides, & consequenter gloriam præcedant merita: ipsa tamen prædestinatio in intentione sit mere gratuita, fiatque sine prævisis meritis. Cæterum hæc si Gazæus sepositis, quibus se circa Cassiani doctrinam de gratia, & arbitrio occupatum satis manifeste ostendit, præjudiciis, rite, & debite expendisset, certo eam notam, qua in hunc locum Cassiani, & nihilominus gratia Dei gratuita perseverat, dicit: sic nempe Massilienses sententiam Apostoli eludere conabantur &c.* Non applicuisset Cassiano. At vero sæpe dicta minor probatur jam 5to. ex eo, quia ut supra §. 17. ad 3tium in 2do, quod ex doctrina capitis 7timi collat. 13. Cassiani notatu dignum occurrere diximus, ostendimus, Cassianus aperte docet, quosdam ante prævisionem peccati personalis esse in massa perditionis relictos, & proin negative reprobatos; ergo hoc dicendum est, ipsum docere, quosdam sine prævisis meritis esse electos ad gloriam, in eodem enim signo aliqui relinquuntur in massa perditionis, & excluduntur a gloria, in quo signo alii misericorditer eliguntur ad gloriam. Sed hæc de systemate Cassiani circa prædestinationem

suf.

sufficiant. Vel enim ex his non solum Cl. AArius, sed & quivis benevolus lector facile intelliget, & in systemate Cassianæo nullam reddi posse rationem sive electorum ad vitam, sive reproborum ad malum, & proin Cassianum iis, quæ Cl. AArius ex Hilario S. Prosperi socio locis a se citatis notavit, nullatenus tangi. Facile etiam intelliget, & apud Cassianum manere inscrutabile Dei judicium, cur unum assumat, alterum relinquat? id est, cur unus parvulus ad gratiam baptismi perveniat, alius non perveniat &c.? facile intelliget, nec Cassianum in aliquo meritum aliquod ex viribus naturæ præcedens sive futurum, sive actuale agnoscere: omnes contra homines ex peccato hominis primi in eadem massa damnata, usque ad sanctificationem Spiritus per Christi gratiam detineri fateri, præsertim, cum supra Cap. 1mo. demonstraverimus, Cassianum non modo non negare, sed palam adstruere, & docere, genus humanum peccato originali esse infectum. His autem ita se habentibus proin & Cassianus Collat. 13. Cap. 17. (ubi omnino confirmat argumenta hic a nobis producta) & nos cum Cassiano velantes facies nostras verbis Apostoli merito exclamamus: *O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei &c.* interea in subsequentibus Cap. non est dissimilis sibi Cassianus, quasi ibi quidquam contra doctrinam catholicam proponeret. Sed ut & nos vela contrahamus, atque §. hunc finiamus, ad ultimum negamus, Cassianum præsertim Cap. 18., ubi suum de gratia & libero arbitrio hominis systema ob oculos ponit, id subdole fecisse. Aperte enim definit, hominem gratia Dei semper debere præveniri: ipsi tamen per gratiam Dei prævenientem non auferri libertatem gratiæ vel consentiendi, vel dissentendi. Dein 2do. hominem adjuvari ad bonum operandum, & cognoscendum, sed non cogi, aut necessitari: 3tio hominem in ordine ad perseverandum in bono debere roborari, ac sustentari: sed tamen hoc non obstante in hominis potestate esse, vias suas malas facere, & etiam justificatum peccare posse, & gratiam amittere. At vero hæc Cassiani de suo circa gratiam Dei, & liberum arbitrium hominis systemate brevis expositio, subdola dici nec debet, nec potest, cum hæc eadem

C c

sint

sint (non subdole) sed clare definita in Concil. Trid. Sess. 6. & 23. Sed de his satis.

§. 22. Progreditur porro Cl. AArius ulterius 4to, accusans Cassianum, quod docuerit, sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, quærentibus, pulsantibusque misericordiam Dei conferri divinitus.

Probatur id a Cl. AArio ex S. Prospero, qui ad cap. 9. collat. 13. in suo contra Collat. libro cap. 2. n. 4. observat: *Jam hic quasi per inscrutabilem diversitatem introducit definitio, qua docetur, multos ad gratiam venire sine gratia, & hunc affectum petendi, quærendi, pulsandi habere quosdam de vigilantia liberæ voluntatis - - quod in petentibus, quærentibus, pulsantibusque miraris, cur non eidem gratiæ, quæ desideratur, adscribis? vides bonos conatus, pia studia, & dubitas, esse Dei dona? Dein cap. 3. n. 1. convinceris dicere, gratiam Dei secundum merita nostra dari, cum aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequantur, affirmas &c. vid. textum a præfat. §. 9. sub lit. W. & X. Postea refutans 4tam Cassiani definitionem: scilicet per naturæ bonum aliquando bonarum voluntatum prodire principia, ita scribit contra Collat. cap. 4. n. 2. *Apostolus sibi contrarius non est; sed cum donatum nobis fuerit bonum velle, non statim invenimus & facere, nisi petentibus, quærentibus, atque pulsantibus, qui dedit desiderium, præstet effectum. Vox namque ista dicentis: velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio, vocati est, & jam sub gratia constituti. Hoc ipsum autem petere, quærere, pulsare &c. ex Dei gratia animos electorum sibi præparante haberi pulcherrime contra eundem Collatorem ostendit cap. 7. n. 3. dicens: qui illuxit in corde Matthæi publicani, & in corde Zacchæi illuxit: nisi forte otiosa Domini vox fuit, cum Zacchæum, qui quærebat videre Jesum, quis esset? compellare dignatus est dicens: Zacchæe festinans descende, quoniam hodie in domo tua oportet me manere,**

¶

Et non sibi præparavit animum (ecce unde Zacchæus quæsierit videre Jesum) cuius elegit hospitium. Non autem S. Prosper ita argumentari ad hominem potuisset , nisi Cassianus ex semetipso , & sine præveniente gratia Zacchæum credidisset videre Jesum quæsisse. Pergit autem ibidem S. Prosper : ne lateret causa hujus salutis , adjecit : venit autem filius hominis quærere , ac saluum facere , quod perierat , ut quem agnoscebamus saluum factum (Zacchæum) sciremus a quærente præventum. Item loc. cit. cap. 9. quis non videat , quod hæc doctrina meritum libero assignet arbitrio , quo præveniatur gratia , quæ ei famuletur , reddens debitum , non conferens donum ? vide cit. §. 9. lit. Y. Denique S. Prosper sententiam Cassiani ita philosophando funditus evertit cap. 12. n. 4. non ignotum est , quantum græcæ scholæ Romana eloquentia , & totius mundi inquisitio circa inveniendum summum bonum , acerrimis studiis , & excellentissimis ingeniis laborando nihil egerint , nisi ut evanescerent in cogitationibus suis , & obscuraretur cor insipiens eorum , qui ad agnoscendam veritatem semetipsis ducibus utebantur. Si ergo quis de ærumnosis vanitatibus , & insaniis fallacibus erubescens , tenebras esse , & mortem , quidquid pro lumine , & vita amplectebatur , intelligit , & ab his se conatur abstrahere ; non est ab ipso , quamvis non sine ipso sit , ista conversio ; nec propria virtute ad principia salutis enititur : sed agit hæc occulta , & potens gratia Dei , quæ remotis terrenarum opinionum , & operum mortuorum favillis , torrem obruti cordis exagitat , & desiderio veritatis inflammat , non ut invitum hominem subigat , sed ut subjectionis cupidum faciat ; nec ut ignorantem trahat , sed ut intelligentem , sequentemque præcedat.

§. 23. Verum sicuti hucusque in his , quæ hætenus protulimus , Cassianum nullius Semipelagianorum erroris reum deprehendimus : sic eundem nec in isto , in quo eum Cl. AArius accusat , puncto , Semipelagianorum labem contraxisse reperimus , eoquod Cassianus , prout existimat Cl. AArius ,

nullatenus docuerit, sine gratia Dei credentibus, volentibus
 - - - misericordiam Dei conferri divinitus.

Enimvero ut ex hucusque dictis patet, Cassianus non solum ad fidem, sed & ad fidei initium requirit interiorem Dei gratiam; ergo & Dei gratiam requirit ad orationem, qua nobis misericordia Dei conferatur. ad orationem enim, ut nobis misericordia Dei conferatur, requirit fidem, dum collat. 9. cap. 34. asserit: *ab hujus igitur fidei confidentia nulla penitus desperatione frangamur - - nec haesitemus super Domini sponsione dicentis: omnia, quaecunque petieritis in oratione credentes, accipietis*; ergo sicut gratiam ad fidem, fideique initium, & ipsam fidem, seu potius fidei conjunctam spem, & fiduciam requirit ad orationem: sic ad eandem, nim. orationem, etiam requirit gratiam; ergo reipsa dici non potest, quod docuerit, aut doceat, sine gratia credentibus &c. misericordiam Dei conferri divinitus. Et vero quo magis adhuc clareat, Cassianum non docuisse, sine gratia Dei credentibus, volentibus &c. misericordiam Dei conferri divinitus, jam ea, quæ hic objecta sunt, ut diluamus, oportet; ubi iterato lectorem benevolum monitum volumus, ex S. Prospero prorsus nihil contra Cassianum probari, quod S. Prosper, ut supra §. 10. ostendimus, reipsa errore facti deceptus asserat, Cassianum vel affirmasse, & docuisse, quod hic nullatenus asseruit, vel negasse, quod tamen reipsa is docuit, prout etiam ex mox dicendis magis patebit. Nihilominus ut & ad singula, quæ hic in contrarium proposita sunt, respondeamus; jam ad primum negamus, a Cassiano introduci definitionem, qua docetur, multos ad gratiam venire sine gratia simpliciter tali. Id enim a Cassiano non doceri, ostendimus supra §. 13. ad primum, dein etiam negamus, Cassianum, quod in petentibus &c. - - miratur, non eidem gratiæ, quæ desideratur, adscribere, aut eum videre bonos conatus, - - & dubitare, esse Dei dona. Cassianus enim & id, quod ipse a S. Prospero in petentibus mirari dicitur, adscribere Dei gratiæ, & eos conatus, eaque studia eum censere esse Dei dona, constat non solum ex hucusque dictis: sed vel maxime etiam ex eo, quia lib. 12. de institut.

tut. Coenob. cap. 16. expresse affirmat; non solum namque ipsam perfectionem oportet credere nostra industria nos, vel labore nostro possidere non posse, sed ne hæc ipsa quidem quæ illius exercemus obtentu (quæ inter certo & oratio est, ut quam prævie inter ea recenset, dicens: sic ad eam festinare debemus jejuniis, vigiliis, orationibus &c.) id est, labores, conatusque nostros, ac studia sine divinæ protectionis auxilio, inspirationisque ejus - - gratia posse perficere &c.; ergo & ea, quæ in petentibus mirari dicitur, clare adscribit Dei gratiæ, & conatus bonos quos videt, asserit, non dubitat, esse Dei dona. Verum plura, quæ desuper diximus, videri possunt §. 13. ad 2dum. Jam ad 2dum satis, superque responsum fuit in mox dicto §. 13. ad 3tium, quo lectorem benevolum remittimus. Ad 3tium fate-
mur quidem, S. Prosperum impugnasse 4tam, ut ipse eam dicit, Cassiani definitionem: scil. per naturæ bonum aliquando bonarum voluntatum prodire principia, dum dicit: *ut autem evidentius clareat* &c. negamus autem, eam a S. Prospero refutatam; aliud enim est impugnare propositionem, aliud eam refutare. Impugnari propositio vera potest, non refutari. Et vero *refutatio* prout distinguitur ab *impugnatione*, quæ probatio insufficiens falsitatis propositionis, quæ pro vera ab alio habetur &c. recte, & merito dici debet demonstratio falsitatis propositionis, quæ pro vera habetur; ergo si S. Prosper refutavit eam Cassiani definitionem, necesse est, ut demonstraverit, eam esse falsam vel ex eo, quod homo in statu naturæ lapsæ nullum omnino, etiam virtutis imperfectæ opus moraliter bonum ordinis naturalis, seu bonitate naturali tale exercere valeat sine gratia sanctificante vel fidei, aut etiam sine speciali gratiæ actualis auxilio: vel etiam ut eam demonstraverit esse falsam ex eo, quod demonstraverit per eam, Cassianum docuisse, quod per naturæ bonum etiam seclusa gratia non nunquam bonarum voluntatum, principia, quæ merendo gratiam sibi postea pro complendo, & consummando actu virtutis conferendam etiam seclusa gratia conducant ad salutem. Atqui ex neutro capite S. Prosper demonstravit, aut demonstrare potest, eam sic dictam Cassiani definitionem esse falsam. Non enim ex cap. 1. siquidem a SS. Pon-

Ad
II.
Ad
III.

rificibus Pio V. & Gregorio XIII. inter alias Bay propositiones expresse etiam damnata est propositio ejus 25. quæ sic habet : *omnia opera infidelium sunt peccata, & Philosophorum virtutes sunt vitia*, item ejusdem propositiones 27., & 28., quibus statuitur imo. *liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio non nisi ad peccandum valet*. Dein Pelagianus error est, dicere, quod liberum arbitrium valet ad *ul- lum peccatum vitandum* ; ergo ex definitione SS. Pontificum, & Ecclesiæ, quæ illorum constitutiones recepit, ab homine etiam in statu naturæ lapsæ sine speciali gratiæ actualis auxilio & sine gra- tia fidei fieri possunt aliqua imperfectæ virtutis opera moraliter bo- na bonitate naturali ; ergo admissio etiam, quod Cassianus in præ- fata sic dicta definitione doceat, per naturæ bonum, quod bene- ficio Creatoris indultum est, non nunquam bonarum prodire vo- luntatum principia, quæ tamen ad rationem perfectæ, veræque virtutis, & operis salutaris conducentis ad salutem pervenire non possunt, quod non dirigantur a Domino, sicque non proveniant a Dei gratia : testante id Apostolo, qui dum ait, *velle adjacet mihi*, accomodate ad ejusmodi doctrinam innuit voluntati quidem inesse quandam ad bonum honestum propensionem : dum autem subdit ; *perficere autem bonum non invenio*, significare vult, non esse in vo- luntatis potestate, sed dependere a gratia Dei præveniente, & adjuvante, ut ejusmodi propensio, & principia salutaria sint, & in opus salutare evadere queant : ipsius hujusmodi doctrina in ea sic dicta definitione contenta ; ex primo capite non modo falsa esse demonstrari non potest, sed reipsa vera est, & conformis de- finitioni Ecclesiæ. Jam autem eam sic dictam Cassiani definitionem nec falsam esse demonstravit, aut demonstrare potest S. Prosper ex capite altero. Namque prorsus oppositum ex eo Cassiani asserto sequitur. Ait enim : *Ut autem evidentius clareat, etiam per naturæ bonum, quod beneficio Creatoris indultum est, non nunquam bonarum vo- luntatum prodire principia : quæ tamen, nisi a Domino dirigantur, ad consummationem virtutum pervenire non possunt, Apostolus te- stis est*. Ergo ut hujusmodi principia, quæ dicit non nunquam per naturæ bonum, quod beneficio Creatoris indultum est, prodire, ad

ad consummationem virtutum pervenire , & consequenter ad salutem merendo saltem augmentum gratiæ conducere queant : expresse requirit , ut a Domino dirigantur ; ergo hoc ipso ejusmodi principia salutaria esse non judicat , nec ad salutem conducere , nisi per applicationem ipsius illius boni naturæ , quod beneficio Creatoris indultum est , a Domino per suam gratiam , scil. operantem , præveniantur , & per gratiam cooperantem , ut complete salutaria fiant , adjuventur. Nisi enim hac ratione præveniantur , adjuventurque , reipsa a Domino non diriguntur , nec ipse ea a Domino dirigi debere dicere posset , cum alias ea directionem Domini prævenientia potius eum dirigerent , & ab eo non adjuta directioni ejus non subjacerent , quod clarius , & distinctius ostendit collat. 3. cap. 15. dum affirmat , Davidem sua oratione ostendisse , *non sufficere sibi salutis principia dono Dei , gratiaque collata , nisi fuerint eadem miseratione ipsius , & quotidiana opitulatione perfecta* ; ergo longe aliud docet Cassianus , quam in altero , ex quo ejus doctrina falsa demonstrari deberet , habetur capite , & consequenter nec ex hoc capite ea Cassiani sic nominata definitio falsa esse demonstrari potest , & consequenter nec dici refutata. Sed hæc incidenter dicta sunt. Jam igitur ad ipsum S. Prosperi textum negamus , Cassianum unquam sensisse , aut sentire , vel etiam ex ejus doctrina sequi , quasi Apostolus sibi foret contrarius. Ipse enim Cassianus , ut ex mox dictis patet , docet , ut per naturæ bonum bonarum voluntatum principia , quæ ad consummationem virtutum perveniant , atque ad salutem conducant , prodire possint , omnino necesse esse , ut ea per applicationem ipsius illius naturæ boni a Domino non modo per gratiam operantem præveniantur , sed & per cooperantem adjuventur , & consequenter hoc ipso etiam juxta Cassianum ipsum , *cum donatum nobis fuerit bonum velle , non statim invenimus & facere : nisi petentibus* - - *qui dedit desiderium , præstet effectum* , quod ipsum etiam patenter affirmat , dum , ut mox diximus , collat. 3. cap. 15. asserit , Davidem sua oratione ostendisse , *non sufficere sibi salutis principia dono Dei , gratiaque (nim. operante) collata , nisi fuerint eadem misera-*

Ad
IV.

seratione , & quotidiana opitulatione (scil. gratia cooperante)
perfecta. Porro & ipsa vox dicentis : *velle enim adjacet mihi &c.*
vel etiam juxta Cassianum vocati est , & jam sub gratia constituti.
Ut patet tum ex mox supra hic dictis , tum ex eo , quia Cassianus
palam loquitur de tendentibus ad perfectionem , ut ostendimus
§. 9. , & consequenter aperte loquitur de his , qui jam in gratia
sunt constituti. Proin ex textu S. Prosperi hic objecto nihil con-
tra Cassianum probatur. Jam ad 4tum respondemus ex eo S. Pro-
speri textu contra Cassianum prorsus nihil probari. S. Prosper
enim hoc suum argumentum deducit ex eo Cassiani asserto , quo
dixerat Cassianus collat. 13. cap. 11. *Si enim dixerimus , nostrum
esse bonæ principium voluntatis &c.* Atqui ex hoc ipso textu jam su-
pra §. 15. ad 3tium ostendimus , juxta Cassianum non solum Ma-
thæum , sed & Zacchæum gratia Dei præventum fuisse : juxta ip-
sum itaque Cassianum quoque *qui illuxit in corde Matthæi publicani ,
ipse & in corde Zacchæi illuxit* , sed modo diverso , illum nimirum
gratiis extraordinariis subito movendo , hunc autem gratiis ordi-
nariis disponendo. Igitur & Cassianus sentit ipsum petere &c. ex
Dei gratia animos electorum sibi præparante haberi. Fatemur ita-
que S. Prosperum potuisse errare , credendo , a Cassiano creditum
fuisse , Zacchæum ex semetipso , & sine gratia præveniente videre
JESUM quæsisse , & reipsa eundem S. Prosperum errore facti de-
ceptum existimasse , quod Cassianus ita crediderit , patet ex di-
ctis cit. §. 15. ad 3tium , quo etiam conferunt , quæ dixi-
mus §. 19. ad 5tum. item §. 21. ad 6tum. Cum ergo Cassia-
nus juxta dicta affirmet , & Zacchæum quoque gratia Dei præ-
ventum : S. Prosper vero errore facti existimat , id Cassianum non
credidisse , neque sensitse , sicque errore facti procedens ex priori
exemplo de Matthæo , quem juxta Cassianum putat tantum gratia
Dei præventum fuisse , quod ipsum Cassianus non modo non negat ,
sed & juxta producta hucusque a nobis , affirmat : plane S. Pro-
sperum hoc in loco *ad hominem argumentari* , nec dicere , nec admit-
tere possumus. *Argumentum enim ad hominem* dicimus esse , dum ex
eo , quod adversarius concessit , inferimus aliud , quod negat , ut
necessario ab ipso concedendum , seu ut loquitur Joannes Lockius
lib.

lib. 4to de intellectu humano cap. 17. §. 18. edit. Lipsiens. de anno 1741. fol. 952. *argumentum ad hominem est*, quando is, qui alium refellere vult, asserit, argumenta sua opinioni ejus, atque iis consentanea esse, quæ ab ipso prius erant concessa, & sic eum ipsius propriis principiis convincit. At vero S. Prosper, ut cuique patet, hoc loco, quæ ad argumentum ad hominem requiruntur, non præstat, nec præstare potest, cum Cassianus non modo non neget, sed & asserat, quod S. Prosper eum negasse putat, atque ideo contra eum probare nititur; proin nec dici potest ad hominem argumentari. Cæterum ad ea, quæ subduntur, respondemus, juxta dicta hucusque nos etiam ex Cassiano scire Zacchæum a quærente fuisse præventum. Porro ad 5tum omnino negamus ex Cassiani doctrina meritum libero assignari arbitrio, quo præveniatur gratia, quæ ei famuletur &c. contrarium enim, & oppositum docuisse, patet ex his, quæ §. 13. respondimus ad 5tum, & manifesto constat ex eo, quod collat. 3. cap. 19. expresse asserat: *quibus (nim. in præcedentibus cap. adductis) manifestissime perdocemur & initium voluntatis bonæ nobis Domino inspirante concedi, cum aut per se, aut per exhortationem cujuslibet hominis, aut per necessitatem nos ad salutis attrahit viam, & perfectionem virtutum ab eodem similiter condonari NB. NB. nostrum vero hoc esse NB. ut exhortationem NB. NB. auxiliumque Dei vel remissius, vel enixius exequamur*, adeoque manifesto patet, quod doceat, & velit, sicut perfectio virtutum nobis a Deo gratias extrinsecas conferente, & præter eas per gratiam interiorum tum illuminantem, tum moventem præveniente condonatur: sic & eodem modo nobis ab eo conferri bonæ voluntatis initium: penes nostrum vero esse arbitrium, ut ejusmodi gratiis exterioribus una & auxilio simul collato alacriter obsequamur, vel remisse, aut ea omnino negligamus; ergo dici non potest, ex doctrina Cassiani meritum libero assignari arbitrio: sicut nec dici potest, ex ipsius doctrina perfectionem virtutum libero assignari arbitrio. Ad 6tum denique negamus, eo S. Prosperi ratiocinio vel aliquo modo peti Cassiani doctrinam. Enimvero Cassianus collat. 13. cap. 5. aperte negat, Philosophos

Ad
V.

Ad
VI.

illos veræ castitatis agnovisse virtutem, docetque, certum esse, circumcisionem nostram, quæ in spiritu est, non posse, nisi Dei tantum munere possideri, & ut plura prætermittamus, collat. 4. cap. 5. expresse affirmat: per quæ evidenter probatur, gratiam Dei, ac misericordiam semper in nobis operari ea, quæ bona sunt, qua deferente NB. nihil valere studium laborantis, & quantumlibet animi nitentis industriam sine ipsius iterum adiutorio statum pristinum recuperare non posse; illudque jugiter in nobis impleri, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. At vero græcas scholas, Romanam eloquentiam, aut totius mundi inquisitionem circa inveniendum summum bonum acerrimis studiis laborando quidpiam salutare egisse nusquam docuit Cassianus, sed ipse sensit, evanuisse eos in cogitationibus suis, & obscuratum fuisse cor insipiens eorum, qui ad cognoscendam veritatem semetipsis ducibus utebantur, ut palam est ex his, quæ mox adduximus ex collat. 13. cap. 5. & ex collat. 4. cap. 5. sicut & ex iisdem, etiam aliis plurimis prætermiſſis, satis, superque patet, quod Cassianus nequaquam docuerit, quod, si quis de æumnosis vanitatibus erubescens, tenebras esse, quidquid pro lumine amplectebatur, intelligat, & ab his se conetur abstrahere, ab ipso sit, aut propria virtute ad principia salutis enitatur &c. proin a S. Prospero ea philosophandi ratione sententia Cassiani non modo non evertitur, sed ne quidem tangitur.

§. 24. At vero Cassianum docuisse, sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, quærentibus, pulsantibusque misericordiam Dei conferri divinitus, nititur jam Cl. Arius probare ex ipsis Cassiani assertis.

Ait enim ulterius § 16. sed ipsum Cassianum interrogemus de mente sua; nam clare se explicat lib. de instit. 12. cap. 14. in hunc modum: pronuntiamus NB. laborantibus tantum, ac desudantibus, misericordiam Dei, gratiamque conferri, & ut verbis Apostoli

stoli loquar, volentibus, & currentibus (Apostolus tamen his verbis Rom. 9. 16. τὸ non præfixit) *impartiri - dicimus enim secundum Salvatoris sententiam dari quidem petentibus, & aperiri pulsantibus, & a quærentibus inveniri; sed petitionem, & inquisitionem, & pulsationem nostram non esse condignam, nisi misericordia Dei id, quod petimus, dederit, vel aperuerit, quod pulsamus; vel illud, quod quærimus, fecerit inveniri.* Ex hoc loco manifeste eruitur, ex mente Cassiani gratiam Dei non quidem præcedi a merito de condigno: præsupponi tamen conatum nostrum de congruo meritorium gratiæ, consistentem in bona voluntate, & desiderio salutis in nobis ex nobis ipsis exorto, consequenter ad quæ misericordia Dei perfectionem, & consummationem virtutum tribuit. Unde & in fine cap. præcedentis ait: *nunquam divinum munus labor proprius, humane compensabit industria, nisi desideranti divina fuerit miseratione concessum.* Sed hanc sententiam Cassiani acriter perstringit S. Prosper supra, nim. in opusculo Cl. AArii. §. 14. sub. lit. F. citatus. Alibi, nim. collat. 13. cap. 9. Cassianus ita ratiocinatur: *non facile humana ratione discernitur, quemadmodum Deus petentibus tribuat, a quærentibus inveniatur, aperiatque pulsantibus, & rursus inveniatur a non quærentibus se, palam appareat inter illos, qui eum non interrogabant, & tota die expandat manus suas ad populum non credentem sibi, & contradicentem, resistentes, ac longe positos vocet, invitos attrahat ad salutem &c.* (Siccine laborantibus NB. tantum, ac desudantibus misericordia Dei, gratiaque confertur, quod in priori textu dixerat?) Postea vero ex multis S. Scripturæ textibus, quos antitheticos existimat, nec aliter combinari posse putat, colligit, *quod in illis omnibus & gratia Dei, & libertas nostri declaretur arbitrii, & quia etiam suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi, semper vero indigeat adjuvari, nec enim cum voluerit quis, sanitate perfruitur, aut de ægritudinis morbo pro arbitrii sui desiderio liberatur.*

Quid autem prodest sanitatis gratiam concupiisse, nisi Dominus, qui vitæ ipsius usum tribuit, etiam vigorem incolumitatis impartiat? Cæterum quod voluntas hominis bona, dum gratiam Dei præcedit, semper adjuvetur, eique, quod petit, tribuatur, statuit per textum famosissimum collatione 13. cap. 8. dicens: Deus cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam confestim, atque confortat, & incitat ad salutem, incrementum tribuens ei, quam vel ipse plantavit, vel NB. nostro conatu viderit emersisse; nam antequam clament, inquit, ego audiam. Et iterum ad vocem clamoris tui statim ut audierit, respondebit tibi. Inferius in illum locum Apostoli 1. Cor 15. gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi: non autem ego, sed gratia Dei mecum ita commentatur collat. 13. cap. 13. cum dicit laboravi; conatum proprii signat arbitrii. Cum dicit: Non autem ego, sed gratia Dei, virtutem divinæ protectionis ostendit. Cum dicit mecum; non otioso, neque securo, sed laboranti, ac desudanti eam cooperatam fuisse declarat. Rursus ibidem cap. 14. Si nutrix pia, atque sollicita &c. - - quanto magis cælestis ille omnium Pater novit, quem sinu gratiæ suæ gestet, quem liberæ voluntatis arbitrio in conspectu suo exerceat ad virtutem, & tamen adjuvat laborantem, exaudit vocantem, non relinquit quærentem (viribus utique, voluntate, ac industria propriis, prout ex toto illo capite constat) eripit de periculo interdum nescientem; quæ omnia cap. 15. seq. variis exemplis confirmat. Demum concludit in fine operis cap. 18. fide non dubia, & ut ita dicam, palpabili experientia comprobatur universitatis Deum, velut piissimum Patrem, benignissimumque Medicum secundum Apostolum indifferenter omnia in nobis operari, & nunc quidem salutis inspirare principia, & inserere unicuique bonæ voluntatis ardorem, nunc vero ipsius operationis effectum, & consummationem donare virtutum, & nunc a ruina jam proxima, lapsuque præcipiti etiam invitos, & inscios revocare; nunc autem occasiones, & opportunitates salutis ingerere, ac præcipites, violentosque conatus a lethalibus dispositionibus inhibere, &

Et alios quidem volentes, currentesque suscipere, alios vero nolentes, renitentesque pertrahere, Et ad bonam cogere voluntatem.

§. 25. At vero etiam istis, qui a Cl. AArio ex ipso Cassiano producti sunt, textibus, neutiquam probatur, nec probari potest, quod Cassianus docuerit, sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus &c. misericordiam Dei conferri divinitus, cum ex ipsius dictis satis manifesto pateat, ad ipsam petitionem, volitionem, desiderium &c. prærequiri gratiam Dei.

Ref.
&
Resp.

Siquidem lib. 12. de institut. Cænob. cap. 16. expresse affirmat, & dicit: *Igitur secundum traditiones - - eorum sic ad eam (puritatem cordis, de qua præced. cap. loquebatur) festinare debemus, jejuniis, vigiliis, orationibus &c. - - ne hæc omnia morbo hoc instante evacuemus, non solum namque ipsam perfectionem oportet credere nostra industria nos vel labore nostro possidere non posse, sed ne hæc ipsa quidem, quæ illius exercemus obtentu, id est, labores, conatusque nostros, ac studia sine divinæ protectionis auxilio, inspirationisque ejus, & (ecce aperte distinguit gratias interiores divinæ protectionis, & inspirationis ab exteriori) castigationis, atque exhortationis gratia posse perficere; ergo juxta Cassianum, quæ perfectionis obtinendæ causa exercentur, id est, conatus, labores, & studia &c. sine divinæ protectionis, inspirationisque auxilio non possunt perfici & exequi; atqui initium bonæ voluntatis, atque orandi habet rationem conatus, ac studii orandi, exerceturque obtentu, & ipsius perfectionis orationis causa; ergo juxta Cassianum ipsum initium orationis sine gratia interiori perfici, seu obtineri non potest, multo minus ipsa oratio, & orationis perfectio juxta Cassianum haberi potest; ergo Cassianus non docuit sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus &c. misericordiam Dei conferri divini-*

cus. Nec dicas, a Cassiano dici, quæ intuitu perfectionis, ejusque obtentu exercentur, sine hujusmodi gratia perfici non posse, ex quo non sequitur, juxta ipsum ne quidem ea posse sine gratia inchoari. Contra enim est imo, quod etiam *initium* orandi (si ita fas sit loqui) *primo primum* perfectionis exercentur obtentu, habeatque rationem laboris, conatus &c. sunt enim aliqui motus ad suum tendentes finem, quantumvis *in ratione initii* ne quidem existere possint, quin *in*, & *sub ratione* eâ, *sub qua rationem initii* habent, sint *perfecta*; alias enim forent, & non forent initia sub eadem ratione; ergo cum Cassianus absolute sine ulla distinctione asserat, quæ perfectionis obtentu exercentur, e. g. conatus, labores &c. sine gratia Dei interiori perfici non posse; ipse vult ea sine interiori gratia non posse obtineri, seu haberi, aut etiam ea sine gratia interiori existere non posse, & consequenter multo minus orationem, ergo non docuit, sine gratia Dei credentibus, volentibus &c. misericordiam Dei conferri divinitus. Contra est 2do, quod ut jam sæpius monuimus collat. 3. cap. 15. expresse affirmet, Davidem sua oratione ostendisse, *non sufficere sibi salutis principia dono Dei, gratiaque collata, nisi fuerint eadem miseratione ipsius, & quotidiana opitulatione perfecta*; ergo Cassianus manifesto affirmat, & docet, non solum perfectionem boni operis, sed & ipsa salutis principia, & initia dono Dei, gratiaque (eaque interiori præveniente, ut palam est ex his, quæ statuimus s^{pho} 21. ad 6um, variis aliis in locis) debere conferri, & itidem docet ea, præterquam, quod a Deo collata sint per ipsius gratiam prævenientem etiam ab eodem adjuvante, & cooperante per gratiam ad perfectionem debere deduci, ut patet consideranti textum; ergo cum & initia credendi, orandi, petendi &c. pertineant ad principia, & sint principia salutis: juxta Cassianum vel ipsa ea initia credendi, orandi &c. *dono Dei, gratiaque* conferuntur, & conferri debent, & consequenter multo magis ipsa fides, oratio, & petitio &c. ut jam non tantummodo inchoatæ, sed perfectæ, & completæ, & consummatæ debent esse ex gratia Dei; ergo dici non potest, Cassianum docuisse, sine gratia Dei credentibus,

volentibus, desiderantibus &c. misericordiam Dei conferri divinitus; alias enim docere non posset, ipsa initia orandi, credendi, volendi &c. ex Dei esse gratia. Contra est 3tio, quod & de Incarnat. lib. 2. cap. 5. affirmet dicens: *quia præstare rem perpetui, & immortalis boni fragilia, & terrena non possunt, nec dare quisquam valet, quo ipse indiget, aut tribuere illius rei copiam, cujus rei inopiam sustinere fateatur; a Deo ergo necesse est, gratiam datam non neges; ergo cum voluntas orandi, & ea, quæ pertinent ad initium orandi, sint res perpetui, & immortalis boni: juxta Cassianum ea haberi non possunt, nisi a Deo per ejus gratiam. Verum quo adhuc clarius pateat, quod Cassianus nullatenus docuerit, sine gratia Dei credentibus, volentibus &c. misericordiam Dei conferri divinitus, oportet jam, ut ad singula ex Cassiano nobis objecta respondeamus. Quantum igitur ad 1mum scil. ad ipsum textum S. Cassiani, abunde jam satisfactum est §pho 3tio ad 6tum & §pho 17. ad 1mum, item ad 2di primam, & secundam partem. Unde ne eadem continuo repetere teneamur, benevolus Lector indigne non feret, dum eum eo remittimus. Sicut autem locis citatis ostendimus, ex mox citato textu nullatenus probari posse, a Cassiano doctum fuisse, quod post invocationem humanam Dei gratia conferatur, aut Deus nostram expectet voluntatem, ut misereatur nostri: sic nec ex hoc ipso textu probari hic potest, Cassianum docuisse, quod sine gratia Dei credentibus, volentibus &c. misericordia Dei conferatur divinitus, ob rationes in locis citatis a nobis productas. De cætero plane non capio, nec video, quo Cl. AArius tendat, aut quid intendat ea sua crisi, dum in citato Cassiani textu ad ea illius verba: *& ut verbis Apostoli loquar, volentibus, & currentibus impartiri*, ipse hujusmodi interserit dicens: *Apostolus tamen his verbis Rom. 9. 16. (nimirum volentibus, & currentibus) rō non præfixit*; hac crisi, inquam, quo tendat, aut quid per eam intendat Cl. AArius, plane non intelligo; imo ex eo, quia Apostolus nullibi, & nusquam habet hæc verba *volentibus, & currentibus* materialiter sumpta, prout terminantur in *Dativo*; ergo dum Cassianus loco citato dicit, *& ut verbis Apostoli lo-*
*quar,**

Ad
I.

*quar, volentibus, & currentibus impartiri; dici non potest, Cassianum loqui verbis Apostoli materialiter sumptis secundum terminationem, sed dici debet, eum loqui verbis Apostoli formaliter, secundum sensum acceptis; ergo dici non potest, Cassianum dictum suum, quo affirmat, se verbis Apostoli loqui, volentibus, & currentibus impartiri secundum sensum deprompsisse ex illo Apostoli loco Rom. 9. v. 16. ubi Apostolus ait: non volentis, neque currentis; sed misereantis est Dei. 2do sicut Apostolus Rom. 9. asserit: non volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei; ita ab opposito 1. Cor. 9. v. 17. affirmat: Si enim volens hoc ago, mercedem habeo, & item ibidem v. 24. nescitis, quod ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium? sic currite, ut comprehendatis; ergo cum Cassianus dicit: & ut verbis Apostoli loquar, volentibus, & currentibus impartiri: dicendum potius est, illud ipsius effatum ab ipso ex cit. Corinth. locis depromptum esse; siquidem non est major ratio, ut dicamus, cit. Cassiani effatum desumptum esse ex cit. loc. epistolæ ad Rom., quam ut asseramus, illud esse depromptum ex locis cit. epistolæ ad Cor. & quamvis nec in his, nec etiam in illo loco Rom. 9. v. 16. habeantur verba Cassianæ effati, *volentibus, & currentibus* materialiter, & secundum terminationem sumpta; sensus tamen memorati effati Cassianæ omnino consonat, & concordat cum sensu verborum Apostoli citatæ Epist. ad Corinth. in quibus est sermo de *volente*, seu *volentibus & currentibus*, quin ibi præponatur particula *τὸ* *non*: verba autem dicti effati Cassiani nullatenus concordant sive quoad terminationem, sive quoad sensum cum verbis Apostoli, quæ habet in epistola Rom. 9. v. 16. 3tio inde censendum, & dicendum, verba ipsius Cassiani effati præcitati ex iis locis Apostoli desumpta esse, in quibus ab Apostolo agitur de mercede *volentibus*, atque *currentibus* tribuenda; ideo enim dicit Cassianus, *se verbis Apostoli loqui, volentibus, & currentibus impartiri*: jam autem non in cit. loc. Epist. ad Rom. ubi præcise sermo est de prædestinatione, & electione, Apostolus agit de mercede *volentibus*, & *currentibus* tribuenda; sed cum in Epist. 2. ad Tim. 2. v. 6. & Philipp. 2. v. 16., nec non 1. Cor.*

3. v. 8. & 15. v. 58. ; tum præcipue hujus cit. epistolæ cap. 9. v. 17. & 24. ; omnino igitur dicendum est, Cassianum illud suum effatum non ex illo epistolæ ad Rom. 9. loco, sed præcipue ex locis cit. posterioribus desumpsisse, *eumque iis secundum sensum Apostoli verbis loqui, volentibus, & currentibus impartiri*: in iis autem locis certe non præfigit eam particulam *non*. Sed jam ad ea, quæ subjiciuntur, tanquam ad 2dum respondemus, absolute negando, ex textu pro prima objectione hic citato vel ullo modo probari, & consequenter a potiori ex eo manifesto erui, quod ex mente Cassiani gratia Dei non quidem præcedatur *a merito de condigno*: præsupponatur tamen conatus noster *de congruo meritorius* gratiæ, consistens in bona voluntate, & desiderio salutis in nobis, ex nobis ipsis exorto, consequenter ad quæ misericordia Dei *perfectionem, & consummationem* virtutum tribuit; etenim §. 13tio ad 6tum, & 17mo ad 1mum, nec non ad 2di primam, & 2dam partem ostendimus, juxta Cassianum opera nostra non habere condignitatem ad æternam gloriam, facta comparatione inter durationem laborum nostrorum hujus vitæ, nec non & facta comparatione inter opera Sanctorum in esse rei operatæ spectata, quatenus quæ vel patimur, vel dimittimus, vel facimus propter Deum, sunt res modici valoris respectu bonorum cœlestium, item & petitionem, inquisitionem nostram &c. non esse condignas, quatenus seclusa ordinatione, donatione, concessione, seu pacto Dei ordinantis talem petitionem ad præmium seu mercedem, nequeant in nobis parere jus ad bonum Dei, aut in Deo obligationem ad tale bonum reddendum, nisi Deus promiserit, donaverit, dederit, aut constituerit pro tali opere, petitione &c. tale præmium, talemve mercedem, & consequenter ex Cassiani assertis nullatenus inferri, aut dici posse, quod juxta ipsum opera nostra, item & petitio &c. non sint condigna, seu non habeant condignitatem ad futuram retributionem, quatenus ea opera, eaque petitio &c. sunt a Spiritu S. & gratia Dei, quam, ut hucusque vidimus, non solum ad perfectionem, sed & ad initium eorum requirit. Igitur ex textu præcitato non modo non manifesto, sed prorsus nullatenus eruitur, aut erui potest, ex mente Cassiani

Ad
II.

gratiam Dei non quidem præcedi a merito de condigno : præsupponi
 tamen conatum nostrum de congruo meritorium &c. Jam vero hic
 omnino opus est aliqua observatione ; dum enim Cl. AArius sub-
 dit , conatum hunc de congruo meritorium gratiæ consistere in
 bona voluntate , & desiderio salutis in nobis ex nobis ipsis exorto ,
 consequenter ad quæ misericordia Dei perfectionem , & consummatio-
 nem virtutum tribuit : omnino suboritur scrupulus , & dubium ,
 quid Cl. AArius per virtutum perfectionem , & consummationem intel-
 ligat ? siquidem virtus spectari potest vel prout est quædam incli-
 natio in nobis existens ad opus aliquod de genere virtutum facien-
 dum : vel prout est ipsum opus , seu actus a tali inclinatione cir-
 ca bonum quoddam de genere virtutum ex fine bono , & ho-
 nesto proveniens. Virtutis , ut est quædam inclinatio ad opus
 aliquod de genere virtutum faciendum , perfectio consistit in per-
 fecta subiectione ad prudentiam , & stabili firmitate contra omnes
 tentationes. Unde & virtus , prout est hujusmodi inclinatio in
 nobis existens ad opus aliquod de genere virtutum faciendum se-
 cundum triplicem statum spectari potest , ut jam supra §. 17. ad
 2di 2dam partem contra Gazæum notavimus ex S. Thoma. Jam
 vero perfectio virtutis , prout hæc est ipsum virtutis opus bonum ,
 & actus , consistit in ipsa alicujus de quodam virtutum genere bo-
 ni executione moderata , recta , & discreta. Porro in ipso virtu-
 tis opere , & actu , seu in virtute exercita , tria considerari pos-
 sunt , imo nimirum cogitatio de bono , quod per virtutem fit : dein
 2do affectus , seu imperfectum desiderium boni , & virtutis , & 3tio
 ipsa executio , sicut nim. & in opere fidei , seu in virtute fidei
 exercita spectari possunt cogitatio de mysteriis , quæ per fidem cre-
 duntur : affectus , seu imperfectum desiderium fidei , & ipse actus
 fidei , seu assensus. Semipelagiani , ii præsertim , de quibus SS.
 Prosper , & Hilarius ad S. Augustinum scripserunt , fatebantur
 quidem , sicut ipsum fidei actum , ita & ipsam boni de quodam
 genere virtutum executionem , seu ipsum actum , & opus virtutis
 a Deo esse per gratiam , datam etiam voluntati : sed contende-
 bant , Deum in nobis per gratiam non operari primam cogitatio-
 nem , & primum desiderium , seu velleitatem credendi , aut effi-
 cien-

ciendi bonum de genere quodam virtutum, sed hæc esse a nobis, & in hoc sensu dicebant, initium fidei, ac boni operis a nobis esse, ut expresse docet Emin. Card. Gotti de gratia quæst. 1. dub. 2. §. 1. not. 3. item Caspar Juenin de gratia Diff. 1. q. 2. cap. 1. in prænot. Dein Goucat in Diff. præamb. ad tract. 7. de gratia, Tournellius &c. His igitur ita observatis, dum Cl. AArius dicit, ad ea, nimirum ad bonam voluntatem, & desiderium a misericordia Dei perfectionem, & consummationem virtutum tribui: jam ipse per perfectionem virtutum necesse est, ut intelligat vel perfectionem, & consummationem virtutum, prout hæ sunt quædam inclinationes ad aliquod bonum de genere virtutum faciendum: vel etiam intelligat perfectionem, & consummationem virtutum, prout hæ sunt exercitiæ, & consequenter ipsum virtutis opus, & actus, ut patet consideranti. Jam autem prorsus existimamus, per *perfectionem, consummationemque virtutum* a Cl. AArio haud recte intelligi perfectionem, & consummationem virtutum, prout istæ sunt inclinationes ad bonum aliquod de genere virtutum faciendum, habentque rationem habitus. Inprimis siquidem, etsi Semipelagiani asseriebant, primam cogitationem, primumque desiderium, seu velleitatem credendi, aut efficiendi bonum esse ex viribus naturæ: nihilominus ipsum virtutis actum, & opus volebant esse a Deo per gratiam; id enim clare innuit vel ipsum Concilium Arausicanum II., dum Can. 6. definit: *Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus, petentibus, quærentibus, pulsantibus nobis misericordiam dicit conferri divinitus &c.* - - *resistit Apostolo dicenti &c.* quibus plane declarat, Semipelagianos sensisse, nos respectu boni, & salutaris operis ex nobis habere primam cogitationem de salute & de ipso bono opere ad salutem ordinato, tanquam aliqualem fidem, item & quemdam bonum erga consequendam salutem, & opus exercendum, affectum, & desiderium per modum cujusdam volitionis, petitionis &c., ad quæ pro executione operis boni, seu actus virtuosi gratia Dei, ad eam executionem necessaria, ex eorum mente conferebatur. Et vero idipsum eos sensisse etiam palam est imo ex eo, quod mox ex cit. ibidem authoribus, aliisque

prænotavimus. 2do constat ex epist. S. Hilarii ad Augustinum n. 2. oper. S. Prosperi edit. Paris. de anno 1711. fol. 13 ubi clare asserit de iis : *sed id conveniens asserunt veritati, vel congruum prædicationi, ut cum prostratis, & nunquam suis viribus surrecturis annuntiatur obtinendæ salutis occasio; eo merito, quo voluerint (per primum desiderium) & crediderint (per primam cogitationem de mysteriis credendis, & affectum credendi (a suo morbo se posse sanari, & ipsius augmentum, & totius sanitatis suæ consequantur effectum.* Cæterum ad nullum opus vel incipiendum, nedum perficiendum quemquam sibi sufficere posse consentiunt; neque enim alicui operi curationis eorum annumerandum putant, exterrita, & supplici voluntate unumquemque ægrotum velle sanari. Patet 3tio ex S. Augustini lib. de Prædestin. SS. cap. 1. n. 2. operum ipsius edit. Paris. de anno 1690. tomo 10. fol. 791. lit. B. ubi ait : *Pervenerunt etiam, ut præveniri voluntates hominum Dei gratia fateantur, atque ad nullum opus bonum vel incipiendum, vel perficiendum sibi quemquam sufficere posse consentiant.* Et itidem ibidem cap. 2. n. 5. fol. 792. lit. D. postquam citavit textum Apostoli 2. Cor. 3. v. 5. *Non quia idonei sumus cogitare aliquid &c.* subdit : *attendant hic, & verba ista perpendant, qui putant ex nobis esse fidei cæptum, & ex Deo esse fidei supplementum.* Ex his igitur, ut alia prætermittamus, liquet, Semipelagianos sensisse, ad conatum nostrum de congruo meritorium gratiæ consistentem in bona voluntate, & desiderio salutis in nobis ex nobis exorto misericordia Dei tribui perfectionem, & consummationem virtutum in actu exercito spectatarum, seu quatenus sunt actus virtutum, & opera, non autem perfectionem, & consummationem virtutum, ut sunt quædam inclinationes ad bonum de genere virtutum faciendum : & habent rationem habitus, sed potius dici debet, eos censuisse, virtutes sub hac posteriori ratione spectatas prout nimirum sunt habituales cum perfectione in esse virtutis sibi substantiali obtineri, & conferri ad ipsa opera & actus virtutum, prout isti jam sunt a gratia. Enimvero nulla utique fuit controversia inter Semipela-

gia-

gianos, & catholicos de necessitate gratiæ ad collationem, & acquisitionem virtutum cum perfectione in esse virtutis sibi substantiali, ut eæ sunt quædam inclinationes ad bonum faciendum, & habent rationem habitus, sed controversia fuit de necessitate gratiæ ad actum fidei, & ad actus virtutum tanquam ad opera salutis. Cum igitur a Semipelagianis docetur, ad bonam voluntatem, desideriumque in nobis ex nobis exortum misericordia Dei perfectionem, & consummationem virtutum conferri, haud recte intelligitur, aut intelligi potest perfectio, & consummatio virtutum, ut sunt quædam inclinationes ad bonum, & habent rationem habitus. Hinc & omnino nobis certum esse videtur, Alardum Gazæum, postquam in caput 14. libri 12. ad verba Cassiani: *perfectiorem quidem sine his omnino capi non posse asseruerat: perfectionem hic, ut in præcedentibus, intelligit consummationem boni operis in quovis genere virtutum, hoc est, perfectam fidem, charitatem &c. ut distinguat ab inchoatione, seu initiis bonorum operum, quæ alibi vocat semina virtutum natura nobis insita &c.* haud bene subjunxisse, atque dixisse, quod igitur sensus sit, *perfectiorem scilicet boni operis, vel si mavis perfectionem Christianam, seu Evangelicam, quæ primario quidem, & essentialiter in charitate consistit, secundario autem, aut instrumentaliter in aliarum virtutum complexu, & possessione non posse obtineri, sine his scilicet humanis conatibus, industria, & labore (qui tamen per se sufficiant ad bonum opus inchoandum, aut concipiendum) sed ad perfectionem opus esse Dei auxilio supernaturali.* Enimvero perfectio Christiana, seu Evangelica non consistit in actu, aut etiam habitu charitatis præcise quoad essentialia perfectæ, sed in habitu charitatis radicato, ac firmiter stabilito, ut patet tum ex Apostolo Ephes. 3. v. 16 & 17., ubi perfectionem Christianam his terminis proponit, & apprecatur, *virtute corroborari per spiritum ejus in interiorem hominem in charitate roborati, & fundati;* tum & ex eo, quod Christus Dominus Matthæi 13. & Luc. 8. inter Christianos perfectos, qui fructum afferunt, & eos, qui temporales, & instabiles sunt, hanc notet differentiam, *quia hi radices non habent:* tum etiam ex eo, quia ultima perfectio hominis est, qua redditur proxime aptus ad ultimum suum finem objectivum sibi firmiter uniendum, quod fit

per charitatem radicatam ; ergo Christiana , seu Evangelica perfectio , utpote consistens in habitu charitatis radicato , & firmiter stabilito , non est , nec esse , aut dici potest perfectio boni operis. Quam parum enim ipse habitus , aut virtus habitualis possunt esse actus , qui vel ad habitum , & virtutem disponunt , aut ab iis producuntur , vel etiam perfectio habitus , aut virtutis esse potest perfectio actuum , ex quibus habitus , aut virtus generatur : vel qui ab habitu , aut virtute procedunt : tam parum perfectio Christiana , seu Evangelica , utpote consistens in habitu charitatis radicato , potest esse perfectio boni operis , quo aut ad perfectionem Christianam obtinendam disponimur , aut quod ex perfectione Christiana , seu Evangelica fit ; atqui Semipelagiani , ut se distinguerent a Pelagianis , ex omnium confessione asseriebant , initium quidem boni operis esse ex nobis , & ex viribus naturæ : ipsam tamen boni operis , & actus virtuosi perfectionem esse ex gratia ; ergo cum perfectio Christiana utpote consistens in habitu charitatis radicato , ac firmiter stabilito non possit esse , nec dici perfectio actus virtuosi , seu boni operis , quo aut ad perfectionem christianam disponimur , aut quod ex ipsa christiana fit perfectione : dici omnino debet , Semipelagianos sensisse , & docuisse non perfectionem Christianam , sed actum virtutis , seu opus bonum , quo ad perfectionem Christianam disponimur , vel quod ex hac perfectione provenit , ex nobis equidem , & ex viribus propriis , seclusa gratia inchoari : consummari vero per gratiam ; ergo quantum ad ipsam perfectionem Christianam Semipelagiani reipsa senserunt , & voluerunt cum catholicis , eam , prout consistit in charitate radicata , complexuque virtutum habitualium (quæ non nisi ex frequentatis actibus nascuntur) inchoari per actus gratia , & charitate formatos , eandemque consummari per radicationem habituum virtuosorum charitate perfectorum ; ergo nullatenus sentiebant , perfectionem Christianam per ejusmodi conatus inchoari , & consequenter ipsis nulla fuit cura , sollicitudo , ac disceptatio de initio , ac consummatione perfectionis christianæ , utrum ea sine his conatibus obtineri , vel non obtineri possit ; ergo sine sufficienti fundamento dicitur , Semipelagianos voluisse sine iis conatibus

bus perfectionem christianam obtineri non posse, ac hujusmodi sensum inesse verbis Cassiani supra citatis. Nec dicas, Semipelagianos ex eo, quod senserint perfectionem actus sine his conatibus præviis ad gratiam, pro perfectione actus requisitam, non haberi: hoc ipso etiam voluisse, ipsam etiam perfectionem christianam sine iis, utpote per vires naturæ ad gratiam præviis, & consequenter ad ipsam perfectionem Christianam saltem remote concurrentibus obtineri non posse, & proin revera mox supra allatis Cassiani verbis, quibus cap. 14. lib. 12. de instit. dicit: *perfectionem quidem sine his omnino capi non posse &c.* eum ipsum, quem Gazæus loco mox supra citato tradit, inesse sensum. Contra enim est 1mo, quod, si asseratur, & Cassianum eodem modo cum Semipelagianis ita sensisse, atque locutum fuisse, omnino ostendi posse deberet, Cassianum directe loqui de initio bonæ voluntatis in ordine ad perfectionem boni operis, seu actus virtutis: at vero eum de initio bonæ voluntatis per ordinem ad perfectionem boni operis non loqui, jam supra ostendimus §. 17. ad secundi 2dam partem. Contra est 2do, quod, etsi ex dogmate Semipelagianorum, quo statuerunt initium fidei, & boni operis esse ex nostris viribus seclusa gratia, inferri possit, eos per consequentiam quoque docuisse, vel ipsam perfectionem Christianam sine hujusmodi conatibus seclusa gratia ad mox dictam perfectionem Christianam saltem remote concurrentibus obtineri posse: nihilominus prius probari debeat, & ipsum Cassianum fuisse Semipelagianum, ut dici possit, verborum ipsius, quibus cap. 14. lib. 12. de instit. dicit, *perfectionem quidem sine his omnino capi non posse &c.* esse sensum a Gazæo in animadversionibus ad cit. caput 14. ipsi affectum. Contra est 3tio, quod hucusque, & præcipue ad initium hujus §phi 25ti sat efficaciter ostenderimus, a Cassiano præcipue cap. 16. lib. 12. de instit. expresse doceri, ejusmodi conatus ipsos esse ex gratia prævia; ergo dum Cassianus cap. 14. dicit, *perfectionem quidem sine his omnino capi non posse*, nullatenus dici potest, eorum verborum sensum esse, *perfectionem boni operis, vel - - - perfectionem Christianam - - non posse obtineri sine his, scil. humanis conatibus, industria, labore*, ut nimirum ad gratiam præviis. Contra est 4to, quod §pho

13. ad 6tum diserte ostenderimus, præfatorum verborum Cassiani, quibus dixit, *perfectiōnem quidem sine his omnino capi non posse*, sensum esse, quod perfectio quidem sine his conatibus NB. ut cooperantibus gratiæ omnino capi non possit: jam autem dum Cassianus suo mox citato asserto, quo dixit, *perfectiōnem sine his omnino capi non posse* subdit; *his autem solis sine gratia Dei posse eam a nemine consummari*, id solum velit, quod non obstante, quod ejusmodi conatus gratiæ Dei, quæ dicitur *gratia voluntatis*, & facit nos velle, præventi, & inspirati fuerint, per eos, ut præcise ea mox dicta gratia præventos, perfectio consummari non possit, nisi & in ordine ad consummationem gratia Dei quæ dicitur *gratia operis*, & dat agere, adjuventur, ut palam est ex eo, quod, ut sæpe memoravimus, collat. 3. cap. 15. diserte asserat, Davidem sua oratione monstrasse, *non sufficere sibi salutis principia dono Dei, gratiaque collata, nisi fuerint eadem miseratione ipsius, & quotidiana opitulatione perfecta*, ergo male, ut vel ex ipso antecedenti patet, asserit Gazzus, mox citatorum Cassiani verborum, quibus idem Cassianus ait, *perfectiōnem quidem sine his &c.* sensum esse, *perfectiōnem boni operis, seu (ut ipse arbitratur, prout ex ipsius interjectis verbis his, si mavis, patet) perfectiōnem Christianam, seu Evangelicam non posse obtineri sine his scil. humanis conatibus, industria, & labore (gratiam nim. ut vult Gazzus, præcedentibus) qui tamen (conatus) per se, seclusa gratia, sufficiant ad bonum opus inchoandum, sed ad perfectiōnem opus esse Dei auxilio supernaturali.* Contra est isto, quod Cassianus vel primam etiam cogitationem, primumque affectum, seu desiderium, & consequenter omnes ejusmodi conatus gratiæ adscribat, tribuatque, ut patet tum ex his, quæ hucusque produximus, tum ex eo, quod collat. 3. cap. 15. doceat, ipsa initia bonorum operum, seu actuum a Deo per gratiam debere conferri, & perfici, sicque nos *sine auxilio Dei nec adniti posse, nec efficaces nostros esse conatus*, proclamante Apostolo: *non quod sumus idonei cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est*, quibus aperte ostendit, non modo

modo primam, sed prorsus omnem cogitationem bonam esse ex Dei gratia: item dein ex eo, quod ipsa collat. 13. cap. 12. *ne* (homines) *crederent*, *se ad opus salutis divino auxilio non egere*, ex eodem Apostolo subjungit, dicens: *Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere*, quibus manifesto declarat, & primum voluntatis affectum, desideriumque esse a Deo per gratiam; ergo quamvis ex Semipelagianorum dogmate, quo statuerunt, initium fidei, & operis boni esse ex nobis, & ex viribus naturalibus arbitrii seclusa gratia, inferri possit, eos indirecte quoque sensisse, ac docuisse, perfectionem christianam non posse obtineri sine his conatibus, ut gratiam præcedentibus: eos tamen per se seclusa gratia, sufficere ad bonum opus inchoandum: falso tamen asseritur, ita sensisse, atque docuisse Cassianum, si etiam admittamus hypothesin, quod loquatur de initio boni operis, & bonæ voluntatis incipientis, de qua videri possunt, quæ diximus hujus cap. 3. art. 1. §pho 9. item art. 2. §. 17. ad 2dum. Sed ut redeamus ad Cl. AArium, in ordine ad alterum, utrum nim. Cl. AArius per perfectionem, consummationemque virtutum intelligat perfectionem virtutum in esse exercito spectatarum, prout sunt ipsum opus bonum, & actus virtutis? sub qua ratione, agendo de Semipelagianis, perfectionem virtutum etiam debere intelligi existimamus: plane si Cl. AArius per perfectionem virtutum reipsa intelligat perfectionem boni operis, seu actus virtuosi, jam nihil contra Cassianum probatur. Siquidem Cassianus non agit de initio, ac consummatione, vel perfectione unius, aut alterius operis boni, & actus virtuosi, sed prout jam supra hujus art. §pho 17. ad 2di 2dam partem contra Gazæum ostendimus, Cassianus præcise agit de initio, & consummatione virtutum secundum statum perfectarum, quæ proin virtutum consummatio, atque perfectio pro sui initio non modo actus, sed & habitus charitate formatos supponit: cum contra Semipelagiani directe solum egerint de initio, & perfectione actus virtuosi tanquam boni operis, ut constat ex hucusque dictis. At vero ex his ipsis etiam patet, contra Cassianum nihil probari, siue per perfectionem, consummationemque virtutum intelligatur perfectio virtutum habitualium, siue actualium. Siquidem, ut

Ad
III.

Ad
IV.

hucusque probavimus; Cassianus, si etiam admittamus eum loqui præcise de initio boni operis, vel ipsum etiam initium boni operis, seu actus virtuosus, & ejusdem perfectionem gratiæ adscribit, tribuitque, consequenter multo magis eidem attribuit perfectionem virtutum habitualium, ut quæ ex actibus proveniunt. Sed de his satis. Ad textum postea subjunctum, tanquam ad 3um respondemus, quod, cum meritum importet in merente jus ad bonum præmiantis, & in præmiante obligationem ad illud reddendum: bonum vero hominis opus quantumcunque, utpote aliunde innummeris titulis debitum, seclusa Dei promissione non possit parere in homine jus ad bonum Dei, neque in Deo obligationem ad illud reddendum, Cassianus præcise velit, quod præter gratiam Dei, ex qua labor proprius, & humana industria procedunt, ad hoc, ut possint in merente parere jus ad bonum Dei, & in Deo obligationem ad illud reddendum, sicque *labor proprius, & humana industria compenset munus divinum*, requiratur promissio, ordinatio, concessio tantæ mercedis a Deo facta pro tali opere. Jam ad 4um ostendimus supra §pho 13. ad 1um, Cassianum eo in loco ut relato ad prædestinationem velle, opus prædestinationis, cur unus assumatur, alter relinquatur, aut etiam uni a Deo T. O. M. conferantur gratiæ sufficientes, quibus, dum cooperatur, mereatur gratiæ augmentum, & gratias speciales: alii vero præter gratias sufficientes mox conferantur & gratiæ speciales, ac ipsa gratia sanctificans, quod etiam respectu Electorum fieri ostendimus, hujus, cap. art. 1. §. 7. & ita a Deo eas speciales cum ipsa gratia justificante modo subitanee, modo successive conferri ex sententia Cassiani probavimus §. 17. ad 3. & 4um &c., non modo humana ratione non posse demonstrari, sed ne quidem figuris, ac exemplis qualibuscunque, aut quibuscunque ratiunculis naturalibus, quibus prædestinationem exponendo, adstruendoque gratuitam esse probare nitimur, facile aliquomodo humana ratione posse adumbrari, atque discerni: eodem vero loco, seu textu per respectum ad rationem concordandi gratiam prævenientem cum libertate, eundem velle, modum, quo stet libera hominis operatio cum præventionem gratiæ, facile, & ad captum humana ratione non posse

posse exponi, seu discerni. Ex eo autem, quod Cassianus sentiat, haud facile humana ratione aliquomodo exponi posse, cur huic, e. g. præcise conferantur gratiæ sufficientes, ut iis cooperando mereatur speciales, & per eas se successive disponendo perveniat ad gratiam justificationis: illi vero præter sufficientes mox conferantur gratiæ speciales una cum gratia justificationis: aut etiam quomodo Deus possit dici præveniendi per suam gratiam prædeterminare libere consentiendo gratiæ petentem &c., vel gratia præventus, & prædeterminatus possit dici gratiæ prævenienti libere consentire, & consentiendo libere petere &c., plane inferri non potest, Cassianum velle, quosdam petere sine gratia: quosdam vero ut gratia præventos, vel etiam quosdam ad gratiam pervenire sine gratia: quosdam autem gratia præveniri, utpote quæ ex eo inferri non posse, patet cuique consideranti; & vel parum expendenti. Ad subjunctam igitur Crisin, tanquam ad 5tum respondemus, quod, etsi Cassianus sentiat, quosdam ad justificationis gratiam pervenire per dispositionem &c. ex & cum gratiis ordinariis successive factam; quosdam autem per dispositionem instantaneam, ex, & cum gratiis ordinariis subito factam, ut patet ex mox dictis, & ex his, quæ §pho 17. ad 3tium, & ad octavum &c. produximus, nullatenus doceat, ullum ad eam pervenire sine una ex iis dispositionibus, eoquod neget, arbitrium per gratiam necessitari, illudve libere gratiæ non consentire: hinc cap. 14. lib. 12. de instit. merito dixit, consentiendo gratiæ *laborantibus tantum*, ac *desudantibus misericordiam Dei*, gratiamque conferri, cum omnis dispositio sive successive, sive instantanee facta sit aliquis labor. Ea igitur Cl. Aarii crisis Cassiano prorsus nil obest. Ad 6tum respondemus, jam supra hujus cap. 3. art. imo §pho 4to a nobis ostensum fuisse, Cassianum hujusmodi Scripturæ textibus commendare quidem liberum arbitrium, ejusque cooperationem cum gratia, de qua hic rite observandum est, eam posse comparari vel cum *natura & supposito operante*, vel cum *principio operandi formali quo*, quod est gratia tanquam principium remotum; charitatem autem, aliosque habitus infusos tanquam principia proxima operandi, ut comparatam porro ad mox dictum *principium operandi formale quo*

Ad
V.

Ad
VI.

non quidem ad omnes actus supernaturales specialem dici posse, utpote homini in gratia, & charitate constituto connaturaliter ob gratiam debitam; comparatam autem ad naturam. & Suppositum operans, semper esse specialem, utpote requisitam ad opus supernaturale, tanquam concursum excedentem vires naturæ. Supposita hac observatione, jam supra, ut diximus, a nobis ostensum fuit, Cassianum quidem commendare liberum arbitrium, ejusque cooperationem cum gratia: minime autem ab eo excludi gratiæ necessitatem ad fidei, & pii operis initium, & consequenter dum dicit: *Et quia etiam suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi*, ex hypothesi, quod loquatur de homine adhucdum Dei gratia sanctificante destituto eum præcise velle homini quidem inesse quamdam propensionem ad bonum ex objecto honestum: nihilominus a gratia Dei dependere prævia, ut ejusmodi propensio, & principia sint salutaria, & exinde in opus salutare evadere queant, ut ostendimus §pho 23. ad 3tium. vel si supponamus, prout reipsa supponi debere existimamus, eoquod scribat ad & pro viris religiosis & tendentibus ad ipsam perfectionem, eum loqui de homine in gratia jam constituto, hujusmodi hominem in gratia, & charitate constitutum non nunquam posse cum sola gratia generali, seu auxilio vi gratiæ, & charitatis sibi connaturaliter ad actus supernaturales debitæ, quosdam hujusmodi actus exercere, quin opus habeat gratia, quæ sit specialis comparative ad principium operandi formale quo. Hinc enim in eo textu mox subdit, *semper vero indigeat adjuvari*, nimirum vel gratia, quæ comparative ad principium formale operandi quo sit generalis, vel gratia, quæ ita comparata etiam ad principium formale operandi quo sit specialis. Unde dici non potest, eum, ut Cl. AArius vult, & existimat, iis textibus quasi antitheticis, nec aliter combinabilibus colligere, quod in his omnibus *Et gratia Dei, Et libertas nostri*, gratiæ prævia declaretur arbitrii, *Et quia etiam suis interdum motibus seclusa gratia homo ad virtutum tam quoad officium quam quoad finem talium appetitus possit extendi, semper vero indigeat adjuvari; nec enim cum voluerit quis &c. &c.* Hujusmodi enim sensum Cassianum ex iis textibus nullatenus collegisse, huncque sensum falsum, & a genuino

nuino citati textus Cassiani prorsus alienum, manifestum est ex his, quæ produximus §pho 13. ad 4tum, §pho 15. ad 1um, quæ proin, ut benevolus lector revidere non gravetur, precamur. Jam ad 7timum absolute negamus, Cassianum, quod voluntas hominis bona, dum gratiam Dei præcedit, semper adjuvetur, eique quod petit, tribuatur, statuisse per textum collat. 13. cap. 8. famosissimum, ubi ait Deus, cum in nobis ortum bonæ voluntatis insperit &c. imo enim jam supra §pho 17. hujus cap. 3tii ad 4tum, hujus textus fundamentum penitus enervavimus, & funditus subvertimus, ita, ut hic ipse mox citatus textus merito affirmetur una cum sua famositate omne robur contra Cassianum perdidisse. Ex hoc igitur textu inferri, & asseri nullatenus potest, Cassianum statuisse, quod voluntas hominis bona, dum gratiam præcedit, semper adjuvetur. Dein & 2do, non video, quomodo Cl. Arius asserere possit, Cassianum statuisse, voluntatem bonam præcedere gratiam, & dum eam præcessit, semper adjuvari. Si enim statuisset a bona voluntate gratiam præcedi Cassianus, nullatenus NB. absolute, & simpliciter sine aliquo addito affirmare posset, bonam voluntatem, seu potius hominem, dum etiam suis interdum motibus ad bonum extenditur, NB. semper indigere adjuvari. Siquidem pro instanti, pro quo bona voluntas præcederet gratiam, aut homo suis etiam motibus seclusa gratia, interdum ad bonum extenderetur, nullatenus adjuvaretur, adeoque pro eo instanti nec etiam indigeret adjuvari, & consequenter cum veritate absolute affirmare non posset, NB. semper indigere adjuvari, & tamen in textu collat. 13. cap. 9. supra objectione 6ta citato non dicit cum aliquo addito: postea seu postquam voluntas bona præcessit; in his omnibus - - declarari - & quia etiam suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi, NB. postea vero, seu postquam præcessit, indigeat adjuvari, sed absolute affirmat semper vero, & consequenter etiam quoad initium eum indigere adjuvari. Proin dici non potest, eum statuisse, quod bona voluntas gratiam præcedat, & dum eam præcesserit, semper adjuvetur; alias enim affirmare haud posset absolute, & consequenter etiam pro primo instanti non solum reali, sed & rationis semper debere

Ad
VII.

adjuvari. Jam vero cum nec dici debeat, nec probari possit, eum falso *absolute* affirmare, hominem *semper* indigere adjuvari, dicendum, eum reipsa sentire, in *his omnibus* - - *declarari* - quia etiam suis interdum motibus cum sola gratia generali, seu auxilio vi gratiæ, & charitatis ad actus supernaturales sibi connaturaliter debito homo in gratia, & charitate constitutus (de talibus enim continuo loquitur Cassianus, cum ipsi sermo sit de perfectis, qui ad maiorem continuo perfectionem, & ad ipsam perfectionis consummationem tendunt) ad virtutum appetitus possit extendi, *semper* vero indigeat adjuvari gratia saltem generali; vel etiam dato, & non concesso, quod Cassianus ibi non loquatur de hominibus in gratia constitutis, dicendum, eum reipsa sentire, quod in *his* - - *declaretur* - quia etiam suis interdum motibus cum solo concursu generali homo ad quosdam virtutum naturalium seu imperfectarum (in comparatione ad quas virtutes supernaturales perfectas vocare maluimus) appetitus possit extendi: *semper* vero indigeat adjuvari concursu saltem generali. Sed jam & 3tio Cassianus collat. 3. cap. 19. expresse, & disertis verbis affirmat: quibus (nimirum his, quæ præmisit) manifestissime perdocemur, & NB. *initium voluntatis bonæ nobis Domino inspirante concedi*, cum aut (ecce aperte ostendit, a Deo, dum ab eo homini gratiæ exteriores, dantur, simul interius hominem per gratiam interiorem prævenientem, & adjuvantem illuminari, moveri, & excitari, subdens) cum aut per se, aut per exhortationem cujuslibet hominis, aut per necessitatem nos ad salutis attrahit viam, & perfectionem virtutum ab eodem similiter condonari: NB. nostrum vero hoc esse, ut exhortationem, auxiliumque Dei (en iterato gratiam exteriorem, seu exhortationem ab interiori, seu auxilio distinguit: hanc tamen una cum exteriori a Deo conferri docet) vel remissius, vel enixius exequamur. At vero implicat utique, & contradictionem involuit, *initium voluntatis bonæ Domino inspirante concedi*, ac perfectionem virtutum ab eo similiter condonari, & vicissim gratiam a bona voluntate præcedi: item & gratiam præcedi a bona voluntate, & nostrum hoc esse, ut gratiam, qua initium bonæ voluntatis conceditur, ac perfectio virtutum condonatur, vel remissius, vel enixius exequamur, ut patet con-

sideranti. Ergo cum Cassianus expresse statuat, & initium bonæ voluntatis Domino inspirante concedi, & perfectionem virtutum ab eodem similiter condonari, adeoque non voluntatem bonam gratiæ, sed gratiam voluntati bonæ præviā esse: nullatenus dici potest, quod statuerit, voluntatem bonam præcedere gratiam, & cum eam præcesserit, semper adjuvari. Ad statum quod attinet, respondemus, eo textu nullatenus contra Cassianum probari, quod senserit, sine gratia Dei credentibus, volentibus &c. misericordiam conferri divinitus, sed ab opposito palam constare, quod Cassianus docuerit, non nisi gratia præventis, & gratiæ cooperantibus misericordiam Dei, seu augmentum gratiæ conferri, ut patet ex Spho 13. ad 9num, quorsum benevolum Lectorem remittimus, ne semper eadem repetere teneamur. Ad 9num respondemus, Cassianum ea paritate a nutrice desumpta, prorsus respicere ad gratiam Dei præmoventem, & prædeterminantem, eaque paritate eum, quantum fieri potest, adumbrare, quomodo Deus modo gratiis sufficientibus, modo autem non solum sufficientibus, sed & efficacibus, iisque ferventioribus, ac magis intensis, vel etiam parum intensis, atque ferventibus præveniēdo, modo etiam ob neglectam a justo gratiam sufficientem lapsum in quoddam peccatum permittendo, ac iterum de lapsu per gratiam excitantem, & prævenientem revocando hominem in via salutis dirigat; unde & subdit, *magis cælestem illum omnium patrem novisse, quem per collationem extraordinariarum, ac specialium gratiarum sinu gratiæ subito moventis gestet, quem liberæ voluntatis per collatas sibi gratias sufficientes, & ordinarias se successive disponentes arbitrio in conspectu suo exerceat ad virtutem, & tamen adjuvat per gratiam cooperantem, gratiæ prævenienti consentiendo laborantem exaudit, speciales gratias conferendo, gratiæ prævenienti consentiendo vocantem non relinquit, sua cum gratia cooperatione quærentem eripit de periculo, collata gratia extraordinaria, interdum etiam nescientem.* Hunc porro esse genuinum quoad objectum nobis textum Cassiani sensum patet, tum ex his, quæ capitis sequentis, nim. 15ti collat. 13tiæ initio mox subjicit de vocatione Andreæ, & Petri, nec non Zacchæi, & Pauli, prout videre est hujus capitis Spho 7tumo, tum

Ad
VIII.

Ad
IX.

Ad
X.Ad
XI.

tum ex eo, quia oportet, ut sententiæ, & verba Authoris accipiantur secundum sensum, qui eis subest ex subjecta materia, aut dispositione loquentis, vel etiam ex communi hominum ejusdem cum Auctore conditionis quoad ejusmodi sententias, aut verba, sensu, vel demum conformior est doctrinæ Authoris aliunde traditæ, tum demum, quia sententiæ, & verba cujusdam Authoris, dum de se sensum bonum præferunt, in pravum sensum detorqueri non debent, nisi gravis urgeat ratio, eoquod nemo præsumatur esse malus, nisi probetur esse malus. Hinc jam ad id, quod subjungitur, tanquam ad 10mum respondemus, ex eo capite, nimirum 4to collat. 13. non modo non constare, sed nequidem ullatenus dici posse, quod Cassianus, dum de cœlesti Patre dicit, eum adjuvare laborantem, exaudire vocantem, non relinquere quærentem, intelligat, viribus utique, ac voluntate, & industria propriis, aut quod ea omnia cap. 15. seq. variis exemplis confirmet. Contrarium enim sensisse, atque fecisse Cassianum, patet ex hucusque dictis. Ad 11mum autem, seu ultimum textum quantum attinet, respondemus, nos satis mirari non posse, quomodo Cl. AArius hunc textum ex Cassiani collat. 13. cap. ultimo, seu 18. contra Cassianum voluerit, atque potuerit adducere, cum hic ipsissimus textus non modo non sit chaos multiplicium errorum, sed ab opposito secundum omnia sua membra clare exprimat veritates fidei ab ipsa Ecclesia definitas, simulque exponat, doceatque, quomodo intelligenda sint, quæ Cassianus in capitibus præcedentibus dixerat, & proin vere catholice docuerat. Enimvero hic ipse textus inprimis secundum omnia sua membra vere exprimit veritates fidei ab ipsa Ecclesia definitas; nam imo certum, & indubitatum est, quod aliud sit, Deum quoad collationem auxiliorum *indifferenter omnia in omnibus operari*, & aliud, Deum *omnia indifferenter in omnibus operari*. Prius enim significat, a Deo æque conferri gratiæ augmentum, ac ipsam gratiam simpliciter spectatam, item æque gratias extraordinarias, ac ordinarias &c. quin denotetur, utrum eæ æque omnibus, aut eadem ratione, eodemque modo conferantur: posterius significat, gratias a Deo dari eadem ratione, & omnibus eodem modo. Prius verum est, &

& catholicum juxta Apostolum, qui 1. Cor. 12. v. 6. asserit: *idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus*, & dein. ibid. v. 11. *hæc autem omnia operatur unus*, atque *idem spiritus*, *dividens singulis prout vult*: posterius falsum est, & erroneum ex mox cit. verbis Apostoli. Jam autem Cassianus in textu cit. non usurpat modum loquendi posteriorem, sed priorem, dum expresse ait: *Deum - - secundum Apostolum indifferenter omnia in omnibus operari*; ergo quoad hanc cit. textus partem nihil in eo ipso textu erroneum est, sed sensus vere catholicus. Porro ulterius, & 2do certum de fide est, etiam in concilio trid. sess. 6. de justificatione definitum, hominem ad sui conversionem per Dei gratiam excitari, atque adjuvari, eidemque se conversuro, si gratiis Dei sibi collatis cooperando se debite disponat, a Deo quoque per respectum ad eam dispositionem præviam conferri ipsam gratiam justificationis, tanquam effectum actuum, & operum ex gratia actuali per modum causæ dispositivæ præcedentium; certum igitur est, nunc salutis principia a Deo inspirari, inserique bonæ voluntatis ardorem, nunc autem, si gratia Dei præveniente excitatus homo gratiæ sibi collatæ cooperando, debite se disponat, eidem & gratiam justificationis, conferri tanquam ipsius operis, prout est causa dispositiva, effectum: sed hoc ipsum loc. cit. affirmat Cassianus, dum ait, *Deum - - nunc quidem salutis inspirare principia, & inserere unicuique bonæ voluntatis ardorem; nunc vero ipsius operationis*, quatenus per gratiam positæ, & sic ut causæ dispositivæ, effectum (scil. gratiam justificationis) & gratiis cooperantibus consummationem donare virtutum. Jam autem & certum est, quosdam dum sunt jam quasi in progressu ad peccatum, a Deo per gratias extraordinarias subito moveri, & sic quasi *invitos* ob repugnantiam, qua gratiis ordinariis quibusdam sibi collatis antea restiterunt, a peccato *retrahi*, & ad bonum impelli, ut videre est in Apostolo Paulo. Præterea certum quoque est, quosdam non solum a Deo interne moveri, sed iisdem etiam exteriora auxilia provideri, & suppeditari, & item aliis a Deo præcise conferri gratias ordinarias, quibus si cooperentur, speciales merentur: aliis autem conferri omnino extraordinarias, quibus ii subito ad bonum moventur, & hæc quoque sunt, quæ

citato in textu affirmat Cassianus, dum ulterius ait: *Deum - nunc a ruina jam proxima, lapsuque præcipiti etiam invitos, & inscios revocare, nunc autem occasiones, & opportunitates salutis ingerere, ac præcipientes, violentosque conatus a lethalibus dispositionibus inhibere, & alios quidem volentes, currentesque (cooperando nimirum collatis sibi gratiis ordinariis) suscipere, alios vero nolentes, renitentesque pertrahere, & ad bonam cogere voluntatem.* Cæterum ipse Cassianus mox subdit, & asserit: per *invitos, inscios, nolentes, renitentesque* se non intelligere, nisi eos, qui anterioribus gratiis ordinariis sibi collatis restiterunt, postmodum acceptis quibusdam gratiis extraordinariis subito moti, & conversi sunt, dum post mox præmissa immediate subdit, & ait, *totum vero non semper resistentibus, nec perseveranter invitis nobis a divinitate concedi.* Non solum igitur in præcitato textu nobis objecto nihil erroneum est, sed ab opposito quoad singula sua membra veritates catholicas exprimit: quod autem & exponatur per hunc ipsum textum, quomodo intelligenda sint, quæ aliis in capitibus anterioribus præmisit, vel ex eo patet, quod, ut suis in locis ostendimus, & ibi diserte doceat, quosdam per gratias ordinarias ad justificationem successive disponi: quosdam vero per gratias extraordinarias subitanee moveri, & justificari: insuperque & hic iterato ostendat, constantem per omnia se esse in ea sententia, quod homo in ordine ad opus salutare non solum gratia Dei præveniri, sed & in executione adjuvari debeat. Verum ne in his diutius detineamur, ad alia interea convertimur.

§. 26. Pergit porro Cl. Arius etiam insimulare Cassianum, quod docuerit, posse aliquid boni fieri sine gratia, & tentationes etiam gravissimas superari; tantumque facultatis hominem habere ad bonum, quantum & ad malum.

Arg. Et id probare nititur ex S. Prospero, qui definitionem octavam Cassiani excutiens ita scribit contra Collat. cap. 11. n. 1. *jam non*

non solum voluntatem boni, sed etiam possibilitatem libero adscribit arbitrio, Cassianus, tanquam ideo ab eis (surdis, & cæcis, de quibus paulo ante) exigatur intelligentia, ideo iustitia repositur, quia possint hæc sine Dei donis de naturæ proferre bonis. Et infra n. 2. Deinde ad plenitudinem præmissæ disputationis regulari sententia pronuntiat, dicens: unde cavendum nobis est, ne ita ad Deum omnia Sanctorum merita referamus, ut nihil, nisi id, quod malum est, atque perversum, humanæ adscribamus naturæ. Quid evidentius, quid expressius secundum Pelagii, Cælestique commentum ab ullo eorum discipulo potuit definiri? illi dicunt, gratiam Dei secundum merita nostra dari, & iidem dicunt, gratiam Dei non ad singulos actus dari. hic (Cassianus) intra unam sententiam blasphemiam utramque conclusit, dicens, cavendum nobis esse &c. Vult ergo multa esse propria hominum merita, quæ non sint gratiæ largitate collata, quibus ad augendas naturales divitias, quædam de sursum munera debeantur. Vult nos gratiam Dei non ad singulos actus accipere, ac proinde non pro omni opere bono semper orare. Atque ita consequens erit, ut in Dei muneribus nullum meritum esse credendum sit; quandoquidem sine merito sit, quem Deus semper in omnibus adjuverit: aut si etiam in his, quæ Deus tribuit, aliqua merita collocantur, constet etiam ipsa NB. propria acquiri facultate potuisse; & ideo in aliquibus oporteat nos adjuvari, ut possibilis fiat per gratiam, quod non erat impossibile per naturam. Item contra collat. cap. 12. nunc volens probare, Cassianus, quod religiosæ cogitationes, & sancta consilia, nulla Dei inspiratione concepta de naturali possint prodire sapientia, ponit verba Salomonis &c. Et n. 2. Nullo modo hoc testimonio, atque argumento probari potest, quod piæ cogitationes ex solo libero arbitrio, & non ex Dei inspiratione nascentur; quod etiam luculenter demonstrat n. 4. subjungens: bonam igitur voluntatem, eam scil. qua adhæretur Deo, nec negandum est, hominis esse propriam, & confitendum est, Deo inspirante conceptam. Dein contra collat. cap. 14. n. 2. exprobrans Cassiano mentis inconstantiam: paulo post, inquit, cæpisti donis gratiæ liberi arbitrii

Arg.
II.

Arg.
III.

Arg.
IV.

Arg.
V.

Arg.
VI.

Arg.
VII.

æquare conatus, ut principia, quæ Deo assignaveras, posse hominem a semetipso habere monstrares dicendo: quia etiam suis &c. Deinde refutans sententiam Cassiani, qua definierat, Job in conflictu cum diabolo sua ipsius virtute vicisse sine auxilio, & gratia Dei alia, nisi quod tantam, & non ampliorem tentatori tribuerit potestatem, quantum & illum resistendi noverat habere virtutem, ita S. Prosper pergit contra Collat. cap. 15. n. 1. nunc remoto longius Deo, & a sustentatione hominis separato tantam libero arbitrio potentiam tribuis, ut non solum amissionem multiplicium facultatum, & totius simul familiæ, ac necessitudinum acerbissimum finem constanter, æquanimiterque suscipiat; sed ipsius quoque corporis proprii ineffabiles cruciatus proposito nudæ voluntatis evincat. Et ut dubitari hinc disputante te nequeat, sancti Job constituis exemplum, qui adversus illam insignem diabolicæ sævitie crudelitatem sine Dei præsidio decertavit: & argumento probare niteris, quod ipse cruentissimus inimicus confessus sit, non Domini, sed Job se virtute superatum, in eo, quod sibi in graviore conflictu gratiam Dei obtitisse non dixit: quasi vir ille in damnis, atque orbitatibus debuerit superna protectione circumtegi, in carnis autem suæ, animæque tormentis non eguerit adjuvari. Si ergo hac magnitudine animi, quam illata per singulos, omnesque artus tot mortium pæna non superat, nihil inter Sanctorum palmas memorabilius, nihil invenitur illustrius; eamque asseris, ex humana tantum virtute subsistere: quid erit laudis, ac meriti, quod inter studia quietis, ac pacis nequeat arbitrii obtinere libertas, quam

Arg.
VIII.

in tanti fine certaminis de suis viribus coronasti? Mox infra n. 4. addit: quod autem dicis, gratiam Dei ab Job ex eo intelligendum non penitus recessisse, quod tentatori ejus tantam Deus tentandi dederit potestatem, quantam & illum resistendi noverat habere virtutem; nonne rectius, veraciusque loquereris, si ubi dixisti, quantam & illum resistendi noverat habere virtutem; diceres potius, quantam & illi resistendi noverat se dedisse virtutem? in ejus enim verbi correctione tantam istam gloriam, quam humanis viribus assignare voluisti, sobrietate aliqua temperasses; ut illa mirabilis in tanta afflictione patientia, & Dei
ad-

adjutorio, & libero hominis adscriberetur arbitrio. Sed veritus es naturæ humanæ minuere laudes, si ei profitereris a Deo datam esse virtutem. Ideo confictus illius, atque victoriæ non vis credi cooperatorem Deum fuisse, sed tantummodo spectatorem: ut cui persuadere poteris, per naturalem liberi arbitrii facultatem tam arduum certamen evictum; dubitare non audeat in levioribus causis multo liberiores esse bonæ voluntatis effectus: atque ita in illius damnatæ sententiæ foveam cadat, qua dicitur, ideo nobis dari gratiam justificationis, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam; tanquam etsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possemus etiam sine illa implere divina mandata. Transilio caput 19. contra collat. defin 10. ultimato enim juxta S. Prosperum contra collat. cap. 20. Cassianus docuit, quod tanta sit naturæ humanæ virium integritas, ut contra ipsum diabolum, sævitiamque ejus, usque ad extrema supplicia sine auxilio Dei valeat dimicare. Hanc autem possibilitatem in omnibus esse hominibus naturalem, sed non omnes ingeneratis sibi uti velle virtutibus.

Arg.
IX.

27. Verum nec hisce ita impugnando Cassianum Cl. Arius quidquam contra eum evincit. Haud enim ei cum veritate imputari potest, quod docuerit, posse aliquid boni fieri sine gratia, & tentationes etiam gravissimas superari, tantumque facultatis hominem habere ad bonum, quantum & ad malum. Siquidem Cassianus quoad tria puncta hæc sibi imputata, & hic ei objecta expresse, & clare oppositum docuit, docetque.

Quantum enim ad primum, male ei imputatur, quasi docuerit, posse aliquid boni fieri sine gratia. Inprimis enim Cassianus collat. 13. cap. 6. præmisso titulo, quod *sine gratia Dei nullos*

industrios conatus exequi valeamus, mox ad initium ipsius hujus capitis expresse subjungit, dicens: *Et idcirco licet in multis, imo in omnibus possit ostendi, NB. semper auxilio Dei homines indigere, nec aliquid humanam fragilitatem, quod ad salutem pertinet, per se solam, id est, sine adjutorio Dei posse perficere, in nullo modo tamen evidentius, quam in NB. acquisitione, atque custodia castitatis ostenditur*; ergo Cassianus in ipsa hac collat. 13. cit. cap. expresse, & clare docet, nil prorsus boni salutaris fieri posse sine gratia Dei; ergo male ei imputatur, eidemque cum veritate imputari non potest, quod docuerit, posse aliquid prædicti boni fieri sine gratia. Nec dicas cum Alardo Gazæo in cit. cap. quod Cassianus ea phrasi, seu textu cit. non sine aliquo calliditatis artificio significare voluerit, posse hominem ex viribus naturæ, seu liberi arbitrii absque gratia Dei præveniente aliquid incipere, inchoare, quod ad justificationem, gratiam, & salutem promerendam pertineat: at non posse illud perficere, & ad perfectionis finem perducere sine speciali, & supernaturali auxilio Dei. Sed dato, quod *perficere* præcise idem significet, ac ad finem, ad exitum, & ad consummationem perducere, contra est imo, quod Cassianus loco cit. non præcise, & unice asserat, in nullo modo evidentius, quam in acquisitione, atque custodia castitatis ostendi, humanam fragilitatem aliquid, quod ad salutem pertinet, per se solam, id est, sine adjutorio Dei non posse perficere: sed clare affirmet, in nullo modo evidentius, quam in acquisitione, atque custodia castitatis ostendi duo omnino distincta, nimirum primo, & *semper* (consequenter etiam ad initium boni operis) *auxilio Dei homines indigere*, 2do, *nec aliquid humanam fragilitatem, quod ad salutem pertinet, per se solam, id est, sine adjutorio Dei posse perficere*, ut manifesto patet ex ipso cit. textu: neque quis negare potest, aut poterit aliud esse, ex acquisitione, & custodia castitatis ostendi, *semper auxilio Dei homines indigere*, & aliud ex iisdem præcise ostendi humanam fragilitatem nil, quod ad salutem pertinet, per se solam, id est, sine adjutorio Dei posse perficere; si enim ea forent unum, idemque, frustra utrumque membrum posuisset Cassianus, cum suffecisset ei

af

asserere : *Et idcirco - - humanam fragilitatem nil , quod ad salutem pertinet sine adjutorio Dei posse perficere , in nullo modo tamen evidentius , quam in acquisitione , & custodia castitatis ostendi ;* ergo cum Cassianus cit. in textu differte doceat , ex acquisitione , & custodia castitatis evidentissime ostendi , & semper auxilio Dei homines indigere , & humanam fragilitatem nil , quod ad salutem pertinet , sine adjutorio Dei posse perficere : falso a Gazæo asseritur , quod Cassianus eo textu significare voluerit , posse hominem ex viribus naturæ , seu liberi arbitrii absque gratia Dei præveniente aliquid incipere , inchoare , quod ad justificationem , gratiam , & salutem promerendam pertineat : at non posse illud perficere , & ad perfectionis finem perducere. Siquidem Cassianus non præcise affirmat ex acquisitione , & custodia castitatis evidentius ostendi , humanam fragilitatem nil , quod ad salutem pertinet , sine adjutorio Dei posse perficere : sed affirmat præterea præmittendo ex eodem fonte probari , *semper auxilio Dei homines indigere* , quod plane Cassianus asserere , & præmittere nec potuisset , nec debuisset , si ipse voluisset , aut docuisset ibi , posse hominem ex viribus naturæ absque gratia Dei præveniente aliquid incipere , quod ad justificationem non pertinet : at non posse illud perficere. Contra est 2do , quod Cassianus eodem capite fere circa medium expresse affirmet : *quæ (castitatis , aliarumque virtutum instrumenta) omnia sicut desiderari a nobis jugitur absque divina inspiratione non possunt , ita ne perfici quidem sine ejus auxilio ullatenus queunt : ergo cum adverbium jugiter cum particula non sibi postposita ex sua vi significandi idem exprimat , ac semper non , aut nunquam ,* Cassianus prædicto adverbio particulam non postponendo , & asserendo , ea omnia desiderari a nobis jugiter absque divina inspiratione non posse , manifesto docet , ea castitatis , & consequenter etiam aliarum virtutum instrumenta , aut quidpiam , quod ad salutem pertinet , absque divina gratia præveniente NB. *nunquam* posse a nobis desiderari , seu inchoari. Siquidem initium boni operis a desiderio , & cognitione illius ducitur ; ergo Cassianus textu mox citato manifesto docet , non modo hominem aliquid , quod ad salutem pertinet , non posse absque gratia Dei ad finem perducere : sed & eundem quidquam , quod
ad

ad salutem pertinet, ne quidem posse absque gratia Dei præveniente, & divina inspiratione inchoare; ergo manifeste falso ei a Gazæo affingitur, quod Cassianus textu superiori significare voluerit, posse hominem ex viribus naturæ, seu liberi arbitrii absque Dei gratia præveniente aliquid incipere, quod ad salutem pertineat: at non posse illud perficere, & ad perfectionis finem perducere sine speciali, & supernaturali auxilio Dei. Sed ne in his nimium detineamur, videri poterunt, quæ contra simile cum mox dicto, Gazæi responsum replicavimus §pho 25to circa ejusdem initium ante responsa ad objectiones nobis factas. At vero jam ulterius Cassianum non docuisse, posse aliquid boni fieri sine gratia, manifeste patet 2do, nam collat. 3. cap. 15. aperte docet, ipsa initia bonorum operum a Deo per gratiam debere conferri, & perfici, dicens, *nos sine auxilio Dei nec adniti posse, nec efficaces nostros esse conatus*, proclamante Apostolo: *non quod sumus idonei cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis; sed sufficientia nostra ex Deo est*, sicque ex Apostolo probat, non modo primam cogitationem, sed prorsus omnem cogitationem bonam, omneque bonum opus, & hujus initium esse ex gratia Dei; ergo dici non potest, quod Cassianus docuerit, posse aliquid boni fieri sine gratia. Jam quantum attinet ad alterum punctum, quasi docuerit tentationes & gravissimas sine gratia posse superari facile dignoscitur, Cassiano imputari non posse. Nam imo ut mox ostendimus, expresse docuit, nihil fieri posse sine gratia: ergo hoc ipso nec dici potest, eum docuisse, tentationes etiam gravissimas sine gratia posse superari. 2do collat. 3. cap. 19. circa medium affirmat dicens: *quo testimonio de introductione populi Israelitici in terram promissam, & de populis illius terræ ab Israelitis non ad interuersionem deletis, manifeste discernitur, quid libero arbitrio, quidve dispensationi, vel quotidiano adjutorio Domini debeamus adscribere, & quod divinæ sit gratiæ præstare nobis occasiones salutis, & proven- tus secundos, NB. atque victoriam: nostrum vero esse, ut concessa Dei beneficia vel intentius, vel segnius exequamur; ergo cum juxta mox*
cit.

cit. locum, aliaque aperte doceat, victoriam nimirum tentationum esse Dei gratiæ adscribendam, dici minime potest, quod docuerit, tentationes etiam gravissimas sine gratia posse superari. 3tio ejusdem collat. 3. cap. 20. definit dicens: *credere tamen inconcussa fide nos convenit, NB. nihil sine Deo prorsus in hoc mundo geri. Aut enim NB. voluntate ejus, aut permissu agi universa fatendum est, ut scil. hæc, quæ bona sunt, voluntate Dei perfici, auxilioque credantur: quæ autem contraria sunt, permissu: ergo cum superare tentationem bonum sit, juxta Cassianum inconcussa fide credendum, tentationem non nisi voluntate Dei, auxilioque superari.* 4to collat. 12. cap. 16. clare asserit: *proinde unicuique nostrum adversus spiritum fornicationis totis viribus desudanti victoria singularis est, de merito conatus sui remedium non sperare; ergo docet, & vult, ex Deo, & Dei gratia præcise tentationem superari; alias de merito conatus sui remedium quis posset sperare?* 5to collat. 13tia cap. 6. docet difficultates virtutum absque speciali auxilio haud posse superari, dum ait, *quis prævaleat, quæso, quamvis fervens spiritu vel squalorem solitudinis, vel sicci panis - - suis viribus sustinere? quis aquæ perpetuam sitim sine Domini consolatione tolerare? - - quis indefinentem lectionis instantiam? quis irremissam operis sedulitatem - - absque Dei gratia explere sufficiat?* ergo hoc ipso etiam dicendum est, Cassianum docuisse, nec tentationem difficiliorem quandam sine Dei gratia speciali superari posse. Porro quantum ad tertium, nec illud asseri potest, quod docuerit, tantum facultatis hominem habere ad bonum, quantum & ad malum. Nam imo lib. 12. de institut. cap. 18. docet, a nobis inter alia Deo gratias esse referendas, quia ipsum liberum arbitrium nostrum NB. quod proclivius fertur ad vitia, ad meliorem dirigit frugem, & ad virtutum viam instigationis suæ visitatione contorquet. Et collat. 3. cap. 12. asserit, nos debere cum David orantes momentis singulis dicere: *perface gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea. - - Ut nostrum arbitrium, NB. quod proclivius vel ignorance boni, vel oblectatione passionum fertur ad vitia, ille invisibilis rector mentis hu-*

manæ ad virtutum potius studia contorquere dignetur; ergo manifesto docet, arbitrium proclivius esse ad malum, quam ad bonum; ergo dici non potest, Cassianum docuisse, tantum facultatis hominem habere ad bonum, quantum ad malum. Dein 2do collat. 5. cap. 16. circa finem fere affirmat, dicens: NB. fortior enim militat in membris nostris oblectatio carnalium passionum, vel vitiorum, quam studia virtutum, quæ non nisi summa contritione cordis, & corporis acquiruntur; ergo asseri non potest, Cassianum agnovisse, aut docuisse, tantum facultatis hominem habere ad bonum, quantum ad malum. 3tio jam supra §pho 19. ad 17mum ostendimus, Cassianum clare docuisse, arbitrium, & scientiam boni, etsi per peccatum originale ex toto extincta non sint, at tamen fuisse vulnerata; ergo palam exinde consequitur, eum quoque negasse, tantum facultatis hominem habere ad bonum, quantum & ad malum. His autem ita constitutis satis, superque manifestum fit, neque per textus ex S. Prospero depromptos probari posse, quod Cassianus docuerit, posse aliquid boni fieri sine gratia, & tentationes etiam gravissimas superari, tantumque facultatis hominem habere ad bonum, quantum & ad malum. Siquidem non solum ex his, quæ mox præmisimus, sed & ex iis, quæ hucusque tum in præsentī, tum etiam in præcedenti articulo commemoravimus, constat, S. Prosperum errore facti deceptum Cassiano hujusmodi errores imputasse; adeoque ex S. Prospero contra Cassianum, ut hucusque monuimus, nihil probatur, aut probari potest. Quo tamen adhuc clarius pateat, Cassianum nullatenus docuisse errores hic eidem a Cl. AArio objectos, oportet, ut jam ea, qua fieri potest, brevitate ad singula respondeamus.

Ad I. Ad 1mum igitur negamus, sicut & §pho 19. hujus cap. 3. ad 8tavum jam negavimus, a Cassiano jam non solum voluntatem boni, sed etiam possibilitatem libero adscribi arbitrio, ubi etiam sufficienter ostendimus, hujusmodi doctrinam, qua etiam possibilitatem boni libero adscriberet arbitrio, a S. Prospero male attribui, & imputari Cassiano, qui proin locus a benevolo Lectore adiri potest. Ad 2dum respondemus, Cassianum eo loco, quo

af.

asserit : unde cavendum nobis est , ne ita ad Deum omnia Sanctorum merita referamus , ut nihil nisi id , quod malum est , atque perversum , humane adscribamus naturæ , contra Manichæos , & prædestinianos , uti jam supra §pho 19. hujus cap. 3. ad 9num ostendimus , probare , humanam naturam , extincto quasi in ipsa per peccatum libero arbitrio , se non habere veluti inanime quoddam , sed ejus arbitrium a Deo motum , & excitatum aliquid cooperari assentiendo Deo excitanti , atque vocanti , quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat. Unde Cassianus iis verbis solum vult , hominem per gratiam Dei non ita necessitari , ut omnia merita Sanctorum debeant soli adscribi gratiæ , quin humane voluntatis arbitrio , ut cooperanti gratiæ sibi collatæ possint attribui , sicque eo in loco indirecte solum negat , per gratiam prævenientem auferri liberum arbitrium , seu liberum consensum gratiæ prævenienti dandum ; & hinc asserit , cavendum nobis esse , ne ita , excludendo nim. cooperationem nostræ voluntatis , omnia Sanctorum merita ad Deum referamus , ut nihil , nisi quod malum est , humane adscribamus naturæ , prout manifesto patet ex subsequentibus ibidem dictis. Inprimis enim expresse ibidem subjungit , Deum ad Davidem dixisse , quod cogitasti in corde tuo ædificare domum nomini meo , bene fecisti , hoc ipsum mente tractans &c. ergo cum & in præcedentibus , & subsequentibus capitibus continuo doceat , non solum pias cogitationes , sed & earum initia a Deo inspirari , & esse ex Deo , esseque divini muneris : omnino supponit , & eam cogitationem Davidis de ædificanda domo nomini Domini ex gratia Dei provenisse ; ergo dum asserit , quod Deus dixerit , Davidem hæc cogitando bene fecisse , vult , Davidem a Deo laudatum propter suam in ejusmodi cogitandis cum gratia divina cooperationem ; ergo eo loco solum vult , bona Sanctorum merita non soli Deo , sed & homini propter suam cum Dei gratia cooperationem debere adscribi , sicque cavendum , ne ita ad Deum omnia Sanctorum merita referamus , ut negata facultate hominis ad bonum gratiæ prævenienti libere consentiendi , & ipsa hominis ad bonum cum gratia Dei cooperatione , nihil , nisi id , quod malum - - est , humane adscribamus naturæ. Et vero ulterius , & 2do Cassianus eo loco

omnino clare vult, merita hominum esse ex Deo, & gratia Dei præveniente, simulque ostendit, eadem esse ex cooperatione hominis cum gratia. Docet enim ibidem memoratam Davidis cogitationem a Deo inspiratam, eamque a Domino laudari, quod processerit ab homine gratiæ cooperante. Hinc enim subdit: *restat ergo, ut* (illa nim. Davidis cogitatio) *& bona*, utpote a Deo inspirata, *& ex homine*, cooperante cum gratia, *fuisse credatur*. Sed desuper videri possunt, quæ adduximus cit. §pho 19. hujus 3. cap. ad 9. His autem ita constitutis, jure optimo, & merito negamus, Cassianum docuisse ea, quæ ei in textu hic nobis objecto imputat S. Prosper. Siquidem ex cit. Cassiani textu a S. Prospero, falso, & male infertur, Cassianum docuisse, gratiam Dei secundum merita dari, eam non ad singulos actus dari, multa esse propria hominum merita, quæ non sint gratiæ largitate donata: in aliquibus nos oportere adjuvari, ut possibilis fiat per gratiam, quod non erat impossibile per naturam &c. Sed de hoc satis jam dictum. Ad 3tium jam supra §. 19. hujus 3. cap. ad 9num negavimus, iterumque negamus, Cassianum voluisse probare, quod cogitationes religiosæ nulla Dei inspiratione conceptæ de naturali possint prodire sapientia. Videatur itaque mox cit. §. 19. ad 9num.

Ad IV. Ad 4tum pariter negamus, Cassianum eo suo asserto, quo dixerat: *Hæc ergo cogitatio, atque iste tractatus regis David*, voluisse probare, quod piæ cogitationes ex solo libero arbitrio, & non ex Dei inspiratione nascantur. Cassianus enim eo textu nullatenus voluit probare, pias cogitationes ex solo libero arbitrio nasci, sed voluit probare eas esse & ex Dei gratia præveniente, & ex cooperatione hominis cum gratia, ut patet ex dictis ad 2dum hujus §. item ad 9num cit. §. 19ni.

Ad V. Ad 5tum respondemus, Cassianum ipsum, ut ex hucusque productis satis, superque constat, continuo, & ubique probasse, atque probare, quod bonam voluntatem, eam scil. qua adhæretur Deo, nec negandum sit, hominis esse propriam, & confitendum sit, Deo inspirante conceptam, adeoque ex adducto S. Prosperi textu contra Cassianum nihil probatur, aut probari potest. Ad 6tum eodem jure, quo S. Prosper affirmat, nos negamus, Cassianum aliquando cœpisse, donis gratiæ liberi arbitrii æquare

æquare conatus, ut principia, quæ Deo assignaverat, posse hominem a semetipso habere monstraret dicendo: & quia etiam suis &c. Ratio negandi abunde patet ex dictis hujus cap. §pho 13. in præmissa ad responsiones refutatione objectionum, item §pho 25. hujus 3. cap. ad 6tum. Ad 7timum, & 8tavum inprimis negamus, quod Cassianus ullibi definierit, Jobum in conflictu cum diabolo sua ipsius virtute vicisse sine auxilio, & gratia Dei alia, nisi quod tantam, & non ampliorem tentatori tribuerit potestatem, quantam & illum resistendi *seclusa gratia* noverat habere virtutem. Cassianum enim longe aliter sensit, & docuisse ostendimus jam supra §pho hujus 3. cap. 21. ad 7timum, item §. 19. ad 10mum. Et vero Cassianum nullatenus sensit, aut docuisse, Jobum propriis viribus *seclusa gratia* cum diabolo decertasse, eumque vicisse, præterea ex eo patet, quia collat. 9. cap. 23. super ea verba orationis dominicæ: *Et ne nos inducas in tentationem*, expresse affirmat: *non ergo hoc sonat, ne inducas nos in tentationem, id est, ut non permittas nos aliquando tentari, NB. sed ne permittas in tentatione positos superari*; ergo Cassianus docet, iis verbis orationis dominicæ significari, nos gratia Dei contra tentationem a Deo debere præmuniri, & adjuvari, quid enim aliud dicit, & vult, *non permittere Deum in tentatione positos superari*; ergo cum ibidem doceat, & Jobum tentatum, non tamen in tentationem ductum, supponit, & docet, etiam Jobum gratia Dei contra diaboli tentationem præmunitum, & adjutum: ergo dici non potest, quod Cassianus docuerit, ac definierit, Jobum in conflictu cum diabolo sua ipsius virtute vicisse sine auxilio, & gratia Dei alia, nisi, quod tantam, & non ampliorem tentatori tribuerit potestatem, quantam & illum resistendi *seclusa gratia* noverat habere virtutem. Deinde eodem loco mox subjungit, dicens: *tentatus est enim Job, sed non est ductus in tentationem. Non enim dedit insipientiam Deo; nec ad illam, ad quam traheretur, tentatoris voluntatem, ore impio blasphemus intravit. Tentatus est Abraham, tentatus est Joseph, sed neuter illorum inductus est in tentationem, quia nullus eorum consensum præbuit tentatori*; ergo supponit, & docet, Jobum eo modo, & ratione tentatum, & non inductum in tentationem, quo ipsum Abrahamum: eodem enim

H h 3

modo,

Ad
VII.
&
VIII.

modo, eademque ratione de utroque loquitur, nec adstruit quoddam discrimen, ut cuique patet; atqui Abrahamum docet, & affirmat, tentatum, nec tamen in tentationem inductum, ut contra tentationem Dei gratia præventum, & præmunitum: collat. enim 13. cap. 14. expresse affirmat: *Et factum est post hæc verba, tentavit Deus Abraham. Non enim illam fidem, quam ei Dominus inspirabat, sed illam, quam vocatus semel, atque illuminatus a Domino* (sicque quam gratia præventus, & gratiæ coope-
rando) *per arbitrii libertatem poterat exhibere, experiri voluit divina justitia*; ergo sentit etiam Jobum, ut gratia interiori Dei præventum, & adjutum atque sic contra tentationem præmunitum, fuisse tentatum, & non inductum in tentationem; alias enim non posset docere, eum eodem modo, quo Abrahamus, tentatum, & non inductum in tentationem, sed deberet assignare aliquod tentationis, & modi, quo tentati sunt, discrimen; ergo Cassianus non docuit, nec definivit, Jobum in conflictu cum diabolo sua ipsius virtute fecisse sine auxilio, & gratia Dei alia, nisi quod tantam, & non ampliorem tentatori tribuerit potestatem, quantam & illum resistendi seclusa gratia noverat habere virtutem. His ita constitutis jam 2do ad ipsum textum S. Prosperi tanquam ad 7timum argumentum respondemus, negando, Cassianum remoto longius Deo, & a sustentatione hominis separato tantam libero arbitrio potentiam tribuere, ut non solum amissionem multiplicium facultatum, & totius simul familiæ - - - acerbissimam constanter, æquanimiterque suscipiat, sed ipsius quoque corporis proprii inef-
fabiles cruciatus proposito nudæ voluntatis evincat, negando itidem, Cassianum quidquam docuisse de iis, de quibus eum in textu hic nobis objecto ulterius arguit S. Prosper. Hæc autem Cassianum docuisse, a nobis jure optimo negari, patet tum ex iis, quas mox attulimus, tum ex his, quas cit. §§. 21. ad 7timum & 19. ad 10mum produximus, rationibus, ob quas ipsas & ad alterum textum S. Prosperi pro argumento 8tavo adductum similiter negamus, Cassianum dixisse, aut dicere, gratiam Dei a Jobo ex eo intelligendum non penitus recessisse, quod tentatori ejus tan-
tam

tam Deus tentandi dederit potestatem, quantam & illum resistendi noverat habere virtutem; aut eum quidpiam docuisse de his, de quibus hoc in textu eum arguit S. Prosper. Cassianus enim & collat. 13. cap. 14. incipiens a capite 12. &c. solum contra Manichæos, & Prædestinatianos evincere nititur, liberum arbitrium per peccatum originale in homine non esse omnino extinctum, sed omnino locum concedi debere & liberæ hominis cum gratia cooperationi, ut patet ex assertis nostris §pho 21. ad 9num §. 13. ad 9num, aliisque locis multis, & variis. Præterea autem ex rationibus tum hoc ipso in responso, tum in locis mox superius ad initium hujus responsi cit. patet, Cassianum non docuisse, Jobum propriis viribus seclusa gratia cum diabolo decertasse &c. dum igitur Cassianus loquitur de Jobo, ejusque cum diabolo conflictu, nullatenus vult, ei defuisse gratiam interiorem, qua ad perferenda mala, quæ ei a dæmonē ab extra, & quoad bona temporalia, Deo eum per protectionem exterius exhibitam non servante illæsum, inferebantur, excitabatur, & Dei præmuniebatur adjutorio: sed solum vult, Jobum a Deo secundum curam, & protectionem exterius alias adhibitam a molestiis, ærumnis, & nocumentis illæsum non fuisse servatum, ac liberatum, ut ipse Jobus suis viribus præcise gratia interiori suffultis, non item a gratia Dei exteriori, eum etiam exterius illæsum servante præmunitus, per patientiam ut gratia interiori munitam cum diabolo decertaret, prout jam olim etiam notavit, & observavit Petrus Ciaconius in 11. Cassiani propositionem, dum ait: *itaque docere tantum voluit, justos destitui gratia, quæ vindicat ab adversis, non ea, quæ eos in adversis fovet, & sustinet, ne succumbant: & pugnare eos non Dei viribus ait, sed suis: Dei namque viribus tunc pugnarent, cum Deo agente servarentur illæsi: suis vero pugnant, cum læsi tolerant ea, quæ lædunt. Suis dixit, non suis tantum, ut nostræ voluntatis conflictum, & conatum adhibendum moneret, non autem soli gratiæ fidendum, hucusque Ciaconius. Et vero quod Cassianus præcise senserit, Jobum non nisi ea gratia, qua Deus secundum curam, & protectionem exterius alias adhibitam hominem a molestiis, ærumnis, & nocumentis servat illæsum, & liberat, solummodo fuisse destitutum, non solum ex ratio-*

tio.

tionibus a nobis jam productis, sed & ex eo patet, quod hoc ipso cap. 14. collat. 13. de Jobo differens ostendat, diabolum ab initio, & prævie ad conflictum a Deo tantum petiisse remotionem, & subtractionem hujus gratiæ Jobum exterius ab æumnis illasum servantis, iis verbis: *nunquid gratis colit Job Deum? nonne tu valasti eum, ac domum ejus, & universam substantiam ejus per circuitum, sed auffer manum tuam, id est, sine eum suis mecum viribus*, ut nimirum præcise gratia interiori suffultis, *decertare, nisi in faciem tuam benedixerit tibi*, sicque ex his deducat, diabolum merito hanc querelam iterare potuisse, *si Job remota ea gratia exteriori contra inimicum non sua virtute*, ut præcise gratia interiore suffulta, *sed Dei solius fuisset gratia*, non modo interius contra tentationem confortante, sed & exterius *protegente congressus*. Sed hæc ad 7timum, & 8tavum sufficiant. Porro ex his etiam satis, superque patet, ab Alardo Gazæo falso imputari Cassiano, quod hoc cap. 14. collat. 13. docuerit, imo, Job ad tempus sibi relictum fuisse, & ope Dei destitutum, ut suis ipse viribus, & suo marte adversus diabolum decertaret: proinde patientiam ipsius non divinæ gratiæ, sed naturali ejus libertati, & fortitudini esse tribuendam. 2do fidem centurionis, & Abrahæ a Deo tentatam, & comprobatam fuisse, non quam ipse Deus inspiraverat, sed quam illi per arbitrii libertatem poterant exhibere. Quam falso asserat Gazæus sic docuisse Cassianum, ex eo patet, quia Cassianus non simpliciter asserit, *quam illi per arbitrii libertatem*, sed cum addito affirmat, *quam vocati semel, atque illuminati a Domino*, sicque gratia Dei præventi *per arbitrii libertatem gratiæ cooperando poterant exhibere*. Sed desuper videatur §pho 21. ad 7timum, & 8tavum. 3tio ita semper divinam gratiam arbitrium hominis invitare, ut illud non in omnibus taliter potegat, ac defendat, ut non etiam propriis eum conatibus congredi adversus spirituales faciat inimicos. Verum ut jam diximus, satis patet ex præmisso responso ad 7timum, & ad 8tavum, quam falso hæc a Gazæo Cassiano imputentur. Unde jam ad 9num respondemus, ex dato mox ad 7timum, & octavum responso, variisque aliis hujus articuli locis palam esse, ex

Ad
IX.

ex asserto Cassiani de Jobo a S. Prospero pro definitione decima statuto, nullatenus probari posse, quod Cassianus docuerit, Deum scivisse tantummodo, quid Job posset, non etiam donasse, ut possit, testem patientiæ ejus, non auxiliatorem fuisse, ac humanis solis viribus tantam illam esse partam victoriam, item nec ex S. Prosperi textibus contra collat. cap. 20. probari, Cassianum sensisse, ac docuisse, *quod Adam peccante anima ejus læsa non fuerit, sanumque in eo manserit, unde peccavit &c.* unde & negamus, Cassianum unquam docuisse, quod tanta sit naturæ humanæ virium integritas, ut contra ipsum diabolum, sævitiamque ejus, usque ad extrema supplicia sine auxilio Dei valeat dimicare. Hanc autem possibilitatem in omnibus esse hominibus naturalem, sed non omnes ingeneratis sibi uti velle virtutibus. Ratio negandi, & quod Cassianus his prorsus oppositum docuerit, patet tum ex hoc ipso §pho, tum ex hujus cap. §pho 4to, & ex dictis §. 19. ad 7timum, aliisque variis locis, quæ citari hoc loco nimium longum foret.

§. 28. At instat ulterius Cl. AArius, nititurque ex ipsius Cassiani assertis evincere, quod Cassianus docuerit, posse aliquid boni fieri sine gratia, & tentationes etiam gravissimas superari; tantumque facultatis hominem habere ad bonum, quantum & ad malum. Ait enim ulterius.

Satis diu, vehementerque pulsavimus ostium; ingrediamur, fidem S. Prosperi periclitaturi. Cassianus igitur ipse loquatur: attentos habet. Sed quæ nostra est infelicitas, eorum, quæ lib. 12. de institut. Cænob. dixit, interprete Alardo Gazæo, viro integerrimo tamen, indigemus in comment. ad lib. cit. cap. 10. 11. 13. & 14. &c. imo sileat etiam Gazæus, dum misertus nostri ita vernacule Cassianus ipse effatur collat. 13. cap. 12. in principio: *Nec talem Deus hominem fecisse credendus est, qui nec velit unquam, nec possit bonum.* Alioquin nec liberum ei permisit arbitrium, si

Arg.
I.

Arg.
II.

- Arg. III. *ei tantummodo malum ut velit, & possit; bonum vero a semetipso nec velle, nec posse concessit; & hoc quidem multis probare nititur; ast infelicissime (videre est in S. Prospero loc. cit.) subdit dein Cassianus: quid autem, inquit Dominus in Evangelio Phariseis Luc. 12. 57. etiam ex vobis ipsis non judicatis, quod bonum est? quod utique eis non dixisset, nisi eos iudicio naturali, id quod æquum est, scisset posse discernere. Hinc refert: unde cavendum est nobis, ne ita ad Dominum omnia Sanctorum merita referamus, ut nihil, nisi id, quod malum, atque perversum est, humanæ adscribamus naturæ, in quo quidem sapientissimi Salomonis, imo Domini, cujus hæc verba sunt, testimonio consutamur, & reliqua, quæ de voluntate David ædificandi domum nomini Domini Dei Israel, (quam & bonam, & ex homine, non autem ex Deo fuisse dilematicè contendit) disputat. Ita vero concludit: restat ergo, ut & bona (voluntas illa) & ex homine fuisse credatur. In quem modum etiam nostras quotidie cogitationes possumus judicare. Neque enim aut soli David bonum ex semetipso cogitare concessum est, aut nobis, ne quid boni unquam sapere, aut cogitare possimus, naturaliter denegatur. Similia habet cap. seq., quæ & exemplis boni latronis, Davidis, & Pauli illustrat: mox subjungens, gravissimam tentationem Job, fidemque centurionis extollens ait collat. 13. cap. 14. Si Job contra inimicum non sua virtute, sed Dei solius fuisset gratia protegente congressus, & absque ulla virtute patientiæ suæ divina tantum opitulatione suffultus, multiplices illas, ac tota inimici crudelitate quæsitæ tentationum moles, & exitia pertulisset; quomodo non illam calumniosam diabolus, quam prius emiserat, vocem adversus eum justius iterasset: nunquid gratis colit Job Deum? nonne tu vallasti eum, ac domum ejus, & universam substantiam ejus per circumitum? sed aufer manum tuam, id est, sine eum suis mecum viribus decertare, nisi in faciem tuam benedixerit tibi. Sed cum nullam hujusmodi querimoniam calumniosus hostis post conflictum audeat iterare, non Dei, sed illius se victum viribus confitetur. Paulo post ad Centurionem transiens, de istius fide ita argumentatur: illo adventus Domini oblationem fer-*
- Arg. VI. *ven-*

ventioris fidei flagrantia supergrediente, atque dicente: Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum; sed dic tantum verbo, & sanabitur puer meus; miratur eum Dominus, atque collaudat, cunctisque illis, qui ex Israhelis populo crediderant, præfert, dicens: amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israhel. Nullius enim laudis esset, ac meriti, si id in eo Christus, quod ipse donaverat, prætulisset; alioquin dixisset, non dedi tantam fidem in Israhel. Idipsum quoque de fide Abrahami docet, tentationem insuper populi Israhelitici ex Deuter. cap. 13. subnectens, ubi ait: quid necesse est vel tentari, quos Deus ita infirmos novit, ac fragiles, ut nequaquam virtute sua valeant resistere tentatori? sed utique nec tentari eos iustitia Domini permisisset, nisi parem in eis resistendi scisset inesse virtutem, qua possent æquitatis iudicio in utroque merito vel rei, vel laudabiles judicari &c. Cum deinde cap. 15. & 16. de multiplici vocationum, ac sanitatum gratia differuisset, ita prosequitur collat. 13. cap. 17. Per hæc igitur exempla, quæ de evangelicis protulimus monumentis, evidentissime poterimus advertere, diversis, atque innummeris modis, & inscrutabilibus viis Deum salutem generis humani procurare, & quorundam quidem volentium, & scientium cursum ad maiorem invitare flagrantiam, quosdam vero etiam nolentes, invitosque compellere: & nunc quidem ut impleantur ea, quæ utiliter a nobis desiderata perspexerit, adjuvare; nunc vero etiam ipsius sancti desiderii inspirare principia, & vel initium boni operis, vel perseverantiam condonare. Denique ita totus est in commendando liberi arbitrii vigore, ut tamen in ordine ad perfectionem, ac consummationem virtutum necesse habeat a gratia Dei adjuvari. Ita enim scribit collat. 13. cap. 18. quasi ex catholicorum PP. definitione, divini esse muneris: primum ut accendatur unusquisque ad desiderandum omne, quod bonum est; sed ita, ut in alterutram partem plenum sit liberæ voluntatis arbitrium, itemque etiam secundum divinæ esse gratiæ, ut effici valeant exercitia prædicta virtutum, sed ita, ut possibilitas non extinguatur arbitrii. Tertium quoque ad Dei munera

Arg.
VII.

Arg.
VIII.

Arg.
IX.

pertinere, ut acquisitæ virtutis perseverantia teneatur, sed ita, ut captivitatem libertas addicta non sentiat. Hic locus, prout jacet, ex integro est catholicus, & merito a Dionysio Carthusiano retentus, sed in hoc sensu plano eum accepisse Cassianum, ex ejus principiis non est verosimile. Alios textus huc pertinentes passim adduxi, & posthac occurrent.

Ref.
&
Resp.

§. 29. Verum asserit equidem in mox præmissis Cl. AArius, se satis diu, vehementerque pulsasse ostium, se jam ingredi, fidem S. Prosperi periclitaturum: sed ostio repagulis responsionum ad objectiones hucusque propositas datarum, & fundamentis non contemnendi ponderis, imo gravissimis subnixarum ex omni parte obserato, non datur ingressus, nec datur fidem S. Prosperi majorem haberi, aut eam elevari supra fidem viri, qui errore facti deceptus asserita Cassiani accepit in sensu a genuino Cassiani sensu prorsus alieno; eaque sic accepta ut erronea impugnat, & divulgat; sicut & a S. Prospero factum reipsa fuisse, ex hucusque præmissis, & productis satis patet, & patebit ex ulterius dicendis. Si autem, ut Cl. AArius ibidem exposcit, Cassianus jam ipse loquatur: certo seipsum satis, superque defendet, monstrabitque, se nullatenus unquam docuisse, posse aliquid boni fieri sine gratia, & tentationes etiam gravissimas superari; tantumque facultatis hominem habere ad bonum, quantum & ad malum.

Hæc enim Cassianum nullatenus docuisse, non solum palam est ex rationibus §pho 27. hujus cap. mox ad initium ex ipso Cassiano productis, sed & constat ex iis, quæ affirmat collat. 4. cap. 5. ait namque ibidem: *per quæ evidenter probatur, gratiam Dei,*

Dei, ac misericordiam semper operari in nobis ea, quæ bona sunt. Qua deferente nihil valere studium laborantis, & quantumlibet animi nitentis industriam, sine ipsius iterum adiutorio statum pristinum recuperare non posse, illudque jugiter in nobis impleri, non volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei; ergo aperte negat, posse aliquid boni fieri sine gratia. Alias enim affirmare non posset, gratiam Dei semper operari in nobis ea, quæ bona sunt, & sine gratia nihil valere studium laborantis, illudque continuo, seu semper in nobis impleri, non volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei. Jam autem & superare tentationem quamcunque graviolem, est bonum; ergo cum Cassianus hoc loco expresse affirmet, gratiam Dei semper operari in nobis ea, quæ bona sunt: aperte quoque docet, nullam ejusmodi tentationem superari posse sine gratia; ergo dici nec debet, nec potest, quod docuerit, sine gratia etiam gravissimas tentationes posse superari, præsertim cum, prout satis ex hucusque dictis patet, & clarius adhuc patebit ex responsis mox dandis ad objectiones propositas, nullus textus proferri possit, ex quo ostendi queat, ipsum simile quid docuisse. Porro dum affirmat, gratiam Dei semper operari in nobis ea, quæ bona sunt, hoc ipso etiam declarat, tantum facultatis homini haud esse ad bonum, quantum & ad malum. Alias enim non semper impleretur in nobis illud, non volentis, neque currentis, sed misereantis est Dei. Siquidem hinc inde foret volentis per vires naturales arbitrii velle bonum, sicut ejus est per vires arbitrii velle malum. Sed ut jam adhuc clarius pateat, quod Cassianus non docuerit, posse aliquid boni fieri sine gratia, & tentationes etiam gravissimas superari, tantumque facultatis hominem habere ad bonum, quantum & ad malum, oportet, ut & ad singula, quæ hic obijciuntur, respondeamus, ac eadem refellamus. Igitur ad imum respondemus libere fatendo, vere eam Cl. AArii esse infelicitatem, quod eorum, quæ Cassianus dixit lib. 12. de instit. Cænob. interprete indigeat Alardo Gazzæo in comment. ad lib. cit. cap. 10. 11. 13. & 14. &c. etenim Cl. AArius confitendo, se esse infelicem ex eo, quod & hic eorum, quæ Cassianus locis cit. dixit, indigeat interprete Gazzæo:

hoc ipso & fatetur, etiam hunc in suis interpretationibus infelicem fuisse, utpote non fundatis. Si enim vir iste bonus ex momentis satis fundatis asserta Cassiani interpretatus fuisset, atque ex iis efficaciter monstrasset, Cassianum reipsa Semipelagianis in erroribus præivisse: sane Cl. AArius se ex eo infelicem esse, existimare haud posset, quod eo, nim. Gazæo quoad loca citata interprete indigeat, sed potius gloriari deberet, quod hic jam ante hæc tempora efficaciter demonstraverit, Cassianum errores Semipelagianorum docuisse. At vero quidquid sit, momenta Gazæi contra Cassianum haud adeo gravis ponderis sunt, & ea ipsa, quæ tum hic citatis, tum aliis in locis contra Cassianum producit, variis in locis partim jam subvertimus, partim suis in locis evertimus. Interea viro huic, nim. Gazæo de sua integritate nihil subtraham, nihilominus ingenue fateri debeo, quod Gazæus multa Cassiano falso affinxerit, ut partim patet ex productis, partim & ex dicendis in artic. 4to constabit, multis quoque Cassiani assertis sensum a genuino Cassiani sensu prorsus alienum tribuerit, imo non pauca etiam violenta cum interpretatione in pravam sensum detorserit, ut non tantum patet ex ejus interpretatione textus initialis ipsius cap. 6. collat. 13. a nobis §. 27. hujus capituli refutata; sed & ex variis locis aliis a nobis tum hinc inde refutatis, tum & adhuc refutandis. Sed hæc ad imum sufficiant.

Ad II. Ad 2dum respondemus, disting. ipsum textum: ita vernacule Cassianus ipse effatur: *Nec enim talem Deus hominem fecisse credendus est, qui nec velit unquam, nec possit bonum. Alioquin nec liberum ei permisit arbitrium, si ei tantummodo malum ut velit, & possit, bonum vero a semetipso, ut gratiæ cooperante, nec velle, nec posse concessit, conced. ita effatur: si ei tantummodo malum ut velit, & possit, bonum vero a semetipso, ut seclusa gratia ex solius naturæ, & arbitrii viribus operante, nec velle, nec posse concessit.* neg. non enim hunc, sed priorem, quem concessimus, genuinum esse hujus textus Cassiani sensum manifesto patet. Imo siquidem circa finem cap. 11. collat. 13. expresse affirmat: *hæc duo, id est, vel gratia Dei, vel liberum arbitrium sibi quidem videntur adversa, sed utraque concordant,*

dant, & utraque nos pariter debere suscipere, pietatis ratione colligimus, ne *unum* horum homini subtrahentes, ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur; ergo manifesto statuit, & docet, gratiam, & liberum arbitrium sibi ad invicem non repugnare, sed, ut asserit, utraque concordare, & utraque, nim. & gratiam, & præter hanc liberum arbitrium gratiæ libere consentiendi, vel eidem dissentiendi pariter debere admitti ad mentem Ecclesiæ, ne *unum* eorum homini subtrahentes Ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur, & consequenter a fide catholica aberremus; ergo dum cap. 12. ejusdem collat. subsequenti mox ad initium subjungit: *Nec enim talem Deus hominem fecisse credendus est &c.* Solum contra Manichæos probare nititur, non esse credendum, hominem ita esse creatum, ut gratiæ ad bonum excitanti non possit libere consentire, aut dissentire, sed quod natura sua vi suæ creationis præcise & tantummodo feratur in malum, & bonum facere nequeat, nisi quatenus per Deum ad illud necessitatus, & violenter actus sit. Si enim aliud probare voluisset, rationes istæ, quia alioquin Deus nec liberum ei permisit arbitrium, & alioquin velut quoddam irrationabile, atque insensatum animal eum fatendum est fuisse formatum, in hujus sui asserti probationem ab ipso ibidem adductæ non forent ad rem. At vero de viro adeo docto, & sancto nec vel a longe probabile, aut credibile est, eum aliud voluisse asserere, & aliud rationem sui asserti adducendo voluisse probare, quam quod mox asseruit; ergo Cassianus in textu hic nobis objecto tantummodo nititur probare, in ordine ad bonum operandum non esse excludendam liberam hominis cum gratia cooperationem; ergo eo ipso hoc in textu solum vult, dicendum esse, quod Deus nec liberum homini præmiserit arbitrium, si dicatur ei, tantummodo malum ut velit, & possit; bonum vero a semetipso, ut cooperante cum gratia, nec velle, nec posse, concessisse; ergo revera textus Cassiani nobis hic objecti sensus genuinus, & obvius est, quem nos in responso concessimus; siquidem verba, & manifestæ verborum circumstantiæ, & rationes in eo productæ palam mentibus nostris eum ingenerant. Ad 3tium respondemus,

Ad
III.

ne-

negando, Cassianum niti, multis probare, quod Deus *nec liberum homini permiserit arbitrium, si ei tantummodo malum, ut velit, & possit, bonum vero a semetipso, ut seclusa gratia ex solius naturæ, & arbitrii viribus operante, nec velle, nec posse concessit.* Neque vero hoc eum multis probare nisum fuisse, ex S. Prospero probatur. Ad textum igitur Cassiani hic subjunctum respondemus disting. ipsum textum: *quid autem, inquit Dominus Pharisæis, etiam ex vobis ipsis gratiæ vobis collatæ cooperando, non judicatis, quod bonum est, quod utique eis non dixisset, nisi eos iudicio naturali, naturalitate iudicii eorum sumpta per oppositionem ad iudicium non potens cum gratia libere cooperari, & consentire, sed per gratiam necessitatum, ac violentatum, id quod æquum est, scisset, posse discernere conced.* *quid autem, inquit etiam ex vobis ipsis per vires naturales arbitrii non judicatis, quod bonum est, quod utique eis non dixisset, nisi eos iudicio naturali, naturalitate iudicii eorum sumpta per oppositionem ad iudicium per gratiam ad esse supernaturale elevatum cum relicta libertate arbitrii gratiæ vel consentiendi, vel dissentendi, id quod æquum est, scisset posse discernere, negamus.* Cassianus, sicut jam supra ostendimus, postquam circa finem cap. 11. collat. 13. statuerat, *utraq[ue], nim. gratiam Dei, & liberum arbitrium concordare, & utraq[ue] nos pariter debere suscipere - - ne unum horum homini subtrahentes Ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur, sicque contra mentem Ecclesiæ sentiendo a fide aberremus: jam subsequenti cap. 12. ejusdem collat. totus in eo est, ut contra errores Manichæorum, ac Prædestinatianorum demonstret, hominem non ita esse a Deo creatum, & productum, ut nulla ejusdem arbitrio insit libertas, qua gratiæ ad bonum excitanti libere possit consentire, aut dissentire, ut volebant Manichæi, nec per prævaricationem Adæ liberum hominis arbitrium consentiendi, vel dissentendi gratiæ ex toto, & ita esse extinctum, ut a Deo motum, & excitatum nihil cooperetur assentiendo Deo excitanti, & vocanti, quo ad obtinendam justificationis gratiam se disponat, ac præparèt, neque possit dissentire, si velit, sed veluti inanime quoddam nihil omnino agat, mereque passive se habeat, ut volebant Prædestinatiani, prout manifesto patet ex rationibus ibidem*
ab

ab eo productis, quod *alioquin* Deus nec liberum homini permiserit arbitrium, & eundem velut quoddam irrationabile, atque insensatum animal fatendum sit fuisse formatum, nec substitutam illam Domini post prævaricationem primi hominis latam sententiam: ecce Adam factus est, sicut unus ex nobis, sciens bonum, & malum, vi cuius probatur, hominem post prævaricationem Adæ habuisse, & retinuisse liberum arbitrium gratiæ consentiendi, & cooperandi, aut dissentiendi, & non cooperandi, & consequenter eum & cum libero arbitrio sic fuisse creatum, cum illud non primum acquisierit, nec putari debeat, creatus fuisse sine eo, quod ei post lapsum non ademptum, sed relictum est; ergo Cassianus hoc capite 12. collat. 13. totus in eo est, ut rationibus, & exemplis ab eo ibidem productis contra eos hæreticos demonstret, hominem gratiæ ad bonum excitanti, quam cap. præcedenti statuerat una cum libero arbitrio esse suscipiendam, ne unum horum homini subtrahentes, *Ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur*, sicque a definitionibus Ecclesiæ, & fide catholica deviemus, libere consentire, aut dissentire posse; ergo dum Cassianus loc. cit. asserit, Dominum dixisse: *quid etiam ex vobis ipsis non judicatis, quod bonum est*, solum probare nititur, Dominum id dicendo voluisse: *quid etiam ex vobis ipsis*, gratia præveniente excitati per vestrum consensum cum gratia vobis oblata vel etiam collata cooperando non judicatis, quod bonum est, & dum iudicium eorum, quo id, quod æquum est, posse eos discernere novit Dominus, dicit *naturale*, solum eatenus nominat *naturale*, quatenus non violentatum, aut necessarium, sed liberum est, quo Dominus novit, eos sine necessitate, ac violentia sibi illata, libere posse discernere id, quod æquum est. Sed hæc satis quoque patent ex iis, quæ produximus §pho 19. ad 7um & 8um vum. Porro prætermittendum hic non est, illud observatu plane dignissimum, quod nempe mirum non sit, a Cassiano referri collationem, in qua errores Manichæorum, & Prædestinatianorum &c. notentur, rejicianturque; siquidem constat, non modo Manichæos suam hæresin in Africa late, & haud dubie etiam in Ægyptum divulgasse, sed & Pelagium, atque Coelestium suos errores eo dispersisse, ut patet ex horum damnatione in quibusdam

Ad
IV.

Conciliis Africanis facta, & ex S. Augustino: mirum proin non est, quod a Patribus Ægyptiis &c. quorum collationes Cassianus se conscripsisse testatur, errores ejusmodi hæreticorum accepta occasione perstringantur, ac rejiciantur, idque dein ipsum faciat & Cassianus in collationibus ex eorum PP. ore susceptis, atque hac occasione simul etiam perstringat, & ipsos Prædestinianos, quorum quosdam jam Cassiani tempore in Gallia extitisse, ostendimus supra §pho 13. ad 8tavum. Ad 4tum respondemus, Cassianum eo in textu præcise velle probare, ne opera Sanctorum ita adscribantur Deo, ut omnis cooperatio hominis cum gratia penitus excludatur, prout jam ostendimus §pho 27. ad 2dum, item §pho 19. ad 9num, aliisque variis in locis, quorsum benevolum Lectorem remittimus, ne nimium longi simus. Ad ea porro, quæ subjiciuntur de voluntate David, respondemus, negando, Cassianum eo loco voluntatem Davidis de ædificanda domo nomini Domini dilematice contendere, & *bonam*, & *ex homine*, non autem *ex Deo* fuisse. Neque enim Cassianus id, quod hic asseritur, dilematice inferebat: sed solum contra Manichæos, & Prædestinianos dilematice arguebat, eam cogitationem Davidis non posse esse a solo Deo per animam bonam tanquam partem Dei, nec a solo homine per animam propriam carnis, quæ ex sententia Manichæorum mala est, & de gente tenebrarum. Manichæi siquidem præter duo principia suprema inter se adversa, & pariter æterna, quorum unum bonorum, alterum malorum numen esset, duas statuebant homini inesse animas, unam bonam, quam dicebant partem Dei esse, cuique tribuebant omnia hominis bona: alteram malam de gente tenebrarum, quam non condiderat Deus, & quæ Deo esset coæterna, cui & omnia hominis tribuebant mala, ut satis patet ex S. Augustin. lib. de 2. animabus contra Manichæos, & lib. 1. retract. cap. 15., sicque negabant, in homine liberum esse arbitrium. Porro Prædestinatiani volebant, libero hominis arbitrio per peccatum originale extincto, hominem nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, sed mere passive se habere; hos ergo Manichæorum, & Prædestinianorum errores ut evertat Cassianus, affirmat, eo loco ex ipsa S. Scriptura nos convinci, in homine esse

esse liberum arbitrium, quo homo libere gratiæ, & Deo vocanti consentire, & sic bene operari: aut eidem dissentire, gratiamque negligere, & peccare queat; quia dum David cogitavit ædificare domum nomini Domini, Deus eam Davidis cogitationem laudando bonam dicit, & tamen Davidi negat illius cogitationis effectum, nim. ædificationem domus domini. Hoc igitur assertum suum contra Manichæos, atque Prædestinianos, ut probet, simulque ostendat, *utraq*ue, nim. gratiam, & liberum arbitrium, ut cap. præced. statuerat, *nos pariter debere suscipere, ne unum horum homini subtrahentes Ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur*, contra eosdem dilematicè arguit, quærendo: *hæc ergo cogitatio, atque iste tractatus Regis David utrumne bonus, & ex Deo per animam bonam, vel etiam ex gratia ob extinctum per peccatum originale arbitrium, Davidem ad eam cogitationem necessitante: vel malus, & ab homine per animam malam, vel etiam ob extinctum arbitrium ad malum necessitato fuisse dicendus est: neutrum dici posse, ex eo arguit, quia si primum dicatur, & consequenter bona, atque ex Deo fuit illa cogitatio, contra est, quod ab eo, a quo inspirata est, eidem negetur effectus, qui, si ea cogitatio fuisset a Deo per animam bonam, aut etiam ex gratia ob extinctum arbitrium Davidem ad eam cogitationem necessitante, negatus fuisse dici haud potest: si autem dicatur adum, atque mala, & ex homine per animam malam, aut etiam ob extinctum arbitrium ad malum necessitato fuit ista cogitatio, contra est, quod laudetur a Domino. Ex his igitur concludit, quod, ut mox diximus, cap. præced. statuerat, *utraq*ue, nim. gratiam, & arbitrium *nos pariter debere suscipere - - ne unum horum homini subtrahentes Ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur*, & consequenter dicendum, hominem per arbitrium gratiæ libere consentire, aut dissentire posse, quam ob causam etiam ibidem infert; *restat ergo, ut & bona, & consequenter a Deo, a quo, ut mox superius dixit, inspirata est, & ex homine gratiæ cooperante fuisse credatur, eoquod utraq*ue, gratiam, & arbitrium *nos pariter debere suscipere, pietatis ratione colligamus, ne unum horum homini subtrahentes Ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur. Hunc porro esse Cassiani sensum quoad hoc ipsius argumentum, ex eo**

Ad
V.

palam fit, quod in immediate antecedentibus affirmet, & contra eosdem hæreticos statuatur, opera Sanctorum non ita esse adscribenda Deo, ut excludatur omnis hominis cooperatio, dum dicit: *unde cavendum est nobis &c.* prout jam supra ostendimus §ho 27. ad 2dum, aliisque in locis mox ad initium hujus responsi citatis. Cæterum de prædicta voluntate Davidis benevolus Lector videre etiam poterit §. 19. ad 9num &c. Jam autem, ne in his ulterius nos detinere debeamus, existimamus, non prætermittendum, vel ex his, quæ hic deduximus, satis, superque constare, quod dum Cassianus hoc loco subdit: *neque enim aut soli David bonum ex semetipso cogitare concessum est, aut nobis, ne quid boni unquam sapere, aut cogitare possimus, naturaliter denegatur*, & ipse hic contra præfatos hæreticos solum velit, ac statuatur, *neque soli Davidi bonum ex semetipso, ut cooperante cum gratia cogitare concessum esse, aut nobis, ne per liberum nostrum cum gratia consensum quid boni unquam sapere, aut cogitare possimus, naturaliter, seu ex principiis, ac constitutione nostræ naturæ denegari*; Cassianus namque, ut jam sæpius monuimus, eo capite contra præfatos hæreticos nititur demonstrare, hominem non fuisse a Deo creatum, aut productum sine libero arbitrio, quo gratiæ libere aut consentire, aut dissentire possit, ut volebant Manichæi, nec illud per peccatum originale in homine fuisse extinctum, ut contendebant Prædestinatiani. Sed desuper satis. Jam ad 5tum respondemus ad ea exempla boni latronis, Davidis, & Pauli, satis constare ex iis, quæ desuper retulimus §pho hujus capitis 3tii 9no argum. 3tio, & 4to, item §§. 17. ad 1mum, 15. ad 3tium 19. ad 5tum 21. ad 6tum, aliisque variis in locis. Unde non est, cur in his detineamur: quantum autem ad gravissimam, quam subjungit tentationem Job, respondemus, negando, quod Cassianus eo in textu agens de dicta Jobi tentatione doceat, Job contra inimicum *sua virtute seclusa gratia* esse congressum, aut diabolum petiisse: sine eum *suis mecum viribus exclusa gratia* decertare, ac eundem non Dei, sed illius se victum *viribus nulla Dei gratia* suffultis confiteri. Cassianum siquidem in eo Jobi conflictu non negare, sed ab opposito affirmare, & contendere, Jobum Dei

gra-

gratia fuisse protectum, nec tamen propterea excludendam esse ipsius Jobi cum gratia liberam cooperationem, manifestum est ex ipso textu. Enimvero Cassianus in eo textu loquens de conflictu Jobi cum diabolo expresse utitur particulis exclusivis *solius, tantum*, quibus reduplicative spectatis de se excluderetur a gratia Dei excludentibus omnis Jobi cum gratia Dei cooperatio, dum ait: *si Job contra inimicum non sua virtute, sed NB. Dei solius fuisset gratia protegente congressus, & NB. absque ulla virtute patientiæ suæ NB. divina tantum opitulatione suffultus, multiplices illas tentationum moles, & exitia pertulisset, quomodo non illam calumniosam diabolus, quam prius emiserat, vocem, adversus eum, nempe Deum, justius iterasset; nunquid gratis colit Job Deum? ergo hoc suo argumento tantummodo probare nititur, a gratia Dei, Jobo ad conflegendum cum diabolo collata, non esse excludendam liberam Jobi cum ea cooperationem: quia alias hac Jobi cooperatione exclusa diabolus juste contra Deum suam iterasset querimoniam: nunquid gratis colit Job Deum? ergo eo textu Cassianus contendit, Jobum in ordine ad conflictum cum diabolo fuisse gratia Dei præventum & adjutum sine exclusione tamen liberæ illius cum ista sibi collata gratia cooperationis: ergo hoc ipso dum Cassianus subdit: *sed cum nullam bujusmodi querimoniam calumniosus hostis post conflictum audeat iterare, non Dei, sed illius se victum viribus confiteatur*, solum vult, ob non iteratam querimoniam diabolum non Dei tantum, exclusa videlicet Jobi cum gratia cooperatione, sed illius, nim. Jobi, ut gratiæ Dei cooperantis *se victum viribus confiteri*, & diabolum querimonia primum interposita solum a Deo petiisse: sine eum, amota gratia eum exterius undique protegente, ut sola gratia interiori munitum suis gratiæ cooperantem mecum viribus decertare. Sed desuper legi poterunt rationes a nobis productæ s̃pho hujus cap. 27mo ad 7timum & 8tavum, & locis ibidem citatis. Ad 6tum negamus, eo Cassiani textu probari, vel etiam probari posse, Cassianum eo loco a fide centurionis exclusisse gratiam ita, ut ejus fides fuerit ex viribus pure naturalibus seclusa gratia. Quod enim Cassianus docuerit, centurionem*

Ad
VII.Ad
VIII.

illum habuisse fidem gratia formatam, non solum patet ex eo, quia ut agens contra Manichæos &c. asserit, ejusdem fidem laudatam ob ipsius centurionis per gratiam præviam ad talem actum fidei jam excitati cum gratia cooperationem, & non ex eo, quod ad hujusmodi actum fidei a Domino sit necessitatus, fide sibi a Domino collata sine ulla sua cum Deo, & Dei gratia cooperatione, & se velut inanime quoddam, nihil agente, mereque passive se habente, ut palam est ex eo, quod per modum rationis subjicit, dum ait: *nullius enim laudis esset, ac meriti, si id in eo Christus, quod ipse sine ulla Centurionis cum gratia ad fidem excitante cooperatione donaverat, prætulisset; alioquin dixisset, non dedi tantam fidem in Israel.* Verum desuper satis jam constat ex hujus cap. §pho. 9no argum. 4. §. 19. ad 10mum. §. 21. ad 8tavum. Ad 7timum respondemus, a Cassiano manifesto doceri, fidem Abrahami fuisse gratia præventam, formatamque, ut satis patet ex hujus cap. §. 9. argum. 2. §. 13. ad 2. §. 17. ad alteram 2di partem. §. 21. ad 7. Ad textum hic nobis objectum, in quo Cassianus tentationem populi Israelitici subnectit, omnino a nobis satisfactum jam est hujus cap. §. 21. ad 9. proin brevitatis studio. Ad 8tavum respondemus, distinguendo ipsum textum: Cassianus ibi profequitur, *per hæc igitur exempla, quæ de Evangelicis protulimus monumentis, evidentissime poterimus advertere, diversis, atque innumeris modis, & inscrutabilibus viis Deum salutem generis humani procurare, & quorundam quidem per liberum suæ voluntatis cum gratia consensum volentium, & sitientium cursum conferendo augmentum gratiæ ad majorem invitare flagrantiam quosdam vero etiam ob repugnantiam, qua gratiis ordinariis quibusdam sibi collatis antea restiterunt, nolentes, invitosque per gratias extraordinarias subito motos, a peccato retractos, & ad bonum impulsos compellere, & nunc quidem, ut impleantur ea, quæ utiliter a nobis, ut gratia præventis, desiderata perspexerit, adjuvare: nunc vero gratia præveniente nondum excitatis, etiam ipsius sancti desiderii inspirare principia, & vel initium boni operis, vel eo jam donato, perseverantiam condonare concedimus: Cassianus in alio sensu hæc ibi profequitur, neg.* In eo enim sensu Author

af-

asserta sua prosequi dici, & censerī debet, qui maxime connectitur cum præmissis, & subsequentibus, estque conformior doctrinæ authoris aliunde traditæ &c. At vero has inveniri conditiones in textu Cassiani hic nobis objecto satis, & palam patet ex hujus cap. §. 9no argum. §. §. 17. ad 8tavum §. 25. ad 11. Et vero hunc a nobis concessum esse genuinum, & obvium Cassiani sensum, gratiamque nullibi in præcit. textu a Cassiano excludi, patet 1. ex ipso textu; asserit enim in eo, *Et quorundam quidem volentium, & sitientium cursum ad majorem invitare flagrantiam*: atqui dici non potest, Cassianum a *majori flagrantia* excludere gratiam, ut patet consideranti; ergo nec dici potest, Cassianum excludere gratiam a cursu volentium, & sitientium, seu ab istorum voluntate, & siti. Dein 2do ibidem affirmat, immediate subjungens: *inde est, quod orantes non solum protectorem, ac Salvatorem, sed etiam adiutorem, ac susceptorem Dominum proclamamus. In eo enim, quod NB. prior advocat, & ignorantes nos, atque invitos attrahit ad salutem protector, atque Salvator est: in eo autem, quod NB. annitentibus nobis opem ferre, refugientesque suscipere, ac munire consuevit, susceptor, ac refugium nominatur*; ergo manifesto docet hoc ipso loco, non solum volentium, & sitientium voluntatem, & sitim per gratiam prævenientem excitatam, sed & in cursu ad majorem flagrantiam per Dei gratiam fuisse adjutam. Alias enim falsum foret, *inde*, nimirum ex his, quod quorundam volentium cursum invitet ad majorem flagrantiam &c. *esse*, quod orantes non solum protectorem, ex eo, quod *prior advocat, ac etiam ignorantes nos, atque invitos attrahit ad salutem &c.* at vero id hujusmodi virum falso pronuntiasse dici non potest, nec debet, cum nulla ratio afferri possit, quod vir adeo pius, sanctus, ac insuper doctissimus sibi immediate contradixerit, & *inde esse*, seu ex suo asserto sequi asseruerit, quod asserto suo posito omnino contrarium est, prout reipsa contingeret, & fieret, si dicatur, eum docuisse voluntatem, & sitim volentium &c. per gratiam prævenientem non excitatum fuisse: hoc tamen non obstante *inde esse, quod orantes*
non

non solum protectorem - - sed etiam adiutorem - - Dominum proclamamus &c. Quid, quod eodem cap. mox subjicit, & affirmat: *banc dispensationem Dei multiplicem largitatem* Beatus Apostolus mente pertractans, & in quoddam immensum, & interminabile pietatis Dei pelagus se incidisse conspiciens, exclamavit: o altitudo divitiarum, sapientiae, & scientiae Dei - - *hujus ergo scientiae admirationem*, quam ille talis, ac tantus gentium magister expavit, evacuare conabitur, quisquis crediderit, *illius inestimabilis abyssi profunditatem humana ratione se posse metiri*; ergo Cassianus in cit. textu nobis objecto a voluntate, & siti volentium, ac sitientium non excludit gratiam excitantem, & praevenientem, nec ab eorum cursu ad maiorem flagrantiam gratiam adjuvantem, & cooperantem. Alias affirmare non posset, hujus sententiae admirationem evacuari ab eo, quisquis crediderit, *illius inestimabilis abyssi profunditatem humana ratione se posse metiri*. Nam ea voluntate habita ex viribus naturae seclusa gratia praeveniente, & excitante, illa abyssi profunditas reipsa non foret inscrutabilis. Adhuc, & 4to, cap. praec. nim. collat. 13. cap. 16. aperte negat, gratiam secundum merita dari, dicens: *nemo autem aestimet haec a nobis ob hoc fuisse prolata, ut nitamur adstruere, summam salutis in nostrae fidei ditione consistere, secundum profanam quorundam opinionem, qui totum libero arbitrio deputantes gratiam dispensari secundum meritum uniuscujusque definiunt*; ergo dici non potest, a Cassiano in cap. 17. mox subsequenti cit. in textu gratiam praevenientem a voluntate, & siti volentium, & sitientium excludi. alias enim, si hic gratiam excluderet, hoc ipso admitteret, eam secundum merita dari, quod se admittere negat. Deum 5to hujus collat. 13. cap. 6. affirmat; *quae omnia sicut desiderari a nobis jugiter absque divina inspiratione non possunt, ita ne perfici quidem sine ejus auxilio ullatenus queunt*; ergo supponit vel ipsum initium etiam bonae voluntatis esse a gratia praeveniente; ergo dici nec debet, nec potest, per eum cit. in textu gratiam praevenientem a voluntate, & siti volentium, ac sitientium excludi, sed desuper satis. Jam demum ad 9num respondemus, negando, Cassianum

Ad
IX.

fianum ita totum esse in commendando liberi arbitrii vigore, ut tamen in ordine ad perfectionem, ac consummationem virtutum necesse habeat a gratia Dei adjuvari. Ex dictis enim hucusque satis constat, & ex adhuc dicendis magis constabit, a Cassiano non solum requiri gratiam adjuvantem ad perfectionem virtutum, sed & vel maxime etiam ipsam gratiam excitantem, ac prævenientem ad initium bonæ voluntatis, & boni operis. Porro ad textum similiter negamus, eum in eo sensu plano, & catholico non fuisse acceptum a Cassiano. Eum namque textum in sensu plano, & catholico vel maxime conformem esse principiis Cassiani, ex dictis constat, & magis adhuc constabit ex dicendis.

§. 30. Jam autem & aliud contra Cassianum Cl. AArius instaurat argumentum dicens: cum omni animæ naturaliter insint virtutum semina, beneficio Creatoris inserta, quemlibet hominem posse bona opera suis viribus inchoare: licet ea sine divina gratia perficere, & consummare nequeat, Cassianus docuit.

Et id, ut affirmat, probatur ex S. Prospero; is enim sic Collatorem alloquitur contra Collat. c. 3. n. 2. *Ecce hic etiamsi bonis cæptis necessarium Dei fateris auxilium: ipsos tamen laudabiles motus, appetitusque virtutum remota gratia Dei nudæ libertati adscribis arbitrii: ut boni, salubresque conatus nequeant quidem proficere, nisi Deus adjuvet; possint tamen, etiamsi non a Deo inspirentur, incipere.* Et contra Collat. cap. 4. n. 1. *doces ergo, non posse quidem hominem per semetipsum apprehendere sanitatem, sed habere eum a semetipso desiderium sanitatis* &c. videtextum §. 11. h. a. sub lit. E., & alium §. 13. sub lit. Z. Ulterius S. Prosper contra Collat. 11. cap. in principio ita scribit: *posthæc in conclusione testimoniorum, quibus probare voluit, quod hi, qui per increpationem prophetica[m] surdi appellantur, & cæci, possint ex facultate naturæ aures suas aperire ad*

Arg.
I.

Arg.
II.

Arg.
III.

- audiendum, & oculos ad videndum - - addit, & dicit - - jam non solum voluntatem boni, sed etiam possibilitatem libero adscribit arbitrio: tanquam ideo ab eis exigatur intelligentia, ideo justitia reposcatur, quia possint hæc sine Dei donis de naturæ proferre bonis. Relegi potest textus a nobis supra relatus §. 17. sub lit. B. Postea ex instituto hanc ipsam, qua de agimus, Cassiani definitionem impugnans contra collat. cap. 13. n. 1. ostendit, peccatum originale everti, si omni animæ insunt naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta.
- Arg. IV. Moxque n. 2. addit: virtutum itaque semina, quæ beneficio Creatoris inserta sunt, prævaricatione primi Parentis eversa sunt, nec haberi queunt, nisi eo restituyente, qui dederat. N. 4. autem peremptorie pergit: qui ergo dicit, sine ullo opere gratiæ, naturaliter omni animæ semina inesse virtutum; quid laborat ostendere, nisi de istis seminibus quædam germina præcedentium Dei gratiam pullulare meritum? denique ut videretur aliquid gratiæ tribuisse; ad perfectionis, ait, incrementum semina hæc pervenire non poterunt, nisi opitulatione Dei fuerint excitata, ut scil. opitulatio Dei sit sobortatio, atque doctrina: mens autem, quæ virtutum est opulenta seminibus, utatur facultate, quam possidet; ad hoc tantum juvanda, ut earum virtutum adprebendat culmina, quarum sibi scit inesse principia. Statim autem luculenter hanc sententiam refutat. Quanto autem in pretio S. Prospero fuerit liber Pastoris eruditus omnibus notissimus, paucis insinuavit n. 6. dicens: post illud autem, nullius authoritatis testimonium, quod disputationi suæ de libello Pastoris inseruit &c. Et contra Collat. cap. 14. n. 1. Post hæc autem, cum tantum homini tribuisset ante gratiam, quantum ei fructuosissimum est habere per gratiam, addidit quædam perplexa, atque confusa ad vigorem liberi arbitrii demonstrandum; & de his, quæ jam donatis sibi viribus facit, vult illa munire, quæ ei naturaliter inesse definit, ut quod est per adjutorium Dei perfecisse, hoc sit ex liberi arbitrii libertate cæpisse. Et sub finem cap. 19. ne naturam humanam nullas in prævaricatione Adæ
- Arg. V.
- Arg. VI.
- Arg. VII.
- Arg. VIII.
- Arg. IX.

crederemus amisisse virtutes, definisti, tam incolumes esse omnium hominum animas naturaliter, quam fuit primi hominis ante peccatum, dicendo: dubitari ergo non potest, inesse omni animæ naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta. Denique ne longior sim, ea, de quibus Cassianum in hoc §. accusamus, S. Prosper in terminis tradit contra collat. cap. 19. his verbis: quarta definitione dictum est; ut autem evidentius clareat, etiam per naturæ bonum &c. (quem textum Cassiani sequenti §. adducemus sub lit. C.) quasi Apostolus ex naturali affectu, & non ex gratiæ dono bonam habeat voluntatem, qui proficitur ex Deo sibi esse sufficientiam etiam cogitandi. Et loco mox cit. Nona definitione dictum est: dubitari ergo non potest, inesse omni animæ naturaliter virtutum semina, beneficio Creatoris inserta: sed nisi hæc opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt pervenire. Quasi de spiritualibus bonis nihil Adam prævaricando perdiderit, & virtus non ut habeatur danda, sed ut facilius perfectionem apprehendat, hortanda sit. Postremo S. Prosper quasi indignabundus contra collat. cap. 20. initio colligit: Hic itaque definitionibus hoc docetur, hoc scribitur, hoc editis disputationibus prædicatur, quod Adam peccante, anima ejus læsa non fuerit, sanumque in eo manserit, unde peccavit: siquidem scientiam boni, quam acceperat, non amisit; nec potuerint posteri ejus id perdere; cujus damnum nec ille pertulerit. Inesse autem omni animæ naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta, ut possit, qui voluerit, judicio naturali Dei gratiam prævenire, & adjutorium ejus, quo facilius ad perfectionem perveniat, promereri: quia nullius sit laudis, ac meriti, qui donatis bonis, non propriis adornatur.

Arg.
X.

Arg.
XI.

Arg.
XII.

§. 31. Verum vel jam ex his, quæ hic a Cl. Ario. contra Cassianum ex S. Prospero proferuntur, etiam satis patet, S. Prosperum errore deceptum Cassiano multa imputasse, quæ Cassianus nullatenus docuit. Semina siquidem virtutum, de quibus hic præcipue sermo est, nil aliud sunt, quam propensiones quædam ad exercendas virtutes, quæ vel spectari

Ref.
&
Resp.

possunt secundum officium, seu objectum, & materiam operis, ut dum quispiam propensus est ad honorandos parentes, ad dandam eleemosynam indigenti, absque respectu ad finem, propter quem fit: vel etiam sumi possunt quoad officium, & finem simul, ut dum quis propensus est ad opera ex objecto bona exercenda propter Deum.

Jam vero dubium haud est, beneficio Creatoris nobis naturaliter insita esse semina virtutum, quoad officium præcise talium, quæ nos dicimus semina virtutum *negativa*, quod non ponant aliquid, neque determinant subjectum ex se, sine gratia præveniente ad virtutem tam quoad officium, quam ex fine talem: quod tamen fit per semina virtutum *positiva*, & qua gratia præventa, ita, ut opus virtuosum ex iis procedens non solum sit honestum ex objecto, sed & fiat propter Deum; hujusmodi enim *semina virtutum* nimirum quoad officium præcise talium, ait Tournellius de grat. p. 2. q. 4. de necessit. gratiæ art. 2. edit. Venet. de anno 1736. fol. 396. tom. 3., ad instantiam ex S. Prospero contra Cassianum depromptam, *si proprie accipiantur, nihil aliud sunt, nisi lumen intellectus practici, & inclinatio ad bonum prosequendum, & malum fugiendum &c.* hujusmodi autem naturaliter nobis esse insita dubium non est. Si quidem vel ipsum Concil. Trid. anathema dicit sess. 6. can. 5. *si quis liberum hominis arbitrium post Adæ peccatum amissum, & extinctum esse dixerit*, consequenter definit, liberum arbitrium, etsi per peccatum vulneratum sit, non tamen amissum fuisse, utpote secundum substantiam arbitrii, prout præcise excludit coactionem, violentiam, & necessitatem intrinsecam antecedentem, & dicit inclinationem ad prosequendum bonum præcise ex objecto tale, & ad malum fugiendum, naturaliter nobis insitum, prout clare docet S. Aug. operis imperfect. contra Julianum l. 6. cap. 26. edit. Paris. de anno 1690. tom. 10. fol. 1346. dicens: *& quid sic fugit natura, ut miseriam, quid sic appetit, ut beatitudinem? denique liberum arbitrium, quod de hac re habemus, ita nobis naturaliter insitum est, ut*

nul-

nulla miseria nobis possit auferri, quod miseri esse nolumus, & volumus esse beati. Porro hujusmodi semina virtutum secundum officium præcise talium nobis naturaliter inesse affirmat & S. Thomas 1. 2dæ q. 63. a. 2. ad 3. dicens: *dicendum, quod sicut (art. 1. hujus quæst. & quæst. 51. a. 1.) dictum est, virtutum acquisitarum præexistunt in nobis quædam semina, sive principia secundum naturam, & vero ex ipsa quoque ratione id patet. Nam insunt intellectui naturaliter quædam principia naturalia honesti, & recti, ex quibus omnis virtus manat. Voluntati etiam inest propensio quædam ad bonum honestum, imo ipsi appetitui sensitivo insita est propensio quædam ad aliquas virtutes, quæ bona indoles dicitur; unde videmus alios ex sua complexione ferri ad misericordiam, alios ad castitatem, alios ad fortitudinem &c. Deinde & Ethnicorum, nec Deum verum veraciter, justeque colentium, quædam facta vel legimus, vel audimus, quæ secundum justitiæ regulam non solum vituperare non possumus, sed & merito, recteque laudamus, quia non usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe detrita fuit, ut nulla velut lineamenta extrema in homine remanserint, ut nihil omnino boni saltem ex objecto possit efficere, ut docet S. Aug. lib. de spirit. & lit. cap. 28. edit. Paris. de anno 1690. fol. 111. lit. B. & ut ibidem pergit, non omni modo deletum est, quod ibi per imaginem Dei, cum crearentur, impressum est. At vero, si jam ea virtutum semina, ut verarum semina virtutum tam quoad officium, quam quoad finem debitum talium, & proin sunt semina positiva veræ pietatis, quibus homo præparatur ad gratiam, ejusque augmentum omnino cum communi catholicorum contra Pelagianos, & Semipelagianos, ut certum habemus, ejusmodi semina homini lapso naturaliter non inesse. Ut enim in nobis naturaliter sint semina verarum virtutum, debemus naturaliter inclinare, seu posse semper proxime bona officia, seu opera ad Deum, ut debitum ultimum finem referre. In eo namque semen perfectæ, veræque virtutis, quæ talis est & ex subjecto, & ex fine, a semine virtutis quoad officium, seu objectum præcise talis, adeoque imperfectæ distinguitur, quod illud sit inclinatio ad opus ex intentione, & fine operantis actu, vel virtualiter referendum in*

debitum finem ultimum supernaturalem : contra vero semen virtutis imperfectæ sit inclinatio ad opus virtutis præcise ut bonum ex objecto, aut etiam ex objecti fine proprio sine relatione operantis in prædictum finem ultimum : atqui hujusmodi inclinatio ad opus ex intentione operantis actu, aut virtualiter referendum in debitum hunc finem ultimum &c. homini lapsso naturaliter non inest : siquidem homo lapsus non inclinat naturaliter ad opus suum referendum ad Deum, tanquam ad finem supernaturalem, nisi quod inclinat ad Deum amandum saltem imperfecte ; cum nemo agat propter finem, nisi pondere amoris in eum feratur. Jam autem homini lapsso ut tali naturaliter non inest inclinatio vel imperfecte amandi Deum ut authorem gratiæ, ut per se patet. Naturaliter igitur homini lapsso haud insunt semina virtutum tam quoad officium, quam quoad finem talium, seu, ut ea diximus, positiva. His igitur ita positis, cuique consideranti facile patet, S. Prosperum deceptum esse, dum existimavit, quod Cassianus docuerit, homini naturaliter inesse semina virtutum quoad officium, & finem talium, seu positiva. Etsi igitur Cassianus contra Manichæos, & Prædestinatianos contenderit, omni animæ naturaliter inesse semina virtutum præcise quoad officium talium, nullatenus tamen docuit, omni animæ naturaliter inesse semina virtutum tam quoad officium, quam quoad finem talium, & consequenter nec etiam docuit, aut docuisse dici potest, quemlibet hominem posse bona opera suis viribus inchoare, licet ea sine divina gratia perficere, & consummare nequeat, quod eum docuisse hic existimat Cl. Arius.

Inprimis namque, ut ostendamus, quod Cassianus non docuerit, omni animæ naturaliter inesse semina virtutum tam quoad officium, quam quoad finem talium, omnino ut certum, & indubitatum esse existimamus, in sensu proprio prorsus inter se differre, & aliud esse, *opitulatione*, seu *gratia Dei excitari*, & aliud esse, *opitulatione*, seu *gratia Dei adjuvari* : non minus, ac inter se differunt, & aliud est *gratia excitans*, & aliud *gratia adjuvans* in sensu proprio sumpta ; ergo sicut *gratia excitans* in sensu proprio
&

& ut distincta a gratia adjuvante (quæ est auxilium Dei potentiam jam applicatam adjuvans in ccepti operis prosecutione, & consummatione, ac simul cum humana libertate ad bonum faciendum cooperatur) dicit, ac est auxilium Dei illustrando, movendoque complens potentiam in ratione proxime potentis, si est gratia excitans sufficiens, vel dicit, ac est auxilium Dei applicativum potentiae ad operandum, faciens, ut velimus, quod Deus operatur in nobis sine nobis libere concurrentibus, si est excitans efficax: sic divina opitulatione, seu gratia Dei excitari sufficienti, ut contradistinctum ipsi divina opitulatione, seu gratia Dei adjuvari dicit, ac est, divina opitulatione, seu gratia Dei compleri in ratione proxime potentis agere, & divina opitulatione efficaci excitari dicit, ac est potentiam applicari ad operandum, efficiendo, ut velimus. Atqui Cassianus docet, semina virtutum, quæ nobis naturaliter inesse asserit, debere divina opitulatione excitari, quoad incrementum perfectionis possint pervenire: asserit enim; *dubitari ergo non potest, inesse quidem omni animæ naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris nobis inserta, sed nisi hæc opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt pervenire; ergo Cassianus docet, potentiam inclinandi eorum seminum virtutum divina opitulatione, seu gratia Dei sufficienti debere compleri in ratione proxime potentis inclinare, & divina opitulatione efficaci debere applicari ad actum inclinandum.* Docet enim, ea debere opitulatione Dei excitari, quod juxta mox superius idem est, ac eorum potentiam divina opitulatione debere compleri in ratione proxime potentis, & applicari ad actum secundum. Atqui affirmans, potentiam inclinandi seminum virtutum divina opitulatione debere compleri in ratione proxime potentis inclinare, & applicari ad actum inclinandum, non docet, nec dici potest docere, post lapsum omni animæ naturaliter inesse semina verarum virtutum, seu quoad officium, & finem talium. Ut enim doceret, aut docere dici possit, post lapsum omni animæ naturaliter inesse semina verarum virtutum, quoad officium, & finem talium, deberet docere, post lapsum omnem animam naturaliter inclinare, seu posse semper proxime bona officia,

cia, seu opera ad Deum referre, ut debitum finem ultimum, ut constat ex superiori probatione, qua ostendimus, ejusmodi semina virtutum naturaliter nobis non inesse. At vero affirmans, *potentiam inclinandi seminum virtutum divinæ gratia debere compleri in ratione proxime potentis inclinare, & applicari ad actu inclinandum*, non potest docere, post lapsum omnem animam naturaliter inclinare, seu posse semper proxime bona officia, seu opera ad Deum, ut debitum finem ultimum referre; alias deberet simul admittere, & docere, propositionem illi priori suæ immediate contradictoriam, quod *potentia inclinandi seminum virtutum divina gratia non debeat compleri in ratione proxime potentis inclinare, ac applicari ad actu inclinandum*, quod vir doctus, pius, & prudens nec facit, nec fecisse præsumendus est; ergo Cassianus non docet, post lapsum omni animæ naturaliter inesse semina verarum virtutum quoad officium, & finem talium, hoc ipso, quod asserat, ea *divina opitulatione debere excitari*, sicque doceat, eorum potentiam inclinandi *divina opitulatione debere compleri in ratione proxime potentis inclinare, & applicari ad actu inclinandum*; ergo solum agnoscit, & docet, omni animæ naturaliter inesse virtutum semina imperfectarum, & negativa, seu semina virtutum quoad officium præcise talium: semina autem virtutum verarum, & perfectarum, seu quoad officium, & finem talium non naturaliter, sed per Dei gratiam haberi. Nec dicas, Cassianum asserere: ad perfectionis incrementum semina hæc pervenire non poterunt, nisi opitulatione Dei fuerint excitata; ergo Cassianus ibidem sentit, mentem virtutum opulentam seminibus, ad hoc tantum juvandam, ut earum virtutum apprehendat culmina, quarum scit sibi inesse principia. Nam contra est, quod Cassianus præcise asserat, *inesse quidem omni animæ naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta, sed nisi hæc opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt pervenire*; ergo cum semina virtutum imperfectarum, & præcise quoad officium talium, quæ omni animæ naturaliter insunt, sint imperfecta per respectum ad semina virtutum perfectarum, seu quoad officium, & finem simul talium, Cassianus solum vult, ea virtutum imperfectarum semina ad incrementum perfectionis requi-

sitæ

stæ ad semina verarum, & perfectarum virtutum, & tam quoad officium, quam quoad finem talium, pervenire & esse non poterunt, *nisi opitulatione Dei fuerint excitata*, & proin eorum potentia inclinandi divina gratia fuerit applicata ad actu inclinandum ad bonum; ergo dici non potest, nec debet, eum, ut ait S. Prosper, *ibi velle, mentem virtutum opulentam seminibus ad hoc tantum juvandam, ut earum virtutum apprehendat culmina, quarum sibi scit inesse principia*. Præsertim cum Cassiano hic nullus sit sermo de virtutum culminibus, sed solummodo contra Manichæos, & Prædestinatianos probare conetur, hominem cum libero arbitrio a Deo fuisse creatum, nec illud per peccatum originale esse extinctum. Sed jam neque dicas 2do, Cassiano opitulationem Dei idem esse, ac cohortationem, ac doctrinam. Nam contra est, quod nulla possit proferri ratio, vi cujus asseri posset, eum per Dei opitulationem intellexisse ejusmodi gratiam extrinsecam: contra vero ex argumentis supra §. 21. mox circa initium; item ibidem in responso ad 6tæ objectionis caput 2dum, contra hujusmodi instantiam productis, pateat, Cassianum *opitulationem Dei* pro auxilio intrinseco habere, & accipere, & insuper verba debeant sumi in sensu proprio, nisi sufficiens, & gravis ratio stet in contrarium; at opitulatio Dei in sensu proprio est auxilium Dei intrinsecum. At vero ulterius, & 2do in ordine ad 1mum nostrum assertum maxime facit, quod nullus affirmans hominem, etsi in eo sit *liberum arbitrium*, quod gratiam Dei possit vel negligere, vel amare, dissentiendo, aut consentiendo, ad opus salutis divino egere auxilio ex eo, quia *Deus est, qui operatur in nobis & velle, & perficere*, docet, nec docere dici potest omni animæ naturaliter inesse semina perfectarum virtutum quoad officium, & finem simul talium. Alias deberet admittere, *Deum operari in nobis velle*, uti affirmat, & simul, *Deum non operari in nobis velle*, quia simul affirmaret, nos naturaliter inclinare, seu posse semper proxime bona officia in Deum, ut debitum finem ultimum referre, quæ contradictoria nullus prudentum admittet, aut docebit: atqui Cassianus cit. cap. affirmat, hominem, etsi in eo sit liberum arbitrium, quod gratiam Dei possit vel negligere, vel amare, ad opus salutis divino egere auxilio,

M m

quia

quia *Deus est, qui operatur in nobis & velle, & perficere*; ergo Cassianus non docet, nec docere dici potest, omni animæ naturaliter inesse semina perfectarum virtutum quoad officium, & finem similitudinum. Et hoc ipsum ulterius, & 3tio etiam probatur ex collat. 4. cap. 5. affirmat enim ibidem, *jugiter in nobis impleri, non volentis, neque currentis, sed misereris est Dei*; ergo non admittit, nec docet, omni animæ naturaliter inesse semina virtutum perfectarum. Alias enim foret & volentis, atque currentis, sicque falsum foret illius assertum. Jam vero Cassianum nec docuisse, quemlibet hominem posse bona opera suis viribus inchoare, licet ea sine divina gratia perficere, & consummare nequeat, satis quoque patet. Nam in primis collat. 13. cap. 6. affirmat: *omnia (instrumenta nim. virtutum) sicut desiderari a nobis jugiter absque divina inspiratione non possunt, ita ne perfici quidem sine ejus auxilio ullatenus queunt*; ergo aperte docet, hominem bona opera non solum sine divina gratia non posse perficere, sed nequidem eadem posse inchoare. Alias enim negare non posset, ea absque divina inspiratione unquam desiderari posse. Dein ejusdem collat. 13. cap. 12. jam cit. affirmat, semina virtutum debere excitari divina opitulatione, & consequenter Dei gratia præveniri; ergo nullatenus docet, aut docere dici potest, hominem bona opera suis viribus sine gratia posse inchoare. Alias enim docere non posset, semina virtutum Dei gratia debere excitari, ut patet consideranti. Quid quod collat. 4. cap. 5. mox cit. asserit, *jugiter in nobis impleri non volentis, neque currentis, sed misereris est Dei*; ergo Cassianus non docet &c. hominem posse bona opera suis viribus sine gratia inchoare; alias enim deberet docere, quod quoad posse inchoare volentis, atque currentis sit, & consequenter *non semper in nobis impleatur, non volentis &c.* sicque sibi ipsi contradiceret, quod de eo nec dici debet, nec præsumi, præsertim, cum nulla ad id dicendum sufficiens habeatur ratio. Verum quo clarius pateat, quod Cassianus neutrum ex his, quæ ipsi hic in superiori §cho a Cl. AArio imputantur, docuerit, jam ad ea, quæ hic obijciuntur, respondeamus oportet. Porro haud equidem opus esse existimamus, ut iterum benevolum lectorem moneamus, generatim per textus ex S. Prospero

spero depromptos contra Cassianum nihil probari, eo quod S. Prosper errore facti deceptus multa erronea ei imputarit : hoc tamen non obstante oportet, ut nihilominus ad singulos textus hic ex S. Pro-
 spero objectos, aliaque respondeamus. Ad 1um quod attinet, haud opus est, ut iterato, & de novo respondeamus. Abunde enim sufficit responsum ad hanc ipsam objectionem datum §. 12. ad 4^{tum}, proin & B. L. eo remittimus. Ad 2^{dum} ad hunc ipsum textum respondendo satisfacimus capitis 3^{tii} §. 15to ad 1um, qui locus proin consuli debet. Quod porro attinet textus, quos revideri vult Cl. AArius, primus alius non est, quam ipsissimus hic objectus, ex quo nihil contra Cassianum probari ostendimus jam loco mox a nobis citato. Porro alterum a Cl. AArio sui opusculi §phi 13. sub lit. Z. citato, enervavimus hujus cap. 3^{tii} §. 19. ad 7^{mum} unde non est, cur in his ulterius detineamur. Ad 3^{tium} resp. negando eadem hoc eodem modo, quo & quæ negavimus in mox citato §. 19. ad 8^{vum}, ubi & rationem negandi mox subjecimus. Ad 4^{tum} respondemus, disting. S. Prosper ibidem ostendit, peccatum originale everti, *si omni animæ insunt naturaliter virtutum tam quoad officium, quam quoad finem talium, seu semina positiva beneficio Creatoris inserta conced.*; ostendit, everti peccatum originale, *si insunt naturaliter virtutum præcise quoad officium talium semina, seu virtutum semina negativa tantum beneficio Creatoris inserta negamus*, una cum supposito, quod Cassianus docuerit omni animæ inesse naturaliter semina virtutum, quoad officium, & finem simul talium. Responsio patet ex his, quæ statuimus initio hujus §phi. Ad 5^{tum} eodem modo disting. concedendo, *virtutum quoad officium, & finem simul talium, semina, ac positiva, quæ beneficio Creatoris inserta sunt, prævaricatione primi parentis eversa sunt, nec haberi queunt, nisi eo restituyente, qui dederat*: econtra vero negando, virtutum præcise quoad officium talium semina, qualia e. g. sunt lumen intellectus practici, & inclinatio ad bonum prosequendum, & malum fugiendum, prævaricatione primi Parentis esse eversa, simulque negamus, ut jam negavimus ad initium hujus §phi Cassianum docuisse, nobis naturaliter inesse semina virtutum quoad officium, & finem simul talium. Hinc & inde repeti debet responsio.

Ad
I.

Ad
II.

Ad
III.

Ad
IV.

Ad
V.

Interea tamen conclusio ibidem statuta, moxque data responsio non parum firman- tur his, quæ Cassianus habet, & asserit collat. 3. cap. 15. ait namque ibidem, scivisse David, *nequaquam sibi- met sufficere posse id, quod per naturam conditionis insertum est, nisi quotidiana Domini illuminatione ad intelligendam spiritaliter legem, ac mandata ejus apertius cognoscenda, sensus ipsius ab eodem fuerit illustratus, ipso etiam vase electionis hoc, quod dicimus, clarius prædicante, Deus est enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate; ergo palam negat, nobis naturaliter inesse semina virtutum quoad officium, & finem talium; eoquod alias nullatenus asserere posset, nequaquam sufficere posse id, quod per naturam insertum est.* Si enim admitteret, virtutum quoad officium, & finem talium semina nobis, seu omni animæ naturaliter inesse: hoc ipso admittere quoque deberet, aliquomodo, seu aliquatenus *sufficere posse id, quod per naturam insertum est*, in quantum nimirum per ea naturaliter possemus semper proxime bona officia, seu opera ad Deum, ut debitum finem ultimum referre, ut patet ex dictis ad initium hujus §.; at vero Cassianus negat *sufficere posse id, quod per naturam conditionis insertum est.* Et vero, quod & Cassianus ipse sentiat, virtutum quoad officium, & finem simul talium semina, quæ beneficio Creatoris inserta sunt, prævaricatione primi Parentis ever- sa fuisse, & consequenter nec jam haberi posse, nisi eo restituyente, qui dederat, satis patet ex cap. 1. §. 24. Jam ad 6tum similiter distinguimus, concedendo S. Prospero, eum, qui dicit, *sine ullo opere gratiæ naturaliter omni animæ semina inesse virtutum*, quoad officium, & finem simul talium, seu semina positiva, haud laborare aliud ostendere, nisi de istis seminibus quædam germina præcedentium Dei gratiam pullulare meritorum: contra vero negando, id quoque facere eum, qui dicit, omni animæ sine ullo opere gratiæ naturaliter inesse semina virtutum, quoad officium præcise talium, & simul negamus, prout jam sæpius negavimus, Cassianum dixisse, aut docuisse, omni animæ naturaliter inesse semina virtutum perfectarum, seu quoad officium, & finem simul talium. Porro ratio responsionis hujus satis patet ex dictis ad initium hujus §phi. Ad

7mum respondemus inprimis, quod, etsi hisce temporibus *liber Pastoris* Eruditis sat notus sit, non tamen ita notus etiam fuerit antiquis. Nam ipse S. Hieronymus in catalogo Scriptor. Eccles. in Herma de hoc libro Pastoris ait: *apud latinos pene ignotus est.* Deinde fatemur equidem, quod S. Prosper eum librum *Pastoris* nullo in pretio habuerit; at quid exinde? utique ex eo non sequitur, quod Cassianus ea de causa non potuerit, nec debuerit ex eo testimonium depromere, si namque ei fuisset controversia cum S. Prospero, equidem dici posset, eum librum contra S. Prosperum non bene citatum, eoquod S. Prosper hujus libri auctoritatem non agnoscat. At Cassiano nulla tunc fuit controversia cum S. Prospero. Hic siquidem contra collatorem scripsit, Cassiano jam in extremis constituto, aut forte omnino jam defuncto, ut facile intelligi potest ex dictis cap. 1. §. 19. & 29. Et vero esto, S. Prosper nullius eum librum auctoritatis esse censuerit; nihilominus, & ab opposito alii SS. PP. præfatum librum summe æstimant. Certe S. Hieronymus in catalogo de Scriptor. Eccles. in Herma de hoc libro affirmat: *apud quasdam Græciæ Ecclesias etiam publice legitur; revera utilis liber, multique de eo Scriptorum veterum usurpaverunt testimonia;* & S. Athanasius in Orat. de natura humana a verbo assumpta edit. Paris. de anno 1698. tom. 1. part. 1. fol. 49. eum citat, dicens: *& in utilissimo Pastoris libro: Primum omnium crede, Deum unum esse &c.* item ibid. fol. 211. de decretis Nicænæ Synodi eum citans ait: *id vero, ut ait Pastor, non nisi a diabolo ortum habet.* Item ejusdem parte 2da fol. 895. in epist. Festivali affirmat, a PP. decretum, ut in Ecclesia legatur. Dein Eusebius lib. 3. hist. Eccles. cap. 3. edit. Basil. de anno 1579. tom. 2. fol. 695. hæc habet: *Et libellus Hermæ, qui dicitur Pastoris, cujus Paulus in epistolis suis meminit, a plurimis non est receptus, ab aliis autem necessarius judicatus est propter eos, qui primis ad fidem institutionibus imbuuntur. Unde & in non nullis Ecclesiis legitur, & multi veterum scriptorum usi sunt testimoniis ejus.* Porro quod S. Prosper eum nullius auctoritatis esse censeat, rationem Natalis sæcul. 1. cap. 12. artic. 9. edit. Paris. de anno 1741. fol. 89. adducit istam, dicens, *mirum non esse, quod Prosper inter latinos suos vivens, quibus pene ignotum fuisse Pasto-*

Ad
VIII.

*rem S. Hieronymus refert, nullam auctoritatem operi ignorato tribueret. Jam autem, cum alii multi ex eo libro testimonia usurpaverint: nonne & merito Cassianus aliquod ex eo depromere potuit, atque deprompsit? deinde dato, quod non sit tantæ auctoritatis, nil prorsus refert. Nam Cassianus adversus Manichæos, & Prædestinianos, contra quos ibi agit, sua asserta non præcise firmat testimonio ex eo libro desumpto, sed primario, & præcipue probat ex testimoniis sacræ scripturæ. Unde si liber ille etiam nullius foret auctoritatis, non hoc ipso Cassiani asserta infirmarentur. Sed de super satis. Jam ad 8vum negamus, Cassianum unquam tantum homini tribuisse ante gratiam, quantum ei fructuosissimum est habere per gratiam; negamus & Cassianum dein addidisse quædam perplexa, atque confusa ad vigorem liberi arbitrii demonstrandum; negamus ibidem Cassianum de his, quæ jam donatis sibi viribus facit, velle illa munire, quæ ei naturaliter inesse definit, ut quod est per adjutorium Dei perfecisse, hoc sit ex liberi arbitrii libertate cœpisse. Enimvero præterquam, quod ratio ista negandi satis manifesta sit ex hucusque dictis, S. Prosperum hujusmodi Cassiano non recte imputare, satis patet ex eo, quod, ut alia prætermittamus, Cassianus in primis lib. 12. de instit. cap. 12. expresse asserat: ille (Author salutis nostræ) ex persona hominis assumpti dicit, *nihil a semetipso posse se facere: & nos cinis, & terra, in his, quæ ad salutem nostram pertinent, arbitramur, nos adjutorio Domini non egere?* adeoque manifesto docet, quam parum Christus ut homo sine influxu verbi divini, & divinitatis *facere quid potuerit*: tam parum nostris viribus sine influxu gratiæ Dei, seu seclusa Dei gratia *nos facere quid posse*; ergo dici non potest, Cassianum tantum homini tribuisse ante gratiam, quantum ei fructuosissimum est habere per gratiam. Dein & 2do præterquam, quod Cassianus expresse doceat, liberum arbitrium per peccatum originale vulneratum, ut ostendimus cap. 1. §. 24. ex collat. 4. cap. 7. collat. 13. cap. 7. collat. 5. cap. 24. ipsissimus collat. 13. cap. 12. affirmat, quod, etsi in homine liberum arbitrium, quo gratiæ Dei consentire, aut dissentire queat, non sit extinctum, hominem nihilominus*

ominus ad opus salutis non solum perficiendum, sed & inci-
piendum, egere gratia Dei, quia *Deus est, qui operatur in*
nobis & velle & perficere pro bona voluntate dicens loco cit.;
& idcirco manet in homine semper liberum arbitrium, quod gratiam
Dei possit vel negligere, vel amare. Non enim præcepisset Apostolus dicens:
cum metu, & tremore vestram salutem operamini, nisi scisset, eam vel
excoli a nobis posse, vel negligi, sed ne crederent, se ad opus salutis divino
auxilio non egere, subjungit: *Deus est enim, qui operatur in vobis &*
velle, & perficere pro bona voluntate; ergo nec dici potest 2dum,
quod Cassianus quædam addiderit ad vigorem liberi arbitrii demon-
strandum. Sed neque dici potest, eum ad id præstandum addidisse
quædam perplexa. Neque perplexa sunt, quæ subdit. Siquidem
dum in collat. 13. cap. 12. mox adductis subjungit, dicens:
prævenit ergo hominis voluntatem misericordia Domini &c. præcise innuit,
a Domino hominis, seu nostram, præveniri voluntatem per gra-
tiam excitantem, & operantem, & rursus a nostra voluntate, ut
jam gratia præventa & adjuta Dominum præveniri quoad collatio-
nem gratiarum, & beneficiorum conferendorum nobis, ut Dei
gratiæ cooperantibus, prout ostendimus 3tio hujus capituli §. 17.
ad 6tum, & 7mum item §. 13. ad 9num. Porro Cassianus insu-
per expresse negat, omni animæ naturaliter insita esse semina vir-
tutum, quoad officium, & finem simul talium: ergo nec dici po-
test, eum de his, quæ jam donatis sibi viribus facit velle ea mu-
niri, quæ ei naturaliter inesse definit &c. ut patet consideranti.
Ad 9num respondemus, negando, Cassianum, *ne naturam huma-*
nam ullas in prævaricatione Adæ crederemus amisisse virtutes, definiisse,
tam incolumes esse omnium hominum animas naturaliter, quam fuit primi
hominis ante peccatum, dicendo: dubitari ergo non potest, inesse omni
animæ naturaliter virtutum semina &c., & simul negamus suppositum,
quod Cassianus docuerit, aut definierit, dubitari non posse, inesse
omni animæ naturaliter semina virtutum quoad officium, & finem
simul talium. Ratio negandi patet ex dictis ab initio hujus §.,
item ex dictis cap. 1. §. 24., ubi ostendimus, eum docere, ar-
bitrium hominis reipsa per prævaricationem Adæ fuisse vulneratum.

Ad
IX.

Ad

Ad
X.

Ad 10. respondemus, nos jam supra §. 23. ad 3tium ostendisse, Cassianum eo suo asserto, quo dicit, *ut autem evidentius clareat &c.* velle, voluntati quidem inesse propensionem quandam ad bonum ex objecto honestum: non tamen esse in voluntatis potestate, sed dependere a gratia Dei, ut ejusmodi propensio, & principia sint salutaria, & exin in opus salutare evadere queant, & itidem hominem semel in gratia, & charitate constitutum non nunquam posse cum sola gratia generali vi gratiæ, & charitatis sibi connaturaliter ad actus supernaturales debita, hujusmodi quosdam actus exercere, quin opus habeat gratia speciali, quæ sit talis comparative ad principium operandi formale quo, ut ostendimus §. 25. ad 6tum; proin negamus, ex eo Cassiani asserto, seu, ut illud nominat S. Prosper, definitione inferri, & asseri posse, Cassianum sensisse, *quasi Apostolus ex naturali affectu, & non ex gratiæ dono bonam habeat voluntatem &c.* ratio id negandi patet ex loc. citatis.

Ad
XI.

Ad 11. respondemus disting. nona definitione dictum est: dubitari ergo non potest, inesse omni animæ naturaliter virtutum præcise quoad officium talium semina conced. quoad officium, & finem simul talium semina negamus, & consequenter etiam negamus, ex eo Cassiani asserto, prout eo præcise voluit, omni animæ naturaliter inesse semina virtutum præcise quoad officium talium, sequi, aut inferri posse, *quasi juxta Cassianum de spiritalibus bonis nihil Adam prævaricando perdiderit, & virtus non ut habeatur danda, sed ut facilius perfectionem apprehendat, hortanda sit.* Semina enim virtutum quoad officium, & finem simul talium in statu innocentiae fundabantur in dono integritatis, quod est a Deo data collatio immunitatis ab infirmitatibus, quibus homo nunc subjacet, cum perfecta subordinatione virium inferiorum ad superiores, ut radicata in gratia sanctificante hominem perfecte subordinante ad Deum, ut ultimum finem supernaturalem, & consequenter fundabantur in dono integritatis ut radicato in justitia originali, quæ est aggregatio plurium donorum, atque habituum una cum dono integritatis radicatum in gratia sanctificante, ut perfecte hominem subordinante ad Deum ut ultimum finem supernaturalem: at vero justitiam originalem cum dono integritatis ab Adamo fuisse deperditam per
pec-

peccatum originale quod doceat Cassianus, palam est ex cap. 1. §. 24. ergo hoc ipso & docet Adamum per ipsum peccatum perdidisse semina virtutum perfectarum quoad officium, & finem simul talium; & proin multo magis dona spiritualia; ergo de Cassiano dici non potest, *quasi juxta ipsum de spiritualibus bonis nihil Adam prævaricando perdidit &c.* Ad 12. negamus, quod Cassianus docuerit, Adamum scientiam boni, quam acceperat, non amisisse ex parte, aut non pertulisse illius damnum: negamus itidem, quod docuerit, inesse omni animæ naturaliter semina virtutum verarum, seu perfectarum, & quoad officium, ac finem simul talium, aut eum, qui voluerit, posse judicio naturali Dei gratiam prævenire, & adiutorium ejus, quo facilius ad perfectionem perveniat, promereri; negamus, quod docuerit, nullius esse laudis, ac meriti, qui donatis bonis accedente iis cooperatione, non propriis, ut gratiæ cooperantibus adornatur, & consequenter negamus, iis Cassiani assertis hoc doceri, *quod Adam peccante anima ejus læsa non fuerit, sanumque in eo manserit, unde peccavit.* Ratio hæc negandi omnino patet ex hucusque dictis, & præcipue ex dictis cap. 1. §. 24. item hujus cap. 3. §. 13. ad 8. §. 19. ad 7. & 8. §. 29. ad 3. item ad 6. item & hoc ipso in §., aliisque variis in locis ibidem citatis, quæ proin videri poterunt. Sed de his satis.

Ad
XII.

§. 32. At vero argumentum suum urget ulterius Cl. Arius, quodque Cassianus, cum omni animæ naturaliter insint virtutum semina beneficio Creatoris inserta, docuerit, quemlibet hominem posse bona opera suis viribus inchoare, licet ea sine divina gratia perficere, & consummare nequeat, ex ipsius Cassiani assertis probare nititur. Pergit enim, & ait ulterius:

Sed quid ad hæc Cassianus? ipsissima, nam cum admodum æquivoce de institutis Cænob. l. 12. cap. 10. scripsisset: *nullius, quamvis volentis, & currentis tam idonea potest voluntas esse, vel*

Arg.
I.

Arg.
II.

cursus, ut carne spiritui repugnante circumdatus, valeat tantum perfectionis præmium, & palam integritatis, ac puritatis attingere, nisi fuerit divina miseratione protectus, ut ad illud, quod magnopere vult, & quo currit, pervenire mereatur. Sequenti cap. adductis exemplis boni latronis, & David adulteri, ac homicidæ perfectionis summam miserentis Dei esse fatetur, & in utriusque confessione Dei gratiam superabundasse, sed veræ pœnitudinis occasione percepta; ubi latet anguis in herba: quod ipsum de cap. 13. sentiendum, nimirum perfectio, & consummatio virtutum dependet a gratia Dei adiutrice, & perfectrice: sed inchoatio boni operis, & initium bonæ voluntatis etiam ex nobis esse potest sine interna Dei gratia excitatrice, si Cassiano credimus; Hinc ibidem cap. 14. subdit: præsto est Deus occasione sibi tantummodo a nobis bonæ voluntatis oblata ad hæc omnia (quæ petimus, pulsamus, quærimus) conferenda. Amplius enim ille, quam nos, perfectionem, salutem nostram desiderat, & expectat. Et in tantum beatus David proventum sui operis, ac laboris propria tantum industria non posse noverat obtineri, ut a Domino promereri directionem suorum operum iterata prece deposceret. Quia scilicet opera nostra ex viribus liberi arbitrii præcise præstita, vel potius præstari cœpta, non sunt de condigno meritoria præmii vitæ æternæ &c. licet sint de congruo meritoria gratiæ divinæ adiuvantis, subvenientis, protegentis, & perficientis. Vide annot. Gazæi hic sub lit. E. & hoc artic. §. 14. & 16. Quæ hætenus diximus, ubique callide supponit Cassianus, etiam quando magnifice de gratia sentire videtur, uti lib. 6. cap. 5. &c. & post-hac cit. lib. 12. de instit. Cænob. Sed progrediamur ulterius. Ita namque collat. 3. cap. 12. in persona Paphnutii Dei gratiam commendat: certos nos esse convenit, quod omnem virtutem indefessis conatibus exercentes, nequaquam diligentia, vel studio nostro perfectionem possimus attingere; nec sufficiat humana sedulitas laborum merito ad tam sublimia beatitudinis præmia pervenire, nisi ea Domino nobis cooperante (postquam scil. ex nobis ipsis bene coeperimus) &

Arg.
III.

cor nostrum ad id, quod expedit, dirigente, fuerimus adepti, ideo debemus cum David orantes momentis singulis dicere: perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea. Obsequimur Cassiano, & sic etiam nos oramus; sed sero nimis: dum etiam ad sic orandum expectamus intus monentem, & incitantem gratiam ad mentem Concilii Araus. II. can. 3. & 6. qua præveniente incipimus, & adjuvante prosequimur juxta illam in Ecclesia vulgatissimam orationem: actiones nostras quæsumus Domine aspirando præveni, & adjuvando prosequere, ut cuncta nostra oratio, & operatio a te semper incipiat, & per te cæpta finiatur, per Christum Dominum nostrum. Hæc per modum parenthesis dicta sunt. Pergit Cassianus collat. 3. cap. 13. nec sane unquam viri sancti directionem viæ, qua gradiebantur, ad profectum virtutum, consummationemque tendentes industria se propria obtinuisse testati sunt. Et hoc credimus, & testamur, sed nec cœpisse quidem insuper addimus. Rursus collat. 3. cap. 15. initium conversionis, ac fidei nostræ, ac passionum tolerantiam donari nobis a Domino, intelligens David orat sibi hoc ipsum Domini miseratione concedi, dicens: confirma Deus hoc, quod operatus es in nobis. Optime, & utinam sic cum in præsentī, tum in sequenti textu pergeret! sed frustra sum. Audi porro: ostendens, non sufficere sibi salutis principia (intellectum videlicet, voluntatem, & liberum arbitrium &c. in eo statu, & vigore, quo erant ante Adæ peccatum §. præced. ex S. Prosperi contra collat. cap. 20. & aliis, tanquam virtutum semina homini a Creatore inserta) dono Dei, gratiaque collata, nisi fuerint eadem miseratione ipsius, & quotidiana opitulatione perfectæ. Non enim liberum arbitrium, sed Dominus solvit (ultimato) compeditos: non nostra virtus, sed Dominus erigit (conantes surgere) elisos &c. Ibidem cap. 16. in tantum universa, quæ ad salutem pertinent, Apostoli sibimet a Domino largita senserunt, ut ipsam quoque fidem præstari sibi a Domino postularent, dicentes, Domine auge nobis fidem! (fallor, an augmentum potius fidei postularunt Apostoli, quam initium ejus se jam ab eo accepisse ex

Arg.
IV.

Arg.
V.

Arg.
VI.

hoc loco probantur fateri, Cassiano statim inferente) NB. plenitudinem ejus non libero arbitrio præsumentes, sed Dei sibi credentes munere conferendam. - - - In tantum itaque senserunt Evangelici, & Apostolici viri universa, quæ bona sunt, auxilio Domini consummari, & ne ipsam quidem fidem suam confessi sunt illæsam se posse suis viribus, vel arbitrii libertate servare, ut hanc vel adjuvari in se, vel donari sibi a Domino postularent. Adhuc clarius collat. 13. cap. 9. ut evidentius clareat, etiam per naturæ bonum, quod beneficio Creatoris indultum est, non nunquam bonarum voluntatum prodire principia, quæ tamen, nisi a Domino dirigantur, ad consummationem virtutum pervenire non possunt. Apostolus testis est, dicens: velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio. Item collat. 13. cap. 12. dubitari non potest, inesse quidem omni animæ naturaliter virtutum semina beneficio Creatoris inserta, sed nisi hæc opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt pervenire, quia secundum beatum Apostolum neque qui plantat, est aliquid (quis ergo plantavit, aut inseruit hæc virtutum semina omni animæ? aut cujus sunt beneficium, si ille nihil est?) neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. An forte alias Deus dabit incrementum, quam qui hæc semina in cordibus nostris concreavit? His porro subjungit Cl. AArius post citationes, quod ex his, quæ brevitatis studio, ut asserit, hucusque deduxit, satis pateat, Cassianum erroribus Semipelagianorum fuisse inquinatum, asserens sibi unum, alterumve Cassiano peculiarem errorem adhuc esse adstruendum.

Ref. §. 33. Verum sicut ex iis, quæ se hactenus brevitatis
& studio contraxisse potius, quam deduxisse affirmat Cl. AArius,
Resp. contra Cassiani immunitatem a Semipelagianismo nihil adhuc probatum fuit: sic neque ex his, quæ hic idem Cl. AArius ex Cassiano adducit, & profert, deduci potest, Cassianum docuisse, quod, cum omni animæ naturaliter insint virtutum quoad officium, & finem talium semina, beneficio Creatoris

ris inserta , quilibet homo possit bona opera suis viribus inchoare , licet ea sine divina gratia perficere , & consummare nequeat.

Enimvero Cassianus collat. 13. cap. 3. differte affirmat , dicens : quibus manifeste colligitur , non solum actuum , verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium , qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat , & virtutem , atque opportunitatem eorum , quæ recte cupimus , tribuit peragendi : omne enim datum bonum , & omne donum perfectum desursum est , descendens a Patre luminum , qui & incipit quæ bona sunt , & exequitur , & consummat in nobis ; ergo Cassianus non docet , nec docere hic potest , quod omni animæ naturaliter insint semina virtutum perfectarum , seu quoad officium , & finem talium , & proin quilibet homo possit bona opera suis viribus inchoare , licet ea sine divina perficere nequeat gratia. Si enim omni animæ naturaliter juxta Cassianum inessent semina virtutum non solum quoad officium , sed & quoad finem talium , & proin homo quilibet possit bona opera suis viribus inchoare : falsum foret , & falso assereret Cassianus , Deum initia sanctæ voluntatis inspirare : omne datum bonum esse desursum descendens a Patre luminum , Deum incipere in nobis ea , quæ bona sunt. Nec dici potest , ista juxta Cassianum verificari , quatenus creando contulit semina virtutum , & facultates operandi , atque agendi , & consequenter prout præcise sunt a Deo ut authore naturæ. Nam contra est , quod Cassianus affirmet absolute , & actuum , & bonarum cogitationum ex Deo esse principium , omne datum bonum esse desursum &c. atqui semina virtutum non tantum sunt bona , prout sunt semina virtutum , quoad officium , & præcise ex objecto , objectique fine talium , sed & sunt bona , prout sunt semina virtutum , quatenus tribuunt posse semper proxime ex fine operantis actu , aut virtute bona officia , seu opera referre in debitum finem ultimum supernaturalem. Item non solum facultates sunt bonæ , sed & ea , quæ cum iis connectuntur , bona sunt ; ergo semina virtutum non tan-

Ad
I.

tum censet esse a Deo ut authore naturæ , & prout præcise creator est , seu quatenus sunt semina virtutum præcise quoad officium talium : sed & censet ea esse a Deo ut authore gratiæ , quatenus inclinant , & conferunt posse proxime semper bona opera referre in Deum ut debitum finem ultimum : item non eatenus præcise ea censet esse a Deo , quatenus contulit facultates agendi , & operandi : sed & eatenus censet esse a Deo , quatenus ipse etiam dat & ea ipsa , quæ cum iis facultatibus connectuntur , ac ex iis consequuntur ; ergo præfata juxta Cassianum non præcise verificantur , quatenus creando contulit semina virtutum , & facultates agendi ; ergo non docuit , nec docuisse dici potest , quod semina virtutum naturaliter omni animæ insint. Siquidem prout censet ea esse a Deo ut authore gratiæ : non censet ea esse a Deo , ut authore naturæ , ac proin omni animæ naturaliter inesse : item non docuit , hominem quemlibet posse bona opera suis viribus inchoare. Nam dum censet , ea esse a Deo , non prout præcise contulit facultatem agendi , sed prout etiam ipse ea operatur in nobis : non potest censere , hominem suis viribus secluso auxilio Dei ea inchoare posse. Sed ut adhuc magis pateat , Cassianum non docuisse , omni animæ naturaliter inesse semina virtutum perfectarum , seu quoad officium , & finem simul talium , ac hominem quemlibet posse bona opera suis viribus inchoare , oportet , ut jam ad singula ex Cassiano deprompta , nobisque hic objecta argumenta respondeamus. Igitur ad imum respondemus inprimis negando , Cassianum docuisse , aut docere quidpiam eorum , de quibus eum accusat S. Prosper , una & Cl. AArius , Dein & ulterius negamus , eum cit. loc. admodum æquivoce scripsisse : *nullius quamvis volentis , & currentis tam idonea potest voluntas esse &c.* Enimvero Cassianum ea non æquivoce scripsisse , sed eo asserto ab eo præcise declarari , hominem præter gratiam prævenientem , excitantem , & operantem adhuc insuper indigere gratia adjuvante , & cooperante &c. manifestò patet. Eodem enim lib. 12. de instit. capite 9. affirmat ; itaque hunc nequissimi spiritus (superbiæ) laqueum taliter poterimus evadere , si in singulis , quibus senserimus nos virtutibus profecisse , illud apostolicum dixerimus : non ego ,
sed

sed gratia Dei mecum , & gratia Dei sum id , quod sum , & Deum esse , qui operatur in nobis & velle , & perficere pro bona voluntate : dicente etiam ipso authore salutis nostræ : qui manet in me , & ego in eo , hic fert fructum multum ; quia sine me nihil potestis facere. Et - - vanum est vobis , ante lucem surgere : quia non est volentis , neque currentis , sed misereantis Dei. Sicque aperte docet , nos gratia Dei non solum debere præveniri , & excitari , ut velimus , sed & adjuvari , ut quod voluerimus , prosequamur , & impleamus. Dein , ut ostendat , non sufficere , nos Dei gratia præveniri , & excitari , sed insuper requiri , ut & in prosecutione operis Dei gratia adjuvemur , quo perfectionem , & perfectionis præmium consequi valeamus , cit. cap. 10. subdit dicens : nullius namque , quamvis volentis , & currentis tam idonea potest voluntas esse , - - ut carne spiritui repugnante circumdatus , valeat , tantum perfectionis præmium - - attingere , nisi fuerit divina miseratione protectus , ut ad illud , quod magnopere vult - - pervenire mereatur. Et demum , ut probet , nos non solum gratia Dei debere excitari , & præveniri , ut velimus , sed & in prosecutione operis debere adjuvari. Eodem cap. 10. subdit rationem hanc : omne enim datum bonum , & omne donum perfectum desursum est , descendens a Patre luminum. Quid enim habes , quod non accepisti ? quod si accepisti , quid gloriaris , quasi non acceperis ? his ergo ita constitutis dici non potest , Cassianum supra dicta æquivoce scripsisse. Siquidem si mox allata Cassiani asserta non velimus per maxime violentam interpretationem in sensum alienum , & dictis Cassiani mox allatis omnino repugnantem detorquere , palam esse fatendum est , Cassianum ita , prout mox diximus , sensisse , & docuisse. Multo minus ergo dici , & inde colligi potest , quod Cassianus docuerit , omni animæ naturaliter inesse semina virtutum perfectarum , seu quoad officium , & finem simul talium , & hominem quemlibet posse bona opera suis viribus sine gratia inchoare. Jam ad ea , quæ post citatum eum textum ulterius subjiciuntur , respondemus itidem negando in eo , quod Cassianus cap. 11. cit. lib. 12. adductis exemplis boni latronis , &
David

David &c. *perfectionis summam* miserentis Dei esse fateatur, & in utriusque confessione Dei gratiam superabundasse, sed *veræ pœnitudinis occasione percepta*, aliquid erroneum, & consequenter anguem in herba latere. Cassianus enim ibi non docet, gratiam Dei superabundasse ex eo, quod Deus iis tribuerit, obtuleritque præcise occasionem pœnitendi, qua obtenta ii suis viribus seclusa alia gratia præveniente opus pœnitudinis ad obtinendam veniam inchoarint, eoque superveniente gratia perfecta veniam &c. consecuti sunt: sed eam superabundasse ex eo, quod præter exterius factam admonitionem ea interior eos prævie moverit, & incitaverit ad ferventem charitatis, ac contritionis actum, cuius actus veræ pœnitudinis occasione, seu tanquam causa dispositiva Deus sub unius verbi confessione ab iis facta tanta peccata dimisit. Unde negat latronem cursus sui merito seclusa gratia tantam beatitudinem consecutum, asseritque eundem illam dono Dei miserentis adeptum, dicens: *si vel illum latronem ob unam confessionem in paradysum introductum recordemur, intelligimus eam non cursus sui merito tantam beatitudinem consecutum, sed dono Dei adeptum*: negat itidem ad obtinendam criminum Davidis indulgentiam laboris æquiparasse merita, asseritque gratiam Dei superabundasse, mox dictis subjiciens, & dicens: *vel si reminiscamur David regis duo tam gravia, tamque immania crimina uno pœnitudinis sermone deleta, nec hic videbimus ad indulgentiam tanti criminis obtinendam laboris æquiparasse merita, sed Dei gratiam superabundasse*. At vero si Cassianus eo loco sensisset, gratiam Dei superabundasse ex eo, quod Deus iis præcise tribuerit occasionem pœnitendi, qua ii seclusa interiori gratia alia tum præveniente, & excitante, tum etiam adjuvante opus pœnitudinis propriis viribus inchoassent, & postea superveniente primum Dei gratia perfectrice &c. veniam consecuti fuissent, Cassianus negare non potuisset, latronem cursus sui merito eam beatitudinem consecutum, ac in Davide laboris æquiparasse merita; nec obtentam indulgentiam præcipue tribuere potuisset gratiæ, ut patet vel parum consideranti; ergo cum dissertis verbis negat latronem cursus sui merito eam beatitudinem consecutum, ac in Davide

la-

laboris æquiparasse merita, tribuatque indulgentiam obtentam præ-
 primis gratiæ, dicendum, quod eo loco docuerit, doceatque,
 gratiam superabundasse non ex eo, quod Deus iis præcise tribuerit
 occasionem pænitendi, qua sola obtenta ipsi suis viribus sine gra-
 tia prævie movente, & excitante opus pænitudinis inchoarint, per-
 fectionisque initium posuerint, & superveniente primum postea
 gratia, veniam consecuti sint, sed ex eo, quod præter exterius
 factam admonitionem, & datam occasionem ipsa Dei gratia eos
 interius prævie, & efficaciter moverit, & excitavit ad ferventem
 charitatis, ac contritionis actum, cujus occasione tanquam causa
 dispositiva percepta Deus sub unius verbi confessione tanta pecca-
 ta dimisit. Et vero dum Cassianus dicit: *nec hic videbimus ad indul-*
gentiam tanti criminis obtinendam laboris æquiparasse merita, sed Dei
gratiam superabundasse, ea, quæ immediate subjungit, dicens: *qui*
veræ pænitudinis occasione percepta tantam peccatorum materiam sub unius
verbi plena confessione consumpsit, per pronomen relativum qui non
 refert ad Davidem, aut latronem, quasi ii præcise veræ pænitu-
 dinis occasione percepta seclusa alia interiori gratia præveniente
 confessionem, atque pænitudinem suam inchoassent, & postea ac-
 cedente gratia Dei tantorum criminum materiam consumpsissent:
 sed ea prout subjuncta sunt, refert ad Deum, cujus gratiam asserit
 abundasse, ut patet consideranti; ergo dum Cassianus asserit, la-
 tronem *non cursus sui merito - - sed dono Dei eam beatitudinem*
adeptum, item *nec hic videbimus (in Davide) ad indulgentiam tanti*
criminis obtinendam laboris æquiparasse merita, sed Dei gratiam supera-
bundasse, qui veræ pænitudinis occasione percepta tantam peccatorum ma-
teriam sub unius verbi plena confessione consumpsit: docet, & censet,
 Dei gratiam superabundasse non ex eo, quod Deus iis præcise con-
 tulerit occasionem pænitendi, qua percepta ipsi suis viribus seclusa
 gratia alia præveniente opus indulgentiæ obtinendæ inchoarint, &
 accedente postea Dei gratia consumpsissent, sed Dei gratiam super-
 abundasse ex eo, quod præter exterius factam admonitionem,
 collatamque occasionem ipsa Dei gratia eos incitarit ad ferventem
 charitatis, atque contritionis actum, cujus occasione, ut causa

dispositiva percepta, Deus sub unius verbi confessione tanta peccata dimisit, sicque consumpsit; jam ergo ex his patet, dici non posse, quod Cassianus adductis exemplis boni latronis, & David perfectionis summam miserentis Dei, & in utriusque confessione Dei gratiam superabundasse, sed *veræ pœnitudinis occasione percepta*. At vero occasione prioris argumenti hic a nobis propositi jam inferes, & dices: juxta dicta ibidem Cassianus negat, latronem cursus sui merito beatitudinem consecutum, asseritque, eundem illam dono Dei miserentis adeptum, item nec in Davide laboris æquiparasse merita, asseritque, Dei gratiam superabundasse; ergo hoc ipso totum ibi tribuit gratiæ, negata etiam quacunque hominis cum gratia cooperatione, & consequenter docet ibi, hominem per gratiam ad bonum necessitari, quod ipsum iterum erroneum, & damnatum est. Sed contra est, quod Cassianus loco cit. scribat, asseratque: *si enim vel illum latronem NB. ob unam confessionem introductum in Paradisum recordemur, - - item, vel si reminiscamur David regis duo tam gravia, tamque immania crimina NB. uno pœnitudinis sermone deleta &c.* ergo quantumvis indulgentiam obtentam præcipue deputet, & adscribat gratiæ: nihilominus aperte ibidem docet, & sentit, gratiæ eos prævenienti, & excitanti consentientes cum gratia sibi cooperante plures exercuisse actus, sicuti e. g. actus interni doloris de commissis peccatis, detestationis commissorum peccatorum, & propositi ea emendandi, item & actum externæ confessionis &c.; ergo solum negat, latronem cursus sui merito, ut destituto gratia Dei, eamque excludente, veniam, beatitudinem consecutum: itemque eandem ob rationem negat, non æquiparasse in Davide laboris merita; ergo Cassianus solum negat, latronem cursus sui merito, ut destituto Dei gratia præveniente, & adjuvante in ordine ad obtinendam gratiam sanctificantem, & hac mediante ipsam beatitudinem; itidem ob eandem rationem negat in Davide laboris æquiparasse merita; ergo non negat, latronem cursus sui merito ex gratia ipsiusque latronis cum gratia cooperatione &c. beatitudinem fuisse adeptum, aut in Davide laboris non æquiparasse merita, quatenus erant ex gratia,
&

& ejus cum gratia cooperatione ; ergo vi supradictorum non excludit hominis cooperationem cum gratia in locis hisce citatis , prout constat consideranti , & satis etiam patet ex eo , quia eodem lib. 12. cap. 14. expresse affirmat , dicens : *nec hoc dico , ut humanos conatus evacuans , ab industria , & laboris intentione quempiam revocare contendam &c.* Porro ratione istorum , quæ hucusque objecta sunt , videantur etiam , quæ statuimus , & produximus hujus cap. §. 17. ad imum &c. Jam vero ut & cætera , quæ hic Cl. AArius contra Cassianum ulterius profert , expediamus , ad ultimam hujus objectionis partem , negamus , Cassianum & cap. 13. , aut etiam in præcedentibus sentire , atque docere , quod ipsum sensisse , atque docuisse existimat Cl. AArius , quod nim. perfectio , & consummatio virtutum dependeat a gratia Dei adjutrice , & perfectrice : sed inchoatio boni operis , & initium bonæ voluntatis etiam ex nobis esse possit sine interna Dei gratia excitatrice. Id enim non docuisse Cassianum , sed huic errori oppositum loc. cit. ab eo doceri , patet imo ex cap. 11. cit. libri 12. de instit. ubi ait : *principium quoque discutientes vocationis salutis humanæ , qua non ex nobis , nec ex operibus nostris secundum Apostolum , sed Dei sumus dono , gratiaque salvati , liquido poterimus advertere , quemadmodum perfectionis summa non volentis , neque currentis , sed misereantis est Dei ;* ergo juxta Cassianum non sola perfectio , & consummatio virtutum dependet a gratia Dei adjutrice , & perfectrice : sed inchoatio boni operis , & initium bonæ voluntatis ex nobis esse non potest , sed est , & dependet a Dei gratia excitatrice. Alias enim affirmare non posset , nos non ex nobis , nec ex operibus nostris , sed Dei - dono , gratiaque salvatos &c. ut patet consideranti. Patet 2do ex ipso cit. cap. 13. ubi itidem ait : *quapropter jam tempus est , ut ipsis , quibus tradunt , verbis Patrum sententiam proferamus - - ajunt itaque , non posse ad purum quempiam carnalibus vitiis emundari NB. nisi universum laborem suum , atque conatum ad tantæ perfectionis finem intellexerit non posse sufficere , nec eam , nisi miseratione*

Ad
II.

ratione Dei, & adjutorio comprehendi; ergo hoc ipso docet aperte, universum laborem humanum, atque conatum non posse sufficere, nisi miseratione Dei, & adjutorio ad tantæ perfectionis finem, & eam non nisi miseratione Dei, & adjutorio comprehendi. Siquidem suum dictum non posse sufficere expresse per conjunctionem affirmativam & inclusam in hac, nec connectit cum hoc suo asserto, nisi miseratione Dei, ut patet consideranti; ergo cum & inchoatio boni operis, & initium bonæ voluntatis habeant verè rationem alicujus laboris, atque conatus: hoc ipso docet, nec inchoationem boni operis, nec initium bonæ voluntatis posse sufficere, nisi miseratione Dei, & adjutorio ad tantæ perfectionis finem; ergo juxta ipsum Cassianum etiam quoad hoc caput 13. non solum perfectio, & consummatio virtutum dependet a gratia Dei adjuvante, & perfectrice: sed & inchoatio boni operis, & initium bonæ voluntatis non potest esse ex nobis sine interna gratia Dei excitatrice. Alias possent sufficere sine miseratione Dei, & adjutorio ad tantæ perfectionis finem saltem ut inchoandæ, quod Cassianus in mox citato asserto suo non admittit, sed negat. Hæc, quantum ad 1mum, abunde sufficiunt. Jam ad 2dum quod attinet, omnino non solum quoad textum hic nobis objectum, sed & quoad ea, quæ hoc in argumento a Cl. AArio textui subduntur, satisfacimus hujus cap. §. 17. ad 1mum, & 2dum, præsertim cum ex ibidem productis, atque probatis satis pateat, quod Cassianus opera nostra ex viribus liberi arbitrii præcise præstita, vel potius præstari coepta: neque de condigno meritoria præmii vitæ æternæ, neque de congruo meritoria gratiæ adjuvantis, protegentis &c. agnoscat, admittat, aut doceat. Eo igitur benevolum lectorem remittimus. Porro annotationes in cap. 14. lib. 12. de instit. partim jam rejecimus, partim sequenti articulo 4to discutiemus. Unde non est, cur iis hic inhæreamus: quæ autem Cl. AArius proposuit hoc artic. §§. 14. & 16., nos jam discussimus hujus capituli §. 21., & 25., unde nec opus est, ut de iis quidquam amplius repetamus. De cætero negamus, quod Cassianus, quod Cl. AArius hætenus ei imputavit, ubique callide supponat, etiam quando

quando magnifice de gratia sentire videtur, uti lib. 6. cap. 5. &c. & posthac cit. lib. 12. de instit. Cænob. Nam ut Cassianus dici possit, ubique, etiam quando magnifice de gratia sentire videtur, callide supponere, quæ Cl. AArius hætenus dixit, debet prius probari, Cassianum ea etiam sensisse, atque docuisse, quæ Cl. AArius hætenus dixit: atqui id nondum probatum est, ut patet ex hucusque dictis; nec etiam probari potest: ergo etiam dici non potest, Cassianum ubique supponere, multo minus dici potest, eum ubique *callide* supponere, quæ Cl. AArius hætenus dixit. Interea lib. 6. de instit. Cænob. manifeste loquitur de proficientibus, & in gratia jam constitutis, ut patet legenti: consequenter ibi nequit supponere, hominem propriis viribus seclusa gratia bonum posse inchoare: quantum autem ad lib. 12., ex hucusque dictis satis constat de mente, & sententia Cassiani. Proin ad 3tium respondemus, Cassianum eo loco solum ostendere, nobis per gratiam Dei prævenientem ad bonum volendum jam excitatis adhuc, & præterea quoad prosecutionem boni, & profectum in virtute, opus esse Dei gratia adjuvante. Nam præced. cap. 10. circa finem expressis affirmat verbis: *ex quo manifesto colligitur, quod quemadmodum inspiratione Domini provocati ad viam salutis accurrimus: ita etiam magisterio ipsius, & illuminatione deducti ad perfectionem summæ beatitudinis pervenimus*; ergo palam ibi docet, nos non solum Dei gratia excitari, provocari, & præveniri, sed & adjuvari, atque deduci, & consequenter ostendit, nobis præter gratiam Dei excitantem etiam necessariam esse gratiam cooperantem, & adjuvantem. Unde & Germanum cap. 11. introducit interrogantem, *in quo ergo consistat liberum arbitrium - - si Deus in nobis omnia, quæ ad nostram perfectionem pertinent, & incipit, & consummat*; ergo subsequenti cap. 12. solum ostendit, nos, præterquam quod excitemur, aut simus Dei gratia excitati, debere item & Dei gratia adjuvari. His proin ita se habentibus, dum Cassianus loc. cit. dicit: *certos nos esse convenit, quod omnem virtutem indefessis conatibus exercentes, nequaquam diligentia, vel studio*

Ad
III.

nostro perfectionem possimus attingere, nullatenus dici potest, ipsum
 exclusa Dei gratia præveniente, & excitante ad ipsum initium so-
 lummodo ad prosecutionem operis boni, & perfectionem obtinen-
 dam requirere gratiam: item dum subjungit, *quod - - - nec sufficiat*
humana sedulitas laborum merito ad tam sublimia beatitudinis præmia per-
venire, nisi ea Domino nobis cooperante &c. nequaquam dici potest,
 eum hic intelligere, postquam ex nobis ipsis bene coeperimus, hæc-
 que eo minus etiam ex eo dici possunt, quia dum docet nobis ne-
 cessariam gratiam adjuvantem ad boni prosecutionem, & perfectio-
 nem obtinendam: non hoc ipso negat necessitatem gratiæ præve-
 nientis, & excitantis ad initium boni operis, præsertim cum hanc
 ubique adstruat, ut hucusque vidimus. Igitur ex his ipsis quo-
 que satis patet, & ipsum Cassianum non secus, ac nos orare *fero*,
 dum & ipse ad sic orandum expectabat juxta hucusque dicta gra-
 tiam intus monentem, & excitantem ad eum modum, & ratio-
 nem, quem postea declaravit Concilium Arausic. locis cit., qua
 præveniente inciperet, & adjuvante prosequeretur ad normam ora-
 tionis postea in Ecclesia vulgatæ, qua oramus: *actiones nostras quæ-*
sumus Domine aspirando præveni, & adjuvando prosequere &c. siquidem,
 ut hucusque ostendimus, aperte docet, nos quoque vel quoad
 ipsum initium boni operis, & bonæ voluntatis, & consequenter
 etiam quoad initium bonæ voluntatis orandi gratia Dei debere
 præveniri, & excitari. Sed hæc ad 3^{ti}um sufficiunt quidem: at
 vero nihilominus, priusquam ulterius progrediamur, omnino pau-
 ca dicenda esse existimamus de mox prædicta oratione Ecclesiæ:
Actiones nostras quæsumus Domine aspirando præveni &c. Cl. enim
 Arius hic in citationibus sub lit. (Y) ait, non esse hujus loci,
 in originem hujus orationis indagari: eam autem legi in Missali
 MS. Vaticano &c., quibus me quasi monere videtur, ut ego quæ-
 dam de ejus origine afferam. Jam autem, quamvis difficile sit certo
 definire, unde, & a quo tempore originem suam trahat, tamen
 ut dicamus, quod probabilius videtur, omnino existimamus,
 eam communi, & publico Ecclesiæ usu tempore S. Augustini & S.
 Prosperi nondum fuisse receptam; alias enim S. Augustinus, &
 S.

S. Prosper haud dubie ea usi fuissent ad revincendos ex autoritate Ecclesiæ Pelagianos, ac Semipelagianos de necessitate gratiæ non solum ad actus, & opera bona, sed & ad initium tum bonæ voluntatis, tum etiam bonorum operum: at vero hanc ipsam orationem neque recentiorē esse judicamus *moderno* ordine Missæ quoad lectiones, & orationes in, & pro Sabbathis quatuor temporum præscripto, & prout actu in *Missalibus* habetur. Siquidem præfata oratio ista hoc in ordine legitur Sabbatho quatuor temporum post Dominicam primam quadragesimæ, & habetur ibi post lectionem quartam, adeoque recentior hoc ordine esse non potest. Alias enim jam non amplius foret ordo *modernus* Missæ quoad lectiones, & orationes pro eo Sabbatho præscriptus, ut patet consideranti. Jam autem hic ordo Missæ quoad lectiones, & orationes in, & pro Sabbathis quatuor temporum præscriptus, & ut actu habetur in *Missalibus*, quantum ex B. Alcuino constat, in Ecclesia Romana inventus, & receptus jam erat ante sæculum æræ christianæ septimum. Beatus namque Alcuinus, qui sæculo 7to floruit, & anno post Christum natum octingentesimo 4to ex hac vita migravit, uti non præterit ordinem Missæ feriæ 4^{tæ}, & 6^{tæ}, ita præcipue pro Sabbathis quatuor temporum ordinem Missæ, prout *moderno* tempore præscriptus actu in *missalibus* habetur, in lib. de divinis officiis cap. 28. & 29. edit. Paris. 1617. fol. 1073. &c. commemorat, atque describit. Ita enim habet: *Quatuor sunt tempora anni - - in quibus oportet nos jejunare, etiamsi venerit infra Pentecosten, quando celebratur festivitas septiformis spiritus, ut illud Dominicum, venient autem dies, cum auferetur ab eis Sponsus, & tunc jejunabunt. De his Augustinus: quamvis ordinatio non fiat, necessarium tamen est nostræ Religioni, quatuor temporum jejunia celebrare. De eodem jejunio dicit Leo Papa in homiliis: ut jejunium celebretur in largitione sacrorum Ordinum, Ecclesiæ primitivæ mos abstinuit, ut illud ministrantibus illis, Domino, & jejunantibus dixit Spiritus sanctus: separate mihi Saulum &c. - - isto die, id est, quarta feriâ leguntur duæ lectiones: quoniam hi, qui ad sacrum ordinem transeunt, debent admoneri, ut habeant notitiam legis, & prophetarum, quarta enim ætate lex,*

&

& prophetae viguerunt, & David - - - in eadem ætate Goliath, id est, humilitas superbiam prostravit. Contra quem Goliath, id est, diabolus debent in humilitate dimicare, qui ad sacros ordines provebuntur. Quinta feria deest officium, & Missa ideo debet cantari de Dominica Pentecostes. Feria 6ta una tantum legitur lectio, quia lex, & prophetia in uno Evangelio recapitulantur, quod legitur in sexta ætate mundi. Dein ibidem præcipue, & quasi ex instituto agens de Sabbatho, mox sequenti cap. 29. de Sabbatho in XII. lectionibus sic pergit: lectiones duodecim propter duodecim lectores dicuntur, quia ab antiquis Romanis bis legebantur, hoc est, græce, & latine (sex enim tantummodo sunt) nisi fallor duas ob causas: una, quia aderant & græci, quibus ignota erat lingua latina: aderant & latini, quibus incognita erat græca: altera causa, propter unanimi- tatem utriusque populi. Hic non prætermittenda, sed quasi per parenthesin inferenda puto, quæ de his sex lectionibus habet Gavanti. Hic igitur in commentario ad Rubric. &c. tom. 1. p. 4. agens de quatuor temporibus edit. Colon. de anno 1736. fol. 175. sic refert: in Sabbatho vero septem lectiones sunt cum Evangelio ratione septem ordinum, qui eo die conferuntur - - proprie sunt sex in ordine Romano; quia sicut in feria 4ta duæ, ita tres in feria 6ta, & quatuor in Sabbatho legendæ erant, sed relicta una feriæ sextæ, translatae sunt aliæ duæ in Sabbathum, in quo ideo sex leguntur. Hæc paucis ex Gavanti pro ratione, cur in Sabbatho sex legantur lectiones. Jam ut redeamus ad B. Alucinum, is eodem cap. 29. inferius fol. 1074. sic habet, & pergit: quatuor temporibus annus volvitur, unumquoque tempus tres menses habet. Pro unoquoque mense singuli dies jejuniis consecrantur. Per singulas rationes in duodecim lectionibus genuflectimus, excepto in octava infra Pentecosten. in sola autem oratione de camino ignis genua non flectimus, in omnibus quatuor temporibus, cujus circa finem capitis hanc dat rationem, quia Nabuchodonosor compellebat populum adorare statuam, quam fecerat, ut separata sit nostra oratio, quæ est ad unum Deum, ab errore gentilium. Porro ante hanc subjectam rationem, & postquam dixerat: in sola autem oratione de camino ignis genua non flectimus in omnibus quatuor tem-

temporibus; mox recensito ordine pro feria 4ta, quinta, & sexta, si hebdomada Pentecostes in mense quarto evenit, pro ordine Missæ Sabbathi quatuor temporum infra octavam Pentecostes nominatim omnes lectiones cum titulo, unde desumptæ sunt, & initiis earum, sicut orationes omnes secundum initia sua cum addito sine flectamus genua refert, prout etiamnum tempore moderno in Missalibus habentur; ergo clare docet, ordinem missæ quoad orationes, & lectiones pro Sabbathis quatuor temporum, prout moderno tempore quoad orationes, & lectiones pro dictis Sabbathis præscriptus habetur in Missalibus, jam sæculo septimo, & ante hoc sæculum in Ecclesia fuisse introductum, atque receptum. Nec obest, quod ipse ibidem ordinem Missæ pro feria quarta, quinta, & 6ta referens, si Pentecostes hebdomada in mense quarto evenit, asserat: si autem hebdomada Pentecostes in mense quarto evenit, jejunium fiat feria IV., VI., & in Sabbatho. Feria IV. antiph. Deus dum egrederis. Oratio sine flectamus genua: præsta quæsumus - - ut spiritus adveniens. lect. lib. sapientiæ: in diebus illis dixit Salomon &c. feria V. antiph. Emitte spiritum: oremus sine flectamus: mentes nostras quæsumus Domine: lect. actuum Apostol. in diebus illis stans Petrus &c. qui ordo Missarum hoc tempore pro iis feriis in Missalibus non habetur, cum oratio cum lectione, quas loco cit. assignat feriæ quintæ, modo feria quarta primum locum occupet, & oratio, quam ipse feriæ quartæ tribuit, primum 2do loco ponatur cum lectione actuum Apostol. in diebus illis: per manus autem Apostolorum lectione illa libri Sap. penitus prætermissa, adeoque nec videatur in omnibus Sabbathis quatuor temporum eundem cum moderno in Missalibus statuto Missæ ordinem fuisse. Nam contra est, quod ipse pro Sabbatho quatuor temporum infra octavam Pentecostes expresse referat orationes, & lectiones prout modo pro eo Sabbatho in Missalibus habentur, & expresse etiam affirmet, orationem de camino ignis nimirum, Deus qui tribus pueris mitigasti flammam non solum in eo Sabbatho quatuor temporum infra octavam Pentecostes, sed & in omnibus Sabbathis quatuor temporum recitari; ergo cum hanc orationem in eo Sabbatho post

Pentecosten aliis illius Sabbathi orationibus, & lectionibus præmissis loco ultimo ponat, prout modo in Missalibus ultima est, hoc ipso & docet, eam & in aliis Sabbathis quatuor temporum, prout & nunc est, ultimam esse, eique alias orationes cum suis lectionibus, quæ etiamnum pro Sabbathis quatuor temporum præscriptæ in Missalibus habentur, præmitti. Nam etsi pro præfatis feriis IV. V. & VI., ut ex dictis apparet, quoad orationes, & lectiones mutatio quædam sit facta, non tamen ostendi potest, ejusmodi mutationem quoad orationes, & lectiones etiam factam fuisse pro Sabbathis quatuor temporum, præsertim cum dici, aut ostendi non possit, quæ illis tum in præfatis Sabbathis fuerint aliæ orationes, & lectiones, quænam immutatae, aut quo tempore? his igitur ita positis, cum oratio ea: *actiones nostras, quæsumus Domine*, habeatur Sabbatho quatuor temporum post Dominicam primam quadragesimæ, dicaturque post 4tam lectionem, omnino consequitur, sæculo septimo, & ante illud eam in Ecclesia usu receptam jam fuisse. Nec tamen, uti jam diximus, existimamus, eam usurpata jam fuisse tempore S. Augustini &c. non solum ob rationem jam adductam, sed etiam ex eo, quia & ille ordo Missæ pro Sabbathis quatuor temporum supra a B. Alcuino descriptus tum nondum introductus in Ecclesia fuisse videtur. Enimvero ut Alexander Natalis hist. Eccles. sæcul. 2. dissert. 4. artic. 4. contendit, quatuor temporum jejunia sæculo 5to ab universa Ecclesia fuerunt observata: etsi non nulla in hebdomadibus, & diebus horum jejuniorum observationi consecratis diu fuerit in variis Ecclesiis varietas: at vero ante hoc sæculum observata, ut saltem debite, & rite culta fuisse dici non potest, multo minus ab universa Ecclesia observata ita fuisse potest affirmari. Siquidem ex can. jejunium de consecrat. dist. 76. (si tamen epistola, unde desumptus est, sit genuina) discimus adhuc sæculo 3tio non nisi ter in anno fuisse celebratum, & a Calixto I., ut quaternum solenne agatur jejunium per quatuor anni tempora primum eo sæculo fuisse decretum. At dato, quod factum hoc sit decretum, eo tamen decreto jejunium hoc certis, statis, & determinatis temporibus pro ea tempestate alligatum fuisse, nullum apparet vestigium. Certo

S.

S. Augustinus in epist. 36. ad Consulanum cap. 11. edit. Paris. de anno 1679. tom. 2. fol. 78. asserit, *totoque instrumento, quod appellatur testamentum novum, animo id revolvens video præceptum esse jejunium, quibus autem diebus non oporteat, quibus oporteat, præcepto Domini, vel Apostolorum non invenio definitum.* Hic quidem agit contra quendam urbicum de jejunio Sabbathi observando: at si jejunium quatuor temporum observatum, statisque diebus determinatum ita jam fuisset, mentionem saltem facere debuisset, & potuisset jejunii pro Sabbatho quatuor temporum saltem ut ab Ecclesia determinati, porro in lib. de gestis cum Emerito &c. meminit quidem alicujus jejunii post Pentecosten, sicut & in epist. 64. alias 235. ad Quintianum cit. edit. fol. 154. jejunii diei Natalis Domini, sed utrum hic de jejunio quatuor temporum loquatur, an de alio, incertum. Reipsa apud S. Augustinum memoria jejunii quatuor temporum, etsi singularem librum de jejunio scripserit, haud occurrit, nisi in libro apocrypho de vita Eremitica ad sororem cap. 19. cit. edit. tom. 1. in appendice fol. 45. paucis, non obstante, quod jejunium quatuor temporum possit referri ad traditionem Apostolicam, quantum ad substantiam, vel institutionem, quia tamen eo referri non potest, quantum ad determinationem, Natalis contendit loco cit. pro quatuor primis sæculis quoad observationem nobis debitam nihil probari posse. Idque merito, cum & ipse loco cit., & Muratorius in disquis. jejun, 4tuor temporum tom. 2. probent etiam longo tempore post Leonem in Ecclesiis variis fuisse diversitatem quoad hebdomades, & dies hujus jejunii observationi destinatos, etsi cæteroquin tum ab universa Ecclesia observabatur. His autem ita constitutis nec videtur tum quoque certus præscriptus ordo Missæ pro Sabbathis quatuor temporum, & consequenter nec ea oratio tum jam recepta. Jam vero ut jam diximus, natalis loc. cit. contendit sæculo 5to jejunia religiose fuisse observata, idque præcipue probat ex S. Leone. Et certo S. Leo ferm. 19. alias 18. de jejunio 10. mensis cap. 2. oper. ejus edit. Venet. de anno 1753. tom. 1. fol. 59. quatuor tempora statis anni temporibus affixa refert, dicens: *hujus observantiæ utilitas dilectissimi in Ecclesiasticis præcipue est constituta jejniis, quo ex doctrina*

S. Spiritus ita per totius anni circulum distributa sunt, ut lex abstinentiæ omnibus sit adscripta temporibus. Siquidem jejunium vernum in quadragesima, æstivum in Pentecoste: autumnale in mense septimo: hyemale autem in hoc, qui est decimus, celebramus &c. pro-ut hæc ipsa quoque referuntur can. hujus observantiæ de consecr. dist. 76. Dein idem serm. 86. de jejunio 7tmi cap. i. cit. tom. i. fol. 340. ait: res enim est præcipui operis, quam ex auctoritate indicimus, & ex charitate suademus; ergo cum ostendi non possit, ante sæculum 5tum jejunia quatuor temporum debite, & rite culta, aut statis temporibus observata fuisse: omnino censendum esse existimamus, ab ipso S. Leone pro universa Ecclesia constitutum, & ex eo tempore in universa Ecclesia coeptum esse, ut jejunia 4. temporum præfatis per annum temporibus observarentur, etsi non nulla in quibusdam Ecclesiis quoad hebdomades, & dies horum jejuniorum observationi consecratos ad longius posthac tempus perduravit, fueritque diversitas; ergo omnino etiam verosimilius est, a Leone quoque ipso Papa I. pro feriis 4. temporum fuisse constitutum, & introductum certum ordinem Missæ quoad orationes, & lectiones &c. idque eo probabilius, quia ordo Missæ quatuor temporum, de quo loquitur B. Alcuinus, non potest censi introductus tempore sæculi 5ti præcedente, ob rationes mox supra allatas, consequenter, dum B. Alcuinus ait: *Lectiones XII. propter duodecim lectores dicuntur, quia ab antiquis Romanis bis legebantur*, de tali tempore sæculum 5tum præcedente intelligi non potest. Jam vero neque ordo ille potest intelligi de ordine Missæ primum introducto sæculo 7tmo, aut 6to, siquidem alias B. Alcuinus, qui sæculo 7tmo floruit, haud bene affirmaret, lectiones illas ab antiquis Romanis bis lectas fuisse. Jam ergo verosimilius, & probabilius etiam existimamus, supra dictam orationem actiones nostras, quæsumus, aspirando præveni &c. ex eo jam tempore suam trahere originem, ac in Ecclesia introductam fuisse ad publice contestandam fidem catholicam contra errores Pelagianorum, & Semipelagianorum: haud secus, ac olim ad contestandam fidem catholicam contra errores Arianorum, asserentium, fuisse tempus, cum

filius non erat cum Patre, a Patribus Concilii Nicæni hymno glorificationis: *Gloria Patri, & filio, & Spiritui S. addita, & adjecta*, atque in Ecclesia introducta est clausula, seu appendix illa: *sicut erat in principio &c.* de quo vide Plur. Reverendi Cajetani Merati nov. observ. ad Gavanti comment. in Rubric. tom. 2. part. 1. sect. 5. cap. 4. edit August. de anno 1740. fol. 146. Nec assertioni nostræ obest, quod ea oratio non reperiatur, & non habeatur in Sacramentario ex Codice vetustissimo MS. recuso, quod vulgo S. Leoni tribuitur, & fratres Ballerinii tom. 2. operum. S. Leonis a se editorum præfixerunt. Nam imo, præterquam, quod Codex ille mutilus sit usque ad mensem Aprilem, deficientibus Januario, Febuario, & Martio, sicque sciri non possit, utrum non forte parti deficienti oratio ea inserta fuerit, ipsi præfati fratres Ballerinii non agnoscunt S. Leonem illius Sacramentarii esse authorem, tum quia rationes, quæ pro genuinitate hujus operis a quibusdam producuntur, plus non probant, quam leonem esse authorem earum precum, ac præfationum, in quibus designantur, quæ innuuntur in rationibus pro genuinitate productis: tum quia in eo plures diversorum Pontificum preces collectæ, & dispositæ reperiuntur, tum, quia eo in Sacramentario quædam inveniuntur, quæ Leonis ævo sunt posteriora, uti sunt oratio pro Simplicio Papa, Leonis, ac Hilarii Successore, & mentio dedicationis Basilicæ S. Stephani, quæ a mox dicto Simplicio dedicata est: tum demum, quia, aliis eorum rationibus prætermis, probabilius compactum non fuit ab ullo Romano Pontifice publica auctoritate in usum Romanæ Ecclesiæ, sed est partus privati cujusdam hominis, eo quod magna precum, ac Missarum congeries valde perturbata, & pluribus in locis defectuosa privato quidem homini, qui proprio studio, quæcunque invenit, colligat, convenire potest, non item SS. Pontifici, qui publica auctoritate in soleniorum precum usum codicem Sacramentorum compingat, ac servandum proponat. Ex hoc igitur Sacramentario utpote spurio, nihil probatur. Præsertim cum ea in antiquis, imo & antiquissimis Missalibus habeatur. Sic enim habetur in Missali quodam nostræ Bibliothecæ MS., partim membranaceo, partim chartaceo, utrobique tamen eadem scriptura, iisdemque literarum formis

exarato sæculi 14ti, ex quo apparet, orationem eam multo antiquiorem esse; habetur & in antiquissimo (nam Gavantus illud cum aliis sub hoc titulo comprehendit) Missali Vaticano ab ipso Cl. AArio. citato, ex quo proin iterato præfatæ orationi major ætas acquiritur. Deinde, & 2do iidem fratres Ballerinii ex collectione illius sacramentarii inferunt, nullum publicum sacramentarium, quod totius anni, ac omnium festorum romanæ Ecclesiæ missas certo ordine digestas, atque collectas exhiberet, sæculo 5to extitisse; quia alias collector hujus sacramentarii ex eo illas descripsisset: cum tamen ex ipsa hac collectione pateat, eas a collectore hoc non nisi solutas, & separatas inventas; ergo mirum non est, plures orationes, aliaque fuisse prætermissa; præsertim cum non contineat, nisi orationes, & præfationes, adeoque ex omni parte mutilum sit, quoad lectiones, evangelia &c. in missis dici, aut etiam decantari solita, utpote quæ saltem post eas, vel etiam ante eas singillatim, & separatim descripta esse deberent. Quid quod sacramentarium hoc P. Josephus Blanchinius typis vulgavit anno 1735. e MS. libro ante mille annos ab anno suæ evulgationis circiter exarato; ergo non excedit ætatem beati Alcuini, qui & ipse sæculo 7tmo scripsit; ergo ex eo, quod in eo sacramentario, utpote mutilo, & defectuoso nihil de iis, quæ commemorat B. Alcuinus, contineatur, contra auctoritatem B. Alcuini tanquam coævi nihil probari potest. Demum etsi in eo fiat in mense Majo mentio jejunii mensis quarti, item & in mense Septembri jejunii mensis septimi, simul mensis decimi, cujus & mentio ibidem iterato fit mense Decembri ubique cum orationibus subjunctis: incertum tamen vel maxime est, an non hæc descripserit, secundum quod observabantur ante sæculum 5tum, ut aliqua saltem vestigia conservaret rationis, & ordinis, quo primis Ecclesiæ sæculis ea celebrabantur, quibus & alia 5ti sæculi &c. admiscuit, vel ab aliis adjecta sunt; ergo ex hoc sacramentario quoad hoc, quod nostram infringeret assertionem, nil statui potest. Sed de origine hujus orationis satis hucusque dictum; oportet ergo, ut ad scopum nostrum revertamur. Proin ad 4tum respondemus, & Cassianum ibi docere, viros sanctos non tantum testatos fuisse, directionem viæ suæ industria propria se non invenisse, sed & nequidem cæpisse, Siquidem

Ad
IV.

dem in responso mox præcedenti ostendimus, Cassianum hic, sicut & in capite præcedenti præcise probare, & velle probare, præter gratiam prævenientem requiri gratiam adjuvantem: interea tamen & hic præter necessitatem gratiæ adjuvantis, docet & prævie necessariam esse gratiam prævenientem; in hoc ipso siquidem cap. 13. collat. 3. prioribus mox subjungit: *aliud - non solum fide, sed etiam experimento, & quodammodo ipsa rerum natura, hoc ipsum se deprehendisse proclamare: cognovi Domine, quia non est in homine via ejus, nec viri est, ut ambulet, & dirigat gressus suos*; ergo manifesto docet, Dei esse, non modo dirigere viam, gressusque hominis, & viri, sed & facere, ut ambulet; alias enim non posset negare, viri esse, ut ambulet: ergo hoc ipso aperte docet, Dei esse, hominem, virumve intima virtute ad motum, & actionem applicare. Alias falsum foret, Dei esse, facere, ut homo, seu vir ambulet; ergo hoc ipso docet, Dei esse, hominem sua gratia prævenire; ergo cum asserit, aliud proclamare: *cognovi Domine, quia non est in homine via ejus, nec viri est, ut ambulet, & dirigat gressus suos*, declarat, eum testari, non modo directionem viæ suæ industria propria se non invenisse, sed & nequidem cœpisse. Porro ad istum negamus imo, Cassianum, dum ait, a Davide ostendi, *non sufficere sibi salutis principia, per salutis principia dono Dei, gratiaque collata intelligere, intellectum, voluntatem, & liberum arbitrium*. Primo enim Cassianus ibidem expresse affirmat: *Hic quoque & initium conversionis, ac fidei nostræ, ac passionum tolerantiam donari nobis a Domino, declaravit*; ergo Cassianus manifesto hic loquitur de Deo, ut conferente auxilia in ordine ad nostram salutem; ergo manifesto hic loquitur de Deo ut authore gratiæ. Atqui Deus ut author gratiæ non confert primum intellectum, voluntatem &c. sed eas potentias ut homini collatas a se ut authore naturæ suis gratiis, & auxiliis elevat ad statum supernaturalem conferendo iis per gratias sufficientes posse proximum in ordine supernaturali, & applicando easdem per gratias efficaces ad actu agendum; ergo Cassianus per *salutis principia dono Dei, gratiaque collata* non intelligit intellectum, voluntatem, & liberum arbitrium &c. ad Cassianum ibidem paulo
su-

Ad
V.

superius de eodem Davide ait: *sciens NB. nequaquam sibi met sufficere posse id, quod per naturam conditionis insertum est, nisi quotidiana Domini illuminatione ad intelligendum spiritualiter legem, ac mandata ejus apertius cognoscenda sensus ipsius ab eodem fuerit illustratus; ergo manifesto distinguit dona Dei collata a Deo ut authore gratiæ, & in ordine ad salutem, quale est e. g. illuminatio &c. a donis Dei collatis per naturam, seu a Deo ut authore naturæ in ordine ad constitutionem, & perfectionem naturæ; ergo cum intellectus, voluntas &c. sint per naturam, seu a Deo ut authore naturæ inserta, Cassianus per salutis principia dono Dei, gratiaque collata, non intelligit, nec intelligere potest intellectum, voluntatem &c. alias enim illa ab his non distingueret, quod Cassiani claro asserto repugnat.* 3tio Cassianus eodem in cap. ex Apostolo affirmat, *Deum esse, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate*: atqui Deus non operatur, nec operari dici potest in nobis velle, quatenus nobis præcise confert, aut contulit eas facultates, nimirum intellectum, voluntatem &c. sic enim in nobis operatus fuisset, & operaretur præcise eas facultates, non autem operaretur ipsum earum actu agere, & consequenter ipsum velle. Atqui Cassianus ex eo Apostoli textu affirmat, Deum esse, qui operatur in nobis ipsum velle. Nec dici potest juxta Cassianum Deum conferendo eas facultates operari in nobis ipsum velle mediate. Nam contra est. Cassianus ex eo S. Apostoli textu affirmat, Deum eodem modo operari in nobis velle, quo operatur in nobis perficere: sed juxta Cassianum ex Apostolo Deus in nobis immediate operatur ipsum perficere: ergo juxta eundem & immediate ipsum velle. Atqui Deus non operatur, aut operari dici potest immediate in nobis ipsum velle, nisi quatenus per suum auxilium confert posse proximum, & causam proxime potentem efficaciter physice applicat ad actu agendum; ergo Cassianus per salutis principia dono Dei, gratiaque collata intelligit auxilia, quibus Deus confert posse proximum, causamque efficaciter applicat ad actu agendum, & non intellectum, voluntatem &c. 4to idem Cassianus ex eo Apostoli textu infert quærendo: *quid potuit apertius dici,*

dici, quam NB. ut & bonam voluntatem nostram, & operis consummationem a Domino in nobis pronuntiaret impleri? atqui dici non potest, Cassianum per Dei auxilium, donum, quo Deus implet boni operis consummationem, intelligere intellectum, voluntatem, liberum arbitrium &c. ergo etiam dici non potest, Cassianum per auxilium, & Dei donum, quo Deus implet, & confert bonam voluntatem, intelligere intellectum, voluntatem, liberum arbitrium &c. ergo dici non potest, Cassianum per salutis principia dono Dei, gratiaque collata intelligere intellectum, voluntatem, & liberum arbitrium &c. Et vero si Cassianus per salutis principia intelligeret intellectum, voluntatem &c. sequeretur, eum in mox citato textu, quo dicit: *quid potuit apertius dici, quam ut bonam voluntatem nostram - - a Domino in nobis pronuntiaret impleri*, eum præcise dicere, bonam voluntatem nostram a Domino in nobis impleri per intellectum, voluntatem, & liberum arbitrium: at quis non videt hoc esse absurdum? sto ut plura alia prætermittamus, omnino oportet verba authoris non modo in pravam sensum non detorquere, sed ea in sensu obvio, & proprio accipere, nisi gravis urgeat ratio, ut in sensu alieno accipiamus: jam autem verba Cassiani, quibus in persona Davidis ait, *non sufficere salutis principia dono Dei, gratiaque collata*, in sensu obvio, & proprio significant auxilia divinitus data, & minime in sensu obvio, & proprio significant intellectum, voluntatem, liberum arbitrium &c. nec habetur etiam gravis, ac sufficiens ratio, pro illo accipiendi; ergo &c. Jam autem ad idem argumentum 2do multo magis negamus, Cassianum eo in loco per salutis principia dono Dei, gratiaque collata intelligere intellectum, voluntatem &c. in eo statu, & vigore, quo erant ante Adæ peccatum. Jam enim cap. 1. §. 24. aliisque in locis hujus cap. 3tii ostendimus, non modo a Cassiano doceri, genus humanum in Adamo peccasse, sed & per Adæ peccatum præfatas facultates in homine omnino fuisse infirmatas, atque fauciatas; ergo si etiam demus, a Cassiano per salutis principia intelligi (quod tamen constanter negamus) intellectum, voluntatem &c. necdum dici potest, ab eo per salutis principia intel-

telligi eas facultates in eo statu, & vigore, quo erant ante Adæ peccatum. Demum 3tio negamus, a Cassiano per *salutis principia* intelligi intellectum, voluntatem, & liberum arbitrium tanquam virtutum semina homini a Creatore inserta. Enimvero intellectus, voluntas, & liberum arbitrium solum possent habere rationem *principii salutis*, quatenus sunt, & possunt esse semina virtutum perfectarum, ac quoad officium, & finem simul talium: atqui Cassianus intellectum, voluntatem, & liberum arbitrium a Creatore ut authore naturæ homini inserta, non agnoscit ut semina virtutum perfectarum, ac quoad officium, & finem simul talium; ergo &c. His igitur præmissis ad textum ulterius subiectum disting. Cassianus ulterius dicit: *non enim liberum arbitrium, sed Dominus solvit (ultimato, quatenus per gratiam prævenientem excitat, & per cooperantem usque ad finem adjuvat) compeditos: non nostra virtus, sed Dominus erigit (per gratiam præventos, & adjuvos conantes surgere) elisos &c.* conced. secus negamus. Sensum genuinum Cassiani esse, quem nos concessimus, non solum ex præmissis palam est, sed vel maxime etiam ex eo, quod de S. Paulo Apostolo subdat, eum bene scientem *idoneum se factum ministerio novi testamenti non suo merito, nec sudore, sed Dei miseratione proclamare, non quod simus - - idonei cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* Siquidem his manifesto declarat, Deum non tantum ultimato circa finem, & in medio sua gratia adjuvando solvere compeditos, sed eatenus, quatenus Deus sua eos gratia non solum prævenit excitando, movendoque interius, & simul usque ad consummationem adjuvat &c. Ad 6tum respondemus, Cassianum docere eo in textu, quod præter gratiam prævenientem, cuius necessitatem jam adstruxerat, præced. cap. 10., sicut jam supra notavimus, nobis omnino & necessaria sit gratia adjuvans ex confessione ipsorum Apostolorum, qui a Domino fidem sibi augeri postularunt. Ad id, quod subditur, respondemus, Apostolos quidem postulasse fidei augmentum dari, & datum adjuvari, ut patet ex textu, quem Cl. Arius citat; sed simul & Cassianus mox ibidem demonstrare, quod Apostoli

&c

Ad
VI.

& initium fidei jam a Deo acceperint; nam postquam dixerat: *quæ* (fides nim. Petro collata a Deo) *si in Petro, ne deficeret, Domini egebat auxilio, quis erit tam præsumptor, & cæcus, qui se ad hujusmodi custodiam quotidiano Domini credat auxilio non egere?* quibus palam declarat, præter gratiam prævenientem, & excitatricem fidei insuper etiam requiri gratiam adjutricem: jam, ut ulterius ostendat utriusque necessitatem, atque Apostolos quoque & ipsum fidei initium a Deo accepisse, ulterius pergens subdit, & ait: *præsertim cum ipse Dominus in Evangelio hoc ipsum evidenter expresserit, dicens: sicut palmes non potest fructum facere a semetipso, nisi in vite manserit, ita & vos, nisi in me manseritis. NB. & iterum: quia sine me nihil potestis facere.* Quam sit igitur ineptum, ac sacrilegum, quidquam de bonis actibus nostræ industriæ, & non Dei gratiæ, vel adjutorio deputare, manifeste probatur, Dominica protestante sententia, NB. *sine sua inspiratione, vel cooperatione spirituales fructus exhibere neminem posse.* Cujus sui asserti & hanc reddit rationem, quia *omne datum bonum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum.* Zacharias quoque, quia *siquid bonum, ipsius est, & siquid optimum, ab ipso.* Et ideo constanter Beatus Apostolus; *quid enim babes, quod non accepisti? quod si accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* ergo manifeste definit, & docet Cassianus, Apostolos, omnesque, præterea, quod indigeant gratia Dei adjuvante, eos quoque ipsa gratia Dei præveniri, ipsumque initium fidei habere, & accepisse a Deo. Alias enim falso assereret, ex sententia Christi *nihil* eos sine illo posse facere, item *non omne datum bonum &c. desursum foret, & etiam haberent, quod non acceperunt &c.*, quæ repugnant asserto Cassiani, mox a nobis producto. Sed jam ad 7^{tim}um prorsus satisfacimus §pho hujus capitis 2⁵to ad 6um, & aliis in locis ibidem citatis &c.; unde non est, quod superaddamus, ne opusculum nimium dilatemus. Ad 8^{avum} similiter abunde satisfacimus §. hujus capitis 31mo; ad id, quod subditur, negamus,

Cassianum ea, quibus dicit: *neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat &c.* referre ad eum, qui plantavit virtutum semina, sed asserimus, ab eo illa manifesto referri ad hominem ut in se plantantem habitus virtutum. Unde & palam distinguit plantantem, atque rigantem a Deo, dante incrementum, dicens: *neque qui plantat, neque qui rigat, est aliquid, sed qui incrementum dat Deus.* Proinde quæ ibi in hoc argumento subjecta sunt, huc haud quadrant. Sed ut pergamus.

§. 34. Præter hucusque rememoratos, quos Cassiano tribuit Cl. Arius, errores, & aliorum adhucdum eundem insinuat, dicens: insuper Cassianus docuit, quod, *licet non semper, quandoque tamen ipsum initium fidei* viribus liberi arbitrii sit adscribendum: ex quo principio erroneo similiter erronee collegit, simul suscipiendas esse sententias contrarias: & illam nimirum, quæ bonam voluntatem nasci ex gratia, & alteram, quæ ex bona voluntate gratiam pendere dicit. Et hinc patet illud informe tertium Cassiani medium inter sententias Catholicorum, & Pelagianorum, de quo statim. Atque id inquit.

Arg.
I.

Arg.
II.

Probatur ex S. Prospero. Præsuppositis iis, quæ S. Doctor habet cap. 2. contra Collatorem, ubi arguit Cassianum, quod docuerit, *multos ad gratiam* (procul dubio etiam fidei, utpote *sine qua impossibile est placere Deo. Hebr. 11. 6.*) *venire sine gratia*; ita pergit contra collat. cap. 3. n. 1. *Et satis te contra Pelagianorum calumnias præcavere existimas, siquod in universitate vocatorum sentiendum est, id nobis in portione concedas? sed nec cum hæreticis tibi, nec cum catholicis plena concordia est. Illi in omnibus justis hominum operibus liberæ voluntatis tuentur exordia: nos bonarum cogitationum ex Deo semper credimus prodire principia: tu informe nescio quid tertium, & utrique parti inconveniens reperisti, quo nec inimicorum con-*
sen-

sensum acquireres, nec in nostrorum intelligentia permaneres. Legatur & cap. 4. ibi. Item ibidem cap. 5. n. 1. Posthac ponis plurima testimonia, quibus nunc validum, nunc infirmum liberum arbitrium demonstratur: quasi quidam sint, qui propriis viribus impleant, quod alii facere, nisi Deo adjuvante, non possint. - - duos enim esse sibi contrarios definitis errores, quibus, qui inter liberum arbitrium, & gratiam quid tenendum sit, nesciunt, implicentur. Et in uno constituis eos, qui dicunt, ideo nostri misereri Deum; quia ex nobis præbita sint bonæ initia voluntatis; significans sine dubio Pelagiani dogmatis sectatores, qui dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari: in alio autem illos ponis, qui dicunt, ex misericordia Dei bonarum voluntatum prodire principia, eos intelligi volens, qui inimicos gratiæ debellarunt. Si ergo error est, initia bonæ voluntatis non adjuto divinitus homini adscribere: & error est confiteri, quoniam præparatur voluntas a Domino, quo dirigendi sumus, ut utrumque vitemus? si utrumque, inquis, sequamur, nos nulli errori acquiescimus. Tu nos subdis duobus, & geminas, sicut intelligis, pravitates: dividendo damnas: miscendo justificas. Luculenter vero loc. cit. Cassianum S. Prosper refutat, addens n. 3. Placet igitur tibi cum hæreticis Catholicos, cum victis damnare victores, & eos erroris nota adurere, qui errorem ab Ecclesia depulerunt. Secundum quippe tuam censuram, qua sanctarum, & fidelium voluntatum non in omnibus hominibus ex Deo vis esse principium (NB. quasi multum gratiæ tribuas, si hoc eam in quorundam operari mentibus acquiescas) erravit Papa Innocentius &c. Juvat autem, & necesse est, hic notare, S. Prosperum, ubi de sanctarum origine voluntatum disputat, etiam fidei, charitatisque principia sub sanctarum initio voluntatum intelligere, prout expresse colligitur ex initio cap. 6. ibidem, & mox etiam cap. 7. ubi de fide, ejusque initio in Paulo, & Mathæo ex una, & de fide Zacchæi, ac boni latronis ex altera parte tractat; & in fine cap. 7. n. 3. subjungit: frustra igitur disputator iste ad inscrutabilem unius gratiæ varietatem argumentum definitionis suæ voluit aptare; ut portio justificatorum solius voluntatis suæ

Arg.
III.

Arg.
IV.

Arg.
V.

Arg.
VI.

motibus ad Christum venire credatur, portio autem reluctans trahi, & invita compelli: cum Deus sit, qui operatur omnia in omnibus, sive alios sic, alios autem sic attrahere velit, ad quem nemo, nisi aliquo modo attrahatur, venit. Dein acute Cassianum contra collat. cap. 8. n. 3. in fine ait: in qua (prima sua sententia de origine bonarum voluntatum ex gratia Dei) si author ipsius permaneret, Ecclesiasticam regulam non excederet; neque simul & libero arbitrio infensus, & gratiae Dei esset ingratus: quorum duorum dum unum in Paulo, & Mathæo, aliud in Zacchæo, & latrone indicat, operatum, non intelligit in illis se liberum arbitrium, in istis gratiam sustulisse.

Arg.
VII.

Videatur etiam cap. 13. n. 4. & 6. & cap. 14. per totum. Denique suppositis iis, quæ de initio bonæ voluntatis, & fidei contra collat. cap. 19. definitione 3. & 4. S. Prosper scripsit, definitione ista addit textui Cassianæo: in errore esse dicitur & is, qui ex gratia nasci bonam asserit voluntatem: & is, qui dicit, gratiam ex bona voluntate pendere, & tamen utraque sententia suscipienda decernitur, dum unius in Paulo, & Mathæo, alterius in Zacchæo, & latrone forma præfigitur. His consona sunt, quæ idem definitioni 6. Cassiani ibidem subjungit: quasi ita utrumque recipiendum sit, ut in aliis hominibus voluntas gratiam, in aliis gratia præveniat voluntatem, & non ita, ut in omnibus voluntas gratiam subsequatur. Quoniam secundum ipsos, si aufertur liberum arbitrium, cum gratia prævenit: aufertur gratia, cum libero arbitrio prævenitur. Legatur & cap. 2. sub finem.

Arg.
VIII.

Ref.
&
Resp.

§. 35. Ita quidem hucusque Cl. AArius ex S. Prospero contra Cassianum ad probandum assertum suum argumentatur. At vero Cassiano non posse imputari, quod, ut Cl. AArius vult, docuerit, quod, licet non semper, quandoque tamen ipsum initium fidei viribus liberi arbitrii sit adscribendum, & quod ex eo principio erroneo similiter erronee collegerit, simul suscipiendas esse sententias contrarias, & illam nim. quæ bonam

bonam voluntatem nasci ex gratia; & alteram, quæ ex bona voluntate gratiam pendere dicit. Proin nec dici potest, inde patere informe tertium Cassiani, medium inter sententias catholicorum, & Pelagianorum, palam est ex ipsius Cassiani doctrina.

Enimvero collat. 13. cap. 3. propositione indefinita certo dogmatica, adeoque universaliter pronuntiat, atque affirmat, *non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem, atque opportunitatem eorum, quæ recte cupimus, tribuit peragendi. Quod ipsum eadem ratione affirmat cap. 8. item ibidem cap. 6. mox ad initium clare asserit, & idcirco licet in multis, imo in omnibus possit ostendi, semper auxilio Dei homines indigere - - in nullo tamen evidentius, quam in acquisitione, atque custodia castitatis ostenditur. Item ibidem circa medium: quæ omnia sicut desiderari a nobis jugiter absque divina inspiratione non possunt, ita ne perfici quidem sine ejus auxilio ullatenus queunt. Dein cap. 9. & quia etiam suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi, semper vero indigeat adjuvari. cap. quoque 12. ibidem similiter per propositionem dogmaticam indefinitam, & consequenter cum subjectum hujusmodi propositionis universaliter & pro omni tempore supponat, universaliter asserit, ne crederent (homines) se ad opus salutis divino auxilio non egere Apostolum prioribus a se dictis subjunxisse: Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate. Quid quod, ut plura alia tum ex hac ipsa collatione 13., tum ex aliis collationibus prætermittamus, & collatione 4ta expressis verbis affirmat, gratiam Dei, ac misericordiam semper operari in nobis ea, quæ bona sunt: demum & collat. 3. cap. 20. Credere tamen inconcussa fide nos convenit, nihil sine Deo prorsus in hoc mundo geri. Aut enim voluntate ejus, aut permissu agi universa, fatendum est, ut scilicet hæc, quæ bona sunt, voluntate Dei perfici, auxilioque credantur, quæ autem contraria sunt,*
per-

permisso; ergo asseri non potest, Cassianum docuisse, aut docere, quod licet non semper, quandoque tamen ipsum initium fidei viribus liberi arbitrii sit adscribendum, atque ex hoc principio eum collegisse, simul suscipiendas esse sententias contrarias &c. Si enim hoc docuisset, aut doceret, falso universaliter pronunciaret, & affirmaret loc. cit. non solum actuum, verum & bonarum cogitationum ex Deo esse principium, Deumque nobis initia sanctæ voluntatis inspirare, item, semper auxilio Dei homines indigere, semper hominem indigere adjuvari, gratiam Dei semper operari in nobis ea, quæ bona sunt &c. ut patet consideranti. Siquidem alias gratia Dei non semper operaretur in nobis ea, quæ bona sunt, nec Deus universaliter initia bonæ voluntatis inspiraret. At vero Cassianum prædicta falso affirmare, admitti non potest; ergo dici non potest; Cassianum docuisse, quod, licet non semper, quandoque tamen ipsum initium fidei viribus liberi arbitrii sit adscribendum. Et vero asserenti, Cassianum docuisse, quod licet non semper, quandoque tamen ipsum initium fidei viribus liberi arbitrii sit adscribendum omnino incumbit, ut & probet, atque ostendat, ubi id Cassianus docuerit: atque id probari, atque ostendi non potest. Neque enim id probari, atque ostendi potest ex his, quæ hic ex S. Prospero objiciuntur, ut patet ex hucusque dictis, & mox adhuc clarius patebit ex solutione eorum, quæ hic objiciuntur. Neque vero etiam idem probari, aut ostendi potest ex assertis Cassiani ipsius, ut similiter mox patebit ex responsis ad ea, quæ in sequenti §. objiciuntur; ergo dici non potest, Cassianum docuisse, quod, licet non semper, quandoque tamen ipsum initium fidei viribus liberi arbitrii sit adscribendum. Sed ut prætermisso eo, quod Cassianus expresse, & absolute doceat, omnem causam adam debere præmoveri, seu prædeterminari a Deo, ut ostendimus §. 15., & consequenter omnem causam adam, atque hoc ipso etiam omnem hominem in actu operando semper dependere a Dei concursu prævio non modo in ordine naturali, sed & in ordine supernaturali, sicque ex sententia ejusdem initium bonæ voluntatis, aut fidei nunquam haberi possit independenter a gratia, nec unquam viribus liberi arbitrii seclusa gratia præ-

præveniente adscribi, ut patet consideranti. Sed ut hoc, inquam aliisque pluribus prætermisissis, jam ostendamus ex his, quæ hic ex S. Prospero objiciuntur, probari non posse, neque ostendi, Cassianum docuisse, quod licet non semper, quandoque tamen initium fidei viribus liberi arbitrii sit adscribendum: oportet, ut singula, quæ hic objiciuntur, diluamus. Hoc autem priusquam faciamus, memorem volumus benevolum lectorem illius, quod semper hucusque præmonuimus, nim. ex S. Prospero nihil probari, quia, ut suo loco ostendimus, & ex hucusque dictis satis patet, quod ipse errore facti deceptus hujusmodi errores Cassiano imputaverit, Cassiani assertis in sensu a genuino ipsius Cassiani sensu prorsus alieno acceptis. Hac facta præmunitione jam ad 1mum respondemus, negando, Cassianum docuisse, aut docere, multos ad gratiam venire sine gratia simpliciter tali, aut etiam sine gratia fidei. Id enim Cassianum nullatenus docuisse ostendimus §. 13. & 19. utrobique ad 1mum, §. 23. &c. ex quibus locis similiter constat, neque ex S. Prospero probari posse, Cassianum simile quid docuisse, & S. Prosperum, quod in eo arguat Cassianum, omnino errore facti id egisse. Ad 2dum respondemus, negando Cassianum id, quod in universitate vocatorum sentiendum est, in portione concedere: eique cum catholicis non esse plenam concordiam, eundemve negare, bonarum cogitationum ex Deo semper esse principium, sicque eum tertium quid informe statuisse. Hæc enim negandi ratio manifesto patet. Nam ut §. 17. ad 3tium, & 4tum ostendimus, Cassianus locis ibidem cit. supposito etiam, ac dato, & non concesso, quod particula *vel* utatur per modum disjunctionis, docet & affirmat, quod Dei benignitas, cum in nobis bonæ voluntatis quantulamcunque scintillam ordinariis Dei gratiis successive excitatam emicuisse perspexerit, vel quam ipse per gratiam extraordinariam subito perfecte movendo instantanee excitatam tanquam de dura silice nostri cordis excusserit, confoveat eam &c. Et itidem, quod Deus, cum quemdam in nobis ortum bonæ voluntatis inspexerit, illuminat - - - incrementum tribuens ei, quam vel ipse per gratias extraordinarias subito perfecte movendo &c. vel nostro cum gratiis ordinariis successive disponentibus coope-

Ad
I.

Ad
II.

rante conatu viderit emerſiſſe; ergo dum capite proxime ſubſe-
 quenti, nim. 9no per modum ſequelæ in quantum initium hujus
 capitis 9ni cum fine capitis præcedentis per particulam *unde* con-
 jungit, deducit, & colligit: *unde non facile humana ratione discerni-
 tur, quemadmodum Dominus petentibus tribuat, a quærentibus inveniatur,
 aperiatque pulſantibus, & rursus inveniatur a non quærentibus ſe, palam
 appareat inter illos, qui eum non interrogabant &c.* Caſſianus ſolum
 infert, & inferre nititur, humana ratione ſufficienter ad captum
 non poſſe explicari opus prædeſtinationis, & proin hoc *humana ra-
 tione* aliquo modo explicando *non facile* discerni, cur, & *quemadmo-
 dum Dominus* aliis præciſe conferat gratias ſufficientes, quibus dum
 cooperantur, mereantur augmentum gratiæ, ſicque ſucceſſive eos
 movendo, & diſponendo per gratias ordinarias tribuat petentibus
 gratiis ordinariis iisdem ſucceſſive ſibi collatis cooperando, & ab, hoc
 modo, *quærentibus inveniatur &c.* & rursus aliis præter ordinarias conferat
 & gratias ſpeciales, & extraordinarias, quibus & eos, non obſtante,
 quod quibusdam gratiis ordinariis reſtiterint, ſubito movet, ſicque *in-
 veniatur a non quærentibus ſe.* Itidem Caſſianus iisdem in locis ſupra
 citatis, aliisque docet, quod Deus, ſive hominem moveat ſuc-
 ceſſive gratias præciſe ordinarias eidem conferendo, ſive eum mo-
 veat ſubitanee per gratias extraordinarias, eundem ſemper ſuis
 gratiis præveniatur, atque prædeterminet; ergo dum hoc cap. 9.
 collat. 13. aſſerit: *unde non facile humana ratione discernitur, quem-
 admodum Dominus petentibus tribuat &c.* - - & rursus *inveniatur a non
 quærentibus ſe*: præciſe infert, & docet, *non facile humana ratione*
 capi, ac explicari concordiam libertatis cum gratia, ſeu *quemad-
 modum Dominus* præveniando ſua gratia, & prædeterminando *libere
 petentibus tribuat*, atque ita ipſe libere petentes prædeterminet
 &c. & rursus ut prædeterminans *inveniatur a non quærentibus ſe*,
 ſeu non obſtante ſua ad quærendum prædeterminatione, ab *ad non
 quærendum liberis.* Et vero Caſſianum in textu mox citato loqui
 de difficultate aliquomodo ratione naturali explicandi opus præde-
 ſtinationis, & libertatis cum gratia phyſice efficaci concordiam,
 patet

patet etiam ex subsequentibus : nam immediate subdit : *cui autem facile pateat , quomodo salutis summa nostro tribuatur arbitrio ;* ergo omnino affirmat , nulli facile , & proin ad sufficientem captum patere, *quomodo salutis summa ,* quæ vel maxime ex ipsius doctrina , prout ostendimus §. 21. ad 11. , omnino , & mere gratuita est , & ex Dei misericordia , ac gratia , etiam ipsi *libero nostro tribuatur arbitrio ;* ergo reipsa prioris Cassianæ asserti genuinus sensus est de difficultate explicandi opus prædestinationis , & concordiam libertatis cum gratia prædeterminante. Deinde ibidem in subsequentibus docet , non facile posse ratione discerni , quomodo summa salutis & nostro possit attribui arbitrio , nisi in quantum gratia Dei efficaci præventi adhuc libere gratiæ cooperari dicamur. Unde & affirmat ibidem ex ipsa scriptura nos doceri , quod & gratia Dei præveniamur , & gratiæ Dei prævenienti libere consentiamus. Nam dum Concil. trid. sess. 6. in decreto de justificatione cap. 5. asserit : *unde in sacris literis , cum dicitur : convertimini ad me , & ego convertar ad vos : libertatis nostræ admonemur. Cum respondemus : converte nos Domine ad te , & convertemur : Dei nos gratia præveniri confitemur :* illud reipsa affirmat , nos ex ipsa scriptura doceri , quod & gratia Dei præveniamur , & Dei gratiæ prævenienti libere consentiamus ; ergo etiam dum Cassianus cit. collat. 13. cap. 9. asserit : *cui autem facile pateat , quomodo salutis summa nostro tribuatur arbitrio , de quo dicitur : si volueritis , & audieritis me , quæ bona sunt terræ , manducabitis : & quomodo non volentis , neque currentis , sed misereantis sit Dei ? quid etiam sit illud , quod Deus reddet unicuique secundum opera ejus , & Deus est , qui operatur in vobis & velle , & perficere pro bona voluntate &c. - - nisi quod in his omnibus & gratia Dei , & libertas nostri declaretur arbitrii ,* sicque eodem ferme modo loquitur cum Concilio tridentino : omnino affirmat , & vult , nos ex ipsa S. Scriptura edoceri , quod & gratia Dei præveniamur , & nos eidem Dei gratiæ prævenienti libere consentiamus , quia alias , uti jam alibi innuimus , nisi dicamus nos Dei gratia præveniri , dici haud poterit , quid sibi velit illud scripturæ : *non vel volentis , neque currentis , sed misereantis est Dei ,* & si non simul etiam dicamus , nos libere gratiæ Dei assentiri , prorsus itidem dici non poterit , quomodo intelli-

gendum illud S. Scripturæ, quia *Deus reddet unicuique juxta opera sua*, non obstante, quod non facile pateat, seu capi queat, *quomodo summa salutis nostro tribuatur arbitrio*, dum gratia Dei prævenitur. Ergo dum Cassianus præcitato textu asserit: *unde non facile humana ratione discernitur, quemadmodum Dominus petentibus tribuat &c.* solum vult, non facile humana ratione opus prædestinationis exponi, ac capi, aut concordiam libertatis cum gratia explicari. Jam igitur his ita positis ex illo Cassiani asserto, quo dicit: *unde non facile humana ratione discernitur, quemadmodum Dominus petentibus tribuat &c.* nullatenus inferri, aut asseri potest, Cassianum eo asserto, quod eum illo docuisse vult S. Prosper contra collat. cap. 2. n. 4., docere, nimirum multos ad gratiam venire sine gratia, & hunc affectum petendi - - habere quosdam vigilantia liberæ voluntatis: quæ tamen in aliis tanta aversione obcæcata perhibetur, ut nullis cohortationibus sit revocabilis, nisi per vim trahentis invitaducatur; ergo etiam ex eo, cum S. Prospero inferri, & affirmari non potest, Cassianum id, quod in universitate vocatorum sentiendum est, in portione concedere: eique cum catholicis non esse plenam concordiam &c. & consequenter ex eo S. Prosperi textu nihil contra Cassianum probatur. Porro quantum ad cap. 4. pro commodiore illius lectione, & clariori intelligentia, legi quoque merentur, quæ notavimus hujus cap. §. 15. ad 1. um, §. 23. ad 3. tium &c. Ad 3. tium respondemus, disting. ipsum textus initium: *Posthæc, Cassianus, plurima ponit testimonia, quibus nunc ut Dei gratia adjutum validum, nunc sine gratia Dei infirmum liberum arbitrium demonstratur, conced. textum, ponit plurima testimonia, quibus nunc secundum vires suas seclusa Dei gratia validum, nunc infirmum liberum arbitrium demonstratur, neg. tex. & inde deducendam consequentiam; Cassianus enim omnibus collat. 13. cap. 10. adductis testimoniis tantummodo probare nititur, in nobis vere esse liberum arbitrium, quo volentes, & libere gratiæ Dei consentire, & cooperari possumus: illud tamen esse infirmum, & consequenter ut per illud bonum velle possimus, nobis opus esse gratia Dei. Hinc enim, ut plura alia prætermittamus, expresse sic incipit, cap. 10. dicens: Nam libertatem scriptura divina nostri confirmat arbitrii.*
dicens:

Ad
III.

dicens : omni custodia serva cor tuum. Sed infirmitatem ejus Apostolus manifestat , dicens : Dominus custodiat corda vestra , & intelligentias vestras &c. ergo Cassianus hujusmodi testimoniis productis præcise docet , nos per gratiam nullatenus necessitari ad bonum , sed in nobis esse liberum arbitrium , quo libere , & volentes gratiæ Dei consentire , & cooperari possumus , atque etiam cooperamur : ipsum tamen arbitrium esse infirmum , & consequenter ut per illud bonum velle possimus , opus nobis esse gratia Dei ; ergo iis testimoniis præcise probat , arbitrium ut Dei gratia adjutum esse validum , at vero sine gratia Dei esse infirmum. Proin & ulterius negamus , juxta Cassianum quasi quosdam esse , qui propriis viribus impleant , quod alii facere , nisi Deo adjuvante , non possint. Ad alteram textus partem negamus , a Cassiano in altero errorum sibi contrariorum poni eos , qui dicunt ex misericordia Dei bonarum voluntatum prodire principia , atque ab eo affirmari , errorem esse confiteri , quoniam præparatur voluntas a Domino. Ratio negandi patet ex dictis hujus cap. §. 19. ad 4tum , & 5tum ; §. 13. ad 8vum &c. Ad id , quod subditur , respondemus disting. Cassianus asserit : si utrumque via media ad mentem Ecclesiæ inter eos errores incedendo , sequamur , nos nulli errori acquiescimus , conced. secus neg. ratio negandi patet ex locis mox cit. ; jam igitur & ulterius negamus a Cassiano catholicos subdi duobus erroribus , & ab eo geminari pravitates , atque dividendo damnari , miscendo justificari. Ad 4tum negamus , a Cassiano cum hæreticis Catholicos damnari , & quidquid in subsequentibus illius textus affirmatur. Ratio negandi patet ex locis mox citatis , item ex dictis §. 15. ad 1um , jam vero haud recte dici hic videtur , quod luculenter locis cit. Cassianum S. Prosper refutet. Refutare enim alterum , ni fallimur , idem est , ac demonstrare falsitatem propositionis , quam alter pro vera habet : at vero S. Prosper sane nullius propositionis , quam Cassianus pro vera habet , falsitatem demonstrat , ut patet ex hucusque dictis. Ad 5tum respondemus , quantum ad præviam animadversionem , quod S. Prosper , ubi de origine sanctarum voluntatum disputat , etiam fidei charitatisque principia sub sanctarum initio voluntatum intelligat , omnino & a nobis animadverti debet , quod

Ad
IV.

Ad
V.

Ad
III.

gendum illud S. Scripturæ, quia *Deus reddet unicuique juxta opera sua*, non obstante, quod non facile pateat, seu capi queat, quomodo *summa salutis nostro tribuatur arbitrio*, dum gratia Dei prævenitur. Ergo dum Cassianus præcitato textu asserit: *unde non facile humana ratione discernitur, quemadmodum Dominus petentibus tribuat &c.* solum vult, non facile humana ratione opus prædestinationis exponi, ac capi, aut concordiam libertatis cum gratia explicari. Jam igitur his ita positis ex illo Cassiani asserto, quo dicit: *unde non facile humana ratione discernitur, quemadmodum Dominus petentibus tribuat &c.* nullatenus inferri, aut asseri potest, Cassianum eo asserto, quod eum illo docuisse vult S. Prosper contra collat. cap. 2. n. 4., docere, nimirum multos ad gratiam venire sine gratia, & hunc affectum petendi - - - habere quosdam vigilantia liberæ voluntatis: quæ tamen in aliis tanta aversione obcæcata perhibetur, ut nullis cohortationibus sit revocabilis, nisi per vim trahentis invitaducatur; ergo etiam ex eo, cum S. Prospero inferri, & affirmari non potest, Cassianum id, quod in universitate vocatorum sentiendum est, in portione concedere: eique cum catholicis non esse plenam concordiam &c. & consequenter ex eo S. Prosperi textu nihil contra Cassianum probatur. Porro quantum ad cap. 4. pro commodiore illius lectione, & clariori intelligentia, legi quoque merentur, quæ notavimus hujus cap. §. 15. ad imum, §. 23. ad 3tium &c. Ad 3tium respondemus, disting. ipsum textus initium: *Posthæc, Cassianus, plurima ponit testimonia, quibus nunc ut Dei gratia adjutum validum, nunc sine gratia Dei infirmum liberum arbitrium demonstratur, conced. textum, ponit plurima testimonia, quibus nunc secundum vires suas seclusa Dei gratia validum, nunc infirmum liberum arbitrium demonstratur, neg. tex. & inde deducendam consequentiam; Cassianus enim omnibus collat. 13. cap. 10. adductis testimoniis tantummodo probare nititur, in nobis vere esse liberum arbitrium, quo volentes, & libere gratiæ Dei consentire, & cooperari possumus: illud tamen esse infirmum, & consequenter ut per illud bonum velle possimus, nobis opus esse gratia Dei. Hinc enim, ut plura alia prætermittamus, expresse sic incipit, cap. 10. dicens: *Nam libertatem scriptura divina nostri confirmat arbitrii.**

dicens:

dicens : omni custodia serva cor tuum. Sed infirmitatem ejus Apostolus manifestat, dicens : Dominus custodiat corda vestra, & intelligentias vestras &c. ergo Cassianus hujusmodi testimoniis productis præcise docet, nos per gratiam nullatenus necessitari ad bonum, sed in nobis esse liberum arbitrium, quo libere, & volentes gratiæ Dei consentire, & cooperari possumus, atque etiam cooperamur : ipsum tamen arbitrium esse infirmum, & consequenter ut per illud bonum velle possimus, opus nobis esse gratia Dei ; ergo iis testimoniis præcise probat, arbitrium ut Dei gratia adjutum esse validum, at vero sine gratia Dei esse infirmum. Proin & ulterius negamus, juxta Cassianum quasi quosdam esse, qui propriis viribus impleant, quod alii facere, nisi Deo adjuvante, non possint. Ad alteram textus partem negamus, a Cassiano in altero errorum sibi contrariorum poni eos, qui dicunt ex misericordia Dei bonarum voluntatum prodire principia, atque ab eo affirmari, errorem esse confiteri, quoniam præparatur voluntas a Domino. Ratio negandi patet ex dictis hujus cap. §. 19. ad 4tum, & 5tum ; §. 13. ad 8vum &c. Ad id, quod subditur, respondemus disting. Cassianus asserit : si utrumque via media ad mentem Ecclesiæ inter eos errores incedendo, sequamur, nos nulli errori acquiescimus, conced. secus neg. ratio negandi patet ex locis mox cit. ; jam igitur & ulterius negamus a Cassiano catholicos subdi duobus erroribus, & ab eo geminari pravitates, atque dividendo damnari, miscendo justificari. Ad 4tum negamus, a Cassiano cum hæreticis Catholicos damnari, & quidquid in subsequentibus illius textus affirmatur. Ratio negandi patet ex locis mox citatis, item ex dictis §. 15. ad 1um, jam vero haud recte dici hic videtur, quod luculenter locis cit. Cassianum S. Prosper refutet. Refutare enim alterum, ni fallimur, idem est, ac demonstrare falsitatem propositionis, quam alter pro vera habet : at vero S. Prosper sane nullius propositionis, quam Cassianus pro vera habet, falsitatem demonstrat, ut patet ex hucusque dictis. Ad 5tum respondemus, quantum ad præviam animadversionem, quod S. Prosper, ubi de origine sanctarum voluntatum disputat, etiam fidei charitatisque principia sub sanctarum initio voluntatum intelligat, omnino & a nobis animadverti debet, quod

Ad
IV.

Ad
V.

& Cassianus eadem pariter sub sanctarum voluntatum initio intelligat, eademque semper nobis a Deo donari doceat, ut patet ex collat. 13. cap. 3. ubi docet, nobis a Deo *initia sanctæ voluntatis* inspirari, quia *omne datum bonum*, quale est fidei, atque charitatis initium *desursum descendens a Patre luminum*. Et ex cap. 14. ubi agit de fide Abrahami; item & ex collat. 3. cap. 15. ubi dicit, & *initium conversionis*, ac *fidei nostræ* - - donari nobis a Domino, & variis ex locis hinc inde a nobis citatis. Jam vero ad textum ibidem subjunctum negamus, Cassianum docuisse, portionem justificatorum solius voluntatis suæ motibus ad Christum venire: portionem autem reluctantem trahi, & invitam compelli. Hæc enim, & similia Cassianum non docuisse, palam est ex 5. 23. ad 4tum 19no ad 5tum 15to ad 3tium, ubi clare ostendimus, a Cassiano doceri, non modo Paulum, & Mathæum, sed & Zacchæum, atque pium in cruce latronem gratia Dei præventos, modo tamen & ratione diversa, sicque Cassiano imputari non posse, quasi docuisset, portionem justificatorum solius voluntatis suæ motibus ad Christum venire: portionem autem reluctantem trahi. Deinde Cassianus hac ipsa collat. 13. cap. 18. in expressis terminis habet: *Et idcirco fide non dubia* - - - *comprobatur, universitatis Deum velut piissimum Patrem, benignissimumque medicum secundum Apostolum indifferenter omnia NB. in omnibus operari, & nunc quidem salutis inspirare principia* - - & *alios quidem volentes, currentesque suscipere, alios vero nolentes, renitentesque pertrahere, & ad bonam cogere voluntatem. Totum vero non semper resistantibus, nec perseveranter invitis nobis a Divinitate concedi*; ergo palam docet, inprimis non solum invitos, atque renitentes, sed & volentes, atque currentes Dei gratia præveniri, ac prædeterminari. Alias falso affirmaret, *Deum omnia in omnibus operari*: dein vero ulterius & a Deo nolentes, renitentesque pertrahi, & ad bonam voluntatem cogi eatenus asserit, quatenus, postquam gratiis ordinariis quibusdam restiterunt, per gratias speciales, & extraordinarias sibi collatas repente, & subito moti iisdem gratiis consentiunt, & convertuntur. Ideo enim asserit, *totum vero non semper resistantibus, nec perseveranter invitis nobis a divinitate concedi*;

cedi ; ergo dici non potest, ab eo doceri, portionem iustificatorum solius voluntatis suæ motibus ad Christum venire: portionem autem reluctantem trahi, & invitam per gratiam quamdam necessitantem compelli. Ad 6tum negamus, Cassianum recessisse a sua sententia, *qua statuit, non solum actuum, verum & bonarum cogitationum ex Deo esse principium &c.* neque enim ostendi potest locus, in quo ab eo principio, & sententia recesserit, ut patet ex dictis, & magis adhuc patebit ex dicendis, & etiam constat ex dictis ab initio §. hi. Proin & negamus, Cassianum excedere regulam Ecclesiasticam, simulque & libero arbitrio esse infensum, & gratiæ Dei ingratum, unumque eorum in Paulo, & Mathæo, aliud in Zachæo, & latrone Deum fuisse operatum a Cassiano indicari, hacque ratione in illis arbitrium, in his gratiam ab eo fuisse sublatam. Longe enim aliud, & prorsus oppositum docuisse Cassianum constat ex responso mox præcedenti, & ex locis tum eodem, tum in responso 3tio citatis. Porro quantum ad revidendos libri contra collat. cap. 13. n. 4. & 6. & cap. 14. per totum benevolus lector etiam non omittet relegere, & revidere, quæ protulimus §. hujus cap. 3imo per tot. nec non §. 29. ad 3tium & 19. ad 7mum & 8vum, nam ex dictis ibidem palam fit, Cassianum nullatenus ostendere voluisse, inter mali, & boni Angeli suasiones ita omnem hominem naturali iudicio, & propriæ discretioni esse commissum, ut ei non plus a Deo præsidii, quam a diabolo sit periculi: aut ideo addidisse definitionis suæ regulam dicendo: *& idcirco manet in homine liberum semper arbitrium, quod gratiam Dei possit vel negligere, vel amare*, prout cit. loc. n. 6. existimat S. Prosper; ibidem enim expresse ostendimus, a Cassiano gratiam Dei interiorem, seu interius illustrantem, & moventem non solum non excludi, sed & disserte requiri. Proin dici non potest, a Cassiano ostendi, homini non plus a Deo esse præsidii, quam a diabolo solum suadente, & moraliter movente periculi. Deinde prout etiam ostendimus, Cassianus ipse eo cap. 12. ne homines crederent, se ad opus salutis divino auxilio non egere, mox ex Apostolo subjicit: *Deus est enim, qui operatur in vobis & velle & perficere pro bona voluntate*; ergo dici

Ad
VI.

dici non potest, ibidem ex libro Pastoris a Cassiano ostendi, inter boni, & mali angeli contrarias suasionem ita omnem hominem naturali iudicio, & propriæ discretioni esse commissum, ut ei non plus a Deo præsidii, quam a diabolo sit periculi. Si enim ita sensisset, idque ostendere voluisset Cassianum, affirmare, prout reipsa facit, non potuisset, Deum in nobis *operari & velle, & perficere*, ut patet consideranti; quod enim solum movet moraliter, & suadendo, prout e. g. etiam solummodo movet diabolus, nihil operatur, sed ad operandum præcise invitat. De cætero etiam non bene a S. Prospero asseri existimamus, dum ait: *in qua sententia etiam hoc, quod ait, in homine remanere semper liberum arbitrium, ex aliqua parte non constat. Siquidem multa millia infantium - - - sine ullius suæ voluntatis arbitrio gratiam Dei aut accipiant, aut amittant.* Siquidem dum Cassianus ait, in homine semper remanere liberum arbitrium, non loquitur de hominibus indiscriminatim, prout inter eos non solum adulti, sed & parvuli comprehenduntur; sed solum loquitur de adultis, qui proprio voluntatis gratia Dei excitatæ, eidemque gratiæ cooperantis motu tendunt ad gratiæ augmentum, & ulteriorem perfectionem, ut præter alia manifeste patet ex eo, quia Cassianus suos libros, ac collationes ex primaria intentione solum scripsit ad Monachos, & pro Monachis; dein autem 2dario ad eos, & pro iis, qui volunt in virtute proficere. Porro pro clariori intelligentia ipsius cap. 14. contra collat. quod vult Cl. Arius per totum relegi, benevolus lector etiam revidere non dedignabitur, quæ diximus huius cap. §. 31. tum ad initium, tum ad 8tavum, §. 29. ad 5tum §. 27. & locis ibidem cit.; item §. 13. ad 4tum §. 23. ad 3tium, §. 25. ad 6tum, & 7mum; nec non §. 19. ad 4tum §. 17. ad 5tum §. 15. ad 2dum; & demum in locis in responso ad 5tum huius §. citatis, atque adductis, quibus insuper addi debent dicta §. 27. ad 2dum, & ex cap. 1mo. §. 24. ubi ostendimus, ex sententia Cassiani Adamum scientiam boni ex toto non quidem amisisse, eam tamen in Adamo post prævaricationem omnino fuisse sauciatam. Unde dum S. Prosper cit. cap. 14. contra collat. asserit, ex mente Cassiani *Adam concepisse quidem, quam non habebat scientiam mali: sed quam acceperat boni scientiam,*
non

non amisisse : similiter respondemus , id quidem verum esse eo in sensu , quod Adam conceperit quidem , quam non habebat , *scientiam mali ex toto* : non autem in sensu alio. Vere namque Adam concepissee dicitur , *quam non habebat scientiam mali* , secundum quod coepit agnoscere magnitudinem criminis , earumque , quas dæmon spoponderat , rerum vanitatem , viditque bonum , cuius jacturam fecerat , & malum , quo ruerat in præceptum , atque suam cognovit nuditatem , ac sensit motus concupiscentiæ rebelles rationi , quo sensu & in ipsa Scriptura Gen. cap. 3. v. 7. *aperti dicuntur oculi amborum* ; proin Adam ex mente Cassiani dicitur concepissee , *quam non habebat , scientiam mali* quoad quantitatem criminis , & effectus pessimos ex peccato secutos &c. Ad 7^{tim}um , quantum ad definitionem 3^{tiam} , & 4^{tam} respondemus , satis in ordine ad eam constare ex his , quæ diximus §. 23. ad 3^{tium} , & §. 25. ad 6^{tum} , locisque ibidem citatis : sicut & in ordine ad definitionem 5^{tam} patet ex dictis §. 23. ad 4^{tum} , & §. 19. ad 4^{tum} , & 5^{tum} , & locis ibidem citatis. Unde ad ipsum S. Prosperti textum disting. juxta Cassianum *in errore dicitur* & is , qui ex gratia necessitante nasci bonam asserit voluntatem , & is , qui dicit , gratiam ex bona voluntate pendere , & tamen utraque sententia secundum viam mediam suscipienda decernitur , concedimus ; secus negamus ; & simul etiam negamus unius , nim. gratiæ necessitantis in Paulo , & Matthæo , alterius , nim. gratiam ex sola bona voluntate pendere , in Zacchæo , & latrone formam præfigi. Ratio disting. , & negandi patet ex locis mox cit. , nimirum ex dictis §. 19. ad 4^{tum} , & 5^{tum} §. 23. ad 4^{tum} &c. Et vero Cassianum , uti jam sæpe memoravimus , data quavis occasione etiam agere contra Manichæos &c. facile eruimus ; nam & collat. 8. cap. 6. differte asserit : *absit ergo , ut Deum Quicquam creasse confiteamur , quod substantia-*
liter malum sit , dicente scriptura : *omnia quæ fecit Deus , bona sunt valde* &c. sicque aperte perstringit præcipuum , & primarium Manichæorum errorem , quo asseriebant in homine præter animam bonam , quæ ex Deo bono est , & malam ex Deo malo esse. Ex hoc igitur omnino colligimus , & deducimus , ab eo etiam eosdem notari , atque impugnari , dum contendit in homine esse liberum

Ad
VII.

Ad
VIII.

arbitrium, quod negabant Manichæi per consequentiam ad illum suum errorem principalem &c. Sed jam ad 8tavum respondemus, quantum ad ipsam definitionem omnino satis constare ex dictis §. 13. ad 8vum, quod Cassianus eo asserto solum velit, medium inter Pelagianorum, & Semipelagianorum ex una, & Manichæorum, & Prædestinatianorum errores ex altera parte esse sequendum, prout idem quoque satis patet ex dictis ejusdem §. ad 8tum, aliisque ex locis. Unde ad verba S. Prosperi præfatæ definitioni subjuncta negamus, juxta Cassianum *ita utrumque recipiendum esse, ut in aliis hominibus voluntas gratiam, in aliis gratia præveniat voluntatem &c.* hæc enim ex eo Cassiani asserto inferri non posse, manifesto constat ex locis mox citatis. Proin brevitatis causa plura addere supersedemus.

§. 36. Jam vero Cassianum docuisse, quod licet non semper, quandoque tamen ipsum initium fidei viribus liberi arbitrii sit adscribendum, & quod ex principio erroneo similiter erronee collegerit, simul suscipiendas esse sententias contrarias, juxta superius in præcedenti §. asserta, Cl. Arius vel ex ipsius etiam Cassiani verbis, & assertis probare nititur. Namque

Arg.
I.

Sancti Prosperi, inquit, accusationibus more recepto etiam Cassiani confessionem subjungimus, prætermisiss tamen iis, quæ lib. de instit. Cænob. 12. cap. 10. & seq. usque ad 19. item collat. 3. cap. 16. & 19. æquivoce scripsit; ita alibi collat. nim. 13. cap.

Arg.
II.

9. sentit: *non facile humana ratione discernitur, quemadmodum Dominus petentibus tribuat, a quærentibus inveniatur, aperiatque pulsantibus: & rursus inveniatur a non quærentibus se, palam appareat inter illos, qui eum non interrogabant, & tota die expandat manus suas ad populum non credentem sibi, & contradicentem, resistentes a longe positos vocet, invitos attrahat ad salutem, peccare cupientibus explendæ copiam subtrahat voluntatis, ad nequitiam properantibus benignus obsistat? cui autem facile pateat, quomodo salutis summa nostro tribuatur arbitrio, de quo dici-*

tur 3

*dur : si volueritis , & audieritis me , quæ bona sunt terræ , manducabitis , & quommodo non volentis , neque currentis , sed misereatis sit Dei ? quid etiam sit illud , quod Deus reddet unicuique secundum opera ejus : & Deus est , qui operatur in vobis & velle , & perficere pro bona voluntate ; & hoc non ex vobis , sed Dei donum est , non ex operibus , ut ne quis glorie-
tur ? quid sit etiam illud , quod dicitur : appropinquate Deo , & appropin-
quabit vobis ; & quod alibi dicit : nemo venit ad me , nisi Pater , qui
misit me , attraxerit eum ? - - - nisi quod in his omnibus & gratia Dei ,
& libertas nostri declaretur arbitrii , & quia suis interdum motibus
homo ad virtutum appetitus possit extendi , semper vero indigeat adjuvari.
Ibidem cap. 11. Ita sunt hæc (quæ modo ex cap. 9. comme-
moravimus : & libertatis vigor , ac infirmitas , gratiæque necessi-
tas , de quibus cap. 10. egit) quodammodo indiscrete permixta , atque
confusa , ut , quid ex quo pendeat , inter multos magna quæstione volva-
tur ; id est , utrum quia initium bonæ voluntatis præbuerimus , misereatur
nostri Deus ? an quia Deus miseretur , consequamur bonæ voluntatis ini-
tium ? multi enim singula hæc quærentes , ac justo amplius asserentes va-
riis , sibi que contrariis sunt erroribus involuti. Si enim dixerimus , no-
strum (subintellige semper) esse bonæ principium voluntatis ; quid fuit
in persecutore Paulo , quid in Publicano , Matthæo , quorum unus cruori ,
ac suppliciis innocentum , alius violentiis , ac rapinis publicis incubans at-
trahitur ad salutem ; sin vero gratia Dei semper inspirari bonæ volunta-
tis principia dixerimus , quid de Zacchæi fide , quid de illius in cruce la-
tronis pietate dicimus , qui desiderio suo vim quamdam regnis cælestibus in-
ferentes specialia vocationis monita prævenerunt ? Hæc duo , id est , vel
gratia Dei , vel liberum arbitrium sibi quidem invicem videntur adversa ,
sed utraque concordant , & utraque nos pariter debere suscipere ,
pietatis ratione colligimus , ne unum horum homini subtrahentes Ecclesia-
sticæ (quidni & divinæ) fidei regulam excessisse videamur. Nam cum
viderit nos Deus ad bonum velle deflectere , occurrit , dirigit , atque con-
fortat ; ad vocem enim clamoris tui , statim , ut audierit , respondebit. Et
invoca me , inquit , in die tribulationis tuæ , & eruam te , & glorifica-
bis me. Et rursus si nos nolle , vel intepuisse perspexerit , adhortatio-
nes salutiferas admovent cordibus nostris , quibus voluntas bona vel repare-
tur ,*

- Arg. V.** *tur, vel formetur in nobis. Dein collat. 13. cap. 12. Prævenit ergo hominis voluntatem misericordia Domini, de qua dicitur: Deus meus, misericordia ejus præveniet me. Et rursus Dominum remorantem, atque utiliter quodammodo subsistentem, ut nostrum experiatur arbitrium, voluntas prævenit nostra, cum dicitur: & mane oratio mea præveniet te. Et reliqua, quæ ibi lectu dignissima pro captu Cassianæi systematis occurrunt. Item collat. 13. cap. 15. de multiplici vocationum gratia ita differit: Andreæ, ac Petrum, cæterosque Apostolos nihil de salutis suæ remedio cogitantes spontanea gratiæ suæ dignatione præelegit. Zacchæum ad conspectum se Domini fideliter extendentem, & exiguitatem staturæ suæ sycomori celsitudine sublevantem, non solum suscipit, verum etiam benedictione cohabitationis illustrat. Invitum, ac repugnantem attrahit Paulum. Alium ita præcepit sibi inseparabiliter inhærere, ut ei postulanti brevissimas moras pro sepultura Patris non concedat inducias. Cornelio precibus, & eleemosinis jugiter insistenti, velut remunerationis vice via salutis ostenditur, eique angeli visitatione præcipitur, ut accersiens Petrum verba salutis ab eo, quibus una cum omnibus suis salvaretur, agnoscat. Et ita multiformis illa sapientia Dei salutem hominum multiplici, atque inscrutabili pietate dispensat, ac secundum capacitatem uniuscujusque gratiam suæ largitatis impertit? h. a. §. 14. sub. lit. L., seu supra hujus nostri capitis 3tii §. 21. argum. 10mo. Dein cap. 16. ejusdem collat: Nemo autem æstimet, hæc a nobis ob hoc fuisse prolata, ut nitamur summam salutis in nostræ fidei ditione consistere secundum quorundam profanam opinionem, qui totum libero arbitrio deputantes, gratiam Dei dispensari secundum meritum uniuscujusque definiunt; sed absoluta plane pronuntiamus sententia, etiam exuberare gratiam Dei, & transgredi interdum humanæ infidelitatis angustias.*
- Arg. VIII.** *Non dicunt nihil duo posteriora capita, præsertim 17. per textum h. a. §. 18. sub. Lit. H., seu supra hujus nostri capitis 3tii, §. 28. arg. 8. relatum. Sed sufficiant allegata, comitantibus ipsa Concilii Arausicani II. Canonibus 3. 5. 14. 19. Liceat tamen mihi pro*

pro confirmatione primi membri assertionis §. præcedentis propositionis hic subnectere propositionem 4tam Cornelii Jansenii Yprensis Episcopi a SS. Pontificibus Innocent. X., Alexandro VII., Clemente XI. &c. damnatam, quæ sic sonat: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: & in hoc erant hæretici, quod vellent, eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.* Ego de posteriori parte quæstionem juris involvente non disputo: prior autem pars, quæstionem facti continens, huc pertinet; hætenus enim contradictoriam statui, & probavi, videlicet: *Semipelagiani, & cum ipsis Cassianus, non admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei;* hanc negativam juxta Canones Summulisticos oportet exponere: & tunc reor me tutum fore ab invidia.

§. 37. Verum, si rem, uti est, exacte pèrpendamus; facile innotescit, nullatenus ex Cassiani assertis probari posse, ipsum docuisse, quod, licet non semper, quandoque tamen ipsum initium fidei viribus liberi arbitrii sit adscribendum; eundemque ex eo principio erroneo similiter erronee collegisse, simul suscipiendas esse sententias contrarias, & illam nim., quæ bonam voluntatem nasci ex gratia, & alteram, quæ ex bona voluntate gratiam pendere dicit &c.

Ref.
&
Resp.

Nam ut jam supra commemorata, aliaque plurima prætermittamus: Cassianus de instit. Cænob. lib. 12. cap. 17. expresse affirmat: *Postremo instruit auctor salutis nostræ, quid nos oporteat NB. in singulis quibusque, quæ gerimus, non modo sentire, sed etiam confiteri. Non possum ego, inquit, a me ipso facere quidquam: pater autem in me manens ipse facit opera. Ille ex persona hominis assumpti dicit, nihil a semetipso posse se facere: & nos cinis, & terra in his, quæ ad nostram salutem pertinent, arbitramur nos adju-*

torio Domini non egere ? ergo Cassianus hic manifesto docet, in singulis quibusque ad salutem nostram pertinentibus, & consequenter semper etiam quoad initium fidei, bonæ voluntatis & boni operis nos dependere a Dei gratia, Deique indigere auxilio; ergo dici non potest, Cassianum docuisse, aut docere, quod licet non semper, quandoque tamen ipsum initium fidei viribus liberi arbitrii sit adscribendum. Siquidem, dum Author ipse in scriptis manifestat, atque declarat, quid doceat, quidve sentiat circa aliquam rem, censi, asserique nec potest, nec debet, Authorem quempiam aliud docere, ac sentire, quam in terminis de ea re expressit, nisi manifesta ratio in contrarium pugnet. Namque nullus Author de sinceritate, prudentia, fidelitate suspectus, ac reus agi debet, aut etiam sine temeritate reus agi potest, nisi & talis esse probetur. At vero certe Cassianus, vir adeo probatæ pietatis, prudentiæ, doctrinæ &c. de iis suspectus haberi, aut reus agi non potest; dum ergo in cit. textu manifesto docet, nos *in singulis quibusque, quæ gerimus*, sentire, ac confiteri debere, nos a nobismetipsis *nihil posse* facere in ordine ad nostram salutem, eoquod & Christus ex persona hominis assumpti dicat, nihil a semetipso posse se facere, sicque manifesto ostendit, nos semper etiam quoad ipsum initium fidei, & bonæ voluntatis indigere gratia Dei, & ab hac debere præveniri; dici non potest, nec debet, ipsum docuisse, quod, licet non semper, quandoque tamen ipsum initium fidei viribus liberi arbitrii sit adscribendum. Et vero id ipsum revera non docuisse, clarius adhuc patet ex solutione objectionum.

Ad I. Quas etiam ut diluamus, respondemus ad 1um, negando, Cassianum in locis cit. æquivoce scripsisse. Ratio id negandi omnino patet ex §. 33. hujus cap. ad 1um, & subsequencia;

Ad II. item ex §. 21. ad 1um &c. Ad 2^{dum} respondemus imo, invertendo argumentum in Cl. AARIUM hoc modo: si ex eo Cassiani textu sequitur, aut probari potest, eum docuisse, quod, licet non semper, quandoque tamen initium fidei viribus liberi arbitrii sit adscribendum &c. ergo Cassianus asserendo, *non facile humana ratione discerni, quemadmodum Dominus petentibus tribuat - - -* & rursus *inveniatur a non quærentibus se &c.* vel verum affirmat, scribitque,

bitque, vel non? atqui neutrum dici potest; ergo ex præcitato
 textu non sequitur, nec probari potest, Cassianum docuisse, quod
 licet non semper, quandoque tamen ipsum initium fidei viribus li-
 beri arbitrii sit adscribendum. Antecedens constat; consequentia
 similiter patet: minor autem subsumpta probatur ex eo, quia non
 potest dici, & admitti 2dum; hoc enim, *quod eo asserto verum non*
asserat, & scribat, admissio, sequitur, facile humana ratione discerni,
quemadmodum Dominus petentibus tribuat &c. atqui hoc repugnat &
 sacrae Scripturae asserenti e. g. Rom. 11. v. 33. *Dei judicia incom-*
prehensibilia, & investigabiles vias ejus &c. & doctrinae Ecclesiae; ergo
 admitti non potest. Sed nec admitti potest 1mum; eo enim ad-
 missio, sequeretur, Cassianum simul verum affirmare, & scribere,
 uti admittitur: & simul verum non affirmare, & scribere. Siqui-
 dem falso affirmaret, *non facile humana ratione discerni, quemadmodum*
Dominus petentibus tribuat, si quandoque initium fidei viribus ar-
bitrii sit adscribendum. Quia facile asseri posset, ac ratio reddi,
 atque discerni hos ob suæ voluntatis promptitudinem initium fidei
 habere ex libero arbitrio: illos ob suam renitentiam mere ex gra-
 tia eos cogente: præsertim cum nihil, nullaque ratio asserri possit,
 ex qua ostendatur, Cassianum dicere, *non facile humana ratione dis-*
cerni &c. si reipsa docuit, & sensit, quandoque initium fidei viri-
 bus liberi arbitrii adscribendum. Deinde ut sentiens, & docens,
quandoque ipsum initium fidei viribus liberi arbitrii adscribendum, vel
habuit rationem id asserendi, vel non; si non habuit; ergo hoc
ipso falso dixit, non facile humana ratione discerni: siquidem dicere
debuisset, nullo modo humana ratione discerni: si autem habuit ratio-
nem, illam facile adducere potuisset; ergo iterato falso asserit:
non facile humana ratione discerni, cum ipse facile potuisset suam asserre
rationem, quod quandoque initium fidei viribus liberi arbitrii sit
adscribendum. Ex primo igitur isto textu nihil probatur. Jam
 autem respondemus 2do, a nobis jam supra hujus cap. §. 35. ad
 2dum, aliisque in locis ostensum fuisse, Cassianum eo asserto so-
 lum affirmare, *non facile humana ratione discerni* quantum ad opus
 prædestinationis explicandum ad captum, & modum concordandi
 libertatem cum gratia, ex quo proin nullatenus inferri potest, ab

Ad
III.

eo doceri, quod licet non semper, quandoque tamen ipsum initium fidei viribus liberi arbitrii sit adscribendum, ut patet consideranti. Sed neque id inferri potest ex eo, quod subdat: *cui autem facile pateat &c.*; ostendimus enim ibidem, & his eum præcise probare, quod & Dei gratia præveniamur, & Dei gratiæ prævenienti libere consentiamus, quis autem dixerit, inde sequi, a Cassiano doceri, quod quandoque initium fidei viribus liberi arbitrii sit adscribendum. Porro & lex eo, quod insuper subjungat, *nisi quod in his omnibus & gratia Dei, & libertas nostri declaretur arbitrii.* Et quia suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi, semper vero indigeat adjuvari non potest inferri nisi, Cassianum solum statuere, quod suis interdum motibus homo ad virtutum imperfectarum, seu quoad officium præcise talium appetitus possit extendi: non vero quod suis interdum motibus homo etiam ad virtutum perfectarum, & quoad officium, & finem simul talium appetitus possit extendi sine prævenienti gratia; siquidem in ordine ad istarum, nempe perfectarum virtutum appetitus, ut ex eo, quod subdit, patet, semper, & consequenter etiam quoad initium gratiæ prævenienti indigeat adjuvari, prout satis constat ex dictis ad initium §. 13., item §. 23. ad 3tium, & §. 25. ad 6tum &c. Sed jam ad 3tium responsio clare patet, ex dictis hujus capituli 3tii §. 15. ad 2dum & 3tium, §. 17. ad 5tum §. 19. ad 4tum, & 5tum; siquidem iis in locis liquido ostendimus, quod Cassianus hoc suo asserto ex una parte Pelagianos, Semipelagianosque: ex altera autem parte Manichæos, & Prædestinianos perstringat, ac variis asserat eos involvi erroribus, quod gratiam, & arbitrium sejungentes, illi soli arbitrio cum exclusione gratiæ vel ad ipsa etiam pia opera, vel saltem ad initium boni operis, & bonæ voluntatis omnia attribuebant: hi vero soli gratiæ necessitanti, & animæ bonæ, cum exclusione omnis cooperationis omnia adscribebant: cum tamen ad mentem Ecclesiæ & gratiæ, & simul liberi arbitrii cum gratia cooperatio admitti debeat, nosque equidem gratia Dei præveniri, nihilominus & nos ipsos gratiæ libere consentire & cooperari confiteri debeamus, sicque nos gratiam justificationis consequi per gratiam, & nostram cum gratia cooperationem.

rationem facta ad eam dispositione vel successiva per gratias ordinarias, & nostram cum iis cooperationem, vel etiam instantanea per gratias extraordinarias, ac speciales, & subitaneas voluntatis nostræ motiones. Unde cum cit. in textu dicit: *Et ita sunt hæc quodammodo indiscrete commixta, atque confusa, ut quid ex quo pendeat, inter multas magna quæstionevolvatur, id est, utrum quia initium bonæ voluntatis præbuerimus, misereatur nostri Deus: an quia Deus miseretur, consequamur bonæ voluntatis initium?* multi enim singula hæc quærentes, ac justo amplius afferentes variis, sibi que contratriis sunt erroribus involuti: omnino per implicitam illationem in hoc asserto contentam concludit, & infert, ex una parte cum Pelagianis, & Semipelagianis dici non posse, nos consequi gratiam, ac justificationem nostram, quia ex viribus arbitrii seclusa gratia ad eam nos disposuerimus, vel saltem nos disponere cœperimus, & proin, quod idem est, dici non posse, *Deum misereri nostri, quia initium bonæ voluntatis ex viribus naturæ seclusa gratia præbuerimus*; neque ex altera parte cum Manichæis, & Prædestinarianis asseri posse, nos bonæ voluntatis initium consequi, *quia Deus miseretur*, sicque miserendo violenter per gratiam necessitantem ad bonum nos cogit, sed prorsus ex doctrina Ecclesiæ Catholicæ inter ejusmodi contrarios errores via media incedendo dicendum esse, nos initium bonæ voluntatis habere, quia nostri miseretur Deus, nos per suam gratiam excitando, & præveniando, atque nos gratiam ampliorem, & ipsius etiam justificationis consequi, quia gratia excitati eidem consentiendo, & cooperando bonæ voluntatis præbemus initium, sicque censendum, gratiam, ut prævenientem, & arbitrium, ut gratiæ consentiens ad invicem esse conjuncta, & sic quasi, seu quodammodo permixta, & proin, quod ulterius consequitur, nos justificationis gratiam consequi ex dispositione facta aliquando successive per gratias ordinarias, & nostram cum iis cooperationem: aliquando autem instantanee per gratias extraordinarias, ac speciales, & subitaneas voluntatis nostræ motiones, quod, ut locis citatis jam notavimus, probare nititur, dum subdit: *si enim dixerimus, nostrum esse bonæ principium voluntatis &c.* ut satis patet tum ex eo, quia sicut juxta mox dicta ex præcitato textu tacite concludit, di-

ei cum Pelagianis &c. non posse, nos consequi gratiam, quia initium bonæ voluntatis ex viribus naturæ seclusa gratia præbui-
 mus, nec cum Manichæis, & Prædestinarianis dici posse, nos consequi initium bonæ voluntatis, quia Deus violenter per ani-
 mam bonam, & gratiam necessitantem ad bonum nos cogit: sic
 & eodem tacite inferre, & concludere censeretur, dici non
 posse, hominem semper via ordinaria, aut semper via extraordina-
 ria justificari, aut omnem hominem semper tantummodo gratias
 ordinarias, vel tantummodo extraordinarias recipere, cum ex his
 alterutrum asserere erroneum foret. Tum etiam ex eo, quia in
 eo subjuncto asserto affirmat, Zacchæum sua fide, & pium in cruce
 latronem sua pietate specialia vocationis monita, & consequenter
 speciales gratias prævenisse, sicque ordinarias jam habuisse, &
 proin dici haud potest, a Cassiano eo asserto aliud probari, quam
 alios successive, alios instantanee gratiam consequi, ut locis cita-
 tis ostendimus. Unde eo loco solum vult, dici non posse, *no-*
strum semper tantummodo ut gratiis ordinariis, & successive dispo-
 sitivis cooperantium *esse bonæ principium voluntatis* obstante casu,
 quo Paulus, & Matthæus subitanee gratiam consecuti sunt, nec
 dici posse, *gratia Dei* subitanee movente *semper inspirari bonæ volun-*
tatis principia, obstante in contrarium exemplo Zacchæi, & pii in
 cruce latronis. Ex textu igitur citato non probatur, nec probari
 potest, Cassianum sensisse, quod, licet non semper, quandoque
 tamen ipsum initium fidei viribus liberi arbitrii sit adscribendum,
 sed potius evincitur oppositum. Ad 4tum respondemus imo argu-
 mentum iterato invertendo in Cl. Arium; nam si ex eo textu
 sequitur, Cassianum docuisse, quod, licet non semper, quando-
 que tamen ipsum initium fidei viribus liberi arbitrii sit adscriben-
 dum: igitur Cassianus asserendo: *hæc duo, id est, vel gratia Dei,*
vel liberum arbitrium sibi quidem invicem videntur adversa, sed utraque
concordant, & utraque nos pariter debere suscipere &c. vel ista affirmat
 respectu hominum generatim, & simul spectatorum; vel respectu
 hominum in particulari, & disjunctive sumptorum, seu diverso-
 rum? neutrum dici potest. Non enim dici potest unum, nam si
 ea Cassianus affirmat respectu hominum generatim, & simul sum-
 ptorum;

ptorum ; ergo juxta illud Cassiani dictum manifesto patet, in omni homine gratiam , & liberum arbitrium ad invicem concordare, atque in omni homine *utraque* , nimirum & gratiam Dei , & præter gratiam Dei etiam liberum arbitrium gratiæ consentiendi , aut eisdem dissentendi *nos pariter debere suscipere* , seu admittere ; ergo ex hoc Cassiani textu male asseritur , & infertur , Cassianum docuisse, quod, licet non semper , quandoque tamen ipsum initium fidei viribus liberi arbitrii sit adscribendum. Siquidem hoc subsistente falsum foret , in omni homine *utraque* , nim. & gratiam , & liberum arbitrium *nos pariter debere suscipere* , & admittere , cum in uno, alterove homine fidem inchoante gratia locum non haberet , sicque Cassianus ea simul affirmaret , & simul non affirmaret respectu hominum generatim , & simul spectatorum , quod admitti non potest. Sed nec dici potest 2dum , contra enim est imo , quod Cassianus ibidem omnino indefinite loquatur ; ergo non est ratio asserendi , a Cassiano ea affirmari respectu hominum in particulari, & disjunctive sumptorum. Siquidem propositio indefinita in materia dogmatica est universalis ad distinctionem a propositione in materia historica. Contra est 2do , quod , si Cassianus non censuerit gratiam , & arbitrium semper in homine simul stare , falso *absolute* affirmaret , *sibi quidem invicem videri adversa* , cum sibi invicem adversa videri haud queant , nisi in quantum sunt simul. Contra est 3tio , quod si juxta hunc Cassiani textum homo aliquando sine gratia ex viribus arbitrii posset inchoare ; ergo falsum foret , *utraque nos pariter* , & consequenter *simul* debere suscipere, & admittere, cum secus aliquando solum arbitrium , aliquando solam gratiam admittere deberemus , ut patet consideranti. Sed hæc repugnant aperte citato Cassiani textui , & asserto ; ergo &c. Jam igitur respondemus 2do quoad 1mam textus partem, Cassianum eo asserto aperte velle , semper debere admitti gratiam ut prævenientem , & liberum arbitrium consentiendi , aut dissentendi gratiæ , idque juxta mentem Ecclesiæ , prout satis constat ex §. 5. capitis 1mi , item ex dictis cap. 3. §. 13. ad 5tum , & 8tavum , §. 15. ad 2dum , & 3tium §. 19. ad 6tum &c. proin ad id , quod per parenthesis insertum est , omnino responsio patet , quod unum eorum , nim.

vel liberum arbitrium, vel Dei gratiam homini subtrahens transgrediendo regulam fidei Ecclesiasticæ, hoc ipso & regulam fidei divinæ transgreditur. Qui enim non credit, quod credendum proponit, & docet Ecclesia, reipsa fidem divinam non habet. Proin satis clare exprimit Cassianus, & contra regulam fidei divinæ excedi, dum subdit, *ne unum horum homini subtrahentes Ecclesiasticæ fidei regulam excessisse*, sicque fidem, quam tenet Ecclesia, reliquisse videamur. Quoad alteram textus partem quoque responsio patet ex dictis hujus capituli 3. §pho 13. ad 5tum, & 8tavum &c. ubi ostendimus, Cassianum eo asserto velle, quod, *cum viderit nos Deus*, ut sua gratia præventos, & adjutos per liberam voluntatis cooperationem *ad bonum velle deflectere, occurrat*, ulterioribus gratiis dirigat, atque confortet. Et hunc reipsa esse genuinum hujus asserti Cassiani sensum præterea exinde patet, quia cum prius dixerat *utraqve*, nim. & gratiam, & liberam hominis cum gratia cooperationem *nos pariter debere suscipere* - - - *ne unum horum homini subtrahentes, Ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur*, inepte, & male per modum probationis subjiceret: *nam cum viderit nos Deus ad bonum velle deflectere, occurrat &c.* si supponeret nos ex nostris viribus seclusa gratia ad bonum velle deflectere, ut patet consideranti. Dein insuper inepte assereret, Deum nos ad bonum deflectere volentes confortare. Si enim supponeret, nos velle deflectere ad bonum ex viribus propriis seclusa gratia, posset, & potuisset quidem dicere, eam nostram voluntatem a Deo per gratiam subvenientem simpliciter elevari ad esse supernaturale: minime autem, eam confortari. Non enim posset dicere confortari eam in esse naturali: quia gratia non dat esse naturale, sed supernaturale: nec posset eam dicere confortari in esse supernaturali; siquidem si supponatur esse ex viribus naturæ, nullum adhuc haberet esse supernaturale, consequenter per eam gratiam primum acciperet esse supernaturale simpliciter tale, & proin dici non posset confortari. Cum ergo Cassianus dicat, eam nostram voluntatem a Deo confortari: supponit eam jam fuisse ex gratia prævia. Porro ad ultima citati textus respondemus, a Cassiano ibi, & per ea præcise doceri, Deum semper esse paratum ad nobis cooperantibus ipsius gratiis jam acceptis conferenda

ferenda auxilia ulteriora , & siue voluntas bona reparetur , siue formetur in nobis , eam semper debere formari, atque reparari, adhortationibus salutiferis cordibus nostris admotis, adeoque talibus, quibus & intellectus illustretur, & voluntas interiorius moveatur, excitaturque. Alias enim vere dici non possent *adhortationes salutiferae cordibus nostris admotæ* , & consequenter eam debere reparari, atque formari dependenter a gratiis interioribus. His igitur ita constitutis neque ex hoc textu inferri potest , Cassianum docuisse, quod licet non semper , quandoque tamen ipsum initium fidei viribus liberi arbitrii sit adscribendum. Ad 5tum responsio patet ex dictis huius capituli 3tii §. 31. ad 8tavum , & ex locis ibidem citatis, ubi ostendimus juxta istum Cassiani locum a Domino hominis, seu nostram præveniri voluntatem per gratiam excitantem, & operantem, & rursus a nostra voluntate , ut jam præventa & adjuta Dei gratia Dominum præveniri quoad collationem gratiarum, & beneficiorum nobis ut gratiæ Dei cooperantibus conferendorum. Neque alius sensus erui potest , sed potius hic a nobis quoad hunc textum assertus Cassiani sensus comprobatur, & confirmatur ex reliquis , quæ Cl. Arius ibi lectu dignissima pro capto systematis Cassianæi occurrere asserit. Proin neque ex hoc textu, eique subjunctis asseri potest , Cassianum docuisse, quod licet non semper, quandoque tamen ipsum initium fidei viribus liberi arbitrii sit adscribendum. Ad 6tum similiter responsio patet ex dictis huius 3tii capituli §. 17. ad 8tavum, & §. 7tmo , quibus in locis ostendimus, quosdam paullatim, & successive per Dei auxilia ad gratiam sanctificantem disponi: quibusdam vero hanc ipsam subito, & instantanee cum aliis conferri: item & aliis gratias sufficientes, & ordinarias, atque præter has etiam simul efficaces, easque magis, aut minus intensas, vel itidem ad cooperationem cum gratiis sufficientibus conferri aliis has gratias speciales, aliis alias. Sicut e. g. Zacchæo per gratiam præviam excitato ad suam cum gratia eum ad acquirendum, & obtinendum conspectum Domini, atque in prosecutione huius sui intenti adjuvante cooperationem collata præter alias fuit gratia, qua Dominus dignatus fuit eidem cohabitare,

Ad
V.

Ad
VI.

Ad
VII.

bitare, & ut alia prætermittamus, Cornelio ad suam cum gratiis eum ad eleemosynas faciendas excitantibus, & adjuvantibus &c. cooperationem collata fuit gratia specialis, non quibusvis aliis data, quod angeli visitatione admonitus sit, ut accersito Petro verba salutis agnosceret &c. Hæc igitur, & similia probantur ex citato textu: at non itidem ex eo probatur, Cassianum docuisse, quod licet non semper, quandoque tamen ipsum fidei initium viribus liberi arbitrii sit adscribendum, nec id eum docuisse ex aliis probari potest. Ad 7um respondemus, Cassianum eo loco solum affirmare, Deum non nunquam conferre gratias extraordinarias, vel modo extraordinario, & alio, quam homines sibi imaginari, ac cogitare possunt, vel credunt. Unde & dicit, *etiam exuberare gratiam Dei*, utpote vel quoad ipsam rationem gratiæ, vel certo quoad modum conferendi extraordinariam, & specialem, sicque *transgredi interdum humanæ infidelitatis angustias*: minime autem dicit, *exuberare gratiam Dei, & transgredi interdum humanæ infidelitatis angustias*, ut interdum, seu aliquando collatam ante initium fidei, & quasi de cætero conferendam juxta, & secundum mensuram fidei, aut ejus initium. Enimvero Cassianus asserendo: *nemo æstimet, hæc a nobis ob hoc fuisse prolata, ut nitamur adstruere summam salutis in nostræ fidei ditione consistere secundum quorundam profanam opinionem, qui totum libero arbitrio (vel ut incipienti, & perficienti simul, vel saltem ut incipienti bonum) deputantes gratiam Dei dispensari secundum meritum uniuscujusque definiunt*, absolute negat, se præmissa adstruxisse ad asserendum, *summam salutis in nostræ fidei indefinite, adeoque & quoad initium, & quoad perfectionem spectatæ ditione consistere*. Alias enim solum negare deberet, & posset, se ea adstruxisse ad asserendum, *summam salutis in nostræ fidei ut perfectæ, ditione consistere*; ergo dici non potest, eum citato loco pronuntiare, *gratiam Dei præcise ut non nunquam ante initium fidei collatam, aut conferendam exuberare, & sic transgredi interdum humanæ infidelitatis angustias*. Alias enim in immediate præcedentibus absolute negare non potuisset, se præmissa adstruxisse

xisse ad asserendum, *summam salutis in nostræ fidei ditione consistere*, vel certe sibi uno tenore contradicere asseri deberet, quod plane in virum adeo doctum, & pium cadere non potest; ergo dicendum, eum absoluta pronuntiare sententia, *gratiam Dei*, quatenus aut quoad ipsam rationem gratiæ, aut certo quoad modum conferendi extraordinariam *exuberare*, & *transgredi interdum humanæ infidelitatis angustias*. Præsertim cum eum in hoc sensu loqui manifesto quoque pateat ex contextu. Inprimis enim expresse loquitur de gratiis extraordinariis, sicuti e. g. de filio Reguli repente sanitati restituto, de mira paralytici curatione &c. Dein autem ratione filii Reguli sanitati restituti affirmat, Christum *secundum infirmitatem fidei ejus (Reguli) gratiam suæ divinitatis exercuisse*, nec *præsentia corporali*, *quemadmodum ille (Regulus) crediderat*, *lethales febrium morbos*, *sed verbo suæ potestatis exclusisse*; ergo docet, gratiam sanitatis filio Reguli a Christo collatam modo, quo eam conferendam ignorabat Regulus, & consequenter modo alio, quam existimabat Regulus. Dein ratione paralytici curati affirmat, *non credentibus scribes posse eum remittere humana peccata ad confundendam incredulitatem eorum*, *etiam membra ejus paralyseos valetudine resoluta potestatis suæ sermone restrinxisse*, dicentem: *quid cogitatis mala in cordibus vestris?* - - - *ut sciatis autem*, *quia filius hominis potestatem habet in terra dimittendi peccata*, tunc dixisse paralytico: *surge*, & *tolle lectum tuum*, & *vade in domum tuam* &c. ergo docet, paralytico a Christo inexpectato collatam fuisse gratiam remissivam peccatorum, quam scribæ ignorabant, & proin ob hanc suam ignorantiam (qua eos laborasse innuit iis Christi verbis, quibus dixit: *ut sciatis autem*) non credebant conferri posse per Christum, quem ut merum hominem habebant, atque propterea existimabant blasphemare, quod ut purus homo sibi vindicet potestatem dimittendi peccata. Hujusmodi porro & affirmat in subsequentibus; ergo Cassianus præcise affirmat, a Deo non nunquam conferri hominibus gratias extraordinarias, quas sibi conferendas ignorantes non existimabant, vel etiam non cogitabant sibi dandas, aut etiam a Deo iisdem conferri modo plane extraordinario, quo
cam

Ad
VIII.

Ad
IX.

eam sibi ignorabant, & non cogitabant conferendam, paucis præcise ibi affirmat, a Deo non nunquam conferri gratias extraordinarias, majoresque, aut certo modo extraordinario, & alio, quam homines sibi imaginari, aut cogitare possunt, vel credunt; ergo ex hoc inferri non potest, Cassianum docuisse, quod, licet non semper, quandoque tamen ipsum fidei initium viribus liberi arbitrii sit adscribendum. Nemo siquidem ex eo, quod e. g. non cogitem, quod ignorem, vel non existimem, me gratiam aliquam hoc modo, aut etiam hanc, vel illam gratiam a Deo accepturum, dicet, aut inferet, me quandoque initium fidei habere ex viribus liberi arbitrii, ut patet consideranti. Ad 8tavum respondemus, duo posteriora, nim. 17. & 18. capita plane nil dicere, quod faveret Cl. AArio contra Cassianum, aut etiam aliis, qui eum oppugnarunt, ut constat ex hucusque dictis, & specialiter quoad textum ex cap. 17. citatum patet ex hujus capituli §. 29. ad 8tavum &c. Ad 9num respondemus, ea, quæ hucusque allegavit AArius, plane non sufficere ad probandum, quod Cassianus errores Semipelagianorum docuerit. Et vero ex Canonibus Concilii Arausicani II. citatis, qui juxta Cl. AArium allegata ab ipso comitari deberent, magis clarescit, Cassianum ab erroribus Semipelagianorum esse omnino alienum. Canone enim 3tio citato præfatum Concilium statuit; *siquis ad invocationem humanam gratiam Dei dicit posse conferri, non autem ipsam gratiam facere, ut invocetur a nobis, contradicit Isaie Prophetæ, vel Apostolo idem dicenti: inventus sum a non quærentibus me &c.* At vero Cassianum non docuisse, post invocationem humanam Dei gratiam conferri, sed ab opposito docuisse, Dei gratiam facere, ut invocetur a nobis, constat ex hucusque dictis, & in specie ex hujus cap. §. 13. & 15. Jam vero Canone 5to. idem Concilium affirmat: *siquis sicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipsumque credulitatis affectum, quo in eum credimus, qui justificat impium - - non per gratiæ donum, id est, per inspirationem Spiritus S. corrigentem voluntatem nostram ab infidelitate ad fidem - - sed naturaliter nobis inesse dicit, Apostolicis dogmatibus adversarius approbatur: sed Cassianus docet, & initium fidei, ipsumque credulitatis affectum haud secus, ac augmentum esse ex gratia Dei, illud-*

illudque nobis non inesse naturaliter, prout iterum ex hucusque allegatis a nobis patet, & in specie ex §. 19. & 21. &c. Canone porro 14. idem concilium asserit: *nullus miser de quacunque miseria liberatur, nisi qui Dei misericordia prævenitur, sicut dicit Psalmista: cito anticipet nos misericordia tua Domine &c.* Et can. 19. decernit: *Natura humana, etiamsi in illa integritate, in qua est condita, permaneret, nullo modo seipsam, Creatore suo non adjuvante servaret. Unde cum sine Dei gratia salutem non possit custodire, quam accepit, quomodo sine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit?* At vero ita & docuisse Cassianum, nim. neminem posse liberari de quacunque miseria &c. pariter ex dictis constat, & in specie ex §. 27. 29. &c. Verum jam ad idem, respondemus, eam damnatam Jansenii propositionem prorsus nihil conducere in confirmationem eorum; quæ contra Cassianum a Cl. AArio hucusque dicta sunt. Ex ea namque probatur equidem Semipelagianos nullam ad singulos actus, & etiam ad initium fidei, boni operis, & bonæ voluntatis admisisse gratiam interiorem prævenientem. At ex hoc non sequitur, & Cassianum ad singulos actus, & ad ejusmodi initia non admisisse gratiam interiorem prævenientem, nec aliunde probatum est, aut probari potest, quod Cassianus non admiserit singulos actus, & ad præfata initia gratiam interiorem prævenientem, imo quod eam admiserit, probavimus hucusque. Proin falsa est ea, quam hic adducit, & illi damnatæ contradictoriam dicit Cl. AArius; est enim propositio copulativa, & æquivalet huic: *Nec Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, nec cum ipsis Cassianus non admittebat prævenientis gratiæ interioris necessitatem &c.* ut autem vera sit propositio copulativa, utraque simplex debet esse vera, siquidem utriusque conjunctio affirmatur, vel negatur; contra ad ejusdem falsitatem sufficit, alterutram ex simplicibus esse falsam, prout in præfata falsa est asserens, *Cassianum non admisisse prævenientis gratiæ interioris necessitatem.* Cæterum ut hæc a Cl. AArio adducta propositio, qua cum sit propositio copulativa negativa (ne forte dicatur, implicite Semipelagiani, & non cum ipsis Cassianus, admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem &c. quæ propositio quoad unam partem omnino eadem foret cum damnata Jansenii) dicitur

Ad
X.

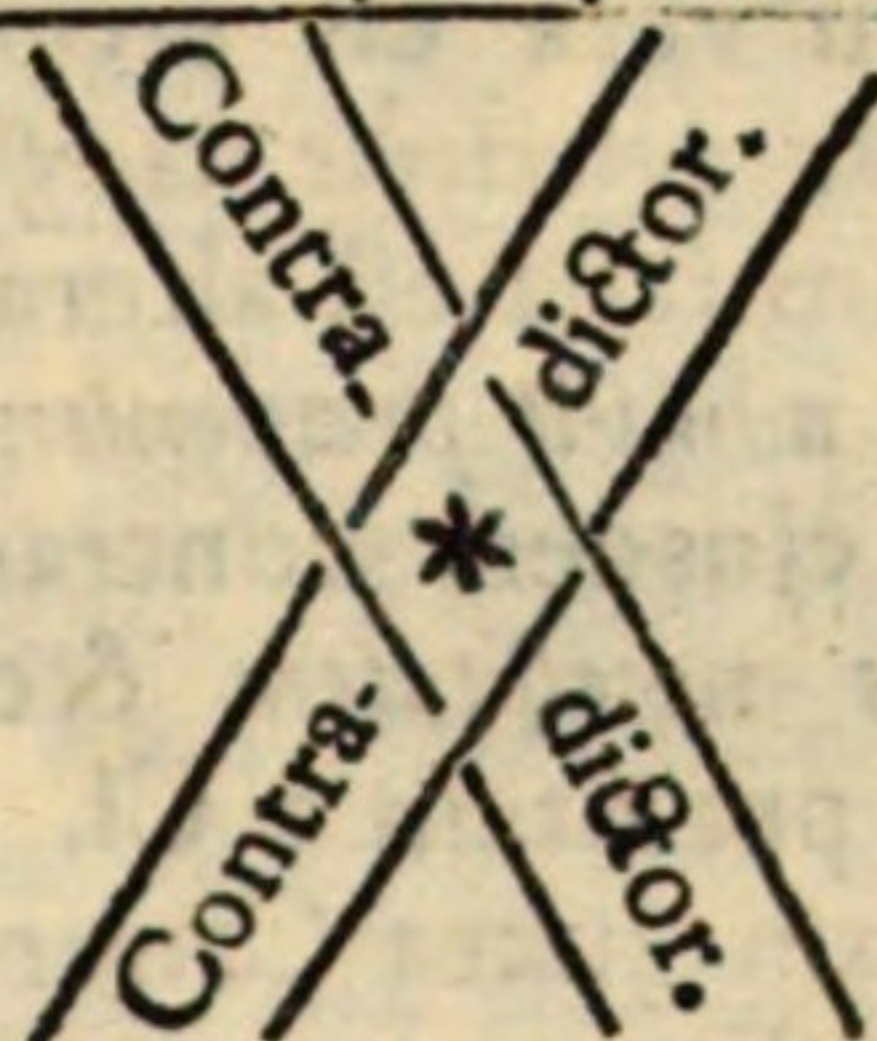
implicite, & prorsus dici debet: *Nec Semipelagiani, nec cum ipsis Cassianus, admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, vere contradictoria sit illi priori Jansenii damnatæ oportet, ut in ista a Pontifice damnata asseratur: vel Semipelagiani, vel cum ipsis Cassianus admittebat prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, eoquod oppositio contradictoria debeat esse affirmatio, & negatio ejusdem de eodem secundum idem, & quidem, ut rite distinguatur ab oppositione contraria, & subcontraria, quælibet contradictoriarum præcise tantum dicere debet, quantum sufficit, & requiritur ad falsam reddendam alteram, quod vere in istis habetur. Nam ista: Nec Semipelagiani, nec cum ipsis Cassianus admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, sufficit ad falsam reddendam eam: vel Semipelagiani, vel cum ipsis Cassianus admittebat prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & hæc vicissim sufficit ad falsam reddendam priorem, eoquod ad veritatem propositionis copulativæ requiratur, ut utraque illius propositio simplex sit vera, quia utriusque affirmatur, vel negatur conjunctio & nexus, ad falsitatem autem illius sufficiat, si alterutra simplex sit falsa; si ergo vera est prior, necessario debet esse falsa posterior, cum, si vera sit prior, necessario sequatur, falsam esse hanc ipsius posterioris propositionis simplicem: Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ necessitatem: proin propositio ista: Et Semipelagiani, & cum ipsis Cassianus, admitebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei contraria est illius a Cl. Ario statutæ, cum quælibet istarum plus dicat, quam requiritur ad falsam reddendam alteram, ut facile patet consideranti, & inspicienti schema adjectum.*

Et

Et Semipelagiani, & cum ipsis
Cassianus, admittebant præve-
nientis gratiæ interioris neces-
sitatem ad singulos actus etiam
ad initium fidei.

Contrariæ.

Nec Semipelagiani, nec cum
ipsis Cassianus, non admitte-
bant prævenientis gratiæ inte-
rioris necessitatem ad singulos
actus, etiam ad initium fidei.

Vel Semipelagiani, vel cum
ipsis Cassianus admittebant
prævenientis gratiæ interioris
necessitatem ad singulos actus,
etiam ad initium fidei.

Subcontrariæ.

Non vel Semipelagiani, vel
cum ipsis Cassianus, admitte-
bant prævenientis gratiæ inte-
rioris necessitatem ad singulos
actus, etiam ad initium fidei.

Si igitur in illa propositione Jansenii damnata est contradictoria
propositionis, quam statuit Cl. AArius, eoquod se *contradictoriam*
damnata statuere hic asserat, sequitur, damnatam esse propositionem:
vel Semipelagiani, vel cum ipsis Cassianus admittebant prævenientis gratiæ
interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei. Quodsi
igitur juxta ipsum Cl. AArium, qui se *damnata* contradictoriam
statuere asserit, hæc sit damnata, & proin falsa, atque hæretica:
necesse est, veram esse alteram, cum ea subcontrariæ oppositam,
nimirum istam: *Non vel Semipelagiani, vel cum ipsis Cassianus, admitte-*
tebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam
ad initium fidei, cum duæ subcontrariæ nunquam possint simul esse
falsæ, eoquod alias duæ contrariæ ipsarum contradictoriæ forent
simul veræ. Jam autem cum mox dicta propositio sit disjunctiva ne-
gativa, utpote negatione cadente in ipsam copulam, & ut propo-

sitio disjunctiva vera sit, requiratur, unam ex simplicibus esse veram, prorsus etiam necesse est, alterutram simplicium in hac ipsa dicta propositione esse veram, & proin alteram esse falsam. At vero ex iudicio SS. Pontificum hanc Jansenii propositionem, qua dixit: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus damnantium vera est propositio: Semipelagiani non admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem: ergo & ex iudicio eorundem SS. Pontificum falsa est altera dictæ propositionis simplex, dicens: Cassianus non admisit prævenientis gratiæ interioris necessitatem &c. vera autem est ejusdem contradictoria: Cassianus admisit prævenientis gratiæ interioris necessitatem &c.* His igitur ita positis omnino existimamus, nos præfatam a Cl. AArio damnatæ Jansenii ut contradictoriam statutam juxta Canones Summulisticos stricte sumptos rite exposuisse: Cassianum autem ipsorum eorum SS. Pontificum, eam Jansenii propositionem damnantium iudicio a Semipelagianismo absolutum, atque immunem declaratum. Siquidem si Cassianus erroris Semipelagianorum reus foret, ergo ex hoc ipso etiam propositio a Cl. AArio statuta, ut ipse dicit, contradictoria propositioni a SS. Pontificibus Jansenianæ damnatæ vera esse deberet. At ista juxta discursum hic deductum ex iudicio eorum SS. Pontificum vera non est, sed falsa, ergo &c. Sed de his satis.

§. 38. Jam denique Cl. AArius ulterius contendit, palmarem Cassiani errorem fuisse, quod universitatem salvandorum in duas classes divideret, in quarum una eos posuit, qui ex vigore naturali libertatis, & sponte sua ad fidem, ac salutem capeffendam accedunt, in altera vero eos locavit, quos nihil salubriter cogitantes, imo invitos, renitentesque attrahit Deus; & horum quidem, inquit ulterius Cl. AArius, *Salvator*, illorum vero solummodo *Susceptor*, & *Protektor* dicendus est, si tamen Cassiano credimus. Idque

Probatur, ut ipse ait, ex S. Prospero, qui ita Collatorem L. contra collat. cap. 18. perstringit: ut definitionum tuarum absurditas non sibi repugnare videatur, inconvenientia miscere conaris, & unitatem membrorum corporis Christi in duobus generibus fidelium nova præsumptione constituis: in uno scil., ad quod pertineat illud, quod in principio dixisti, non solum actuum, sed etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium: qui & incipit, quæ bona sunt & exequitur, & consummat in nobis, in alio autem, cui congruat regula ista, qua dicis, centurionem nec laudem ullam habiturum fuisse, nec meritum, si id in eo Dominus, quod ipse donaverat, protulisset. Et licet totum disputationis tuæ textum ad has duas formulas, quæ nullo modo conformes possunt esse, produxeris; nunc tamen distinctius, atque expressius quid volueris firmare, pronuntias, dicens: per hæc igitur exempla, quæ de evangelicis protulimus monumentis &c. (hunc tertium textum §. seq. integrum dabo) - - hac ergo discretionem præscripta erit, ut definis, in una Ecclesia ista diversitas, ut Dominus noster Iesus Christus, de quo dictum est, & vocabis nomen ejus Iesum, ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Et de quo dictum est: nec est enim aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri, non omnium, sed quorundam christianorum Salvator, quorundam vero Susceptor sit: ut bi tantum salvati, quos ad suscipiendam gratiam Deus aversos, reluctantesque compulerit; bi autem suscepti sint, qui vocationem spontanei cursus favore prævenerint. Et illis quidem conferatur gratuitum donum, istis vero debitum præmium rependatur; illi nullius sint laudis, ac meriti, qui nihil boni habeant, nisi quod acceperint, isti autem & gloria abundant, & remuneratione ditescant, qui propria facultate devoti, quod non acceperant, obtulerunt. Atque ita Iesus Christus alios liberatos invenerit, alios liberavit: - - & non ad omnes pertineat, nemo potest venire ad me, nisi datum fuerit ei a Patre meo, si sunt, qui non dante patre ad filium venire potuerunt: non ad omnes pertineat, quod ait Evangelista: erat lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, si sunt, qui aut ita in hunc mundum venerunt, ut non essent tenebræ, aut ita lux esse cœperunt, ut illuminatione veri luminis non egerent; nec de omnibus adoptatis accipiendum sit, quod ait Apostolus, qui eruit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in re-

gnum filii dilectionis suæ, siquidem ipsi rumpant vincula sua, & iugo veteris captivitatis excusso a dominatione diaboli in regnum Dei libera alacritate transcurrant. Sequitur illico admirabilis observatio S. Prosperi. Hæc si possunt intra unam Ecclesiam prædicari, ut neutra opinio alteri cedat, sed invicem sibi utraque succumbat, potest fieri, ut recipiamus, quod Pelagiani tenent, & Pelagiani recipiant, quod tenemus, sed hoc modo non tam illi catholici, quam nos erimus (quod absit) Pelagiani; contrariorum enim permixtio meliorum defectio est; quia cum virtus vitium recipit, non a vitio, sed a virtute disceditur. Prosequitur S. D. nullo igitur modo christiana corda suscipiunt, quod persuadere conatus es, eos, qui gratia Dei sunt, quod sunt, nec laudem ullam habere, nec meritum; & ab eo, qui venit salvare, quod perierat, partem Christianorum salvatam, partem vero esse susceptam, quoniam discipuli evangelicæ, apostolicæque doctrinæ non alta sapientes, sed humilibus consentientes insaniam istam superbæ elationis horrescunt. - - Nec secundum novam istam partitionem aliorum Salvator, aliorum susceptor, sed omnium usquequaque fidelium & Salvator & Susceptor est Christus, nec merito, ac laude privantur, qui unde æterna bona mereantur, accipiunt. Tantoque beatiores fiunt, quanto pauciora habuerint, quæ ipsorum sunt, & quando plura, quæ Dei sunt. Hucusque S. Prosperi textum satis longum descripsi cum insigni patientia, quia videlicet totum fere Cassiani systema de gratia complectitur, & a me eidem prius per distinctos §§. imputata confirmantur. Sed quæ mens S. Prospero de eodem systemate, ac specialiter de hac sententia fuit? non alia, quam hæc. Huic sententiæ is potest præbere consensum, qui se a Christo non vult esse salvatum. In summario autem breviori errorum collatoris addit: His definitionibus hoc docetur, hoc scribitur, hoc editis disputationibus prædicatur; - - tantam circa universos homines bonitatem esse Creatoris, ut alii ab eo, quia sponte veniant, suscipiantur laudati; alii, quia resistunt, attrahantur invitati, atque ideo volentium susceptor, nolentium vero Salvator sit. Et cum pars Ecclesiæ ex gratia, pars autem ex libero justificetur arbitrio, gloriosiores sint, quos natura provexerit, quam quos gratia liberarit.

§. 39. Verum si ipsa Cassiani asserta exacte inspiciamus, facile intelligimus, nullatenus ei imputari posse, quod universitatem salvandorum in duas classes diviserit, in quarum una eos posuit, qui ex vigore naturali libertatis, & sponte sua ad fidem, & salutem capeffendam accedunt: in altera vero eos locavit, quos nihil salubriter cogitantes, imo invitos, renitentesque attrahit Deus; & horum quidem, ut eum docuisse existimat Cl. A Arius. *Salvator*, illorum vero solummodo *Susceptor*, & *protektor* dicendus est.

Enimvero Cassianus collat. 13. cap. 17. expresse affirmat, dicens: *inde est, quod orantes non solum protektorem, ac Salvatorem, sed etiam adiutorem, ac susceptorem Dominum proclamamus. In eo enim quod prior advocat, & ignorantes nos, atque invitos attrahit ad salutem, protektor, atque salvator est: in eo autem, quod annitentibus nobis opem ferre, refugientesque suscipere, ac munire consuevit, susceptor, ac refugium nominatur; ergo Cassianus asserendo, quod orantes non solum protektorem, - - sed etiam adiutorem - - Dominum proclamamus, manifesto docet, nos, omnemque hominem non solum Dei gratia præveniri, & excitari, sed etiam adjuvari, simulque affirmat, Deum sub ratione, qua nos per gratiam operantem, & excitantem modo ordinario, aut extraordinario prævenit, dici, & esse protektorem, atque Salvatorem: sub ratione autem, qua nos per gratiam cooperantem adjuvat, nominari susceptorem, ac refugium, ut patet textum inspicienti. expressis siquidem verbis asserit, in eo, quod, & proin in, & sub ea ratione, qua per gratiam operantem, & excitantem ordinario, vel extraordinario modo prior advocat, Deum esse protektorem, atque salvatorem: in eo autem, quod, & consequenter in, & sub ratione, qua per consensum gratiæ prævenienti annitentibus nobis opem ferre - - consuevit, eundem susceptorem, ac refugium nominari; ergo Cassianus distinguit quidem duas rationes, sub quibus Deus nunc protektor atque salvator: nunc autem susceptor, refugiumque dicitur, & est: minime autem distinguit duos hominum status,*

&

& ordines diversos, in quorum altero sint, qui ex vigore naturali libertatis, & sponte sua ad fidem, ac salutem capeffendam accedunt: in altero autem, qui nihil salubriter cogitantes &c. attrahuntur a Deo, & in quibus Deus aliorum *salvator*, aliorum vero *susceptor* sit dicendus. Inprimis enim non dicit, *quod* quidam *orantes* *protectorem*, *ac salvatorem*, quidam *adjuvorem*, & *susceptorem* Dominum proclamemus: sed asserit indefinite, ac generatim, nos *orantes non solum protectorem, ac salvatorem, sed etiam adjuvorem, ac susceptorem* Dominum proclamare. Dein itidem non asserit, *eorum*, quos prior advocat, *salvatorem esse*; eorum autem, quibus annitentibus opem ferre consuevit, *susceptorem*, sed ab opposito asserit: *in eo, quod prior advocat - - - protector, atque salvator est, in eo autem, quod annitentibus nobis opem ferre - - - consuevit, susceptor, ac refugium nominatur*; ergo dici non potest, a Cassiano universitatem salvandorum in duas ejusmodi supra dictas classes fuisse divisas. Deinde eadem collat. 13. cap. 18. docet, atque affirmat, *Deum velut piissimum patrem, benignissimumque medicum - - indifferenter omnia in omnibus operari*; ergo dici non potest, ab eo universitatem salvandorum in duas classes fuisse divisas, in quarum una sint, qui ex vigore naturali libertatis, & sponte sua ad fidem, & salutem accedunt: in altera vero, quos nihil salubriter cogitantes attrahit Deus. Siquidem stante tali divisione falsum foret, Deum *omnia in omnibus operari*, cum non operaretur accessum eorum, qui sua sponte accedunt. &c. Quidquod supposita salvandorum divisione in duas ejusmodi classes in eadem collat. cap. 3. falso affirmaret, indefinite, ac generatim asserendo, initia sanctæ voluntatis inspirari: Deum incipere in nobis ea, quæ bona sunt, & exequi, & consummare, item omne datum bonum deforsum esse &c. siquidem initium bonæ voluntatis accedenti sponte sua accedentium ad fidem non foret a Deo inspiratum, nec eorum accessus inceptus a Deo; ergo cum nullum habeatur fundamentum sufficiens eum arguendi, quod hæc falso asseruerit, dici non potest, salvandorum universitatem a Cassiano in duas ejusmodi classes esse divisam. Ex his igitur satis manifestum est,

est, S. Prosperum magnopere deceptum fuisse, dum existimavit, unitatem membrorum corporis Christi in duobus generibus fidelium a Cassiano constitui, seu universitatem salvandorum in duas dividi classes, ut proin ultra opus esse haud videatur, ut benevolam lectorem admoneamus generatim ex textibus S. Prosperi contra Cassianum nihil probari, eoquod S. Prosper errore facti deceptus errores varios, eosque absurdos in suo libro contra Collatorem imputer Cassiano, quos hic nullatenus docuit, aut docuisse dici potest, ut patet ex hucusque dictis. Ut vero nihilominus ad singula, quæ hic objiciuntur, respondeamus. Ad 1mum, nimirum ad textum illum satis prolixum inprimis neg. suppositum, quod Cassianus docuerit, ac definierit, centurionem non habuisse fidem donatam, aut gratia Dei formatam, eumque nec laudem ullam habiturum fuisse, nec meritum, si id in eo Dominus, quod ipse donaverat, attenta etiam centurionis cum gratia cooperatione prætulisset. Ratio negandi patet ex dictis hujus capitis 3. §. 19. ad 6tum, item §. 29. ad 6tum, & locis ibidem citatis. Dein ulterius negamus, Cassianum in eo loco, nim. dum collat. 13. cap. 17. dicit: *per hæc igitur exempla, quæ de evangelicis protulimus monumentis &c. a quorundam volentium, & sitientium cursu excludere gratiam prævenientem, & solum quibusdam invite compulsi eam tantummodo attribuere.* Ratio negandi palam est ex dictis hujus cap. 3. §. 29. ad octavum. 3tio negamus, Cassianum docuisse, quod Christus Dominus quorundam tantummodo sit *salvator*, quorundam vero *susceptor*, eosque tantum salvatos, quos ad suscipiendam gratiam Deus compulerit: hos autem susceptos, qui vocationem spontanei cursus fervore prævenerint. ratio negandi patet ex imo argumento hoc ipso in §. in contrarium adducto, & ex dictis hujus cap. 3. §. 15. ad 2dum, & ad 3tium, item §. 17. ad initium &c. negamus 4to, quod Cassianus docuerit, quosdam tantum a Jesu Christo liberatos, aut quosdam venisse in mundum, ut non essent tenebræ. Ratio negandi habetur ex cap. 1. §. 24. Jam autem ex his abunde patet, argumenta, quæ in hoc satis prolixo textu deducit S. Prosper, una cum illa ejusdem, quam Cl. Arius admirabilem dicit, observatione, prorsus falso niti supposito, &

Ad
I.

consequenter contra Cassianum nihil probare. Proin etiam dici non potest, quod hic textus vel parum de Cassiani systemate circa gratiam complectatur, ut patet ex hucusque deductis, & probatis. De cætero sicut ea, quæ Cl. AArius prius per distinctos §. Cassiano imputavit, non subsistunt, sic eadem neque per textum hunc confirmari possunt. Porro de systemate, & sententia eorum, qui ita docuerunt, ut S. Prosper in hoc textu supponit, ea ipsi mens esse potest, qua asseruit: *huic sententiæ is potest præbere consensum, qui se a Christo non vult esse salvatum*: minime autem de systemate, & sententia Cassiani, ut patet tum ex hucusque probatis, tum singulariter ex statutis, atque in compendio deductis hujus cap. 3. §. 17. ad 3tium. Ad 2dum, nim. ad textum ex S. Prosperi libri contra collat. cap. 20. depromptum, responsio constat ex hucusque cap. 3. §. 31. ad 12., quo benevolum lectorem remittimus, ne eadem continuo repetere debeamus, ac nimium prolixi simus. Ex ibidem siquidem adductis, & locis ibi citatis satis palam est, dici non posse, Cassianum universitatem salvandorum in duas ejusmodi divisisse classes.

§. 40. Sed nititur Cl. AArius jam ulterius ex ipsius Cassiani assertis probare, quod Cassianus universitatem salvandorum in duas diviserit classes, in quarum una eos posuit, qui ex vigore naturali libertatis, & sponte sua ad fidem, ac salutem capeffendam accedunt: in altera vero eos locavit, quos nihil salubriter cogitantes, imo invitos attrahit Deus. Ait etenim.

Quis crederet, tam immanem errorem absque calumnia viro cæteroquin piissimo, ac doctissimo, & in scripturis divinis versatissimo objici posse, nisi trabalibus eum literis ipse Cassianus consignasset? jactis itaque in præcedentibus cap. fundamentis sic nimis intelligibiliter balbutire coepit collat 13. cap. 15. evidenter ostenditur, *iuscrutabilia esse judicia Dei, & investigabiles vias esse ejus, quibus ad salutem humanum attrahit genus.* Quod etiam evangelicarum vocationum exemplis pos-

possumus approbare. *Andream* namque, ac *Petrum*, ceterosque *Apostolos* nihil de salutis suae remediis cogitantes spontanea gratiae suae dignatione praelegit. En *Christum Salvatorem*! *Zacchæum* ad conspectum se *Domini* fideliter extendentem, & exiguitatem staturæ suæ sicomori celsitudine sublevantem, non solum suscipit, verum etiam benedictione cobitationis illustrat. En *Susceptorem*! invitum, ac repugnantem attrahit *Paulum*, huius quoque *Salvator*, ut *Cornelii* *susceptor* est *Christus*. Sed postea ibidem cap. 16. quasi adulta jam voce, & de virili pectore absoluta plane pronuntiat sententia, etiam exuberare gratiam Dei, & transgredi NB. interdum humanæ infidelitatis angustias. Quod non rogatus cum probasset ex S. Scriptura cordate subjicit cit. collat. cap. 17. Per hæc igitur exempla, quæ de evangelicis protulimus monumentis, evidentissime poterimus advertere, diversis, atque innumeris modis, & inscrutabilibus viis Deum salutem humani generis procurare, & quorundam quidem volentium & sitientium cursum ad majorem invitare flagrantiam; quosdam vero etiam nolentes, invitosque compellere, & nunc quidem, ut impleantur ea, quæ utiliter a nobis desiderata perspexerit adjuvare, nunc vero etiam ipsius sancti desiderii inspirare principia, & vel initium boni operis, vel perseverantiam condonare NB. inde est, quod orantes non solum protectorem, ac salvatorem, sed etiam adiutorem, ac susceptorem Dominum proclamamus. In eo enim, quod prior advocat, & ignorantes nos atque invitos attrahit ad salutem, protector, atque Salvator est: in eo autem, quod annitentibus nobis opem ferre, refugientesque suscipere, ac munire consuevit, *susceptor*, ac *refugium* nominatur. Denique hanc dispensationis Dei multiplicem largitatem beatus *Apostolus* mente pertractans, & in quoddam immensum atque interminabile pietatis Dei pelagus se incidisse conspiciens exclamavit: o altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt iudicia ejus, & investigabiles viæ ejus! quis enim cognovit sensum Domini? vide annotationem nostram ad L., seu hujus cap. 3. § 20 arg. 11 hoc art. § 14 seu hujus cap. 3. § 20 arg. 11. Sequitur plausibile epiphonema: hujus ergo scientiæ admirationem, quam ille talis ac tantus gentium magister expavit, evacuare conabitur, quisquis crediderit, illius inestimabilem.

stimabilis abyssi profunditatem humana ratione se posse metiri. Huic observationi ad plenum adsentio: dolendum tamen, quod auctori prodesse non possit. imo eadem manifeste se ipsum condemnet, quod loco cit. animadverti. Hunc ultimum Cassiani errorem eliminarunt PP. Concilii Araus. II. can. 8. dicentes: si quis alios misericordia, alios vero per liberum arbitrium (quod in omnibus, qui de prævaricatione primi hominis nati sunt, constat esse vitiatum) ad gratiam baptismi posse venire contendit; a recta fide probatur alienus. Is enim non omnium liberum arbitrium per peccatum primi hominis asserit infirmatum, aut certe ita læsum putat, ut tamen quidam valeant sine revelatione Dei mysterium salutis æternæ per semetipsos conquirere, quod quam sit contrarium, ipse Dominus probat, qui non aliquos, sed neminem ad se posse venire testatur, nisi quem pater attraxerit. Sicut & Petro dicit: beatus es Simon Bariona, quia caro, & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in cælis est; & Apostolus: nemo potest dicere Dominum Jesum Christum, nisi in Spiritu sancto.

Ref.
&
Resp.

§. 41. At vero Cassianum universitatem salvandorum non divisisse in duas classes, in quarum prima sint, qui vigore naturali libertatis, & sponte sua ad fidem, ac salutem capeffendam accedunt: in altera vero ii, quos nihil salubriter cogitantes, imo invitos attrahit Deus, etsi satis pateat ex dictis §. 39.; nihilominus magis adhucdum firmari potest.

Nam ut ex regulis logicis constat, subjectum propositionis nullo signo affectum, seu quod idem est, subjectum propositionis indefinitæ in materia naturali, aut quasi naturali in ratione supponentis ex eo distinguitur a subjecto propositionis indefinitæ in materia contingenti, quod ipsum supponat universaliter: subjectum vero propositionis indefinitæ in materia contingenti supponat disjunctive; ergo & subjectum propositionis indefinitæ in materia dogmatica in ratione supponentis ex eo distinguitur a subjecto propositionis indefinitæ in materia historica, quod & ipsum supponat universaliter: subjectum vero propositionis in materia historica supponat disjunctive. Siquidem propositio dogmatica semper censetur

setur esse in materia naturali vel quoad rem, vel quoad modum, cum propositio sit in materia naturali, quando prædicatum naturaliter convenit subjecto: in materia vero quasi naturali, quando prædicatum reipsa contingens absolute, & sine ulla contingentia nota effertur de subjecto, sicut nim. de eo enunciari solent prædicata naturalia: propositio autem dogmatica omnino enuntiatur sine contingentia nota: contra vero propositio historica semper censetur esse in materia contingenti; namque propositio est in materia contingenti, dum prædicato aut copulæ inest aliqua nota contingentia, e. g. temporis præteriti, aut futuri, vel etiam actionis & passionis, ut præsentis verbo significata: propositio autem historica semper cum hujusmodi nota contingentia enuntiatur. Jam autem dum Cassianus asserit, *semper auxilio Dei homines indigere*, seu, quod idem est, *semper auxilio Dei homines indigent*, dein *quæ omnia sicut desiderari a nobis jugiter absque divina inspiratione non possunt*, seu *quæ omnia sicut desiderare nos jugiter absque divina inspiratione non possumus &c. sed ne crederent, se ad opus salutis divino auxilio non egere*, subjungit: *Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate*, ut loquitur collat. 13. cap. 6., & 12., aliisque in locis pluribus, atque diversis: ipsius propositiones hujusmodi sunt vere indefinitæ in materia dogmatica, ut palam est; ergo subjecta earum supponunt universaliter; ergo Cassianus affirmat, universaliter omnes homines semper indigere gratia Dei, nullum hominum quidpiam desiderare unquam posse absque divina gratia in ordine ad salutem, sicque nullum hominum habere initium bonæ voluntatis, nisi dependenter a gratia præveniente. Alias enim quidam aliquid absque divina gratia desiderare possent; ergo dici non potest, a Cassiano universitatem salvandorum dividi in duas classes, in quarum una sint, qui ex vigore naturali libertatis, & sponte sua ad salutem capeffendam accedunt: in altera vero, qui nihil salubriter cogitantes, imo inviti attrahuntur a Deo. Sed quo adhuc clarius pateat, universitatem salvandorum a Cassiano non ita fuisse divisam, oportet, ut jam & ad singula, quæ hic obijciuntur, respondeamus. Proin ad præmium, tanquam ad imum respondeamus, absolute negando, Cassianum in ullo præcedentium capitum

X x 3

fua-

Ad
L

Ad
II.

fundamentum ad ejusmodi doctrinam erroneam jecisse, aut de eo jaciendo cogitasse, aut postea balbutire cœpisse. Siquidem Cassianum prorsus oppositum docere, & continuo sibi constantem: fidei autem catholicæ omnino consentaneum tradidisse, constat ex hucusque dictis. proin quo jure ejusmodi asseruntur: eodem a nobis negantur. Ad ipsum textum, tanquam ad 2dum respondemus, Cassianum ibi docere, quod Deus omnes per viam gratiæ modis prorsus inscrutabilibus ad salutem deducere soleat, alios gratiis ordinariis, alios extraordinariis præveniando, & adjuvando, sicque alios successive, alios subitanee & hoc, vel illo modo disponendo ad justificationem, & demum ad salutem obtinendam, ut proin Christus omnium sit non tantum *salvator*, sed & *susceptor*, prout patet tum ex dictis hujus cap. §. 37. ad 6tum, locisque ibidem cit.; tum ex eo, quod expresse asserat: *per quæ*, nempe per ea, quæ prius memoravit, *evidenter ostenditur, inscrutabilia esse judicia Dei, & investigabiles vias ejus, quibus ad salutem humanum attrahit genus.* Si enim non omnes per viam gratiæ, & præveniando, & adjuvando suis gratiis, sive dein ordinariis, sive extraordinariis a Deo deduci sentiret, falso affirmaret, quod Deus *ad salutem humanum attrahat genus*, cum quidam ex vigore naturali libertatis, & sponte sua ad eam compeffendam accederent, & si quosdam ita ad salutem capeffendam accedere sentiret, falso quoque assereret, *inscrutabilia esse judicia Dei, & investigabiles vias ejus*: eum autem hæc falso affirmare, dici nec potest, nec debet. Igitur asseri non potest, in citato textu ab eo denotari, Christum esse quorundam *Salvatorem*, quorundam vero *susceptorem*: sed ab opposito patet, quod vere sentiat, & doceat, Christum sicut Pauli, ita & Cornelii esse *salvatorem*, ac *susceptorem*. Ad 3tium jam supra hujus capituli §. 37. ad 7timum ostendimus, Cassianum eo loco solum affirmare, a Deo non nunquam conferri gratias prorsus extraordinarias, & alias, vel etiam modo extraordinario, & alio, quam homines sibi imaginari, aut cogitare possunt, vel credunt, ex quo non sequitur, nec inferri potest, a Cassiano universitatem salvandorum in duas fuisse divisas classes, in quarum una sint, qui ex vigore naturali

Ad
III.

turali libertatis ad salutem capeffendam accedunt: in altera vero, qui nihil falubriter cogitantes, imo inviti attrahuntur a Deo, ut patet confideranti. Sed jam ad IV. respondemus ex dictis hujus cap. §. 29. ad 8tavum, nec non ex ratione ima §. 39. in contrarium a nobis adducta fatis constare, ex hoc textu nullatenus probari posse, quod Cassianus universitatem salvandorum in duas ejusmodi diviserit classes: sed potius oppositum probari. Porro quod attinet annotationem Cl. Aarii. ad textum Cassiani ex collat. 13. capite 15. depromptum relatum supra §pho 20. hujus cap. videri potest, & debet mox subsequens §. 21. ad 11mum. Ad 5tum respondemus, eam observationem optimam esse, & Cassiano prodesse plurimum, ut palam est ex dictis mox cit. §. 21. hujus cap. ad 11mum, & ex §. 29. ad 8tavum. Ad 6tum negamus suppositum, quod Cassianus docuerit, *alios misericordia, alios vero per liberum arbitrium - - ad gratiam baptismi posse pervenire*, & proin posse salvari. Ratio negandi manifesta est non solum ex his, quæ hucusque in universum adduximus, sed vel maxime ex adductis hoc ipso in §. 41. atque in §. 39. præcedenti hujus capituli. Unde dici quidem potest, Patres præfati concilii eliminasse errorem eorum, qui reipsa docuerunt, *alios misericordia, alios vero per liberum arbitrium - - ad baptismi gratiam posse pervenire*, minime autem dici potest, eos eliminasse errorem Cassiani, utpote cui ejusmodi error nullatenus imputari potest, prout palam est ex hucusque dictis, & ex rationibus pro ejus immunitate a Semipelagianismo productis. Vidi- mus enim hucusque ex iis satis manifesto, Cassianum neque ratione suorum dictorum de Semipelagianismo reum agi posse, neque ratione eorum, quæ contra eum S. Prosper congeffit in libro contra Collatorem, eoquod satis quoque ex dictis hucusque pateat, S. Prosperum errore facti deceptum ejusmodi errores in præfato libro contra Collatorem, Cassiano imputasse, quod ostendisse nobis sufficit. Absit enim, ut vices subeamus immoderati cujusdam critici, vel ipsam genuitatem præfati libri contra Collatorem in dubium vocantis, asserendo & possibile esse, eum librum esse supposititium, & eum reipsa talem esse. Et quidem inprimis possibile esse, eum librum supposititium esse. Imo quia ex eo, quod Ge-
lasius

Ad
IV.

Ad
V.

Ad
VI.

larius in Concilio Romano I. septuaginta Episcoporum suscipienda definiat *opuscula beati Prosperi viri religiosissimi*, non sequitur sub his ab eo etiam comprehensum fuisse librum contra Collatorem. Deinde Clar. P. Sebastianus Kneppenberch, Ord. Prædicat. SS. Theologiæ doctor, & inquisitor Colon. in suo opusculo contra librum Authoris ononymi intitulatum Prædicatorii ord. fides edit. colon. de anno 1721., fol. 76. testatur, & affirmat, librum intitulatum, *panoplia gratiæ* esse compositum a Jansenistis, & editum post mortem P. M. Thomæ Lemos Leodii, annis circiter 50. post obitum veri Thomæ Lemos, ut Thomistæ veri deciperentur, talem quoque esse librum editum sub P. Magistri Joannis Gonzalez de leon, qui liber est quasi compendium prioris, nim. ipsius *Panopliæ gratiæ*. Et vero similia quoque facta sunt aliis temporibus ab aliis hæreticis: nihil ergo prohibet, quo minus fieri potuerit, ut & liber contra Collatorem post mortem Cassiani, sanctique Prosperi a quodam Semipelagiano sit confictus, atque sub nomine S. Prosperi, qui multum quoque in expugnandis Pelagianis, & Semipelagianis laboravit, vulgatus, quo author fictitius persuadere nitebatur, doctrinam Cassiani, cujus nomen magnum, fama quoque tum celebris erat, cum Semipelagianorum doctrina congruere, sicque istorum doctrinam immerito calumniari. Quid, quod facile fieri potuit, ut liber ille, nulla habita desuper exactiori inquisitione receptus sit pro genuino, & per plura dein sæcula habitus ut talis. Enimvero constat, plures S. Scripturæ libros, uti e. g. *Judith*, *Esther*, *Machabæorum* &c. ab initio non esse receptos uti divinos: eosque per plura omnino sæcula non fuisse habitos ut tales, qui tamen reipsa erant divini, & jam ut tales recepti sunt ab universa Ecclesia: fieri igitur etiam potuit, ut ejusmodi liber ab initio receptus sit pro genuino, & per plura omnino sæcula ut talis habitus, qui tamen reipsa est supposititius. Jam autem & ulterius contendendo, præfatum librum etiam reipsa esse supposititium ex eo, quia si reipsa foret genuinus foetus S. Prosperi, & S. Prosper revera Cassianum ita docuisse sensisset, & contra eum scripsisset, ejus doctrinam impugnando: certe tempore multo priori, quam anno 33tio, quo scripsisse fertur, contra eum scripsisset. Siquidem Cassianus multis jam annis ante

33tium

33tium suam collationem 13tiam vulgaverat, & ratio, quæ movebat S. Prosperum ad impugnandam doctrinam Cassiani etiam jam annis præcedentibus, eum movere debuisset, & potuisset, ut mox accepta notitia de ejusdem Cassiani doctrina eandem impugnando contra eundem scriberet, & proin credibile haud est, eum tantum temporis spatium quantum elapsum fuisse, palam fit a tempore, quo Cassianus eas collationes vulgavit, & quo liber ille fuit exaratus, utpote quem primum post mortem S. Augustini conscriptum fuisse constat ex eo, quia hujus author mox cap. 1. n. 1. circa initium S. Augustinum dicit *sanctæ memoriæ* Episcopum, sicque supponit eum defunctum elabi permisisse, usquedum jam evulgata a Cassiano collatione 13tia ipse contra Cassianum insurgeret. Et vero plane credibile non videtur, S. Prosperum scriptionem sui libri contra Collatorem per plurimum annorum spatium distulisse eousque, dum Cassianus aut jam defunctus, aut jam in extremis saltem constitutus fuerit, utpote de quo difficile, imo vix possibile est probare, quod ad annum Christi 432., aut 433tium usque vixerit. Quid, quod credibile non videtur, S. Prosperum intra tantum temporis spatium, nim. plurium annorum in confinio regionum non accepisse, aut non potuisse habere notitiam de scriptis, & doctrina Cassiani, ut citius contra eundem scriberet, aut quod non etiam habita, & accepta notitia de ejusdem doctrina volens contra eum scribere eundem de intellectu quorundam suorum assertorum requisisset, sicque Cassianus responderit, aut, quod non etiam aliqui ex ipsis Monachis S. Cassiani directioni subjectis, vel etiam de extraneis quidam ratione hujusmodi doctrinæ aut contra ipsum insurrexerint, vel inter se collisi fuerint, ut proin fieri non potuerit, quin literæ quorundam, & plurimum hac super re sint confectæ, & saltem aliquæ earum adhuc supersint, prout evenisse, & evenire solere constat ex facto monasterii Adrumetini, de quo supersunt epistola Velentini ad S. Augustinum, & hujus ad illum &c. &c. Insuper si necesse fuisset S. Prospero scribere contra Cassianum ob Semipelagianorum errores, necesse fuisset, ut vel ipse S. Augustinus contra ipsum mox scriberet, sicut scripsit & contra Julianum, vel certe S. Prosper loco ipsius adhuc viventis,

& principalem personam in expugnandis hisce hæreticis personam agentis. At neque de hoc quidpiam habetur, præsertim, cum dici non possit, nec probari, epistolas SS. Hilarii, & Prosperi propter Massilienses ad S. Augustinum fuisse ratione Scriptorum Cassiani exaratas. Deinde etiam contendendo quoad alterum, actu scilicet eum librum supposititium esse, id ex eo confici posse videtur, quia Gelasius Pap. in dicto Concilio S. Prosperum præcise refert nomine *viri religiosissimi*, cum tamen aliis, sicuti e. g. SS. Augustino, Hieronymo &c. singulis quibusvis titulum suæ dignitatis, e. g. *Episcopatus*, *Presbyteri* &c. adnectat, sicque ex iudicio Gelasii aut omnino Laicus fuerit, aut saltem Sacerdotii gradum non habuerit: at vero & sanctitati, & pietati, religionique S. Prosperi tanquam hominis laici, religiosissimi, piissimi, & sancti repugnare videtur non nunquam sine ulla veneratione adeo crude invehi in-Cassianum virum venerabilem, & gradu sacerdotalis ordinis insignitum, quem vel ipsi Episcopi magna veneratione persecuti sunt, quem & cap. 2. *virum sacerdotalem*, seu *virum sacerdotalis ordinis* nominat. Quidquod author hujus libri mox cap. 1. n. 1. asserens *gratiam Dei - quidam dicere audent a S. m. Augustino Ep. non recte esse defensam, librosque ejus - - immoderatis calumniis impetere non quiescunt* (hicque dicendo *a sanctæ memoriæ Augustino Episc.* supponit & ipsum defunctum) & cap. 2. n. 1. asserens: *unius potissimum definitiones, quem non dubium est illis omnibus in sanctarum scripturarum studio præstare referemus - - igitur in libro, cujus prænotatio est de protectione Dei, vir quidam sacerdotalis, qui disputandi usu inter eos, quibuscum degit, excellit, Abbatem quemdam introducit & sic ulterius etiam in aliis locis continuo scribit tanquam contra aliquem, qui actu dictis, & scriptis inter Massilienses S. Augustini scripta insectaretur: cum tamen Cassianus tempore quo præfatus liber exaratus fertur, at est utpote post mortem S. August. aut jam mortuus, aut in extremis fuerit constitutus, certo absolutis jam, & evulgatis libris de Incarnatione nil amplius scripserit Cassianus, multo minus tempore conscriptorum librorum de Incarnatione, qui ultima illius fuerant, de hæresi Pelagiana, aut Semipelagiana suspectus esse potuerit, cum alias ad eos conscribendos libros a S. Leone sollicitatus, atque ad*
id

id adlectus, atque persuasus non fuisset, & proin de eo verificari non possit, eum sub id tempus, quo liber contra Collatorem conscriptus fertur, scripta S. Augustini infectatum fuisse, quæ proin genuinitatem dicti libri subvertere videntur, præsertim, cum ex ejusdem Cassiani præfatione in suos libros de Incarnatione, qui ultima ipsius opera fuere, clare innuatur, nihil de aliquo errore, aut alicujus erroris suspicione unquam eousque contra eum motum fuisse, imo & ipse ibidem satis declarat se in præcedentibus suis scriptis non modo catholica, sed & pia sanctaque pertractasse, & ut talia a publico suscepta, & habita etiamnum tunc fuisse sine dubio etiam ab ipso Leone; ait enim: *absolutis dudum collationum spiritualium libellis sensu magis, quam sermone insignibus* (quia alto sanctorum virorum sensui sermo nostræ imperitiæ impar fuit) cogitaram, & propemodum constitueram post illum proditæ inscitæ pudorem, ita me in portu silentii collocare, ut excusarem, quantum in me esset, per taciturnitatis verecundiam loquacitatis audaciam. Sed vicisti propositum, ac sententiam meam laudabili studio, & imperiosissimo affectu tuo, mi Leo venerande, ac suspicienda caritas mea Romanæ Ecclesiæ, ac divini ministerii decus, producens me ex illo præmeditati silentii recessu in publicum, formidandumque judicium & nova subire cogis, adhuc de præteritis erubescens: cumque etiam minoribus impar fuero, par majoribus a te esse compellor. Ego enim ne in illis quidem opusculis, quibus per ingenioli nostri oblatiunculam Domino sacrificavimus, moliri aliquid, aut usurpare tentassem, nisi Episcopali tractus imperio. Crevit itaque per te oris nostri, & styli dignitas. Nam qui jussi antea de Dominicis studiis locuti sumus, nunc id exigis, ut de ipsa Incarnatione Domini, ac majestate dicamus: ita qui prius in sancta templi velut per sacerdotalem manum introducti sumus, nunc ductu tuo, atque subsidio quasi in sanctorum sancta penetramus. Magnus honor, sed periculosa progressio: quia obtineri sacrorum penetralium, ac divini præmii palma non potest, nisi hoste superato. Proin non videtur, quomodo dici possit, S. Prosperum contra eum scripsisse. Præcipue, eum & in loco mox citato insuper satis clare prodat, nihil se de prioribus scriptis retractasse, aut quidquam in iis retractandum habere.

bere. Verum, ut diximus, absit a nobis, ut immoderati hujusmodi critici vices subeuntes, ex levibus conjecturis præfatum librum ut supposititium habeamus, nobis, qui novam controversiam ciere, eamque nostram facere nec cogitamus, nec volumus, ut præfatum librum ut genuinum habeamus, prætermisissis interim ejusmodi conjecturis, quibus satisfacere poterit, qui hujusmodi controversiam suam facere voluerit, cuique ad id præstandum suppetit tempus, nobis, diximus, ut præfatum librum prætermisissis interim hisce conjecturis, ut genuinum habeamus, sufficit, eum hucusque nequidem ab his qui Cassianum a Semipelagianismo excusant, fuisse rejectum ut spurium. Siquidem ex eo, etiam admissio ut genuino probari non potest, Cassianum vel unicum docuisse Semipelagianorum errorem, quod unum nobis ostendendum est, & hucusque ostendimus.

§. 42. At vero jam demum post objectos Cassiano Semipelagianorum errores, Cl. Arius ulterius asserit, se pene nihil dixisse de variis quæstionibus, quarum pondere Semipelagiani prægravabantur, affirmatque, a Cassiano arrepta quavis occasione viros varios, & præ cæteris SS. Augustinum, & Prosperum notari. Ait enim:

Haftenus non nisi occasione nata, obiter, & pauca, imo pene nihil dixi de variis quæstionibus, quarum pondere Massilienses, & Semipelagiani prægravabantur, v. g. qualem ipsi gratiam admiserint? de parvulorum ante, vel post receptionem baptismi morientium discretionem, de vocatione, ac conversione gentium maturiori, vel protractiori: de prædestinatione, & prædestinatorum fixo, vel non fixo, & mutabili numero, de ratione, & modo, quo Deus velit omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire? &c. quæ omnia alteri dissertationi (si similis occasio ferat forsitan) vastissimam materiam præbere poterunt; ostendi tamen, quos, quantosque alios errores a Concilio Arausicano II. postea damnatos tum ipsi, tum eorum coryphæus Cassianus de gratia Dei, & libero hominis arbitrio docuerint. Nil.

hilominus iste pati non poterat, siqui viri docti, & pii ad scandala ejusmodi expavescentes, sibi que adversantes nosset: quapropter etiam quavis occasione arrepta eos notare, & aculeate perstringere non cessavit. Præ cæteris vero SS. Augustinum, & Prosperum taxasse, quibusdam exemplis per modum episodii nunc ostendam. Sic igitur Cassianus scribit de Instit. Cænob. lib. 12. cap. 13. *tempus est, ut ipsis, quibus tradunt, verbis Patrum sententiam proferamus, eorum scil. qui viam perfectionis, & qualitatem eius non verborum jactantia depinxerunt, sed potius re, & opere, ac virtute spiritus possidentes experimentis eam propriis, & exemplis certissimis tradiderunt.* Item ibid. cap. 15. *si ad veram consummationem virtutum volumus effectu, & opere pervenire, illis debemus acquiescere Magistris, ac ducibus, qui hanc non vaniloqua disputatione somniantes, sed re, atque experimentis apprehendentes nos quoque docere, atque ad eam dirigere similiter possunt, & viam, quemadmodum perveniamus ad eam, certissimo tramite demonstrare.* Rursus loc. cit. cap. 19. *hæc est proprie erga Deum humilitas, hæc est antiquissimorum Patrum sincera fides, quæ penes successores eorum intemerata NB. nunc usque perdurat.* (immodica laudatio, unde cum S. Prospero contra collat. cap. 2. n. 1. merito colligere possemus, & debemus, Cassianum collationes illas Patrum, quas variorum nominibus inscripsit, plane suas fecisse. sed pergit) *qui simplicem Piscatorum fidem in corde simplici retinentes non eam syllogismis dialecticis, & tulliana facundia spiritu concepere mundano, sed experimento vitæ sinceræ, actuque purissimo: correctione quoque vitiorum - deprebenderunt.* alibi collat. 13. cap. 18. *evidenti ratione colligitur, ab his, qui non loquacibus verbis, sed experientia duce vel magnitudinem gratiæ, vel modulum humani metiuntur arbitrii; quia non levibus cursibus, nec fortibus prælium &c. - hoc ab omnibus catholicis Patribus definitur, qui perfectionem cordis non inani disputatione verborum, sed re, atque opere didicerunt. - Siquid sanæ versutius humana argumentatione, ac ratione collectum huic sensui videtur obsistere, vitandum magis est, quam ad destructionem fidei provocandum.* Audiens vero, videns, ac legens S. Prosper, quam iniquo erga præcipuum gratiæ defensorem S. Augustinum Cassianus

esset animo, & ipse calamum acuit, dum acerbè queritur contra collat. cap. 1. n. 1. & 2., gratiam Dei, qua Christiani sumus, quidam dicere audent a sanctæ memoriæ Augustino Episcopo non rectè esse defensam, librosque ejus contra errorem Pelagianum conditos immoderatis calumniis impetere non quiescunt - - nec cum sint bonæ opinionis viri, creduntur ullo modo tarditate intelligentiæ, aut temeritate judicii in superflua quærelæ conclamationem potuisse prorumpere, ac non potius magno ingenio, & vehementi studio laborasse, ut subtilissimi tractatoris disputationibus, censura nunc districtior, & inspectio sagacior inveniret, quod antea securus favor, & benignitas incuriosa non viderat. Unde ergo hæc diligentia tam severi emerfit examinis? unde in banc austeritatem supercilium se tetricæ frontis armavit, ut mensuras sensuum, pondera locutionum, numeros syllabarum insidiosus scrutator eventilet? magnumque se aliquid conficere præsumat, si Catholico prædicatori notam erroris affigat? Infra autem ibidem cap. 21. n. 1. & 2. memoriæ, & authoritati S. Augustini simul consulens, & calumniatores perstringens ait: en cujus dogmatis sunt Magistri, qui ut Catholicarum mentium castitatem gratiæ defensoribus calumniando corrumpant, præcipuum nostro tempore in doctrina Ecclesiastica (non solum Rhetorica, vel dialectica) virum rabido ore discerpunt, creduntque. se omnia authoritatum munimina posse convellere, si hanc pastoralis speculæ validissimam turrim crebra Pelagiani arietis illisione pulsaverint. No. 2. per hunc virum (Cælestinum P.) intra Gallias istis ipsis, qui sanctæ memoriæ Augustini scripta reprehendunt, maleloquentiæ est adempta libertas, quando consulentium (non dubito, quin Prosperi, & Hilarii) actione suscepta, & librorum, qui errantibus displicebant, pietate laudata quid oporteret de eorum auctoritate sentiri? sancto manifestavit eloquio, evidenter pronuntians, quantum sibi præsumptionis istius novitas displiceret, qua auderent quidam adversum antiquos Magistros insolenter insurgere, & indisciplinata calumnia prædicationi veritatis obstrepere: Augustinum in-
 quiens sanctæ recordationis virum pro vita sua, atque pro meritis in nostro semper communione habuimus, nec unquam hunc sinistrae suspicionis saltem rumor adpersit, quam tantæ scientiæ olim fuisse meminimus, ut inter Magistros optimos etiam a meis semper decessoribus haberetur, bene
 ergo

ergo de eo omnes in commune senserunt, utpote qui ubique cunctis & amoris fuerit, & bonori. Ex epist. S. Cælestini P. pro Prospero, & Hilario ad Episc. Gall. n. 4. cap. 2. ita nimirum S. Augustini discipulus honorem, ac famam Magistri sui tum hic, tum alibi sæpe, & notanter in epist. ad Rufinum cap. 3. n. 4. vindicat, ubi vivente adhuc Augustino de ejus obtrektoribus, & calumniatoribus ad præfatum amicum suum ita scripsit, quæ (in vulgus sparsa) si vera sunt, cur ipsi tam negligentes, ne dicam impii sunt, ut tam abruptam perniciem ab Ecclesia non repellant, tam insanis (Augustini) prædicationibus non resistent, nec saltem aliquibus scriptis eum, a quo talis emanat doctrina, conveniant? magna enim gloria suo humano generi consuluerint, si Augustinum ab errore revocaverint, mox sequitur elegantissima ironia.

§. 43. Verum attentis iis, quæ hucusque produximus, palam intelligimus, hæc, quæ Cl. Arius in mox præcedenti §. commemoravit, nil prorsus obesse Cassiano.

Quantum enim ad priora, quidquid demum de ibidem commemoratis senserint, Semipelagiani vel Massilienses ex hucusque productis fundamentis palam constat, Cassianum cum iis nullatenus sensisse, nec eum vel ulla ex propositis ibidem quæstionibus prægravari, cum, prout hucusque ostendimus, quoad ejusmodi quæstiones vere catholice, & cum catholicis sentiat: jam autem quantum ad alterum: Cassianum quosdam viros pios, & præ cæteris SS. Augustinum, & Prosperum aculeate perstrinxisse, præcise ex eo asseritur, quia supponitur fuisse Semipelagianus, & pro defensione Semipelagianismi S. Augustini scripta traduxisse; cum ergo ex hucusque dictis palam sit, suppositum hoc non subsistere: similiter nec illud Cl. Arii assertum subsistit, sed eodem jure negatur, quo asseritur. Proin potius dicendum est, Cassianum, quem ad, & pro Monachis in lib. de instit. Cænob. & in Collationibus scripsisse constat ex præfationibus, perstringere ejusmodi Monachos, & fere similes illis, de quibus & SS. P. Benedictus in Prologo Regulæ ait, quod nulla regula approbati, experientia Magistra,

stra, sicut aurum in fornace, sed in plumbi natura molliti, adhuc operibus sæculo servantes fidem, mentiri Deo per tonsuram noscantur &c. S. Prosperum porro & hic errore deceptum asserta Cassiani male intellexisse, patet ex dictis. Unde non est, cur his diutius immoremur: sed cum Cl. AArius suis argumentis contra Cassianum productis, & a nobis hucusque refutatis immediate capite 3tio per modum apologiæ subjungat responsiones suas ad nostra argumenta supra hujus cap. artic. imo pro Cassiani immunitate a Semipelagianismo proposita: omnino oportet, ut & nos, quo clarius, & efficacius ostendamus, Cassianum reipsa ab omni Semipelagianorum errore immunem fuisse, responsiones illas in mox sequenti articulo secundum ordinem refellamus, quod, dum præstamus, benevolum lectorem enixe precamur, ne in malam partem nobis vertat, sed benigne indulgeat, quod non & hic eas Cl. AArii responsiones in nostro hoc opusculo imprimi faciamus, sed ipsum benevolum lectorem pro iis inspiciendis ad opusculum Cl. AArii remittamus, nos autem hic solum earum refutationem subnectamus. Ita enim fieri vel ipsa exigit necessitas, ne, maxime cum nimium proluxa sint, non sine magnis expensis, eadem continuo bis typis reimprimi debeant, & ne opusculum in immensum accrescat. Deinde hoc ipsum fieri etiam consultum videtur ex eo, quia sic benevolo lectori nullum consequitur incommodum, quale secutum fuisset, si non itidem mox in hoc opusculo Cl. AArii argumenta contra Cassianum imprimi fecissemus! namque responsiones suas Cl. AArius in suo opusculo secundum certum ordinem numerorum digessit, adeoque B. L. ex numeris, & notis marginalibus juxta instructionem in præfatione datam facile discernere poterit, quænam Cl. AArii responsio cujuslibet argumenti in mox subsequenti articulo a nobis refutetur. Unde necesse non est, ut præfatæ responsiones hic in nostro opusculo reimprimantur. At vero non ita secundum certum ordinem numerorum sua digessit in suo opusculo argumenta, quæ in ordine ad probandum, eum docuisse errores Semipelagianorum, adducit. Unde opus fuit, ut ea primum a nobis ad hujusmodi ordinem numerorum digererentur, & sic reimprimerentur, ut hoc modo lectori commodior, atque faciliior fieret. Sit igitur.

ARTICULUS III.

ARTICULUS III.

Joannes Cassianus ab erroribus Semipelagianorum prorsus immunis declaratur, & vindicatur ex refutatione eorum, quæ Cl. AArius ad nostra argumenta articulo hujus capitis imo proposita respondet.

§. 44.

Jam igitur argumentum imum, quod hujus capitis articulo imo, & §. I. produximus, ostendendo, quod Cassianus reipsa docuerit, non solum pias cogitationes, sed & earum initium esse a Deo, & interiori Dei gratia, multis quidem, fatisque prolixis responsionibus, sicut & ipsos textus Cassiani a nobis mox dicto argumento subjunctos enervare nititur Cl. AArius, ut patet ex ipsius Opusculi cap. 3. §. 1. At vero plane nulla ex ejusdem responsionibus nostri infringit, aut infringere potest vim argumenti.

Ref.
&
Resp.

Enimvero contra responsionem ad ipsum argumentum imum vel maxime est imo, quod jam in ipsis §. 35to & 37tmo hujus cap. 3tii monstraverimus, Cassianum docuisse, quod initium fidei, & consequenter piarum cogitationum, atque bonorum operum *semper*, & ubique sit adscribendum gratiæ Dei prævenienti; ergo dici non potest, quod Cassianus visus sit *quandoque* docere: reipsa autem non docuerit, piarum cogitationum initium *ubique*, & *semper* esse a Deo. Contra est 2do, quodsi Cassianus docuisset, piarum cogitationum initium non *ubique*, nec *semper* esse a Deo, & gratia Dei interiori: tunc certo id docuisset vel in aliquo ex textibus nobis a Cl. AArio objectis, vel certo in aliquo alio: atqui simile quid non docuit in aliquo ex textibus nobis hucusque ob-

Ad
Arg.

Ad
T. I.

jectis, ut palam est ex articulo præcedenti: neque etiam docuit in textu alio; alias enim certo Cl. AArius eum in contrarium produxisset; ergo &c. Porro nec etiam tria asserta subjuncta subsistere, aut probari possunt. Contra enim est, quod ex articulo præcedenti manifesto constet, Cassianum circa initium bonæ voluntatis sibi omnino constare, istudque ab eo universaliter ad Deum relatum, atque ab eo semper, & ad singulos actus, etiam ad initium fidei veræ interioris prævenientis gratiæ Dei necessitatem fuisse admissam. Igitur & responsio ad 1mum textum subsistere non potest. Contra eam enim pugnat, quod, ut ostendimus hujus cap. §. 13. ad 3tium, item & §. 35. & 37. Cassianus ubique, & continuo docuerit, initium bonæ voluntatis, fidei, & boni operis esse a gratia Dei, adeoque dici non possit, Cassianum sibi circa initium bonæ voluntatis non constituisse, aut eum a sua præmissa definitione discessisse, & tertium procudisse systema. Dein etiam contra est, quod eum sibi circa initium bonæ voluntatis non constituisse, aut etiam eundem a sua præmissa definitione discessisse probari non possit ex productis assertis S. Prosperi: tum neque ex ibidem adductis textibus Cassiani. Non enim probari potest ex illis S. Prosperi assertis, quia S. Prosper asserens, Cassianum a sua præmissa definitione discessisse, eumque circa initium bonæ voluntatis sibi non constituisse, hæc sua asserta etiam debuisset probare, ut ea authoritatem obtinere, ac pro aliquo fundamento servire possent, eoquod juxta vulgatum illud asserenti incumbat probatio: at vero S. Prosper ea sua asserta nec probat, nec probare potest, ut patet ex artic. præcedenti. Sed neque id probari, aut probari posse ex textibus Cassiani constat ex ratione præmissa circa initium §. 13tii & ex §. 17. ad 3. & 4tum, aliisque pluribus ex locis. Jam quoque & ipsa responsio ad textum 2dum, qua asseritur, initium bonæ voluntatis, & sancti desiderii Cassianum non universaliter retulisse ad Deum, nullius est roboris. Contra enim est, quod omnis *semper*, & *ubique* affirmans initium bonæ voluntatis, & sancti desiderii esse ex Dei gratia, illud revera universaliter refert ad Deum, ut patet, & certum est: atqui Cassianus *semper*, & *ubique* affirmat, initium voluntatis, & sancti desiderii esse ex Dei gratia, ut ostendimus hujus cap. §. 35. & 37. aliis.

Ad
T. II.

aliisque in locis; ergo illud universaliter refert ad Deum; ergo male asseritur, quod illud non universaliter retulerit ad Deum. Porro textus, quos hic accumulatur Cl. AArius ad firmandum suum responsum, jamjam rejecimus in artic. præced., ut patet ex hujus cap. §. 35. ad 2dum ad 4tum §. 39. ad 1mum §. 17mo ad 3tium, & 4tum, item §. 25. ad 6tum §. 15. ad 1mum §. 23. ad 4tum §. 29. ad octavum, aliisque in locis passim. Unde non est, cur in iis iterato rejiciendis nos detineamus, satis enim ex dictis in iis locis patet, per citatos a Cl. AArio textus responsum ejus firmari non posse, sed potius illud penitus corruere; quod ipsum nec firmare potest titulus cap. 12. collat. 13. præmissus, quo dicitur, *quod voluntas bona nec semper gratiæ, nec semper sit homini tribuenda.* Si quidem Cassianus ibidem præcise vult, bonam voluntatem quoad posse proximum, & applicationem esse, & dependere a gratia sufficiente, excitante, & efficaci; quoad consensum vero, & cooperationem esse ab homine. unde ut variis in locis ostendimus, omni modo ibidem contendit, homines libere cooperari, & a sanctorum meritis liberam cooperationem non esse excludendam; eosdem tamen homines ad opus salutis divino egere auxilio, & quidem semper. Nam hic in materia dogmatica absolute, & indefinite loquitur, consequenter Cassianus ibidem vult, penes diversum respectum bonam voluntatem nunc gratiæ, nunc homini esse adscribendam, & sic præfigit titulum: *quod voluntas bona nec semper gratiæ, nec semper sit homini tribuenda.* Ex hoc igitur titulo inferri haud potest, Cassianum initium bonæ voluntatis, & pii desiderii non universaliter ad Deum retulisse. Porro antequam refutationem responsi ad mox dictum textum secundum concludamus, occasione hujus tituli a Cl. AArio adducti, omnino B. L. ratione titulorum singulis capitibus præfixorum monendum existimamus, in Monasterii nostri Bibliotheca duos insignis, & vere suspiciendæ antiquitatis asservari codices membranaceos, in quibus descriptæ habentur prima, & 3tia pars collationum Cassiani. Prior eorum, qui 3tiam collationum continet partem, sæculi 8tavi est, mutilus, & non una manu restitutus, ut a quodam perito observatum, & exterius in compactura annotatum est; alter, qui primam continet collationum partem,

sæculi circiter 11. præfert antiquitatem. Jam in illo priori, qui
 sæculi 8vi est, post præfationem descriptas habet synopses eorum,
 quæ in collatione mox sequenti, & ima continentur, quæ synop-
 ses jam per modum titulorum singulis capitibus præfiguntur. In
 hujus tertiæ partis collatione ima, quæ Cassiani 18va est, hujus-
 modi synopses sunt sexdecim numeris romanis I. II. suo cuique nu-
 mero ad initium positæ distinctæ, quin ad ipsos numeros additum
 sit *cap.* sed ad earum initium minoribus characteribus, & manu
 longe recentiori annotatum est *incipiunt capitula Pæ. collationis*; in
 sublequentibus tamen collationibus singulis numeris cujuslibet sy-
 nopses præfigitur *Kap.* vel. *Cap.* Porro imæ hujus collationis
 synopsis 2da habet: *verba Piamun quomodo rudes Monachi &c.* quæ
verba Piamun in modernis in titulo cap. 2di collat. 18. desunt: in
 synopsi X. & XIII. ibi præcise ponitur *responsio* sine aliquo addito: in
 modernis tituli cap. 10. & 13. hujus collat. *Piamon responsio* synopsis
 XVI. habet *de perfectione patientiæ*, & huic, eadem, qua supra scriptum
 est, *incipiunt Capitula* manu supra annotatum habetur: *finiunt capitula.*
 Unde titulus cap. 17mi, qui in modernis est *de invidia malo* in præfato co-
 dice omnino non habetur, & quod nunc est caput 17mum, in eodem
 codice unum constituit caput cum moderno capite 16to. Quod attinet
 ipsam collationem, ea sine præfixo titulo post præmissas eas synopses ab-
 solute incipit a verbis initialibus: *post conspectum, atque colloquia. &c.*
 ad finem tamen illius habetur: *explicit liber collationum S. Abbatis Pia-*
mun &c. dein *incipit Abbatis Joannis de fine &c.* & post synopses
 ipsa quoque hæc collatio sine titulo absolute incipit a verbis initia-
 libus: *post dies admodum paucos*, quod ipsum & in sublequentibus
 collationibus observatur. Ipsa quoque collatio hæc non est distin-
 cta in capita usque ad 5tum, quod incipit: *itaque cœnobarum* ubi
 in margine numero romano nigri coloris per manum recentiorem
 notatum habetur V. sed ubi juxta modernam divisionem incipiunt
 capita, linea inchoatur, & incipitur cum litera majori: a sexto
 modo præcise distinguuntur per numeros romanos rubri plerumque
 coloris, quibus a decimo frequentius additur *Kap.*, frequenter
 etiam adhuc omittitur, quod ipsum observatur in sublequentibus.

Sed

Sed ut breves simus, quantum ad codicem alterum recentiorem, collationum capita præcise in eo distinguuntur per numeros romanos rubri coloris, quin addatur, *cap. vel kap.*, & quod singulariter notandum, in eo collat. 2dæ caput 11. incipit his verbis: *Et ut virtutem sententiæ hujus*, quæ verba in modernis habentur ad finem cap. 10. usque ad verba; *cum adhuc essem puerulus*, a quibus nunc caput 11um incipit. Sed ut plura prætermittamus, ex his paucis, utrum ii tituli per modum synopsis eorum, quæ in qualibet collatione continentur, singulis collationibus præmissi sint ab ipso Cassiano, an primum successu temporis ab alio, vel aliis, item utrum semper sine mutatione retenti, & quid inde concludendum, benevolo lectori judicandum relinquimus. Cæterum ex hucusque dictis patet, dici non posse, quod Cassianus in prima sua definitione sibi non constiterit, nec initium bonæ voluntatis, ac sancti desiderii universaliter ad Deum retulerit. Jam quantum ad responsionem Cl. Aarii ad 3tium textum nostrum, nec illa subsistere potest. Contra enim est imo, quod omnis, qui initium bonæ voluntatis, & piarum cogitationum indefinite adscribit gratiæ interiori, quin ostendi possit textus clarus, in quo non adscribat, aut neget adscribendam, omnino censerî debet, initium piarum cogitationum, & bonæ voluntatis semper attribuisse gratiæ interiori Dei: atqui Cassianus in cit. a nobis textu initium bonæ voluntatis, & piarum cogitationum indefinite adscribit gratiæ interiori Dei, quin ostendi possit textus clarus, in quo illud gratiæ interiori non adscribat, aut adscribendum neget, ut patet ex ipso textu. & ex dictis artic. præcedenti; ergo omnino censerî debet, initium bonæ voluntatis, & piarum cogitationum semper attribuisse gratiæ Dei interiori; ergo male dicitur, eo textu non probari, quod Cassianus initium piarum cogitationum semper interiori gratiæ Dei attribuerit, præsertim cum & male dicatur, in duobus punctis in hoc ipso responso suo a Cl. Aario deductis ostensum esse, quod Cassianus non semper gratiæ Dei interiori attribuerit, ut patet ex hucusque dictis. Porro nec dici potest cum Alexandro natali, Cassianum eo loco nomine inspirationis intellexisse solam doctrinam externam. Assertum enim istud omnino evertunt rationes, quas produximus hujus cap.

Ad
T. 3.

§. 21mo ad 6tum, ubi 2do ostendimus, caput hoc, quod *Prophetica redargutio sit gratia quædam extrinseca*, nobis omnino nihil obesse. Proin Natalem nobis hic objecisse, idem est, ac nihil fecisse. Siquidem vir ille supponit quidem, at false, Cassianum fuisse Semipelagianum, neque eum talem fuisse probat. Jam vero neque quid juvat relegi citata a Cl. AArio, utpote ea a nobis refutata jam sunt hujus cap. §. 21. 33. 37. 39. & 1. Quid, quod nec subsistit, quod Cl. AArius subjicit, dum affirmat, *Cassianum non solum meritum fuisse, ut semper suspectus habeatur, quoties gratiam Dei commendare videtur, sed etiam callide gratiam Dei vocasse simpliciter, quæ tamen reipsa in ejus systemate non alia erat, quam vel gratia Creatoris, vel alia exterior legis &c.* hæc enim palam subvertuntur tum iis ipsis rationibus, quas mox cit. §. 21. ad 6tum, tum etiam argumentis illis, quæ hujus cap. §. 33. ad 5tum, nec non §. 1mo, & item §. 33. ad primum produximus, aliisque pluribus. Neque Cassianum per gratiam etiam præcise intelligere, gratiam protectricem & perfectricem, probari potest per subjectum textum: *ajunt Patres, non posse ad purum quempiam &c.* depromptum ex cap. 13. lib. 12. de instit. Cænob. Contra enim est, quod mox cit. §. 33. ad 1mum monstraverimus, Cassianum ibidem incipiendo a cap. 9. ejusdem libri expresse docere, quod homo præter gratiam prævenientem, excitantem, & operantem insuper & adhuc indigeat gratia adjuvante, & cooperante; ergo dato etiam, quod in hoc textu præcise agat de gratia adjuvante, non sequitur, eum per gratiam ad summum tantummodo intelligere gratiam protegentem, & perfectientem. Contra vel maxime etiam est ipsa ratio in mox cit. loco ultimo adducta. Neque vero id quæcunque etiam adhibita attentione L. B. ibidem clarius videre potest cap. 14., cum contrarium satis pateat ex iis locis, in quibus præced. artic. de eo cap. præcipue egimus, uti e. g. hujus cap. §. 13, ad 6tum, §. 17. ad 2dum &c. Nec juvat etiam adhibere commentarios Gazæi, ut qui iis, aliisque variis in locis confutatus jam est, tum etiam singillatim confutabitur. Jam vero textus, non solum ipsam perfectionem oportet credere hic subiectus, & ex cap. 16. lib. 12. de instit. depromptus est contra Cl. AArium, quia in eo

Caf

Cassianus differte distinguit gratiam internam *inspirationis* a gratiis exterioribus *exhortationis*, *castigationis* &c. unde male dicitur, verbum *injungere* esse captiosum, præsertim cum nulla ratio afferatur, aut asserri possit, quod illud in sensu alieno accipiat, & in improprio. Male quoque dicitur, eam non esse aliam, quam externam, vel immediate profectam ex speciali vocatione Dei, qualis fuit Abraham, & Antonii &c. Contra hæc enim pugnant rationes supra cit. §. 21. ad 6tum §. 33. ad 1um, aliisque in locis, ubi singulariter præced. artic. egimus de Abrahamo &c. uti e. g. hujus cap. §. 21. ad 7mum &c. locis, ubi expresse ostendimus, cæterosque vere esse gratia Dei interna præventos, & nullatenus tantummodo habuisse gratiam externam, aut immediate profectam ex speciali vocatione Dei. At vero jam demum, Cassianum non nisi ejusmodi gratias agnovisse, nequidem etiam probatur, aut probari potest per textum *Dei benignitas cum bonæ voluntatis* &c. ulterius subjectum, & desumptum ex cap. 7. collat. 13., aut per rationem inde deductam. Contra enim est, quod jam §. 17mo hujus cap. monstraverimus, Cassianum particula *vel* ibidem uti non per modum disjunctionis, sed per modum conjunctionis &, & insuper ibidem ad 3tium, & 4tum (dato, & concessio, quod ea particula *vel* utatur tanquam disjunctione) ipse expresse doceat, scintillam bonæ voluntatis, quam Deus viderit in nobis, jam esse ex gratia prævia; ergo inde deduci non potest, Cassianum non nisi ejusmodi agnoscere gratias. Unde & hæc instantia non modo non urget, sed nequidem satisfacit iis, quæ in fine nostri argumenti subjunximus. Quod attinet notam Gazæi in cit. cap. 8. facile quisque intelligit, eam omnino corruere ex dictis cit. §. 17tmo ad 3tium, & 4tum, ubi & ad tertium aliunde quoad annotationem in cap. 7timum est confutatus. Porro repetitione textuum vere opus non est. Suis enim in locis eos refutavimus. Ad responsionem ad 4tum nostrum textum quod attinet, plane ea subsistere non potest. Contra enim est imo, quod juxta Cassianum *divinæ sit gratiæ interioris*, ut effici valeant exercitia prædicta virtutum &c.; ergo etiam accendi ad desiderandum omne, quod bonum est, juxta ipsum est a gratia Dei interiori, & quidem præveniente; siquidem id, quod accen-

Ad
T. IV.

accendit, saltem natura prius est eo, quod accenditur. Contra est 2do, quod juxta hucusque dicta *inspirare* homini bonam voluntatem a gratia *exsuscitari* hominis bonam voluntatem significant gratiam Dei interiorem; ergo & *accendi ad desiderandum omne, quod bonum est*, eam significant, præsertim, cum nulla sit ratio, ut pro alia gratia accipiatur. Contra demum sunt & rationes supra cit. §. 21. ad 6tum, una cum ratione ibidem præmissa, & 33. ad 5tum, ex quibus etiam confutantur, quæ hic in fine subjecta sunt de gratia Creatoris, & in seminibus virtutum homini inditis defossa, quod ultimum efficacius adhuc retunditur ex §. 31. &c. hujus cap. Sed de his satis.

§. 45. Responsiones Cl. AArii ad nostrum argumentum 2dum, quod contendimus, a Cassiano manifesto negari, non solum perfectionem, sed & initium boni operis esse a natura secluso Dei auxilio, quod concernit: plane nec istæ solvunt argumenti nostri difficultatem.

Ad
Arg.

Siquidem responsio ad hoc nostrum argumentum omnino refellitur rationibus iisdem, quibus repellitur responsio ad argumentum 1um; cum enim juxta argumenta hujus cap. §. 13. 15 &c. item 35. & 37. a nobis producta, Cassianus non solum ad perfectionem, sed & ad initium boni operis semper adstruat, atque requirat gratiam Dei præviam, hoc ipso & manifesto *implicite*, & quidem non quandoque, sed *imperturbate, systematice, & semper*, atque *universaliter* negat, non solum perfectionem sed & initium operis boni esse a natura secluso Dei auxilio, præsertim, cum nullus possit adduci textus, in quo doceat, illud esse a natura secluso Dei auxilio, ut hac ratione asseri possit, ab eo in hujusmodi textu, & sic aliquando non negari, illud initium esse a natura secluso Dei auxilio. Porro responsio, & distinctio data probari haud potest ex responsione ad 1. nostrum argumentum, eo quod dicta ibidem non posse subsistere, præced. §. ostenderimus. Illud autem 3tium informe, de quo & hic mentio fit, quasi Cassianus docuisset illud, satis jam variis

Ad
T. I.

riis in locis est refutatum, & in specie hujus cap. §. 35. & 37. item §. 15. ad 2dum, aliisque in locis. Jam quantum ad responsionem ad textum 1mum, equidem non tanti habemus hosce titulos, ut firmum ex iis *secundum se spectatis* deduci possit argumentum; suspi-
camur enim valde ob §. præced. primum breviter annotata in refu-
tatione responsionis ad textum 2dum, ne ipsæ illæ collationes ab ipso Cassiano sub uno præcise titulo generali, e. g. *de oratione, de protectione Dei* sine sui divisione in capita singulæ sint conscriptæ: eadem vero postea successu temporis ab aliis in certa capita distri-
buita, iisque pro singulis capitibus hujusmodi tituli per modum sy-
nopseos eorum, quæ in iis occurrunt, extracti, sint præfixi, quo casu facile fieri potuit, ut titulus non omnimode correspondeat doctrinæ in ipso capite contentæ. Hinc & ex titulo præcise argu-
mentum deducere ausi non fuisset, nisi in ipso dicto cap. 3. collat. 13. mox ad initium diceretur: *hoc ipso, quod proposuistis, exemplo, evidentius approbatur, nihil posse proficere, sine adjutorio Dei, laborantis industriam.* Et eo loquendi modo usus fuisset etiam ali-
bi; hoc ipso verbo *perficere* adhibito, uti e. g. cap. 6. collat. 13. Unde his prænotatis dato, quod titulus non sit ab ipso Cassiano constitutus, jam ex eo, & simul ex dictis cit. cap. 6. collat. 13. consequentiam, quod nim. Cassianus, etsi in eo non dicat, *nihil boni posse inchoari, nihil posse proficere industriam laborantis*, sed in eo statuerit, *nihil sine adjutorio Dei perfici posse*, reipsa universaliter in eo neget initium bonæ voluntatis posse esse ex natura secluso Dei auxilio, & consequenter juxta ipsum ad initium bonæ voluntatis semper requiratur gratia Dei intrinseca, ulterius ad tollendam ambigui-
tatem terminorum, probamus hac ratione: *perfectum* non modo ex sensu Philosophorum, sed & Theologorum est, quod ea rite par-
ticipat, quæ ei debentur. Per hoc enim *perfectum* distinguitur non modo ab imperfecto, & perfectibili, sed & ab omni alio, ut patet consideranti. Hinc enim & in sensu Physicorum homo e. g. *perfectus* est, qui non est mutilus, domus *perfecta*, quæ omnibus gau-
det partibus sibi competentibus; & in sensu Theologorum fides e. g. *perfecta* est, quæ participat ea, quæ ei debentur: actus contri-

tionis perfectæ, qui rite participat ea, quæ ejusmodi actui debentur. Jam autem cum perfectum sit, quod rite participat ea, quæ ei debentur; ergo & generatim loquendo perfici aliquid, idem est, ac illud particeps fieri eorum, quæ ei debentur. In hoc enim & quod perficitur distinguitur a perfecto, imperfecto, perfectibili, aliisque, ut patet consideranti; ergo initium bonæ voluntatis, pii operis &c. perfici idem est, ac illud rite fieri particeps eorum, quæ initio bonæ voluntatis, pii operis &c. debentur, quod enim convenit generi, convenit & speciei sub genere contentæ. Nunc autem in cit. titulo Cassianus expresse asserit, *sine adjutorio Dei omnino nihil boni perfici posse*, & cap. 6. ejusdem collat. 13. *semper auxilio Dei homines indigere* NB. *nec aliquid* (consequenter nihil) *humanam fragilitatem, quod ad salutem pertinet, per se solam, id est, sine adjutorio Dei posse perficere* &c. ergo cum Cassianus hisce in locis absolute asserat, *sine adjutorio Dei nihil posse perfici*, & consequenter particeps fieri eorum, quæ sibi debentur: hoc ipso & manifesto docet, nec etiam ipsum initium bonæ voluntatis, pii operis &c. sine adjutorio, & gratia Dei posse perfici, & consequenter rite particeps fieri eorum, quæ sibi, ut initio bonæ voluntatis debentur; ergo male, & falso asseritur, Cassianum docuisse, ea tantummodo sine gratia Dei non posse promoveri, non posse deduci ad perfectionem, & consummationem virtutum. Siquidem Cassianus non *relative*, & *respectively* loquitur, sed *absolute* affirmat, *sine adjutorio Dei nihil posse perfici*, adeoque loquitur de perfectione rerum *in se*, & *absolute* consideratarum. Deinde nihil proprie dici potest in ordine ad aliud, eoquod perfectio sit actus illius, cui inest. Insuper Cassianus non dicit, consummationem virtutum non posse perfici sine adjutorio Dei, sed generatim affirmat, *nihil posse perfici sine adjutorio Dei*; & hinc, quia Cassianus generatim affirmat, *sine adjutorio Dei nihil posse perfici*, omnino consequitur, consummationem virtutum sine adjutorio Dei ex ejus sententia perfici, & consequenter rite participem fieri non posse eorum, quæ illi ut tali debentur; ergo etiam, quia Cassianus generatim affirmat, *sine adjutorio Dei nihil posse perfici*, omnino consequitur, nec ipsum initium bonæ

voluntatis sine adjutorio Dei ex ejus sententia perfici, seu eorum, quæ sibi ut tali debentur, particeps fieri posse. Responsio itaque data subsistere haud potest. Quod memoratur de §. 9. 10. 19. ac 20., jam a nobis refutatum est §. 13. 31. 33. &c. Quod vero Alardum Gazæum attinet, vel ex his, & alibi artic. præc. dictis patet, & ex adhuc dicendis patebit, quod omnino inania sint, & talia, quæ sententias Cassiani prorsus violente in sensum pravam detorquent, imo & ejusdem dictis falsum affingunt. Et vero ut vel hic unum hoc dicamus, certe aliud est, *rem aliquam sine alio perfici non posse*, & aliud, *rem aliquam sine alio non posse ad aliud conficiendum, ac constituendum promoveri, atque deduci*. Ex quibus breviter animadversis facile patet, quam fideliter Gazæus interpretetur dicta Cassiani, & utrum probare possit assertum Cl. AArii, quod aliunde ex mox adducta ratione subsistere non potest, etiam accedentibus iis, quæcunque utpote jam refutata, vel adhuc refutanda dicit Gazæus. Sed de his satis; suspiciamur enim valde, imo a vero nos alienos haud existimamus, dum firmiter credimus, hunc in specie nobis a Cl. AArio objici frequentius, eumque variis titulis nobilitari, ut nos ad aliquam indignationem provocet, vel exacerbet contra hunc Confratrem nostrum. Jam demum clavum hic nobis ratione præfati tituli oppositum, jamque supra extortum, in Cl. AArium retundimus. Nam quia Cassianus cit. cap. 12. re ipsa docet, homines gratiæ libere cooperari, & liberam cooperationem etiam a Sanctorum meritis non esse excludendam, homines tamen ad opus salutis semper divino indigere auxilio, sicque censeret, bonam voluntatem penes diversum respectum nunc gratiæ, nunc homini gratiæ cooperanti esse adscribendam, eum cit. cap. præfixit titulum; ergo etiam, quia Cassianus cit. cap. 3. collat 13. docet, ne quidem initium bonæ voluntatis haberi sine Dei gratia posse, præfixit cit. cap. 2. eum titulum, vel si mavis dicere, eos titulos præfixit, quia mox dicta in his capitulis docet. His jam ad ulterius probandam consequentiam negatam subjungimus ipsum Cassiani textum mox ad initium præcitati cap. 3tii positum. Eo namque Cassianus expresse affirmat, *nihil posse proficere sine adjutorio Dei laborantis industriam*; at vero vel ipsum initium bonæ volunta-

perfici, & esse perfectum in ratione initii actus virtuosii. Siquidem his singulis qua talibus, & prout ab invicem distinguuntur, omnino etiam distincta competunt, & debentur attributa constitutiva ipsius eorum esse; ergo quantumvis Cassianus in cit. a nobis textu non asserat, *nihil posse incipi sine adjutorio Dei*, sed affirmet, *nec aliquid fragilitatem humanam, quod ad salutem pertinet, per se solam, id est, sine adjutorio Dei posse perficere*, nihilominus tamen vere adhucdum ex ejus sententia initium boni operis &c. nullatenus esse potest a natura seculo auxilio Dei. Siquidem asserens *nec aliquid*, & consequenter nihil, *fragilitatem humanam, quod ad salutem pertinet, per se solam, id est, sine adjutorio Dei posse perficere*, hoc ipso affirmat, sine adjutorio Dei non posse poni, quæ competunt, & debentur unicuique quod ad salutem pertinet. Siquidem *perficere* prout distinguitur ab aliis, est ponere ea, quæ alicui ut tali debentur; ergo Cassianus ut asserens, fragilitatem humanam sine adjutorio Dei nihil, quod ad salutem pertinet, posse perficere, hoc ipso affirmat, sine adjutorio Dei poni non posse, quæ debentur, & competunt initio bonæ voluntatis qua tali, namque & ipsum pertinet ad salutem. Nec quid prodest Cl. Ario, quod subjicit. Nam cum omnino aliud sit initium operis salutaris, aliud ipsum opus salutare, utpote quorum unicuique tanquam ab altero sibi contradistincto, distincta competunt attributa constitutiva: omnino & bene distinguit Cassianus in cit. textu, qui habet: *ut autem evidentius clareat &c. bonæ voluntatis initium a consummatione, & perfectione virtutis, seu operis salutaris, eoquod eo in textu, ut jam ostendimus loco mox cit. §. 13. principia bonarum voluntatum, quæ non nunquam per bonum naturæ prodire asserit, censet, & docet, nunquam posse pervenire ad rationem operis salutaris, nisi gratia Dei superveniantur, quod omnino consonum est doctrinæ Catholicorum, utpote qui unanimiter fatentur, posse ab infideli, vel peccatore exerceri aliqua opera bona ordinis naturalis, quæ nil conferant ad salutem, etiam sine speciali adjutorio gratiæ actualis, ut jam alibi innuimus. Gazæum quod attinet, quoad locum cit. jam refutavimus supra artic. præced. Porro responsio ad textum 3tium, iisdem refutatur argumentis, quibus mox ad initium hujus §. responsum ad ip-*

Ad
T. IV.

sum argumentum rejici diximus ex locis ibidem cit. quantum ad textum responsioni subjunctum patet ex hujus cap. §. 21. ad 4. item 29. ad 2dum, & locis ibidem cit. quantum vero ad caput 12., relegi poterunt, & videri dicta mox cit. §. 29. ad 2dum, 3tium, 4tum &c. locis itidem ibidem cit. &c. Responsionem ad textum nostrum 4tum, quod attinet, iisdem rejicitur fundamentis cit. mox ad initium hujus §. contra responsum 1mum neque patrocinari potest S. Prosper, ut patet ex hucusque dictis, neque titulus cap. 9. collat. 13. præmissus, utpote ex quo præcise sumpto nullatenus concludi potest, quam vim, & virtutem bonæ voluntati, aut gratiæ, vel qua ratione cuique suam vim, & virtutem tribuat. Sed neque etiam patrocinari possunt textus huic responso subjecti, utpote qui contra Cl. AArium pugnant, ut patet ex ratione ad initium §. 13. hujus 3tii capitis responsis nostris præmissa, & ex §. 23. ad 3tium, ex quo loco etiam satis patet, Cassianum textu Apostolico nullatenus fuisse abusum, & S. Prosperum ab opposito loc. cit. omnino fuisse errore deceptum. Porro & Gazæus quoad ea, quæ in hoc caput huc pertinentia habet, partim ex instituto jam refutatus est, partim sic refutabitur suo loco, partim etiam satis efficaciter refutatur ex his, quæ hucusque contra Cl. AArium protulimus. Cassianus quoque non simulat, sed candide, & assertive in textu ex cap. 10. collat. 13. a nobis producto prorsus infirmum declarat arbitrium post contractam maculam peccati originalis, ut patet ex §. 24. cap. 1. item ex ratione contra tertium punctum Cassiano objectum §. 27. hujus 3tii capitis producta, aliisque locis pluribus hoc ipso in cap. 3. allatis. Neque ullatenus dici potest, ab eo illud sic gratiæ attemperatum, ut usque ad *initium boni* naturalem vigorem arbitrii promoverit. Contra enim sunt, quæ quantum ad priorem textum hic iterato repetitum hujus cap. 3. §. 13. per rationem responsionis præmissam, item & §. 23. ad 3tium &c.; quantum vero ad posteriorem, *sin vero gratia Dei semper inspirari* &c. produximus hujus cap. §. 37. ad 3tium, & locis cit.; male proin hoc ipso in loco dicitur, quod cit. in textu *callide* *simulet infirmitatem arbitrii*. Cum enim calliditas, prout cuique ex æthica constat, sit *vitium malignis consiliis procurans affecutionem finis*,
omni-

omnino si Cassianus *callide* simulasset *infirmi-
tatem arbitrii*, malignis, & consequenter vitiosis consiliis id fecisse dicendus foret ad persua-
dendum systema Semipelagianorum. At vero simile quid de eo
dici, & admitti non potest. Tum, quia alias dici non posset mere
errasse a *vero*: non autem errasse contra *dogma*, ita, ut nequidem
hæreticus materialis censeretur, prout in literis anno 1764. 26.
mens. Decembris datis ad plurimum Reverendum, ac Cl. D. P.
Cœlestinum Obendorffer, declarat ipsius Cl. AArius, se tantum
velle, quod Cassianus erraverit a *vero*, non contra *dogma*; tum
quod ejusmodi callida simulatio repugnet sanctitati, & pietati Cas-
siani. Cæterum Lectoribus per adductum textum nos fucum non
facere, patet ex hucusque dictis. Sed neque responsionem Cl.
AArii ad 4tum textum prioris argumenti ratam haberi, neque sy-
stema Cassiani ab eodem Cl. AArio productum sive a me, sive ab
alio adoptari posse, constat ex locis, in quibus utrumque satis effi-
caciter rejecimus. Gazæum quod attinet, sicut animadversiones
ejus non sunt ad rem, neque evincunt Cassianum iis contrarium
quid docuisse, consequenter & nulla, atque inutilis est ejusmodi
commendatio, & falso innixa supposito. Responsionem ad rationem a
nobis subjectam non satisfacere, patet ex §. præced. refutatione re-
sponsionum ad argum. & 1um textum. Textus hic cit. juxta do-
ctrinam Cassiani sibi neutiquam contradicere, satis patet ex hujus
cap. §. 13. ratione responsionibus præmissa, & mox ad initium po-
sita. Nam etsi ex ibidem dictis juxta Cassianum homo non nun-
quam possit facere aliquod opus bonum morale ordinis naturalis,
& virtutis imperfectæ, ad salutem non conducentis: juxta eundem
tamen Cassianum homo etiam in ordine ad tale opus debet a Deo
præveniri per concursum Dei generalem. proin etsi pro tali casu
Deus *velle* non operetur per gratiam specialem: vere tamen adhuc
velle operatur per concursum generalem, nulla igitur in dictis textibus
habetur antilogia, consequenter nec hic opus est aliquo ex illis af-
signatis duobus modis declinandi antilogiam textuum. Proin non
video, cur nequeamus Cassiano patrocinari. Si porro hic *Rhodus*
est, hic & saltare licebit, Vir Præclare! tibi.

Ref. §. 46. Sed hic jam & expendamus responsiones Cl.
 & AArii ad 3tium nostrum argumentum, quo statuimus, quod
 Resp. *Cassianus non tantum velit, initium boni operis non esse a
 natura secluso auxilio Dei: sed revera doceat, hominem non
 modo quoad perfectionem operis boni, sed etiam quoad ipsum
 bonæ voluntatis, & fidei initium a gratia Dei præveniente
 dependere, & consequenter Cassianus velit, ipsam gratiam non
 tantum esse comitem, sed vere præviā humanorum merito-
 rum, & itidem etiam non velit, gratiam subdi voluntati hu-
 manæ, aut obedientiam humanam esse gratiæ præviā, sed
 velit, & doceat, hanc obedientiam per gratiam reipsa præve-
 niri, & voluntatem veræ subjici gratiæ: omnino deprehen-
 dimus, nec eas solide fundatas esse, aut subsistere posse.*

Ad Enimvero responsio ad nostrum assertum, & ad 1mum mem-
 Arg. brum majoris argumenti, quo assertum probavimus, jam refutata
 & habetur in refutatione responsi ad ipsum argumentum nostrum pri-
 prob. 1. mum, hujus cap. §. 44. locisque ibidem citatis, nec non §. 21. ad
 memb. 6tum textus, quos Cl. AArius ex cap. 2. art. 2. §. 9. 10. 11. 12.
 se nobis opposuisse rememorat, pariter a nobis soluti, & dilucidati
 jam sunt hujus 3tii nostri cap. §. 13. 15. 17. &c. Jam autem mi-
 rum non est, quod & capita 11. & 17. pro nobis adducere volue-
 rimus, siquidem illa non modo nil obsunt, sed & commendant
 doctrinam Cassiani ut catholicam, prout satis patet ex hujus cap.
 nostri 3tii §. 37. ad 2dum, 3tium, & 4tum, locisque ibidem ci-
 tatis, aliisque pluribus articuli præcedentis, item ex §. 29. ad 8ta-
 vum, & locis ibidem citatis. Neque contra Cassianum quid evin-
 cunt sive tituli, sive textus hic producti, & subjuncti. Quantum
 enim ad titulum cap. 11., ille nullatenus per modum *assertionis*, & *as-
 sertive*, sed per modum *interrogationis*, & *interrogative*, positus est,
 adeoque ex eo præcise mens, & doctrina Cassiani nullatenus col-
 ligi potest. Ipsum vero caput 11mum, & consequenter etiam tex-

tus

rus ex eo citati stant pro Cassiano, ut patet ex locis mox hic citatis, ex quibus ipsis etiam constat, hoc ipsum caput nobis in ordine ad defensionem Cassiani plurimum prodesse, simulque Cassianum nullatenus pœnituisse definitionis, quam cap. 3. prœmiserat, nec eum *informe* illud *tertium* procudisse, sed eum vere cum catholicis sensisse. Porro S. Prosper quoad loca citata satis, superque refutatus jam est hujus nostri cap. 3. § 35. ad 2dum, ad 3tium § 32. ad 4tum § 39. ad 1mum &c. Quantum jam ad caput 17. collat. 13., ut illud laudarem, omnino oportuit; siquidem non solum titulus, sed & totum hoc caput aperte stat pro Cassiano contra Cl. AArium, ut manifesto patet ex hujus nostri cap. 3tii § 29. ad 8tavum, & locis ibidem citatis, & ex §vi 39ni ratione, responsis ad objectiones mox ad initium prœmissa &c. Proin omnino carent fundamento, quæ a Cl. AArio textui ex hoc 17mo cap. hic citato subjiciuntur, atque ex falso supposito adstruuntur, nec iis ibidem subjectis favet caput 9. collat. 13. ex dictis cit. § 13. hujus cap. nostri 13tii mox ad initium. Cæterum gemina ea dogmata esse Cassiani, fuse rejecimus hujus nostri cap. 3tii § 35. 37. 39. 41. quo lector veri amans redire non recusabit. Jam vero nec responsio ad 2dum majoris membrum subsistere potest. Contra enim est imo, quod hujus 3tii cap. nostri § 31. per rationem primam responsis prœmissam jam ostenderimus, aliud esse *divina opitulatione*, seu *gratia excitari*, & aliud *itidem divina opitulatione*, seu *gratia adjuvari*: sicque ex sententia Cassiani in ordine ad opus salutare voluntatem nostram non solum debere adjuvari, sed & gratia Dei excitante sufficienti in ratione *proximæ potentis* debere compleri, & gratia Dei efficaci etiam debere applicari ad actu agendum; ergo dici non potest, Cassianum docere, principia bonæ voluntatis semper a Deo debere dirigi, ac Dei opitulatione *excitari*, hoc est, *adjuvari*, *confortari*, *ad perseverantiam animari* &c., sed debet dici, Cassianum docere, ac debere semper a Deo dirigi, hoc est, semper a Dei gratia interiore præveniente inchoari; ergo ea responsio, & distinctio non subsistit. Dein in hac ipsa responsione & falso supponitur, juxta Cassianum hominem in ordine ad opus salutare posse habere principia bonæ voluntatis a

Ad
memb. 2°

semetipso per bonum naturæ seclusa Dei gratia. Id enim non docere, nec sentire Cassianum, constat ex 9. 13. ad initium, 23. ad 3tium, & ex hucusque dictis, atque probatis. Contra eandem responsionem est 2do, quod aliud omnino sit, quæ bona sunt, *exequi*, & aliud, ea *incipere*: dein aliud quoque, quæ ad castitatis, virtutumque acquisitionem, atque custodiam inserviunt, sine adjutorio Dei non posse *perficere*, seu non posse ponere ea, quæ eis in esse talium debentur, & aliud, ea sine adjutorio Dei nequidem posse *desiderare*: aliud itidem, Deum in nobis præcise operari *perficere*, & aliud, eundem in nobis *operari ipsum velle*, & insuper aliud, Deum in nobis præcise *operari perfectionem*, & aliud, eundem in nobis *operari omnia*; demum, ut breves simus, quod aliud sit, *effici valere* - - *exercitia virtutum*, & aliud, *accendi unumquemque ad desiderandum omne*, quod bonum est, ut manifestum est, & indubitatum; ergo Deum *incipere*, quæ bona sunt, *sine adjutorio Dei* ea, quæ ad castitatis, virtutumque acquisitionem, & custodiam inserviunt, *desiderari a nobis iugiter absque divina inspiratione non posse*, & reliqua in antecedenti recensita, ut contradistincta ab *exequi*, quæ bona sunt, item ab ea, *ne perfici quidem sine Dei auxilio ullatenus posse*, & a cæteris in eodem antecedenti commemoratis, plane non dicunt, neque significare possunt, principia bonæ voluntatis, & sancti desiderii semper a Deo debere dirigi, hoc est, *adjuvari, confortari, ad perseverantiam animari, & ad consummationem virtutis perducere*: sed ut ita contradistincta dicunt, & significant, principia bonæ voluntatis &c. semper a Dei gratia interiore præveniente debere inchoari, ut manifesto patet vel parum consideranti, cum alias inter *incipere*, & *exequi* &c. plane nulla foret distinctio. Atqui Cassianus, ut alia prætermittamus, vel in ipsa collatione 13. aperte, & expressis terminis docet, & affirmat, Deum non solum *exequi*, sed & *incipere*, quæ bona sunt, ea, quæ castitatis &c. acquisitioni, atque custodiæ inserviunt, sine Dei auxilio non solum *perfici non posse*, sed nequidem *desiderari*. Sic enim cap. 3. affirmat, *omne datum bonum desursum esse, descendens a Patre luminum, qui & incipit, quæ bona sunt, & exequitur*; & cap. 6. asserit, quæ omnia (nim. castitatis, & consequen-

quenter virtutum acquisitioni &c. inservientia) sicut desiderari a nobis jugiter absque divina inspiratione non possunt, ita nec perfici quidem sine ejus auxilio ullatenus queunt. Sic ibidem cap. 12. affirmat, ne crederent (homines) se ad opus salutis divino auxilio non egere, ab Apostolo subjungi: *Deus est enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere pro bona voluntate*: sic cap. 18. ejusdem collat. affirmat, *Deum velut piissimum Patrem - - secundum Apostolum indifferenter omnia in omnibus operari*, & itidem divini esse muneris: primum ut accendatur unusquisque ad desiderandum omne, quod bonum est, - - - itemque etiam secundum divinæ esse gratiæ, ut effici valeant exercitia prædicta virtutum; ergo Cassianus non docet, principia bonæ voluntatis &c. semper a Deo debere dirigi, hoc est, adjuvari, confortari &c. sed vere docet, ea gratia Dei interiore præveniente debere inchoari, & quidem semper. Nam hic ea distinctio, quod quandoque, non autem semper sic visus sit docere, æque parum ac in præcedentibus locum habet. Contra enim est imo, quod Cassianus mox citatas propositiones in materia omnino dogmatica efferat indefinite, adeoque juxta §. hujus cap. 41mum universaliter, sicque etiam pro semper. Contra est 2do, quod Cassianus in textibus mox citatis omnino clare affirmet, vel ipsa principia bonæ voluntatis &c. debere esse ex gratia interiori prævia: quin ostendi possit textus, in quo aliud doceat, ut constat ex hucusque productis; ergo standum est textibus claris, decidendumque, atque dicendum, Cassianum semper, & ubique id docuisse. Neque responsionem hanc Cl. AArii firmare possunt, quæ ipse eidem subjicit non Titulus a Cassiano cap. 9. collat. 13. præfixus ex dictis, & probatis §. præced. contra responsum ad textum 4tum; neque textus hic titulo adjunctus ex hujus cap. 3tii nostri §. 13. ratione responsis præmissa. de qua cap. 9 collat. 13. plura quoque videri possunt hujus cap. §. 35. ad 2dum &c. Et vel hinc, atque ex his, & hic citatis etiam liquet, neque subsistere, quæ Cl. AArius hoc ipso in loco partim per modum confirmationis, partim per modum explicationis subnectit, præsertim autem ex hujus 3tii cap. §. 13.

Ad
3.
memb.

item ex §. 37. ad 4tum, & 2dam textus partem, & locis ibidem citatis. Proin & dici non potest, Cassianum in utroque cap. 9. & 11., de quibus cap. plura videri possunt hujus nostri cap. 3tū §. 35. ad 2dum, & §. 37. ad 3tium, & 4tum &c. omnibus viribus illud systema a S. Prospero, & Cl. AArio sibi male imputatum niti probare. At vero jam & responsio ad 3tium majoris membrum iisdem, quibus mox præcedens ad membrum 2dum, rejicitur argumentis. Neque ea firmari potest per ea, quæ Cl. AArius mox eidem subjicit. Enimvero Cassianus collat. 13. cap. 9. ostendit, ex ipsa S. Scriptura edoceri, & declarari, quod & gratia Dei præveniamur, & nos eidem gratiæ Dei libere cooperemur, etsi non facile sit, concordiam libertatis cum gratia explicare, & quod homo non nunquam cum solo concursu Dei generali possit facere aliquod opus bonum morale ordinis naturalis, & virtutis imperfectæ, nihil ad salutem conducentis, prout palam est ex hujus nostri cap. 3tū §. 35. ad 2dum, & ex ratione §. 13. mox ad initium præmissa, item & ex §. 23. ad 3tium quis autem ex his inferet, Cassianum tantum requirere gratiam ad opus salutare perficiendum, postquam homo per bonum naturæ bene cæperit: longe aliter inferendum, & dicendum esse, a Cassiano constanter, & semper etiam requiri gratiam ad opus bonum, & salutare inchoandum, seu ad initium bonæ voluntatis, monstravimus tum in locis mox citatis: tum ex hucusque deductis. Sed neque per textum *nullius, quamvis volentis* &c. ibidem subjectum quid probatur. siquidem prout ostendimus in hujus cap. nostri 3tū §. 33. ad 1mum Cassianus, postquam cap. 9. cit. lib. 12. de instit. ostenderat, nos omnino Dei gratia debere præveniri, mox cit. textu cap. 10. ejusdem, & subseq. etiam ostendit, insuper etiam requiri, ut in prosecutione operis boni Dei gratia adjuvemur, quo perfectionem, & perfectionis præmium consequi valeamus; ergo dici non potest, Cassianum ibi loqui de volente, & corrente *solis naturæ viribus*, ac eatenus secluso Dei auxilio: consequenter nec etiam dici posse, eum ibi quid docuisse contra doctrinam cit. textus Apostoli: multo minus dici potest, Cassianum hic in suo opere docuisse, quod homo solis naturæ viribus possit *bene* velle, & currere, quamvis effective insufficienter, nisi
acce-

accedat gratia Dei. Jam autem eadem responsio nec etiam firmari potest ex iis, quæ Cl. AArius ulterius subjicit. Non enim ex titulo cap. 6. *quod sine gratia Dei &c.* imo, quia ex supra hujus cap. §. 44. contra respons. ad textum 2dum, dictis probabilius est, eas collationes primum successu temporis incerta capita fuisse divisas, atque sic eos titulos per modum synopses eorum, quæ in singulis cap. continentur, ex ipsis capitibus extractæ, ad initium cujuslibet collationis positos, & primum temporibus nobis proximioribus ipsis capitibus præfixos: quo casu ex titulis solitarie spectatis nihil probatur. 2. Admisso, & dato, quod ii tituli ab ipso Cassiano sint constituti, incertum, an non ab ipso titulus ille inscriptus sit: *quod sine gratia Dei nullos industrios conatus desiderare, & exequi valeamus*; posterioribus autem temporibus hoc verbo: *desiderare* cum subjuncta conjunctione & per incuriam prætermisum, & tandem penitus neglectum; certo enim in ipso textu capituli affirmat, *quæ omnia sicut desiderari a nobis jugiter absque divina inspiratione non possunt, ita ne perfici quidem sine ejus auxilio ullatenus queunt*, quibus manifesto declarat, ejusmodi sine gratia Dei ne quidem incipi posse. At vero ex titulo dubio, & suspecto de interpolatione &c. argumentum formari plane non potest. 3tio Titulus ubi obscurus, quomodo intelligi debeat, per textum explicandus est, jam autem per textum mox citatum facile intelligimus, a Cassiano in eo titulo pro *conatu* accipi, quod rationem alicujus *conatus* habere potest, cujusmodi & primum desiderium, primaque cogitatio est: verbum autem *exequi* in eodem accipi in eodem sensu cum verbo *præstare*, vel simili, in quo sensu hoc verbum sæpius usurpatur, ut patet vel sola lexicis, ac synonymis inspicienti, ut proin sensus sit, *nec initium bonæ voluntatis, nec perfectionem sine gratia nos præstare posse*. Hæc paucis ratione tituli. Jam autem neque firmari potest per textus depromptos, ex cap. 6. & 9. collat. 13. ut satis patet tum ex ratione mox præced §. 45to contra responsum ad nostrum textum 1mum producto, item ex ratione §. 25. responsis nostris præmissa &c. nec non ex ratione præfixa ad initium §. 13tii, & ex §. 23tio ad 3tium &c. Proin plane Cl. AArio hinc non fortissima, sed potius non nisi inefficacia suppeditantur litis

subsidia. & demum neque quid efficaciam eidem responsioni accedit per alium textum ex cap. 11. depromptum: *consummationem vero virtutum, & executionem mandatorum Dei si nostro &c.* Siquidem Cassianus per ista clare innuit, non sufficere nos per gratiam praevenientem ad bonum excitari, sed praeterea necesse esse, ut in prosecutione boni adjuvemur, sicque praeter *gratiam voluntatis* nobis & opus esse *gratia operis*, & proin pro hac etiam orandum. Multo minus ad efficaciam saepe jam nominatae hujus responsionis conducit expositio mox citati textus, utpote sufficienti fundamento non suffulta, & quasi gratis excogitata. Nam praeter eas, quas §. hujus cap. 33. ad istum, aliisque in locis protulimus rationes, contra hujusmodi expositionem textus plane violentam inprimis vel maxime est, quod Cassianus in cit. textu asserens: *consummationem vero virtutum - si nostro deputaverimus arbitrio, quomodo oramus: confirma Deus hoc, quod operatus es in nobis?* hoc ipso affirmet, & doceat, nos orare, nobisque orandum, ut Deus confirmet, quod operatus est in nobis, ut manifesto patet vel parum consideranti; ergo hoc ipso etiam affirmat, & docet, nos orare, nobisque orandum, ut Deus id confirmet eo in ordine, & per id, per quod & in quo ordine Deus in nobis illud est operatus. Non enim affirmat, & docet, nobis orandum, ut Deus id, quod operatus est in nobis, ad alium elevet, & vehat ordinem, aut in alio ordine, & per aliud firmet, atque confirmet, quam in quo ordine, & per quod illud operatus est in nobis: sed simpliciter, atque absque addito ex alterius utrius parte affirmat: nos orare, *ut Deus confirmet, quod operatus est in nobis.* Atqui sic nobis orandum asserens affirmat, nos orare, nobisque orandum, ut, quod in nobis operatus est Deus, stabiliat, & firmet in ordine supernaturali per gratiam; ergo hoc ipso & docet, id, quod oramus a Deo in ordine supernaturali per gratiam confirmandum, & stabiliendum, Deum in ordine supernaturali per gratiam fuisse in nobis operatum. Contra est 2do, dum Cassianus memoratum adstruendo textum docet, & vult nos orare &c. *ut Deus confirmet, quod operatus est in nobis*, non vult, nec docet, nos orare &c. *ut Deus praecise per actionem naturaliter conservativam confirmet esse illius, quod operatus est in nobis per*
actio-

actionem creativam, sed ut Deus id elevando ad statum, & ordinem supernaturalem confirmet per gratiam, prout Cl. AArius ob eam suam textus interpretationem manifesto admittere tenetur, & debet; ergo Cassianus hoc ipso quod docet, & asserit, nos orare, ut Deus confirmet in ordine supernaturali per gratiam, docet & Deum non per actionem creativam, sed per actionem collativam gratiæ in nobis esse operatum. Cum enim Cassianus eo textu sine ulla alterius utrius partis limitatione, & sine addito affirmet, nos orare, *ut Deus confirmet, quod operatus est in nobis*, plane major ratio est dicendi, juxta Cassianum nos orare, ut Deus confirmet *per gratiam adjuvantem* &c. quod in nobis operatus est *per gratiam excitantem*, quam est ratio dicendi, juxta Cassianum nos orare, ut Deus confirmet per gratiam, quod in nobis operatus est per naturam, & actionem creativam. Contra est 3tio, quod nihil possit dici confirmari, nisi in esse, quod jam habet; ergo inepte Cassianus assereret, nos orare, ut Deus confirmet per gratiam, quod operatus est in nobis, nisi sentiret, Deum idipsum per gratiam in nobis fuisse operatum. Neque igitur dici etiam debet, aut potest, Cassianum omni virium contentione adlaborare, ut hisce textibus suum systema fulciat, & ostendat, principium bonæ voluntatis esse *interdum ex nobis per bonum naturæ*: semper vero indigere a Dei gratia *adjuvari*, ut ad consummationem virtutis pervenire possit, prout satis patet ex hucusque dictis. Utrum nil commodi reportemus ex capitibus hucusque laudatis, Benevolus Lector dijudicabit, ex hujusmodi capitum a nobis citatis textibus. Responsionem porro ad textum ex cap. 18. omnino insufficientem esse, & inefficacem, ostendimus §. hujus cap. 44to contra responsum ad 4tum textum. Ex his autem satis patet, nec responsionem datam ad nostrum ratio-
cinium majori minime operose, sed per claram consequentiam a nobis superstructum, subsistere posse. Subsistente enim majori & illud firmum est; at majorem firmam subsistere hucusque probavimus. Responsio ad textum 1um vel ex eo subsistere non potest, quia admissio eo Cassiani textu plane & minor est certa, & simul corrumpit suppositum, quo supponitur, Cassianum docuisse, quod homo per bonum naturæ possit bene velle, & desiderium salutis
con-

Ad
Rat.

Ad
T. I.

concipere &c. ut manifesto patet ex hoc argumento, quod hic subji-
 mus: *omnis asserens, hominem nullatenus participem se muneribus Dei*
per hoc debere inferere, ut laborem suum authorem divinæ existimet esse lar-
gitatis, hoc ipso & negat, humanum laborem vel aliquomodo posse esse
authorem divinæ largitatis: atqui Cassianus in textu a nobis citato asserit,
hominem nullatenus participem se muneribus Dei per hoc debere inferere
ut laborem suum authorem divinæ existimet esse largitatis; ergo hoc ipso &
negat, humanum laborem vel aliquomodo posse esse authorem divinæ
largitatis. Hoc in syllogismo major certa est; qui enim affirmat,
 hominem se *nullatenus* muneribus Dei per hoc debere inferere,
 ut laborem suum authorem divinæ existimet esse largitatis, hoc
 ipso implicite negat, laborem humanum respectu gratiæ conferen-
 dæ, & salutis seclusa gratia sibi prævia posse habere rationem me-
 riti sive de condigno sive de congruo, aut respectu ejusdem gratiæ se
 posse habere per modum occasionis, aut conditionis. Alias enim
 absolute affirmare, hominem *nullatenus* se debere inferere, non
 posset, sed affirmare deberet, hominem *eatenus* non debere se in-
 ferere, quatenus sine gratia non potest consummare. Minor ma-
 nifesta est ex ipso citato Cassiani textu, quo cap. 3. collat. 13. af-
 firmat: *in quo tamen humana superbia nullatenus se gratiæ Dei vel exæ-*
quare, vel admiscere contendat, participemque se muneribus Dei per hoc
conetur inferere, ut laborem suum authorem esse divinæ existimet lar-
gitatis &c. consequentia quoque in forma est. Jam autem & ul-
 terius instamus: *omnis negans humanum laborem aliquomodo posse esse*
authorem divinæ largitatis, hoc ipso & negat, hominem per bonum
naturæ seclusa Dei gratia prævia posse bene velle, & desiderium sa-
lutis concipere &c. Atqui Cassianus negat, seu est negans, humanum labo-
 rem aliquomodo posse esse authorem divinæ largitatis; ergo hoc
 ipso negat, hominem per bonum naturæ seclusa gratia prævia
 posse bene velle, & desiderium salutis concipere &c. Major hujus Syl-
 logismi iterum certa, & manifesta est, qui enim admittit, & do-
 cet, hominem per bonum naturæ seclusa Dei gratia posse bene
 velle,

velle, & desiderium salutis concipere, ac humanam industriam saltem *de congruo* esse meritoriam gratiæ: hoc ipso jam etiam implicite affirmat, a Deo gratiam haud esse conferendam, nisi per bonum naturæ præcesserit voluntas bona vel tanquam *conditio sine qua* Deus gratiam *non* conferret, vel tanquam *occasio*, ad cuius positionem Deus gratiam tribuit, sicque hoc ipso etiam admittit, & docet, humanum laborem *aliquomodo*, & proin saltem per modum conditionis, aut occasionis esse authorem divinæ largitatis: consequenter negans humanum laborem *aliquomodo* posse esse authorem divinæ largitatis, hoc ipso & negat, hominem per bonum naturæ seclusa gratia posse bene velle &c. ut patet vel parum consideranti. Jam autem minor palam est ex syllogismo immediate præcedenti: consequentia quoque in forma est. Ex his igitur palam est, minorem nostram subsumptam admissio textu haud posse negari, præcipue cum nec illa distinctio, qua dicitur, Cassianum docuisse, quod bonarum cogitationum initium *quandoque*, *non* autem *semper* sit ex interiori gratia præveniente, utpote a nobis jam satis rejecta, hic locum habere possit. Porro ex his ipsis ita probatis palam quoque est, falsum esse suppositum, quod juxta systema Cassiani homo per naturæ bonum exclusa gratia præveniente possit bene velle, & desiderium salutis concipere, quærere &c. alterum quoque suppositum, quo supponitur vi systematis Cassiani bonam voluntatem, sanctum desiderium, humanam industriam habere rationem *meriti de congruo*, etsi tanti non valeant, nec rationem *meriti condigni* obtineant, ut eis gratia deferatur &c. falsum esse non solum patet ex his, quæ hic adduximus, sed vel maxime etiam ex dictis, & probatis hujus capituli §. 17. ad 2dum &c. Cæterum verbis citati ibidem textus Cassianus notat non modo Pelagianos, sed & Semipelagianos. Non enim tantum perstringit, qui totum deputant libero arbitrio ut consummanti, & adstruunt summam salutis in nostræ fidei ut perfectæ ditione consistere: sed absolute loquens notat omnes, qui totum libero arbitrio, vel ut non tantum incipienti, sed & consummanti, vel saltem ut incipienti deputant, & adstruunt summam salutis in nostræ fidei sive quoad initium, & perfectionem simul, sive quoad initium tantum spectatæ ditione consistere, prout videre est ex hujus cap. §. 37. ad 7timum.

At vero jam non solum ex alibi dictis, & probatis, sed etiam ex ratione mox allata demum etiam non modo constat, Cassianum docuisse, quod conatus humani eousque, ut eis gratia deferatur, aut consummatio virtutis tribuatur, vel summa virtutis adscribatur, se solis nunquam ascendere possint, nisi Dei gratia adjutrice roborentur, sed & constat præterea, eum docuisse, quod conatus humani in ordine ad salutem nequidem inchoari queant, nisi Dei gratia etiam præveniantur. Proin omnino corrui ista ad nostrum textum imum a Cl. AArio hic data responsio. Sed neque ea, quæ in hac data responsione asseruit Cl. AArius, firmari, aut probari possunt per textus ibidem subjectos, & tum ex ipso Cassiano, tum ex S. Prospero depromptos. Non per textus desumptos ex Cassiani lib. de instit. Cænob. 12mi cap. 10. 11. 13. & 14. Jam enim supra hujus cap. §. 17. ad 2di 1. partem &c. item §. 33. ad imum, & in locis cit. monstravimus ex iis textibus secundum sensum obvium longe alia inferri debere, quam quæ ex iis intulit, & infert Cl. AArius ex quibus ipsissimis locis etiam constat, Cassianum nullatenus a Latronis conversionis initio removisse gratiam Dei prævenientem. Quantum porro ad notas Gazæi in hos textus, eas jam variis in locis rejecimus, & proin opus haud est, eas iterato refellere, sed suis in locis refutatæ videri possunt. Unde & his ita positis vel maxime miramur, quomodo Cl. AArius contendere non dubitet, quod Cassianus initium boni, ac salutis desiderium homini interdum tribuat erronee, tamen recte exigat, ne humana superbia gratiæ Dei se exæquet &c. Siquidem argumentum per duos mox adductos syllogismos ex cit. Cassiani textu deductum palam ostendit, Cassianum omnino docuisse, quod initium boni nunquam homini, seclusa Dei gratia præveniente, tribui possit, eumque propterea contendere, ne humana superbia vel ullatenus se admisceat gratiæ Dei. Unde etiam ex collat. 3 cap. 12. citata ratio se humiliandi, quod *nullus justorum sibi sufficiat ad obtinendam justitiam, nisi per momenta singula titubanti ei - - fulcimenta manus suæ supposuerit divina clementia* juxta Cassianum nullius est ponderis, nisi cum eodem Cassiano ibidem cap. 13. simul ex Apostolo proclamemus: *non quod simus idonei cogitare*

tare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est; quia his non adjunctis, etsi quis gloriari non possit ex eo, quod sine gratia Dei non possit consummare perfectionem virtutum; posset tamen adhucdum gloriari ex eo, quod sine gratia Dei saltem possit incipere bonum salutare, quod repugnat ultimo Cassiani asserto ex modo cit. collat. 3. cap. 13. relato. Cæterum & nos brevitatis amore cap. 16. 17. &c. transmittimus, utpote de quibus videri possunt hujus cap. 3^{ti} §. 37. ad 7^{tim}um, §. 29. ad 8^{tavum}, & locis ibidem citatis, aliisque pluribus, Jam autem ulterius ne dici potest, Cassianum per textus ex cap. 9. & 13. una cum hujus titulo collat. 13. depromptos suum firmare systema, ut quod prorsus ei affingitur. Siquidem quod licet quandoque initium bonæ voluntatis sit ab homine seclusa Dei gratia prævia: nihilominus humana superbia nullatenus se gratiæ Dei vel exæquare, vel admiscere contendat, aut laborem suum authorem esse divinæ existimet largitatis, Cassianum docuisse, per ipsam posteriorem textum demonstratur esse falsum. Enimvero nullatenus se gratiæ Dei vel exæquare, vel admiscere contendere, & aliquatenus se gratiæ Dei vel exæquare, vel admiscere contendere: item nullatenus se in muneribus Dei per hoc conari inserere, ut laborem suum authorem esse divinæ existimet largitatis, & aliquatenus se in muneribus Dei per hoc conari inserere, ut laborem suum authorem esse divinæ existimet largitatis, omnino sunt contradictoriæ propositiones, ut manifesto patet, cum quævis earum tantum dicat, quantum sufficit ad falsificandam alteram, ut patet consideranti. Jam ergo cum juxta Cassianum humana superbia nullatenus se gratiæ Dei vel exæquare, vel admiscere contendat, &c. omnino dici non potest, eum docuisse, quandoque initium voluntatis esse ab homine seclusa gratia Dei prævia; alias namque omnino simul docere, ac docuisse dici deberet, humanam superbiam aliquatenus se gratiæ Dei vel exæquare, vel admiscere contendere &c. quatenus bonum salutare sine gratia Dei prævia saltem inchoare, & incipere potest. Hujusmodi autem eum docuisse, certe inferri imo non potest per textum ex cap. 9. collat. 13. depromptum, ut patet ex ratione §. 13. solutionibus objectionum præmissa, item ex his, quæ hoc ipso cap. 3. §. 23. ad 3^{tium} &

locis ibidem citatis protulimus. Sed jam ulterius, & 2do id eum docuisse, inferri etiam non potest ex iis, quæ mox dicto textui subjiciuntur de desiderio sanitatis, ut omnino constat ex hujus cap. nostri 3tii §. 15. ad 1mum. Demum hoc ipsum docuisse inferri nec potest per textum ex cap. 13. collat. 13. desumptum, aut ex illius titulo. Non enim ex titulo. Siquidem eo Cassianus præcise denotat, quod facta comparatione inter durationem laborum nostrorum hujus vitæ, & durationem alterius vitæ &c. *gratiam Dei nimirum pro gratia dictam, qualis est æterna gloria, utpote de qua in eo capite præcise loquitur, humani conatus compensare non possint*, ut manifesto patet, ipsum hoc caput vel cursim perlustranti. Non etiam ex ipso textu illius cap. hic relato, prout satis constat ex hujus nostri cap. 3tii §. 13tio ad 9num, item §. 21. ad 11. probatione minoris 4ta. Porro esto, quod S. Prosper ejusmodi systema, quod licet initium bonæ voluntatis &c. sit ab homine, nihilominus humana superbia se gratiæ Dei vel exæquare, vel admiscere non contendat, improbet, hoc tamen plane erronee affingit Cassiano. Unde textibus S. Prosperi hic citatis nihil probatur, prout satis patet ex hujus cap. 3tii §. 13. & 23. ad 1mum, §. 35to ad 2dum §. 19. ad 3tium §. 23. ad 5tum. Nec etiam quidquam probatur per cit. cap. 11. 17. & 18. contra Collatorem, ut satis patet ex nostro §. 31. ad 3tium, §. 27. ad 2dum, §. 19. ad 10. §. 39. ad 1mum, aliisque locis pluribus. Quod autem ad ejusmodi sibi a S. Prospero factas objectiones non responderit ipse Cassianus, mirum non est, quia ea illi probabilius jam defuncto sunt objecta, ut patet ex illius præfatione in libros de Incarnat. & ex supra cap. 1. §. 29. atque alibi dictis. Sed jam quantum concernit responsionem ad textum 2dum, Ad T. II. plura contra eam pugnant; & quidem imprimis, quod ipse huic textui: *adest igitur inseparabiliter nobis semper divina protectio &c. a nobis citato immediate subdat, qui cum in nobis ortum quendam bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam confestim, atque confortat, & incitat ad salutem*; ergo Cassianus palam ibi loquitur de divina protectione, qua Deus nostram bonam voluntatem, quam in sensu supra §. 17. ad 4tum exposito vel ipse plantavit, vel nostro conatu viderit emersisse,

sisse, illuminat, confortat, & incitat ad salutem; ergo Cassianus divinam protectionem, qua Deus illuminat, & ad salutem incitat nostram bonam voluntatem, contradistinguit bonæ voluntati, & consequenter libero arbitrio &c. ergo dum Cassianus affirmat, *adesse inseparabiliter nobis semper divinam protectionem, tantamque esse erga suam creaturam pietatem Creatoris*, per divinam protectionem non intelligit gratiam Creatoris, id est, liberum arbitrium, nec loquitur tantum de pietate Creatoris, quatenus Creator est, sed per divinam protectionem revera intelligit divinam gratiam, qua nos Deus interne illuminando, & movendo prævenit, & adjuvat in ordine non solum naturali, sed & supernaturali, loquiturque de pietate Creatoris, prout etiam Salvator est. Contra est 2do, quod in confirmationem hujus, quod nobis semper adsit divina protectio, inferius circa finem ulterius affirmet: *Et non solum sancta desideria benignus inspirat, sed etiam occasiones præstruit vitæ, Et opportunitatem boni effectus, ac salutaris viæ directionem demonstrat errantibus*; ergo Cassianus affirmat, *adesse inseparabiliter nobis semper protectionem divinam, itemque pietatem Creatoris creaturam suam non solum comitari, sed & eam jugi præcedere providentia, qua non solum sancta desideria benignus inspirat, sed etiam - - salutaris viæ directionem demonstrat*. Sed juxta Cassianum divina protectio, qua Deus viæ salutaris directionem demonstrat, & ea providentia, qua pietas Creatoris viæ salutaris directionem demonstrando creaturam præcedit, atque comitatur, non est gratia Creatoris, liberum scil. arbitrium, & imperfectarum virtutum semina, sed est vere etiam ipsius Salvatoris gratia interior, nos adjuvans ad consequendam perfectionem virtutum; ergo etiam juxta Cassianum divina protectio, qua Deus sancta desideria inspirat, eaque jugis providentia, qua pietas Creatoris creaturam suam sancta desideria inspirando præcedit, atque comitatur, non est mere gratia Creatoris, liberum scil. arbitrium &c. sed est vere etiam ipsius Salvatoris gratia interior, interius illustrando, atque movendo voluntatem ad bonum excitans; ergo data ad nostrum textum responsio non subsistit. Sed prætermisiss aliis hæc interim hisce sufficiant. Demum & responsio ad textum 3tium non satisfacit. Contra eam imprimis pugnat, quod Cassianus cit. loco affirmet, *pietatem, ac di-*

lectionem Dei, quæ circa humanum genus semper impenditur, - - magis proprie exprimi alia comparatione non potuisse, quam exemplo viri ardentissimo amore fæminam diligentis &c.; ergo Cassianus sentit ibidem, & docet, pietatem, & dilectionem Dei, quæ circa humanum genus semper impenditur, ea comparatione adæquate, & omnino proprie non exprimi. Si enim sentiret, pietatem, & dilectionem Dei ea comparatione adæquate, & proprie exprimi, debuisset absolute dicere, pietatem, & dilectionem Dei ea comparatione proprie expressam esse. Jam vero, si Cassianus doceret, nos tantum per Dei gratiam externam, videlicet per incussos terrores, & adhibitas extrinsecus adhortationes, ac blanditias ad bonum excitari, & invitari: admittere deberet, pietatem, & dilectionem Dei ea comparatione, & exemplo viri ardentissimo amore fæminam diligentis, omnino proprie, & adæquate esse expressam. Namque & vir sic diligens fæminam, eam adhibitis extrinsecus cohortationibus, blanditiis, terroribus &c. excitat, & invitat, adeoque non posset dici, in quo pietas, & dilectio Dei eo exemplo proprie, & adæquate non exprimatur; ergo cum Cassianus non admittat, pietatem, ac dilectionem Dei ea comparatione, & exemplo proprie, & adæquate exprimi: ipse omnino docet, nos non tantum per Dei gratiam externam, sed & insuper simul per Dei gratiam internam ad bonum præveniri imo, excitari, & invitari, ad singulos actus, etiam ad initium fidei respectu quorumlibet hominum, semper, & universaliter, prout hætenus probavimus. Siquidem hac ratione recte affirmat, eo exemplo dilectionem Dei congrue exprimi, in quantum ipsa affectiva est, sicut dilectio viri erga fæminam: eandem tamen Dei dilectionem eo exemplo non exprimi, nec aliquo exemplo exprimi posse, in quantum Dei dilectio est simul effectiva, & ponit aliquid in nobis, nim. gratiam internam. Contra eandem hanc responsionem ad textum nostrum 3tium quoque pugnant rationes supra hujus cap. 3. §. 21. ad 6tum productæ. Ex his autem omnino patet, gratiam Cassiani non fuisse gratiam Semipelagianorum, & simul ex hucusque dictis, & probatis constat, Cassianum omnino ubique imperturbate docuisse, quæ fides catholica ad gratiam requirit, proin quoad ejusmodi hic nihil juvat inspicere S. Prosperum.

§. 47. Quantum attinet responsiones Cl. AArii ad 4tum nostrum argumentum, quo statuimus, Cassianum equidem commendare liberum arbitrium, ejusque cum gratia cooperationem, minime autem excludere gratiæ necessitatem ad fidei &c. initium, nec illæ tantæ sunt efficaciæ, ac roboris, ut argumenti nostri, textuumque subjectorum vim ullatenus infringere valeant.

Ref.
&
Resp.

Responsio namque inprimis ad primam asserti nostri partem non satisfacit ex eo, quia jam 1. cap. §. 24. argumentis sat efficacibus ostendimus, a Cassiano peccatum originale non fuisse negatum, sed & insuper ab eodem firmiter statutum, doctumque fuisse, quod hoc ipsum peccatum cum suis effectibus in Adæ transierit posteros. Unde consultius videtur, ut Cl. AArius prius argumenta nostra pro immunitate Cassiani a Semipelagianorum erroribus allata exacte dissolvat, quam ut eam thesin a nobis statutam in novam controversiam deducat, præsertim cum illa de mente Cassiani circa peccatum originale controversia sine hac, de ejusdem mente circa gratiam exacte vix ventilari posse videatur. Responsionem ad 2dam asserti nostri partem cum interim dissimulet Cl. AArius, omnino oportet, ut & hujusmodi responsionis refutationem differamus. Responsio autem ad 3tiam asserti nostri partem satis refutata habetur ex hucusque dictis, & probatis, præsertim hujus cap. §. 35. & 37. item 44. &c. ex quibus satis patet, quod Cassianus nequidem *quandoque*, aut interdum ad fidei, & pii operis initium gratiam exclusit. Ex iisdem quoque locis omnino refutata manet responsio ad probationem, & rationem asserto nostro subjectas. Præsertim cum posterior ad rationem non videatur cohærere cum priori ad probationem, & aliis alibi datis. Siquidem *negare semper, ac universaliter* ad initium fidei &c. gratiam Dei interiorē, ac prævenientem requiri, ut in hoc posteriori responso asseritur ad rationem, & *non negare quandoque*, ac in *particulari* ad initium fidei &c. gratiam Dei interiorē, ac prævenientem requiri, omnino sunt contradictoria, ut

Ad
assert.

Ad
Prob.
&
Rat.

pa-

patet consideranti. jam autem, qui dicitur, & conceditur, niti, ut demonstret ipsius gratiæ ad initium fidei, & pii operis necessitatem *quandoque*, ut in responso ad probationem dicitur nifus fuisse demonstrare Cassianus, revera *non negat, sed affirmat, quandoque & in particulari* ad initium fidei &c. gratiam Dei interiorem, de qua hic sermo, requiri, ut patet consideranti. Sed his prætermiſſis, quantum ad id, quod Cl. AArius hic subjungit, jam sæpius per decursum in hoc opusculo inculcavimus, nos per gratiam operantem, qua prævenimur, & excitamur ad bonum, intelligere eam, quam Deus operatur in nobis sine nobis libere concurrentibus; per gratiam cooperantem autem eam, per quam Deus facit, ut, quod voluerimus, impleamus, seu, quod idem est, eam, qua Deus potentiam jam applicatam adjuvat in cœpti operis prosecutione, & proinsemper ut certum habemus, quod in gratia cooperante intelligatur etiam voluntas seipsam movere, juxta S. Aug. lib de grat. & lib. arbit. cap. 17. edit. Paris. de anno 1690, tom. 10. F. 735., & n. 33. dicentem: *ut ergo velimus, sine nobis operatur; cum autem volumus, & sic volumus, ut faciamus, nobiscum ea operatur: tamen sine illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis nihil valemus.* Unde & manifesto patet, quod & nos cum Ecclesia catholica imprimis credamus, Deum omnino universaliter, & respectu omnium auctorum, prout hic asserit Cl. AArius, ex mera misericordia bonum primitus inspirare, & ad illud hominem incitare ita, ut nullam partem tunc liberum arbitrium adhuc habeat, sicque hæc gratia præveniens non solum gratuitum, sed solitarium unius Dei sit donum. Patet jam insuper, quod & præterea juxta laudatam ab ipsa Ecclesia, & approbatam SS. Aug. & Thomæ doctrinam & contendamus, in ordine ad opus salutis hominem quemque non solum per *Dei gratiam interiorem excitantem, prævenientem, & operantem sufficientem* in ratione proxime potentis operari compleri, sed & per *gratiam* (prout in scholis loquimur) *physice efficacem* jam proxime potentem agendi efficaciter physice applicari ad actu agendum: eundem autem hominem quemque, qui se dependenter ab ista gratia ad bonum agendum determinaverit, una cum concursu Dei simultaneo supernaturali, seu cum Dei gratia adjuvante, & cooperante pro-

producere actum virtutis salutarem &c. &c. Et sic demum ulterius patet, quod omnino & juxta prædictorum Doctorem receptam in Ecclesia doctrinam ulterius credamus, & firmiter teneamus, non solum penes libertatem arbitrii suspensivam esse, consentire, vel dissentire divinæ illi gratiæ interiori prævenienti, & excitanti, sed & penes libertatem ejusdem arbitrii exercitam esse, stante consensu cum gratia eidem posse dissentire, & vicissim: sicque libere cum Dei gratia posse cooperari, vel non cooperari. Dicimus autem libertatem *suspensivam*, quam voluntas habet, antequam exercet actum amoris, vel odii: *exercitam* autem, quam voluntas habet, dum ita exercet unum actum, ut simul sit indifferens ad eum non eliciendum, vel ad eliciendum contrarium. Demum patet, nos quoque firmiter tenere, quod arbitrium vi libertatis suspensivæ possit quidem consentire, vel dissentire, sed tamen nunquam illud consensurum sit, nisi ut præventum gratia physice efficaci. At his præmissis subsiste jam non nihil, Lector B., & attende! Cæterum Cl. AArius, postquam in responsione ad nostram probationem rationem adjectam negaverat; inquit, *plane suppono Cl. AArium - pro defensione, & in gratiam Cassiani nequaquam in hoc §. velle adstruere, quod liberum hominis arbitrium cooperetur ad primam interiorem, prævenientem, invitantem, collustrantem, & excitantem Dei gratiam &c.* Sed dato, quod dicamus, liberum arbitrium primæ interiori prævenienti &c. Dei gratiæ cooperari, quid inde? Sed si (pergit idem) Cl. AArius eandem arbitrii cooperationem (ut videtur tum in hoc §., tum etiam in argum. 2. Spbi 2di post atum textum insinuare) etiam ad primam prævenientem gratiam velit ascendere; ego quidem id nego, salva fide posse teneri. Sic est! ergone Concilium Trid. non catholice, & secundum fidem catholicam definivit, sed fidem catholicam damnavit, & sua definitione subvertit, dum de justif. Sess. 6. can. 4. anathemate percutit, *siquis dixerit, liberum hominis arbitrium a Deo motum, & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quoad obtinendam justificationis gratiam se disponat &c.* ? an aliud est, cooperari Deo excitanti, atque vocanti, & aliud, cooperari excitanti, atque vocanti, prævenientique gratiæ Dei, & prius quidem, non item posterius salva

D d d

fide

fide teneri potest? Et vero cum a Theologis gratia cooperans dicatur, per quam Deus facit, ut quod voluerimus, impleamus, ut videre est apud Tournelium tract. de gratia Christi quæst. 1. edit. Venet. de anno 1736. tom. 3. pag. 6. item & apud alios: nunquid Deus per suam gratiam nobis cooperatur, & dicitur nobis cooperari, quatenus facit per suam gratiam cooperantem nobis, ut, quod per ejusdem gratiam prævenientem voluerimus, faciamus, & impleamus, licet, ut faciamus, quod voluerimus, per suam adjuvantem nos gratiam non faciat, nisi concurrente voluntate nostra? Quod si ita? nonne ergo hoc ipso & nos cooperamur, & debemus dici gratiæ prævenienti cooperari, in quantum exequimur, quod Deus per gratiam prævenientem, & excitantem nobis inspiravit, licet id non exequamur sine ejus gratia adjuvante. Vides ergo, vir Colendissime! quod & gratiæ Dei prævenienti certa ratione arbitrium nostrum cooperetur, & salva fide eidem cooperari dicatur ex ipsa citata definitione Concilii Tridentini. Sed quomodo, inquires, si gratia præveniens est, arbitrium ei cooperatur? Verum responsio facilis est. Cooperatur nim. arbitrium nostrum gratiæ prævenienti assentiendo, seu *consentiendo*: non tamen cooperatur *coefficienti*endo, cooperatur ei ratione *assensus*, & *consensus*: non tamen cooperatur ei ratione *simultaneæ efficientiæ ipsius actus*. Consensus enim est quorundam tendentia ad idem aliquod obtinendum, consistitque in acceptatione mediorum conducentium ad finem præintantum, & sic cooperari alteri assentiendo, seu consentiendo est cum eo tendere ad idem aliquod obtinendum: jam autem arbitrium assentiens gratiæ prævenienti vere tendit ad idem bonum obtinendum, sicque assentiendo, seu coassentiendo gratiæ prævenienti cooperatur, licet diversa ratione operandi; dum enim gratia operatur excitando, arbitrium cum ea operatur obsequendo ad idem aliquod bonum obtinendum. Porro arbitrium diximus, non cooperatur gratiæ prævenienti, coefficientiendo cum ea ipsum actum, seu ratione *simultaneæ efficientiæ*, & productionis ipsius actus. Gratia enim præveniens vel est præveniens, & excitans *sufficiens*, vel est præveniens, & excitans *efficax*? si primum: ipsa tribuit arbitrio posse proximum operari, sicque ipsa, ejusque operatio necessario est prior operatione
arbi-

arbitrii, consequenter nec ipsa potest dici cooperari arbitrio, nec arbitrium ei cooperari dici potest; si vero jam 2dum, & ipsa sit gratia præveniens efficax, eo ipso etiam ea est applicans arbitrium proxime potens agendi ab actu primo ad agendum, sicque iterato in agendo prior est ipso arbitrio, ut actu agente, consequenter iterum non potest dici simul cum arbitrio cooperari, aut cum ea cooperari arbitrium in efficiendo, & producendo ipsum actum: sed in efficiendo ipsum actum, arbitrium cooperatur præcise gratiæ adjuvanti, hæcque arbitrio. En vir Clarissime! hujusmodi distinctione tibi opus fuisset, ne, dum negas, quod salva fide possit teneri, arbitrii cooperationem ad primam prævenientem gratiam ascendere, teipsum anathematis fulmini subjicias. At vero his ita positis, Cl. AArius utique affirmare non audebit, imo nequidem suspicari, quod nos sive in locis citatis, sive alibi si etiam forte dicamus, liberum arbitrium nostrum, seu nos prævenienti gratiæ cooperemur, quod nos dicimus, unquam asseramus, vel adstruere velimus, arbitrium liberum primæ gratiæ prævenienti &c. cooperari in ordine ad actum bonum, & virtuosum efficiendum, & producendum, seu illud cooperari, actum eum cum gratia coefficienti. Nam quantum ad loca citata, nunquid in ipso asserto cit. §. 4ti statuimus, quod *Cassianus commendat equidem liberum arbitrium, ejusque cum gratia cooperationem: minime autem excludat gratiæ necessitatem ad fidei, & pii operis initium?* At vero ita statuendo nunquid sicut distinguimus cooperationem arbitrii cum gratia ab initio fidei, & pii operis, sic & distinguimus ipsam gratiam, cui cooperatur arbitrium in efficiendo actum virtuosum, a gratia requisita ad initium fidei, & pii operis? an vero, quod minime credimus, vir Præclare! existimas (num & de nobis cogitando?) quod velimus eo asserto, quasi pallato, asserere, & absurdissime concludere: *Cassianus commendat cooperationem cum gratia; ergo hoc ipso admittit gratiam prævenientem?* An non vides, quod si quis non velit illi nostro asserto affingere hujusmodi sensum absurdissimum, mox asserere debeat, nos omnino distinguere gratiam, cui cooperatur arbitrium in efficiendo bonum opus, a gratia requisita ad initium pii operis, & fidei? Et vero asserendo, *Cassianum commendare cooperationem arbitrii cum gratia, recte concludimus; ergo Cas-*
Ddd 2
sianus

ssianus admittit gratiam, cui liberum arbitrium cooperatur, & consequenter gratiam cooperantem arbitrio, & hoc ipsum adjuvantem? Dein autem, dum subjungimus, Cassianum minime excludere necessitatem gratiae ad fidei, & pii operis initium: nunquid & hic recte inferimus: ergo Cassianus etiam admittit gratiam ad initium fidei, & boni operis necessariam, & consequenter gratiam praevenientem? Sic autem ex toto eo asserto nunquid recte, quod ibi intendimus probare, concludimus: ergo Cassianus non tantum admittit gratiam adjuvantem, sed & praevenientem, tanquam necessariam ad initium fidei, & pii operis. Quidquod nonne ipso cit. §. 4. mox subdimus, Cassianum mox ad initium cap. 9. collat. 13. asserere, non facile ratione discerni &c. ut ostendat liberum voluntatis humanae cum gratia cooperationem, sed ut simul demonstret necessitatem gratiae etiam ad ipsum initium fidei ab eo doceri, ipsam voluntatem a Domino preparari, & praeveniri; ergo manifesto hoc asserto contendimus, Cassianum ostendere, & admittere gratiam adjuvantem, cui arbitrium in efficiendo, & producendo, seu eliciendo actum cooperatur, & praeter hanc ab eo etiam adstrui gratiam praevenientem, ut patet consideranti assertum, & probationes asserto subjectas. Et hoc est, quod nos duplici eo asserto §. 2. & 4. probare intendimus, hoc est, quod probant rationes a nobis ibidem productae, quod nimirum Cassianus non solum admittat gratiam adjuvantem, & cooperantem, sed & praeter eam adstruat praevenientem gratiam, ut necessariam ad initium fidei, & pii operis &c. sicque quoad hoc Cassianus Semipelagianismi postulari non debeat, ut cuiusvis patet consideranti. Sed de hac crisi dicta sufficiant. Porro titulo insignis Theologi plane consultius abstinuisset Cl. A Arius; potius enim juvat, & consultius est altum semper cordi impressum tenere illud Authoris de imitat. Christi effatum: quid juvat alta de Trinitate disputare, si careas humilitate, unde displiceas Trinitati, & quanto plus, & melius scis, tanto gravius inde judicaberis, nisi sanctius vixeris. Caeterum nec illud subsistere potest, quo Cl. A Arius affirmat, alias Cassianum ne quidem ad desiderium salutis, & ipsum actum fidei bonum, ac virtuosum, meritoriumque Dei gratiam requisivisse. Hoc enim assertum manifesto eliditur ex hucusque dictis, & probatis; praesertim

tim cum ex iisdem dictis & palam sit omnino, nec fidem Zacchæi, nec pietatem latronis, nec etiam fidem centurionis gratia Dei interiori fuisse præventam, & adjutam. Jam vero demum ratione eorum, quæ Cl. AArius vult, ut revideantur hoc suo cap. 3. §. 3. ad text. 1., revideri quoque poterunt producta a nobis hoc cap. 3. §. 46. contra respons. ad textum 1., & dicta totius præced. artic. Quantum ad Gazæum, ipsius animadversio ad verba Cassiani, quibus asserit: *in his omnibus & gratia Dei, & libertas nostri declaratur arbitrii*; ipsius animadversio prorsus nihil obest, nec est ad rem. Neque enim Cassianus, ut Gazæus falso existimat, docet, & asserit, sic ea declarari, ut pares utriusque vires adstruantur, ut manifesto patet ex dictis, & probatis hujus cap. nostri 3tii §. 25. ad 6tum & locis ibidem cit., aliisque pluribus. Unde, quæ ibi de gratia præveniente, nec non de varia divisione gratiarum &c. ulterius ibidem profert, nihil efficiant contra Cassianum. Verum quantum ad responsionem ad primum nostrum textum, plane non dici potest, satisfactum esse in locis hic citatis. Jam enim hujus ipsius cap. 3tii §. 44. ostendimus, eas responsiones non sufficere, dum ibidem easdem rejecimus. Quod autem *sancta desideria inspirare* etiam in sensu Cassiani sit gratia interiori collustrare intellectum, & movere voluntatem, satis patet ex hujus 3tii nostri cap. §. 17. ad 2di 2dam partem, §. 21. circa initium, nec non ad 6tum §. 25. circa initium, item ad 7timum §. 31mo probatione prima. item §. 44. contra responsum ad 4tum textum, quæ loca relegere Benevolus Lector non gravetur; iis autem, quæ locis cit. retulimus, omnino hic accedit, quod Cassianus hoc in textu expresse asserat, quod Deus *non solum sancta desideria benignus inspiret, sed etiam occasiones præstruit vitæ, & opportunitatem boni effectus &c.* ergo inspirationem manifesto distinguit a præparatione, seu (ut tua venia, L. B.! hac voce utar) a præstruentia occasionum vitæ, & opportunitatis boni effectus, & aliud vult significare dicendo, a Deo *sancta desideria inspirari*, & itidem aliud, dicendo, a Deo *occasiones præstrui vitæ, & opportunitatem boni effectus.* neque enim dici potest, Cassianum his posterioribus verbis dicere voluisse, quod dixit prioribus, quibus asseruit, quod Deus *sancta desideria benignus inspiret.* Jam autem dum affirmat, Deum *occasiones*

Ad
T. II.

præstruere vitæ, & opportunitatem boni effectus, omnino innuit a Deo præparari gratias extrinsecas, cujusmodi sunt exhortationes &c. utpote quæ vere habent rationem occasionis bonæ vitæ, bonique effectus; ergo dum asserit, quod Deus *sancta desideria benignus inspiret*, innuit, a Deo per gratiam interiorem collustrari intellectum, voluntatemque moveri. A responsione ad textum nostrum 1mum jam transimus ad responsionem datam ad 2dum nostrum textum; hæc autem æque parum, ac prior satisfacit. Jam enim supra hujus cap. §. 13. ad 1mum, §. 35. ad 2dum, aliisque in locis ostendimus, Cassianum hoc capite ex S. Scriptura docere, quod & gratia Dei præveniamur, & nos libere gratiæ Dei prævenienti assentiamur, eoquod, nisi dicamus nos Dei gratia præveniri, textus Apostoli, *non volentis, neque currentis, sed misipientis est Dei*, aliique stantes pro præventionem gratiæ explicari non poterunt, & si non simul dicamus, nos libere Dei gratiæ assentiri, itidem explicari non poterunt textus Scripturæ alii, qui docent, hominem Dei gratiæ prævenienti assentiri, huncque genuinum hujus cap. esse sensum, & obvium, itidem ostendimus. Proin vere in hoc capite loquitur de libero arbitrio, ut Dei gratiæ prævenienti libere consentiente. Unde sine omni fundamento dicitur, Cassianum hoc in capite loqui de libero arbitrio, ut *quandoque gratiam ipsam præveniente, & quandoque ab ea prævento*, cum indefinite, sicque universaliter concludat, textus a se citatos non posse explicari, nisi dicamus, nos gratia Dei præveniri, nosque eidem libere consentire. Et vero si hoc, & sequenti capite non loqueretur de gratia præveniente, & liberi arbitrii cum ea consensu, sed de arbitrio, ut *quandoque gratiam ipsam præveniente, & quandoque ab eadem prævento*: falso cap. 11. indefinite assereret, *gratiam, & liberum arbitrium sibi invicem videri adversa*; si enim arbitrium quandoque gratiam, & quandoque gratia arbitrium præveniret, non possent videri sibi invicem adversa: falso quoque assereret, *utraque nos pariter debere suscipere*. Si enim quandoque arbitrium præveniens, quandoque gratiam prævenientem suscipere deberemus, manifesto falsum foret, *utraque nos pariter suscipere debere*, prout jam etiam notavimus hujus cap. §. 37. ad 4tum; cum ergo Cassianum hæc falso scripsisse dici non possit, nec debeat, omnino dicendum, eum in dicto capitulo 9no loqui non de arbitrio, ut *quandoque gratiam ipsam præveniente, &*
quan-

quandoque ab eadem prævento, sed de arbitrio gratiæ Dei prævenienti per suum assensum cooperante. Unde & Cassianum loqui de arbitrio, ut *quandoque* gratiam ipsam præveniente &c. non nisi magno errore deceptus opinatur S. Prosper, ut manifesto patet ex hujus cap. §. 37. ad 3tium; unde ex eo nil prorsus probari potest. Jam autem, quæso, unde probatur, quod Cassianus veritus sit, Augustinum, Prosperum &c. audire: dum tamen humillimum eum fuisse patet ex præfatione in libros de Incarnatione, ubi & ad S. Leonem ita scribit: *pareo obsecrationi tuæ, pareo jussioni: malo enim de me ipso tibi, quam mihi credere. an non existimas, Vir Colendissime! eum pari humilitate, aut adhuc majori se, suumque judicium subiecturum fuisse S. Augustino jam tum in Ecclesia celebratissimo, aliisque viris summe conspicuis, si ab iis super tam gravi errore admonitus fuisset? anne existimas, eum a S. Leone ad conscribendos libros de incarnatione electum fuisse, dum ipse in tam gravi errore constitutus tantis viris contradixisset, & contra eos reclamasset? Sed ut pergamus, edic, quæso, unde probatur, eum voluisse combinare textus S. Scripturæ inter Pelagianorum, & Catholicorum sententias contrarie oppositas, ut asseri queat, eum excogitasse mediam utriusque contradictoriam &c. an ex textu hic cit., & ex cap. 9. collat. 13. deprompto? Sed ex hoc textu nihil probari, efficaciter monstravimus hujus cap. §. 35. ad 2dum, aliisque in locis. Unde probatur, eum voluisse combinare textus S. Scripturæ inter Pelagianorum, & Catholicorum sententias contrarie oppositas? an non melius dicitur, Cassianum ibi refutando duos oppositos errores Manichæorum, & Pelagianorum, quorum illi liberum arbitrium negabant, isti exclusa gratia eidem arbitrio omnia adscribebant, catholicam stabiliisse veritatem, qua docemur, gratia Dei nos præveniri, eidemque nos libere assentiri, dum ostendit, a neutra parte eorum hæreticorum S. Scripturæ textibus satisfieri posse, nisi cum catholicis sentiant, nos Dei gratia præveniri, nosque eidem libere consentire? an forte & illud de dogmate, & sententia catholicorum intelligit, ipseque dogma sententiæ catholicorum oppositum statuit, quo collat. 8. cap. 6. asserit: *absit ergo, ut Deum quicquam creasse confiteamur, quod substantialiter malum sit?* Verum unde præ-*

præterea probatur, Cassianum cit. cap. 9. supposuisse, in iis textibus reperiri antilogiam, ita, ut altero textu loquatur de necessitate gratiæ vel ad ipsum initium fidei, & de gratia, voluntatem hominis præveniente: in altero autem textu de arbitrio ad initium fidei sufficiente, & gratiam Dei præveniente? Sed nunquid ipse Cassianus mox cap. 11. affirmat, *gratiam Dei, & arbitrium sibi quidem invicem videri adversa, sed utraque concordare, & utraque nos pariter debere suscipere?* Si Cassianus in iis textibus supponeret & reperiri antilogiam, quomodo posset dicere, *gratiam, & arbitrium videri quidem adversa*, cum tamen subsistente tali antilogia non apparet, sed reipsa vere opponerentur, quomodo posset dicere utraque concordare, & *utraque a nobis pariter*, seu simul *suscipi debere*, cum stante ea antilogia nullatenus concordarent, & modo unum, modo alterum recipiendum foret? quidquod, si Cassianus existimasset, in iis textibus eam reperiri antilogiam, quomodo mox in ipso cit. cap. post adductos textus copulative affirmare potuit, *quod in his omnibus & gratia Dei, & libertas nostri declaretur arbitrii?* an non potius dicere debuisset, *quod in his omnibus nunc gratia Dei, nunc libertas nostri declaretur arbitrii?* anne eadem sunt & gratiam Dei, & libertatem nostri declarari arbitrii, & *nunc* gratiam Dei, *nunc* libertatem nostri declarari arbitrii? Et vero forte etiam Concilium Trid. in iis textibus antilogiam reperit, & reperiri existimat, dum Sess. 6. cap. 5. asserit: *unde in sacris literis, cum dicitur, convertimini ad me, & ego convertar ad vos: libertatis nostræ admonemur. Cum respondemus, converte nos domine ad te, & convertemur: Dei nos gratia præveniri confitemur*, sicque forte & ipsum in priori textu loquitur de arbitrio ad initium fidei sufficiente, & Dei gratiam præveniente: in textu autem posteriori de necessitate gratiæ vel ad ipsum initium fidei, & de gratia voluntatem hominis præveniente? At dices: Cassianus ibidem asserit, *unde non facile humana ratione discerni, item, cui autem facile pateat &c.* inepte autem id dixisset, si putasset, in uno textu non nisi cooperationem arbitrii cum gratia: in altero vero gratiam interiorem prævenientem intelligi; tunc enim nullam antilogiam reperire potuisset, & facilis, patensque discretio fuisset. Verum contra est 1., quod Cassianum nullam in iis textibus

tibus reperisse antilogiam ostenderimus rationibus mox productis. Contra est 2do, quod non obstante, quod Cassianus putarit in uno textu non nisi cooperationem arbitrii cum gratia: in altero vero gratiam interiorem prævenientem intelligi, necdum dici potest facilem, patentemque tum fuisse discretionem. Si enim ita sentiente Cassiano, facilis, patensque foret discretio, facileque discerni posset, quemadmodum libertas stet cum præventionem gratiæ, sicque facile, & quidem humana ratione discerni posset, quemadmodum Dominus petentibus tribuat, & rursus inveniatur a non quærentibus se, cur doctores adeo desudant in concordanda libertate cum gratia efficaci? cur in iis concordandis in vias adeo diversas abeunt? Deinde si non in uno textu ex citatis a Cassiano cooperatio arbitrii cum gratia: in altero vero gratia præveniens intelligatur, vel facile cui patet, *quomodo summa salutis humano tribuatur arbitrio - - & quomodo non volentis, neque currentis, sed misipientis est Dei? quid etiam sit illud, quod Deus reddet unicuique secundum opera ejus, & Deus est, qui operatur in vobis velle, & perficere &c.* vel non facile patet? si primum dicatur, contra est, quod hac ratione omnino Manichæi, & Prædestinatiani textus a Cassiano citatos stantes pro præventionem gratiæ de anima substantialiter bona, & gratia necessitante facile intelligentes, facile etiam ipsis pateret, & consequenter dicere possent, quid sibi velint textus scripturæ stantes pro libertate arbitrii: vicissim vero & Pelagiani textus stantes pro libero arbitrio facile intelligentes de arbitrio, ut sibi secundum vires naturæ relicto facile dicere quoque potuissent, ac possent, quid sibi velint textus Scripturæ stantes pro præventionem gratiæ: at vero neutrum admitti potest; ergo hoc ipso dicendum, Cassianum recte quæsisse: *cui autem facile pateat?* &c. sicque statuisse, non patere cuiquam, quid si sacræ Scripturæ textus sibi velint, nisi quod in iis cooperatio arbitrii cum gratia, & gratia interior præveniens intelligatur, & consequenter ea ratio, quod in hoc casu facilis, patensque discretio fuisset, non est ad rem. Neque enim in, & quoad hunc casum Cassianus negavit, *facile non discerni: aut facile cui patere*, licet textu initiali illius cap. 9. innuat, & adstruat difficultatem quoad modum concordandi libertatem cum præven-

tione gratiæ. Jam autem, si 2dum dicatur, hoc ipso Cassianus recte asseruit, *non facile cui patere - - quid etiam sit illud, quod Deus reddet unicuique secundum opera ejus, & Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere - - nisi, quod in his omnibus & gratia Dei, & libertas nostri declaratur arbitrii, & consequenter nisi in uno textu cooperatio arbitrii cum gratia: in altero vero gratia interior præveniens intelligatur.* En Vir Clariss. ! obvium, clarum, & genuinum ex his habes Cassianæ asserti sensum ! neque Cassianus quemdam obambulavit labyrinthum, ut absurda quadam textus S. Scripturæ combinandi indigeret arte, sed plana incessit via, ut ex probatis hucusque omnino palam constat. At vero jam Vir Clarissime ! qua ratione ductus non dubitas affirmare, Cassianum candide fassum esse, *in his omnibus gratiam Dei, & libertatem nostri declarari arbitrii, & quia interdum suis motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi, semper vero (postea) indigeat adjuvari ?* sane vocabulum *semper* simpliciter, absolute, & sine aliquo addito positum supponit pro omni temporis differentia præcedentis, præsentis, & futuri, quomodo ergo probatur, aut probari potest, Cassianum, etsi vocabulum *semper* absolute, simpliciter, & absque addito in textu citato usurpet, eo vocabulo velle innuere, quod *semper postea* indigeat adjuvari ? an non melius dicitur, Cassianum, dum simpliciter, & absolute asserit, *semper* hominem indigere adjuvari, velle, quod homo, non tantum postquam ad virtutum appetitus se extendit, tum demum semper indigeat adjuvari, sed quod etiam, dum se ad virtutum appetitus extendit, & ut possit se extendere, semper indigeat adjuvari ? dein unde, & quomodo probatur, aut probari potest, Cassianum in altero subjuncto textu velle, principia, nisi a Domino dirigantur *per gratiam subsequentem comitantem &c.* ad consummationem virtutum pervenire non posse ? Cassianus indefinite, & simpliciter asserit, principia bonarum voluntatum, *nisi a Domino dirigantur*, ad consummationem virtutum pervenire non posse : quomodo ergo, & quo ex fundamento verba ista Cassiani : *nisi a Domino dirigantur*, detorquentur ad gratiam *subsequentem comitantem ? &c.* certo qui alterum subsequitur, aut præcise

comi-

comitatur, & adjuvat, non potest dici alterum *dirigere*, ut patet ex ipsa implicantia terminorum. Jam etiam quoad tertium hic subiectum textum, unde probatur, aut probari potest, Cassianum ad quaestionem in titulo capitis 11mi propositam resolvisse, quod denique ratione pietatis colligamus, utraque nos pariter debere suscipere, *nimirum* ut juxta propositam quaestionem *aliquando* bonam voluntatem nostram sequatur, *aliquando* vero eam praecedat gratia Dei? anne hoc est *utraque concordare*, & *utraque nos pariter debere suscipere*, si jam gratia, jam vero libertas suscipiatur ut praecedens? Verum ne nimium in his immoremur, cum jam aliunde in praemissis, & praecedentibus, sicut e. g. hujus cap. §. 13. ratione responsis praemissa, §. 23. ad 3tium, §. 25. ad 5tum, §. 37. ad 2dum, & 3tium. &c., ostensum abunde sit, hisce textibus hujusmodi perversos sensus affingi non posse. Porro sine ullo fundamento etiam asseritur, Cassianum timuisse libertati &c. caeteraque, quae hic a Cl. AArio subduntur, fundamento carent, ut ex hucusque probatis palam est, nisi quis forte quid dixisse idem, ac probatum esse censuerit. Coeterum & nos alteram addidisse antithesin asserit Cl. AArius; at vero non ex eo, quod ex verbis Cassiani clare inferamus, eum per textus ab eo citatos, & conclusionem ex iis ab eo deductam, docuisse, nos Dei gratia praeveniri, eidem tamen & libere nos assentire, posuerimus, & addiderimus antithesin, B. Lector judicet. Interea autem vel ex his, quae hoc loco, de aliis in aliis locis variis adductis nil commemorando, produximus, facile quoque intelliget L. B., quanto labore, & molimine opus sit AAriis Cassiani in excogitandis systematibus variis, & Cassiano appropriandis, in detorquendis textibus Cassiani in sensum pravam, & a mente Cassiani, & sensu verborum ipsius proprio, ac obvio prorsus alienum, quo tandem saltem velle queant, eum cogere, quod tenuerit mentem Semipelagianorum, & sententias. At vero si Cassianus reipsa docuisset Sententias Semipelagianorum, quid opus foret excogitandis tot distinctionibus, tanta detorsione textuum in pravam sensum, excogitandis variis systematibus ipsi, quasi ea docuisset, imputandis? Sed de his satis, quan-

Ad
Arg.
Crit.

tum ad ea, quorum lectionem hic commendat Cl. AArius, ea omnino refutata habentur hujus nostri 3tii cap. §. 44. contra respons. ad præfat. textus, sicut & §. 46. ex adducto hic titulo cap. 11. nihil probari ostendimus. Ut jam deveniamus ad responsionem, qua Cl. AArius argumentum nostrum criticum eliminare nititur, quantum quidem ad ipsam regulam, & ipse eam amplectitur. Sed quæ eidem subnectit, falso ab eo imputari Cassiano, falsoque asferi, & non subsistere ea posse, manifestum est ex hucusque probatis. Unde non est, quod iis immoremur. Interea omnino certi sumus, Cassianum de ejusmodi systemate erroneo ne unquam quidem somniasse, neque eundem unquam a systemate doctrinæ catholicæ declinasse. Proin & in hoc præfatam regulam criticam optime observavit, nec de contradictionibus admissis quicquam ipsi timendum. S. Prosperum quoad locum cit., quod attinet, refutatus a nobis jam est hujus nostri cap. 3tii §. 39. Gazæus porro loco cit. falso imputat Cassiano, quasi docuerit, *Job ad tempus sibi relictum fuisse, & ope Dei destitutum*, ut palam est ex hujus cap. §. 29. ad 5tum; falso eidem imputat, quod docuerit, *fidem centurionis, & Abrahæ a Deo tentatam, & comprobatam fuisse* - - - quam illi per arbitrii libertatem (nim. seclusa gratia) poterant exhibere, ut patet ex mox cit. §. 29. ad 6tum, & 7timum. Falso demum eidem imputat, quasi docuerit, *ita semper divinam gratiam arbitrium hominis invitare, ut illud non in omnibus taliter protegat, ac defendat, ut non etiam propriis eum conatibus (gratia scil. seclusa) congregi adversum spirituales faciat inimicos*) ut patet ex huj. cit. cap. §. 17. ad 6., & 7timum, aliisque variis ex locis. Ex quibus satis patet, Gazæum nil novi, aut alienum ab his, quæ Cl. AArius protulit, contra Cassianum afferre. Cæterum responsio, qua se gratis patrocinium Cassiani suscepisse existimat, suo loco refutata est. Jam quantum ad responsionem datam ad minoris nostræ primam partem, ea subsistere non potest; nam contra eam est, quod rationes a Cassiano productæ pro necessitate gratiæ sunt propositiones indefinitæ in materia dogmatica, consequenter adstruunt necessitatem universalem, & generalem gratiæ ad singulos actus, etiam ad initium, præsertim cum nullus textus ostendi possit, in quo contrarium docuerit
Cassia-

Cassianus ; hunc proin contra talem necessitatem gratiæ protestari, aut ullibi protestatum fuisse falso asseritur. Sed neque responsio ad 2dum minoris membrum subsistit. est enim manifeste *petitio principii*, cum per eam respondetur, quod vel maxime in quæstione, eoquod prius deberet probari, utrum Cassianus eos Scripturæ textus habuerit ut antitheticos, quod nunquam poterit probari: ab eo autem illos ut tales habitos non fuisse, sed ab eodem per eos contra Pelagianos, & Manichæos conclusum fuisse, nos Dei gratia præveniri, nosque hoc non obstante eidem gratiæ prævenienti libere assentiri, mox supra ostendimus hoc ipso §. contra respons. ad textum 2dum. Jam autem responsio ad textum 3tium nullatenus subsistere potest. Præterquam enim, quod hoc loco respondeatur per hoc, quod nondum probatum est, nec probari potest, nim. quod Cassianus eos textus habuerit ut antitheticos: contra est imo, quod textus ex Isaia a Cassianò pro cooperatione libertatis adductus, & a nobis ex ipso citatus expresse habeat: *si volueritis, & audieritis me &c.* jam vero hoc textu manifeste, & præcise comprobatur libera humanæ voluntatis cum gratia cooperatio, seu liber arbitrii cum gratia præveniente consensus, quin eo textu vel ad speciem, seu secundum apparentiam probari possit arbitrium ad ipsius operis & fidei initium gratiam prævenire. Nam ipse Cassianus collat. 3. cap. 22. ita protestatur: *Nemo igitur hæc, quæ protulimus, ut nihil geri sine Domino probaremus, prava interpretatione detorquens ad defensionem liberi arbitrii ita conetur assumere, ut ab homine gratiam Dei, provisionemque quotidianam tentet auferre, per hoc quod dicitur, & non audivit populus meus vocem meam &c. - sed respiciat, quod sicut liberi arbitrii facultas populi inobedientia comprobatur, ita quotidiana circa eum provisio Dei clamantis quodam modo, & monentis ostenditur. Cum enim dicit: si populus meus audisset me, priorem utique se locutum eis evidenter ostendit, quod fieri a Domino non solum per legem scriptam literis, verum etiam quotidianis monitis solet. Item inferius: nos enim per hæc, quæ protulimus, non liberum arbitrium hominis volumus submovere, sed huic adjutorium, & gratiam Dei per singulos dies, ac momenta necessariam comprobare; ergo*

Ad
T. III.

hoc ipso & Cassianus per cit. Isaia textum *si volueritis, & audieritis me &c.* liberi arbitrii obedientiam, seu liberum voluntatis assensum, & consequenter liberam humanæ voluntatis cum gratia cooperationem designat, ut manifesto patet ex ipsis dicti textus terminis. Implicat enim esse *volentem*, & *audientem*, quin sit *obediens*, seu *assentiens*. Jam autem obediens, & essentialiter assentiens præsupponit vocantem, monentem, excitantem &c. ergo eo textu nunquam potest probari, ab arbitrio ad ipsius operis, & fidei initium gratiam præveniri. Jam autem, ut mox ostendimus, mox cit. textum Cassianus cap. 9. adhibet ad designandum liberum voluntatis cum gratia præveniente consensum: igitur & cæteros subjunctos stantes pro libertate ad idem designandum adhibet. Nequit enim dici, eum reliquis uti ad designandum aliud, cum alios eadem ratione adhibeat, & idem ex iis concludat, quod ex priori, nimirum in iis declarari libertatem arbitrii, seu liberam voluntatis cum gratia cooperationem. Palam igitur est, Cassianum eos textus cap. 9. non habuisse antitheticos, ut Cl. AArius supponit, palam quoque est, explicationem Cl. AArii non esse obviam, connaturalem, & veram, sed Cassiano revera eam, quam ei tribuimus, fuisse mentem; palam demum est, Cassianum nullatenus, multo minus in terminis docuisse, *ad pii operis, & fidei ipsius initium aliquando prævenire gratiam, aliquando non prævenire gratiam*, sed ab opposito eum constanter docuisse, quod *ad cujuslibet pii operis, & ipsius fidei initium semper præveniat gratia, & nunquam arbitrium*. Unde, quæ hic subjungit Cl. AArius, non sunt ad rem. porro etsi textus præcitato textui ex Isaia subjunctos non ex integro recitaverimus, nihilominus ad loca, ubi habentur, simul provocavimus. At iis satisfactum esse nec scimus, nec exacte satisfieri posse credimus. At vero jam demum nec responsio ad textum 4tum subsistere potest. In primis enim falso nititur supposito, quod Cassianus tale confinxerit systema, quale describit, ac illi imputat, atque affingit Cl. AArius hujusmodi autem systema Cassiano immerito imputari, & nullatenus imputari posse, hucusque luculenter ostendimus. Deinde & primum probari debet, Cassianum ignorasse, quæ fuerit mens, & doctrina Ecclesiæ circa gratiam, & liberum,

berum arbitrium, quod iterum nullatenus probari potest. Nam id eum non ignorasse non modo constat ex hucusque probatis, sed vel maxime ex nostro hoc textu 4to hic citato. manifesto enim in eo statuit, *utraque*, id est, & gratiam, & liberum arbitrium concordare, & *utraque* nos pariter, & consequenter junctim, ac simul debere suscipere, - - ne unum horum homini subtrahentes Ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur, adeoque manifesto docet, nisi *utraque* pariter, simul, & junctim, nim. gratia ut præveniens, & arbitrium ut libere consentiens, sed modo arbitrium, modo gratia ut præveniens vel etiam aut solum arbitrium, aut sola gratia suscipiatur, homini semper alterutrum subtrahi contra doctrinam, & mentem Ecclesiæ. Non itaque ignoravit, quæ sit Ecclesiæ mens, & doctrina circa gratiam, & liberum arbitrium. Unde & falso supponitur, nec probari potest, Cassianum erronee putasse, systema, quod ipsi affingitur, esse ad mentem, & conforme Ecclesiæ. His autem ita constitutis, per se corruunt, quæ Cl. AArius hic subiicit nec huc quicquam facit locus ex S. Prospero sub lit. D. citatus; nec, prout in cit. præfatiuncula dicitur, asseri potest Cassianum errores Semipelagianorum docuisse. Porro dici demum etiam non potest, Protestationem Cassiani: *ne Ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur*, esse contrariam facto; ut enim possit dici contraria facto, factum debet prius probari: hoc autem nunquam poterit probari. Textus porro ex S. Prospero sub lit. E. & F. citati falso laborant supposito, quod Cassianus aliquando docuerit, aut existimaverit, per gratiam auferri liberam voluntatem, & a sua definitione de inspiratione initii sanctæ voluntatis, quam 3tio cap. collat. 13. statuit, postea recesserit &c. Unde ex iis contra Cassianum nihil conficitur. Jam autem ex his abunde patet, nostram minorem subsumptam, & consequentias inde deductas per datam a Cl. AArio responsionem nullatenus convelli, aut infirmari. Verum desuper satis.

Ref. §. 48. In responsione porro ad argumentum nostrum
 Resp. 5tum cap. 3. §. 3. in responsione ad 1mum textum, & ge-
 Ad nuinum Cassiani systema expositum, quorsum B. L. remittit,
 Arg. jam abunde a se satisfactum fuisse existimat, & arbitratur Cl,
 V. AArius; at non bene.

Nam quæ & ibi responsa fuere, abunde & efficaciter refutata fuere. Proin non opus est, ut lector Benevolus feriat, sed ut justam ferat sententiam. Interea male calliditatis insignis hoc loco iterato postulatur Cassianus. Cum enim, ut jam alibi notavimus, calliditas sit, quæ *malignis consiliis* procurat affecutionem finis, plane ea etiam ex sententia Cl. AArii in Cassianum cadere non potest, ut qui ab ipso Cl. AArio, sicut e. g. cap. 3. §. 4. ad 4. textum, ac in præfat. ibidem cit., & passim dicitur præcise errasse. Jam *præcise errare*, & *malignis consiliis* affecutionem finis procurare, plane circa idem stare non possunt, qui enim præcise errat, non conatur consiliis malignis finem assequi, ut patet consideranti. Porro Cassianus non solum non explicite, sed neque implicite docet, gratiam secundum merita dari, verum & oppositum, ut hucusque vidimus, docet. Unde & merito expresse protestatur, gratiam secundum merita dari. Textus ex Gazæo adducti nullius sunt momenti, & nihil probant contra Cassianum. Nuntuntur enim falso supposito. Inprimis namque Cassianum non modo nunquam docuisse, merita liberi arbitrii condigna esse, ut gratia nobis ad facilius operandum concederetur, aut nos posse ex propriis viribus condigne, & ex justitia gloriam promereri, sed nec etiam meritum aliquod solummodo impetratorium, & congruum seclusa gratia conatibus nostris, & operibus attribuisse constat ex hujus nostri cap. 3tii §. 13. ad 6. §. 17. ad 1. & 2dum. §. 25. ad 2dum unde per se corrui ea Gazæi animadversio in lib. 12. de instituit. cap. 14. sub lit. (e) ab eo adducta. Deinde, & 2do falsum est, Cassianum tantummodo agnovisse gratiam, ut necessariam ad perfectionem, & salutem consequendam; & non ad initium fidei, & pii operis, ut patet ex hucusque probatis. Unde falso, &

calumniose a Gazæo dicitur; Cassianum eo subterfugio se excusare, quod non dixerit, salutis nostræ summam (quam alias vocat perfectionem, consummationemque) in nostræ fidei ditione consistere &c. Item & falsum est, quod Cassianus unquam fateatur, aut asserat, gratiam sæpe numero excedere, & superare meritum fidei nostræ, quæ gratiam præveniat, ut palam est ex hujus nostri cap. 3. §. 37. ad 7timum. Unde & quæ Gazæus cit. loc. dicit a S. Prospero Cassiano obiici, non posse subsistere, & ea falso Cassiano imputari constat ex hucusque probatis, præsertim ex hujus nostri cap. 3tii §. 19.; 21. item §. 29. ad 6tum. §. 17. ad 8tavum &c. Porro per cit. textum S. Prosperi nihil probari, ostendimus supra huj. cap. §. 19. ad 10mum. Cæterum haud opus est nobis hujusmodi admonitione, non enim timendum nobis, quod ea protestatione Cassiano illudamus, potius timendum Cl. AArio, ne per sinistram interpretationem textuum ipse illudat sibi.

§. 49. Ad argumentum 6tum nostrum respondit Cl. AArius, se eo non angi, eoquod doctrina Catholica sit, & Cassianus, aliique Massilienses nequaquam in hoc erraverint, quod dicerent, Deum velle omnes homines salvos fieri generali voluntate &c. & quantum ad hoc responsio sufficiens est.

Ref.
Resp.
Ad
Arg.
VI.

Neque enim & nos argumentum hoc produximus ad arguendum ex eo, Semipelagianos quidem, non item Cassianum circa id errasse; sed produximus eum in finem, ut eo præstabilito, ex subsequentibus clarius pateat, in quo circa prædestinationem Semipelagiani, non item Cassianus recesserit a doctrina catholica. Unde, quod contra ea, quæ Cl. AArius huic suæ responsioni innedit, atque subjungit, non est, quod reponamus in contrarium, nisi quod Cassianum continuo annumeret, & jungat Semipelagianis Massiliensibus, quibus eum annumerari, & jungi non posse, hucusque ostendimus; & deinde, quod in subjunctis Cassianus docuisse velit eos Semipelagianorum errores, quibus asserebant,

F f f

omnes

omnes homines pari modo beneficii nobis a Christo moriente collati participes esse, nullos extare, ad quos uberius inde, quam in cæteros ad suæ salutis adeptionem gratia derivetur, ideoque plurimos divinæ misericordiæ non renovari Sacramento, quia, quod nec *renovari velle* habeant, prænoscantur, Deumque æque velle omnes homines salvos fieri, si ipsi velint voluntate descendente ex libero eorum arbitrio, solis scil. viribus naturæ petendo. Ab hujusmodi enim erroribus Cassianum longe alienum esse, manifestum patet ex probatis hujus cap. nostri 3^{ti} §. 17. ad 3^{ti}um, animadversione contra Gazæum 2da, §. 21. ad 11., & ex ipso argumento nostro 7mo, de quo mox sermo erit. Et vero ex textu a Cl. AArio citato nullatenus probari posse, quod Cassianus hujusmodi erroribus adhæserit, palam est ex mox cit. hujus nostri cap. 3. §. 17. ad 3^{ti}um, dato etiam, quod particula *vel* habeat rationem disjunctionis, ubi tamen ad 4^{tu}m satis prolixè ostendimus, hanc particulam *vel* iis in locis a Cassiano usurpari pro particula conjunctiva &, quod, quia non animadverterunt, plurimos decepit. Porro id unum & nos vel maxime optamus, ut L. B. non in superficie corticis hæreat, sed ipsum nucleum scrutetur. Sic enim facile inveniet, atque intelliget, systema, de quo Cl. AArius, esse mere confictum, & falso Cassiano imputatum.

Ref.
Resp.
Ad
Arg.
VII.

§. 50. Argumentum nostrum 7^{tim} Cl. AArius elidere nititur negando ipsum nostrum assertum cum sequelis ex textu a nobis cit. deductis, asserens, inde nihil aliud probari, quam quod titulus præfert, *multiplicum vocationum gratiam*, scil. variam, dum alii salutis incurii, alii nolentes, ac inviti attrahuntur, alii vero volentes, currentesque assumuntur, ita, ut priorum *Salvator*, posteriorum *susceptor* sit Deus &c. Verum contra hoc responsum plura omnino pugnant.

Inprimis siquidem suppositum, cui innititur hæc responsio, quod Cassianus statuerit duos salvandorum ordines, & classes, quorum
aliorum

aliorum Deus *Salvator*, aliorum *susceptor* sit, non subsistere, sed falsum esse ostendimus jam supra hujus nostri cap. 3. §. 15. ad 2dum, & 3tium, §. 17. mox ad initium probatione 2da, §. 19. ad 12. §. 35. ad 1mum, & 2dum &c. §. 39. ad initium &c. consequenter textus Cassiani a nobis citatus non potest intelligi de *volentibus*, atque *currentibus* propriis naturæ viribus seclusa gratia præveniente incipiendo opus salutis; si enim de his intelligeretur, Cassianus non tantum vias, & modum salvandi diversum, sed & ipsos eos ordines salvandorum admittere deberet, quos tamen, ut ostendimus, non admittit; ergo debet intelligi de multiplici, eaque diversa collatione gratiarum tum sufficientium, & ordinariarum, tum specialium, & efficacium &c. Deinde Cassianus eo capite agit de gratia, qua variis viis, & modis homines vocantur ad salutem, ut manifestum est ex titulo inscripto, *de multiplici vocationum gratia*, & ex ipso capituli initio, quod ita habet: *Per quæ etiam evidenter ostenditur, inscrutabilia esse judicia Dei, & investigabiles vias ejus, quibus ad salutem humanum attrahit genus*: jam autem volentes, atque currentes propriis naturæ viribus seclusa gratia præveniente incipiendo opus salutis, non possunt dici *vocari*, & *trahi* ad salutem per Deum, seu Dei gratiam; alias enim *vellent*, & *simul non vellent* propriis viribus naturæ seclusa gratia Dei præveniente incipiendo opus salutis; ergo dici non potest, nisi quod Cassianus in eo textu a nobis ex cap. 15. collat. 13. cit. loquatur *de multiplici vocationum gratia*, qua Deus aliis ex ipsis a se ad salutem præelectis confert gratias sufficientes, ac ordinarias, aliis speciales, & extraordinarias, ut statuimus in ipso asserto, & sequelis ex cit. textu deductis. Quidquod, nisi Cassianus in cit. a nobis textu sentiret, & doceret, ex ipsis a Deo ad salutem præelectis, aliis ab ipso conferri gratias sufficientes, quibus dum cooperantur, mereantur gratiæ augmentum: aliis vero præter gratias sufficientes, & ordinarias simul conferri gratias speciales &c. falso assereret sequentia: *per quæ* (nim. ut ibi præmisit) *evidenter ostenditur inscrutabilia esse judicia Dei, & investigabiles vias ejus, quibus ad salutem humanam attrahit genus*; cum facile ostendi, & dici posset,

quosdam salvari, quia volunt, quosdam vero invitos per gratiam trahi. Et revera etiam quidam a Deo non traherentur ad salutem, cum sua sponte viribus naturæ inciperent, & vellent, atque salvarentur, quia sic volunt, dum tamen Cassianus indefinite, ac generaliter dicat, omnes, seu humanum genus trahi ad salutem a Deo. Sed neque quod textus a nobis citatus in alio, quam in sensu a nobis per sequelas ex eo deductas illato intelligendus sit, per textum a Cl. AArio citatum probari posse, constat ex cap. hujus nostri 3tii §. 17. ad 8tavum, quæ proin B. L. ibi relegere non gravabitur. Jam autem quod ea, quæ Cl. AArius ad argumentum nostrum 7timum respondet, nullatenus confirmet cit. cap. 17. collat. 13. quodque ibidem nullatenus distinguatur duplex classis salvandorum, palam est ex hujus nostri cap. 3tii §. 29. ad 8tavum &c. Unde & immerito, & non nisi ex errore, quo male intellexit scripta Cassiani, deceptus exprobravit S. Prosper loco cit. Cassiano, quasi duplicem distinxisset classem, & ordinem salvandorum, prout manifesto patet ex §. 39. ad 1um, & ex ratione ibidem præmissa §. 35. 2dum &c. §. 19. ad 4tum, & ad 12. Pro iis, quæ ut repetat B. L., eum rogat Cl. AArius, eundem rogamus & nos, ut non obstante, quod ex hucusque dictis, & probatis satis constet, rem se haud habere, prout loc. cit. affirmat Cl. AArius: relegere tamen non gravetur hujus nostri cap. 3. §. 43tium, item, quæ statuimus §. 21. ad 1um, §. 17. ad 3tium in animadversione contra Gazæum, nec non cap. 1. §. 24., aliisque in locis variis, ubi ostendimus, Cassianum aperte tradidisse, genus humanum peccato originali esse infectum, eumque manifesto docuisse, Prædestinationem esse mere gratuitam, atque ab aliis Semipelagianorum eum esse immunem. Per cit. porro textum nullatenus probari posse, quod *juxta Cassianum Deus nequaquam singulari voluntate, consilio, & proposito velit Prædestinatorum salutem: aut præelectis præcise secundum consilium suæ voluntatis, redemptionis Christi fructum magis efficaciter applicet*, patet ex mox cit. huj. cap. 3tii §. 17. ad 8tavum, ubi ostendimus, Cassianum, ex supposito, quod particula *vel* juxta ipsum habeat rationem disjunctionis, ex textu velle, quod Dei sapientia *secundum capacitatem uniuscujusque* magis, vel minus illuminati,

nati, & secundum voluntatem a Deo moti gratiam suæ largitatis impertiat, ut ipsas quoque curationes - - secundum mensuram fidei, in qua unumquemque per gratiam successive dispositum reperit, vel sicut unicuique subito, & instantanee gratiam conferendo ipse partitus est, maluerit exercere. Ex quo palam est, ab appposito inferendum esse ex hoc ipso textu, quod juxta Cassianum revera Deus singulari voluntate, consilio, & proposito velit Prædestinatorum salutem, & Præelectis præcise secundum consilium suæ voluntatis redemptionis Christi fructum magis efficaciter applicet, quam aliis &c. Cæterum non videmus, nec capimus, quomodo ex imo membro ptimæ consequentiæ nostræ Molinistæ gratiam versatilem, & congruam extorquere valeant. Dum enim inferimus, quod Cassianus sentiat, ex ipsis a Deo ad salutem præelectis, aliis a Deo T. O. M. conferri grarias sufficientes, quibus dum cooperantur, mereantur gratiæ augmentum, omnino ex hujus cap. 3tii §. 15. probatione 3tia statutis consequitur, a Cassiano præter gratiam sufficientem, qua possint, insuper ad hoc ut cooperentur, requiri gratiam physice efficacem, seu prædeterminantem. Sed Idesuper satis.

§. 51. Ad argumentum nostrum octavum conclusionem, qua statuimus, Cassianum omnino immunem censi debere ab omni errore Semipelagianorum etiam materiali, rationesque, ac momenta, quibus eam nostram conclusionem probavimus, atque firmavimus, Cl. AArius suas ad assertum nostrum singulas rationes a nobis pro eo confirmando subiectas, reponendo, responsiones enervare nititur. At vero per eas responsiones vim nostri asserti, & rationum ei subjunctarum non infirmari, facile intelligitur.

Ref.
Resp.

Nam inprimis responsionem ad assertum non subsistere, facile patet ex eo, quia ex hucusque dictis, & probatis omnino constat, Cl. AArium hucusque nullatenus probasse, aut probare posse, quod

Ad
assert.

Ad
 §. 2.
 &
 §. 2.

Cassianus docuerit, quæ non sint conformia dictis Patrum, atque Conciliorum, & doctrinæ Ecclesiæ: nos autem hætenus monstravimus, ea, quæ Cassianus docuit, dictis Patrum, & Conciliorum, nec non & doctrinæ Ecclesiæ prorsus conformia, sicque ipsum ab erroribus Semipelagianorum longe, & omnino esse alienum. Jam ad §. 1. *Enimvero* effata Patrum &c. a nobis producta amplectitur ipse Cl. AArius, sicque contendit, quæ nos ibi loco majoris, & hujus probationis pro primo argumento posuimus. Ad §. autem 2. *hæc autem* negat, effata Patrum, & Conciliorum, atque doctrinam veram Ecclesiæ Cassianum in materia de gratia, & libero arbitrio agnovisse pro norma doctrinæ suæ, sicque negat propositionem a nobis loco minoris pro primo argumento positam. At vero immerito eam propositionem negari, & nullatenus eam negari posse, facile patet. Siquidem Cassianum in materia de gratia, & libero arbitrio non agnovisse pro norma doctrinæ suæ effata SS. PP., atque Conciliorum, & doctrinam veram Ecclesiæ per ea, quæ Cl. AArius cap. 2. cit., & in responsionibus cap. 3tiii sui adduxit, etiam attenta responsione cap. 3. §. 4. ad 4tum data, utpote quam jam refutavimus hujus cap. nostri 3tiii §. 47. contra responsum ad textum nostrum 4tum, non esse probatum, nec probari posse, satis patet ex hucusque monstratis, & remonstratis. Porro Canoni V. Concilii Araus. II. non contradixisse Cassianum, constat ex hujus nostri cap. 3tiii §. 37. ad 9num, & locis ibi citatis, eum autem prædicto Canoni contradixisse, nullatenus a Cl. AArio cap. 2. art. 2. probatum est, aut probari potest. Sed nec id probatum esse dici potest dicti cap. §. 19. & 20., ut quos rejecimus, & per eos nihil probari ostendimus hujus nostri cap. 3tiii §. 31. & 33.; multo minus Cassianum prædicto Canoni contradixisse patefactum dici potest in Cl. AArii cap. 3. §. 1. respons. ad priores 3. textus argumenti nostri 1mi, aut in seq. 3. §§. prout satis constat ex hujus nostri cap. 3. §. 44. 45. 46. 47. &c. Textus S. Prosperi, qui, ut ex hucusque probatis patet, errore facti deceptus ita arguit, id quoque non probare, patet ex hujus nostri cap. 3tiii §. 13. ad 4tum. Jam quantum ad responsionem de Concil. Tridentino, quid de ea sentiendum, videat, & colligat Benevolus Lector ex his, quæ statuimus

tuimus hujus cap. Spho 47. contra responsum ad prob. & rationem. Cæterum non videmus, quomodo nos arguere præsumut, quasi ex lapsu memoriæ asseruerimus, formalem doctrinam Semipelagianorum fuisse, gratiam secundum merita nostra dari? nos quidem in hoc 8tavo nostro argumento, seu huj. nostri cap. 3. §. 8. ante textum S. Augustini ita loquimur: *jam vero gratiam non dari secundum merita, ut contendebant Semipelagiani, conformiter ad doctrinam Ecclesiæ, ut oppositam errori Semipelagianorum clare docet S. Augustinus &c.* Et circa finem ejusdem §. 8tavi ita concludimus: *idque eo magis, quia - - - Cassianus expressis verbis protestatur, & negat, sua in collat. 13. dicta in sensu Semipelagianorum intelligenda esse, se sentire, gratiam secundum merita dari, ac consequenter quodpiam initium salutis esse ex nobis.* At vero ex his plane æque inferri potest, nos asseruisse, & voluisse, quod Semipelagiani re, & ipso facto, atque per consequentiam doctrinæ suæ contenderint, *gratiam secundum merita dari*, huncque errorem esse consecutivum ex eorum principiis: ac Cl. Aario inferre placuit, nos locis cit. asseruisse, & voluisse, quod Semipelagiani in terminis contenderint, sicque eorum formalis doctrina fuerit, *gratiam secundum merita dari*, adeoque ea crisis haud adeo bene hic adaptata videtur. Interea audiamus Franc. Suarezium Grannatensem e S. J. Doctorem Theologum certo insignem, & maximi inter Theologos nominis virum. Iste de divina gratia parte ima Proleg. V. cap. VI. hunc præfigit titulum: *Non nullis propositis dubiis Semipelagianus error amplius explicatur.* Moxque ipsum caput ita exorditur: *Primus, ac præcipuus error Massiliensium, ac cæterorum fundamentum fuit, gratiam Dei secundum merita hominum dari, ut ex Aug. lib. de Prædest. Sanct. Prospero, & Hilario in epistola ad ipsum sumitur.* Huic subscribit, seque adjungit Thyrsus Gonzalez de Santalla, SS. Theol. Doctor, ac Magister select. disput. ex universa Theolog. Schol. tom. 1. Disput. 20. Sect. circa initium, edit. Salmantic. de anno 1680. tom. 1. Fol. 558. n. 6. Legi desuper etiam meretur Dionys. Petav. lib. uno de Pelag. & Semipelag. dogmatum historia cap. 7. præcipue §. 12. & 15. item cap. 10. præcip. §. 8. 9. 10. 11. &c. Sed ut plures præ-

prætermittamus, audiamus & præclarum Historicum Ludovicum du Mesnil, SS. Theol. Doctorem, & Almæ Catholicæ Universitatis Argentoratensis Cancellarium. Hic igitur de doctrina, & disciplina Ecclesiæ lib. 21. §. 44. nim. edit. Colon. de anno 1730. tom. 3. Fol. 578. fere circa medium ita differit: *En igitur error Semipelagianorum primarius, desiderium salutis, & voluntas credendi, quam fidei initium vocant, est a nobis per solas vires liberi arbitrii, in quo consistit initialis gratia, cui per naturalem facultatem petenti, quærenti, pulsanti gratiam suam retribuit Deus: sine qua opus salutare nec inchoare, nec perficere potest homo.* Hæc autem quid volunt sibi? jamquodsi dato, & interim nondum concessio, diximus, Semipelagianos expresse, & in terminis contendisse, ac formalem eorum doctrinam fuisse, *gratiam secundum merita dari*: quid ad hæc, Vir Clarissime! an soli hi Viri cum aliis, quos brevitatis studio prætermisimus, cæteroquin nominatissimi quoad hoc peregrini in Israel? Sed! Quæ porro in carmine de ingratis Semipelagianis sæpius occinuit &c. nihil ad Cassianum, nihil ad nos. Quod vero Cassianus S. Prospero in lib. contra collat. pro omnibus Massiliensibus sit, est mere ex errore facti, quod scripta Cassiani finistre intellexerit, ut satis patet ex hucusque probatis. Cæterum ex eodem errore facti, quod scripta Cassiani finistre intellexerit, nititur quidem S. Prosper evincere, Cassianum sua doctrina incidere in damnatum Pelagianorum dogma: at frustra, ut ex hucusque deductis satis constat. Et vero ex cit. S. Prosperi textu contra Cassianum nihil probari, patet ex hujus nostri cap. 3^{ti} §. 13. ad 3^{tium}. Jam quantum ad S. Aug., docet is quidem loco cit., prout mox citatus affirmat Suarezius, Semipelagianos non recedere a dogmate Pelagianorum, quo isti statuerunt, *gratiam secundum merita dari*, dum verbis a nobis cit. §. 8. adductis subjungit, & ait: *Non ergo receditur ab ea sententia, quam Pelagius ipse in Episcopali judicio, sicut eadem gesta testantur, damnare compulsus est, gratiam Dei secundum merita nostra dari; si non pertinet ad Dei gratiam, quod credere cœpimus, sed illud potius, quod propter hoc nobis additur, ut plenius, perfectiusque credamus: ac per hoc initium fidei nostræ*

stræ priores damus Deo , ut retribuatur nobis & supplementum ejus , & siquid aliud fideliter poscimus. Sed quid hoc ad Cassianum , qui a dogmate Semipelagianorum prorsus alienus ? de voluntate porro Dei salvandi omnes homines , & de applicatione meritorum Christi , ac fructus redemptionis illius quid sentiat Cassianus , & nos hujus cap. 3^{ti} nostri mox præcedentibus §§. 49. & 50. , locisque ibidem cit. ostendimus , ex quibus ipsis , præsertim si addantur , quæ statuimus hoc ipso cap. §. 15. probat. 3^{tia} , etiam palam facimus , quommodo juxta Cassianum ex sententia Apostoli NB. ad mentem Ecclesiæ , & conformiter dictis Patrum , & Doctorum catholicorum in altitudinem judiciorum Dei reiciendum sit , quod Deus hinc tantam , aut istam conferat gratiam , non item alteri. Unde Cassianus quoad hanc doctrinam non sero , sed tempore longissimo prævenit Cl. Arium. De cætero interim Sacer Vates decantet suum canticum , quod nobis , etsi integram folii columnam adimplens nullam molestiam causat , dum nos reliqua expectamus. Proin responsionem ad ψ. 3. & vero quantumvis , jam lubentissime recipimus. Nam plane ex hucusque deductis , atque probatis palam ostendimus inspecta rei veritate , dicta Cassiani catholicum habere sensum , & systema ejus cum doctrina Ecclesiæ in materia fidei de gratia , & libero arbitrio concordare. Eja ergo , fidem dedisti tuam , fidem datam jam libera , & sicut promisisti , jam primus inter Arios Cassiani eum ab erroribus Semipelagianorum immunem declara. Interea tamen & nos consequentiam probando , instauramus argumentum hoc modo : Patres a nobis citati juxta Theologos æque , ac Historicos erroribus Semipelagianorum nunquam adhæsisse censentur , nec adhæsisse censi debent , NB. quia dicta eorum , etsi præferre videantur sensum Semipelagianum , rite expensa re ipsa , & inspecta rei veritate catholicum habent sensum ; ergo Cassianus etiam juxta Theologos æque , ac historicos erroribus Semipelagianorum nunquam adhæsisse censi debet , quia dicta illius , etsi forte præferre videantur sensum Semipelagianum , rite expensa re ipsa , & inspecta rei veritate catholicum habent sensum , ut manifesto constat ex hucusque probatis. De cætero quidquid pugnare potest pro Patribus a nobis citatis , pugnant & pro Cassiano , unde desuper satis. Jam

Ad
ψ. 3.

Ad vero responsio ad §. 4. *sed ut nostrum* equidem eatenus subsistit ,
 §. 4. quatenus ipsi fatemur , nec ullibi diximus , a Cl. AArio Cassianum
 hæreseos Encratitarum fuisse ullibi insimulatum : quoad reliqua au-
 tem nullatenus subsistere potest. Quod ut efficacius monstremus ,
 imprimis ut certum habemus , aliud esse , simpliciter protestari , ne
 quid sibi imputetur , & aliud , protestari , ne quid sibi imputetur ,
 simulque protestationi addere rationem , ob quam quid sibi impu-
 tari non debere quis asserit. 2do indubitatum habemus , & cer-
 tum , meritum a Semipelagianis constitutum esse quamvis exiguum
 primæ gratiæ. Ita expresse statuit Dionysius Petavius lib. de Pela-
 gianorum , & Semipelagianorum dogmatum historia cap. 10. §. 10.
 & 11. , nim. edit. Venet. de anno 1745. tom. 3. fol. 318. , ubi
 §. 10. asserit : *Sed utcunque priores illi (scil. Semipelagiani) loque-*
rentur , certum est , meritum ab ipsis constitutum esse quantumvis exiguum
primæ gratiæ &c. Et dein §. 11. subjungit : *Ejusmodi Semipelagianos*
agnovisse meritum initialis fidei manifestum est iis ex verbis , quibus
dogma illorum Hilarius exponit , in quibus stipulationis , & conventionis
forma quædam exprimitur : quod enim dicitur , inquit , crede , &
salvus eris , unum horum exigi , asserunt , aliud offerri , ut
propter id , quod exigitur , si redditum fuerit , id , quod of-
fertur , deinceps tribuatur : ubi & meritum diserte nominat , quod
jam paulo ante docuimus. Meminerimus tantum , quale ab istis constitutum
sit meritum , videlicet non proprie dictum , neque sic absolute vocandum ,
eoquod non sit operis alicujus , ac ne perfectæ quidem credulitatis , & fidei ,
nec ad ipsam curationis , ut ita dicam , substantiam spectet. Ita statuit ,
qui vel ipse , sed quid scribimus ? erramus utique ita scribendo , cum
particula vel forte disjunctiva sit ; unde , ut rite loquamur , dica-
mus , ita sentit hic , qui & ipse inter AArios Cassiani est. Meri-
tum quoque a Semipelagianis constitutum fuisse primæ gratiæ , nisi
forte , quæ alibi statuit , ex lapsu memoriæ jam forte negare , aut
saltem revocare voluerit , affirmat ipse Cl. AArius , dum , postquam
cap. 2. art. 1. §. 1. asseruerat , Massilienses , sive Semipelagiani conten-
debant , post invocationem humanam gratiam Dei conferri &c. Et dein
 §. 2. subjunxerat , dicens : *docebant Massilienses , Deum voluntatem*
nostram

*nostram expectare, ut misereatur nostri, postea, ut probet, Cassianum cum iis sensisse, ejusdem cap. 2di artic. 2. §. 14. (nam alia loca pratermittimus) statuit: licet juxta Cassianum gratiam Dei humani conatus compensare non possint, scilicet de condigno, quod in hoc loco urget: nihilominus illi eam de congruo merentur, quod ex hactenus dictis hoc artic. patet; ubi proin aperte supponit, Semipelagianos ita docuisse, alias enim ex hoc capite Semipelagianismi accusare haud potuisset, nec eas conclusiones de doctrina Semipelagianorum recte præmisisset. Supponimus jam tertio quoque certum, & Semipelagianos, dum volebant totum opus salutis ab homine incipi posse viribus naturæ, atque hominem sine Dei gratia posse velle suam salutem, & Dei gratiam petere, totum attribuisse libero arbitrio, sed non ex toto, ut Pelagiani. Isti namque docebant, hominem & incipere, & consummare posse opus salutis sine Dei gratia, gratiamque tantummodo dari ad facilius operandum, sicque totum, nim. opus salutis ex toto, seu quoad initium, & perfectionem seu consummationem adscribebant libero arbitrio: illi vero, nim. Semipelagiaui volebant, totum, scil. opus salutis ab homine incipi posse viribus naturæ absque Dei gratia, sed non perfici, seu non consummari, ideoque totum nim. opus salutis adscribebant libero arbitrio, sed non ex toto, seu ut incipiendum, & perficiendum, seu consummandum simul, sed ut incipiendum tantum. Ulterius autem, & 4to certum insuper est, Cassianum loco a nobis cit. nim. cap. 16. collat. 13. vere protestari, ne sibi imputetur opinio adstruens summam salutis in nostræ fidei ditione consistere, ait enim: *Nemo autem æstimet, hæc a nobis ob hoc fuisse prolata, ut nitamur adstruere summam salutis in nostræ fidei ditione consistere, secundum quorundam profanam opinionem, qui totum libero arbitrio deputantes, gratiam Dei dispensari secundum meritum uniuscujusque definiunt.* Hoc autem quid est, nisi protestari, ne talis opinio sibi imputetur. Jam demum 5to ex hoc ipso loco non tantum manifestum est, Cassianum protestari, ne sibi imputetur opinio eorum, qui dicunt, summam salutis non solum inchoandæ, sed & consummandæ in nostræ fidei ditione consistere, & totum non solum quoad initium, sed & quoad consummationem libero arbitrio deputantes gratiam Dei secundum merita di-*

dispensari definiunt : verum ex eodem loco etiam patet , eundem
 etiam protestari , ne vel imputetur sibi opinio eorum , qui dicunt ,
 summam salutis saltem ut inchoandæ in nostræ fidei ditione con-
 sistere , & totum ut incipiendum libero arbitrio deputantes gra-
 tiam secundum merita dari definiunt. Enimvero *absolute & inde-*
finite , sicque generatim protestatur , ne sibi imputetur opinio sive
 eorum , qui totum non tantum ut incipiendum , sed & ut con-
 summandum libero deputant arbitrio , sive etiam opinio eorum ,
 qui totum saltem ut incipiendum , & quoad initium libero arbitrio
 adscribunt , prout satis etiam constat ex hujus nostri cap. 3^{ti} §.
 37. ad 7^{tim}um. His proin ita positis facile patet , argumentum
 nostrum data responsione nullatenus esse solutum. Quidquid enim
 dicitur , quod Cassiano non possit imputari hæresis Encratitarum ,
 quia interponit protestationem , ne ea sibi imputetur , hoc ipsum
 pugnat pro eo , ne ei imputetur hæresis Semipelagiana , quia ex-
 presse protestatur , ne sibi imputetur opinio eorum , qui dicunt ,
 summam salutis in nostræ fidei ditione consistere , & totum libero
 arbitrio deputantes gratiam secundum merita dari , sive dein dicant ,
 summam salutis ut incipiendæ , & consummandæ simul , sive ut
 inchoandæ tantum in nostræ fidei ditione consistere , & sive dein
 totum ut incipiendum , & consummandum simul , sive ut inchoan-
 dum tantum libero arbitrio deputantes gratiam Dei secundum me-
 rita dispensari asserant. Quod vero Cl. A Arius Cassianum hæreseos
 Encratitarum accusaverit , nos non dicimus , sed ex paritate ratio-
 nis argumentando ostendimus , ob quædam illius asserta forte ma-
 le intellecta , aut non rite expensa ratione interpositæ protestationis ,
 ei maculam hæreseos Semipelagianæ inuri non debere. Interea ut
 opusculum S. Prosperi *contra collatorem* nihilominus extet , fieri po-
 tuit , etsi dicta collatio ex toto sit catholica , & nihil contra fidem
 catholicam in ea contineatur. Enimvero ex hucusque probatis
 constat , S. Prosperum errore facti deceptum errores hujusmodi in
 ea collatione contineri existimans eum librum conscribere potuit ,
 & conscripsit. Et vero ut jam supra hujus nostri cap. 3^{ti} §. 41. ,
 ad 6^{tum} notavimus , criticus majori licentia procedens , sibi que ab
 nimium pruritus quævis obvia criticandi temperare , seve moderari
 non

non potens, negaret opusculum hoc *contra Collatorem* esse genuinum. Sed hoc nihil ad nos : hoc tantum, ex quo illud S. Prosperi opusculum *aureum*, collationem vero Cassiani 13tiam *ingratam* dicamus, non invenimus. De cætero si Vir Cl. post eam collationem non *cursive* inspectam, & subsequentibus a præcedentibus non præcis, omnibusque plane in considerationem deductis suum intentum contra Cassianum non probat, nec probare potest : ut ex hucusque deductis constat : quomodo quid contra eum probabitur ex S. Prospero, de quo B. Joannes Dominici S. R. E. Cardinalis dicit, quod *nimis cursive* dicta Cassiani exposuerit, & *superficialiter* intellexerit, ut hujus cap. nostri 3tii §. 10. notavimus. Sed desuper satis. Responsio ad y. 5. *quia ipse*, quod non satisfaciatur, patet ex his, quæ statuimus in refutatione responsionis præcedentis, nim. ad y. 4. hujus §. ; namque Cassianus loco cit. protestatur, non solum, ne sibi imputetur opinio *damnati erroris*, sed *indefinite*, sicque *generaliter* loquitur, & protestatur, ne sibi imputetur quorundam profana opinio, qui *totum* vel ut inchoandum, & perficiendum simul, vel saltem ut inchoandum libero adscribebant arbitrio, quæ protestatio prorsus & ad Semipelagianos extenditur, & ad quoscunque, qui dicebant, *gratiam secundum merita dari*, quod & Semipelagiani docebant, etsi *verboten* forte negabant, ut fuse ostendit Dionysius Petav. locis mox cit. &c. Et vero dogma, & errorem Pelagianum, quo contendebant *gratiam secundum merita dari*, esse damnatum, sicut S. Prosper, sic & Cassianus non ignorabat, adeoque si voluisset præcise protestari, ne error Pelagianus sibi imputetur, potuisset, & debuisset protestari, ne sibi damnata quorundam imputetur opinio; cum itaque non protestetur, ne sibi hæc determinata, & jam damnata opinio attribuat, sed *indefinite* loquatur, & *generaliter*, omnino dicendum, quod sua protestatione omnino velit, ne sibi imputetur opinio eorum, qui summam salutis *quoad initium, & perfectionem simul*, aut saltem *quoad initium* in nostræ fidei ditione consistere volunt, & totum libero arbitrio vel *ut incipienti, & simul perficienti*, vel saltem *ut incipienti*, seu *quoad initium* deputant, sicque *gratiam Dei secundum merita dari* definiunt. Immo, dum in sua protestatione non utitur termino *damnatæ*,

Ad
y. 5.

sed *profanæ opinionis*, omnino censetur protestari, ne sibi impute-
tur quorundam opinio, quam ipse censebat ut improbam, & su-
spectam de hæresi, sicque vere jam *profanam*, quod & juxta eam
totum deputabatur libero arbitrio saltem quoad initium, etsi tum
ea damnata nondum fuerit, quæque tum Massiliæ inter Clericos,
non Monachos Cassiani grassabatur. Quando S. Prosper contra
Cassianum contra Collat. cap. 3. n. 1. scribit: *quomodo non adver-*
tis, te in illud damnatum incidere &c., ipse errore facti existimans
doctrinam Cassiani Semipelagianam esse, vult dicere, quod hac
ratione & Cassiani doctrina coincidat cum Pelagianorum dogmate,
quo isti volebant, *gratiam secundum merita dari*, & a quo Semipela-
giani non recesserunt, prout docent mox supra a nobis citati Do-
ctores. Porro & Semipelagiani volebant semper initium fidei, &
pii operis esse a nobis, sicque summam salutis adscribendo libero
arbitrio incipienti & ipsi *totum* quoad initium libero deputabant ar-
bitrio, licet non *ex toto*, ut supra notavimus. *Informe illud tertium*
Cassiano affingi, & imputari non posse, eumque semper, & ubi-
que cum Catholicis, nusquam autem, & nullibi cum Pelagianis
sentire hucusque monstravimus; dicta vero in cit. §. cap. 3tiii in
respons. ad 2. text. & §. 4. pariter ad 2. text. refutavimus hujus
cap. nostri 3tiii §. 44. contra respons. ad 2. textum, & §. 47. con-
tra respons. pariter ad text. 2. Interea quod Cassianus nullatenus
docuerit, *quandoque* tantum initium bonæ voluntatis, & fidei esse
ex nobis, hucusque monstravimus, & proin quæ Cl. AArius suo
responso ulterius subiicit, prorsus non subsistunt. Cæterum utrum
Semipelagiani dixerint, *gratiam secundum merita dari*, & proin nos
illative loquendo bene addiderimus, & *consequenter aliquod initium*
justitiæ, & salutis esse a nobis, videantur supra cit. Suarezius, Pe-
tavius, aliique: interea tamen, ni gravissime fallamur, omnino
existimamus, prædictos errores esse correlativos, & utrumque se
mutuo inferre; unde parum interesse existimamus, sive hoc, sive
illo modo loquamur. Si enim etiam asseramus, Semipelagianos
dixisse, *aliquod initium justitiæ, & salutis esse ex nobis, & consequenter*
gratiam secundum merita dari: nihilominus præcipuus eorum error,
qui

qui immediate ex priori sequitur, erat, quo docebant, *gratiam secundum merita dari*; unde & per talem crisin argumenti nostri vis nihil imminuitur. Porro Cassianum non tantum contra hunc Pelagianum, sed & Semipelagianum errorem non solum verbis protestari, sed & ipso facto contrarium docuisse, hucusque monstravimus. Responsio ad V. 6. *jam autem*, eatenus recipimus, ut Cassianus tanquam immunis ab omni Semipelagianorum errore absolvatur. Nam Cassianum erroribus Semipelagianorum implicitum fuisse, aut eorum Coryphæum extitisse, Cl. AArius haftenus certo non probavit, prout ex hucusque deductis, seposito omni præjudicio, facile dijudicabit lector Benevolus. Porro prælium instaurandi necessitatem non videmus. Nos certo loco hujusmodi prælii mox nostram *introductionem historico chronologicam in vetus testamentum* a Tractatu 3tio Part. 3tiæ (utpote ubi dimisimus) incipiendo prosequemur, ut & illam, quantocius fieri poterit, absolvamus. Quantum ad responsionem datam ad y. 7. *demum ipse*, plane nil minus timendum, quam quod nos cultrum gutturi nostro adposuerimus: Cl. AArio autem omnino curandum fuisset, ut exactius ad nostrum argumentum hoc propositum responderet. Nos præcise contra S. Prosperum argumentati sumus ex hypothese data, & minime concessa, quod aliqui errores in hac collatione contineantur, quam clare insinuavimus per particulam, *siqui in hac &c.* at vero S. Prosper non modo non demonstravit, sed nequidem probare posset, quod in dicta collatione Cassiani 13tia errores Semipelagianorum contineantur, ut manifestum est ex hucusque probatis. Dein nos non simpliciter asserimus, *juxta S. Prosperum* Abbati Chæremoni eos errores non posse imputari, sed id asserimus *cum addito*, quod *juxta S. Prosperum* illi errores nequeant imputari Abbati Chæremoni, quia *juxta S. Prosperum*, ut patet ex textu a Cl. AArio citato: *Abbas Chæremon posset negare, esse suas opiniones, & sic negando refutare, aut corrigendo diluere*: ex quibus proin a pari, & a fortiori conclusimus, quod *juxta S. Prosperum* hoc ipso, *si qui* in ea collatione continentur errores, nequeant imputari Cassiano: quia Cassianus expresse asserit, se Patrum instituta enarrare, & sic *historice referre*, & sic implicite actu, & reipsa negat, se sua placita

Ad
y. 7.

sta.

statuere. Unde ut directe, & cathgorice ad hoc nostrum argumentum respondeatur, omnino oportet, ut ratio disparitatis reddatur, cur juxta S. Prosperum errores, siqui in cit. collatione contineantur, non debeant, imo non possint imputari Chæremoni ex ea præcise ratione, *quia forte posset negare, suas esse eas opiniones, & sic eas suas esse negando refutaret &c.*, & cur errores, siqui in ea contineantur, possint imputari Cassiano, cum ratio, ex qua S. Prosper infert, ejusmodi errores, qui ab eo putantur in illa contineri, Chæremoni Abbati imputari non posse, longe efficacius pugnet pro Cassiano, ut qui non solum *posset negare*, sed asserendo, se Patrum instituta referre, *actu negat*, se sua placita statuere. Neque vero S. Prosper ullibi probavit, aut probare posset, ea placita esse Cassiani; non enim ex eo, quia Cassianus describit, & refert; quia ipse Cassianus affirmat, se Patrum instituta suscipere, sicque implicite negat, se sua referre. Sed neque ex eo, quia Cassianus in cit. præfatione dicit: *nunc etiam non tam mea, quam Patrum instituta suscipiens*, sicque, quæ refert, videantur esse ipsius Cassiani. Nam dum dicit, *non tam mea*, bene id dicit; siquidem quæ refert, quoad modum referendi, & ordinem dispositionis certo sunt Cassiani: at ex hoc non sequitur, ea, quæ refert, etiam esse ipsius Cassiani quoad substantiam, seu doctrinam contentam. Proin ita loquendo fateatur, equidem a se relata esse sua quoad modum referendi, simul autem implicite negat esse sua quoad substantiam. Alias enim inepte assereret, se *non tam sua, quam Patrum instituta suscipere*. Quod si autem ob allatam ab ipso S. Prospero causam & paritatem rationis juxta S. Prosperum, si qui in præfata collatione contineantur, quod tamen negamus, nec tribui possint Cassiano, Cl. Arius viderit, cui tribui debeant; subsistente namque paritate rationis certo non potuerunt, nec debuerunt a S. Prospero adscribi Cassiano. Porro Criticus forte quidam vel ex hoc capite negaret, librum hunc, *contra collatorem* esse genuinum, eoquod author illius errores, siqui in collat. 13. continerentur, neget, adscribi posse Abbati Chæremoni, quia ille negare posset, eas opiniones esse suas, & sic negando refutaret nihilominus, & non obstante, quod Cassianus dicat in cit. præf. se suscipere instituta Patrum, sicque im-

pli-

plicite neget, se sua placita referre, Cassiano ejusmodi errores hoc ipso inepte imputer. Sed hæc nihil ad nos. Interea Cassianum circa factum Theonæ *ut historicum* nil speciale præstitisse, nisi quod suæ protestationi adjecerit rationem, ob quam ibidem circa illud factum relata, & dicta sibi non debeant imputari, supra ostendimus hoc ipso §. contra responsum ab ψ. 4. Cæterum ex hucusque probatis satis, superque patet, dici nullatenus posse, quod dicta collatio 13. scateat erroribus, & quomodo Cl. AArius infra uberius ostendete poterit, quod ii per S. Prosperum Cassiano legitime imputentur? Sed & id Videbimus. Quod autem vivente adhuc Cassiano S. Prosper *contra collatorem* scripserit, videtur quidem Cl. AArius asserere cit. §. 34. cap. 1. art. 2. sed argumenta, quæ in confirmationem hujusmodi asserti sui tum ibi, tum hoc ipso in loco producit, id sufficienter non probant, sed potius cujdam alioquin ad quodlibet critizandum prompto, qualis videtur vel ipse Cl. AArius, ut facile patet, multis aliis prætermisissis, ex crisi, quam rejecimus hujus cap. nostri 3tii §. 47. contra responsum ad *probationem*, & *rationem nostram*, item ex crisi, quam hoc ipso §. 51. contra responsum ad ψ. 2dum rejecimus &c. hujusmodi critico inquam, occasionem subministrant negandi genuitatem libri contra Collatorem, præsertim, si talis simul notet, hujus libri *contra Collatorem* primum expressam mentionem fieri in libro Gennadii de Viris illustribus circa annum circiter (ut notat Natalis sæculo 5to cap. 3. art. 6. §. 9.) 494., adeoque saltem a morte Cassiani anno circiter 60mo. primum conscripto: in Synodo autem Romano Gelasii nullam distinctam mentionem illius haberi. Nos autem equidem in gratiam S. Prosperi, quod de Cassiano, ut adhuc in vivis superstitite loquantur, transmissimus, quod Cassianus vitam usque ad annum Christi 433. produxerit. De cætero certo non potest probari quid ultra, quam quod *liber contra Collatorem* a S. Prospero conscriptus sit aut ipso tempore mortis Cassiani, aut Cassiano saltem jamjam in extremis constituto, Nam certum est, illum librum *contra Collatorem*, si, ut pie credimus, vere genuinus partus S. Prosperi est, non potuisse exaratum fuisse ante annum Christi 433.; siquidem eo in libro S. Prosper non solum cap. 1. S. Au-

gustini, sanctæ memoriæ, adeoque ut jam defuncti, qui anno 430. mortuus est, mentionem facit, sed & cap. 21. circa finem de SS. Pontificibus Innocentio, Zosimo, Bonifacio, Cælestino, ut jam mortuis: de Christo autem, seu Sixto 3tio, ut actu sedem Petri tenente loquitur dicens: *confidimus Domini protectione præstandum, ut quod operatus est in Innocentio, operetur in Christo &c.* At vero certum est, Sixtum 3tium in SS. Pontificem electum non esse, nisi anno Christi 432., & quidem, ut docti chronologi tradunt, præfati anni die 26. Aprilis. Jam autem & Cassianum in vivis non superfuisset, nisi ad summum usque ad annum Christi 433. ostendimus supra §. 29. cap. 1., quousque eum vitam suam protraxisset, in gratiam S. Prosperi ob rationem hic a Cl. AArio, & ibi a nobis productam gratis dedimus: ultra præfatum autem annum quod vitam protraxerit Cassianus, nullatenus vere probabile est. Non enim probari potest ex chronico S. Prosperi, ubi juxta edit. operum S. Prosperi Paris. de anno 1711. fol. 745. hæc habentur: *Theodosio XIV., & Maximo Coss. maxima urbis regię pars septentrionalis per dies 3. continuos incensa, collapsaque est mense Augusto. Joannes Monachus cognomento Cassianus Massiliæ insignis, & facundus Scriptor habetur.* Inprimis enim in hoc chronico tempus, quo Cassianus dicitur Massiliæ habitus fuisse insignis, & facundus Scriptor, aperte conjungitur cum Consulatu XIV. Theodosii jun.; hic autem Theodosii Consulatus juxta Chronographos coincidit cum anno Christi 433., sed & Cassianus tum præsertim post absolutos libros de Incarnatione recte dici potest Massiliæ habitus fuisse insignis, & facundus Scriptor, etiamsi is annus Christi 433. ultimus ipsius Cassiani vitæ fuerit. Unde plane ex hoc chronico probari non potest, Cassianum ultra annum Christi 433. vitam protraxisse. Deinde editor operum S. Prosperi dicta edit. animadversione in loc. cit. docet præfatos articulos non haberi in MSS. Pontaci, & Colb. duobus, nec in edit. Lab.; jam ergo si per hoc, quod in hisce non occurrant, & ex eo, quod ut ait Pontacus, *non sit verisimile, Prosperum Cassiani mentionem fecisse tam honorificam, contra quem scripsit tanquam male sentien-*

tem

tem de fide orthodoxa cum Pelagianis, locus, seu quod idem est, præcitati a nobis ex Chronico articuli non ipsius Prosperi sint, seu ut suppositi habeantur, hoc ipso nihil inde probari potest. Si autem non obstante, quod, etsi mox dicta eorum articulorum genuitati obflare videantur, illi nihilominus ipsius S. Prosperi esse, & genuini censeantur, hoc ipso, præterquam, quod iis plus probari nequeat, quam Cassianum usque ad annum Christi 433. vixisse, simul etiam, cum chronicon illud genuinum S. Prosperi sit opus, critico genuinitatem *libri contra Collatorem* negare volenti ad suum scopum obtinendum non minimum suppeditatur argumentum ex eo, quia, ut Pontacus ait, non videtur verisimile, Prosperum in chronico suo Cassiani mentionem fecisse tam honorificam, si contra eum ut male sentientem de fide orthodoxa cum Pelagianis, scripsisset. Videtur enim potius prava illius molimina recensuisse: sicut ibidem mox superius recenset molimina Nestorii cit. edit. fol. 743. dicens: *Felice, & Tauro Coss. Nestorius Constantinopolitanus Episcopus novum Ecclesiæ molitur errorem inducere prædicans Christum ex Maria hominem tantum, non etiam Deum natum &c.* sicque Arii Cassiani eos articulos ut S. Prosperi agnoscentes sibi ipsis struent, fodientque foveam novam, in quam incident. Sed hoc nihil ad nos. neque enim nos eam controversiam de genuinitate dicti libri nostram facimus, aut nostram facere unquam volumus, præsertim cum, quid quis in criticando liberior sentiat, aut sentire possit, præcise annotasse, annotanti, & referenti imputari non debeat, nec possit, minus in vitium verti. Nobis interea sufficit, ex dicto chronico non posse probari, Cassianum ultra annum Christi 433. in vivis superstitem fuisse. Verum nec id etiam aliunde probari potest. Neque enim Chronico Adonis. Siquidem Ado, ut videre est in Biblioth. Pat. edit. Lugdun. de anno 1677. tom. 16. fol. 796, postquam dixerat: *anno octavo Theodosii Imp. redeunte a Britania romano exercitu Scoti, & Picti redeunt &c.* plura equidem congerit facta historica, & dein subiicit: *Cassianus quoque Scythæ natione Constantinopoli a Joanne Diaconus ordinatus apud Massiliam presbyter moritur*: sed utrum mors Cassiani, reliquaque post memoratum octavum Theodosii annum facta relata ad ipsum octavum Theodosii annum, vel ad quem ejusdem Theodosii annum factum

quodvis ibidem ab eo commemoratum referri debeat, non exprimit. Proin nihil inde colligi potest. Sed neque probari potest ex aliis; nam ut jam alibi memoravimus, S. Antoninus asserit quidem, eum obiisse sub Theodosio juniore, sed quo anno, tacet. Otto Frisingensis itidem refert Cassianum sub præfato mox Theodosio floruisse, at quo anno ocierit, altum flet, & sic de cæteris loquendo, unde ex iis erui nihil potest. Porro Guesnæus equidem lib. de vita Cassiani cap. 2. & post eum Ludovicus Antonius de Ruffi in histor. Massil. scribunt, Cassianum mortuum fuisse anno Christi 448. At præterquam, quod Guesnæus, sicuti & Casim. Ovdinus in commentar. de scriptor. & scriptis Eccles. Dissertat. de vita, scriptis &c. Joannis Cassiani cap. octavo notat, mox paululum infra, Cassiano vitam in alterum annum nim. in annum 449. proroget, uterque est Author recentissimus, & cum ætati nostræ sint proximi, a tempore autem Cassiani obitus distiti; quoad determinationem anni obitus Cassiani nihil ex iis probari potest. Cum enim in sui asserti confirmationem nullam proferant rationem, nullum Veterum testimonium: æque parum ipsis quoad hæc habenda est fides, ac aliis nostro ævo simile definientibus nulla sui asserti ratione, nullo Veterum testimonio in confirmationem adducto. Idem dicendum de Trithemio, qui in catalogo illustrium virorum Cassianum occubuisse dicit anno Christi 435. nulla asserti sui allata ratione. His igitur ita constitutis, indubitatum, certumque nobis est ob rationes tum hic, tum supra cap. 1. §. 29. allatas, supra dictum *librum contra collatorem*, si multum admittamus in gratiam S. Prosperi, conscriptum fuisse anno ipso, quo jam in extremis erat Cassianus, aut omnino jam defunctus. Unde & immerito, & male subjungit Cl. AArius in hoc responso ad nostrum textum 7timum, *magno - - præjudicio suo errores sibi a S. Prospero imputatos, nec ipsum Cassianum, nec quemquam discipulorum ejus vel negando refutasse, vel corrigendo diluisse*. Enimvero Cl. AArius, ut rite mox dicta asserere posset, prius probare debuisset, librum contra Collatorem conscriptum fuisse, atque Cassiano innotuisse, dum adhuc integræ valetudinis fuit, itidemque & Cassiano, & discipulis Cassiani tum constitisse, quod hujusmodi errores Cassiano a S. Prospero imputentur. At neutrum a Cl. AArio probatum est, aut probari potest

Non

Non enim prius, siquidem ex modo probatis patet, *librum contra Collatorem* non nisi Cassiano in extremis constituto (quod in gratiam S. Prosperi admittimus) conscriptum fuisse. Sed nec secundum probari potest, quod aut Cassiano, aut discipulis ejus tum constiterit, Cassiano a S. Prospero ejusmodi imputari errores. Nam id æque, ac illud, quod Cl. Aarius affirmat cap. 1. art. 2. §. 19. dicendo: nam, quod 3. cap. comprobato, S. Prosper non calamo tantum scripta Cassiani de gratia refutavit (nim. collat. 13., quæ est de protectione Dei) sed etiam os ad os in disputationibus domesticis in faciem restitit, ac forte pectus eidem objecit, & Augustinum viriliter vindicavit, antequam Collationem illam famosam Cassianus evulgasset, asseri non posse, manifesto, & efficaciter comprobatur ex Cassiani præfatione in libros de Incarnatione, quæ sic habet: absolutis dudum collationum spiritualium libellis, sensu magis, quam sermone insignibus (quia alta sanctorum virorum sensui sermo nostræ imperitiæ impar fuit;) cogitaram, & propemodum constitueram post illum proditæ inscitæ pudorem, ita me in portu Silentii collocare, ut excusarem, quantum in me esset, per taciturnitatis verecundiam, loquacitatis audaciam. Sed vicisti propositum, ac sententiam meam laudabili studio, & imperiosissimo affectu tuo, mi Leo venerande, ac suspicienda Charitas mea, Romanæ Ecclesiæ ac divini ministerii decus, producens me ex illo præmediati silentii recessu in publicum, formidandumque judicium; & nova subire cogis, adhuc de præteritis erubescens: cumque etiam minoribus impar fuero, par majoribus a te esse compellor. Ego enim ne in illis quidem opusculis, quibus per ingenioli nostri oblatiunculam Domino sacrificavimus, moliri aliquid, aut usurpare tentassem, nisi episcopali tractus imperio. Crevit itaque per te oris vestri, & styli dignitas. Nam qui jussi antea de Dominicis studiis locuti sumus, nunc id exigis, ut de ipsa Incarnatione Domini, ac majestate dicamus. Ita qui prius in sancta templi velut per sacerdotalem manum introducti sumus, nunc ductu tuo, atque subsidio quasi in sanctorum sancta penetramus. Magnus honor, sed periculosa progressio: quia obtineri sacrorum penetrantium, ab divini præmii palma non potest, nisi hoste superato. Exigis itaque, ac jubes, adversus recentem hæresim, ac novum fidei hostem conserere imbecilles manus, & contra pestiferi serpentis graves biatus aperto, ut ajunt, ore consistere: scilicet ut insurgentem in Ecclesias Dei sinuosis tractibus draconem vis prophetica, & sermonis Evangelici divina virtus, me quasi incan-

tatore irrumpat. *pareo obsecrationi tuæ, pareo jussioni: malo enim de me ipso tibi, quam mihi credere, maxime quia id tecum amor Jesu Christi Domini mei præcipit, qui hoc ipsum etiam in te jubet.* Jam ergo si Cassiano, discipulisque constitit, Cassiano a S. Prospero ejusmodi errores imputari, si S. Prosper non tantum calamo scripta seu collationem 13. Cassiani refutavit, sed & in disputationibus domesticis Cassiano in faciem restitit, antequam Cassianus eam collationem vulgavit: quæso, quomodo ea, quæ in hac præfatione edisserit, sine maxima sui confusione in publicam lucem scribere potuisset? quomodo se super quibusdam suorum opusculorum fuisse a quopiam reprehensum potuisset dissimulare, quin protinus ei id exprobratum fuisset? quomodo collationum libellos, & quidem absolute sine ullius exceptione *sensu insignes* dicere potuisset, quin statim a quibusdam contra exceptum fuisset? cur queritur tantum de indignitate sermonis, & imperitia styli, contestans, sanctorum virorum sensui *sermonem imperitiæ suæ* imparem fuisse? cur nil commemorat, quod quidam suis assertis obstrepere, suaque scripta carpere præsumpserint? Et vero ane si ipse suspectus fuisset, S. Leo ipsum rogasset, imo & compulisset ad libros de Incarnatione conscribendos? ane autem S. Leoni suspecta Cassiani doctrina incognita esse potuit, si S. Prosper Cassianum & oretenus, & scriptis confutavit ante dictæ collationis evulgationem? quis credet, Cassianum ausum fuisse eam collationem vulgare, aut S. Prosperum dictæ collationis anno Christi 426. circiter incunte, ut supra cap. 1. §. 19. monstravimus, vulgatæ refutationem per integrum septennium, & ultra nim. ut mox ostendimus, usque ad annum Christi 433. distulisse, si Cassianum jam ante evulgationem illius collationis oretenus, & scriptis refutavit? Nullatenus itaque dici potest, Cassiano, discipulisve ejus notum fuisse, quod errores imputentur, aut quod ante dictæ collationis evulgationem S. Prosper Cassianum oretenus, & scriptis refutaverit. At id se cap. 3. comprobaturum spondet Cl. A Arius, sed quomodo, & ubi? Verum desuper non multum quærendum; nam cap. 3. art. 2. responsione ad nostri argumenti 10mi *ad partem observationis, & applicationis ejus* id se demonstraturum existimat, dicens, *circumstantias loci, & temporis - plane esse similes: sed quæ istum excusare non possunt, imo magis eum impli-*
cent.

cent. *Cassianus enim ipse est, qui præter alios - - potissimum Augustinianam gratiam ore, & calamo, inter disputationes domesticas, & scriptis publicis traduxit, ac impugnavit. Capitalis utique hæc est accusatio, attamen facile eam ex S. Prospero probabo - - itaque S. Prosper S. Augustino perscripsit: Multi ergo servorum Christi, qui in Massiliensi urbe consistunt &c. &c.* At vero iis, quæ subiicit his suis dictis Cl. Arius, argumentis, ab ipso nullatenus, adeoque multo minus facile hæc sua asserta probari aperte monstramus ex mox sequentibus fundamentis. Inprimis enim S. Prosper citato textui: *Multi ergo servorum Christi &c.* mox subiicit, & ait: *& cum aliquamdiu tarditatem suam - culpæ maluerint, quam non intellecta reprehendere, relative ad Hilarium infra nominatum, quidamque eorum lucidiorum super hoc, atque apertiorum beatitudinis tuæ expositionem voluerint postulare, evenit ex dispositione misericordiæ Dei, ut cum quosdam intra Africam similia movissent, librum de correptione, & gratia plenum divinæ auctoritatis emitteres; ergo ipse S. Prosper palam docet, se in provinciam delatum cum multis servorum Christi, qui in Massiliensi urbe consistebant, super scripta S. Augustini adversus Pelagianos hæreticos condita contulisse, ac disputasse circa ipsum tempus, quo S. Augustinus post motas in Africa ab Adrumetinis turbas vulgavit librum de correptione, & gratia; expresse enim tempus, quo Massilienses suam tarditatem increpare maluerint, quam non intellecta reprehendere, quidamque eorum lucidiorum - - expositionem voluerint postulare, conjungit cum tempore, quo S. Augustinus post motas ab Adrumetinis in Africa turbas præfatum librum de correptione, & gratia emisit, ut palam, citatum modo S. Prosperi textum consideranti. At vero S. Augustinus dictum librum de correptione, & gratia emisit, & vulgavit anno Christi 427, Nam S. Augustinum Cæsarea Mauritania rediisse anno Christi 418. certum est ex gestis cum Emerito, quæ ut S. Augustinus libr. retract. 2do cap. 51. ipse testatur, incipiunt: gloriosissimis Imperatoribus Honorico XII. & Theodosio VIII. Coss. qui Consulatus in annum Christi 418. incidunt, quo proin anno S. Augustino, ut loco mox cit. asserit, necessitas pergendi in Mauritaniam Cæsariensem, ubi etiam 20. Septembris adhuc fuit:*
hæc

hæc ejus profectio in Mauritaniam etiam patet ex epist. 190. & 193. Jam itaque & certum est, libros de doctrina Christiana ab ipso non fuisse conscriptos, nisi anno Christi 426. exeunte, vel 427. ineunte. ipse S. Augustinus lib. 4. de doctrina Christiana cap. 24. edit. Paris. de anno 1680. tom. 3. fol. 87. testatur, libros a se absolutos, atque perfectos octo, vel amplius annis a suo reditu ex Mauritania loco citato dicens: *denique cum apud Cæsaream Mauritanie populo dissuaderem pugnam civilem - egi quidem granditer, quantum valui, ut tam crudele - malum de cordibus, & moribus eorum avellerem - moxque sermone finito ad agendas Deo gratias corda, & ora converti. Et ecce jam ferme octo, aut amplius anni sunt propitio Christo, ex quo illic nihil tale tentatum est.* Ex his igitur manifestum est, & *libros retractionum* non nisi post præfatos libros de doctrina Christiana, & post libros de gratia, & libero arbitrio, atque de correptione, & gratia a S. Augustino esse conscriptos. Ipse enim S. Doctor priores de doctrina Christiana in lib. 2. retractat. cap. 4. rememorat, tanquam imperfectos se complevisse, posteriores autem recenset cit. lib. 2. cap. 66. & 67.; cum itaque libri de doctrina Christiana, ut plures ante annos cœpti quidem, sed imperfecti relictæ, ab ipso perfecti sint anno Christi 426. exeunte, aut 427. ineunte, manifesto patet, *libros retractionum* ab ipso non fuisse conscriptos, nisi circa annum Christi 427., nec absolutos, nisi circa annum Christi 428.; alias enim, si libros retractionum jam ante conscripisset, præfatos libros de doctrina Christiana in iis haud recensuisset, aut recensere potuisset. His autem ita positæ jam etiam certum est, præfatos libros de gratia, & libero arbitrio, item de correptione, & gratia a S. Augustino non esse conscriptos, nisi anno Christi 427. Nam ipse S. Pater in prologo ad *libros retractionum* circa finem edit. Paris. de anno 1979. tom. 1. fol. 3. expresse contestatur, libros a se conscriptos in libris *retractionum* resenseri secundum ordinem, quo scripti sunt, dicens: *quapropter quicumque ista lecturi sunt, non me imitentur errantem, sed in melius proficientem.* Inveniet enim fortasse, quomodo scri-

scribendo profecerim, quisquis opuscula mea ordine, quo scripta sunt, legerit, quod ut possit, hoc opere, quantum potero, curabo, ut eundem ordinem noverit; dum itaque præfatos libros de gratia, & libero arbitrio, item & de correptione, & gratia in fine librorum retractionum tanquam ultima opuscula, quæ conscripsit absolvendo *libros retractionum*, recenscat, ex ipsius S. Augustini testimonio certum est, & manifestum, præfatos libros *de gratia, & libero arbitrio*, nec non & *de correptione, & gratia* a S. Augustino fuisse conscriptos, antequam ab ipso fuerint absoluti *libri retractionum*, atque post absolutos, & perfectos libros *de doctrina christiana*. Alias enim in cit. Prologo ad libros retractionum, falso assereret, se in iis observare, & observaturum ordinem opusculorum, quo scripta sunt. Dum igitur juxta mox supra probata libri *de doctrina christiana* plures ante annos cœpti quidem, sed imperfecti relictī, a S. Augustino absoluti, perfectique sint anno Christi 426. exeunte, vel 427. ineunte: omnino palam est, libros *de gratia, & libero arbitrio*, nec non *de correptione, & gratia* ab ipso non esse conscriptos nisi anno Christi 427., & post hos circa annum Christi 428. etiam libros retractionum esse absolutos. Jam vero ex proprio ipsius testimonio supra relato ipse S. Prosper in Provinciam delatus est, atque cum multis servorum Christi, qui in Massiliensi urbe consistebant, super scripta S. Augustini adversus Pelagianos hæreticos condita disputavit ipso illo tempore, quo S. Augustinus librum *de correptione, & gratia* vulgavit; cum ergo S. Augustinus juxta mox probata hunc librum *de correptione, & gratia* vulgaverit anno Christi 427., manifesto patet, S. Prosperum ex propria sua attestazione non nisi primum, & præcise eo anno, nim. anno Christi 427. in Provinciam delatum cum multis servorum Christi, qui in Massiliensi urbe consistebant, supra scripta S. Augustini adversus Pelagianos condita disputasse. At vero ut supra cap. i. §. 19. probavimus, Cassianus

septem post primas decem collationes conscriptas, & consequenter & collationem 13. vulgavit sub annum Christi 425. labentem, vel ad summum sub annum Christi 426. ineuntem, aut aliquomodo jam currentem; ergo cum S. Prosper ex proprio suo testimonio supra citato primum in Provinciam delatus sit, & cum servis Christi, qui Massiliæ consistebant, super scripta S. Augustini disputaverit, egeritque anno Christi 427.; Cassianus autem collationem 13. jam vulgaverit anno Christi 425. labente, aut ad summum anno Christi 426. ineunte jam vulgaverit: dici plane nullatenus potest, Cassianum ante evulgationem collationis 13. a S. Prospero oretenus fuisse refutatum. Neque etiam dici potest, S. Prosperum tempore jam anteriori in Provinciam delatum cum Massiliensibus, adeoque & cum Cassiano disputasse super quæstionem, *utrum saltem initium bonæ voluntatis, & fidei habeatur ex viribus naturæ*. Nam contra est 1mo, quod nullum hujus asserti habeatur fundamentum. Contra est 2do, quod non possit dici in Provinciam delatus cum Massiliensibus super quæstiones *de vocatione electorum secundum Dei propositum, item utrum principium salutis debeat in homine collocari, nec non, utrum quis ideo adjuvetur, quia voluit &c.* tempore alio, & priori concertasse, quam quo tempore ipse se eo delatum cum illis super prædictas quæstiones inter Massilienses ortas, & controversas certasse affirmat. Jam autem id factum esse post ortas in Monasterio Adrumetino turbas, dum S. Augustinus *librum de correptione & gratia* vulgavit, ipse palam affirmat, dicens: *multi ergo servorum Christi - in sanctitatis tuæ scriptis - contrarium putant Patrum opinioni, & Ecclesiastico sensui, quidquid in eis de vocatione electorum secundum Dei propositum disputasti. Et cum aliquamdiu tarditatem suam culpæ maluerint, quam non intellecta reprehendere, quidamque eorum lucidiorem super hoc, atque apertionem beatitudinis tuæ expositionem voluerint postulare, evenit ex dispositione misericordiæ Dei, ut cum quosdam intra Africam similia movissent, librum de correptione, & gratia plenum divinæ auctoritatis emitteres.* Dici igitur non potest, S. Prosperum tempore alio & priori aliquo supra præ-

prædicta cum Massiliensibus decertasse. Turbæ porro, & contentiones illæ inter Monachos Monasterii Adrumetini ortæ sunt circa annum Christi 427.; nam eo tempore eoque anno contentiones istas inter præfatos Monachos extitisse dicendum est, quo anno S. Augustinus a Monachis Adrumetinis interpellatus epistolas suas ad Valentinum Monasterii Adrumetensis Abbatem scripsit, & dedit: hoc autem factum est anno Christi 427., siquidem S. Augustinus suas epistolas ad Valentinum scripsit alteram paulo ante Pascha, alteram paulo post idem Festum, ut patet ex eo, quia in priori, quæ est 224., & proin juxta editionem Parisiensem de anno 1679. tom. 2. fol. 792. num. 5to scribens dicit: *ideo autem festinaverunt, ut apud vos agerent Pascha, quo possit adjuvante Domino tam sanctus dies vestram pacem, quam dissensionem potius invenire*: in posteriori autem, quæ est 225. cit. edit. & tom. fol. 793. num. 1. scribit, & asserit: *Cresconium, Felicem, & alium Felicem Dei servos, qui ex vestra congregatione ad nos venerunt, nobiscum egisse Pascha, noverit charitas vestra. Quos ideo tenuimus aliquando diutius, ut instructiores ad vos redirent adversus novos hæreticos Pelagianos, in quorum errorem cadit, qui putat, secundum aliqua merita dari gratiam Dei &c. ex quibus & patet, S. Augustinum interpellatum a dictis Monachis eodem anno, quo ipse epistolas dictas ad Valentinum scripsit. Jam autem epistolas hæc circa festum Paschæ conscriptas S. Augustinus post Pascha, ut liquet ex posteriori, ad Valentinum Abbatem destinavit atque direxit anno Christi 427. Enimvero in epistola posteriori, 215ta, nimirum num. 2. & juxta mox cit edit tom. 2. fol. 794. affirmat, & dicit: *de qua difficillima quæstione, hoc est, de voluntate, & gratia non opus habui etiam in hac epistola diutius disputare, quoniam & aliam jam eis dederam, tanquam citius redituris. Et scripsi ad vos etiam librum, quem si adjuvante Domino diligenter legeritis, & vivaciter intellexeritis, nullas existimo inter vos de hac re dissensiones ulterius jam futuras, adeoque aperte declarat, una cum dictis duabus epistolis a se ad Adrumetinos transmissum fuisse librum nim. de gratia, & libero arbitrio, utpote quem lib. 2. retractat. cap. 66. a se scriptum fuisse**

testatur ad *Monachos Adrumetinos*, in *quorum Monasterio* de hac re cæperat esse contentio, propter eos, qui cum defenditur Dei gratia, putantes negari liberum arbitrium, ut negent Dei gratiam, asserentes, eam secundum merita nostra dari. At vero librum de gratia, & libero arbitrio a S. Augustino scriptum esse anno Christi 427. mox supra monstravimus hoc ipso loco. Palam igitur ex istis est & Valentini ad S. Augustinum, & ipsas eas epistolas S. Augustini ad Valentinum Abbatem Adrumetensem scriptas, & eas turbas inter Monachos Adrumetinos exortas fuisse, atque exarsisse ipso anno Christi 427. Nullatenus itaque dici potest, S. Prosperum tempore aliquo priori in Provinciam delatum super quæstiones mox supra memoratas cum Massiliensibus decertasse, & consequenter nullatenus quoque dici potest, Cassianum, antequam suam 13. collationem vulgaverit, oretenus, & scriptis a S. Prospero fuisse refutatum, cum Cassianus, ut cap. 1. §. 19. monstravimus, eam collationem saltem anno Christi 426. ineunte jam vulgaverit. Contra idem responsum 3tio est, quod si S. Prosper mox dicto anno citius, & tempore aliquo priori in Provinciam delatus supra memoratas quæstiones cum Massiliensibus decertasset, eam suam epistolam ad S. Augustinum exarare, & destinare nec distulisset, nec differre debuisset usque in annum Christi 429. quo anno eam scriptam fuisse liquet ex cap. 1. §. 19. Jam autem S. Prosperum aliam in hac materia tempore præcedenti ad S. Augustinum scripsisse epistolam dici non potest; nam ipse affirmat, epistolas suas priores ad S. Augustinum datas fuisse mere salutorias mox ad initium suæ epistolæ dicens: *ignotus quidem tibi facie, sed jam aliquatenus, si reminiscaris, animo, ac sermone compertus. Nam per S. Fratrem meum Leontium Diaconum misi epistolas, & recepi. Modo quoque Beatitudini tuæ scribere audeo, non solum salutationis, ut tunc, studio, sed etiam fidei, qua Ecclesia vivit, affectu.* Contra porro & 4to est, quod dici non possit, Cassianum a S. Prospero impugnatum fuisse ante exortam apud Massilienses controversiam de vocatione electorum Dei secundum Dei prepositum, de principio salutis male in homine collocando, &c. ut patet; quomodo enim impugnet, ubi nulla controversia est: at vero con-

controversia illa apud Massilienses orta est post turbas Adrumetino-
rum, quod palam est per textum ex epistola S. Prosperi ad S. Au-
gustinum mox supra relatum; ergo data responsio subsistere non po-
test. Ex his igitur manifestum, palamque est, Cassianum, ante-
quam suam 13. collationem vulgaverat, oretenus, aut scriptis a S.
Prospero nunquam fuisse confutatum, aut reprehensum. Jam au-
tem nec dici potest, quod Cassianus post vulgatam eam collatio-
nem aliquo tempore oretenus, aut scriptis, excepto per unum *lib.*
rum contra Collatorem fuerit a S. Prospero confutatus. Id enim as-
serendi nullum prorsus habetur fundamentum. Si enim S. Prosper
ante vulgatum librum *contra Collatorem* aliquando oretenus, & scri-
ptis refutasset, id maxime factum fuisse dici deberet circa annos
Christi 427. & 428., circa quos in Provinciam, & Massiliam ve-
nit: at id factum tum fuisse dici non potest. Si enim Cassianus ore-
tenus, & scriptis a S. Prospero refutatus jam fuisset, sique ei aliquis
error ab eodem jam tum fuisset imputatus, Cassianus in præfatione
ad libros de incarnatione, quos anno Christi 430. ab ipso vulgatos
esse monstravimus, supra cap. 1. §. 19. libellos suos collationum,
& quidem absolute, & sine ullius exceptione *sensu insignes* dicere
non potuisset sine maxima sui confusione, nec dicere ausus fuisset,
nec etiam scribere potuisset, aut scribere in ea præfatione ausus
fuisset, eoquod eum super dicta, & scripta in ea præfatione, quæ
in laudem suarum collationum profert, & scribit, S. Prosper pro-
tinus reprehendere potuisset, & debuisset, ne suo silentio, se an-
tea Cassianum inepte, & male impugnasse, fateri videretur, imo
& certo reprehendisset. Cum itaque nihil horum factum sit, pla-
ne asseri non potest, eo tempore Cassianum a S. Prospero sive ore-
tenus, sive scriptis fuisse refutatum, præsertim cum & refutatio
ejusmodi in scriptis facta nulla prorsus exstet, nec ullius sive in scri-
ptis Prosperi, sive alterius ex veteribus mentio occurrat. Deinde
jam fere duos, & ultra ante annos vulgata collatione illa, & pub-
licata utile haud fuisset S. Prospero, privatis disputationibus aggre-
di, ac refutare, sed omnino necessarium ei fuisset, ut protinus
publice conscripto suo libro *contra Collatorem* Cassianum refutasset,
ne, ex quo fine eum librum conscripsisse se meminit cit. lib. cap.

I. num. I. Cassianus, ejusque affectu habentes speciem pietatis in studio, cuius virtutem diffitentur in sensu, trahant ad se multos ineruditos, & non habentia spirituum discretionem corda conturbent - - & ne negligatur hoc malum, quod ab occultis, pravisque seminibus augetur quotidie, & ab ortu suo latius, longiusque distenditur, sed studium eo adhiberetur, in quantum Dominus adjuvat, ut fallacium calumniatorum hypocrisis detegatur; ergo credibile non est, quod S. Prosper jam diu vulgata ea collatione neglexcrit Cassianum mox publice refutare, & dilato ad tanti temporis spatium suo libro contra collatorem eum prius privatim aggressus sit, permissetque, malum illud ulterius continuo serpere. Quidquod si S. Prosper Cassianum jam ante suum librum contra Collatorem vulgatum exagitasset, atque sive oretenus, sive etiam scriptis refutasset, aut ipse eum intra tantum temporis spatium compulisset, aut certo egisset, ut compelleretur ad revocandum ea, quæ in jam ante aliquot annos vulgata collatione 13. scripsit; cum ergo id factum non sit, prorsus dici non potest, Cassianum a S. Prospero ante vulgatum ab hoc ipso librum contra Collatorem, fuisse exagitatum, atque oretenus, ac scriptis refutatum. Porro sub id tempus Cassianum a S. Prospero sive oretenus, sive scriptis exagitatum, atque refutatum fuisse nullatenus probari potest ex epistola S. Prosperi ad S. Augustinum per textus a Cl. AARIO cap. 3. art. 2. respons. 2. ad 2dam partem observationis citatos. Enimvero in ea epistola S. Prosper non loquitur de servis Christi, qui in Manasterio Massiliensi sub disciplina Cassiani consistebant. Inprimis namque certum est, non unum, idemque, sed prorsus diversa esse, multos servorum Christi consistere in Massiliensi urbe, & itidem, multos servorum Christi consistere in Massiliensis urbis monasterio; esto enim, quod ii, qui in monasterio urbis Massiliensis consistunt, hoc ipso & in Massiliensi urbe consistent: non tamen qui in Massiliensi urbe consistent, hoc ipso etiam in Massiliensis urbis monasterio consistent; ergo, cum S. Prosper in ea sua epistola ad S. Augustinum asserit: multi ergo servorum Christi, qui in urbe Massiliensi consistent, dici, aut inferri non non potest, eum loqui de Monachis, qui in monasterio a Cassiano Massiliæ ædificato consistebant. Et vero ulterius, & 2do S. Prosperum de mox dictis Monachis Cassiano, & ejus disci-

scipulis reipsa non loqui, palam est ex testimonio ipsius S. Prosperi; siquidem in mox laudata epistola sua ad S. Augustinum circa finem, & quidem juxta operum ipsius edit. Paris. de anno 1711. fol. 8. n. 9. expresse asserit, & dicit: *Nam unum eorum præcipue auctoritatis, & spiritualium studiorum virum sanctum Hilarium Arelatensem Episcopum sciat Beatitudo tua admiratorem, Sectatoremque in aliis omnibus tuæ esse doctrinæ, & de hoc, quod in querelam trahit, jam pridem apud sanctitatem tuam sensum suum per literas velle conferre*; ergo S. Prosper in ea epistola loquitur de servis Christi in Massiliensi urbe consistentibus, a quorum numero unus erat sanctus Hilarius Arelatensis. At vero Hilarius Arelatensis certo non fuit ex, & de monasterio Massiliensi, cui Abbas præerat Cassianus, cum certum sit, eum ex Monacho, & Abbate Lyrinensi in Episcopum Arelatensem fuisse assumptum; ergo S. Prosper non loquitur de servis Christi, in monasterio Massiliensi, cui Abbas præerat Cassianus, subsistentibus; sed loquitur in ea epistola de servis Christi, qui ex monasterio Lyrinensi, ac aliis ad Ecclesiam evocati Ecclesiæ cathedralis Massiliensis presbyteri facti in Massiliensi urbe consistebant. Quidquod S. Prosper in mox dicta epistola ad S. Augustinum n. 7. cit. edit. fol. 6. iis verbis a Cl. Aario citatis, sed, si ita fas sit loqui, nimis præcociter abruptis, quibus dixit: *possumus quidem ad non credendum esse constantes, sed ad auctoritatem talia sentientium non sumus pares: quia multum nos & vitæ meritis antecellunt*, immediate subjungit dicens: *& aliqui eorum adepto nuper summo sacerdotii, nim. Episcopatus, honore supereminent, nec facile quisquam præter paucos perfectæ gratiæ intrepidus amatores tanto superiorum disputationibus ausus est contraire*; ergo cum tunc temporis nec Cassianus, nec aliquis discipulorum illius summum Sacerdotium, seu Episcopatus honorem sit adeptus, aut adeptus esse dici possit: S. Prosper in ea epistola nullatenus loquitur de Cassiano, ejusque discipulis, nec per multos servorum Christi Cassianum, ejusque discipulos intelligit. Jam autem ex probatis a nobis supra cap. 1. §. 19. certum est, neque enim etiam ullus negat, sed omnes, quos scimus, affirmant, S. Hilarium ex Monacho Lyrinensi in Episcopum Arelatensem creatum esse anno Christi 429. ineunte: **We-**
ne-

nerius, seu Venerius, autem antea ex eodem monasterio Lyrinenſi ad Eccleſiam evocatus, & Eccleſiæ cathedralis Maſſilienſis preſbyter factus circa annum Chriſti 428. ut probabilius videtur, ex ſecundis ſubſelliis ad ejusdem Eccleſiæ Maſſilienſis ſedem Epiſcopalem promotus eſt. Namque libellus emendationis Leporii Monachi, & Epiſcopi ad Preſbyteros Galliæ, a quibus ipſe ob hæreſin ejectus, in Africa receptus, ab hæreſi reſipuit, ut notat Labbeus tom. Concil. III. edit. Venet. de anno 1728. fol. 544. probabilius ſcriptus eſt, ejusque emendatio contigit anno Chriſti 426., eoquod Leporius in Eccleſia Pacis Hipponenſium regionum interfuert, dum S. Auguſtinus Eraclium ſibi ſucceſſorem designabat *glorioſiſſimo Theodoſio duodecies, & Valentiniano Auguſto iterum Conſulibus ſexto Kalendas Octobris*, ut patet ex Actis Eccleſiaſticis, ſeu ex epistol. 1. Auguſt. 213. oper. ipſius edit. Pariſ. de anno 1679. fol. 788.; Neque ut dicamus, hunc libellum Leporii primum conſcriptum fuiſſe poſt librum *de correptione, & gratia*, nos cogit, quod S. Auguſtinus in hoc libro cap. 11. edit. Pariſ. de anno 1690. tom. 10. fol. 766. n. 30. aſſirmet, & aſſerat: *Neque enim quiſquam tanta rei hujus, & fidei cæcus eſt ignorantia, ut audeat dicere, quiſquam de Spiritu ſancto, & Virgine Maria filium hominis natum, per liberum tamen arbitrium bene vivendo, & ſine peccato bona opera faciendo meruiſſe, ut eſſet Dei filius, qui error fuit Leporii, ut patet ex ejus libello, ſicque videatur ejus emendatio facta poſt conſcriptum prædictum librum de correptione &c.* Nam S. Auguſtinus ibi non aſſerit, neque enim quemquam fuiſſe, qui id aſſeret, ſed aſſerit de præſenti, neque enim quemquam eſſe, qui ita ſentiret, quod vere aſſerere, & affirmare tum potuit S. Pater. Leporius ſiquidem illum ſuum errorem jam abjuraverat, nec alius quis S. Patri cognitus erat, qui pro eo tempore, quo ſcripſit librum *de correptione &c.* hujusmodi errori adhærebat, adeoque S. Pater pro eo tempore bene dicere potuit: *neque enim quiſquam tanta rei hujus, & fidei cæcus eſt ignorantia, quin inde inferri poſſit, Leporium primum poſthæc in eum errorem incidiffe, & emendatum fuiſſe.* Si tamen mavis dicere, quod ſi emendatio Leporii antea conſcriptum librum contigiffet, S. Auguſtinus ſaltem inſinuaſſet,

set, aliquem, vel aliquos fuisse tanta rei hujus cæcos ignorantia, adeoque cum prorsus fileat, eam emendationem post conscriptionem illius libri esse differendam. Pace nostra differre poteris, sed tunc Leporium istum ab illo, qui interfuit, dum S. Augustinum Eracium sibi successorem designavit, distinguere debebis, quia vix credibile videtur, Leporium nondum emendatum admissum fuisse. Cum igitur libellus hic emendationis Leporii inscriptus *Dominis beatissimis, & venerandis Dei Sacerdotibus Proculo* (Massiliensi nim. Episcopo) & *Quillinio, seu Cyllinio*, Episcopo scil. ut communiter docent authores, Aquensi; omnino consequitur, Proculum adhuc anno Christi 426. & ultra in Episcopali Sede Massiliensi superstitem fuisse. Jam vero ut notat Samarthanus in Gallia Christiana edit. Paris. de anno 1716. fol. 634. tom. 1., & videre est in ipsa epistola Cælestini Papæ ad Episcopos Galliarum prima, quæ habetur apud Labbeum tom. 3. Concil. edit. Venet. de anno 1728. fol. 470. Venerius primus est in inscriptione, & ejusdem etiam Venerii Episcopi Massiliensis fit mentio in epistola Cælestini Pap. altera ad Episcopos Viennens. Provinciae, & Narbonensis, *data VIII. Calend. Augustas Flaviis Felice, & Tauro Consulibus*, adeoque sub annum Christi 428. & probabilius est, Venerium circa hunc annum in Episcopum esse electum. His proin ita positis, cum S. Prosper in sua epistola ad S. Augustinum, ut patet ex textu mox citato, expresse loquatur de iis servis Christi, ex quibus *aliqui nuper*, seu non diu ante exarata suam epistolam *summum Sacerdotii*, seu Episcopatus *bonorem adepti* sunt: prorsus palam est, quod S. Prosper loquatur de multis *servorum Christi*, qui ex Monasteriis ad Ecclesiam vocati, & ad secunda Sedis Episcopalis subsellia promoti *in urbe Massiliensi consistebant*, ex quibus aliqui, ut Hilarius, & Venerius *nuper*, seu non diu ante datam suam epistolam ad Episcopatus promoti, atque *elevati* sunt: ergo cum nec Cassianus, nec quisquam suorum, utpote in suo Monasterio reclusi, fuerint ex mox dictorum *servorum Christi* numero, & classe, prorsus dici non potest, S. Prosperum in ea epistola loqui de Cassiano, & huic subjectis Monachis, aut Cassianum a S. Prospero fuisse unquam sive oretenus, sive scriptis refutatum.

tatum. Neque vero dicas, Venerium ex Monasterio Massiliensi in Episcopum ejusdem urbis fuisse electum, sicque S. Prospero etiam rem fuisse cum Monachis Monasterii Massiliensis, cui Abbas præerat Cassianus. Contra enim est, quod certum, & indubitatum jam sit, Venerium nunquam fuisse Monachum Monasterii Massiliensis, cui Abbas præerat Cassianus. Certum namque est, & indubitatum ex inscriptione, quæ marmori incisa inventa est Minerbæ, & hodie exstat Narbonæ in palatio Episcopali. Venerium in Monasterio fuisse socium Rustici Archiepiscopi Narboneusis, adeoque cum isto in Monasterio institutum Monachale professum, & postea cum eodem Rustico compresbyterum Ecclesiæ Massiliensis, utpote quæ inscriptio sic habet: *Deo, & Christo miserante limen hoc collocatum est anno 4to Consule Valentiniano Augusto sextum III. Kal. Decembris XVIII. anno Episcopatus Rustici. Rusticus Episcopus Episcopi Bonosi filius, Episcopi Aratoris de Sorore nepos, Episcopi Venerii socius in Monasterio compresbyter Ecclesiæ Massiliensis anno XV. Episcopatus sui die anni quinta III. Idus octobris, cum Urso Presbytero - - - cepit deponere parietem Ecclesiæ dudum exustæ &c.* Inscriptio hæc integra cum sua expositione, & explicatione videri potest apud illustrissimum Petrum de Marca de concordia Sacerdotii, & imperii, a Balluzio emendata lib. 5. cap. 33. edit. Roboret. de anno 1742. fol. 261. apud Quesnellum in notis, & observationibus in epist. 167. S. Leonis Pap. 1. edit. oper. S. Leonis Venet. de anno 1756. tom. 2. fol. 299. apud Samarthanum in Gallia Christ. edit. Paris. de anno 1739. tom. 6. fol. 8. & apud plures alios. Jam autem indubitatum est, Rusticum Episcopum Narbonensem non fuisse unquam Monachum Monasterii Massiliensis, cui præerat Cassianus. Inprimis namque Quesnellus loco mox cit. omni modo contendit, ipsum fuisse Monachum Tolosanum: sed contra Balluzius in Petri de Marca cit. concordia fol. 260. omnino persuasum habet, Rusticum *Lirinis Insulæ secretis se abdidiisse.* Igitur palam constat Rusticum nullatenus Monachum Massiliensem fuisse, & consequenter nec Venerium utpote Rustici in monasterio socium. Sed his atque utriusque mox dictorum Authorum argumentis, quo efficacius ostendamus, Rusticum

cum non fuisse, imo nequidem esse potuisse Monachum Monasterii Massiliensis, cui Abbas præerat Cassianus, addamus & id, quod epistola S. Hieronymi ad *Rusticum Monachum* haud dubie conscripta sit anno Christi 411.; namque conscripta ea est post mortem Ruffini, utpote de quo, dum in ipsa illius hypocrisin carpit in nomine *Grunnii*, loquitur tanquam de jam defuncto, dicens: *testudineo Grunnius incedebat ad loquendum gradu, & per intervalla quædam, vix pauca verba carpebat, ut eum putares singultire, non proloqui, & tamen cum mensa posita librorum exposuisset struem, adducto supercilio, contractisque naribus, ac fronte rugata. duobus digitulis concrepabat hoc signo ad audiendum discipulos provocans.* Ubi a S. Patre nomine *Grunnii* Ruffinum intelligi ex eo patet, quod idem S. Pater præfat. in lib. 4. commentar. in Jerem. de Ruffino scribat, *hæresin impassibilitatis, & impeccantiæ in discipulo Originis Grunnio fuisse jugulatam.* Jam vero Ruffinus mortuus est vel ipso anno, quo S. Hieronymus scripsit præfationem in lib. 1. comment. in Ezechielem, vel certe anno præcedenti, ut discimus ex ipsa ea præfatione, ubi Eustochium virginem alloquens ait: *verum quia tu indefinenter hoc flagitas, & magno vulnere cicatrix paullatim obducitur Scorpis (Ruffinus scil.) inter Enceladum, & Porphyrum Trinacriæ (seu Siciliæ, ut hodie vocatur) humo premitur, & hydra multorum capitum contra nos aliquando sibilare cessavit.* Porro præfatio mox dicta scripta est anno Christi 410., ut patet ex ipsa ea præfatione in dictum lib. 1. comment. in Ezech. ubi ait: *Ecce subito mors mihi Pamachii, atque Marcellæ, Romanæ urbis obsidio, multorumque fratrum, & sororum dormitio nunciata est, adeoquin scripta est tempore utbis obsessæ, & quidem ante illius expugnationem: siquidem in epistola ad Marcellinum, quæ est 78. alias 82., differte scribit: Ezechielis volumen olim aggredi volui, & sponsonem creberimam studiosis lectoribus reddere: sed in ipso dictandi exordio ita animus meus occidentalium provinciarum, & maxime urbis Romanæ confusus est, ut juxta vulgare proverbium, proprium quoque ignorarem vocabulum, diuque tacui, sciens, tempus esse lacrimarum.*

rum. *Hoc autem anno, cum tres explicassem libros, subitus impetus Barbarorum - - sic Ægypti limitem Palæstinæ, Phenicis, Syriæ percurrit ad instar torrentis cuncta secum trabens, ut vix manus eorum misericordia Christi potuerimus evadere, adeoque S. hic Pater tres libros commentar. in Ezechielem absolvit ante eas literas ad Marcellinum datas. Jam autem S. Hieronymus dictam suam epistolam ad Marcellinum scripsit, & destinavit anno Christi 411.; nam Marcellinus, ut qua cognitor interesset collationi catholicos inter, & Donatistas habendæ, ab Honorio Imperatore in Africam missus est anno Christi 410. finiente, ut patet ex rescripto, seu sanctione imperiali, data pridie idus Octobris Ravenæ Varrane (cujus consulatus incidit in annum Christi 410.) V. C. Consule, ut liquet ex dicta collatione Catholicos inter, & Donatistas habita, quæ apud Labbeum habetur edit. Venet. de anno 1728. tom. Concil. 3. fol. 150. 151. & 152. adeoque S. Hieronymus suam præfatam epistolam ad Marcellinum dedit hujus post adventum in Africam, qui contigit aut initio, aut verno saltem tempore anni Christi 411., cum in hac sua epistola expresse asserat, se tandem ex Africa - - literas - - accepisse; quas proin primas inde a Marcellino ex Africa accepit, eoquod alias haud scriberet, se eas ex Africa accepisse, utpote si jam alias inde ab eo recepisset, nomen regionis tacuisset, ut notat Pagius in Critica historico chronologica edit. supra cit. tom. 2. fol. 97., & quidem ut Pagius loco mox cit. notat, S. hic Pater hanc suam epistolam ad Marcellinum scripsit ante collationem illam catholicos inter, & Donatistas habitam, & Kalendis Junii inchoatam, aut saltem antequam fama illius habitæ in Palæstinam pervenit, eoquod alias certo de ea non siluisset, cum tam magnifice de S. Augustino totius illius collationis quasi anima, & mente loquatur, & ratione quæstionis a Marcellino sibi propositæ hunc ipsum ad S. Augustinum remittat. Quibus sic se habentibus, cum S. Hieronymus ante has literas ad Maacellinum datas absolverit tres commentariorum in Jeremiam libros, palam est, præfationem dictam in librum unum scriptam anno præcedenti, nim. anno Christi 410., & consequenter Ruffinum quoque aut ipso eo 410. anno, aut certe anno Christi*

sti 409. fuisse defunctum. Jam itaque, cum epistola illa S. Hieronymi ad Rusticum Monachum scripta sit post mortem Rufini, prout mox monstravimus, necesse est, eam scriptam esse anno Christi 410., aut 411. igitur Rusticus hoc anno Christi 410. aut 411. jam erat Monachus. S. Hieronymus namque reipsa ad eum ut Monachum, & de eo ut Monacho scribit, siquidem circa initium circiter scribit, & dicit: *Hæc dicimus, ut prima te fili Rustice fronte doceamus, magna cœpisse, & excelsa sectari, & adolescentiæ, imo pubertatis incentiva calcantem perfectæ quidem ætatis gradum scandere, sed lubricum iter esse, per quod ingrederis.* Dein inferius non omnino circa medium: *tu vero, si Monachus esse vis, non videri: habeto curam non rei familiaris, cui renunciando hoc esse cœpisti, sed animæ tuæ.* Item circa medium circiter: *nunc Monachi incunabula, moresque discutimus: & ejus Monachi, qui liberalibus studiis eruditus in adolescentia jugum Christi collo suo imposuit.* Vere itaque S. Hieronymus supponit, atque declarat, Rusticum tunc jam fuisse Monachum. At vero anno Christi 410., aut 411. Massiliæ Monasterium, cui præerat Cassianus, nondum stetit; siquidem, ut supra monstravimus, cap. i. §. 12. & 13. Cassianus circa annum Christi 410., aut 411. primum Massiliam venit, & proin Rusticus, ejusque socius in Monasterio Venerius tum non potuerunt esse Monachi in Monasterio, cui Abbas præerat Cassianus. Et vero si præcitato anno 410., aut 411. Cassianus Massiliæ jam fuisset, ac de monasterio erigendo jam cogitasset, certo id Rusticus S. Hieronymo subindicasset, & S. Hieronymus non solum Proculum Massiliæ Episcopum, ut ei, ejusque directioni obsequatur, sed haud dubie & ipsum Cassianum Rustico proposuisset. Quidquod S. Hieronymus aperte declarat, Rusticum tum mere privatim Monachale institutum amplexum esse, dum dicit: *Nunc Monachi incunabula - - discutimus - - Primumque tractandum est, utrum solus, an cum aliis in Monasterio vivere debeas.* Et quidem in domo materna, inferius subjungendo: *volo ergo te, & propter causas, quas supra exposui, non habitare cum matre, & præcipue, ne aut offerentem delicatos cibos renuendo contristes: aut si acceperis, oleum igni*

adjicias, & inter frequentiam puellarum per diem videas, quod nocte cogites, suadetque ei Massilia discodere in aliquod monasterium, ut patet ex mox citato textu, & ex eo, quod & jam superius dixerit: optat & illa (mater Rustici) te vivere, & non videre ad tempus, ut semper cum Christo videat. & infra: quid? ergo omnes peribunt, qui in urbibus habitant? & demum circa finem subjunxerit: aut si perfecta desideras, exi cum Abraham de patria, & cognatione tua, & perge, quod nescis. cum autem dubium non sit, Rusticum S. Hieronymi consilium tale secutum ex Massilia (nam eum patria Massiliensem fuisse, inde liquet, quia S. Hieronymus in hac epistola asserit, quod Rusticus *isthic*, nim. in patria sua habeat Proculum, qui eum viva, & praesenti voce - - dirigat) alio in aliquod monasterium discessisse: dici plane non potest, Rusticum, ejusque *Socium in Monasterio Venerium* ex Monasterio fuisse Massiliensi, cui praeerat Cassianus, & sic etiam Fratrum Ballineriorum, qui in editione operum S. Leonis Veneta de anno 1756. tom. 2. fol. 1571.. & 1572. contra Quesnellum Rusticum egisse volunt vitam monasticam in monasterio Massiliensi, putantes jam tum anno Christi 410. Monasterium a Cassiano fuisse conditum, totum corruit, & penitus eversum est fundamentum. Jam igitur ne nimium divagemur, & longi simus cum abusu patientiae benevoli lectoris, a primo ad ultimum ex his, quae hoc loco hucusque deduximus, palam est, S. Prosperum in hac sua epistola ad S. Augustinum, sicut & in carmine de ingratis praecise loqui de multis servorum Christi, qui ex Monasteriis ad Ecclesiam evocati, & ad secunda Sedis Episcopalis subsellia promoti in urbe Massiliensi consistebant: minime autem de Cassiano, hujusque discipulis in monasterio reclusis. Consequenter ex hac S. Prosperi ad S. Augustinum epistola etiam probari nullatenus potest, Cassianum a S. Prospero usque ad tempus *libri contra Collatorem* vulgati sive oretenus, sive scriptis unquam fuisse refutatum, imo ex his, quae hic deduximus, collatis cum fundamentis ex praefatione Cassiani in libros de Incarnatione a nobis depromptis palam est, & indubitatum, Cassianum eousque a S. Prospero nunquam sive oretenus, sive scriptis fuisse refutatum, nec ullum ei a

S.

S. Prospero errorem eousque esse objectum. Et vero ex his simul quoque manifestum fit, neque per textum depromptum ex epistola S. Prosperi ad Ruffinum, & in eadem responsione ad nostri argumenti 10mi 2dam partem observationis, & applicationem illius a Cl. AArio citatum probari, aut probari posse, quod Cassianus a S. Prospero ante vulgatum librum contra Collatorem oretenus, aut scriptis sit refutatus: inprimis enim eo in textu præcise loquitur de collationibus habitis cum his, qui suos sensus. suasque sententias conferendo cum S. Prospero in privatis discursibus aperuerunt; publice autem, aut etiam per scriptum publicum quid sentiant, studio eousque non manifestarunt. Textui namque citato dictæ epistolæ edit. Paris. de anno 1711. fol. 90. n. 5to immediate præmittit, & ait: *Sed quis nescit, cur ista privatim de stomacho garriant, & publice de consilio conticescant? volentes enim in sua justitia magis, quam in Dei gratia gloriari &c.* ergo ibi expresse loquitur de iis, qui tantummodo inter *privatos* discursus, atque collationes oretenus factas, non publice per scripturas vulgatas hujusmodi erroneas suas sententias insinuarunt ei; atqui Cassianus jam tres circiter ante annos, quam scripta est hæc epistola, utpote primum exarata post turbas Aduermetinorum, & ortas illas quæstiones in Gallia, suam cum aliis vulgaverat collationem 13tiam; ergo in cit. textu S. Prosper non loquitur de collationibus Cassiani, seu cum Cassiano habitis; alias enim falso assereret: *sed quis nescit, cur ista privatim garriant &c.* quod tamen dici nec debet, nec potest. Deinde in epistola ad S. Augustinum n. 2. cit. edit. fol. 1. & 2. expresse dicit: *multi ergo servorum Christi - - cum aliquamdiu tarditatem suam culpæ maluerint - - evenit ex dispositione misericordiæ Dei, ut - - librum de correptione, & gratia - - - emitteres.* Quo in notitiam nostram insperata opportunitate delato, putavimus omnes querelas *resistentium* sopiendas: quia universis quæstionibus, de quibus consulenda erat sanctitas tua, tam plene illic, absoluteque responsum est; quia specialiter studueris, ut quæ apud nos erant turbata, componeres. Recensito autem hoc beatitudinis tuæ libro, sicut, qui sanctam, atque Apostolicam doctrinæ tuæ auctoritatem antea seque-

quebantur, intelligentiores multo, instructioresque sunt facti, ita, qui
persuasionis suæ impediabantur obscuro, aversiores, quam fuerant, recesserunt;
 ergo librum *de correptione* recensuisse, atque desuper oretenus
 contulisse, collationesque oretenus factas docet, & declarat se ha-
 buisse cum iis, e quorum numero erat Hilarius Arelatens., & quo-
 rum ex numero aliqui facti *nuper* erant Episcopi. At vero hic, de
 quorum numero erat Hilarius Arelatensis, quorumque e numero
 aliqui Episcopi facti sunt, erant viri, & servi Christi, qui ex Mo-
 nasteriis ad Ecclesiam evocati, & ad S. Sedis Episcopalis subsellia
 promoti in urbe Massiliensi consistebant: ergo cum hujusmodi viris
 sanctis, & fervis se librum *de correptione* recensuisse, & desuper con-
 tulisse, collationesque oretenus factas habuisse docet, atque decla-
 rat; ergo cum in epistola ad Ruffinum de iisdem loquatur, de qui-
 bus loquitur in epistola ad S. Augustinum, omnino & in cit. textu
 intelligit collationes cum istis oretenus habitas; ergo dici non po-
 test, S. Prosperum in cit. textu loqui de Cassiano, ejusque disci-
 pulis, aut ibi intelligere collationes Cassiani. Præsertim cum S.
 Prosper in epistola ad Ruffinum citato textu subjungendo, & dicen-
 do: *nec dubitant, siquam hinc moverint quæstionem in qualibet frequen-*
tia Sacerdotum, in qualibet congregatione populorum centies sibi
Beatissimi Augustini voluminibus obviandum, aperte loquatur de talibus,
 qui & frequentes sunt inter Sacerdotes, & populum, quod de Cas-
 siano, ejusque discipulis intra Monasterium reclusis dici non potest.
 Jam demum Cassianum a S. Prospero ante vulgatum librum *contra*
Collatorem oretenus, & scriptis fuisse refutatum, neque probari po-
 test per textum ex lib. *contra Collat.* cap. 14. n. 2. desumptum.
 Eo enim textu solum vult, in scriptis Cassiani legi, quæ *in collatio-*
nibus domesticis, quibus ipse interfuit, sæpe defensa sunt, adeoque
 inferri non potest, S. Prosperum hic loqui de colloctionibus cum
 Cassiano habitis: sed potius dici debet, eum loqui de colloctioni-
 bus habitis cum servis Christi, quos inter erat Hilarius Arelatensis,
 atque e quibus aliqui in Episcopos assumpti sunt. Ex hoc igitur
 textu, sicut & ex subsequentibus ex eodem libro *contra Collato-*
rem desumptis nullatenus probari potest, Cassianum ante vulgatum
 lib-

librum contra Collatorem a S. Prospero oretenus, aut scriptis fuisse refutatum. Proin a primo ad ultimum ratione quæstionis, utrum Cassianus a S. Prospero ante vulgatam *collationem* 13. vel saltem ante vulgatum *librum contra Collatorem* scriptis, aut oretenus sit refutatus? ex rationibus, & fundamentis, quæ hoc loco produximus, non solum constat, nullatenus probari, quod Cassianus a S. Prospero, si-
 ve ante vulgatam *collationem* 13., si-ve ante vulgatum *librum contra Collatorem* unquam sit impugnatus: sed & ex hucusque deductis palam fit, Cassianum usque post evulgatos *libros de Incarnatione* S. Prospero nunquam suspectum fuisse, & nequidem etiam Cassiani *collationem* 13. ab eo suspectam habitam fuisse usque ad tempus, quo coepit conscribere *librum contra Collatorem*. Quæres, si igitur S. Prospero ante vulgatum *librum contra Collatorem* Cassianum, Cassianique *collationem* 13. nunquam suspectam habuerit, cur eum ergo primo suspectum habuerit, dum coepit eum *librum* conscribere? Aliquis prior ad ferendas crises hic responderet, quod S. Prospero prorsus nunquam Cassianum, ejusque *collationem* suspectam habuerit, & S. Prospero ille liber contra Collatorem falso adscribatur, eoquod credibile non videatur, ut is contra Cassianum tanquam suspectum de hæresi scripserit, & tamen postea in chronico eidem encomium *Insignis, & facundi Scriptoris* attribuerit, ut jam supra notatum est. Nos autem ex suppositione, quod *liber contra Collatorem* genuinus sit S. Prosperi foetus, respondemus, id factum esse ex eo, quod scripta Cassiani continuo tum habita sint ut *Ascetica*, atque ut ex fine primario, & per se intento præcise conscripta pro his, qui ad majorem tendunt perfectionem, vel ipse S. Prospero ea ut talia habuerit, atque dicta in iis, quæ postea maxime impugnavit, in sensu sano acceperit eousque, dum forte tempore, quo Cassianus jam in extremis fuit, quidam ex iis, quos, juxta supradicta, ratione Semipelagianismi maxime infectatus est, autoritate Cassiani tanquam viri non solum doctrina, sed & sanctitate maxime conspicui se munientes, quosdam ex *collatione* 13. eidem S. Prospero objecerint textus, quos, sicut illi, qui eis abutebantur, sic & ipse S. Prospero ejusmodi textus cum præcedentibus, & subsequentibus non satis expendendo

errore facti deceptus eos in malam partem acceperit, & ita suum librum contra Collatorem adorsus sit. ita factum esse, ex suppositione, quod liber illi genuinus sit, deducitur ex his, quæ hic deduximus. Sed de his satis. Quantum poro attinet ad Protestationem, quam Cl. AArius. contra Protestationem Cassiani se interposuisse hic dicit, ut inutilem rejecimus supra hoc ipso §., refutando responsionem ad dictum N. 5tum, quia ipse.

§. 52. Ex his, quæ hucusque produximus, satis, superque clare intelligitur, Cassianum immerito Semipelagianismi postulari, nihilque contra eum, quo errorum dictæ hæreseos reus agi posset, sat firmum posse proferri, data etiam hypothesi, quod Cassianus loquatur de initio bonæ voluntatis, incipientis in bono, & consequenter de hominibus a statu infidelitatis, & peccati primum conversis ad primam gratiam. Jam vero quod nos quo argumento statuimus, Cl. AArius ut conaretur ulterius ostendere, Cassianum ab erroribus Semipelagianorum non prorsus esse immunem, subjunctis aliis ad rationes, & fundamenta dicti nostri argumenti responsionibus, negat Cassianum solummodo loqui de initio bonæ voluntatis proficientis in bono, eumque contendit non tantum agere de variis actibus primam, ac prævenientem gratiam subsequenti-
bus. At id ab eo non bene negari, facile patet, & ostenditur.

Enimvero Cassianus in libris *de institutis Cænobiorum*, & *collationibus Patrum* ex instituto, & fine per se sibi præstituto tractat, & scribit præcise de *perfectiōe status Monachalis* ad *Monachos*, & pro *Monachis*, seu *tendentibus* ad eam perfectiōem acquirendam (nam quod alii etiam ea opuscula legant, prorsus per accidens est, & præter finem ab eo per se intentum) ostendens in iis *quomodo*, quibusque *mediis*, ac *superatis obstaculis* eam perfectiōem *retardantibus*, aut *impedientibus* ad eam perfectiōem acquirendam tetenderint, ac tendere conati

conati sint Patres illi Ægyptiaci, aliique, de quibus loquitur, & consequenter ostendens, *quomodo, quibusque mediis, & superatis, ac superandis obstaculis eam perfectionem impredientibus, aut retardantibus Monachi ad eam perfectionem tendere debeant*, Hoc enim loquitur epistola S. Castoris Aptensis Episcopi ad Cassianum *Abbatem Masiliensem*, hoc loquuntur præfationes ipsius Cassiani in suos libros præfatos, hoc ipsum libri præfati loquuntur; hinc ipsos libros inscribit de *institutis Cænobiorum* in præfatione in priores decem collationes, & hos *collationum spiritualium libellos* vocat in præfatione ad libros de Incarnatione: hinc Castor Episcopus Aptensis in sua ad Cassianum epistola *Poscimus, inquit, tuam paternitatem, ut instituta Monasteriorum, quæ per Ægyptum, & Palæstinam flore, re, ac institui vidisti, & servanda sanxisti, & sicut ibi a Patribus tradita sunt, simplici sermone in nostro rudi monasterio adhibere complanata non abnuas &c.* Et ipse Cassianus in præfatione ad libros de institutis Cænobiorum attestatur dicens: *Quapropter Beatissime Bapa, unicum religionis, & humilitatis exemplar tuis precibus animatus secundum vires ingenij mei opus, quod injungis, aggrediar, & ea, quæ omnimodis intacta relicta sunt ab anterioribus nostris, utpote qui audita potius, quam experta describere tentaverunt, velut rudi monasterio, & veritatem sitientibus intimabo. Nec plane mirabilium Dei, signorumque narrationem studebo contexere: quæ quamvis multa per Seniores nostros, & incredibilia non solum audierimus, verum etiam obtutibus nostris perspexerimus impleta: tamen his omnibus prætermisissis, quæ legentibus præter admirationem nihil amplius ad instructionem perfectæ vitæ conferunt, instituta eorum tantummodo, ac monasteriorum regulas, maximeque principalium vitiorum, quæ octo ab eis designantur, origines, & causas, curationesque secundum traditiones eorum, quantum Domino adjuvante potuero, fideliter explicare contendam; quibus in libris de institutis Cænobiorum deinde in præfatione ad priores decem collationes contestatur, se egisse de exteriori, & visibili Monachorum cultu: in subsequenter vero collationibus se jam transire ad invisibilem interioris hominis habitum, ut clare patet ex eo, quia in ea præfatione expresse asserit, dicens: proinde ab exteriori,*

ac visibili Monachorum cultu, quem prioribus digessimus libris, ad invisibilem interiores hominis habitum transeamus, & de canonicarum orationum modo ad illius, quam Apostolus præcipit, orationis perpetuæ jugitatem ascendat eloquium; ut quisquis jam superioris operis lectione Jacob illius intellibibilis nomen carnalium vitiorum supplantatione promeruit, nunc etiam non tam mea, quam Patrum instituta suscipiens, divinæ jam puritatis intuitu ad meritum, & (ut ita dixerim) dignitatem transiens Israël, quid in hoc quoque perfectionis culmine debeat observare, similiter instruatur. Et postmodum in eadem præfatione admonet lectorem, nimirum volentem ad eam perfectionem tendere, dicens: Hoc sane volumus ante omnia tam harum collationum, quam superiorum voluminum præmonitum esse lectorem, ut siqua forte in his pro status sui, & propositi qualitate, sive pro usu, & conversatione communi, vel impossibilia putaverit esse, vel dura, non ea secundum suæ facultatis modulum, sed secundum dignitatem, & perfectionem loquentium metiatur, quorum prius studium, atque propositum mente concipiat, quo vere mortui huic conversationi mundanæ nullis affectibus parentum, nullis actuum seculanum nexibus obligantur. Deinde locorum quoque, in quibus commorantur, considerent qualitatem, qua in solitudine vastissima constituti, atque ab universorum mortalium consortio separati, & per hoc illuminationem sensuum possidentes, contemplantur, atque ineruditis pro conditione, & mediocritate consuetudinis suæ impossibilia forsitan videbuntur. De quibus tamen, si quis voluerit veram proferre sententiam, & utrum impleri queant, desiderat experiri, festinet prius eorum propositum simili studio, & conversatione suscipere, & tunc demum ea, quæ supra facultatem hominis videbantur, non solum possibilia, verum etiam suavissima deprehendet. ergo, ut plura prætermittamus, revera Cassianus solummodo loquitur, & agit de perfectione status Religiosi, de initio voluntatis bonæ ad dictam perfectionem tendere incipientis, seu de actibus voluntatis, quibus ad eam perfectionem tendere incipimus, ac tendere pergimus, de vitiis, & vitiorum remediis, quibus tendentes ad perfectionem contra vitia, ne in ea incidant, muniuntur.

Neque enim dici potest, Cassianum alio respexisse, ac de alio loqui, & agere, quam de fine, motivo, & objecto sibi præstituto, a primo ad ultimum igitur sicut Cassianus in dictis opusculis tantummodo loquitur de perfectione Religiosa, & status monachalis: sic & tantummodo loquitur, & agit de initio bonæ voluntatis ad eam perfectionem tendere incipientis; alias siquidem plane discederet a fine, motivo, & objecto sibi præstituto: atqui initium voluntatis bonæ per respectum, & in ordine ad perfectionem religiosam, seu actus, quibus ad eam perfectionem tendere incipimus, sunt actus gratia, non solum actuali, sed & sanctificante, adeoque & charitate formati. Sicut namque initium alicujus habitus sunt actus frequentati, ex quibus habitus nascitur: sic initium perfectionis Religiosæ, & status religiosi sunt actus gratia non solum actuali, sed & sanctificante, adeoque & charitate formati, utpote e quibus solis nascitur habitus charitatis radicans, & firmiter stabilitus, in quo perfectio Religiosa, & status monachalis consistit; ergo Cassianus revera solummodo loquitur de initio bonæ voluntatis per gratiam præparatæ ad obtinendum per suam cum gratia cooperationem tum novum augmentum gratiæ, tum novum perfectionis gradum* & consequenter etiam tantummodo agit de variis actibus, primam gratiam consequentibus. loquitur enim tantummodo de initio bonæ voluntatis ad perfectionem religiosam tendere incipientis, quod supponit statum gratiæ, estque actus charitatis formatus juxta mox dicta; qui enim per gratiam actualem primum incipit se disponere ad gratiam sanctificantem, & justificationis, non jam hoc ipso etiam dici potest incipere, seu incipiens tendere ad perfectionem religiosam. Neque vero Cl. Arius per textum in responsione ad nostrum assertum adductos probat, aut probare potest, Cassianum in dicta collatione 13. etiam loqui de initio bonæ voluntatis incipientis in bono, seu de initio bonæ voluntatis in fieri, & de actibus conversionis ad Deum, ac mutationis ad primam gratiam. Cassianum enim de hoc initio loqui non probatur per textum *Dei benignitas cum bonæ voluntatis quantulamcunque laintillam emicuisse perspexerit, & qui cum in nobis ortum quemdam bonæ voluntatis inspexerit &c.* depromptos ex cap. 7. & 8. dictæ collat. 13tiæ. In his siquidem textibus Cassianus expresse

loquitur de incremento, & augmento gratiæ a Deo nobis conferendo ad ortum, ac scintillam quantulamcunque voluntatis per gratiam ordinariam, vel extraordinariam bonæ, etiam dato, non tamen concesso (nam absolute negamus, a Cassiano particulam *vel* per modum disjunctionis usurpari) quod particula *vel* citatis in textibus habeat rationem disjunctionis, prout satis, superque probavimus hujus cap. nostri 3tii §. 17. ad 3tium, & 4tum &c. unde iis in textibus aperte loquitur de initio bonæ voluntatis proficientis in bono: minime autem de initio bonæ voluntatis incipientis in bono, quæ sit vel per virtutem arbitrii, vel per Dei gratiam. Quæ porro Cl. AArius vult, ut videantur ipsius opusculi cap. 3. §. 1. in responsione ad argumentum 1., rejecimus hujus cap. 3tii §. 44. refellendo mox dictam responsionem. Jam autem Cassianum loqui de præfato initio bonæ voluntatis incipientis in bono neque probatur, aut probari potest per textus, *quia etiam suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi &c.* Et itidem: *quid enim prodest sanitatis gratiam recuperasse seu potius reconcupisse* (ita enim omnia legunt exemplaria, quæ inspeximus, aut vidimus citata, & ita legi ipse postulat nex9) & demum: *ut autem evidentius clareat &c.* depromptos ex cap. 9. collat. 13. Enimvero jam supra hujus cap. §. 13. in ipsa probatione, §. 25to ad 6tum, aliisque in locis, sicut & hoc ipso §. probavimus, & ostendimus, quod Cassianus his in libris, & collationibus eorum (Monachorum) *tantummodo instituta, ac Monasteriorum regulas, maximeque principalium vitiorum origines, & causas, curationesque, seu remedia contra peccata præservativa describens ex fine sibi præstito tantummodo de perfectione status Monastici, quæ pro sui initio, seu inchoatione per se jam semper supponit statum primæ gratiæ, & justificationis, scribat ad Monachos, & pro Monachis &c. & consequenter in mox cit. textibus tantummodo velit, hominem semel justum, seu in gratia, & charitate constitutum interdum posse cum sola gratia generali, seu cum solo auxilio vi gratiæ, & charitatis sibi connaturaliter ad actus supernaturales debito ad virtutum appetitus extendi, & etiam per naturæ bonum, quod beneficio creatoris indub-*

indultum est, ut sola dicta gratia generali munitum non nunquam bonarum voluntatum prodire principia, sicque hujusmodi hominem justum quosdam posse exercere actus virtutum supernaturalium, quin opus habeat gratia, quæ sit specialis comparative ad principium operandi formale quo, ut dictum supra §. 25. ad 6tum &c. hæc tamen principia, hosque actus ad consummationem virtutum, & ad religiosam perfectionem non pervenire, & hominem deducere non posse, nisi a Domino dirigantur data, & collata gratia speciali, ac dono perseverantiæ. Et vero Cassianum cit. in textibus ea, quæ hic statuimus, præcise velle, & docere, merito concludimus, quia cum Monachorum *Instituta tantummodo*, ac *Monasteriorum regulas* contexere suscepit, Cassianus tantummodo de Monachis, eorumque institutis ad Monachos, & pro Monachis, seu pro tendere ad perfectionem religiosam conantibus (quos ut ad eam tendere incipientes juxta mox supra dicta omnino jam in statu gratiæ constitutos supponit, & supponere debet) ex hic, & alibi probatis scribit, unde prorsus censi oportet, Cassianum etiam asserta sua in his cit. textibus in mox dicto sensu protulisse. Siquidem credibile non est, nec dici potest, Cassianum congrue ad finem, & motivum suum non fuisse locutum, aut mentem suam, & conceptus suos non conformasse conceptui eorum, pro quibus, de quibus, & ad quos scripsit: at vero mox relatus sensus citatorum textum omnino congruus est præcise scribenti de tendentibus ad perfectionem religiosam, adeoque de constitutis in statu gratiæ, & proficere volentibus, & conceptui istorum maxime conformis. Enimvero vel maxime congruum est ad motivum, & finem scribentis pro, ut jam in gratia constitutis, ulterius tendentibus, & tendere incipientibus ad religiosam perfectionem ipsam, ut his, qui ejusmodi sunt, inculcet, hominem ejusmodi ad eam perfectionem tendentem interdum quidem cum sola gratia generali, seu cum sola auxilio vi gratiæ, & charitatis sibi connaturaliter ad actus supernaturales debito ad virtutum appetitus posse extendi, & etiam per naturæ bonum, quod beneficio Creatoris indultum est, ut sola dicta gratia generali suffultum non nunquam bonorum voluntatum prodire prin-

principia, sicque ejusmodi hominem quosdam posse exercere actus virtutum supernaturalium, quin opus habeat gratia, quæ sit specialis comparative ad principium operandi *formale quo*, hujusmodi tamen actus ad consummationem virtutum pervenire non posse, nisi a Domino dirigantur gratia speciali, quia teste Apostolo, dicente *velle adjacet mihi, perficere autem non invenio* præter gratiam voluntatis, & generalem ad consecutionem dictæ perfectionis requiritur & gratia specialis, atque perseverantiæ. Hunc itaque genuinum esse citatorum textuum Cassiani sensum merito concludimus, & jure optimo præsumitur ob mox datam rationem, quia fini illius ut scribentis pro Monachis maxime congruus est, & quia sic maxime salvatur paritas in confirmationem suorum dictorum ex eo desumpta, quod sicut nil prodest sanitatis corporalis gratiam concupisse, nisi Dominus, qui vitæ ipsius usum tribuit, etiam vigorem incolumitatis impartiat: sic nec Monacho, & homini in Dei gratia sanctificante jam constituto, volenti tendere ad perfectionem status monachalis nil profit, ut sola gratia generali, seu auxilio sibi vi gratiæ, & charitatis debito, suffultum voluisse tendere, & conari eam perfectionem obtinere, nisi Dominus, qui tribuit ejusmodi homini justo voluntatem ad eam perfectionem tendendi, etiam per speciales gratias, & ipsam omnino etiam specialem gratiam perseverandi impartiat vigorem ab ea non declinandi, sed ad eam perveniendi. Demum quia pro sensu citatorum textuum, quem ipsis inesse vult Cl. Arius, hoc modo explicans, & dicens: juxta Cassianum *non nunquam bonarum voluntatem prodire principia: (NB. principia in bono: non profectus in bono, præsupposita Dei gratia)* quæ tamen, nisi a Domino dirigantur (per gratiam concomitantem, & adjuvantem posthac) ad virtutum consummationem pervenire non possunt, nulla prorsus est præsumptio, nisi ex hypothese, & supposito, quod Cassianus docuerit Semipelagianorum errores; nulla namque apparet ratio, cur dicatur, sensum cit. textuum præcise esse, *non nunquam prodire principia in bono, non principia profectus in bono &c.* ea, nisi a Domino dirigantur (per gratiam

concomitantem, & adjuvantem posthac) *ad consummationem virtutum pervenire non posse*, nisi quod fuerit Semipelagianus, quod prius probandum foret, ne idem probetur per idem. Nullatenus igitur ex his textibus probatur, aut probari potest, Cassianum loqui de initio bonæ voluntatis incipientis in bono, sed ab opposito ex ipsis probatur, Cassianum revera loqui de voluntate, & initio voluntatis proficientis. Proin omnino corruunt, quæ Cl. AArius ex iis deduxit, ut patet consideranti, prout ex his quoque, quæ hic produximus, palam est, *velle* in illo dicto Apostolico etiam in sensu Cassiani esse voluntatis proficientis in bono, quin dictum illud possit dici inepte a Cassiano applicatum, sed de hujus applicatione etiam videri merentur dicta, & probata hujus nostri cap. 3tii §. 23. ad 2dum &c. Porro non videmus, textus hosce Cassianæos hujusmodi commentariis a Cl. AArio bene, & cum fundamento sufficienti fuisse illustratos: neque vero & Lector Benevolus plures ejusmodi reperiet textus, quos cum veritate rei, & seposito præjudicio, quod Semipelagianus fuerit, similibus illustret commentariis, sed potius facile animadvertet, Cassianum instituta Monachorum tantummodo, ac Monasteriorum regulas (ut ipse affirmat in Præfat. ad libros de instit.) contextentem, tantummodo scripsisse præ tendentibus ad perfectionem status Religiosi, & sic ubique supposuisse primam gratiam. Interim falso supponi, quod Cassianus elegerit systema, ut bonam voluntatem nostram quandoque sequatur, quandoque præcedat Dei gratia, & ut voluntas bona nec semper gratiæ, nec semper homini sit tribuenda, & denique ut Deus quorundam quidem Protector, ac Salvator; aliorum vero Susceptor, ac Refugium, seu Adjutor sit, monstravimus hujus nostri cap. 3tii §. 37. 39. & 41mo, & locis ibidem cit. & relatis. Vidimus jam igitur ex istis a Cl. AArio nullatenus probari, quod Cassianus loquatur de initio bonæ voluntatis incipientis in bono, sed ab opposito inconcussum subsistit assertum nostrum, quod Cassianus solummodo loquatur de initio bonæ voluntatis proficientis in bono: videamus itaque, utrum a Cl. AArio saltem probetur,

tur, Cassianum in dicta collatione loqui etiam de actibus conversionis primæ ad Deum, & mutationis ad primam gratiam? Etiam de istis Cassianum loqui in dicta collatione 13. Cl. Arius probare in primis nititur ex titulo, *utrum bonam voluntatem nostram sequatur &c.* capitis 11., & textu *multi singula hæc quærentes &c.* immediate subjuncto ejusdem capitis, & dictæ collationis. At vero ex his nullatenus probatur, quod Cassianus loquatur etiam de actibus primæ conversionis ad Deum, & mutationis ad primam gratiam, ut facile inde patet, quia quantum ad titulum, in primis dubium omnino est, & incertum, utrum tituli capitum ab ipso Cassiano sint præfixi, ac ipsæ collationes in capita divisæ, prout jam supra ostendimus hujus cap. 3tii §. 44. contra responsionem ad textum 2dum, adeoque ex ejusmodi titulis inferri non potest, quod Cassianus eo capite 11. loquatur de actibus conversionis ad Deum, & mutationis ad primam gratiam. Deinde titulus hic utpote nimium generaliter positus æque intelligi potest per respectum, & ordinem ad perfectionem, *utrum bonam voluntatem nostram proficiendi, sequatur, an præcedat gratia Dei* specialis, ac intelligi potest per respectum ad actus primæ conversionis ad Deum; ergo ex titulo præcise sumpto nihil determinatum, de quo loquatur, inferri potest. Porro ex textu, qui mox cit. titulo subjungitur, & habetur mox ad initium cap. 11. dictæ collat. 13. nihil probatur. Cassianus enim eo in textu loquitur de actibus, & operibus generatim, docetque, in omni actu bono gratiam, & arbitrium concurrere, illam nim. præveniando & adjuvando, hoc consentiendo, sicque gratiam, & arbitrium in omni actu bono invicem esse conjuncta, & quasi, seu *quodammodo permixta*, & propterea ex una parte, prout ulterius docet, omnino a vero aberrare Pelagianos, quod censeant, naturam solam, & ingenitas liberi arbitrii vires ad omne opus bonum, ac meritorium sufficere, & per solas liberi arbitrii vires ad eam justitiæ perfectionem hominem pervenire posse, ut sine omni prorsus peccato vivat, eo quod manifesto S. Scripturæ testimonio pateat, Paulum, & Matthæum non per *solas* naturæ, & liberi arbitrii vires, sed omnino per gratias *extraordinarias*, cum *ordinariis* antea restiterint, *subito* motos, gratiam justificationis, & ipsam *perfectionem*, atque *salutem*,

tem, suam consecutos fuisse, cum ipsi ex solo suo arbitrio, seclusis ejusmodi gratiis *extraordinariis* haud dubie in sua malitia perstitissent: econtra vero ex altera parte & Manichæos, atque Prædestinatio- nos (nam eo loco ibi a Cassiano catholicos tangi, quod falso suppona- tur, monstravimus supra, locis §. 37. citatis) quod negent, ullum actum bonum fieri posse, aut ad perfectionem, & salutem perveniri arbitrii liberi cum gratia consensu, sed asserant, omne bonum esse ex gratia necessitante, & per animam bonam, vel maxime a vero aberrare docet, quia ex S. Scriptura manifestum est, Zacchæum, atque illum in cruce latronem non nisi per suam cum gratiis *ordinariis* sibi collatis cooperationem ad suam perfectionem, & consecutionem salutis pervenisse, ut satis constat ex dictis, & probatis hujus cap. nostri 3ⁱⁱ §. 37. ad 3^{tium}, & locis ibidem citatis, sicque revera ratio ipsius hæc probat & efficax est, ergo ex præ- citato textu præcise inferri potest, quod Cassianus in eo loquatur de ipsa præfatorum conversione tanquam de *termino a quo* in ordine ad perfectionem tanquam *terminum ad quem*, quatenus illi priores Matthæus, & Paulus facta per gratias *extraordinarias* sua conversione, adeoque obtenta prima gratia mox simul consecuti sunt gratias spe- ciales, & certos gradus perfectionis, ad quas gratias & ad quos gradus posteriores, nim. Zacchæus, & pius in cruce latro primum per suam cum gratiis *ordinariis* sibi collatis cooperationem se successive disposuerunt, & disponere debuerunt; ergo ex hoc textu nullatenus inferri potest, aut dici, quod Cassianus in hoc textu loquatur de *Conversione prima* ad Deum tanquam de *termino ad quem*, & consequenter dici non potest, eum, dum lo- quitur de initio bonæ voluntatis, aut prima conversione, loqui de actibus primam gratiam præcedentibus, & ad eam tanquam ad *ter- minum ad quem* tendentibus, & dispositivis, seu de prima conversio- ne ad Deum, ac mutatione ad primam gratiam fidei &c. sive dein illi sermo sit de illis duobus ex mpls prioribus de S. Paulo, & Mat- thæo, sive de duobus posterioribus S. Zachæo, & pio in cruce la- trone. Unde haud ineptum erit, animadvertere, aliam esse con- versionem ad primam gratiam; aliam in gratia jam constituti ad ip- sam perfectionem. quo animadverso omnino patet, Cassianum a pari argumentari, quod sicut illi, nim. latro, & centurio: item Matthæus

& Paulus non eadem ratione, & per easdem gratias Dei gratia perveniant. Quo præter datam responsionem animadversò corrumpit totum argumentum inde deductum.

Porro in eo Cl. Aarii argumento per specialia vocationis monita nec recte intelliguntur solæ gratiæ exteriores, ac communis gratia Creatoris, prout jam supra variis in locis notavimus. Quantum autem ad id, quod subjungitur ratione distinctionis ipsius voluntatis proficientis, a voluntate bona incipiente in bono, plane ex textu subjuncto nullatenus probatur, quod Cassianus voluntatem proficientem in bono distinguat a voluntate incipiente in bono, sed id unum recte infertur, eum, ut contra Pelagianos agentem docere, quod sicut ipsa, quæ præcedunt perfectionem, opera absque gratia Dei fieri non possunt, sic multo minus ipsa perfectio absque speciali gratia obtineri queat, eoquod rogemus *confirma hoc Deus &c.* Cum tamen Pelagiani ab opposito sive per errorem in terminis doctum, sive ex eorum doctrina consecutum voluerint, ut jam supra notavimus, hominem per solas vires arbitrii seclusa gratia ad eam justitiæ perfectionem pervenire posse, ut sine peccato prorsus vivat, ex quo plane inferri non potest, a Cassiano distingui voluntatem proficientem in bono a voluntate bona incipiente in bono, sed potius dici debet, ab eo distingui ipsam perfectionem & consummationem virtutum tendente, aut saltem jam tendere incipiente. Proin nec ex eo cap. 11. collat. 13. quidquam probatur, præsertim, cum jam sæpius, variisque in locis probaverimus, per specialia vocationis monita nec debere, nec posse intelligi gratias tantummodo exteriores, nec etiam per id, quod Deus operatus est in nobis gratiam communem Creatoris, prout sat patet ex hujus nostri cap. 3tii §. 17. ad 2di partem 2dam, §. 21. circa initium, item eodem ad 6tum. §. 25. ad 7timum §. 31. circa initium &c. Jam autem neque ex iis, quæ Cassianus habet circa finem cit. 11. capitis, quidpiam probatur, ex iis enim præcise deduci potest, juxta Cassianum voluntatem bonam proficiendi in bono per salutiferas illustrationes intellectus, & motiones cordis (ut patet ex dictis §. 37. ad 4tum circa finem) in tendere incipientibus, atque tendentibus formari, aut reparari. Nec demum jam

&c

& alii textus produci possunt, prout asseritur, ex quibus contra hæc nostra quidquam probari posset. Quantum ad textum S. Prosperi hoc loco citatum, ad quem respondimus §. 13. ad 4tum. §. 31. ad 1mum &c. aliaque loca hic ex S. Prospero relata nihil probari, satis patet ex hucusque assertis, & probatis, unde non est, cur iis diutius detineamur. Jam igitur quantum concernit responsum Cl. Aarii ad 1mum nostrum textum, illud non subsistere, & negari haud posse quod Cassianus pro solis ad perfectionem tendere incipientibus, atque tendentibus scripserit, satis patet ex his, quæ hoc ipso §. hucusque deduximus; alias enim certo affirmare non posset Cassianus, se *instituta Patrum tantummodo, ac monasteriorum regulas &c.* conscripturum, ut jam supra notavimus. Porro Cassianus dum ostendit, perfectionem, & consummationem virtutum, ac salutis summam non obtineri, nisi per speciales gratias Dei, omnino & optime simul prima, ac generalia statuit principia, unde sit *initium boni in proficiendo*, & quoad *proficiendum*, neque enim alio ipsi respiciendum erat, cum *tantummodo instituta Patrum SS. ægyptiacorum, ac Monasteriorum regulas, & remedia contra vitia &c.* se describere asserat. Et vero cum ex hucusque hoc loco, & alibi probatis satis constat, quod Cassianus *solum* loquatur, & scribat de Monachis, seu pro his, qui ut in gratia prima jam constituti ad perfectionem Religiosam tendunt: anne hunc suum scopum relinquere, & principia generalia statuere debuisset, unde sit *initium boni in incipiendo*, & quoad conversionem hominis ad primam gratiam, de quo initio uno Semipelagianos inter, & Catholicos controversia fuit, utrum hoc sit ex gratia Dei, an ex solius arbitrii viribus, cum initium bonæ voluntatis proficiendi in bono nequidem Semipelagiani negabant haberi dependenter a gratia præveniente, ut patet ex dictis, & probatis §. 25. &c. ? at nunquid nugari censeretur, si a scopo suo sibi præfixo ita recessisset? quis autem de viro adeo pio, docto, & sancto similia credat? Sed data, non tamen concessa hypothesis, quod loquatur de actibus conversionis ad Deum, & mutationis ad primam gratiam, omnino & juxta eam, prout per totum hoc caput 3tium prolixè monstravimus, palam est, quod & sic Cassianus, antequam, quomodo *perfectio, & consummatio Virtutum, & salutis summa* obtineatur? ostenderet, quædam

Ad
Text. 1.

principia generalia statuerit, & ipsum *initium boni* non haberi, nisi dependenter a gratia Dei. Interim hoc ipso capite 3tio satis, superque probavimus, quod juxta Cassianum non nisi in gratia Christi jamjam per gratiam Dei primam prævenientem, & interiorem fundati tendant ad ipsam perfectionem, quodque ipse pro his scripserit: proin male in hoc responso a Cl. Ario asseritur, quasi Cassianus pro his scripsisset, qui in gratia Christi (sive per gratiam Dei primam, prævenientem, & interiorem, sive per gratiam communem Creatoris, & bonum naturæ, aut aliam gratiam exteriorem) jamjam fundati tendunt ad ipsam perfectionem. Cæterum nos ex textu a nobis cit. conclusimus, quod Cassianus non solum scribat ad viros summo perfectionis studio maxime florentes, & celebratissimos, sed & clare innuat, sibi nec esse, nec fuisse intentionem, aut scopum scribendi, nisi solum pro his, qui in gratia Christi jamjam fundati tendunt ad ipsam perfectionem: jam autem ad perfectionem non solum tendunt, aut tendere dici possunt, ac debent, qui acquisita prima gratia incipiunt progredi in perfectione, & inchoant tendere ad ipsam perfectionem: sed & qui acquisitis jam pluribus perfectionis gradibus continuo ad ulteriorem perfectionem, & ipsius perfectionis culmen eniti contendunt, cum nemo mortalium, dum in hac vita est, adeo perfectus sit, ac esse possit, ut non continuo novum perfectionis gradum acquirere possit, & juxta Joan. Apost. Apoc. 22. v. 11. *qui justus est, justificetur adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc*, adeoque non tantum his, qui incipiunt tendere ad perfectionem, competit initium bonæ voluntatis, sed & his, qui multum jam in perfectione progressi sunt, non quidem respectu tendentiæ ad perfectionem inchoandæ, sed respectu tendentiæ ad perfectionem continuandæ; cum enim opus sit iis, ut continuo progrediantur, nec liceat subsistere; oportet, ut acquisito uno perfectionis gradu continuo habeant novam voluntatem bonam acquirendi gradum perfectionis ulteriorem, sicque habeant aliquod bonæ voluntatis initium ad novum, & ulteriorem perfectionis gradum acquirendum; eoquod initium bonæ voluntatis censeatur consistere, atque consistat in pio credulitatis affectu de bono consequendo;

quando, & desiderio illud acquirendi &c. quæ etiam in perfectione jam multum fundati in ordine ad ulteriorem perfectionis gradum habere debent; consequenter ex ea nostra mox adducta conclusione inferri nec potest, nec debet, nos minus digne de viris summo perfectionis studio maxime florentibus, ac celebratissimis sentire, eosque a nobis ultimato ad classem initium bonæ voluntatis ad perfectionem tendere incipiendo proficientis habentium, ac præcise primo incipientium progredi in perfectione retroagi, ut patet consideranti ipsa verba nostræ conclusionis, quæ non loquitur præcise de his, qui accepta gratia, & post sui constitutionem in gratia Christi incipiunt tendere ad perfectionem: sed loquitur absolute de omnibus, qui sive inchoant, sive continuant tendentiam ad perfectionem; ea proinde crisis prorsus supervacanea est, & superflua. Jam ad textum nostrum 2dum de Abrahamo ex Cassiano a nobis citatum negat Cl. Arius consequentiam, & ante productam rationem negatæ consequentiæ adducit textum, ex quo probare nititur, quod gratia Dei Abrahamum paulisper subreliquerit, ut probaret, sicque Cassianus non loquatur de fide prima a gratia Dei interiore præveniente inspirata: neque de fide quasi secunda, quam juxta nos Abraham per suam cum gratia cooperationem exhibere poterat, quod gratia Dei Abraham paulisper subreliquerit, ut probaret, & consequenter loquatur de aliqua fide tertia &c. At vero contra responsum maxime pugnat, quod Cassianus in textu a Cl. Ario hic citato tantummodo velit, quod gratia Dei Abraham paulisper subreliquerit permittendo tentationem, seu quoad permissionem tentationis, & non omnino ablatam difficultatem sustinendi: nullatenus autem velit, quod gratia Dei Abrahamum paulisper subreliquerit, se illi subtrahendo, seu quoad sui subtractionem, ac non collatam facultatem sustinendi, prout satis efficaciter probavimus hujus nostri cap. 3tii §. 21. ad 7timum & satis clare etiam deducitur ex eo, quod Cassianus ipse collat. 4. cap. 6. derelictionem gratiæ in sensu a nobis mox citato, & concessio, seu asserto intelligat, ac intelligendam doceat, dicens: *In tantum vero illum quem dixi abscessum, & ut ita loquar, desertionem Dei beatus David utilem esse cognovit, ut nequaquam orare maluerit,*

Ad
Text. 2.

ne

ne a Deo penitus in uullo relinqueretur : hoc enim sciebat incongruum esse vel sibi , vel humanæ naturæ ad quamlibet perfectionem pervenienti , sed temperari eam potius deprecatus sit , dicens : non me derelinquas usquequaque . ac si diceret aliis verbis : scio , quod derelinquere soleas utiliter sanctos tuos , ut probes eos ; aliter enim ab adversario tentari non possunt , nisi a te paulisper fuerint derelicti , & ideo non rogo , ut nunquam me derelinquas , quia non expedit mihi , ut non vel infirmitatem meam sentiens dicam : bonum mihi , quia humiliasti me : vel exercitium non habeam præliandi , quod sine dubio habere non potero , si mihi semper , & indurpente cohæserit divina protectio &c. Et insuper ex contextu , nimirum ex textu præcedenti a nobis citato , quo Cassianus collat. 13. cap. 14. dicit de Abrahamo : non enim illam fidem , quam ei Dominus inspiraverat , sed illam , quam vocatus semel , atque illuminatus a Domino per arbitrii libertatem poterat exhibere , experiri voluit divina justitia , & ex textu claro textum a Cl. AArio citatum in mox dicto cap. loco non nihil inferiori subsequenti , quo Cassianus dicit : fidelis autem Deus , qui non permittet vos tentari supra id , quod potestis , sed faciet cum tentatione & exitum , ut sustinere possitis . Cum enim dicit : qui stat , videat , ne cadat , sollicitam reddit arbitrii libertatem , quam utique noverat percepta gratia vel stare per industriam , vel cadere per negligentiam posse &c. satis manifesto patet , Cassianum in illo textu intermedio a Cl. AArio citato tantummodo velle , quod gratia Dei Abrahamum solummodo paulisper subreliquerit quoad permissionem tentationis , & non omnino ablatam difficultatem sustinendi : minime autem velle , quod gratia Dei Abrahamum paulisper subreliquerit se illi subtrahendo , seu quoad sui subtractionem ; ergo Cassianus in textu cit. revera loquitur & de fide prima a gratia Dei interiore præveniente inspirata , dum dicit : non enim illam fidem , quam ei Dominus inspiraverat , & de fide quasi secunda , quam Abraham per suam cum gratia cooperationem exhibere poterat , dum subdit : sed illam , quam vocatus semel , atque illuminatus a Domino
per

per arbitrii libertatem poterat exhibere, experiri voluit divina justitia; ergo dici non potest, quod Cassianus loquatur de fide aliqua tertia, quam Abraham solis suis viribus, & per bonum naturæ exercere debebat, & consequenter etiam negari non potest consequentia ex textu a nobis citato deducta. Neque vero etiam dici debet, aut potest, quod Cassianus per ea verba, quibus loco cit. dicit: sed illam, quam vocatus semel, atque illuminatus a Domino - - poterat exhibere: seu per vocationem, atque illuminationem non intelligat gratiam aliquam interiorem prævenientem, illuminantem, ac excitantem in sensu Augustiniano, & Ecclesiæ, sed tantum gratiam aliquam exteriorem Dei vocantis: Abraham, Abraham! tolle filium tuum unigenitum &c. & gratiam illuminantem subvenientem in sensu Cassiani &c. Inprimis enim quoad priorem partem hujusmodi asserti, seu responsi contra est, quod Cassianus diserte distinguat vocationem inter, & illuminationem, seu illustrationem; alias enim his idem poneret, dum dicit: quam vocatus semel, atque illuminatus a Domino, quod dici non potest, nec ei imputari debet ob defectum rationis id ei imputandi; ergo dato etiam, & non concesso, quod per vocationem intelligat gratiam exteriorem: nullatenus tamen dici potest, quod etiam per illuminationem, seu illustrationem intelligat gratiam tantum exteriorem; alias enim male inter utramque distingueret, atque utramque distincte poneret. Deinde quoad alteram partem responsi, quod Cassianus per illuminationem intelligat gratiam illuminantem subvenientem &c. Contra est, quod Cassianus illuminationem, seu illustrationem per particulam atque conjungat cum ipsa vocatione, ut cum hac ipsa simultaneam dicens: quam vocatus semel, atque illuminatus &c. ergo dato etiam, & non concesso, quod Cassianus per vocationem intelligat gratiam aliquam extrinsecam, nihilominus sicut juxta Cassianum ipsa vocatio est, & foret (si per vocationem exteriorem intelligeret) gratia quædam præveniens exterior: sic & illuminatio, & illustratio juxta Cassianum est gratia præveniens interior, præsertim cum nullum habeatur sufficiens fundamentum asserendi, quod Cassianus per illuminationem

intelligat gratiam illuminantem subvenientem in sensu a Cl. AArio ei imputato, a vero tamen Cassiani sensu prorsus alieno, ut patet ex hucusque dictis, & probatis. Jam vero responsionem ad textum nostrum 3tium &c. argumenti 1. refutavimus jam supra hujus cap. nostri 3tii §. 44. nontra respons. ad 3. textum nostrum. Quibus ita se habentibus, plane Cl. AArius paucis mutatis verbis nostris concludere non potest, imo & nullatenus inferre, quæ hoc loco non sine admixta aliqua ironia a se inferri posse existimat, sed constanter, ut cuique textum integrum non superficialiter legenti, sed intimius quoad præcedentia, & subsequencia & proin quoad contextum scrutanti patet, inferri debet, quod Cassianus hoc loco revera supponat, & doceat, hominem quoad pia opera, quæ incipit per arbitrii vires operari, & exercere, jam fuisse præventum Dei gratia, & eadem opera solummodo per cooperationem arbitrii a gratia præventi a voluntate incipi, & inchoari, in ordine ad majus incrementum, & augmentum sanctitatis. De cætero absolute loquendo, Cassianum ibi non loqui initio bonæ voluntatis incipientis in bono, seu voluntatis bonæ in fieri, satis, superque hucusque probavimus: at vero Cassianum ibidem neque loqui de initio bonæ voluntatis proficientis, seu incipientis proficere, nullatenus probatur, aut probari potest, ex his, quæ a Cl. AArio adstruuntur de Abrahamo. Esto enim, quod Abraham, dum eum tentavit Deus, non voluerit, aut inceperit proficere mere a primo ad secundum perfectionis gradum conscendendo: certum tamen est, quod & Abraham tum voluerit, & inceperit multo magis proficere conscendendo gradum perfectionis multo sublimiorem. Certo enim vere tendens ad perfectionem, & missa manu ad aratrum non respiciens obtento primo perfectionis gradu incipit & tendere ad 2dum, & ab hoc ad 3tium, & sic de cæteris. Negari igitur non potest, sed omnino asseri debet, quod Cassianus, dum etiam de Abrahamo loquitur, loquatur de initio bonæ voluntatis incipientis proficere, etsi non incipientis adhuc magis proficere; proin nec dici potest, Cassianum ibi loqui de aliqua fide tertia, quam Abraham solis naturæ viribus exhibuerit. Responsum ad textum nostrum 3tium argumenti 9ni, quod attinet, ex

Ad
Text. 3.

eo subsistere non potest, quia inprimis sine fundamento asseritur, hunc, nostrum textum ex cap. 11. Cassiani a nobis citatum ne-
tquam ad mentem Cassiani explicari, & dein quia hunc textum
revera ad mentem Cassiani a nobis explicari, atque Cassianum hoc
in loco nullatenus voluisse probare, *quod bonam voluntatem nostram
quandoque sequatur, & quandoque præcedat gratia Dei* proferendo du-
plicis generis exempla Pauli, & Mathæi, item Zacchæi, & latro-
nis, prout eum id per hæc exempla probare voluisse existimat Cl.
AArius, satis manifesto patet ex hujus nostri cap. 3. §. 15. ad
3tium, §. 19. ad 5tum §. 23. ad 4tum, §. 35. ad 5tum, §. 37.
ad tertium, quibus addi possunt, quæ statim §. 44. contra re-
sponsum ad textum nostrum 2dum ratione tituli, quo caput
11mum collationis 13tiæ Cassiani inscribitur, nobis objecti, sicut
& ea, quæ hoc ipso §. contra responsum, quo Cl. AArius nostrum
negavit assertum, circa finem ratione ejusdem produximus, at-
que probavimus; ex quibus locis satis, superque patet, male, &
falso asseri, quod in citato a nobis hoc rextu formalissime neget,
gratia Dei semper inspirari bonæ voluntatis principia. Utrum ve-
ro, aut quomodo de principiis. & non de profectu bonæ vo-
luntatis loquatur, videri potest ex his, quæ hoc ipso §. contra
responsum ad nostrum assertum supra vix non circa finem produ-
ximus. Porro quod Cassianus dicat, Zacchæum, & latronem
specialia vocationis monita prævenisse, non solum magnum cuique scru-
pulum iniicere debet, sed & satis efficaciter probat, quod Cassia-
nus ibi supponat, eos gratia interiori illuminante, & movente or-
dinaria, sicque interius vocante præventos fuisse, & non gratiam
interiorem ab iis esse præventam. Nam imo a Cassiano *vocationis
Domini* nomine intelligi gratiam interiorem ostendimus supra hujus
cap. nostri 3tii §. 21. mox ad initium, aliisque variis in locis,
quin tamen pro parte opposita possit adduci aliquod sufficiens fun-
damentum, quo dici queat, eum loco hoc ex cap. 11. collat. 13.
deprompto loqui de gratia præcise exteriori, præcipue cum om-
nino, & falso supponatur, ut mox probavimus, & ex aliis locis
mox citatis palam est, Cassianum hic voluisse probare, quod ve-

luntatem nostram bonam quandoque sequatur, & quandoque præcedat gratia Dei.

2do in vocatione Matthæi, & Pauli, quatenus præcise externa est, & externe modo extraordinario exhibita, nihil est assignabile, vi cuius potius dicatur specialis, & modo extraordinario exhibita, quam vocatio Zacchæi, & latronis; ergo dici non potest ex sententia Cassiani Zacchæum, & latronem mere huiusmodi vocationis externæ monita specialia prævenisse. 3tio in vocatione latronis nequidem vocatio externa aliqua intervenit, sed postquam alterum, qui & ipse Christum blasphemabat, increpaverat, dixit ad Jesum: *Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum*; dein ei Jesus subdendo suam promissionem de illius salute, & non aliquod monitum, seu vocationem externam, dixit: *amen dico tibi: hodie mecum eris in paradiso*. Luc. 23. v. 40. &c. ergo dici non potest, sensum genuinum, & apertissimum esse, quod hi duo Zacchæus, & latro prævenierint specialia vocationis externæ monita (qualia Paulo, & Matthæo modo extraordinario exhibita fuerant) per suum liberum arbitrium sine gratia, & his principia bonæ voluntatis inspirata non sint. 4to dum Cassianus dicit, hos duos prævenisse *specialia vocationis monita*: vel ista specialis vocationis monita existimasse dicitur, esse gratias mere externas: vel esse gratias interiores? si 1um, Cassianus male assereret ea Paulo, & Matthæo inspirata: si 2dum; ergo Cassianus supponit, Zacchæum, & latronem jam præmunitos gratiis internis ordinariis, respectu quarum illa vocationis monita interna sint gratiæ internæ speciales. 5to Cassianus citato textui de Paulo, & Matthæo ex cap. 11. collat. 13. deprompto &c. immediate subdit: *consummationem vero virtutum, & executionem mandatorum Dei si nostro deputaverimus arbitrio, quomodo oramus, confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis*; ergo Cassianus eo loco docet, & sentit, ad obtinendam perfectionem virtutum, & observantiam mandatorum Dei nos debere orare, ut *Deus* per gratias speciales, & speciale donum perseverantiæ *in nobis confirmet, quod operatus est in nobis, & con-*

se-

sequenter intra nos per gratias ordinarias interiores ; alias enim vere dicere non posset , *Deum operatum esse in nobis* ; ergo Cassianus per specialia vocationis monita intelligit eo in textu gratias interiores speciales , quibus confirmat , quod per gratias interiores ordinarias operatur , & operatus est in nobis. Jam igitur ut prætermittamus plura alia , quæ huc plurimum faciunt , asserta , & probata præcipue hujus nostri cap. 3tii §. 15. ad 3tium , §. 19. ad 10. §. 21. ad 6. §. 23. ad 4tum , §. 29. ad 6. §. 37. ad 3. , vel etiam ex his , quæ hoc ipso loco produximus , argumentis satis manifesto patet , non sufficere , provocasse zd ipsum textum , quod genuina , & apertissima , quam adstruit Cl. AArius , expositio sit : quæ , quod sit genuina expositio textus Cassiani , nequidem extorqueri potest per textum S. Prosperi hoc loco a Cl. AArio citatum , ut patet ex hujus nostri cap. 3tii §. 19. ad 5tum.

Responsio ad textum nostrum 4tum refutata , imo penitus ever-
sa est , & manet per ea , quæ supra hoc ipso capite §. 19. ad 10.
§. 21. ad 8tavum , §. 29. ad 6. produximus fundamenta , utpote
ex quibus palam est , præcitato textui a nobis minime subiici sen-
sum prorsus alienum , & a Cassiano minime intentum , verum
omnino genuinum textus Cassianæi sensum a nobis fuisse addu-
ctum , Cassianumque revera sensisse , fidem centurionis vere fuisse
Dei gratia donatam. Unde & ex iisdem patet , S. Prosperum ,
si librum contra Collatorem genuinum ipsius opus est , etiam quoad
hoc magnopere deceptum , dum eam fidem existimat , *laudatam* ,
& *non donatam* , & ex textibus a Cl. AArio productis nihil pror-
sus probari , nec responsionem iisdem firmari. Responsum ad tex-
tum nostrum 5tum nullatenus subsistere posse , & per textum a Cl.
AArio adductum nihil probari , nec responsum firmari , constat ex
hujus nostri cap. 3tii §. 29. ad 8tavum. Unde non est , cur in
hoc diutius detinamur. De cætero palam quoque inde est , para-
phrasin nostram textui Cassianæo vel maxime esse accomodam , ac
menti Collatoris systematice adaptatam.

Ad
Text. 4.

Ad
Text. 5.

Ref. §. 53. Sed tandem ad argumentum nostrum 10mum
 Resp. recepta prima observationis hujus argumenti parte, Cl.
 AArius respondens ad 2dam observationis partem conatur
 evincere, fieri non potuisse, nec factum esse, ut S. Pro-
 sper sit deceptus errore facti, & rejectio testimonio B. Joan-
 nis Dominici asserit, se jam in præcedentibus docuisse, quod
 Cassianus loquatur etiam de initio bonæ voluntatis incipien-
 tis in bono. Verum nec ista responsio sufficit.

Ad
 Opferv. Siquidem mox præcedenti §. 51. hujus nostri cap. 3tii contra
 2.p. responsum ad verbum nostrum 7timum satis prolixè, & efficaciter
 rejecimus, quæ in hac responsione ad 2dam partem nostræ obser-
 vationis, & ejus applicationem fundamenta producit in confirma-
 tionem sui asserti, quo statuit, fieri non potuisse, nec factum
 esse, ut S. Prosper errore facti deceptus, simulque ostendimus,
 omnino fieri potuisse, imo simul spectatis, quæ hucusque statui-
 mus, & probavimus, aliisque notatis, omnino & factum esse,
 quod S. Prosper reipsa ita errore facti sit deceptus. Ad Authori-
 tatem B. Joannis Dominici de Florentia quantum attinet, dum Cl.
 Auth.B. AArius asserit, *se cum reverentia discedere ab illius judicio*, non ab-
 Joan. nuimus, id sine nulla illius Beati, aut mei, aut alterius cujusque
 præjudicio, & offensione fieri posse, si præcise spectemus Beati
 hujus Joannis pietatem, & veracitatem, & si præcise sequatur
 comunem aliquam opinionem, & abstrahendo a momentis, & ra-
 tionibus a nobis hucusque productis, quibus ipsius assertum vel
 maxime stabilitur: at vero ex quo maxima disparitas inter autho-
 ritatem S. Francisci Salesii, & hujus Beati Joannis relucet, non
 ita fieri posse, aut debere arbitratur, si præter præfata in ipso B.
 Joanne simul attendamus, quod ipse tanquam vir eruditissimus,
 & profundissimus Professor plurimorum discipulorum, quos inter
 aliqui non modo doctrina, sed & sanctitate, uti e. g. S. Antoni-
 nus, conspicui non communem quandam opinionem secutus, sed
 contra torrentem Cassianum accusantium testimonium illud rulerit,
 quod

quod ob periculum suæ famæ &c. sine sufficienti, imo gravissima ratione ipsum fecisse, dici nec debet, nec potest. Et vero dato, quod ab hujus Beati Joannis Dominici Testimonio recedatur, non hoc ipso elisæ sunt, aut eliduntur rationes a nobis hucusque propositæ, quæ certo non adeo cordate tanquam testimonia non convenientia reiici, aut contemni debent, vel possunt, ex quibus a nobis productis rationibus facile intelligitur, S. Prosperum, si liber contra Collatorem reipsa est foetus genuinus, vere esse in classe eorum, in quo eum reposuit Beatus Joannes Dominici, & eum reipsa errore facti fuisse deceptum. Quem in finem, & cujus utilitatis causa nos Cl. AArius remittat ad folia 480, & 481. in actus Sanctorum; siquidem Bollandistæ, postquam ibidem recensuerunt quosdam, ex quibus alii Cassiani doctrinam impugnant, alii Cassianum defendunt, quos inter referunt citatum Beatum Joannem Dominici similiter cum reverentia a Beati Joannis Dominici judicio se recedere, & male se sequi Suarezium, Petavium &c., ubi dein subdunt, Cassianum sine dispendio sanctitatis suæ suo tempore posse adhærere erroribus Semipelagianorum. At vero de potentia nil disputantes hucusque efficaciter ostendimus Cassianum iis erroribus reipsa non adhæsisse: Suarezii autem &c. fundamenta nullius esse ponderis, mox sequenti articulo videbimus. Unde Cl. AArius nihil utilitatis ex hac sua ad hos remissione percipit. Oppositio testimoniorum Prudentii, Adonis Viennensis (de quo videri merentur dicta supra cap. 1. §. 23.) Cassiodori contra testimonium Beati Joannis Dominici nihil evincit. Enimvero hi, & alii ejusmodi omnes ita sentientes communem, & quasi popularem secuti sunt opinionem unius S. Prosperi, tanquam primo doctrinam Cassiani impugnantis, & decepti errore facti, auctoritate subnixam, adeoque ipsis haud plus deferendum, quam ipsi S. Prospero; cum ij nullam specialem, aut novam afferant rationem: at vero ab opposito contra ejusmodi vulgarem opinionem & tum, sicut & nunc communem pronuntiavit Beatus Joannes Dominici dicta Cassiani posse salvari, sicque eum vere catholice scripsisse, quod testimonium certo sine gravissima ratione contra communem opinionem, & vulgarem non tulisset sine periculo,

&c

& dispendio suæ famæ per ejusmodi asserti nullo, aut prorsus inani fundamento innixi vel maxime corrumpendæ. Et vero ad ferendum illud suum testimonium gravissimam habuisse rationem, clare, innuit, dum postquam dixerat, dicta Cassiani posse salvari, mox sine hæsitatione verbis satis acutis subdit: *si jane, & mature intelligantur, & non eo modo, quo Prosper, & alii ea exponunt nimis cursive, & superficialiter intelligentes.* Certo hoc B. Joannis Dominici assertum maximopere fulcitur, & firmatur per argumenta a nobis hucusque producta. Testimonium Gennadii, quomodo nobis adversus testimonium B. Joannis Dominici opponere voluerit, aut possit, non dispicimus: siquidem testimonium non solum non pugnat cum testimonio Beati Joannis Dominici, sed adhuc multo plus, quam illud Beati Joannis Dominici ratione integritatis sanæ doctrinæ tribuit opusculis Cassiani, dum affirmat ea Ecclesiæ usu, & praxi probari ut salutaria. Id autem dato, & non concessio (nam desuper nos litigare nolumus, nec ejusmodi controversiam nostram facere) quod Semipelagianus fuerit, cum veritate attestari potuit, non secus, ac si tum attestatus fuisset, Canones Apostolorum fuisse ab Ecclesia receptos, de quorum receptione videri potest S. R. E. Cardinalis Gotti in veritat. Relig. Christ. Tom. 1. Tract. 2. cap. 4. §. 11. n. præcipue 79. & 83. &c. & etiam prout ex illius verbis patet, attestatus est. Nam ex una parte error Semipelagianus, si eo infectus fuit, nec obest, nec obesse potuit, quo minus veritatem hujus facti attestari potuerit, ac voluerit, aut reipsa attestatus sit: ex altera autem parte certo contra opuscula Cassiani nil actum est a quopiam, excepto S. Prospero, si tamen liber contra Collatorem ipsius genuinus sit foetus, usque ad Gelasium I. Papam, & Synodum Romanam anno 494. sub ipso habitam, in qua dicuntur inter apogrypha reposita, prout videre est in cit. can. & ejusdem Synodi exemplaribus recentioribus. Neque enim ex Pontificum, synodorumve decretis ostendi potest, nec ullum aliud adest vestigium, ante id tempus opuscula Cassiani fuisse ab aliquo, excepto S. Prospero, si illius opusculum

genuinum est, infestata, multo minus reprobata. Proin cum ipse S. Prosper in suo Chronico ad annum Christi 433. affirmet, *Joannem cognomento Cassianum Massiliæ insignem, & facundum Scriptorem habitum*, sicque hoc ipso Cassiani scripta, & opuscula laudare, atque probare censerī debeat, quod alias immerito eum *insignem, & facundum Scriptorem* diceret, cumque etiam, postquam (si tamen reipsa) a Gelasio I. inter apogrypha reposita sunt opuscula Cassiani, quique viri non solum sanctitate, sed & doctrina conspicui, ne quidem iis exceptis, quibus de Semipelagianismo suspectus fuit, magnis laudibus sint prosecuti, magnaue veneratione complexi, ut jam aliquatenus in procemio monuimus, dubium non est, quin ante habitam illam dictam Synodum, si non omnium, certe plurimorum virorum religiosorum manibus sint trita cum magna eorum æstimatione, sicque quasi usu, & praxi Ecclesiæ probata ut salutaria, ut proin Gennadius, qui illum suum catalogum jam ante hanc Synodum exaraverat, merito scribere potuerit, ac scripserit, *ea ab Ecclesia Dei salutaria probari*. Jam etsi minime eam controversiam, utrum Gennadius Semipelagianus fuerit, nec ne? nostram facere velimus, aut faciamus: nihilominus haud inepte nos facturos existimamus, si animadvertamus, saltem non ex eo præcise eum Semipelagianum fuisse censerī debere, quia fuit Presbyter Massiliensis, ut vult Diezius in sua succincta historia Ecclesiastica novi testamenti; aut quia de S. Augustino scribit, *ei accidisse, quod dixit per Salomonem Spiritus S. ex multiloquio non effugies peccatum*, & S. Prospero impropere, quod vituperet opuscula Cassiani, scribens: *legi & librum adversum opuscula suppresso nomine Cassiani, quæ Ecclesia Dei salutaria probat, ille infamat nociva*. Enimvero inprimis ex eo, quod Gennadius fuerit Massiliensis, non hoc ipso consequitur, eum etiam fuisse Semipelagianum, & dein neque ex eo, quod tale quid S. Augustino accidisse scribat, sicque eum quasi de mendacio arguat, recte inferri potest, Gennadium id fecisse ex eo, quod ipse secutus sit errorem Semipelagianorum, quem, sicut & Pelagianorum im- & expugnauerat S. Augustinus, siquidem nil impedit, quo minus Gennadius ex alia ratione S. Augustinum ita arguerit. Sed de-

O O O

mum

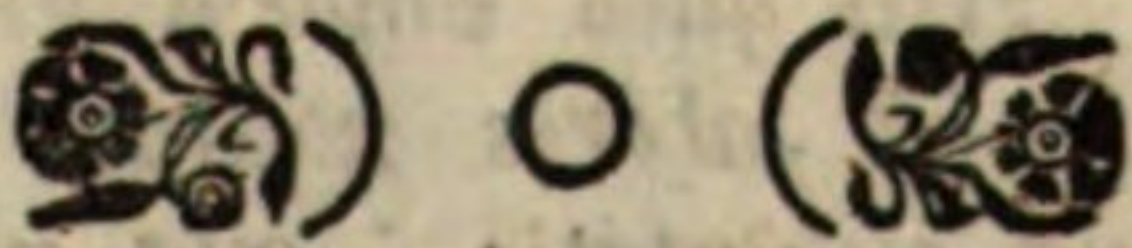
mum suo tempore vere scribere potuit, ac scripsit, doctrinam
 Cassiani reipsa ab Ecclesia probari &c. ut mox vidimus, proin-
 neque ex hoc præcise Semipelagianismi postulari potest. De cætero
 nullum extat damnationis illius, aut ejus doctrinæ indicium, etsi
 re ipsa accusatus opusculum de sua fide obtulerit Gelasio, prout me-
 minit Du Mesnil doct. & disciplin. Eccles. tom. 3. l. 26. n. 56.;
 sed hæc desuper notasse satis sit. Porro nulla urget necessitas, ut
 probemus, doctrinam Cassiani de gratia, & libero arbitrio a Ge-
 lasio Papa in Concil. Romano per Can. *Sancta Romana*, vel
 postea a Concilio Araus. II. &c. *positive, directe, & expresse*
 esse approbatum. Alias enim cujuslibet e. g. Theologi &c. liber
 ut vere catholicus haberi, & censeri posset, ab aliquo Pontifice,
 vel postea ab aliquo Concilio deberet esse approbatus: sed sufficit
 monstrasse, nec ab aliquo Pontifice, nec ab aliquo Concilio opus-
 cula Cassiani ratione doctrinæ, quasi ea vere catholica non esset,
 aut saltem tanquam de errore Semipelagianorum &c. suspecta foret,
 fuisse reprobata, atque rejecta; hoc enim si monstraverimus, sa-
 tis manifestum est, ex hoc fundamento Cassianum Semipelagia-
 norum errorum non posse argui. Jam quantum ad Concilium
 Araus. II. jam supra hujus cap. 3. §. 37. ad 9num pro-
 bavimus, per illud doctrinam Cassiani omnino firmari, eamque
 decretis hujus Concilii prorsus consentaneam, atque conformem
 esse. Quod vero concernit Gelasium Pontificem cum Concil. Ro-
 mano per can. *Sancta Romana*. Inprimis cum Severino Binio
 in notis ad hoc concilium, observandum, *hoc decretum exstare dist.*
15. can. 3. lectionem autem ejus ab originali tantopere discrepare, ut satis
certo statui non possit, quæ sit vera, & pura Gelasii. Desuper autem
 videri etiam possunt notæ emendatorum decreti Gratiani post cit.
 can. positæ. Observandum 2do cum Claud. Fleurio in hist. Eccles.
 latine reddita a R. P. Brunone Parode &c. edit. August. de anno
 1759. tom. 7. fol. 104. his, nempe apogryphis, *libris annumerari*
librum Pastoris, quem antiquitas reverebatur, & Canones Apostolorum,
unde demonstratur, non omnes hos libros æquali censura damnari. Obser-
 vandum 3tio, quod antiquorum exemplorum diversitas dubitandi socum
 faciat,

faciat, an non nomina aliquorum Scriptorum, quos Concilium non damnavit, fuerint immixta. His autem ita prævie observatis, merito statuere inprimis possemus, facile fieri potuisse, ut nomen Cassiani, seu potius Cassiani opuscula non ab eo concilio inter apogrypha sint reposita, sed tempore posteriori decreto illius concilii sint immixta, & adjecta. Et vero opuscula Cassiani a S. Pontifice Gelasio, ac præcitato concilio Romano non fuisse inter apogrypha rejecta, non immerito ex eo inferimus, quod si opuscula Cassiani a Gelasio, eoque concilio inter apogrypha rejecta fuissent, certo SS. Pontifices ipsius Gelasii successores, qui certo decretum illud dicti concilii haud ignorarunt, nec ignorare potuerunt, & Regulam SS. P. N. Benedicti approbarunt, nullatenus permisissent, ac passi essent, in ea opuscula Cassiani ad legendum præscribi: sicut tamen sine ullius contradictione in ea ad legendum præscripta leguntur. Et vero Gennadius non multos ante annos habiti hujus concilii catalogum suum de *viris illustribus* finiit, in quo asserit, *opuscula Cassiani ab Ecclesia approbari*, & tamen nec a dicto concilio, nec ab aliquo coævo, vel suppare Scriptore Gennadius ob hoc suum testimonium de Cassiani opusculis notatus, aut reprehensus fuit: at vero non est credibile, Gennadium a nullo tum temporis fuisse notatum, si Cassiani opuscula jam a Gelasio & præcitato concilio inter apogrypha rejecta fuissent. Cassiodorus, qui sæculo 6. floruit, non nisi S. Prosperum attendens, expos. Psalm. 68tavi &c. asserit quidem, Cassianum a S. Prospero jure culpari: at Cassiani opuscula a Gelasio inter apogrypha fuisse rejecta, ne verbulo quidem meminit, cujus haud dubie meminisset, & quidem non minus, ac meminit, Cassianum a S. Prospero culpatum, si opuscula Cassiani reipsa inter apogrypha rejecta fuissent. Sed dato etiam, quod reipsa opuscula Cassiani a Gelasio, & eo concilio inter apogrypha reposita sint, non illico bene notat Alardus Gazzus, cæteroquin non modicus Cassiani adversarius in epist. ad lectorem, suo commentario in Cassianum præfixa, non illico, dicimus, inferri licet, opuscula Cassiani, quasi doctrinam erroneam continerent, fuisse penitus damnata, & legi vetita: sed tantum sequitur, ipsis canonicam auctoritatem, & publicam eorum in Ecclesia auctoritatem

a Gelasio, eoque concilio fuisse negatas. Inprimis enim in hoc concilio inter libros S. Scripturæ V. T. refertur *Esdra liber unus*, *Macchabæorum liber unus*; dein & inter apogryphos reiiciuntur *canones Apostolorum*, *liber Pastoris* &c. dum ibidem dicitur: *liber, qui appellatur Pastoris, apogryphus; liber, qui appellatur Canones Apostolorum, apogryphus*. Jam autem ex eo, quod Gelasius in hoc Concilio Romano non meminerit 2di libri *Esdra*, & *Macchabæorum*, & *librum Pastoris*, atque *Canones Apostolorum* inter apogrypha recensuerit, nemo inferre præsumet negare, 2dum *librum Macchabæorum*, nec non & 2dum *Esdra* divinam habere auctoritatem, sed nec quis ex eodem capite affirmare audebit, in *Canonibus Apostolorum*, qui etiamnum decreto Gratiani adjunguntur, aut in *libro Pastoris* doctrinam erroneam contineri; ergo similiter dicendum ex eo, quod Gelasius opuscula Cassiani inter apogrypha reposuerit, non sequi, quod in iis doctrina erronea contineatur, sed tantum sequi, quod ex sententia Gelasii non habeant canonicam auctoritatem, & publice in Ecclesia non debeant legi. Deinde ut bene etiam advertit mox citatus Alardus Gazæus, Pontifex in eo decreto tres manifesto distinguit ordines, seu classes librorum, in quarum prima recenset libros canonicos, & authenticos S. Scripturæ, & SS. PP., quos Ecclesia catholica recipit, & approbat, & publice in officiis Ecclesiasticis usurpat. In 2da classe recenset apogryphos, quos vetat quidem publice legi, & pronuntiari in Ecclesia; privatim tamen, & extra Ecclesiam legi nullatenus prohibet, in quo ordine cum pluribus aliis habentur Cassiani opuscula. 3tio demum loco statuit libros hæreticorum, & Schismaticorum penitus ab Ecclesia damnatos, & repudiatos. Ex eo igitur, quod Pontifex opuscula Cassiani in eo reposuerit ordine librorum, quibus auctoritatem canonicam negabat, quosque nollebat in Ecclesia publice legi, inferri non potest, in iis doctrinam erroneam contineri, ad hoc enim, ut talibus libris, qui in Ecclesia publice legi non permittuntur, opusculum aliquod accenseatur, sufficit, ut illud ab aliquo impugnetur, & sic aliquomodo suspectum reddatur, esto, quod doctrina in tali opusculo contenta rite inspecta,
&

& debite discussa integra, sana, ac sancta sit. Et vero si Pontifex in opusculis Cassiani doctrinam erroneam contineri judicasset, ea non inter apogrypha, quæ in Ecclesia publice legi nollebat, sed inter libros hæreticorum, & schismaticorum collocasset; sed desuper videri potest Alardus Gazæus loc. cit. Jam quantum ad conclusionem Cl. AArii, fatemur quidem revera etiam juxta Gennadium Cassiani ut expositas a S. Prospero, & Prosperi de gratia Dei, & libero arbitrio sententias in aliquibus sibi inveniri contrarias: negamus autem etiam juxta Gennadium sibi inveniri contrarias, si sententiæ Cassiani spectentur in se, & sumantur in sensu, in quo eas sumi debere hucusque monstravimus, negamus itidem, eas a S. Prospero genuine expositas, & hanc ob causam Gennadius affirmat, *opuscula Cassiani a S. Prospero infamari ut nociva*. Quantum ad Gelasium cum concilio, ostendendum prius foret, quod in illo decerto opuscula Cassiani, non primum successu temporis supposititie irresperint; dein, utrum Gelasius cum concilio doctrinam Cassiani, ejusque opuscula ex instituto discusserit? ut ejusmodi illatio fieri possit. Patribus Concilii Araus. Ildi nihil prorsus negotii fuisse cum Cassiano, jam supra ostendimus hujus cap. 3. §. 37. ad 9. a S. Prospero vero errore facti decepto Cassianum fuisse impugnatum ex dictis, & probatis in hoc cap. 3. patet, quæ proin sit ea illatio Cl. AArii, cuique prudenti lectori diiudicandum relinquimus. Concentratorum porro Testium, quorum nube nos a se opprimi asserit Cl. AArius, convenientia testimonia haud sunt. Jam demum responsio ad y. *Et vero S. Prosperum satis refutata manet ex hujus ipsius 3tii cap. §pho 52.* His igitur ita positis liquet, Cassianum a Cl. AArio nullatenus Semipelagianismi reum probari. Sed etiam videamus, quid alii contra eum probent. Proin sit

Ad
y. Ec
vero.

ARTICULUS IV.

Joannes Cassianus ab erroribus Semipelagianorum vindicatur, & prorsus immunis ostenditur solutione eorum, quæ quidam alii in contrarium proferunt.

§. 54.

Primum locum ex iis, qui contra S. Cassianum insurrexerunt, ipsumque Semipelagianismi postularunt, merito occupat Alardus Gazæus, cui specialem locum, in quo eum refutemus, nos reservaturos jam supra memoravimus. Ipse autem præter argumenta ab ipso producta, & jam supra refutata, variis in locis varia producit argumenta.

- imo.** Nam mox lib. de instit. Cænob. 12. cap. 14. Cassianum Semipelagianismi accusat, asserendo imo quod a capite 10. usque ad cap. 19. satis quidem honorifice loquatur de gratia Dei, eamque magnopere commendat adversus Pelagium, ita tamen, ut perfectionem tantummodo ei adscribat, nulla de initiis facta mentione.
- 2do.** Ubi latet mysterium, quod Cuykius non animadvertit &c. 2do, quod passim ab illo cap. 10. & deinceps supponat in nobis bonam voluntatem, conatum, laborem, desiderium salutis ante omnem gratiam, & divinam, ut vocat, miserationem.
- 3tio.** 3tio quod eandem gratiam solummodo requirat ad promovendos conatus, & labores nostros, non item ad excitandos.
- 4to.** 4to quod inter initia bonæ voluntatis, quæ nobis attribuit, non solum fidem, & orationem, sed & alia multa opera annumeret, afflictionem corporis,

corporis, jejunia &c. sicque operibus nostris gratiam aperte sub-
jungat, & velut pedissequam subiiciat, quod in Concilio Arausica-
no damnatur. 5to quod eodem plane stylo, & modo loquendi
tum hic, tum in illa collat. cap. 9. usus sit, dicens, gratiam
dari petentibus &c. ex proprio scil. arbitrii motu, & facultate: quod iis-
dem verbis ab ipso mutuatis damnatur eodem canone 6to concilii Arausicani.
Imo hæc etiam severius, & expressius loquitur. Afferit enim, laboran-
tibus tantum, ac defudantibus - - misericordiam Dei, gratiamque
conferri, cum in illa collat. cap. 12. 13. & 15. fateatur, quod gratia
Dei interdum nos præveniat, & nos interdum gratiam Dei. His pro-
ductis rationibus definit, & statuit, dicens: maneat ergo Cassiani
sententia, qualis ab ipso expressa, qualis a Patribus judicata est, ne dum
ipsum excusare, aut defendere plus æquo nitimur, clarissimos Ecclesiæ
Doctores, Augustinum, Prosperum, Hilarium, aliosque ut calumnia-
tores traducamus, aut etiam SS. Pontifices, Cælestinum, Leonem, Ge-
lasium, nec non Concilium Arausicanum in hac causa congregatum cæcu-
tiisse, aut debitum modum excessisse suspicemur. 6to posthæc produciens
Cassiani verba hujus cap. 14. ita pronuntiamus laborantibus tantum
misericordiam Dei conferri, & dein 7timo asserens, & a Cassiano collat. 7timo.
13. cap. 11. dici, voluntatem nostram a Deo præveniri, inter-
dum tamen prævenire, sic argumentatur: si prævenitur a Deo,
ergo non tantum laborantibus - - gratia Dei - confertur. 8tavo item 8tavo.
si nolentes, renitentesque pertrahit ad bonam voluntatem, quomodo labo-
rantibus tantum - - gratiam confert? 9no censet deinde, exponen- 9no.
dum esse axioma illud: facienti quod est in se, gratia Dei non
deest, ut quod significare videntur, tum ipse titulus hujus cap., quo
dicitur: quod adjutorium Dei laborantibus tribuatur; tum
verba contextus, illa præsertim: præsto est namque &c. 10mo 10mo.
ulterius porro affirmat contra Cassiani assertum: dicimus enim se-
cundum Salvatoris sententiam, dari quidem petentibus &c. tanquam
nimis liberum editos fuisse aliquot canones in concilio Arausicano,
quos & citat. 11mo quibus canonibus subdit deinde; ipsis Cassiani 11mo.
verbis usurpatis excluditur manifeste modus loquendi, & opinio ipsius,
quem etiam modum loquendi damnat Augustinus &c. Jam & ulterius,
atque

- 12mo. atque 12ma sequent. cap. 17, lib. 12. de instit. asserit, quæ hoc in capite affirmat Cassianus, non coherere cum iis, quæ
- 13tio. dixerat in præcedentibus. 13tio ad eum Cassiani textum collat. 1. cap. 19. *ex nobis autem oriuntur* (cogitationes) notat, quomodo cogitationes oriuntur ex nobis, cum Apostolus dicat: *non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis*, citatque not. Domini Cuychii.
- 14to. 14to in cap. 12 collat. 3. ad textum: *hoc vos recte movisset, si in omni opere principium tantum esset, ac finis, & non etiam quædam medietas* &c. notat, & asserit, Paphnutium quæstioni de libero arbitrio propositæ videri hic ita respondere, quasi initium quidem, ac finem nostræ salutis, & perfectionis divinæ gratiæ: medietatem vero, hoc est progressum - - nostri arbitrii viribus velit adscribi. Dein subjungit, quomodo eum textum intelligi debere velit Reverendissimus Cuychius.
- 15to. 15to cap. 19. ejusdem collat. 3. in nota ad textum *initium voluntatis bonæ nobis Domino inspirante concedi vult*, Cassianum ab hac sua sententia in subsequenti, & 13. collatione recedere.
- 16ta. 16to in nota ad textum *ut quid ex quo pendeat*. cap. 11. collat. 13. contendit, triplicem ibi committi errorem dicens: *Primus est: quia pariter condemnantur, & errare dicuntur, tam qui voluntatem bonam ex Dei fatentur nasci misericordia, ut catholici; quam qui e contrario asserunt, gratiam ex bona pendere voluntate, ut Pelagiani. Secundus, quod nihilominus utraque sententia suscipienda decernitur; dum unius in Matthæo, & Paulo, alterius in Zacchæo, & latrone exemplum, & specimen prætenditur: quasi e duobus malis unum bonum, & duobus mendaciis una veritas confici, & coalescere possit. Tertius, quod alterius partis, utpote erroneæ, & Pelagianæ, exempla sint proposita falsa, & erronea, ut ex sequentibus patet. nimirum quia in nota sub lit. B. prout ipse asserit, ad eum textum Cassiani, quo asserit: *quid de Zacchæi fide* &c. respondet Prosper & fidem Zacchæo, & latroni pietatem a Deo fuisse inspiratam, utrumque divina vocatione præventum.*
- 17tima. 17timo ex capite 12mo collationis 13tiæ & quidem in nota (a) ulterius obiicit, asserendo: plures itidem absurditates hic notari possunt. Primo quia imperite allegat exemplum Adami, quem constat rectum, & omni vitio carentem a Deo crea-

creatum fuisse ; cum hic non agatur de libero arbitrio in statu innocentiae , & naturae integræ : sed in statu naturae corruptæ per peccatum Adami. Nam debilitas , seu imbecillitas liberi arbitrii non est ex prima institutione naturæ , sed ex peccato contracta. 2do male ratiocinatur Collator hoc modo : si homo non possit velle bonum ex se ; ergo caret libero arbitrio. Negatur consecutio. Sufficit enim ad libertatem arbitrii , quod hoc possit , suppositis supponendis nempe auxiliis divinæ gratiæ , quæ omnibus præsto sunt , ut superius ipsemet professus est. Alioquin eodem argumento colligeretur non solum ad incipiendum , sed nec ad perficiendum gratia Dei indigere contra inpsum Collatorem. Tertio perperam etiam produxit ad probandam arbitrii libertatem , & facultatem textum illum Genes : *ecce Adam factus est sicut unus ex nobis , sciens bonum , & malum.* Quasi diabolus vera prædixerit , & promiserit ; & his verbis significetur , quid Adam per peccatum consecutus sit , & non potius , quid amiserit : cum hæc verba secundum communem sensum Tractatorum , id est , interpretum per ironiam dicta censeantur ; ut intelligeretur , quanta derisione , & ludibrio dignus esset Adam , qui non solum non fuerit factus , qualis esse voluit ; sed nec illud , quod factus fuerat , conservavit &c. Quarto in ipsa conclusione peccavit author , quia falsam conclusionem ex falso intellectu scripturæ intulit , dicens : concepit ergo Adam post prævaricationem , quam non habuerat , scientiam mali &c. Dein 5to in idem caput sub nota (b) *cum enim gentes &c.* duplex , inquit , est expositio hujus sententiæ a Patribus tradita - - & subjungit : utramque etiam admittere videtur divus Prosper in hunc locum : sed neutram ostendit favere Collatori , qui hinc colligebat scientiam boni , seu lumen naturale per se sufficere ad bene operandum , & proinde posse esse ex nobis initia virtutum , & bonorum operum absque auxilio gratiæ. Itidem 6to ibidem sub nota (c) in textum : *quis surdus , nisi servus meus* , asserit : at sic non arguuntur , & increpantur surdi , & cæci , quasi ex facultate naturæ possint vel aures ad audiendum aperire - - - sed quia divinam illustrationem , & apertionem no-

lunt admittere, sed in sua cæcitate perdurare. 7mo autem ibidem sub nota (d) *denique ut possibilitatem boni &c.* ulterius dicit: Huic assertioni jam paulo ante responsum est, qua non solum voluntatem boni, sed etiam possibilitatem, id est, facultatem libero tribuit arbitrio, quasi vero idem sit, naturali iudicio, quod iustum est, posse discernere, & illud opere præstare, 8^{avo} ibidem sub nota (e) *unde cavendum nobis est &c.* subjungit: imo contra cavendum nobis est, ne sic aliquod bonum naturæ adscribamus humanæ, ut non omnia Sanctorum merita in Deum referamus. Sic enim definivit Coelestinus I. in epist. superius citata ex sententia Innocentii Prædecessoris sui: *quod omnia studia, & omnia merita Sanctorum ad Dei gloriam, laudemque referenda sint &c.* - - graviter porro invehitur Prosper in istam Collatoris sententiam, ut & Pelagianam, & blasphemam eam pronuntiet. *Quid enim, inquit, evidentius &c.* contra Collat. cap. 11. n. 2. 9no sub nota (f) *Hæc ergo cogitatio &c.* pergit dicendo: cogitationem, sive consilium - - regis David de ædificando templo fuisse bonum, & a Deo inspiratum, nulla ratione dubitari potest, cum opus esset ex se pium, & honestum, & recta ejus intentio. Nec obstat, quod ejus effectus, seu executio - - fuerit ei denegata. Nam id non infrequens est - - ut probat Prosper duplici exemplo &c. 1mo sub nota (g) *dubitari ergo non potest, inesse quidem omni animæ naturaliter virtutum semina &c.* refellit etiam D. Prosper hanc sententiam: quæ tamen a SS. PP. non raro usurpatur, sed in alio sensu &c. - - at vero Cassianus per semina virtutum intellexit semina veræ pietatis, id est, bonas cogitationes, & pia desideria &c. - - id enim aperte colligitur tum ex hoc loco, ubi asserit hæc virtutum semina sic esse omni animæ naturaliter insita, ut opitulatione divina non egeant, nisi ut ad incrementum perfectionis pervenire possint; tum ex præcedentibus præsertim cap. 9. ubi ait: *per naturæ bonum, quod beneficio creatoris indultum est &c.* ubi notandum, Pelagianos, & eorum fautores beneficium creationis vocasse gratiam &c. - - sententiam vero Collatoris de hujusmodi seminibus virtutum, refellit Prosper his verbis: *qui ergo dicit, sine ullo opere gratiæ &c.* contra Collat.

Collat. cap. 13. n. 4. 11mo sub nota (k) *manet in homine liberum arbitrium &c.* subdit, per se quidem negligere, at non per se, sed per gratiam Dei amare &c. 12mo demum sub nota (l) *mane oratio mea præveniet te*, affirmat dicens: iniqua, & inepta instituitur collatio, & comparatio voluntatis humanæ cum divina gratia, quasi paris essent facultatis, & quasi in aliquibus gratia hoc, in aliis propria operetur voluntas; sicque gratia modo sit prævia, modo voluntatis pedissequa. Quod autem ait Psalmista: *mane oratio mea præveniet te*, non sic accipiendum est, quasi prior voluntas ad eum accedat, prior illum invocet non vocata, non excitata, non præventa &c. Et tandem 13tio sub nota (m) *Expectat Dominus, ut misereatur nostri*, asserit: expectat Deus, ut misereatur nostri, non quia prius in nobis bonos motus voluntatis nostræ exploret, & inspiciat, ut superius dixit Collator; vel quia prius a nobis invocari debeat, aut possit sine præveniente ejus gratia; cum ipsum expectare, & invocare nostrum, munus sit gratiæ divinæ: sed quia quotidie stat, & pulsat ad ostium cordis nostri, hoc est, gratiam suam nobis offert &c. Jam vero ad caput 13tium pro objectione contra Cassianum 18va inprimis sub nota (a) *ut non nunquam ab eo quosdam conatus - - vel exigat, vel expectet*, ponit, & subdit dicendo: hoc superius explosum, & refutatum est. Ratio autem, quam subdit author, quod alioqui Deus penitus dormientibus, aut inertis otio dissolutis dona sua conferre videretur, nullius est momenti. Non enim solummodo dormientes - - a Deo vocari - - manifestum est ex parabola operariorum Matthæi 20; verum etiam inimicos - - Isaj. 65. &c. Dein 2do sub nota (b) *Et nihilominus gratia Dei gratuita perseverat*, dicere non dubitat subjungendo: sic nempe Massilienses sententiam Apostoli eludere conabantur. Cum enim dicerent initia bonæ voluntatis, & honorum operum posse esse ex nobis, quæ sufficerent ad gratiam Dei impetrandam, & promerendam saltem de congruo; & illis ex adverso objiceretur a Patribus illa sententia Apostoli Rom. 11. *Si autem gratia, jam non ex operibus &c.*, respondebant, gratiam Dei manere gratuitam - - etiamsi detur occasione nostri laboris, & conatus, quia hic labor minimus est &c. Ulterius pro ob-

Object.
18.

Object.
19.

Etione 19na, quam Gazæus contra Cassianum affert, merito habemus, quæ producit in notis ad caput 14. Collat 13., & quidem imo sub nota (b) *ad textum sed aufer manum &c.* dicit: textus græcus habet: *ἀλλὰ ἀπόσταν τὴν χειράσον*, cui latinus, & vulgatus respondet: *sed extende paululum manum tuam &c.* - - quid igitur sibi vult: *aufer manum tuam*, pro *extende*, vel *mitte*? an auferre idem est, quod extendere, vel mittere? Et hoc etiam admissio, quid ad hunc locum, quo de gratia Dei agitur, quasi idem esset ad sensum historiæ, auferri manum Dei protectricem, qua vallata, & munita erat domus Job - - & auferri auxilium gratiæ, quo destitutus Job cogeretur propriis viribus cum diabolo configere &c. Dein 2do sub nota (c) *quantam & illum noverat habere virtutem &c.* arguit, quod rectius dixisset, ut notat Presper: *quantam & illi resistendi noverat se dedisse virtutem &c.* Item sub nota (e) *& quid necesse est, eos vel tentari &c.* optima responsio redditur infra; qua se ipsum Collator confutat, & secum pugnat: *ut vel gratiam Dei victor, vel infirmitatem suam superatus intelligat &c.* hoc ipso cap. 14. hujus collat. 13. at quomodo gratiam Dei victor intelligat, & agnoscat, si suis viribus, & propriis conatibus, ut ibi dicitur, & sine gratia victor evadat, & cur non de sua fortitudine sperare possit, si parem sibi intelligat resistendi inesse virtutem, secluso Dei suffragio? &c. vide quomodo hæc cohæreant. Ulterius, & 4to sub nota (g) *fidelis Deus, qui non permittet vos tentari &c.* non significat Apostolus nos aliquando tentari, aut tentationem nos sustinere nostris viribus, quasi hæc sit humana tentatio, quæ non superat vires liberi arbitrii, ut hic Author subtiliter interpretatur, sed significat Deum non permittere nos tentari supra vires ex gratia acceptas &c. Demum 5to sub nota (i) *si nutrix pia &c.* hæc similitudo licet videatur aptissima - - tamen in hoc claudicat - - quod robur, & vires pueri ad ambulandum - - non dependent a nutrice, sicut facultas - -

Object. ad bene agendum - - a gratia Dei &c. Jam 20mo ulterius objicit, quæ habet in cap. 15. collat. 13. sub nota (b) *secundum mensuram fidei* ubi ait: fallax propositio disjunctiva, quæ ut vera sit, cum

cum alterum tantummodo membrum verum esse sufficiat secundum dialecticos ; sic tamen ingeritur , & proponitur , ac si utrimque vera ; hoc est , quasi in aliquibus Deus fidem reperiatur , quam non dederit , quod falsum , & erroneum ; in aliis vero , quam ipse largitus sit ; quod verum , atque catholicum. Tota porro difficultas hujus capitis in illis verbis consistit : *secundum mensuram fidei* &c. quibus hæc similia habentur infra : *largitas Dei secundum capacitatem humanæ fidei etiam ipsa formatur* : quibus verbis significare voluit , posse nos fidem ex nobis ipsis habere , ac proinde fidem inter liberi arbitrii bona , non inter Dei dona , ut ait Prosper , esse numerandam ; & prout majorem , aut minorem quisque fidem ex se ipso habeat , ita majorem , aut minorem a Deo percipere gratiam. Cui opinioni favere videtur illa sententia parabolæ Evangelicæ , qua dicitur : *homo peregre proficiscens* &c. quam propriam virtutem Pelagiani interpretabantur fidem cujusque , quam ex nobis ipsis esse oportere dicebant , ut propria cujusque virtus dici possit : pro cuius capacitate , siue mensura Deus nobis suam gratiam plus , minusve largiretur : quasi non & ipsa fides inter dona gratiæ censeretur debere &c. Tandem 21ma in caput 17. hujus collat. 13. præterea objicit ad verba *per hæc igitur exempla* dicens : conclusio est , & fere complexio præcedentium errorum. Cum enim hætenus docuerit quosdam naturæ meritis , quosdam gratia Dei salvari ; siue initium salutis , & gratiæ in quibusdam ex viribus arbitrii , in aliis ex præveniente Dei auxilio provenire , consequens est , duo esse genera hominum in Ecclesia , unum eorum , qui volentes , & spontanei salventur ; alterum eorum , qui nolentes , & nihil minus cogitantes invitentur , & trahantur : proinde Christum non omnium Salvatorem , sed quorundam tantummodo Susceptorem , & Adjutorem dici debere &c. Dein ibidem arguit Ciaconium , quasi defendendo Cassianum in eosdem errores inciderit. Demum 22do in cap. 18vum ad textum Cassiani , quo asserit : *& alios quidem volentes , currentesque suscipere* : alios vero nolentes obiicit sub nota (a) dicendo : non ita tamen , ait S. Prosper contra Collat. cap. 18. n. 3. ut juxta novam illam partitionem aliorum Saltator , aliorum Susceptor , sed usquequaque omnium fidelium & Susceptor , & Salvator sit Christus , unde

Object.
21.

Object.
22.

orantes non aliquorum protectorem, & salvatorem, & aliquorum adiutorem, & susceptorem, ut superius dixit collator, sed omnium & protectorem, & salvatorem, & adiutorem, & susceptorem ipsum prolecamamus; sed quomodo hic paulo ante dixit, *Deum velut benignissimum Patrem* - - *indifferenter omnia in omnibus operari*; si vera sit hæc distinctio, & differentia ab ipso excogitata, ut alii sint salvati, alii tantummodo suscepti? quomodo indifferenter, si tam differenter Deus erga hos, & illos se habeat, & operetur? & cum in cæteris beneficiis prius enumeratis totum Deo tribuatur, cur in hoc postremo, quod est salvare - - pars ei tantummodo assignatur? Hæc igitur, quæ contra Cassianum affert Alardus Gazæus, visa sunt notatu digniora, & singillatim refutanda. Nam quæ præterea obiicit, jam refutata sunt hujus cap. nostri 3ⁱⁱ §. 27. ad initium, §. 17. ad 3. §. 13. ad 7. §. 47. contra responsum ad rationem, & probationem nostram §. 13. ad initium, §. 29. ad 1um §. 27. ad 8^{tavum}. §. 48. ad initium.

§. 55. Et ita quidem argumentatur Alardus Gazæus, seque jam veritatem attigisse, atque Cassianum reipsa Semi-pelagianum fuisse, se demonstrasse existimat; dum ipse, si rem, ut oportet, expendamus, prorsus a veritate aberravit.

Inprimis enim dum Cassianus loquitur de perfectione, & consummatione virtutum, vel judicat eum loqui de perfectione virtutum, prout hæc est perfectio, & consummatio boni operis in quovis genere virtutum; vel prout ea est perfectio, & consummatio virtutis secundum statum perfectæ; & hæc est quædam inclinatio ad aliquod bonum de genere virtutum faciendum? Si 1um asseratur, contra est, quod jam supra hujus nostri cap. 3. §. 17. in responsione ad alteram 2^{di} partem monstraverimus, Cassianum non loqui de perfectione virtutum in eo sensu spectata. Si autem 2^{dum} asseratur, contra est, quod initia virtutis 2^{dum} statum perfectæ non sint, nec esse possint, nisi actus gratia formati.

mati. Sicut enim habitus virtutis in genere nasci non potest, nisi per actus frequentatos: sic habitus virtutis secundum statum perfectæ nasci, & generari non potest, nisi ex actibus gratia formatis. Si ergo Cassianus loquitur de perfectione virtutis secundum statum perfectæ, ejusque initio, quoad initia illius jam præsupponit gratiam, & prærequirit. At vero in quocunque sensu Cassianus dicatur loqui de perfectione virtutum, ejusque initio, nobis nil obest. Siquidem aliunde ex hucusque deductis satis, superque patet, Cassianum ad initium fidei, bonæ voluntatis, & pii operis prærequirere gratiam. Unde tantummodo superest, ut & iis, quæ Gazæus hic obiicit, paucis satisfaciamus. Igitur ad imum Cassianus ipse mox cap. 16. hujus libri 12. de instit. Cænob. expressis verbis asserit: *Non solum namque ipsam perfectionem oportet credere nostra industria nos, vel labore nostro possidere non posse, NB. sed ne hæc ipsa quidem, quæ illius exercemus obtentu: id est, labores, conatusque nostros, ac studia sine divinæ protectionis auxilio, inspirationisque ejus & castigationis, atque exhortationis gratia posse perficere, quam scil. cordibus nostris vel per alium nos visitando (qui, ut loquitur S. Thomas part. 3. quest. 8. art. 6. ad 2dum det, & dat gratiam non interius influendo, sed exterius persuadendo ad ea, quæ sunt gratiæ, quatenus eo exterius suadente, Deus interius confert gratiam) solet vel per semetipsum nos visitans infundere; ergo Cassianus non tantum perfectionem, sed & initium boni operis adscribit gratiæ inspirationis &c. consequenter gratiæ prævenienti, & excitanti; ergo verum non est, Cassianum a cap. 10. usque ad cap. 19. honorifice quidem loqui de gratia, ita tamen, ut perfectionem tantummodo ei adscribat, nulla de initiis facta mentione. Ad 2dum verum non est, Cassianum passim ab illo cap. 10. & deinceps supponere in nobis bonam voluntatem ante omnem gratiam, ut patet ex textu adducto, & ex aliis locis passim a nobis productis, quibus docet, ipsius bonæ voluntatis initium a gratia præveniente, & excitante dependere. Ad 3. verum itidem non est, a Cassiano eandem gratiam solummodo requiri ad promovendos conatus - - non item ad excitandos. Aliud enim ab opposito vere catholicæ sensisse constat*

Ad
I,

Ad
II,

Ad
III.

stat tum ex textu adducto, in quo gratiam inspirationis, & gratiam prævenientem etiam ad ipsa bonæ voluntatis, ac operis initia ut necessariam adstruit: tum ex eo, quia sæpe jam cit. cap. 14. lib. 12. de instit. Cænob. asserit, Davidem iterata prece a Domino rogasse, & deprecatum fuisse iis verbis: *confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis*, quibus declarat, non solum perfectionem, sed & initium boni operis, fidei, ac bonæ voluntatis a Deo nobis donari, & conferri; nam cit. textum ita ipse exponit collat. 3. cap. 15. dicens: *Hic quoque & initium conversionis, ac salutis nostræ, ac passionum tolerantiam donari nobis a Domino declaravit. Quod intelligens David quoque similiter orat, sibi hoc ipsum Domini miseratione concedi, dicens: confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis; NB. ostendens, non sufficere sibi salutis principia dono Dei, gratiaque collata, nisi fuerint eadem miseratione ipsius, & quotidiana opitulatione perfectæ.* Palam itaque ex his, si etiam præmittamus multo plura alia, patet, tres primas rationes a Gazæo adductas ab omni veritate esse alienas, & consequenter ne minimum quidem contra Cassianum probare. Jam vero quantum ad quartam ipsius rationem attinet, imprimis jam supra ostendimus, a Cassiano hujusmodi opera non recenseri inter initia bonæ voluntatis per respectum, comparisonem, aut etiam oppositionem ad consummationem boni operis in quovis virtutum genere: sed per respectum, aut oppositionem ad consummationem perfectionis consistentis in virtute secundum statum virtutis perfectum spectata: vel in complexu, seu cumulo virtutum perfectarum. Ex hoc autem nullatenus inferri potest, a Cassiano gratiam operibus nostris subungi, & velut pedissequam subiici. Imo ipsa opera nostra, & ipsa bonorum operum, ac bonæ voluntatis initia gratiæ præventi manifeste subdit, ac ab eadem dependere docet cit. cap. 16. lib. 12. dum ait: *non solum namque ipsam perfectionem oportet credere nostra industria nos, vel labore nostro possidere non posse, sed NB. ne hæc ipsa quidem, quæ illius exercemus obtentu, id est, labores, conatusque nostros, ac studia sine divinæ protectionis auxilio, inspi-*

ratio-

Ad
IV.

Ad
stum.

rationisque ejus - - gratia posse perficere &c. Ad istum responde-
mus, Cassianum eodem plane stylo, & modo loquendi tum hic,
tum in illa collat. usum, dicere, ac docere, gratiam nimirum *pro*
gratia talem dari quidem petentibus ut gratia adjutis, prout hucus-
que vidimus: negamus autem, Cassianum dicere, gratiam dari
petentibus &c. ex proprio arbitrii motu, & facultate, seclusa gra-
tia Dei, quod eum dixisse vult Gazæus: minime autem probat,
id eum dixisse. Jam autem in concilio Araus. damnatur quidem,
gratiam dari *sine gratia petentibus*, qui fuit error Semipelagianorum,
non autem damnatur, gratiam conferri *petentibus cum gratia*, qua
ipsi petentes præventi sunt, & adjuvantur. Porro falsum abso-
lute est, quod hic asserit Gazæus, nim. Cassianum dicere, ac fa-
teri, *quod gratia Dei NB. interdum nos præveniat, & nos seclusa quasi*
gratia NB. interdum gratiam Dei. Non enim dicit Cassianus, gra-
tiam Dei NB. interdum nos prævenire &c. sed *absolute, & simpli-*
citer dicit expressis verbis cap. 12. collat. 13. *Prævenit ergo hominis*
voluntatem misericordia Domini - - & rursus Dominum remorantem, at-
que utiliter quodammodo subsistentem, ut nostrum experiatur arbitrium,
voluntas prævenit nostra. At vero per hoc Cassianus tantum vult
dicere, a Domino nostram præveniri voluntatem per gratiam exci-
tantem, operantem, seu prævenientem, & rursus a nostra volun-
tate gratia jam præventa, & excitata Dominum præveniri quoad
collationem gratiarum, & beneficiorum conferendorum nobis ut
Dei gratiæ cooperantibus, ut mox patebit ex infra dicendis. Ad
id porro, quod subdit, dicens: *maneant ergo Cassiani sententia &c.*
priusquam respondeamus: nobis observandum est, prorsus similia
Gazæi asserto, & magistrum sapientissimum Joannem Gonzales de
Leon, seu Legionensem de Cassiano asserere in suis controversiis
inter defensores libertatis, & prædicatores gratiæ, de auxiliis,
quæ typis prodierunt, aut saltem veneunt Leodii apud Francis. Hoy-
oux e regione Jesuitarum 1708.; hic enim controversia 4ta art.
10. cit. edit. fol. 195. asserit: *Hoc unum adverterim, non inveniri*
personam expresse per Pontifices damnatam, sicut invenimus damnatas pri-
morum Pelagianorum personas; ejus tamen doctrinam in materia de gra-
tia,

tia, & libero arbitrio esse apertissime damnatam &c. dein fol. 198. & 199. at dicant quæso, inquit, quæ necessitas interpretandi Cassiani doctrinam circa gratiam, & liberum arbitrium, cum jam sit per Ecclesiam damaata? quis proficiuus labor in conciliationibus sententiarum, quæ ab Ecclesia sunt repulsæ? quare insudavit P. Arrubal in congregationibus habitis coram Clemente VIII. a congregatione 10. usque ad 17. inclusive, in quibus agebatur de convenientia, vel inconvenientia 14. propositionum Cassiani cum aliis 14. Molinæ? - - ut ostenderet disconvenientiam, probando Molinæ propositiones catholicum sensum continere, Cassiani vero erroneum & hæreticum. Id hoc loco observandum duximus, ne, dum utriusque assertum fere in idem recidat, ad utriusque talem definitionem in particulari respondendo nimium prolixissimus. His itaque sic observatis, jam respondemus, & fatemur, sententiam Semipelagianorum a SS. Augustino, Hilario, Prospero fuisse impugnatam, itemque a Cælestino I., & a Concilio Araus. damnatam: non vero sententiam, & doctrinam Cassiani. Hujus enim, nim. Cassiani doctrinam neque a Cælestino I., neque a concilio Araus. esse judicatam, multo minus damnatam fuisse, satis manifeste patet ex eo, imo, quia si concilium, aut Pontifex cujusdam doctrinam judicat, aut damnat: non solum illius, cujus doctrinam judicat, & damnat, sed & præcipuorum sociorum, atque doctrinæ ipsius meminisse solet, & mentionem facit, prout palam est. Sic enim concilium Alexandrinum II. anno 319. non solum Arii, sed & doctrinæ, sociorumque ejus distincte meminit, quod ipsum & factum est in Concilio Nicæno generali I. sic in Concilio Agrippinienensi habito anno 346. *Maximinus Episcopus dixit, quia voluntatis Dei Patris - - voluit nos - - convenire propter perditum, & blasphemum Euphratram - - qui in spiritum S. eatenus blasphemavit, quod Christum Deum negat &c.* adeoque non tantum doctrina damnata, sed & cujus illa est, rememoratur: sic in concilio Ephesino III. celebrato anno 431. & Nestorii aperta, repetitaque mentio fit, & asserta illius producuntur. *Deprehendentes itaque, inquit Patres, partim ex literis, commentariisque ipsius - - ipsum impie sentire &c.* similiter & Eutychetis, dogmatumque ejus manifeste fit mentio in Concilio Chalcedonensi habito anno 451. sic, ut alia prætermittamus,

tamus, in Concilio constantiensi Wicleffi expresse nominati 45. referuntur propositiones. Sic, ut paucis agamus, Innocentius I. epist. 183. inter Augustinianas, & Pelagii, & dogmatum ejus meminit; sicut & Zozimus, & alii Pontifices alios damnantes hæreticos, quos, ne nimium longi simus, prætermittimus. At vero nec in literis Cœlestini, nec in concilio Arausicano, sed neque in literis S. Augustini, aut S. Hilarii vel minima fit mentio de Cassiano, ejusve doctrina; ergo dici non debet, nec potest, Cassiani doctrinam aut per SS. Pontifices Cœlestinum, Leonem, aut per concilium Arausicanum judicatam, & damnatam fuisse, præsertim quia videtur implicare in terminis, a Pontifice, aut concilio doctrinam cujusdam determinati judicari, ac damnari, quin & doctrinæ, & illius, cujus ea doctrina est, mentio fiat. Et si forte dicatur ab iis Pontificibus fuisse judicatam, atque damnatam, sicut & a concilio doctrinam Semipelagianorum vage, sine determinatione, cujus ea sit, hoc ipso non poterit dici, judicatam, ac damnatam esse Cassiani, nisi prius probetur, quod tamen probari non potest, doctrinam Cassiani esse eandem cum illa. Deinde si doctrina Cassiani a SS. Pontificibus Cœlestino e. g. jam fuit judicata, & damnata, opus non erat, ut S. Prosper post aliquot annos a lata sententia Pontificum, eam adhuc impugnet ut suspectam, & coincidentem cum doctrina Semipelagianorum, siquidem ut jam judicata, & damnata, hoc ipso jam etiam ut talis fuisset declarata; ergo cum S. Prosper primum post aliquot annos a lata in Semipelagianos Pontificum sententia Cassiani doctrinam impugnet ut suspectam, & congruentem cum doctrina Semipelagianorum: non modo dici non potest, eam esse judicatam, sed & ipse S. Prosper clare innuit, doctrinam Cassiani ab iis Pontificibus non esse judicatam, minus damnatam. 2do jam Cassiani doctrinam nec a dictis Pontificibus, nec a concilio Arausicano fuisse judicatam, aut damnatam, probamus ex eo, quia si fuisset a SS. Pontificibus, & a præfato concilio doctrina Cassiani judicata, & damnata: id omnino rescissent viri doctrina, & eruditione, imo non modo doctrina, sed & dignitatibus Ecclesiasticis, & etiam sanctitate conspicui, & consequenter ejus doctrinam, scientes, eam a

S. Prospero impugnata, & ejusdem Cassiani opuscula inter apogrypha reposita, tantis laudibus, atque encomiis non deprædicassent, multo minus S. Prosperum, aliosque erroris accusassent, dicentes, asserta Cassiani a S. Prospero, aliisque non *mature*, sed *cursive*, & *superficialiter* fuisse intellecta: atque ut Vincentium Bellovacensem, aliosque tum Historicos, tum Theologos prætermittamus, & solum testes, & assertores omni exceptione majores adducamus, certo non solum S. Dominicus apud S. Antoninum part. histor. 2. tit. 10. cap. 10. §. 2. edit. Basileens. de anno 1502. fol. 38. b. & fol. 39. a vel potius post eum ipse S. Antoninus non solum doctrina, eruditione, sanctitate, sed & Archiepiscopali dignitate Ecclesiæ Florentinæ conspicuus, Cassiani doctrinam magnis laudibus, encomiis non præcise a S. Dominico, aut a Vincentio Bellovacensi mutuatis, sed ex propria etiam sententia prolatis deprædicat; item & Beatus Joannes Dominici de Florentia ex ordine Prædicatorum non solum doctrina, & gravissima dignitate S. R. E. Cardinalis, seu purpurati Principis venerandus apud eundem S. Antoninum loco mox cit. præterea cum aliis asserere non dubitat, dicta Cassiani *posse salvari, si NB. sane; & mature intelligantur, & non eo modo, quo Prosper, & alii ea exponunt NB. nimis cursive, & superficialiter* inrelligentes; ergo dicendum, hujusmodi viros ignorasse, quod Cassiani doctrina a SS. Pontificibus, & concilio Arausicano judicata sit, atque damnata: vel dicendum, Cassiani doctrinam a præfatis nullatenus esse judicatum, aut damnatam; atqui prius admitti non potest: sicut enim rescierunt, Cassiani opuscula inter apogrypha a Gelasio relata: sic & alterum optime rescissent; ergo dicendum est 2dum, nim. doctrinam Cassiani a mox præfatis non esse judicatam. Non itaque judicata est, ut vult Gazæus, aut *apertissime* damnata, ut vult Gonzales legionensis, doctrina Cassiani. Et vero certum est, Regulam SS. Patris nostri Benedicti a SS. Pontificibus Gregorio M. Bonifacio IV. aliisque, sicut & in pluribus Conciliis esse approbatam, & quidem absolute, cum nullam fecerint limitationem, aut exceptionem; ergo & approbati ab iisdem saltem *indirecte*

recte sunt libri in eadem Regula ad legendum præscripti, cum illi SS. Pontifices hujusmodi libros in ea præscriptos non exceperint, quantumvis ignorantiam eorum librorum, qui in S. Regula SS. Patris nostri Benedicti præscripti sunt, habere non potuerint, nec ignorare, quæ ab antecessoribus gesta sunt. Jam vero in S. Regula SS. Patris N. Benedicti cap. 42. & 73. ad legendum præscripti sunt libri Cassiani de institutis, & collationes ejusdem; ergo libri illi ipsius, & collationes, ac consequenter ejusdem doctrina saltem indirecte sunt approbati, minime manifesto damnati. Sed desuper satis. Jam vero nullatenus, ut ulterius existimat Gonzales, doctrinam Cassiani interpretari, sed sinistras illius interpretationes repellere nitimur. Porro dum ipse quærit: *quæ necessitas interpretandi Cassiani doctrinam - - cum jam sit per Ecclesiam damnata?* quærere & nos ex eo possumus, in casu, quo demus Cassiani doctrinam a præfatis SS. Pontificibus, a concilio Araus. II. judicatam, & damnatam, quid ipse respondeat ad quæstionem similem, & graviolem, & certiolem de doctrina Honorii in particulari damnata: quid proin in hoc casu sentiat de eodem Honorio SS. Pontifice, quæ sit utilitas, quæ *necessitas* Theologorum, Historicorum, qui eum a nota hæreseos; imo & ab omni suspitione liberare nituntur, & ego ipse, etsi minimus, quantum in me est, conabor ostendere, quæ sit utilitas, quæ *necessitas*, *interpretandi doctrinam ejus, cum jam sit per Ecclesiam damnata*, & quidem determinate in Concil. Constantinop. VI., ubi expresse asseritur actione 13. *cum his vero simul proiici a sancta Dei catholica Ecclesia, simulque anathematizari prævidimus & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ, eoquod invenimus per scripta, quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus mentem ejus secutus est &c.* Et certo quamcunque utilitatem, aut necessitatem quoad hunc, & alios similes casus subesse obtenderit, etiam pro nostra parte stabit. Porro nunquid bonum, & utile est, tot mortalium ab errore liberare, & veritatem aperire? & nonne vel hoc satis est? Interea jam ex adductis patet, quod equidem doctrina Semipelagianorum: minime autem doctrina Cassiani, quæ veritate rei inspecta nec cum errore Semipelagianorum, nec cum propositionibus Molinæ

quidquam commune habet, ab Ecclesia sit repulsa. Quod autem P. Arrubal ita desudaverit, ut ostenderet, Molinæ propositiones catholicum sensum continere: Cassiani vero erroneum, inde est, quod ea indiscussa ipse, sicut & earum congregationum censes, utpote homines fallibiles erronee existimaverint, iis propositionibus eum esse sensum, quem errore facti deceptus eis affinxit S. Prosper, in quo sensu valde consonæ videbantur propositionibus Molinæ; at earum sensum genuinum longe esse alium ab eo, quem eis affinxit S. Prosper, hucusque monstravimus. Unde ex hoc, quod P. Arrubal ita desudaverit in ostendenda differentia sensus earum propositionum, nihil probatur contra Cassianum. Sed jam

Ad
6tum
7timum
&
8tavum. ad 6tum 7mum 8vum quod attinet. jam supra hujus cap. 3^{ti} §. 13. ad 6tum, & §. 17. ad alterum 2^{di} partem ostendimus juxta Cassianum ut gratiæ cooperando laborantibus, seu ut gratia præventis laborantibus, tantum conferri gratiam, nimirum pro gratia item eodem §pho 17mo ad 6tum & 7mum monstravimus, juxta Cassianum voluntatem nostram a Deo per gratiam excitantem, operantem, & prævenientem præveniri, & rursus ab ea Dominum præveniri quoad collationem beneficiorum nobis ut gratiæ cooperantibus conferendorum. Demum & §pho 25to ad 1um & 29 ad 8tavum ostendimus juxta Cassianum nolentes a Deo pertrahi quatenus per gratias extraordinarias subito motos. At vero etiam sic quasi nolentes subito moti vere hujusmodi gratiis extraordinariis consentiunt, & consequenter consentiendo operantur, atque laborant juxta concilium Tridentinum, quod sess. 6. can. 4. anathemate percutit, *Siquis dixerit liberum hominis arbitrium a Deo motum, & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti &c.* Satis ergo ex his patet *quod & quomodo* juxta Cassianum laborantibus tantum Gratia Dei conferatur. **Ad**
9num. 9num respondemus ex hucusque productis, & probatis satis superque constare præsertim si attendantur, quæ hujus cap. §phis 13. 15. & 21. ad 1um statuimus, quod juxta Cassianum gratia nullatenus subjungatur humanæ industriæ & labori, sed hunc præcedat, quodque gratia nullatenus detur secundum meritum, & consequenter quod Deus ex nulla lege

vel

vel pacto conferat infallibiliter gratiam supernaturalem homini facienti, quod est in se ex viribus naturæ, seu quod idem est, quod non possit homo se ullo pacto præparare ad gratiam sine gratia. Ex his autem palam est, quod juxta Cassianum sensus genuinus illius axiomatis sit, quod facienti, quod in se est per gratiam excitantem, ac prævenientem, Deus non deneget, sed largiatur majorem, ac uberiorem gratiam sive habitualis illa sit ac sanctificans, sive actualis, & operans. Cæterum juxta Cassianum hujus axiomatis alius quam hic assignatus sensus inferri non potest ex titulo huic Capite 14. de institutis lib. 12. prefixo, utpote certum non est ex superius productis, utrum hi tituli ab ipso Cassiano sint præfixi, nec tamen ex eo sensus contrarius, atque oppositus inferri potest, cum titulus præcise habeat: *quod adjutorium Dei laborantibus tribuatur*. Non enlm in hoc habetur *laborantibus tantum* &c. sed neque ex verbis contextus, aut ex eo, quod dicto capite asserat *præsto est namque* &c. sensus contrarius erui potest, ut patet ex hujus capitis nostri 3tii §. 13. ad 6tum §. 17 ad 1mum item ad 2di primam, & alteram partem &c. Ad 10mum respondemus ex eo textu Cassiani inferri non posse. Cassianum in eo quidpiam statuuisse dicto Concilio Auresicano II. contrarium, ut patet ex locis mox citatis, nimirum ex §pho 13. ad 6tum & §pho. 17tmo ad ad 1mum &c. item ex §pho 37tmo ad 9num. Unde inferri non potest contra hujusmodi Cassiani assertum tanquam nimis liberum aliquot Canones ab eo concilio editos fuisse. Ad 11mum proin respondemus negando iis canonibus verba Cassiani a Concilio usurpari, aut modum loquendi, opinionemque Cassiani iis manifesto excludi. Ratio negandi satis patet ex hujus cap. 3tii §pho 37 ad 9num. Unde etiam negamus modum loquendi ipsius Cassiani a Divo Augustino damnari aut perstringi: id autem negandi ratio satis quoque patet ex hucusque probatis. Ad 12mum quæ Cassianus affirmat Cap. 17mo. lib. 12. de institutis optime cohære cum iis, quæ dixerat in præcedentibus, constat præcipue ex hujus cap. 3tii §pho 33. ad 1mum. item & cap. hujus §pho 44. contra responsum ad textum nostrum 3tium. Ad 13tium respondemus in Primis Cassianum hac voce *naturalis* sæpe uti per oppositionem *ad necessarium* &c. prout supra ostendimus hujus cap. §pho 29. ad 3tium. Deinde

Ad
10mum

Ad
11mum

Ad
12mum

Ad
13tium.

Ad
14tum.

Deinde asserimus Cassianum hoc loco præcise velle, quod cogitationes quædam equidem oriantur ex nobis naturaliter, quatenus ad eas eliciendas habemus aliquod auxilium Dei præveniens atque adjuvans non quidem ordinis supernaturalis sed tantum ordinis naturalis, quæ proin cogitatio nihil conducit in ordine ad vitam æternam, cum autem sic sentire hoc in loco ex eo patet, quia ipse collat. 3. cap. 15. ex Apostolo ad ostendendum nos sine Dei auxilio prorsus nil posse, proclamat: *non quod simus idonei cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* quantum porro ad notam Cuychii: utrum nimirum peccatores subinde male a se transacti temporis exigere rationem, & annorum æternorum recordari queant, de vera animi conversione, & melioris vitæ proposito nihil adhuc definientes etiam secluso Divino auxilio, nisi in mox dicto sensu ea intelligatur, nihil ad nos. Ad 14tum respondemus Rvdum Cuychium recte contendere, quod Cassianus loco citato non aliud voluerit, quam initium justificationis nostræ a solo Deo esse, sicut & donum perseverantiæ usque in finem: progressum vero sive augmentum gratiæ, justitiæ, sanctitatis, & perfectionis velut inter extrema medium (quod idcirco medietatem vocat) conjunctim & nostro arbitrio, & Divinæ gratiæ adscribendum. Unde, ut ipse mox dictus Rvdus Cuychius ulterius affirmat, consequens est, ut illam potius ineptam aut imperitam interrogationem voluerit redarguere, qui tantum initium ac finem nostræ salutis, ac perfectionis, Deo videbantur adscribere. Atque ita, ut Cuychius hic contendit, se sentire, innuit ipse Cassianus per textum, quem textui hic nobis objecto mox subjicit, dicens: *itaque sicut occasionem salutis diversis modis Deum cognoscimus operari, ita nostrum est, occasionibus a Divinitate concessis vel enixius vel remissius famulari.* Sed hoc responso etiam dimisso, & insistendo mox ab initio positæ a nobis hypothese, atque ita loquendo de ipso actu, ejusque initio, certo assensus, quo Deo excitanti atque vocanti libere cooperamur assentiendo, eoquod & dissentire possumus, si velimus, etsi & ipse sit, atque dependeat a gratia Dei, est nihilominus quodammodo posterior gratia Dei præveniente, excitante seu operante, utpote quam *Deus operatur in nobis sine nobis*, estque etiam aliquo modo prior ipsa

ipsa completionem operis, seu actus. Unde etiam Cassianus vult, eum quasi aliquod medium inter gratiam excitantem, & completionem operis, seu actus intercadere, & consequenter merito interrogationem redarguit, qua Germanus in omni opere initium, & finem operis adscribens Deo videbatur excludere liberum hominis assensum, & cooperationem cum gratia. Immerito itaque hoc in loco ab Alardo natatur atque perstringitur Cassianus. Jam ad 15tum Cassianum ab ea sua sententia nullibi recessisse patet ex hucusque probatis. Ad 16tum ex hucusque productis quoque patet, falsum esse, quod triplex ibi committatur error, & absurditas. In primis enim falsum esse, quod ibi pariter condemnentur Catholici atque Pelagiani, patet ex hujus cap. 3tii §pho 13tio ad 8tavum §pho 15. ad 2dum & 3tium &c. Dein falsum quoque esse, quod ex sententia Cassiani utraque sententia & Catholicorum, & Pelagianorum pariter suscipienda sit, constat non solum ex locis mox citatis, sed etiam ex hujus 3. cap. §pho 15to ad 3tium §pho 19. ad 6tum §pho 13. ad 8tavum §pho 29no ad 2dum 3tium, & 4tum § 37timo ad 4tum, item §pho 35to ad 7timum. Tertium ex eo falsum, eo liquet, quia nititur falso. Siquidem & Cassianus supponit, & docet, & fidem Zacchæi & Latronis pietatem a Deo esse inspiratam, prout monstravimus hujus nostri cap. 3. §pho 9. text. 3. §pho 17. ad 1mum §pho 15to ad 3tium §pho 21. ad 6tum §pho 29no ad 5tum §pho 35to ad 7mum §pho 37timo ad 3tium. Ad 17timum desumptum ex cap. 12. collat. 13tiæ in quo plura congeruntur in plura illius objectionis membra, argumenta digesta, negamus ibidem plures absurditates posse notari. Et quidem quantum ad illius membrum seu argumentum primum 2dum, 3tium & 4tum jam supra hujus cap. 3tii §pho 13tio ad 8tavum §pho 29. ad 2dum &c. monstravimus, Cassianum eo loco, & capite docere, quod homo ab initio creationis suæ libero gavissus sit arbitrio, & hoc per prævaricationem Adæ post lapsum in homine non penitus sit extinctum: sicut & iisdem mox citatis in locis, & præcipue §pho 35to ad 6tum ostendimus juxta Cassianum Adamum per prævaricationem non amisisse sententiam boni ex toto, & scientiam mali, quam non habebat, quoad quantitatem

Ad
15tum.

Ad
16tum.

Ad
17timū.

criminis, & effectus pessimos ex peccato secutos concepisse. Posita igitur hac doctrina falsum inprimis est, exemplum Adami imperite ibi allegari, & præcise ibi agi de libero arbitrio in statu naturæ corruptæ. Etsi enim Adamus rectus & omni vitio carens: non tamen creatus est sine libero arbitrio, & prout locis mox citatis ostendimus, Cassianus ibi nititur demonstrare, hominem non solum cum libero arbitrio creatum, sed & arbitrium per prævaricationem Adæ non fuisse ex toto deperditum, etsi sauciatur sit, consequenter ibi non agit præcise de libero arbitrio in statu naturæ corruptæ. Dein 2do ex mox citato Spho 29no ad 2dum &c. patet, falsum esse, quod Cassianus eo, quo eum vult Gazæus, modo ratiocinetur. Etiam Cassianus solum vult hominem carere libero arbitrio, si non possit velle bonum ex semetipso ut cooperante cum gratia. Hinc & ex Cassiano colligitur, non solum ad perficiendum, sed & ad incipiendum gratia Dei opus esse. Tertio falso quoque asseritur perperam ad probandam arbitrii libertatem a Cassiano productum fuisse textum illum genes. 3. v. 22. *ecce Adam factus est sicut unus ex nobis &c.* inprimis enim ex hoc scripturæ textu probari arbitrii libertatem vel ipse S. Augustinus dum lib. 2do de Genes. contra Manichæos cap. 22. edit. Paris. de anno 1679. tom. 1. fol. 678. postquam ibidem ad hunc textum: *ecce Adam factus &c.* affirmarat dicendo: quæ ambigua locutio figuram facit: *nam factus est tanquam unus ex nobis* dupliciter intelligi potest: vel unus ex nobis quasi & ipse Deus, quod pertinet ad insultationem &c. - - - dein subjungit quærendo: *sed ad quam rem factus est tanquam unus ex nobis?* atque respondet dicens: *ad scientiam scilicet dignoscendi boni & mali, ut ipse per experimentum disceret, dum sentit malum, quod Deus per sapientiam novit, & potestatem illam omnipotentis, quam pati noluit beatus atque consentiens, pæna sua discat esse inevitabilem.* Dein & Augustinus Calmet in Genes. cap. 3. ad cit. v. 22. testatur, Doctores Judæos hoc loco uti ad hominis arbitrium probandum. Recte igitur & Cassianus eo textu uti potuit, atque usque est ad probandam arbitrii libertatem, nulla habita ratione *alterius sensus nim, ironici*, prout etiam eum hoc loco usum fuisse ostendimus
hujus

cap. 3. §pho 29. ad 3tium. Jam quantum ad 4tum hujus objectionis membrum vel ex mox hoc ipso in responso commemoratis satis superque patet, a Cassiano eo in loco scriptutam non falso intellectam, & consequenter nec falsam conclusionem inde deductam. Quo enim sensu Cassianus deduxerit Adamum concepisse scientiam mali, mox supra & locis ibidem citatis memoravimus. Ad 5tum & 6tum responsio, & falsitas illius, quod Cassianus docuerit lumen naturale per se sufficere ad bene operandum, patet ex hujus cap. 3tii §pho 19. ad 7mum, sicut etiam ad 6tum & ad 7mum responsio palam est ex mox cit: §pho ad 8vum, nec non ex §pho 29no ad 3tium &c. ex quibus locis satis patet, falsum esse, quod Cassianus doceat, sic argui & increpari, surdos, & cæcos, quasi ex facultate naturæ possint aures aperire &c., aut quod Cassianus non solum voluntatem sed etiam facultatem libero tribuat arbitrio &c. Ad 8tavum responsio patet ex hujus 3tii nostri cap. §pho 19no ad 9num & §pho 27. ad 2dum. Proin illa definitio Cælestini non est contra Cassianum, nec ei quidquam obest, sicut & S. Prosper inaniter & frustra invehitur in eam Collatoris sententiam utpote male intellectam. Ad 9num & 10mum respondemus ea, quæ hoc loco Gazæus adducit, satis superque refutata haberi quoad prius hujus nostri cap. 3tii §pho 19no ad 9num & §pho 29no ad 4tum, quoad alterum vero §pho 21. ad 4tum & §pho 31mo per totum. Ad 11mum respondemus falso imputari Cassiano, quod docuerit, liberum arbitrium per se, & sine gratia Dei posse amare &c. id enim eum docuisse quod falso asseratur, constat non modo ex hujus nostri cap. 3tii §pho 13tio ad 3tium, §pho 17. ad 17mum §pho 21mo ad 5tum &c. sed vel maxime ex omnibus hucusque probatis cumulative sumptis. Ad 12mum respondemus falsum esse, quod ibi Cassianus instituat collationem voluntatis humanæ cum gratia divina, quasi paris esset facultatis &c. prout satis liquet ex nostri hujus cap. 3tii §pho 17mo ad 6tum & 7timum, §pho 31mo ad 8vum item hoc ipso §pho ad 5tum &c. ex quibus ipsis ut collatis cum his, quæ statuimus §pho 17timo ad 3tium & 4tum patet responsio ad 13tium. Sed ne nimium longi simus jam ad 18tavi membrum seu argumentum

1mum sicut & ad 2dum respondemus illud Cassiani assertum, nullatenus dici posse fuisse explosum aut rationem ab ipso subiectam nullius esse momenti, vel ipsum, ut in membro 2do asseritur, eo suo dicto voluisse eludere sententiam Apostoli, ut satis patet ex hujus cap. nostri 3tii Spho 13tio ad 9num Spho 17timo ad 6tum & 17timum Spho 21mo ad 11mum &c.

Ad 19num. Ad 19num & ejus membrum primum quod attinet, in primis male dicitur, textum perperam esse citatum, ut satis patet ex Spho hujus nostri 3tii 19no ad 10. §. 21. ad 7timum Spho 27. ad 7timum Spho 29no ad 5tum: Dein & male dicitur pejore glossa depravatus: quærimus enim, utrumne *αποσταν την χειρα* mitte manum idem sit, ac *veculam schelach* extende manum: vel non? si hoc posterius: cur ergo septuaginta interpretes posuerunt *αποσταν* *Kov* mitte pro extende: an mittere idem est quod extendere? Si autem prius dicatur quod *mitte manum* idem sit ac *extendere manum*, insistimus quærendo, utrum idem sit vel quoad ipsa verba? vel quoad significationem & sensum? prius dici non potest: si autem posterius dicatur, tunc jam & nos asserimus, quod dictum Cassiani dicentis, aufer manus tuam, eundem faciat sensum, habeatque significationem. Porro auferri manum Dei protectricem, qua vallata erat domus Job - & auferri auxilium gratiæ, quo destitutus Job cogeretur propriis viribus cum diabolo decertare, diversa quidem sunt: sed suppositum, quod Cassianus docuerit, auferri, aut diabolum petiisse, ut auferretur auxilium gratiæ, quo Job destitutus cogeretur propriis viribus decertare, est falsum, ut patet locis mox citatis. Quocunque igitur ex capite citatum hunc textum Cassiani spectemus, iuvenimus eum vana & inani crisi traduci. Dein ad 2dum quod Cassianus, dum de Jobo dixit, *quantum illum noverat habere virtutum* supposuerit, & docuerit, quantam habuerit virtutem a Deo datam, satis patet ex locis mox supra citatis. Ad 3tium responsio, & simul quod Cassianus citato loco nullatenus sibi contradicat, constat sufficienter ex hujus nostri cap. 3tii Spho

20. ad 9num. Ut enim ex ibi adductis liquet, Cassianus non docet, quemquam suis viribus & conatibus seclusa Dei gratia victorem evasurum. Ad 4tum respondemus, neque Cassianum, ut vult Gazæus, docere, quod nos aliquando aut tentationem sustineamus nostris viribus seclusa gratia Dei, ut patet ex mox citato Spho 21. ad 9. Ad 5tum respondemus, Cassianum eo loco, eaque paritate anutrice desumpta, esto adæquata non sit, adumbrare Deum prædeterminantem, ut ostendimus hujus nostri cap. 3tii Spho 25to ad 9num. Unde hæc Gazæi dicta Cassiano nihil officiant, cum aliunde magis adæquata paritas per respectum ad Deum prædeterminantem dari haud possit, & aliunde commune ferat axioma, quod omnis similitudo claudicet, ac insuper Cassianus paritatem non instituat in ratione dependentiæ pueri a nutrice & hominis a gratia Dei, sed in ratione directionis, qua nutrix puerum in via, Deus autem hominem in via salutis dirigere solet. Ad objectionem 20am respondemus inprimis, nobis fere certum Ad
videri, quod Cassianus in ejusmodi locis particula *vel* utatur non 20 mum
per modum disjunctionis, sed per modum conjunctionis ita, ut sensus sit, *secundum mensuram fidei, in qua unumquemque reperit, & sicut unicuique ipse partitus est*, prout jam supra hujus nostri Cap. 3tii Spho 17timo ad 4tum notavimus: Deinde autem & 2do, dato etiam, quod Cassianus eo loco &c. præfata particula *vel* utatur per modum disjunctionis adhuc, dum negamus, inde inferri posse, quod ea propositio ut disjunctiva a Cassiano ita ingeratur, & proponatur, quasi in aliquibus Deus fidem reperiat, quam non derit: in aliis vero fidem, quam ipse largitus est, sicut etiam negamus, Cassianum iis verbis subjunctis, quibus dicit: *& ita largitas Dei secundum capacitatem humanæ fidei etiam ipsa formatur*, voluisse significare, quod nos possimus fidem ex nobis ipsis seclusa Dei gratia habere. Ratio negandi patet ex mox cit. Spho 17timo ad 8vum, & his ita positis dicta de illa parabola Evangelica non sunt ad rem. Ad
Ad 21mam objectionem respondemus pro fus falsum esse, quod 21 mum
Cassianus docuerit, quosdam naturæ meritis, quosdam gratia Dei salvari, & in quibusdam initium salutis, & gratiæ ex viribus ar-

bitrii : in aliis ex præveniente Dei gratia provenire, sicque esse duo genera salvandorum in ecclesia &c. prout satis patet ex hucusque probatis, & præcipue ex hujus nostri cap. 3^{ti} §pho 3. &c. unde & falsum est, ibi esse conclusionem, & fere complexionem præcedentium errorum, prout itidem patet ex mox cit. cap. nostri 3^{ti} §pho 29. ad 8^{vm} & locis ibidem citatis. Cæterum Ciaconii expositionem, & dicta non est, quod curemus, nihil enim ad nos.

Ad Ad 22^{dum} quod objicitur, respondemus, & S. Prosperum circa hoc maxime deceptum esse, & prorsus falsum esse, quod Cassianus doceat, alios esse salvatos, alios tantummodo susceptos, prout satis patet ex mox citato §pho 39. &c. proin hæc animadversio ex S. Prospero desumpta non est ad rem, nec quidpiam obest Cassiano. Ex his autem superabunde constat, Gazæum prorsus decipi, quando, infectando Cassianum, veritatem se invenisse existimat, si eum Semipelagianorum erroribus adhæsisse, nescimus ex quibus minime fundatis, sed sane ruinosis fundamentis proclamet, sed si hæc contra Gazæum sufficiant.

§. 56. Alardo Gazæo tanquam unum e præcipuis infectatoribus Cassiani merito subicimus Joannem Gonzalefium de Leon, eidem adjungendo Laurentium Berti.

Object. Nam prior nimirum Joannes Gonzales, quem & citat Laurentius Berti, præter ea, quæ jam rejecimus in jam cit. controversiis de auxiliis controvers. 4. Artic. 10. edit. Leodiensis de anno 1708. fol. 196. ita habet: *quidam Thomas pius (nempe Thomas de Jturen) scripsit has 6. propositiones. Prima est, Cassianus non fuit Semipelagianus, nec in ejus libris reperitur aliquid, quod sit Pelagianum aut Semipelagianum. Secunda, Faustus Regiensis Episcopus non fuit Semipelagianus, neque in libris ejus reperitur aliquid, quod sit Pelagianum, aut Semipelagianum. Tertia, initium nostræ salutis spiritualis ex nobis est. Quarta, quodammodo expectat Deus voluntatem nostram. Quinta, Deus dat saltem aliquam vocationem Fidei intuitu bonorum operum moralium. Sexta, merito videtur Gennadius in Catalogo*

*talogo illustrium Virorum agens de Prospero Aquitano sic censuisse Legi
librum adversus opuscula Cassiani, Ecclesia quæ Dei salubria probat,
ille infamat ut nociva. Omnes prædictæ propositiones fuerunt qualifi-
ficatæ in S. Officio generalis Inquisitionis Hispaniæ ut falsæ, temerariæ, in
fide erroneæ & hæresis semipelagianæ faultrices, fuitque liber ille suspensus.
Deia subdit, quod testimonia Patrum in commendationem doctrinæ
& sanctitatis Cassiani congesta non debeant movere Doctorem pru-
dentem, ut ab his, quæ ex S. Prospero contra Cassianum relata &
conficta sunt, aliqua ex parte recedat: quia aliud est, quod in Cas-
siani Collationibus SS. Patres venerantur, & aliud toto cœlo diver-
sum: quod a S. Prospero & a summis Pontificibus condemnatur.
Sanctus quidem Benedictus, S. Gregorius, S. Pater Dominicus, & S.
Thomas, utpote sancti vere perdocti & discretionis iudicio præditi,
sciebant pretiosum a vili, aurum a stercore, & catholicum a damnato
secernere: sicque in Monachorum institutis & piis regulis delecta-
bantur, ut in materia gratiæ, & liberi arbitrii errantem Cassianum
non admitterent. Imo S. Thomas qui assidue Cassianum lectitabat,
illum & alios similia docentes in materia de gratia, & libero arbitrio
mirifice expurgavit. Cum distinctione igitur loqui opus est, & lau-
dare in Cassiano laudanda, & sic vere damnata vituperare. Falli
certo scias, ait Cardinalis Baronius, qui ex eo, qui præ manibus ha-
betur, Collationum liber Cassiani, defendunt, ipsum fuisse omni ex par-
te catholicum. Quis non falleretur, si omnia Origenis scripta in-
disbriminatim laudaret? laudat ergo Prosper in Cassiano facundiam,
non veritatem, sicut in Juliano peritiam Rhetoricæ laudat Beda,
quem hostem Divinæ gratiæ nuncupavit acerrimum. Joanni Gon-
zalesio, ut jam meminimus, subscribit Laurentius Berti, qui proin-
ulterius argumentatur, in primis, quod S. Prosper, cujus opuscula
a Gelasio dicuntur custodienda & recipienda, Cassianum acerrime
impugnet ut semipelagianum. Dein & 2do quod Gelasius in suo
decreto opuscula Cassiani rejecerit inter apogrypha. Demum addu-
cit textum ex Cassiani collat. 13tiæ cap. 9. ut evidentius clareat &c.*

Object.

2.

Object.

3.

Object.

4.

Object.

5.

§. 57. Verum nec isti suis argumentis, etsi magnopere in iis confidant, contra Cassianum quidquam probant.

Ad
imūm.

Quantum enim concernit Gonzalesii argumentum primum, respondemus in primis illam censuram inquisitionis hispanicæ omnino ut supposititiam & fictitiam habendam esse. Hujusmodi namque censuras supposititias, atque fictitias non paucas, maxime eo tempore, quo controversiæ de divinis auxiliis Thomistas inter, atque Molinistas summo effervebant ardore, etiam in publicum spargas, atque venditatas fuisse, liquet, & palam est ex Decreto Innocentii Papæ X. dato die 23. Aprilis 1654. in quo post damnatas 5. Jansenii propositiones Pontifex damnat plurima opuscula, libellos in favorem Jansenii emissos &c. & dein in eodem subdit, & addit, dicens: *Ceterum tam Romæ, quam alibi circumferuntur quædam asserta, acta, manuscripta, & forsitan typis excusa, Congregationum habitarium coram sel. record. Clemente VIII. & Paulo V. super quæstione de auxiliis divinæ gratiæ tam sub nomine Francisci Pegnæ, olim Rotæ Romanæ Decani, quam Fr. Thomæ de Lemos ord. Præd. aliorum Prælatorum, & Theologorum, qui, ut asseritur, prædictis interfuerunt congregationibus: nec non quoddam autographum, seu exemplar assertæ constitutionis ejusdem Pauli V. super definitione prædictæ quæstionis de auxiliis, ac damnationis sententiæ, seu sententiarum Ludovici Molina S. J. eadem Sanctitas sua præsentī hoc suo decreto declarat, ac decernit prædictis assertis, actis, tam pro sententia F.F. Ordinis S. Dominici, quam Ludovici Molina, aliorumque S. J. Religiosorum, & autographo, sive exemplari prædictæ assertæ constitutionis Pauli V. nullam omnino esse fidem adhibendam, neque ab alterutra parte, seu a quocunque alio allegari posse, vel debere: sed super quæstione prædicta observanda esse decreta Pauli V. & Urbani VIII. suorum Prædecessorum, quod excerptum mox dicti decreti author historiæ Congregationum de auxiliis gratiæ Lovanii anno 1700. vulgatus sub nomine Augustini le Blanc exhibet suæ præfationis fol. XLIII. & etiam Tornelius ex parte in suarum prælectionum Theol. tom. 3. de gratia Christi part. 1. edit. Venet. de anno 1736. fol. 193. quo decreto Pontifex completitur non solum Pauli V. Bullæ autographum, sed omnia omnino acta*

acta de auxiliis sive manu exarata, sive typis excusa, quæ tunc temporis Romæ, & alibi circumferebantur, item acta Francisci Pegnæ &c. statuitque primum nullam omnino iis esse fidem adhibendam; & dein tanquam pro 2do vetat, ab aliquo sive Dominicano, sive aliquo e Soc. Jesu allegari. Revera igitur ex sententia ipsius Pontificis eo tempore circumferebantur, & sparsa sunt asserta, & acta non modo manuscripta, sed typis expressa, supposititia, atque fictitia, utpote quibus ex sententia Pontificis nulla omnino Fides habenda est. At vero in ejusmodi actis &c. certo & quædam censuræ continebantur, & reperiebantur; dubium igitur non est, eo tempore & ejusmodi censuras fictitias sparsas fuisse. Et vero ipso præcitato Augustino le Blanc suæ historiæ de auxiliis lib. 1. cap. 19. attestante censuræ Academiæ, Episcoporum, ac Theologorum Hispaniæ, seu jubente Clemente VIII., seu rogante inquisitione generali datæ, Romanque transmissæ fuerunt undeviginti: & tamen Auctor disquisitionum in eam novam congregationum de auxiliis historiam Dilingæ apud Joannem Casparum Bencard anno 1702. vulgatarum testatur, & affirmat part. 2. cap. 4. cit. edit. fol. 121. Augustinum le Blanc dictis censuris novem alia scripta admiscuisse nomine censuræ insignita, ex quibus multa in Italia fabricata fuere, recensetque dein ea ipsa scripta; sic enim loquitur loco mox cit. quæ omnia ne tam facile lector adverteret, usus est industria Augustinus le Blanc. Nam primum quidem ex duodecim censuris Hispaniensibus, septem pro Dominicanis numerat, ex quibus, quod sine ejus molestia fiat, Salmanticensem saltem expungendam patet: sed cum hoc nondum sufficeret, novem alia scripta, quæ censuræ titulo placuit insignire, ita Hispaniensibus censuris attexit, immiscetque, ut nemo sit, quin & illa novem a magno Hispaniarum Inquisitore missæ esse juret; cum tamen ex iis multa in Italia fabricata fuerint, nihilque sint aliud, quam epistolæ, aut sententiæ Doctorum nescio quorum, quos certe nemo consuluerat. Ex illis novem scriptis duo priora sunt Henrici Henriquez e S. J. qui contra id, quod prius docuerat Cordubæ, tum illa composuit, cum ægre in Societatem animo ad Dominicanos transfugere meditabatur. Tertium auctorem habet, nescio quem Cretensem Episcopum, quem certe ad librum de concordia exa-

minandum non delegerat Hispaniarum inquisitor. Quartum est epistola
 Decani Caesar Augustanæ Ecclesiæ ad Cardinalem Baronium familiarem
 suum data. Quintum est Tumelli, qui cum Bagnesi Molinam accusabat,
 & cujus libri non secus, ac Bagnesi opera, inquisitioni a Molina delati
 fuerant. Sextum est privati nescio cujus Theologi: & Romæ in qua-
 dam bibliotheca inventum est. Septimum est P. Radæ, qui postea ejus-
 causæ cognitor fuit, sed qui juxta omnia jura ab ea causa removeri de-
 buit, eoquod ita in Molinam scripsisset. Octavum tractatus est in scien-
 tiam mediam ab Augustiniano quodam Doctore Parisiensi compositus.
 Nonum denique epistola est ad Patrem Lemos data, eum ipsum, qui
 Dominicanorum in ea lite Procuratorem Romæ in Molinam, & Societa-
 tem agebat. Hæc sunt scripta illa, quæ novus Historicus censuras ap-
 pellare amat, & quæ cum Antistitum suffragiis, cum sententiis Docto-
 rum, quos ad eam rem delegarat Magnus Inquisitor, confundere illum
 non puduit. His ita se habentibus nemo nobis vitio vertet, dum
 & nos eam censuram a Gonzalezio productam apogryphis, sup-
 posititiis, atque fictitiis adnumeramus. Neque enim levi ad id
 faciendum ratione, ac fundamento permovemur: est autem hæc
 nostra ratio; quia inprimis ex una parte certum est, controver-
 sias eas Gonzalezii multo tempore ab ipsius morte elapso primum
 ex ejusdem M. S. transumptas, atque typis commissas fuisse, ut
 palam est tum ex Bibliotheca Dominicana, ut mihi Augusta Vin-
 del. literis datis die 9. Martii anno 1764. rescripsit Cl. Vir Clau-
 dius Perinet S. Ord. Præd. vulgata sub titulo: *Scriptores Ordinis*
Prædicatorum Auct. R. P. F. Jacobo Quietif, & R. P. F. Jacobo
Eckhard, ejusdem Ordinis Sodalibus; in hac enim tom. 2. pag. 486.
 sic legitur: anno 1636. F. Joannes Gonzalez de Leon Hispanus, a
 patria juxta cognomen legionensis, vir qua pietate, qua eruditione sua
 ætate clarissimus, sacræ Theologiæ Magister, ac in Romano nostro S.
 Thomæ de Aquino collegio Studii Regens cum maxima omnium appro-
 batione, numerosoque Auditorum concursu sacras docuit literas, pluraque
 reliquit ingenii sui monimenta, quæ lucem mereri probat eximium, quod
 his posterioribus annis ex ejus M. S. Cod. prodiit opus, hoc titulo: *Con-*
troversiæ inter defensores libertatis, & prædicatores gratiæ de auxiliis
divinæ gratiæ tam excitantis, quam adjuvantis, tam operantis, quam

cooperantis, tam sufficientis, quam efficacis, & de extremis Hæreticorum erroribus circa eandem Romæ anno 1635., & 1636. publicæ catholicorum utilitati expositæ. In quibus nec unum extat verbum, quod non vel SS. Pontificum, & SS. Conciliorum definitionibus, vel SS. Patrum, præcipue Augustini, Prosperi, Fulgentii, Anselmi, Hilarii, & D. Thomæ auctoritatibus fulciatur, roboretur, approbetur. Leodii Francisco Hoyoux 1708. in 4. pag. 420. Quod opus, priusquam conficeret Author, testatur omnia in congregationibus de auxiliis sub Clemente VIII. & Paulo V. acta se inquisivisse, attenta consideratione legisse, quæ, quot, & qualia argumenta, eorumque solutiones: novi, inquit, vidi, & expendi, quomodo se gesserint arguentes, & respondentes consideravi &c. &c. Editio ab eruditis Theologis maxima cum approbatione accepta. Et itidem constat ex ipsa approbatione, controversiis typo vulgatis cit. edit. ante præfationem præfixa, quæ sic sonat: In hoc manuscripto Sapientissimi Patris Magistri Gonzales de Leon, quondam Romæ collegii nostri Minervitani Regentis (quod diligenter perlegimus) nihil offendimus, quod fidei catholicæ, aut bonis moribus adversetur. Suspeximus porro religiosam Authoris modestiam, qua (nervose equidem) Sanctorum Augustini, & Thomæ inconcussam de gratia doctrinam tue-
tur, ac propugnat adversus novos ejus impugnatores. Ita censemus Brancie Comitissæ in Conventu nostro S. Mariæ Magdalene Ord. Præd. hac 3. Septembris 1708.

F. Hyacinthus du Mont, S. Tb. Magister, & Prior Ord. Præd.

F. Jacobus Fostier, ejusdem Ord. S. Tb. Magister, & Ex-Prior.

Quodsi antehac typis vulgatæ jam fuissent, nec censor in ea approbatione data 3. 7bris 1708 dicere, & scribere debuisset, in hoc manuscripto - - se nihil offendisse, quod fidei catholicæ adversetur: nec Author dictæ Bibliothecæ asserere, eum plura reliquisse ingenii sui monimenta, quæ lucem mereri probat eximium, quod

his posterioribus annis ex ejus M. S. Cod. typis prodiit, opus hoc titulo &c. At vero his ita positis facile fieri potuit, & nihil prohibet, eam censuram primo post mortem Gonzalezii fuisse adjectam, aut eidem typis commisso non sine interpolatione insertam. Et vero esto, quod nec ex his quid contigerit, certo tamen vel ipse Gonzalezius tanquam homo fallibus falsa relatione decipi potuit, ergo ex hac parte probari non potest, eam censuram esse genuinam, eoquod eam referat Gonzalezius. Jam autem ex altera parte indubitatum est, quod ejusmodi censuris, si genuinae sunt, semper additi reperiantur *annus*, & *dies*, quo latae fuerunt; item *nomen Inquisitoris*, a quo sunt latae, & *locus*, ubi prodire &c. Hæc adjecta conspiciuntur, & reperiuntur in censura inquisitionis Hispanicæ contra acta SS. lata 14. Nov. 1695. & promulgata sub Valentino Archiepiscopo, digna sane, cujus compendium proferamus. Sic autem habet: *Nos inquisitores Apostolici contra hæreticam pravitatem, & apostasiam, in civitate, regno, & Archiepiscopatu Toletano, cum Episcopatibus Abulensi, Segobiensi, & Siguntino, Partibusque harum Partium, auctoritate Apostolica, & Ordinaria &c. omnibus, & singulis &c.* Enumerantur deinde *tomus Actorum SS.*, quos hac sua censura comprehensos volunt: sequuntur qualificationes his verbis: *quia continent propositiones erroneas, hæreticas, sapientes hæresin, periculosas in fide, scandalosas, impias, piarum aurium offensivas, schismaticas, seditiosas, temerarias, audaces, præsumptuosas; plurium SS. Pontificum, sedis Apostolicæ, Sacræ Rituum Congregationis, Breviarii, & Martyrologii Romani graviter offensivas, & excellentiarum quorundam Sanctorum, multorumque Scriptorum nimium depressivas; & clausulas multis SS. Patribus, & gravissimis Theologis Ecclesiasticis irreverentes; & similiter, quia continent propositiones Status Religiosi, multarum Religionum, & specialiter Carmelitarum, & suorum gravium Scriptorum, multarum nationum, & signanter Hispanæ offensivas, nec non multorum Authorum, communi æstimatione veridicorum, detractivas: ac denique, quia in dictis operibus multa hæreticorum, & doctrinarum aliorum infamis notæ Authorum, & SS. Pontificibus, & ab Ecclesia prohibitarum, & condemnatarum, continen-*

tinentur elogiâ; quorum doctrinis utuntur, ut eas, quæ sunt Sanctorum, & Ecclesiæ traditiones, impugnent. Deinde ipsa censura, & pænâ canonica, scil. excommunicationis majoris latæ sententiæ, & ducatorum ducatorum ad usum sancti officii in illos, qui dictos libros impressos, vel manuscriptos retinere, legere, aut vendere, vel imprimere, emere, aut de novo traducere audeant &c. tota vero cum subscriptione, adjectione mox dictorum legitur in supplemento apologetico ad acta Bollandiana, quod anno 1757. prodit, pag. 65. Abrogatio autem, & refixio hujus interdicti, ac censuræ, data Madriti 20. Dec. 1715. extat in ejusdem supplementi apologetici tomo, in quo omnia apologetica opuscula pro actis Bollandianis collecta sunt, pag. 118. Hispano idiomate a Cardinale Francisco Giudice Archiepiscopo montis Regalis in Sicilia, & per Regna Hispaniarum Inquisitore Generali, qua liberrimus cursus interdictis prius Bollandianis operibus permittitur, & quæ sub Archiepiscopo Valentino Inquisitore Generali anno 1695. promulgata fuerat prohibitio, omnino tollitur. Verum his omis-
 sis mox supra dicta, nim. *nomen inquisitoris, annus, dies &c.* adjecta conspiciuntur, & reperiuntur omnibus censuris, quas numero undeviginti Augustinus le Blanc in suæ Historiæ de auxiliis lib. 1. cap. 19. refert, & ex Hispania Romam transmissas asserit: hæc addita inveniuntur in omnibus aliis genuinis; cum ergo in hac, quam hic profert Joannes Gonzalez de Leon, censura nec *nomen Inquisitoris*, nec *annus*, aut *dies*, nec *locus*, ubi lata sit, habeatur, reperiaturve, ea pro genuina haberi non potest, sed fictitiis est adnumeranda, eoquod dici non possit, nec credibile sit, in hac una non esse observatam consuetam alias formulam, & si cum subscriptione, & adjectione prædictorum exhiberi potuisset, certo Joannes Gonzalezius vir adeo doctus, prudens, & diligens sic exhibuisset, aut saltem alius quispiam coævus, vel suppar; ergo cum nunquam sic sit exhibita, nec hucusque exhiberi potuerit, palam est, eam subrepsisse, ac fictitiam esse. Deinde, & 2do in illa censura contra acta Sanctorum præter notas propositionibus inultas gravissima fertur excommunicationis pænâ præter mulctam pecuniariam in eos, qui eos libros retinere, legere &c. audeant,

utpote cuiusmodi pænæ semper adfici solent, si in aliquo libro propositiones in fide erroneæ contineantur; ergo cum & in censura contra Thomam pium, seu de Ituren propositiones dicantur *salvæ, temerariæ, in fide erroneæ &c.* non est credibile, præter suspensionem libri non esse latam aliam pænam in eos, qui ejus librum retinuerint &c. si genuina sit; cum ergo in ea præter suspensionem libri nulla ejusmodi pæna adjecta habeatur, ea censura pro genuina haberi non potest. Sed his & aliis pluribus in hanc rem facientibus prætermis, dato etiam, & non concesso, quod ea censura Hispanica a Gonzalezio producta sit genuina, respondemus 2do adhuc ex ea nihil probari. Nam certum est, hujusmodi inquisitoribus sive in unum congregatis, sive seorsim spectatis, non fuisse divinitus promissum donum infallibilitatis, nec eos etiam sive ab Ecclesia, sive a SS. Patribus, ut infallibiles declaratos, & falli posse, & actu eos deceptos fuisse, & maximopere subinde errasse, manifesto patet ex censura lata contra acta Sanctorum a Bollandistis concinnata, ut taceamus de censura adversus Cardinalem Norisium lata, ut quas refigere debuerunt: mirum igitur non est, eos deceptos esse, atque errasse in ferenda tali censura. Nam cum eæ propositiones Thomæ de Ituren in globo, ut dicunt, sint censuratae &c. plane in primam, quæ asserit: *Cassianus non fuit Semipelagianus &c.* cadere non potest nota, nisi propositionis falsæ, aut temerariæ. At vero si hæc propositio in se absolute spectetur, neutra ei nota inuri potest, aut iniusta censi debet, tum quia ea propositio absolute in se, & sine respectu ad doctrinam Thomæ de Ituren (si tamen ita docuit) gravissimis nitatur fundamentis in hoc opusculo per decursum a nobis productis: tum quia fundatur in autoritate SS. PP., & doctissimorum virorum S. Antonini, B. Joannis Dominici, & cæterorum, quorum cathalogum hic texere nimium longum foret. His proin ita positis si quis forte inferat: *Censores inquisitionis Hispanicæ damnarunt hanc propositionem: Cassianus non fuit Semipelagianus &c.; ergo revera Cassianus fuit Semipelagianus; negamus consequentiam.* Hanc autem negandi ratio ima est, quia præfati DD. censores censurando, & damnando eam pro-

propositionem longissime a vero aberraverunt. Rationem ulte-
riorem, & ad eam consequentiam negandi, suppeditat Anto-
nius Lampridius, seu Muratorius in suo opusculo de superstitione
vitanda edit. Mediol. de anno 1742., quæ venalis prostat Vene-
tiis apud Simonem Occhi sub signo Italiae fol. 161. dicens, quod
& ego sentio, nihil mea referre (ac puto idem dicturos cæteros Italos,
Germanos, & Gallos) quid agat, aut non agat, probet, aut improbet
inquisitio Hispanica, & Lusitanica: neque enim ab illorum judiciis quid-
quam pendet reliquus Catholicus orbis. Immo serium ridebit, quisquis
tribunalibus iis quandam infallibilitatis speciem tribui a Parthenotimo audit.
Satis sit mihi dicere, ab Hispanica inquisitione proscriptum fuisse tempo-
ribus nostris eximium opus, & celebre eruitionis Ecclesiasticæ promptua-
rium, scilicet *Acta Sanctorum* a Bollando, aliisque Clarissimis Patri-
bus S. J. Antverpiensibus collecta, & illustrata, quæ tamen eodem tem-
pore illæsa evasere e Romano examine. Immo ea ipsa in Hispania sub novo
Rege catholico Philippo V. libertati pristinae reddita sunt, pauculis verbis
expungi, aut mutari jussis, ut aliqua præcedenti censuræ excusatio fuisse
videatur. At vero præterea, & 3tio respondemus, hanc propo-
sitionem: *Cassianus non fuit Semipelagianus*, si tamen revera lata est
ea censura, ab inquisitoribus dictæ inquisitionis Hispanicæ non esse
reprobatum in se, & absolute, sed relative ad doctrinam, & men-
tem ipsius Thomæ de Ituren. Propositiones, inquit Tournelius Præ-
lect. Theol. Tom. 5. de Ecclesia edit. Venet. de anno 1739. fol.
425. propositiones, de quibus Ecclesia judicium suum pronuntiat, duobus
præsertim modis spectari possunt; vel absolute, ac in se ipsis independen-
ter ab omni proferente; vel relative ad sensum libri, unde extrahuntur,
& authoris, a quo prolatae sunt. Censores igitur censurando præfa-
tam propositionem præcise attendebant ad doctrinam in libro Tho-
mæ pii, ejus propositione 3tia, quæ certo Semipelagiana est, con-
tentam. Jam vero si Cassianus docuisset, qualiter eum confor-
miter ad suam doctrinam, ac consentanee ad suam 3tiam, &
subsequentes docuisse vult Thomas pius, seu de Ituren, Cassia-
nus haud dubie pro Semipelagiano haberi deberet, & sic merito
relative ad doctrinam Cassiani prout continetur in libro Thomæ pii,
&

& ab eo proposita fuit, censuratur, & censura notatur hæc propositio: *Cassianus non fuit Semipelagianus &c.* at cum suppositum sit falsum, quod Cassianus docuerit, ut, & quod eum docuisse vult Thomaspius, & doctrina Cassiani in se, & absolute spectata sit directe opposita doctrinæ ipsius Thomæ pii, & illi, quam Thomaspius in suo opere Cassiano affinxit, ut ex hucusque deductis patet, præfata propositio in se, & absolute spectata nullatenus aliqua censura notari potest. Unde & ea propositio non absolute, & in se, sed relative ad doctrinam in libro Thomæ pii contentam ab inquisitione reprobata est, & consequenter per eam censuram nihil contra Cassianum probatur, aut probari potest. Dicit forte aliquis etiam ipsos Censores Congregationum de auxiliis Romæ institutarum Cassianum habuisse ut Semipelagianum, ut patet ex censuris in iis Congregationibus ab iis latis. Verum respondemus nec ipsis donum infallibilitatis promissum fuisse, ipsosque homines fuisse vel maxime fallibiles, ut satis patet ex mutabilitate ac animi mobilitate & continua mutatione suorum iudiciorum! de quibus Thyrsus Gonzalez de Santalla selectarum disputationum Tom. 4. disput. 6. §. 42. n. 634. edito Salmanticæ de anno 1686. fol. 234. hæc habet: *cernens itaque Pontifex censores in dies variare, lenique censuram, primoque sexaginta deinde solum viginti, postremo sex aut septem solum notasse, volensque via certiore controversiæ veritatem explorare - - - statuit, ut coram se, Cardinalibus - - - de singulis quæstionis jam diu agitatæ articulis instituerentur disputationes &c.* & consequenter nec ipsorum iudicio multum fidi, aut subscribi posse, præsertim eum ipsos, doctrina ipsa in se Cassiani nullatenus discussa, nec attento, aut in considerationem deducto, utrum liber contra Collatorem sit genuinus, vel S. Prosper non sit deceptus, eam præcise spectasse, prout exposita erat a S. Prospero, & eos secundum eam ut a S. Prospero expositam, & quasi, ut a S. Prospero exposita est, foret revera ipsius Cassiani, erronee supponendo iudicasse, certum est ex eorum censura 12. Martii 1601. apud P. Cariatensem sub, & a F. Propertio Resta episcopo Gerundinensi & Caritensi, cæterisque ibidem subscriptis

con-

Congregatione 13tia lata contra undecimam Molinæ propositionem. In hac enim censura ita differunt : *si quæ Cassianus docuit NB. ut refert S. Prosper lib. contra Collat. cap. 8. 17. & 22. cum superioribus conferantur, & quæ Hilarius in epist. ad S. August. de erroribus Missiliensium scribit expendantur, apparebit Molinam ex iis conflasse assertionem suam.* Jam ecce manifesto hi DD. Censores se referunt, & in judicando se fundant in doctrina Cassiani, prout refertur a S. Prospero : at vero S. Prosper referendo doctrinam erravit, & errore facti deceptus Cassiano falsam doctrinam imputavit ; ergo & illi DD. Censores &c. Verum ut jam ad 2dum Gonzalezii argumentum respondeamus, negamus ex S. Prospero contra Cassianum relata convicta esse. Ex deductis enim hucusque constat ea erronea & falsa esse. Unde vir, & doctor prudens merito ab iis recedit & recedere debet, præsertim cum SS. Patres non *secundum quid*, sed *simpliciter & absolute* laudent ipsius collationes & instituta &c. unde cum ipsi non distinxerint, & ut ex hucusque deductis patet, nulla distinguendi sit ratio, nec nos distinguere debemus. Jam autem quantum ad argumenta Laurentii respondemus inprimis ex eo, quod Gelasius dixerit opuscula S. Prosperi custodienda, non sequi inter ea comprehendere & librum contra Collatorem nisi prius constet, hunc esse genuinum. Nam id ab aliquo critico facile posset negari. Deinde autem hoc prætermisso respondemus, quod S. Prosper errore facti deceptus impugnaverit Cassianum, consequenter ex hoc nihil probetur contra Cassianum : præsertim cum Gelasius & quosdam libros inter apogryphos rejecerit, minime inter eos reponendos : sicque nec mirum, si & quosdam nullatenus recipiendos cum aliis authenticis receperit. Ad 2dum respondemus, satis constare ex §pho hujus capituli nostri 3tii 53tio utrum & quomodo Gelasius opuscula Cassiani inter apogrypha rejecerit. Ad 3tium responsio patet ex ratione ad initium § hi 13tii hujus nostri 3. capit. adducta item ex §pho 23tio ad 3tium §pho 37. ad 2dum &c. Sunt quidem & alii, qui Cassiani doctrinam insectarunt, quorum præcipui sunt Didacus Alvarez, Petavius, Suarezius : at vero horum fundamenta satis superque rejecta jam sunt hujus nostri

Ad
2dum.

Ad
3tium.

Ad
4tum.

Ad
5tum.

nostri capitis 3^{ti} artic. 11. per totum; monstravimus enim ibidem Cassianum nullatenus docuisse, quod homo in natura lapsa habeat naturale iudicium ad cognoscendum bonum & malum, & naturalem facultatem ad utrumque amplectendum, aut etiam naturaliter habeat quædam perfectarum virtutum semina, vel etiam possit ex sola facultate liberi arbitrii habere charitatem: monstravimus, Cassianum nullatenus docuisse, quod homo in natura lapsa sufficientes vires habeat ad resistendum tentationibus etiam gravioribus: monstravimus, quomodo juxta Cassianum Deus expectet nostros conatus, & aliquando nos præveniat, aliquando autem nos eum præveniamus: Monstravimus, Cassianum docuisse, quod non sit ita totum Deotribuendum, quin aliquid sit tribuendum arbitrio cooperanti: monstravimus, Cassianum vicissim nullatenus docuisse, quod homo ex facultate naturæ possit quærere medicum, & desiderare sanitatem, aut quod homini ex naturalibus facienti quod est in se, detur gratia Dei, vel quod gratia pendeat ex operibus naturæ: demum monstravimus, quod Cassianus non docuerit Prædestinationem respectu omnium esse generalem & non gratuitam respectu aliquorum, ex quibus penitus corruunt omnia fundamenta Alvarezii, quæ profert lib. 1. disput. 2. §. 3. de auxilio Divinæ gratiæ & viribus liberi arbitrii. jam vero, quæ de dogmatibus Theolog lib. de Pelag: & Semipelag dogmat: historia cap. 7. n. 8. &c. edit. Venet. de anno 1745. tomo 3. fol. 309. profert Petavius de Jobo, de fide centurionis, & textus quos adducit, non uno in loco rejecimus, quod ipsum factum circa ea, quæ affert Suarezius de Divina gratia Prolegom. 5. cap. 5. n. 6. &c. edit. Mogunt. de anno 1620. fol. 150. &c. His porro præ aliis Cassiani adversariis vel maxime adnumerari, & consequenter hic paucis refutari meretur Paschasius Quesnellus, qui licet ex instituto Cassianum non impugnet, Dissertationum tamen in S. Leonis Magni ea de S. Leone & Cassiano refert, quæ facile Lectorem inducere possent ad credendum, Cassianum revera Semipelagianorum erroribus adhæsisse. Primo enim operum S. Leonis loco mox citato edit. Venet. de anno 1756. tom. 2. fol. 405. ita narrat: *hæc Cælestinum inter & Leonem necessitudo nostram juvat conjecturam,*

ram, ex qua credimus circa eadem tempora Cœlestinum Leonis usum stylo, ut capitula illa de gratia & libero arbitrio colligeret, quæ bujus Pontificis Epistolæ subjungi solent, ac vel ejusdem, vel Prosperi esse credita sunt usque ad hanc ætatem. Romam accurrerat illo tempore Prosper Aquitanus opem Apostolicæ sedis imploraturus adversus Pelagianorum reliquias - - - Horum omnium princeps erat Cassianus, cujus errores Romano Pontifici, & cum Leone, ut par est, credere, Prosper communicavit. At contra hujusmodi Quesnelli narrationem vel maxime est, quod jam supra §pho 51. ad 7. monstraverimus, ante evulgationem sui libri contra Collatorem, qui scriptus fuit post mortem Cœlestini Papæ sub Sixto, adeoque postquam Prosper Roma reversus est, S. Prospero nihil negotii fuisse contra Cassianum; falsum igitur est, S. Prosperum errores Cassiani Romæ Pontifici aperuisse, & desuper cum Leone communicasse. Deinde si S. Prosper Romæ Pontifici errores aperuisset, & desuper cum S. Leone communicasset, ita ut S. Leo in hujus gratiam capitula illa de gratia & libero arbitrio conscripserit, Cassianum ad Ecclesiæ mentem reducere satagens, ut innuit Quesnellus dissert. 3. n. 5. cit. edit. fol. 696. iisdem haud dubie usus fuisset S. Prosper, dum librum contra Collatorem scripsit, eoquod magnum ei argumentum accessisset ex documento, quod tantus Cœlestini Pontificis minister ad revincendos errores ipsi tradidisset. Cum igitur S. Prosper iis non sit usus, falsa censi debet illa narratio Quesnelli. Verum pergit ille citat. dissertat. & citat. edit. Tom. 2. fol. 406. *Post ejusdem Prosperi ab urbe discessum scripsisse crediderim Leonem nostrum aureos libellos de vocatione omnium gentium, quibus Semipelagianorum discutit errores, de his nimirum accurate a Prospero edoctus. Istos a Leone scriptos eo maxime consilio crediderim, ut Cassianum ab errore revocaret. Conjunctus enim cum eo erat amicitiae vinculo, dolebatque tantum virum in alienas a fide opiniones abreptum &c.* Verum contra hanc narrationem est, quod communi Doctorum calculo ii libri de vocatione gentium adjudicantur: de iis Petrus Annatus in opparatu ad positivam Theologiam agens de S. Leone, ejusque operibus sic loquitur: *quamdiu sub judice lis erit,*

nostri capitis 3^{ti} astic 11. per totum; monstravimus enim ibidem Cassianum nullatenus docuisse, quod homo in natura lapsa habeat naturale iudicium ad cognoscendum bonum & malum, & naturalem facultatem ad utrumque amplectendum, aut etiam naturaliter habeat quædam perfectarum virtutum semina, vel etiam possit ex sola facultate liberi arbitrii habere charitatem: monstravimus, Cassianum nullatenus docuisse, quod homo in natura lapsa sufficientes vires habeat ad resistendum tentationibus etiam gravioribus: monstravimus, quomodo juxta Cassianum Deus expectet nostros conatus, & aliquando nos præveniat, aliquando autem nos cum præveniamus: Monstravimus, Cassianum docuisse, quod non sit ita totum Deotribuendum, quin aliquid sit tribuendum arbitrio cooperanti: monstravimus, Cassianum vicissim nullatenus docuisse, quod homo ex facultate naturæ possit quærere medicum, & desiderare sanitatem, aut quod homini ex naturalibus facienti quod est in se, detur gratia Dei, vel quod gratia pendeat ex operibus naturæ: demum monstravimus, quod Cassianus non docuerit Prædestinationem respectu omnium esse generalem & non gratuitam respectu aliquorum, ex quibus penitus corruunt omnia fundamenta Alvarezii, quæ profert lib. 1. disput. 2. §. 3. de auxiliis Divinæ gratiæ & viribus liberi arbitrii. jam vero, quæ de dogmatibus Theolog lib. de Pelag: & Semipelag dogmat: historia cap. 7. n. 8. &c. edit. Venet. de anno 1745. tomo 3. fol. 309. profert Petavius de Jobo, de fide centurionis, & textus quos adducit, non uno in loco rejecimus, quod ipsum factum circa ea, quæ affert Suarezius de Divina gratia Prolegom. 5. cap. 5. n. 6. &c. edit. Mogunt. de anno 1620. fol. 150. &c. His porro præ aliis Cassiani adversariis vel maxime adnumerari, & consequenter hic paucis refutari meretur Paschasius Quesnellus, qui licet ex instituto Cassianum non impugnet, Dissertationum tamen in S. Leonis Magni ea de S. Leone & Cassiano refert, quæ facile Lectorem inducere possent ad credendum, Cassianum revera Semipelagianorum erroribus adhæsisse. Primo enim operum S. Leonis loco mox citato edit. Venet. de anno 1756. tom. 2. fol. 405. ita narrat: *hæc Celestinum inter & Leonem necessitudo nostram juvat conjecturam,*

ram, ex qua credimus circa eadem tempora Cælestinum Leonis usum stylo, ut capitula illa de gratia & libero arbitrio colligeret, quæ hujus Pontificis Epistolæ subjungi solent, ac vel ejusdem, vel Prosperi esse credita sunt usque ad hanc ætatem. Romam accurrerat illo tempore Prosper Aquitanus opem Apostolicæ sedis imploraturus adversus Pelagianorum reliquias - - - Horum omnium princeps erat Cassianus, cujus errores Romano Pontifici, & cum Leone, ut par est, credere, Prosper communicavit. At contra hujusmodi Quesnelli narrationem vel maxime est, quod jam supra §pho 51. ad 7. monstraverimus, ante evulgationem sui libri contra Collatorem, qui scriptus fuit post mortem Cælestini Papæ sub Sixto, adeoque postquam Prosper Roma reversus est, S. Prospero nihil negotii fuisse contra Cassianum; falsum igitur est, S. Prosperum errores Cassiani Romæ Pontifici aperuisse, & desuper cum Leone communicasse. Deinde si S. Prosper Romæ Pontifici errores aperuisset, & desuper cum S. Leone communicasset, ita ut S. Leo in hujus gratiam capitula illa de gratia & libero arbitrio conscripserit, Cassianum ad Ecclesiæ mentem reducere satagens, ut innuit Quesnellus dissert. 3. n. 5. cit. edit. fol. 696. iisdem haud dubie usus fuisset S. Prosper, dum librum contra Collatorem scripsit, eoquod magnum ei argumentum accessisset ex documento, quod tantus Cælestini Pontificis minister ad revincendos errores ipsi tradidisset. Cum igitur S. Prosper iis non sit usus, falsa censi debet illa narratio Quesnelli. Verum pergit ille citat. dissertat. & citat. edit. Tom. 2. fol. 406. Post ejusdem Prosperi ab urbe discessum scripsisse crediderim Leonem nostrum aureos libellos de vocatione omnium gentium, quibus Semipelagianorum discutit errores, de his nimirum accurate a Prospero edoctus. Istos a Leone scriptos eo maxime consilio crediderim, ut Cassianum ab errore revocaret. Conjunctus enim cum eo erat amicitiae vinculo, dolebatque tantum virum in alienas a fide opiniones abreptum &c. Verum contra hanc narrationem est, quod communi Doctorum calculo ii libri de vocatione gentium abjudicantur: de iis Petrus Annatus in apparatu ad positivam Theologiam agens de S. Leone, ejusque operibus sic loquitur: quamdiu sub judice lis erit,

libros illos S. Prosperi esse, malo credere cum multis, quam eos S. Leonis esse definire cum authore singulari; præsertim si S. Leonis essent bi libri, eos sine dubio laudasset Gelasius Papa sub nomine Leonis, non sub nomine cuiusdam Ecclesiæ ministri, & S. Leonis esse non ignorasset Gelasius vir eruditissimus, Leonique fere coætaneus. Et revera hos libros non esse S. Leonis demonstrant FF. Ballerinii inobservationibus in dissertationem 3tiam Quesnelli de authore librorum de vocatione omnium gentium, quæ proin observationes cum eas adducere nimium longum foret, ab ipso Benevolo Lectore consuli possunt. Cum igitur præfati libri S. Leonis non sint, tota ea quoque narratio falsa esse censi debet. Porro unum adhuc subiicit plane omni veritati adversum citat. edit. Tom. 2. fol. 410. ubi post datas atque relatas rationes, ob quas Leo Cassianum ad conscribendos libros de incarnatione sua suasionem, aut jussu permovit, sic refert & narrat: *Sed & noverat (Leo,) Nestorianos plurimum sibi spondere præsidii ex Pelagii reliquiis, quos ut a spe sua deiiceret, Cassianum illis opponere voluit Semipelagianum Antesignanum, qui simul & Nestorianos & Nestorianorum fautores exagitaret & sane ipsum ab eorum communione removeret.* At hanc narrationem falsam esse patet tum ex falsitate mox præmissorum, tum ex eo, quia S. Leo nequidem ad eos libros conscribendos cohortatus fuisset, si eum unquam Semipelagianismo infectum novisset, & certo nunquam probari potest, S. Leonem sategisse, ut eum ab errore removeret. Certo vel ipse Cassianus in Præfatione ad libros de Incarnatione mentionem fecisset, si se per S. Leonem ab errore remotum fuisse credidisset, & scivisset. Porro vel ipsi fratres Ballerinii S. Leonis operum editores cit. loco & folio in nota ad eum locum eam narrationem vel ex eo falsam asserunt, quod Semipelagiani Romanis haud cogniti sciantur, nisi postquam S. Prosper S. Augustini doctrinam vindicaturus anno 431. Romam accesserat: libros autem de Incarnatione Cassianus jam finierat anno 430. Hucusque Quesnellus de Cassiano, sed ex hic probatis liquet, quod mere falsa de eo retulerit, narraveritque. Jam igitur hæc sunt, quæ hucusque contra Cassianum ipsius Adversarii in publicum produxerunt, eique objecerunt,

nec

nec oredimus jam superesse, quod in re novum ultra obiici posset. Unum, quod his addamus, & non prætermittamus est, quod Collatio 13tia Cassiani habeatur in Indice librorum prohibitorum. Sic enim in Indice Benedicti XIV. de anno 1752. legitur: *Cassiani Constantinopolitani de libero arbitrio Collatio illa, quæ Hagenoæ vel Hagenavæ impressa est per Jo. Sicerum 1528.*, consequenter non videatur ab omni Semipelagianismi nævo immunis. Verum contra est, quod ex ipsis mox citatis verbis præfati Indicis non quælibet editio dictæ Collationis prohibita sit, sed præcise illa, quæ Hagenoæ impressa est per Sicerum. Non enim Index generatim loquitur per extensionem prohibitionis ad omnes dictæ Collationis editiones, sed restringit prohibitionem ad certam & determinatam nempe *illam*, quæ Hagenoæ impressa est per Sicerum; aliæ igitur editiones dictæ Collationis non sunt prohibitæ, quia nimirum nihil in iis, quod erroneum, nihil, quod contra mores, aut in aliquo offensivum foret: *illa* autem, quæ Hagenoæ impressa, prohibita est, vel quia quoad doctrinam depravata, vel quia malæ notæ adjectæ, vel certo in odium vulgatoris. Verum de hoc satis. Jam autem vel ex his vera facile intelliget Benevolus Lector: quod etsi Cassiani adversarii omnia, quæ potuerunt, hucusque contra ipsum tentaverint, atque moliti sint, & etiamnum moliantur: nullum tamen sufficiens fundamentum hucusque protulerint, aut etiam proferre possint, quo Cassianum Semipelagianismi reum probent. Unde cum juxta juridicum axioma nemo præsumendus sit malus, nisi probetur esse malus, neque Clarissimus Aurius neque alii, qui hucusque contra Cassianum steterunt, probaverint aut probare possint, Cassianum Semipelagianismi esse reum, ne tua Lector Benevole! nimium abutamur patientia, jam eum ab erroribus Semipelagianorum prorsus immunem declaremus, & absolvamus, ut in ipso sancto Cassiano, sanctissimoque Patre nostro Benedicto, &

In Omnibus Glorificetur Deus.

JOANNIS CASSIANI

COLLATIO DECIMA TERTIA,

QUÆ

TERTIA EST ABBATIS CHÆREMONIS,
DE PROTECTINNE DEI.

CAPUT I.

Cum ad Synaxin matutinam percepto paululum sopore remeantes, senem reperiremus, ingenti Abbas Germanus scrupulo movebatur, quod in præterita disputatione, cujus virtus summum desiderium incognitæ nobis castitatis infuderat, unius adjectione sententiæ beatus senex meritum humanæ cassasset industriæ, austruens, hominem, quamvis summis ad bonam frugem viribus enitatur, tamen boni compotem esse non posse; nisi id divini tantum muneris largitate, non operis sui studio percepisset. Hanc igitur quæstionem attonite volventibus nobis, progressus cellula beatus Chæremon, cum quiddam nos invicem mussitare sensisset, solito brevius orationum, atque psalmorum solennitate transcurra, quid moverit, inquit,

CAPUT

C A P U T II.

Interrogatio, quare merita virtutum laborantis industriae non deputentur?

Quam excellentissimæ sublimitate virtutis, quæ nocturna disputatione patefacta est, pene (ut ita dixerim) a fide possibilitatis excludimur, tantum nobis (pace tua dictum sit) videtur absurdum, si laborum stipendium, id est, perfectio castitatis, quæ instantia proprii sudoris acquiritur, non specialiter laborantis deputetur industriae. Ineptum est enim, ut si verbigratia agricolam erga culturam terræ irremissum studium viderimus impendere, non illius efficaciam adscribamus & fructum.

C A P U T III.

Responsio, quod sine adiutorio Dei non solum perfectio castitatis; sed omnino nihil boni perfici possit.

Hoc ipso, quod proposuistis, exemplo evidentius approbatur, nihil posse proficere sine adiutorio Dei, laborantis industriam. Nec enim agricola, cum omnes conatus suos in excolendis expenderit terris, confestim etiam proventum segetum, & ubertatem frugum suæ poterit industriae deputare, quam irritam esse frequenter expertus est, nisi eam & pluviarum opportunitas, & hyemis tranquilla serenitas subsequatur: ita ut adultos jam fructus, ac perfecta maturitate solidatos, quodammodo de manu tenentium viderimus plerumque præreptos, nihilque laborantibus illam jugem sudoris instantiam contulisse, quia non fuit
Domini

Domini opitulatione directa. Sicut igitur inertibus agricolis, qui sua frequenter vomere arva non subigunt, hanc ubertatem segitum pietas divina non confert, ita laborantibus pernox sollicitudo non proderit, nisi misericordia Domini fuerit prosperata. In quo tamen humana superbia nullatenus se gratiæ Dei vel exæquare, vel admiscere contendat, participemque se in muneribus Dei per hoc conetur inferere, ut laborem suum auctorem esse divinæ existimet largitatis, ac proventum copiosissimarum frugum, industriæ suæ meritis respondisse gloriatur. Consideret namque, ac veridica examinatione perpendat, quod ne ipsos quidem conatus, quos pro desiderio opulentiae intentus exercuit, suis viribus impendere potuisset, nisi eum ad exercendum omne opus ruris protectio Domini, ac misericordia roborasset: & inefficax ejus voluntas fuisset, ac virtus; nisi etiam peragendi copiam, quæ non nunquam vel siccitatis, vel imbrium nimietate fraudatur, divina Clementia præstitisset. Nam cum & bonum virtutis, & sanitas corporis, & omnium effectus operum, actuumque prosperitas a Domino fuerit condonata, orandum est, ne fiat ei, sicut scriptum est, cælum æreum, & terra ferrea: & ne residuum locustæ comedat bruchus, & residuum bruchi eruca devoret, & residuum erucæ rubigo consumat. Nec in hoc tantum eget divinitatis auxilio agricolæ laborantis industria, nisi etiam insperatos avertat casus, quibus etiam si desiderata fructuum fecunditate ager fuerit opimatus, non solum spei suæ vana expectatione frustrabitur, verum etiam perceptarum, & reconditarum jam vel in area, vel in horreo frugum ubertate fraudabitur. Quibus manifeste colligitur non solum actuum, verum etiam cogitationum bonarum ex Deo esse principium, qui nobis & initia sanctæ voluntatis inspirat, & virtutem, atque opportunitatem eorum, quæ recte cupimus, tribuit peragendi: omne enim datum bonum, & omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum, qui & incipit quæ bona sunt, & exequitur, & consummat in nobis; dicente Apostolo: qui autem dat semen feminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum & crescere faciet fructus justitiæ vestræ. Nostrum vero est, ut quotidie attrahentem nos gratiam Dei humi-

liter

liter subsequamur, vel certe dura cervice & incircumcisis, ut scriptum est, auribus eidem resistentes per Jeremiam mereamur audire, nunquid qui cadit, non resurget, aut qui aversus est, non revertetur? quare ergo aversus est populus iste in Jerusalem aversione contentiosa? induraverunt cervices suas, noluerunt reverti.

C A P U T IV.

Obiectio, quemadmodum Gentiles absque gratia Dei, castimoniam habuisse dicantur.

Huic sensui, cujus pietas abrupta a nobis non potest improbari, illud videtur obistere, quod ad destructionem liberi arbitrii tendit. Nam cum multos Gentilium, qui utique divini adjutorii gratiam non merentur, non solum frugalitatis, atque patientiæ; sed quod magis mirum est, etiam castitatis videamus fulgere virtutibus, quomodo captivato liberæ voluntatis arbitrio, Dei munere collatæ illis credendæ sunt: cum utique mundanæ sapientiæ sectatores non solum Dei gratiam, sed ipsum etiam verum Deum penitus ignorantes, quantum vel serie lectionis, vel quorundam traditione cognovimus, summam castimoniæ puritatem, proprii laboris industria possedisse dicantur?

C A P U T V.

Responsio de Philosophorum imaginaria Castitate.

Gratum mihi est, quod dum summo agnoscendæ veritatis amore flammamini, quædam etiam inepta proponitis, quorum objectione probatior, atque (ut ita dixerim) exploratior catholicæ fidei virtus appareat. Quis etenim sapiens tam contrariis

Uuu

pro-

propositionibus uteretur, ut cælestem castimoniam puritatem, quam hesternæ die nec per Dei gratiam mortalium cuiquam asserebatis posse conferri; nunc eandem etiam a Gentilibus crederetis virtute propria fuisse possessam? sed quia hæc explorandæ procul dubio (ut dictum est) studio veritatis opponitis, quid de his teneamus, advertite. Primum Philosophos nequaquam credendum est talem animi castitatem, qualis a nobis exigitur, assecutos: quibus injungitur, ut non solum fornicatio, sed ne immunditia quidem nominetur in nobis. Habuerunt autem illi quandam *μεριδία*, id est, portiunculam castitatis, id est, abstinentiam carnis, ut tantum a coitu libidinem coercerent: hanc autem internam mentis, perfectam, ac perpetuam corporis puritatem, non dicam opere assequi, sed ne cogitare potuerunt. Denique famosissimus ille ipsorum Socrates, hoc, uti ipsi concelebrant, de se non erubuit profiteri. Nam cum intuens eum quidam physiognomon dixisset, *ὄμματα παιδεράδων*, id est, oculi corruptoris puerorum; & irruentes in eum discipuli ejus, ulcisci illatum Magistro vellent convivium, indignationem eorum hac dicitur compressisse sententia: *παύσαθε ἑταῖροι, εἰμὶ γὰρ, ἀλλ' ἀπέχω*, id est, quiescite o sodales: etenim sum, sed contineo me. Apertissime igitur non solum assertionem nostram, sed etiam ipsorum professione monstratur consummationem tantummodo impudicitiae, id est, commixtionis turpitudinem, violenta ab illis necessitate compressam; non tamen desiderium de cordibus eorum, & oblectationem illius passionis exclusam. Cum quo autem horrore proferenda est illa sententia Diogenis? factum enim, quod Philosophum mundi hujus velut quiddam memorabile proferre non puduit; neque dici a nobis sine verecundia, neque audiri potest. Nam cuidam in adulterii crimine puniendo (ut ferunt) ait, *τὸ δωρεὰν πωλούμενον θανάτῳ μὴ ἀγοράζε*, id est, quod gratis venditur, morte non emas. Constat ergo illos veræ castitatis, quæ a nobis expetitur, nec agnovisse virtutem. Et ideo satis certum est, circumcisionem nostram,
quæ

quæ in spiritu est, non posse nisi Dei tantum munere possideri, & his inesse solummodo, qui Deo tota Spiritus sui contritione deserviunt.

C A P U T VI.

Quod sine gratia Dei nullos industrios conatus exequi valeamus.

Et idcirco licet in multis, imo in omnibus possit ostendi, semper auxilio Dei homines indigere, nec aliquid humanam fragilitatem, quod ad salutem pertinet, per se solam, id est, sine adiutorio Dei posse perficere, in nullo modo tamen evidenti, quam in acquisitione, atque custodia castitatis ostenditur; ut enim tantisper de integritatis ejus difficultate disputatio differatur, de instrumentis ejus breviter interim disputemus. Quis prævaleat quæso, quamvis fervens spiritu, vel squalorem solitudinis, vel sicci panis, non dicam, quotidianam esuriem, sed ipsam saturitatem nulla hominum laude suffultus, suis viribus sustinere? quis aquæ perpetuam sitim sine Domini consolatione tolerare? illumque dulcem, ac delectabilem matutinum soporem humanis fraudari oculis, & intra terminos horarum quatuor omnem quietis refectiorem jugi possit lege concludere? quis indefinentem lectionis instantiam? quis irremissam operis sedulitatem, nullum præsentis lucri commodum captans, absque Dei gratia explere sufficiat? quæ omnia sicut desiderari a nobis jugiter absque divina inspiratione non possunt, ita nec perfici quidem sine ejus auxilio ullatenus queunt. Et ut hæc eadem non solum probata nobis experientiæ disciplina, sed etiam certis indiciis, & argumentis manifestiora reddamus, nonne in multis, quæ utiliter optamus implere, cum desiderii plenus ardor, ac voluntas perfecta non desit, interpellans quæcunque fragilitas cassat vota concepta, nec proposito nostro assistit effectus, nisi virtus perficiendi Domini fuerit

fuerit miseratione donata, ita, ut cum sit innumera multitudo illorum, qui fideliter virtutum studiis desiderant inhærere, summam tamen eorum, qui hæc perficere, vel tolerare prævaleant, invenias raritatem: ut prætermittam, quod ne tunc quidem, cum omnino nulla nos arcet infirmitas, facultas universa, quæ volumus peragendi, nostræ subjacet potestati! nam neque remotionis silentium, nec distractiones jejuniorum, nec lectionis instantiam, illo etiam tempore, quo possumus, pro nostro arbitrio retentamus, sed quibusdam occurrentibus causis etiam invitissimi frequenter retrahimur a salutaribus institutis, ita ut vel loci, vel temporis copiam, in quo hæc exercere possimus, necesse sit nos a Domino deprecari, nec sufficere nobis id, quod possumus, certum est, nisi etiam opportunitas peragendi ea, quæ nobis utique possibilia sunt, a Domino tribuatur, de quibus & Apostolus, quoniam volumus, inquit, venire ad vos & semel, & iterum, & impedivit nos Sathanas: ita ut non nunquam nos etiam utiliter ab istis spiritalibus sentiamus studiis avocari, ut dum nolentibus nobis interrumpitur nostri cursus intentio, & infirmitati carnis aliud relaxamus, etiam inviti ad salutarem perseverantiam reservemur. De qua dispensatione Dei simile aliquid beatus Apostolus: propter quod, inquit, ter Dominum rogavi, ut discederet a me, & dixit mihi: sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Et iterum: quid enim oremus, secundum quod oportet, nescimus.

C A P U T VII.

De principali proposito Dei, & providentia quotidiana.

Propositum namque Dei, quo non ob hoc hominem fecerat, ut periret, sed ut in perpetuum viveret, manet immobile. Cujus benignitas cum bonæ voluntatis in nobis quantulam-
cunque

cuoque scinrillam emicuisse perspexerit, vel quam ipse tanquam de dura silice nostri cordis excusserit, confovet eam, & exsuscitat, suaque inspiratione confortat, volens omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Quia non est, inquit, voluntas ante patrem vestrum, qui in coelis est, ut pereat unus ex pusillis istis. Et iterum: non vult, inquit, Deus perire animam, sed retractat cogitans, ne penitus pereat, qui abjectus est. Verax namque est, & non mentitur Deus, cum obtestatione definiens: vivo ego, dicit Dominus Deus, quia nolo mortem impii, sed ut convertatur a via sua, & vivat. Qui enim ut pereat unus ex pusillis non habet voluntatem, quomodo sine ingenti sacrilegio putandus est, non universaliter omnes, sed quosdam salvos fieri velle pro omnibus? ergo quicunque pereunt, contra illius pereunt voluntatem, ita eo contra unumquemque eorum quotidie proclamante: convertimini a viis vestris pessimis, & quare moriemini domus Israel? & iterum: quoties volui congregare filios tuos, sicut gallina congregat pullos suos sub alas suas, & noluisti? & quare, inquit, aversus est populus iste in Jerusalem, aversione contentiosa? induraverunt facies suas, nolerunt reverti! Præsto est ergo quotidie Christi gratia, quæ dum vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, cunctos absque ulla exceptione convocat, dicens: venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Si autem non omnes universaliter, sed quosdam advocat, sequitur, ut nec omnes sint onerati vel originali, vel actuali peccato, nec vera sit illa sententia; omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei, nec per omnes homines mors pertransisse credatur. Et in tantum omnes, qui pereunt, contra Dei pereunt voluntatem, ut nec ipsam mortem Deus fecisse dicatur, ita Scriptura testante: quia Deus mortem non fecit, nec gaudet in perditione vivorum. Et inde est, quod plerumque dum pro nobis contraria postulamus, vel tardius, vel nequaquam nostra exauditur oratio; & rursus, ea, quæ credimus esse contraria, utiliter, ut benignissimus Medicus

U u u 3

etiam

etiam invitissimis Dominus inferre dignatur ; ac non nunquam perniciosas dispositiones nostras , lethalesque conatus , ab effectu detestabili retardat , ac revocat ; ac properantes ad mortem retrahit ad salutem , & de inferni faucibus extrahit ignorantes.

C A P U T VIII.

De Gratia Dei, & arbitrii libertate.

Quam curam , atque providentiam circa nps suam sub figura meretricis Jerusalem , & perniciofa ad idolorum cultum alacritate tendentis , per Ozeam prophetam sermo divinus eleganter expressit. Dicente namque ea : Vadam post amatores meos , qui dant panes mihi , & aquas meas , lanam meam , & linum meum , oleum meum , & potum meum , respondit , saluti ejus , non voluntati consulens divina dignatio : Ecce ego sepiam viam ejus spinis , & sepiam eam maceria , & semitas suas non inveniet , & sequetur amatores suos , & non apprehendet ; & quæret eos , nec inveniet illos , & dicet : revertar ad virum meum priorem , quia bene mihi erat tunc magis , quam nunc est. Ac rursus contumacias nostras , atque contemptus , quibus eum ad salutes invitantes recursus rebeli spiritu dedignamur , tali comparatione scribit : Et dixi , inquit , Patrem vocabis me , & post me ingredi non cessabis. Sed quomodo si contemnat mulier amatorem suum , sic contempsit me domus Israel , ait Dominus. Satis congrue , quoniam Jerusalem adulteræ comparaverat a suo conjugē discedenti ; amorem quoque , ac perseverantiam benignitatis suæ viro , qui a fæmina deseritur , comparavit. Pietas enim , ac dilectio Dei , quæ circa humanum genus semper impenditur , eoquod nullis ita vincatur injuriis , ut a cura nostræ salutis abscedat , & quodammodo superata iniquitatibus nostris a principali suo proposito revocetur , magis proprie exprimi alia comparatione non

potuit, quam exemplo viri ardentissimo amore fæminam diligentis, qui quanto magis negligi se ab ea senserit, tanto vehementioris circa eam Zeli ardore flammatur. Adest igitur inseparabiliter nobis semper divina protectio, tantaque est erga creaturam suam pietas Creatoris, ut non solum comitetur eam, sed etiam præcedat jugi providentia. Quam expertus propheta Domino apertissime confitetur, dicens: Deus meus, misericordia ejus præveniet me. Qui cum in nobis ortum quendam bonæ voluntatis inspexerit, illuminat eam confestim, atque confortat, & incitat ad salutem, incrementum tribuens ei, quam vel ipse plantavit, vel nostro conatu viderit emeruisse. Nam antequam clament, inquit, ego audiam, adhuc loquentibus eis ego audiam. Et iterum: ad vocem clamoris tui, statim ut audierit, respondebit tibi. Et non solum sancta desideria benignus inspirat, sed etiam occasiones præstruit vitæ, & opportunitatem boni effectus, ac salutæ viæ directionem demonstrat errantibus.

C A P U T IX.

*De virtute bonæ voluntatis nostræ, & gratia
DEI.*

Unde non facile humana ratione discernitur, quemadmodum Dominus petentibus tribuat, a quærentibus inveniat, aperiatque pulsantibus: & rursus inveniat a non quærentibus se, palam appareat inter illos, qui eum non interrogabant, & tota die expandat manus suas ad populum non credentem sibi, ac contradicentem, resistentes, ac longe positos vocet, invitos attrahat ad salutem, peccare cupientibus explendæ copiam subtrahat voluntatis, ad nequitiam properantibus benignus obsistat. Cui autem facile pateat, quomodo salutis summa nostro tribuatur arbitrio, de quo dicitur: si volueritis, & audieritis

ritis me, quæ bona sunt terræ, manducabitis: & quomodo non volentis, neque currentis, sed miserentis sit Dei? quid etiam sit illud, quod Deus reddet unicuique secundum opera ejus, & Deus est, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate, & hoc non ex vobis, sed Dei donum est, non ex operibus, ut ne quis gloriatur? quid sit etiam illud, quod dicitur: appropinquate Deo, & appropinquabit vobis? & quod alibi dicit: nemo venit ad me, nisi Pater, qui misit me, attraxerit eum? quid sit, quod dicitur, rectos cursus fac pedibus tuis, & vias tuas dirige: & quid sit, quod dicimus orantes, Dirige in conspectu tuo viam meam. Et, perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea? quid etiam sit, quod iterum commonemur, facite vobis cor novum, & spiritum novum: & quid sit illud, quod repromittitur, Dabo eis cor novum, & Spiritum novum tribuam in visceribus eorum, & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum, ut in præceptis meis ambulent, & judicia mea custodiant? quid sit, quod præcepit Dominus dicens: lava a malitia cor tuum Jerusalem, ut salva fias? & quid sit, quod ipse propheta a Domino postulat, dicens: cor mundum crea in me Deus? & iterum: lavabis me, & super nivem dealbabor. Quid sit, quod ad nos dicitur: illuminate vobis lumen scientiæ. Et quid sit, quod de Deo dicitur: qui docet hominem scientiam; & Dominus illuminat cæcos: vel certe quod orantes dicimus cum propheta: illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte: nisi quod in his omnibus & gratia Dei, & liberatas nostri declaratur arbitrii, & quia etiam suis interdum motibus homo ad virtutum appetitus possit extendi, semper vero indigeat adjuvari: Nec enim cum voluerit quis, sanitate perfruitur, aut de ægritudinis morbo pro arbitrii sui desiderio liberatur. Quid autem prodest, sanitatis gratiam concupisse, nisi Dominus, qui vitæ ipsius usum tribuit, etiam vigorem incolumitatis impartiat? Ut autem evidentius clareat, etiam per naturæ bonum, quod beneficio Creatoris indultum est, non nunquam bonarum volun-

voluntatum prodire principia, quæ tamen nisi a Domino dirigantur, ad consummationem virtutum prævenire non possunt, Apostolus testis est, dicens: velle adjacet mihi; perficere autem bonum non invenio.

C A P U T X.

De liberi arbitrii infirmitate.

Nam libertatem Scriptura divina nostri confirmat arbitrii, dicens: Dominus custodiat corda vestra, & intelligentias vestras in Christo JESU. Virtutem liberi arbitrii David enunciat, dicens: inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas. Sed infirmitatem ejus idem orans similiter docet, inclina, inquit, cor meum in testimonia tua, & non in avaritiam. Salomon quoque ait: inclinet corda nostra ad se, ut ambulemus in universis viis ejus, & custodiamus mandata ejus, & cæremonias ejus, & judicia ejus. Potestatem designat arbitrii nostri Psalmographus dicens, cohibe linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum. Infirmitatem ejus nostra protestatus oratio, dicentibus nobis: pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis. Arbitrii nostri facultas a Domino declaratur, cum dicitur: solve vincula colli tui, captiva filia Sion. Fragilitatem ejus propheta decantat, dicens: Dominus solvit compeditos. Et, dirupisti vincula mea, tibi facrificabo hostiam laudis. Audivimus in Evangelio Dominum convocantem, ut ad eum properemus per liberum arbitrium: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Sed infirmitatem ejus idem Dominus protestatur, dicens: Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, attraxerit eum. Apostolus liberum arbitrium nostrum incitat, dicens: Sic currite, ut comprehendatis. Sed infirmitatem ejus

X x x

Joan.

Joannes Baptista testatur, cum ait: Non potest homo accipere a se quicquam, nisi fuerit ei datum de Cœlo. Jubemur animas nostras sedulo custodire, dicente propheta: custodite animas vestras. Sed eodem spiritu alius proclamat propheta: Nisi Dominus custodierit civitatem, in vanum vigilat, qui custodit eam. Apostolus Philippensibus scribens, ut liberum eorum designet arbitrium, cum metu, & tremore, inquit, salutem vestram operamini. Sed ut infirmitatem ejus ostendat, adjungit, dicens, Deus est enim, inquit, qui operatur in vobis, & velle, & perficere pro bona voluntate.

C A P U T XI.

Utrum bonam voluntatem nostram sequatur, an præcedat Gratia Dei?

Et ita sunt hæc quodammodo indiscrete permixta, atque confusa, ut quid ex quo pendeat, inter multos magna questione volvatur, id est, utrum, quia initium bonæ voluntatis præbuerimus, misereatur nostri Deus; an quia Deus miseretur, consequamur bonæ voluntatis initium? Multi enim singula hæc quærentes, ac justo amplius asserentes variis, sibi que contrariis sint erroribus involuti. Si enim dixerimus nostrum esse bonæ principium voluntatis, quid fuit in persecutore Paulo, quid in publicano Mathæo, quorum unus cruori, & suppliciis infantum, alius violentiis, & rapinis publicis incubans attrahitur ad salutem? Sin vero gratia Dei semper inspirari bonæ voluntatis principia dixerimus, quid de Zachæi fide, quid de illius in cruce latronis pietate dicimus. qui desiderio suo vim quandam regnis cælestibus inferentes, specialia vocationis monita prævenerunt? consummationem vero virtutum, & executionem mandatorum Dei,

Dei, si nostro deputaverimus arbitrio, quomodo oramus: confirma Deus hoc, quod operatus es in nobis: &, opera manuum nostrarum dirige super nos? Scimus ad maledicentum Israeli Balaam fuisse conductum, sed videmus maledicere cupienti non fuisse permissum. Custoditur Abimelech, ne Rebeccam tangeris peccet in Deum. Joseph fratrum livore distrahitur, ut descensio filiorum Israel in Ægyptum fieret, & illis de germani nece tractantibus, futuræ famis remedia pararentur. Quod idem Joseph a fratribus agnitus manifestat, dicens: Nolite pavere, nec durum vobis videatur, quod vendidistis me in his regionibus: pro salute enim vestra misit me Dominus ante vos. Et infra: Præmisit enim me Dominus, ut reservemini super terram, & escas ad vivendum possitis habere. Non vestro consilio, sed voluntate Dei huc missus sum, qui fecit me quasi partem Pharaonis, & Dominum totius domus ejus, & principem in terra Ægypti. Et cum post obitum patris formidantibus fratribus suspicionem timoris auferret; Nolite, inquit, timere, nunquid Dei possumus resistere voluntati? Vos cogitastis adversum me malum, & Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me, sicut impræsentiarum cernitis, & salvos faceret populos multos. Quod enim Sanctus David oeconomice tunc factum in Psalmo 104. similiter declarat, dicens: Et vocavit famem super terram, & omne firmamentum panis contrivit, misit ante eos virum, venundatus est Joseph. Hæc duo, id est, vel gratia Dei, vel liberum arbitrium, sibi quidem invicem videntur adversa, sed utraque cuncordant, & utraque nos pariter debere suscipere, pietatis ratione colligimus, ne unum horum homini subtrahentes, ecclesiasticæ fidei regulam excessisse videamur. Nam cum viderit nos Deus ad bonum velle deflectere, occurrit, dirigit, atque confortat. Ad vocem enim clamoris tui statim ut audierit, respondebit tibi: Et invoca me, inquit, in die tribulationis tuæ, & eruam te, glorificabis me. Et rursus, si nos nolle, vel intepuisse perspexerit, adhortationes salutiferas admovet cordibus nostris, quibus voluntas bona vel reparetur, vel formetur in nobis.

CAPUT XII.

Quod voluntas bona nec semper gratiæ, nec semper sit homini tribuenda.

Nec enim talem Deus hominem fecisse credendus est, qui nec velit unquam, nec possit bonum. Alioquin nec liberum ei permisit arbitrium, si ei tantummodo malum, ut velit, & possit, bonum vero a semetipso nec velle, nec posse concessit. Et quomodo stabit illa Domini post prævaricationem primi hominis lata sententia, ecce Adam factus est sicut unus ex nobis, sciens bonum, & malum. Non enim talis ante fuisse putandus est, qui boni esset prorsus ignarus: alioquin velut quoddam irrationabile, & insensatum animal eum fatendum est, esse formatum. Quod satis absurdum, atque a catholica fide omnimodis alienum est. Quinimo secundum sapientissimi Salomonis sententiam fecit Deus hominem rectum, id est, ut tantummodo boni scientia frueretur jugiter, sed ipsi quæsierunt cogitationes multas: facti enim sunt, ut dictum est, scientes bonum, & malum. Concepit ergo Adam post prævaricationem, quam non habuerat, scientiam mali; boni vero, quam acceperat, scientiam non amisit. Denique non amisisse humanum genus post prævaricationem, scientiam boni, etiam Apostoli sententia evidentissime declaratur, qua dicit: cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciant, hi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis; testimonium reddente illis conscientia, & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus, in die, qua judicabit Dominus occulta hominum. Quo sensu etiam Dominus per prophetam increpat Judeorum non naturalem, sed voluntariam cæcitatem, quam ipsi sibi contumaciter inferebant: surdi, inquit,

inquit, audite, & cæci, intuemini ad videndum. Quis surdus, nisi servus meus, & cæcus, nisi ad quem nuncios, nisi servus meus, & cæcus, nisi ad quem nuncios meos misi? Et ne forte hanc eorum cæcitatem aliquis naturæ, non voluntati possit adscribere, alibi ait: Educ foras populum cæcum, & oculos habentem, surdum, & aures ei sunt. Et iterum: qui habentes, inquit, oculos, non videtis, & aures, & non auditis. Dominus etiam in Evangelio: quia videntes, inquit, non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt. Et adimpletur in eis prophetia Isajæ, dicens, auditu audietis, & non intelligetis, & videntes videtis, & non videbitis: incrassatum est enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos suos concluderunt, ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & sanem illos. Denique ut possibilitatem boni eis inesse designaret, increpat Phariseos. Quid autem, inquit etiam ex vobis ipsis non judicatis, quod bonum est? quod utique eis non dixisset, nisi eos iudicio naturali id, quod æquum est scisset posse discernere. Unde cavendum est nobis, ne ita ad Dominum omnia Sanctorum merita referamus, ut nihil, nisi id, quod malum, atque perversum est, humanæ adscribamus naturæ, in quo quidem sapientissimi Salomonis, imo Domini, cujus hæc verba sunt, testimonio confutamur. Ita enim, cum consummata templi extructione oraret, effatus est: voluitque David Pater meus ædificare domum nomini Domini Dei Israel, & ait Dominus Deus ad David patrem meum: quod cogitasti in corde tuo ædificare domum nomini meo, bene fecisti, hoc ipsum mente tractans; verum tamen non tu ædificabis domum nomini meo. Hæc ergo cogitatio, atque iste tractatus regis David, utrumne bonus, & ex Deo, an malus, & ab homine dicendus est? si enim bona, atque ex Deo fuit illa cogitatio, cur ab eo, a quo inspirata est, eidem negatur effectus? si autem mala, & ex homine fuit, cur laudatur a Domino? restat ergo, ut & bona, & ex homine fuisse credatur. In quem modum etiam nostras quotidie cogitationis possumus judicare. Neque enim aut soli David bonum ex semet-

ipso cogitare concessum est, aut nobis, ne quid boni unquam sapere, aut cogitare possimus, naturaliter denegatur. Dubitari ergo non potest, inesse quidem omnia animæ naturaliter virtutum semina beneficio creatoris inserta, sed nisi hæc opitulatione Dei fuerint excitata, ad incrementum perfectionis non poterunt pervenire, quia secundum beatum Apostolum neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Adjacere autem homini in quamlibet partem, arbitrii libertatem, etiam liber ille, qui dicitur pastoris apertissime docet, in quo duo angeli unicuique nostrum adhærere dicuntur, id est, bonus ac malus, in hominis vero optione consistere, ut eligat, quem sequatur. Et idcirco manet in homine semper liberum arbitrium, quod gratiam Dei possit vel negligere, vel amare. Non enim præcepisset Apostolus dicens: cum metu, & tremore vestram salutem operamini, nisi scisset eam vel excoli a nobis posse, vel negligi. Sed ne crederent se ad opus salutis divino auxilio non egere, subjungit: Deus est enim, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate. Et idcirco Timotheum monens: Noli, inquit, negligere gratiam Dei, quæ est in te. Inde est, quod etiam Corinthiis scribens hortatur, & commonet, ne indignos se gratia Dei infructuosis operibus exhiberent, dicens: adjuvantes autem & obsecramus, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Quam sine dubio, quia in vacuum receperat Simon, non profuit ei perceptio gratiæ salutaris. Non enim præceptis beati Petri maluit obedire, dicentis: pœnitentiam age ab hac nequitia tua, & ora Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui, in felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse. Prævenit ergo hominis voluntatem misericordia Domini, de qua dicitur: Deus meus, misericordia Domini, de qua dicitur: Deus meus, misericordia ejus præveniet me. Et rursus; Dominum remorantem, atque utiliter quodammodo subsistentem, ut nostrum experiatur arbitrium, voluntas prævenit nostra, cum dicitur: Et mane oratio mea præveniet te. Et iterum: præveni in maturitate, & clamavi, & prævenerunt oculi mei ad te diluculo. Advocat
etiam

etiam nos, & invitat, cum dicit: tota die expandi manus meas ad populum non credentem mihi, & contradicentem. Et invitatur a nobis, cum dicimus ei: Tota die expandi manus meas ad te. Expectat nos, cum dicitur per prophetam: Propterea expectat Dominus, ut misereatur vestri, & expectatur a nobis, cum dicimus: Expectans expectavi Dominum, & respexit me. Et, expectavi salutare tuum Domine. Et confortat nos cum dicit; Et ego erudivi, & confortavi brachia eorum, & in me cogitaverunt malitiam. Et ut nosmetipsos confortemus, hortatur, cum dicit, confortate manus dissolutas, & genua debilia roborate. Clamat JESUS: si quis sitit, veniat ad me, & bibat: clamat etiam ad eum Propheta, laboravi clamans, raucae factae sunt fauces meae, defenerunt oculi, dum spero in Deum meum. Quærit Dominus dicens: quæsi, & non erat vir, vocavi, & non erat, qui responderet. Quæritur & ipse a Sponsa flebiliter conquerente; in cubili meo in noctibus quæsi, quem dilexit anima mea, quæsi eum, & non inveni: vocavi eum, & non respondit mihi.

C A P U T XIII.

Quod gratiam Dei humani conatus compensare non possint.

Et ita semper gratia Dei nostro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adjuvat, protegit, ac defendit, ut non nunquam etiam ab eo quosdam conatus bonæ voluntatis vel exigat, vel expectet; ne penitus dormienti, aut inertis otio dissoluto, sua dona conferre videatur, occasiones quodammodo quærens, quibus humanæ segnitiei corpore discusso, non irrationabilis munificentiae suae largitas videatur, dum eam sub colore cujusdam desiderii, ac laboris impertit, & nihilominus gratia

tia Dei semper gratuita perseveret, dum exiguis quibusdam, par-
 visque conatibus tantam immortalitatis gloriam, tanta perennis
 Beatitudinis dona, inæstimabili tribuit largitate. Non enim quia
 illius in cruce latronis præcesserat fides, idcirco pronuntiandum
 est, non ei beatam commorationem paradisi gratuito esse promif-
 sam, aut pænitentiam David Regis illam unius verbi, qua dixit,
 peccavi Domino, duo tam gravia ejus crimina, & non potius
 ejus Clementiam Dei abstulisse credendum est, ut per Nathan
 prophetam mereretur audire, & Dominus transtulit iniquitatem
 tuam; non morieris. Quod igitur homicidium adulterio addi-
 dit, liberi utique arbitrii fuit: quod autem arguitur per prophe-
 tam, divinæ dignationis est gratia. Rursum, quod peccatum su-
 um humilitatis agnoscit, propriæ libertatis est opus. Quod vero
 sub brevissimo temporis puncto indulgentiam tantorum criminum
 promeretur, Domini miserationis est donum. Et quid de hac tam
 brevi confessione, & incomparabili divinæ retributionis immen-
 sitate dicamus? cum beatus Apostolus ad illam magnitudinem fu-
 turæ remunerationis aspiciens, quid de illis tam innumeris perse-
 cutionibus suis pronuntiaverit, considerare perfacile sit. Nam
 momentaneum hoc, inquit, & leve tribulationis nostræ, supra
 modum ultra comparationem, æternum pondus gloriæ operatur
 in nobis. De quo & alibi constanter enunciat; dicens, quia non
 sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ
 revelabitur in nobis. Quantumlibet ergo enisa fuerit humana fra-
 gilitas, futuræ retributioni par esse non poterit; nec ita labori-
 bus suis divinam imminuit gratiam; ut non semper gratuita per-
 severet, & idcirco prædictus magister gentium, licet gratia Dei
 Apostolatus gradum sortitum se fuisse testetur, dicens: gratia Dei
 sum, quod sum; tamen se quoque divinæ gratiæ respondisse pro-
 nunciat, dicens: Et gratia ejus in me vacua non fuit, sed abun-
 dantius illis omnibus laboravi, & obtinui, non autem ego, sed
 gratia Dei mecum. Nam cum dicit, laboravi, conatum proprii
 signat arbitrii. Cum dicit: non autem ego, sed gratia Dei, vir-
 tutem

tutem divinæ protectionis ostendit. Cum dicit, mecum, non otioso, neque securo, sed laboranti, ac desudanti eam cooperatam fuisse declarat.

C A P U T XIV.

Quod tentationibus suis Deus virtutem humani experietur arbitrii.

Quod etiam in Job probatissimo athleta suo, cum eum diabolus expeditet ad singulare certamen, divina legimus providisse institutam. Si enim contra inimicum non sua virtute, sed Dei solius fuisset gratia protegente congressus, & absque ulla virtute patientiæ suæ divina tantum opitulatione suffultus, multiplices illas, ac tota inimici crudelitate quæsitæ tentationum mōles, & exitia pertulisset; quomodo non illam calumniosam diabolus, quam prius emiserat, vocem, adversus eum justius iterasset: Nunquid gratis colit Job Deum? Nonne tu vallasti eum, ac domum ejus, & universam substantiam ejus per circuitum? Sed aufer manum tuam, id est, sine eum suis mecum viribus decertare, nisi in faciem tuam benedixerit tibi. Sed cum nullam hujusmodi querimoniam calumniosus hostis post conflictum audeat iterare, non Dei, sed illius se victum viribus confitetur: licet etiam gratia Dei non in totum illi defuisse credenda sit, quæ tantam tentatori tentandi tribuit potestatem, quantum & illum resistendi noverat habere virtutum, non eum ab illius impugnatione sic protegens, ut nullum virtuti humanæ relinqueret locum, sed hoc tantum procurans, ne violentissimus inimicus animam ejus manentem faciens, & impotem sensu, impari eum, atque iniquo certaminis pondere præ-

gravaret. Quod ergo soleat interdum Dominus tentare fidem nostram, ut fortior, vel gloriosior fiat, evangelici illius centurionis edocemur exemplo, cujus puerum cum sciret utique potestate sermonis sui se Dominus curaturum, offerre maluit praesentiam corporalem, dicens, Ego veniam, & curabo eum. Sed illo hanc ejus oblationem ferventioris fidei flagrantia supergrediente, atque dicente: Domine, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, sed dic tantum verbo, & sanabitur puer meus, miratur eum Dominus, atque collaudat, cunctisque illis, qui ex Israelis populo crediderant, praefert, dicens: amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel. Nullius enim laudis esset, ac meriti, si id in eo Christus, quod ipse donaverat, praetulisset: alioquin dixisset: Non dedi tantam fidem in Israel. Quam explorationem fidei, etiam in illo magnificentissimo Patriarcha divinam legimus dispensasse justitiam, cum dicitur: Et factum est post haec verba, tentavit Deus Abraham; non enim illam fidem, quam ei Dominus inspirabat, sed illam, quam vocatus semel, atque illuminatus a Domino per arbitrii libertatem poterat exhibere, experiri voluit divina Justitia. Unde non immerito fidei ejus constantia comprobatur, atque ad eum subveniente gratia Dei, quae eum paulisper subreliquerat, ut probaret, ita dicitur, Ne inferas manum tuam in puerum, neque facias ei quicquam: nunc enim scio, quia times Dominum tu, & non peperisti filio tuo dilecto propter me. Quod tentationis genus nobis quoque ad probationis meritum posse contingere, id in Deuteronomio satis evidenter a Legislatore praedicatur: si surrexerit, inquit, inter vos Propheta, aut qui somnium se vidisse dicat, & praedixerit signum, atque protentum, & evenerit, quod locutus est, & dixerit tibi, eamus, & serviamus Diis alienis, quos ignoratis, ne audias verba Prophetæ illius, aut Somniatoris, quia tentas tentat te Dominus Deus, utrum diligas eum in toto corde tuo, & custodias mandata illius, an non. Quid ergo? cum istum prophetam, aut Somniatorem surgere permiserit Deus, itane eos, quorum fidem probare disposuit, prote-

cturus

Curus esse credendus est, ut nullum penitus locum, quo suis viribus cum tentatore confligant, libero eorum reservet arbitrio? Et quid eos necesse est vel tentari, quos ita infirmos novit, ac fragiles, ut nequaquam virtute sua valeant resistere tentatori? Sed utique nec tentari eos justitia Domini permisisset, nisi parem in eis resistendi scisset inesse virtutem, qua possent æquitatis judicio in utroque merito vel rei, vel laudabiles judicari. Tale est & illud, quod ab Apostolo dicitur, itaque qui se existimat stare, videat, ne cadat. Tentatio vos non apprehendat, nisi humana. Fidelis autem Deus, qui non permittet vos tentari supra id, quod potestis & faciet cum tentatione exitum, ut sustinere possitis. Cum enim dicit; qui stat, videat, ne cadat, sollicitam reddit arbitrii libertatem, quam utique noverat percepta gratia, vel stare per industriam, vel cadere per negligentiam posse. Cum autem infert, tentatio vos non apprehendat, nisi humana, infirmitatem eorum, & inconstantiam necdum robustæ mentis exprobrat, qua adhuc spiritualium nequitiarum turbinibus non poterant impugnari, adversum quos semetipsum, vel illos perfectos noverat quotidie dimicare: de quibus ad Ephesios dicit: Jam non est nobis colluctatio adversus carnem, & sanguinem, sed adversus principatus, adversus potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitie in cælestibus. Cum vero subjungit: Fidelis autem Deus, qui non permittit vos tentari supra id, quod potestis: non utique obstat, ne eos Dominus tentari permetteret; sed ne supra id, quod sustinere poterant, tentarentur. Illud enim indicat arbitrii humani facultatem; hoc vero Domini gratiam tentationum luctamina moderantis ostendit. In his igitur omnibus approbatur ita semper divinam gratiam arbitrium hominis incitare, ut illud non in omnibus taliter protegat, ac defendet, ut non etiam propriis eum conatibus congregi adversum spiritales faciat inimicos, in quibus vel gratiam Dei victor, vel infirmitatem suam superatus intelligat, & ita discat non de sua fortitudine, sed de divino semper sperare suffragio, atque ad suum jugiter recurrere protectorem.

ctorem. Et ut hoc non nostra conjectura, sed evidentioribus adhuc scripturæ testimoniis approbetur, illud quod in Jesu nave legitur, retractemus: Has, inquit, gentes dimisit Dominus ac disperdere noluit, ut in eis experiretur Israelem, utrum custodiret mandata Domini Dei sui, & haberent consuetudinem cum hostibus præliandi. Et ut incomparabili Creatoris nostri clementiæ mortale aliquid non pro æqualitate pietatis, sed ex aliqua indulgentiæ similitudine comparemus, si nutrix pia, atque sollicita diu sinu parvulum gestat, ut quandoque ingredi doceat, & primum quidem eum reptare permittit, dehinc erectum, ut alternis passibus innitatur, dextræ suæ virtute sustentat; mox paululum derelictum, si titubantem viderit, protinus apprehendit, nutantem suscipit, lapsum erigit, & vel arcet a casu, vel etiam decidere leviter sinens, elevat post ruinam: cum autem eum ad pueritiam vel adolescentiæ, ac juventutis perduxerit robur, quædam etiam pondera, vel labores quibus non opprimatur, sed exerceatur, injungit, & cum æmulis decertare permittit: Quanto magis cælestis ille omnium pater novit, quem sinu gratiæ suæ gesserit, quem liberæ voluntatis arbitrio in conspectu suo exerceat ad virtutem, & tamen adjuvat laborantem, exaudit vocantem, non relinquit quærentem, eripit de periculo interdum etiam nescientem?

C A P U T XV.

De multiplici Vocationum gratia.

Per quæ etiam evidenter ostenditur, inscrutabilia esse judicia Dei, & investigabiles vias ejus, quibus ad salutem humanum attrahit genus. Quod etiam evangelicarum vocationum exemplis possumus approbare. Andream namque, ac Petrum, cæterosque Apostolos, nihil de salutis suæ remedio cogitan-

gitanes, spontanea gratiæ suæ dignatione prælegit. Zachæum ad conspectum se Domini fideliter extendentem, & exiguitatem staturæ suæ Sycomori celsitudine sublevantem, non solum suscipit, verum etiam benedictione cohabitationis illustrat. Inuitum, ac repugnantem attrahit Paulum. Alium ita præcepit sibi inseparabiliter inhærere, ut ei postulanti brevissimas pro sepultura patris concedat inducias. Cornelio precibus, & eleemosynis jugiter insistenti, velut remunerationis vice via salutis ostenditur, eique angeli visitatione præcipitur, ut accersiens Petrum verba salutis ab eo, quibus una cum omnibus suis salvaretur, agnoscat. Et ita multiformis illa sapientia Dei, salutem hominum multiplici, atque inscrutabili pietate dispensat, ac secundum capacitatem uniuscujusque gratiam suæ largitatis impertit, ut ipsas quoque curationes non secundum uniformem majestatis suæ potentiam, sed secundum mensuram fidei, in qua unumquemque reperit, vel sicut unicuique ipse partitus eum, maluerit exercere. Credentem namque, quod ad emundationem lepræ suæ voluntas Christi sola sufficeret, solo voluntatis suæ curavit assensu, dicens: Volo, mundare. Alteri deprecanti, ut adveniens per impositionem manus suæ defunctam filiam suscitaret, ingressus domum ejus, eodem modo, quo ille speraverat, id quod rogabatur, indulgit. Alii credenti summam salutis in verbi ejus prædicatione consistere, ac respondenti: Dic tantum verbo, & sanabitur puer meus, per sermonis imperium resolutos artus pristino robore solidavit, dicens: Vade, & sicut credidisti, fiat tibi. Aliis de tactu fimbriæ ejus sperantibus medicinam; uberim sanitatis dona largitus est. Aliorum morbis medellam rogatus indulgit. Aliis spontaneam præstitit medicinam. Alios hortatus est, ut sperarent, dicens: Vis sanus fieri? Aliis non sperantibus ultro ingessit auxilium. Aliorum desideria, priusquam voluntati eorum satisfaceret, exploravit, dicens: Quid vultis, ut faciam vobis? Alii ignorantiam viam, qua id, quod concupierat, obtineret, benignus ostendit: si credideris, inquit, videbis gloriam Dei. Inter alios ita virtutem curationum affluenter

effudit, ut de eis Evangelista commemoret, & curavit omnes languidos eorum. Inter alios vero immensa illa beneficiorum Christi abyssus ita obturata est, ut dicatur: Et non poterat inter illos Jesus facere virtutes propter incredulitatem illorum. Et ita largitas Dei secundum capacitatem humanæ fidei etiam ipsa formatur, ut huic quidem dicat, secundum fidem tuam fiat tibi: illi vero: Vade, & sicut credidisti, fiat tibi; alii autem, fiat tibi, sicut vis, & rursus alteri, Fides tua te salvum fecit.

C A P U T XVI.

De gratia Dei, eoquod humanæ fidei transcendat angustias.

Nemo autem æstimet, hæc a nobis ob hoc fuisse prolata, ut nitamur adstruere summam salutis in nostræ fidei dictione consistere, secundum quorundam profanam opinionem, qui totum libero arbitrio deputantes, gratiam Dei dispensari secundum meritum uniuscujusque definiunt. Sed absoluta plane pronunciamus sententia, etiam exuberare gratiam Dei, & transgredi interdum humanæ infidelitatis angustias. Quod in illo Evangelio factum fuisse regulo reminiscimur, qui dum facilius credit ægrotantem filium suum posse curari, quam mortuum suscitari, præsentiam Domini festinus implorat, dicens: Domine, descende, priusquam moriatur filius meus. Cujus infidelitatem licet his sermonibus Christus arguerit: Nisi signa, & prodigia videritis, non creditis, tamen secundum infirmitatem fidei ejus, gratiam suæ divinitatis exercuit, nec præsentia corporali, quem ad modum ille crediderat, lethales febrium morbos, sed verbo suæ potestatis exclusit, dicens; Vade, filius tuus vivit. Quam super-

perabundantiam gratiæ, etiam in illius paralytici curatione Dominum legimus effudisse, cum ei languoris sui tantum, quo corpus fuerat resolutum remedia poscenti, animæ prius ingerit sospitatem, dicens: constans esto fili, dimittuntur tibi peccata tua. Post quod non credentibus Scribis posse eum remittere humana peccata, ad confundendam incredulitatem eorum, etiam membra ejus paralyseos valetudine resoluta, potestatis suæ sermone restrinxit, dicens: Quid cogitatis mala in cordibus vestris? quid est facilius dicere: Remittuntur tibi peccata, aut dicere: Surge, & ambula? ut sciatis autem, quia filius hominis potestatem habet in terra dimittendi peccata; tunc ait paralytico: Surge, & tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Similiter autem in illo, qui triginta, & octo annos juxta natatoriæ crepidinem frustra decumbens, de aquæ illius motu speraverat medicinam, munificentiam ultroneæ largitatis ostendit. Nam cum volens eum ad salutis remedia provocare, dixisset ei: Vis sanus fieri? cumque ille de humani adjutori inopia quereretur, ac diceret: Hominem non habeo, ut cum turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: incredulitati ejus, & ignorantiae veniam tribuens, pristinæ eum sanitati, non illa, qua speraverat, via, sed qua Dominus voluit, miseratione restituit, dicens: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Et quid mirum, si hæc Domini potestate gesta narrantur, cum similia etiam per servos suos divina gratia fuerit operata? ingredientibus namque templum Petro, & Joanne, cum ille claudus ex utero matris, qui gressum penitus ignorabat, eleemosynam postularet; illi non vilia æra, quæ poscebat infirmus, sed gressus officia largiuntur, & parvissimæ stipis sperantem solatia, insperatæ salutis præmiis locupletant, dicente Petro: argentum, & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do, in nomine Jesu Christi Nazareni, surge, & ambula.

CAPUT

CAPUT XVII.

De inscrutabili Dispensatione Dei.

Per hæc igitur exempla, quæ de evangelicis protulimus monumentis, evidentissime poterimus advertere, diversis, atque innumeris modis, & inscrutabilibus viis, Deum salutem humani generis procurare, & quorundam quidem volentium, & sitientium cursum ad majorem invitare flagrantiam: quosdam vero etiam nolentes, invitosque compellere, & nunc quidem ut impleantur ea, quæ utiliter a nobis desiderata perspexerit, adjuvare; nunc vero etiam ipsius sancti desiderii inspirare principia, & vel initium boni operis, vel perseverantiam condonare. Inde est, quod orantes non solum protectorem, ac salvatorem, sed etiam adiutorem, ac susceptorem Dominum proclamamus. In eo enim, quod prior advocat, & ignorantes nos, atque invitos attrahit ad salutem, protector, atque salvator est: in eo autem, quod annitentibus nobis opem ferre, refugientesque suscipere, ac munire consuevit, susceptor, ac refugium nominatur. Denique hanc dispensationis Dei multiplicem largitatem beatus Apostolus mente pertractans, & in quoddam immensum, atque interminabile pietatis Dei pelagus se incidisse conspiciens, exclamavit: O altitudo divitiarum, sapientiæ, & scientiæ Dei, quam inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! quis enim cognovit sensum Domini? Hujus ergo scientiæ admirationem, quam ille talis, ac tantus gentium Magister expavit, evacuare conabitur, quisquis crediderit illius inæstimabilis abyssi profunditatem humana ratione se posse metiri. Nam qui ad plenum dispensationes Dei, quibus salutem in hominibus operatur, vel mente conceipere, vel differere se posse confudit, procul dubio impugnans apostolicæ sententiæ veritatem scrutabilia esse Dei judicia, & vestigabiles vias ejus, profana pronuntiabit audacia, ipso quoque

quoque Domino hæc ad eos ita testante : Non enim cogitationes meæ cogitationes vestræ , neque viæ vestræ viæ meæ , dicit Dominus : quia sicut exaltantur cœli a terra , sic exaltatæ sunt viæ meæ a viis vestris , & cogitationes meæ a cogitationibus vestris. Hanc igitur dispensationem , atque amorem suum , quem nobis tribuere Dominus indefessa pietate dignatur , volens humanæ affectionis motu exprimere , nec inveniens in hac creatura talem charitatis affectum , cui eum comparare dignius posset , tenerrimis piæ matris visceribus comparavit , & utitur quidem hoc exemplo , quia carius aliud in natura hominum , non potest inveniri , dicens : Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum , ut non misereatur filio uteri ? Sed non contentus hac comparatione , transcendit eam confestim , atque subjungit , dicens : Etsi illa oblita fuerit , ego tamen non obliviscar tui.

C A P U T XVIII.

Definitio Patrum , eoquod liberum arbitrium ad salvandum non sit idoneum.

Per quod evidenti ratione colligitur ab his , qui non loquacibus verbis , sed experientia duce , vel magnitudinem gratiæ , vel modulum humani mentiuntur arbitrii ; quia non levibus cursibus , nec fortibus præliis , nec sapientibus panibus , nec prudentibus divitiis , nec scientibus gratia ; sed operatur hæc omnia unus , atque idem spiritus dividens unicuique prout vult. Idcirco fide non dubia , & ut ita dicam , palpabili experientia comprobatur , universitatis Deum velut piissimum patrem , benignissimumque medicum , secundum Apostolum indifferenter omnia in omnibus operari , & nunc quidem salutis inspirare prin-

cipia, & inferre unicuique bonæ voluntatis ardorem; nunc vero ipsius operationis effectum, & consummationem donare virtutum, & nunc a ruina jam proxima, lapsuque præcipiti etiam invitos, & inscios revocare: nunc autem occasiones, & opportunitates salutis ingerere, ac præcipientes, violentosque conatus a lethalibus dispositionibus inhibere; & alios quidem volentes, currentesque suscipere; alios vero nolentes, renitentesque pertrahere, & ad bonam cogere voluntatem. Totum vero non solum resistentibus, nec perseveranter invitis nobis a divinitate concedi; & summam salutis nostræ, non operum nostrorum merito, sed cælesti gratiæ deputandam, ita Domini ipsius vocibus edocemur: Et recordabimini viarum vestrarum, & omnium scelerum vestrorum, quibus polluti estis in eis, & displicebitis vobis in conspectu vestro, in omnibus malitiis vestris, quas fecistis, & scietis, quia ego Dominus, cum benefecero vobis propter nomen meum, non secundum vias vestras malas, neque secundum scelera vestra pessima domus Israel. Et idcirco hoc ab omnibus catholicis Patribus definitur, qui perfectionem cordis non inani disputatione verborum, sed re, atque opere didicerunt, divini esse muneris. Primum ut accendatur unusquisque ad desiderandum omne, quod bonum est, sed ita, ut in alterutram partem plenum sit liberæ voluntatis arbitrium. Itemque etiam secundum, divinæ esse gratiæ, ut effici valeant exercitia prædicata virtutum, sed ita; ut possibilitas non extinguatur arbitrii. Tertium quoque, ad Dei munera pertinere, ut acquisitæ virtutis perseverantia teneatur, sed ita, ut captivitatem libertas addicta non sentiat. Sic enim universitatis Deus omnia in omnibus credendus est operari, ut incitet, protegat, atque confirmet, non, ut auferat, quam semel ipse concessit, arbitrii libertatem. Si quid sane versutius humana argumentatione, ac ratione collectum huic sensui videtur obsistere, vitandum magis est, quam ad destructionem fidei

fidei provocandum. Non enim fidem ex intellectu, sed intellectum ex fide meremur, sicut scriptum est, nisi credideritis, non intelligetis, quia quemadmodum & Deus omnia operetur in nobis, & totum libero adscribatur arbitrio, cui dicitur: si voveritis, & audieritis me, quæ bona sunt terræ, manducabitis, ad plenum humano sensu, ac ratione non potest, (ut arbitror) comprehendere.

INDEX

Rerum quarumdam præcipuarum , quæ
in nostro hoc opusculo pertractantur.

A.

Abraham. An ejus fides sine gratia ? 189. de qua illius gratia lo-
quatur Cassianus. 464. &c.

Adam peccantis anima utrum læsa ? 249. quomodo scientiam boni
per lapsum amiserit ? 249. quomodo conceperit scientiam mali ?
320. item 497. &c. Textus hic *ecce Adam factus est* &c.
utrum bene a Cassiano citatus ? 498.

Actiones nostras quæsumus. Orationis antiquitas. 294. quo die qua-
tuor temporum dicatur ? 295.

Ado. An ex eo quid probari possit circa mortem Cassiani ? &c.
427.

Adrumetinum Monasterium. Facti in hoc monasterio literæ testes
superstites. 353. turbæ inter Monachos Adrumet. oræ, quan-
do ? 435. 436. quando S. Augustinus ab ipsis interpellatus ?
435.

Adversarii Clarissimi responsa refutantur. 361. &c.

Alardus Gazæus refutatur 100. 101. 103. 110. 140. 147. 193.
200. 221. 238. 253. 366. 367. 371. 374. 375. 386. 404. 408.
409. favet Cassiano 475. ejus argumenta contra Cassianum
478. refutantur 486.

Alvarez.

I N D E X.

- Alvarez* Didacus refutatur. 513. &c.
- Andreas.* Ejus vocatio 160.
- Animæ vires* utrum læsæ per peccatum originale. Vide peccat. orig.
- Araussicanum Concil.* can. 107. can. 6. 219. huic nil contrarium docuit Cassianus 294. ex hujus Canonibus ostenditur, Cassianum errores Semipelag. non docuisse 336. nullum eliminavit Cassiani errorem 351. Canoni 5. non contradicit Cassianus. 414. utrum doctrina Cassiani in eo sit rejecta? 474. utrum doctrinam Cassiani damnet? 490.
- Arbitrium hominis* an post lapsum extinctum? 279.
- Argumentum ad hominem*, quid? 208.
- S. Augustinus* 158. quando Cæsarea Mauritan. redierit? 431. quando Eraclium sibi successorem designavit? 440.
- Axiomati facienti*, quod est in se &c. quis sensus? 495.

B.

- Ballineriorum Fratrum* editorum operum S. Leonis fundamentum circa monasterium, in quo monasticum institutum suscepit Rusticus, evertitur. 446.
- Benedictus* SS. P. N. in sua Regula præscribit opuscula Cassiani, 475. item in proem. item 493. Ejus Regula approbata est absolute a SS. Pontificibus. f. 492.
- Berti* refutatur. f. 504.

C.

- Calliditas* 'quid sit? 374. - 408. an Cassianus callide egerit? 408.
- Campanenses*, qui dicantur? 77.
- Caput* S. Cassiani Massiliæ theca argentea ab Urbano V. inclusum asservatur. 51.
- Carisiaca capitula* rejecta fuere, at non bene. 79.
- Cassianus.* Ejus patria. 2. 3. quo anno natus? 10. quibus Parentibus?

I N D E X.

Catholici nullatenus a Cassiano impugnantur. 105. 124. 217. 459. 495.

Censuræ plures circumferebantur fictitiæ tempore controversiæ de auxiliis 504. censura hispanica utrum ab ipso Gonzalezio suis controversiis inserta, 508. utrum genuina? *ibid.*

Ceuturio. Illius fides, utrum sine gratia? 174. 191. 261. utrum a Christo donata? 345. 469.

Chrysostomus S. quando obierit. 20. Legatus illius Romam Cassianus 16. 17. &c. utrum Semipelagianismi reus? 71.

Codices S. Cassiani in nostro Monasterio detenti cujus sæculi? 363. tituli cap. quando in iis habeantur? 364. in Collat. XVI. cap. 16. & 17. non habentur distincta. *ibid.*

Cælestinus Pap. ejus epistola ad Epos Viennensis provinciæ quando data? 441. utrum judicarit, aut damnarit doctrinam Cassiani? 489. &c.

Collationum S. Cassiani 1. 2. & 3. decas, & quando Collatio 13tia conscripta 24. 434. collatio Donatistas inter, & catholicos quando habita? 444. cur Collatio 13tia inscripta *de protectione*? 104.

Concilium Tridentinum 36. 70. Tridentino Cassiani doctrina est consentanea. 98. asserit, nos ex Scriptura doceri, quod gratia Dei præveniamur, eique libere consentiamus. 315. docet, nullam gratiam inter & libertatem esse contradictionem. 400. concilia faciunt mentionem ejus, cujus doctrinam damnant. 490.

Congregationum de Auxiliis censores, dum Cassianum habuerunt Semipelagianum, quanti habendi? 512.

Consensus quid? 394.

Cooperari gratiæ primæ prævenienti utrum possit salva fide dici liberum arbitrium 393. quid desuper Concil. Trid. *ibid.* cooperari gratiæ primæ quid? 394. quomodo cooperetur. *ibid.*

Crisis nostri asserti, quo diximus, Semipelagianos docuisse, gratiam secundum merita dari, utrum bona. 415. similiter, dum dicimus, liberum arbitrium cooperari gratiæ prævenienti, 393.

Cuyckius. Ejus notæ utrum bonæ? 495. & 496.

I N D E X

D.

David. Ejus contritio an ex gratia 109. 134. 139. 260. 288. quare a Deo laudetur 243. bona ejus voluntas utrum ex viribus arbitrii 258. 260.

Decretum Gelasii Pap. Concilii Roman. I. utrum comprehendat lib. contra Collator. 352. 472. extat distinct. 15. can. 3. ejus lectio discrepat ab originali, & multa ibi rejecta inter apogrypha, quæ tamen etiamnum habentur magnæ authoritatis 474. utrum Cassiani opuscula inter apogrypha reipsa sint reposita 475. 476. item, utrum ex eo, quod reipsa sint reposita inter apogrypha, inferri possit, quod in iis contineatur doctrina erronea. 476. 477.

Derelinqui a gratia Dei, quid? 463.

Deus utrum quorundam Salvator; quorundam vero Susceptor esse censeatur a Cassiano 343. &c. quibus modis homines justificare soleat 144. 155. &c.

Disquisitionum in novam Congregationum historiam Auctor, quid de censuris in ea historia relatis? 505.

Doctrina Cassiani utrum fuerit judicata 490.

Dominici B. Joannis de Florentia judicium, seu testimonium de SS. Cassiano, & Prospero. 82. utrum ab ejus authoritate recedendum? 470.

E.

Encratitarum errores qui? 29. Cassianus non docuit. *ibid.* item 420.

Epistolæ S. Augustini ad Valentinum Abbatem Mñrii Adrumetensis quando scriptæ? 435. 436. vid. Hieronymus. Prosper. Augustinus.

Eraclius quando a S. Augustino in successorem designatus? 440.

Error Petri Fullonis. 78.

Extendere, & mittere num idem denotent 500.

A a a a

F.

I N D E X.

F.

Fides nostra qualis exponitur. 392.

Fullonis error. 78.

G.

Gazeus. vid. *Alardus*.

Gelasii, vide *decretum*.

Gennadii testimonia de S. Cassiano, & utrum ei habenda fides 472. utrum testimonium ejus æstimandum, & utrum obsit testimonio B. Joannis Dominici? *ibid.* utrum Semipelagianus fuisse censeretur debeat. 473. utrum damnationis ipsius habeatur decretum. 474.

Gloria Patri vid. Hymnus glorificationis.

Gonzalez de Leon refutatur. 35. 502. 504. 506 &c. illius controversiæ quando prodierint. 506. *Gonzalez Thyrsi*, quæ ei mens circa errorem Semipelag. de gratia secundum merita data? 415.

Gratia simpliciter talis: & gratia pro gratia, quid? 91. gratiæ prævenientis, & adjuvantis necessitas a Cassiano adstruitur 98. internam propugnat Cassianus 137. gratiæ auxilia proxime, vel remote sufficientia non solum in communi præparantur, sed & in particulari conferuntur omnibus, & singulis hominibus moraliter viventibus. 148. gratia interior admittitur, & adstruitur a Cassiano. 179. 185.

Guesnæus, quanta ei fides? 428.

H.

Heraclius, vid. *Eraclius*.

Hieronymus S. Præfationem in Ezechielem quando scripserit? item epistolam ad Rusticum? 443. 445. epistola ad Marcellinum scripta quando? 444. suadet Rustico ingressum in Monasterium, & discessum ex urbe Massiliensi. 446,

Hilarius

I N D E X.

Hilarius Arelat. quando ad Episcopatum eveetus? 25. fuit unus ex iis multis Christi servis, quibuscum in urbe Massiliensi disputavit S. Prosper. 439. utrum fuerit de Monasterio Massiliensi. 439.

Honoratus Arelat. quando obierit, quamdiu in Episcopatu sederit, & quando ad eum promotus? 25.

Honorius, ejus consulatus XII. quocum anno Christi coincidat? 431.

Hymnus glorificationis, Gloria Patri, & Filio, & Spiritui S. quando ei adjecta clausula: *Sicut erat &c.* 300. 301. & quam ob causam? *ibidem.*

I.

Jansenius. Ejus propositio 4ta refertur. 325. utrum altera a Clrmo Aario adducta sit ei contradictoria inquiritur 337. ex judicio Patrum 4tam Jansenii propositionem damnantium quid circa doctrinam Cassiani colligendum. 339.

Jejunium quatuor temporum. cur debeamus jejunare in hebdomada 4. temporum pentecostali 295. quot lectiones hisce in feriis singulis in Missa legantur 296. quot menses quodvis ex 4. temporibus habeat. 296. cur per singula 4. tempora tribus diebus jejunandum. 296. quando hoc jejunium ab universa Ecclesia observatum, & quomodo? 298. a quo sit institutum, & quando? *Ibidem.*

Impugnatio, & Impugnare, quid? 205.

Incipere, quid? 272.

Index, Benedicti XIV. utrum ex hoc contra Cassianum quid inferri possit. 517.

Indifferenter. Harum propositionum: *Deus indifferenter omnia in omnibus operatur*, quis sensus? 232.

Informe tertium systema. 410. vide ordines duos electorum. item 124. 126. 132. 176. 313. 343. 422. 457.

I N D E X.

- Initium* cap. 11. collat. 2dæ nostri cod. membran. 365. - bonæ voluntatis, de quo loquatur Cassianus, 453. 454. 466.
- Innocentius* Pap. ejus decretum de censuris, & actis suppositiis 504. quæ complectatur. *ibid.*
- Inquisitio* Hispanica, quantæ authoritatis. 510. ejus censura in Thomam pium lata, utrum supposititia?
- Inscriptio* marmori incisa Narbonensis Pallatii, quæ? a quibus authoribus exhibeatur? 442.
- Joannis Dominici* de Flor. vide *Dominici.*
- Job.* utrum ipsi defuerit gratia in pugna contra diabolum? 173. 179. 189. 245. 260.
- Ituren* - de vide *Thomas.*
- Judicium* SS. Patrum 4tam Jansenii propositionem damnantium, quid circa doctrinam Cassiani colligendum? 339.
- Justificare* quibus modis soleat Deus 144. 155. &c.

L.

- Latro.* ejus utrum conversio ex gratia 109. 127. 134. 184. 187. & 288. hujus & Zachæi exemplo quid probet Cassianus 467.
- Lectioes* in Missa per 4. tempora quot dicendæ? 295. cur in Sabbatho 12. dicantur? 296.
- Leo* S. de jejunio 4. temporum quid? 293. 299. 300. de Sacramentario ejus, quid censendum? 301. ab eo utrum S. Cassianus tanquam Semipelagianus ad scribendum incitatus fuisset, 354. ei inscripsit Cassianus lib. de Incarnatione. 429.
- Leporius.* ejus libellus emendationis, quando conscriptus? 440. qui illius errores? *ibid.* utrum non emendatus permissus fuisset adesse, dum S. Augustinus Eraclium sibi Successorem designavit? 441.
- Liber* Pastoris, utrum antiquis notus? 277. utrum bene citetur a S. Cassiano? *ibid.* quæ ejus authoritas, & quis ejus Author? *ibid.* cur S. Prosper nullius authoritatis eum habeat? *ibid.* utrum bene,

bene, aut re ipsa a Gelasio inter apogrypha positus? 476. •
 contra Collatorem utrum genuinus S. Prosperi foetus? 351. 424.
 425. 437. utrum existere potuisset, si Cassianus Semipelagianorum errores non docuisset. 420. quando conscriptus 353. 425.
 428. utrum innotuerit Cassiano, dum adhuc integræ sanitatis erat? Libri Cassiani de institut. Cænob. quando conscripti. 24.
 mere exarati pro tendentibus ad perfectionem 457. libri de Incarnatione quando scripti? 27. Judith, Esther, Machabæorum, quando ut canonici recepti? 352.

Libertas suspensiva, & exercita, quid? 393.

Litteræ Massilia nobis rescriptæ 51. &c *Clarmi P. Claudii Perinet.* 506. vid. Epist.

M.

Manichæi. Eorum errores a Cassiano reiiciuntur. 104. 128. 168. 173. 256. 399. cur horum errores a Cassiano notentur. 257. 328. horum errores, qui? 258. cur horum errores notare dicatur? 321.

Marcellinus, in causa Donatistarum, quando in Africam missus? 444.

Martyrologia, & Menologia græcorum inter Sanctos recensent Cassianum. 48. 49.

Massilienses apud Clericos quando orta quæstio de gratia, & error Semipelag. 437. Multi Servorum Christi, qui in urbe Massilensi consistebant, quibuscum egit S. Prosper, qui? 438. 439. Controversia eorum de vocatione Electorum Dei secundum Dei propositum, de principio salutis &c. quando orta? 436. 437.

Matthæus. utrum, & quomodo gratia præventus &c. 127. 208. 330. &c.

Mendacium. utrum illud licitum esse docuerit Cassianus. 27. 38. &c.

Merita nostra quomodo non habeant condignitatem ad beatitudinem? 133. 226. 135. condit. ad meritum requisit. 135. de condigno,

I N D E X.

digno, aut congruo utrum præcedant gratiam? 217. 384. non docuit Cassianus ea condigna esse ut ad facilius operandum gratia detur. 408.

Missæ ordo pro 4. temporum Sabbathis, quando invecus? 295.

Mittere, & *extendere*, num idem denotent. 500.

Monasterium S. Cassiani Massiliæ quo tempore ab ipso fundatum? 18. 19. 445.

N.

Narratio Quesnelli, an subsistat? 514.

Natalis Alexander, utum ei deferendum? 366.

Naturaliter, quotuplici sensu esse aliquid, & fieri dicatur 169. utrum S. Cassianus docuerit, naturaliter nobis inesse semina virtutum? 267.

Nestorius. Ejus errorem refert S. Prosper. 427.

Numerus designans caput sum per manum recentiore adjectus. 364.

O.

Oratio *Actiones nostras*, quæsumus, vide *Actiones*.

Ordines duos hominum nunquam statuit Cassianus 132. 317. 318. 343. 410.

Ordo *Missæ* vid. *Missæ Ordo*.

Originale peccatum Cassianus non negat, sed eo nos infectos esse docet 31. &c.

Oudinus, quanta ei fides? 428.

P.

Panoplia Thomæ de Lemos, utrum genuina? 352.

Paralyticus. quæ gratia ei a Christo collata? 335.

Pastoris liber. vid. *Liber*.

Patres

I N D E X.

- Patres* quidam, utrum a Semipelagianismo excusandi? 71.
- Paulus*, ejus conversio atque electio 127. 160. 190. 260. 318. 330.
- Peccatum*. vide originale.
- Pelagiani*. eorum errores a Cassiano reiiciuntur. 104. 167. 385. 399.
- Perfectio* quid 369. 372. *Perfectio* virtutum, quid, & quotu-
plex? 218. de qua - virtutum egerint Semipelagiani. 218. &
de qua Cassianus *ibid.* & 140. *Christiana*, quid? 221.
- Perfectum*, quid? 369.
- Perficere*, quid? 369.
- Perfici* qua ratione aliquid dicatur? 214. 238.
- Petavius*, quid de erroribus Semipelagianorum sentiat. 415. re-
futatur §. 57.
- Petitio principii* quid? 405.
- Petri Fullonis*. vid. *Error*.
- Petrus*. ejus electio. 160.
- Pontifices* ejus, cujus doctrinam damnant, meminisse solent. 490.
- Prædestinatiani* utrum sæculo 5to extiterint? 106. 107. eorum
errores a Cassiano reiiciuntur. 104. 125. 128. 168. 173. 243.
256. cur horum errores a Cassiano notentur 257. horum er-
rores, qui? 258.
- Prædeterminatio* physica propugnatur a Cassiano, & consequen-
ter etiam gratia physice efficax 113. adumbratur paritate a nu-
trice desumpta. 231.
- Præfatio* Cassiani in lib. de Incarnatione 429. de institutis 451.
- Præsul Arianorum* Meletius dicitur a S. Hieronymo. 77.
- Proculus* Massiliensis Epûs, quando obierit? 441.
- Propositiones* quædam non nunquam suspectæ successu temporis ut
vere catholicæ declaratæ sunt. 77. - indefinitæ in materia
dogmatica, quomodo supponant, item distinguantur ab histo-
rica. 331. contradictoriæ quæ, & quæ contrariæ, quid ad
eas requiratur 338. indefinitarum subjectum in materia natu-
rali, aut quasi naturali, quomodo supponant & in materia
con-

contingenti 348. dogmatica quomodo sit propositio, & in materia naturali. 349. historica cur sit censenda semper esse in materia contingenti? 349. quædam hinc inde ob circumstantias personarum, a quibus proferebantur, loci &c. suspectæ, atque rejectæ, successu temporis ut vere catholicæ declaratæ fuerunt. 76. 77. propositio: *Tres sunt in divinis hypostases*, utrum catholica 77. utrum etiam talis ppōō: *unus de Trinitate est incarnatus, & in carne crucifixus*; 77. hæc ppōō: *Cassianus non fuit Semipelagianns*, quo sensu censurata? 511.

Propositum Dei, omnes salvandi homines generale adstruitur a Cassiano. 148.

Prosper S. errore facti deceptus judicavit, Cassianum quædam ad mentem Semipelagianorum protulisse. 76. quæ, quantaque fides quoad hanc controversiam habenda? 252. nam laicus, an Sacerdos fuerit. 354. liber contra Collatorem, an illius factus? 351. 427. 449. asserta ejus, authoritatem utrum habeant 362. utrum librum contra Collatorem scripserit Cassiano vivente? 425. quando enim scripserit? 425. Cassianum ante vulgatum præfatum librum contra Collat. nec oretenus, nec scriptis confutavit. 429. quando in provinciam devenerit? 431. 433. 434. ejus epistola ad S. Augustinum quando scripta? 24. utrum aliam antea ratione Massiliensium ad eum scripserit? 46. utrum postquam in provinciam venit, oretenus, aut scriptis cum Cassiano decertaverit? 437. 449. de quibus servis Dei Massiliæ consistentibus loquatur in sua epistola ad S. Augustinum. 439. 441. 448. epistola ad Ruffinum, quando scripta? 447. cur distulerit impugnare Cassianum? 449. utrum errore facti decipi potuerit, aut deceptus sit? 470. 472. ejus testimonium de Cassiano 473. quando Romam venerit? §. 57.

Protectio Dei, cur Collatio 13. inscripta, *de Protectione Dei*? vide Collatio.

Q.

Questionis nostræ status. 275. procem.

Quatuor tempora. vide jejunium quatuor temporum.

Quesnellus Paschasius refutatur. 514. quomodo impugnet Cassianum? ibid. narratio ejus, an subsistat. ibid.

R.

Refutatio, & refutare, quid? 205.

Relinqui a gratia Dei, quid? 463.

Reprobato negative tales dari docet Cassianus 148.

Responsa Clrmi AArii ad nostra argumenta cur in hujus nostri opusculi art. 3. non referamus? 360.

Ruffinus nomine Grunii a S. Hieronymo notatur; item quando obierit. 443. 444.

Rusticus Narbensis Archiepûs fuit in Monasterio socius Venerii Epi Massiliensis 442. utrum fuerit Monachus Massiliensis. ibid. epistola S. Hieronymi ad eum quando scripta. 443. quo anno Monachus factus? 445. quod institutum monasticum sectatus sit. ibid. S. Hieronymus suadet ingressum in Religionem. 446.

S.

Sacramentarium S. Leonis, quid de eo censendum? 301.

Scientiam boni quomodo Adam per lapsum amiserit? 281.

Semina virtutum quid? - alia virtutum perfectarum, alia imperfectarum 267. 268. utrum aliqua, & qualia nobis inesse docuerint SS. PP. 267. qualia inesse nobis naturaliter docuerit Cassianus. 270. 280. utrum Cassianus sentiat, mentem ratione sibi indictorum seminum virtutum ad hoc tantum esse juvandam, ut earum apprehendat culmina. 272.

I N D E X.

Semipelagiani. eorum errores. 54. 410. a Cassiano reijciuntur
104. 128. 167. de qua perfectione virtutum disputabant?
219. eorum errores notat Cassianus. 385. utrum formalis eo-
rum error, gratiam secundum merita dari? 415. quid desu-
per Theologi? 418. in quo differebant a Pelagianis secun-
dum id, quod tribuebant arbitrio? 419.

Sicut erat vide *Hymnus glorific.*

Status virtutis, quid, & quotuplex? 140.

Suarezius, quæ ei mens circa errorem Semipelag. de gratia se-
cundum merita data? 415. ejus fundamenta contra Cassianum,
nullius roboris. 471. refutatur. 514.

Supernaturale ad esse elevari, & in eo confortari, quid?
146.

Syllogismo duplici ostenditur, Cassianum omnino docuisse, quod
initium boni, neque homini seclusa Dei gratia præv. tribui
possit. 384.

Systema Cassiani circa gratiam, utrum subdolum? 201.

T.

Tentatio nulla sine gratia Dei superatur. 240.

Theodosii Consulat XII. quo cum anno Christi coincidat? 431.

Theologi, quam habeant mentem circa errorem de gratia se-
cundum merita data? 415.

Textus, quomodo iis utatur Cassianus, & quid inde colligat.
227. S. Cassiani de institut lib. 12. cap. 14. & ut his verbis,
ex quo loco S. Pauli sumptus? 215.

Thyrusus vide *Gonzalez.*

Titulus per præfixum c. 12. Collat. 3. quid velit Cass. f. 363.
quomodo habeantur in Codic. MM. SS. nostræ Bibliothecæ
364. variant a modernis exemplaribus *ibid.* Utrum ab ipso
Cassiano præmissi f. 365. utrum ex iis firmum deducit quead
argumentum 369, 381. 374. 379. Tituli Cap. 4. 9. 11. 13.
Collat.

I N D E X.

Collat. 13. fol. 376. 374. 403. 458. 388. tit. cap. 14. lib. 12
de institutis fol. 495.

Thomas S. quomodo doceat hominem justificari 145. quid re-
quirat ad meritum 135.

Thomas de Ituren, seu *pius*. ejus propositiones censuratae. 501.

Thomas de Lemos vide *Panoplia*.

V.

Vel particula utrum, & quando sit disjunctiva 150. 418. quomo-
do ea utatur *Cassianus*? 152. 410. 501.

Velle adjacet mihi, quis sensus hujus textus? 226.

Venerius quando ad Episcopatum Massiliensem assumptus? 440.
utrum ex Monasterio Lerinensi, an Massiliensi? 441. in Mo-
nasterio fuit Socius Rustici Narbonensis Archiepi. 442.

Virtutum Semina, vide *Semina*.

W.

Wenerius, vide *Venerius*.

Z.

Zacchaeus, electio ejus qualis 127. 128. 184. 208. 318. 330.
459.

F I N I S.

Heinrich, Landfried,

S. Joannes Cassianus ... Semipelagianismi postulatus a Prosp. Prantner,
sed contra historico-critice ... vindicatus ...

Monachium 1767

4 Diss. 1130#Beibd.2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10673082-0

VD18 14556596-006